

КРАЛЕТЕ НА ТРИЛЪРА®

ОТ АВТОРА НА АЗ, ДЕТЕКТИВЪТ И ИГРАТА НА ЛЪВА

НЕЛСЪН ДЕММ НА СЕВЕР

КАКВО СЕ СЛУЧВА, КОГАТО МЪЖЕТЕ ВОЮВАТ...

НЕЛСЪН ДЕМИЛ НА СЕВЕР

Превод: Крум Бъчваров

chitanka.info

Пол Бренър получава специална задача: да се завърне във Виетнам и да открие свидетеля. Бренър приема с неохота — той е ветеран от Виетнамската война и има славата на безкомпромисен следовател. Операцията е от изключително значение за САЩ. Става дума за убийство отпреди трийсет години. Свидетел е вражески войник, който сега трябва да бъде открит.

От знойния порочен Сайгон, където Бренър е прелъстен от умопомрачителната Сюзан, до далечната пустош на Северен Виетнам, ветеранът дърпа нишката към загадъчния свидетел през джунгла от интриги, убийства и секс, за да открие една отдавна погребана тайна.

Със страхотно чувство за хумор Нелсън Демил успява да направи от тази мрачна и опасна мисия, вълнуващо приключение с дъх на тропическа буря.

На хората, които се отзоваха на призива

*Истината съществува — трябва да се
измисля само лъжата.*

Жорж Брак^[1]

БЛАГОДАРНОСТИ

Когато през януари 1997 г. посетих отново Виетнам, пътувах с двама добри приятели. Единият беше Дан Барбиеро, с когото сме другари от деца, бивш лейтенант в Трета дивизия на морската пехота. Дан служи във Виетнам почти по едно и също време и на едно и също място с мен — в провинция Куанг Три, от ноември 1967 до декември 1968 г. Когато бяхме там, се опитвахме да се срещнем, но няхаме тази възможност.

Другият приятел, който ме придружи през 1997 г., беше Кал Клайнман. Кал е служил като санитар в Единадесета бронирана мотопехотна дивизия, също през онази паметна 1968 година. Той е мой съсед на Лонг Айланд и двамата сме израснали в съседни градове със съпернически си гимназиални бейзболни отбори, но сега сме в един отбор.

Кал и Дан знаеха, че замислям да напиша роман, чието действие се развива в съвременен Виетнам, помогнаха ми в проучванията, водеха си ценни бележки и направиха интересни снимки. Още по-важно бе, че всяка вечер можехме да обсъждаме и осмисляме видяното и преживяното на по няколко чашки след емоционално изтощителни дни на места, които бяхме смятали, че никога повече няма да видим. Благодаря ви, приятели, и добре дошли у дома.

Отправлям специална благодарност на моя съсед от Лонг Айланд Ал Дематис, оперативен директор на „Дематис Виетнам“ и президент на „Дематис Интернешънъл Груп“. Ал от много години живее и работи във Виетнам и беше така любезен да ме разведе из истинския Ханой, за което съм му задължен. Той е страхотен домакин и прекрасен неофициален посланик на добра воля във Виетнам. В крайна сметка американците като Ал Дематис, които живеят и работят в тази страна, ще сприятелят двете страни така, както политиците едва ли ще могат.

Пак в Ханой тримата с Дан и Кал имахме щастието да се запознаем с една американска жителка на този град, Мати Джиновези, и аз ѝ благодаря за великолепия разказ за живота на една американска

бизнесдама във Виетнам. Моята измислена героиня Сюзан Уебър нямаше да съществува без истинската Мати Джиновези.

Искам да благодаря на лейтенант Джон Кенеди, заместник-комисар в полицията на окръг Насау, за внимателния му прочит и предложенията му, особено във връзка с Криминалния следствен отдел на Сухопътните сили. Джон е работил със служители от КСО и сподели с мен някои наблюдения и факти. Той много ми помогна с „Аз, детективът“ и „Играта на лъва“ и знае поразително много неща за криминалистиката.

Тук е мястото да благодаря на една стара приятелка, Патриша Бърк, която има уникална професия. Патриша е вицепрезидент на литературния отдел в „Парамаунт Пикчърс“ и има заслуга за привличането на вниманието на „Парамаунт“ към моя роман „Дъщерята на генерала“, което доведе до създаването на едноименния филм. Тя е една от най-добрите редакторки във вселената, затова, когато обмислях това продължение на „Дъщерята на генерала“, предприех необичайната стъпка да я привлека в процеса на редактиране. Така и не разбрах дали е поласкана, или ядосана, но Патриша написа състоятелно и последователно резюме, което ми беше от огромна полза. Тя също препоръча „На север“ на „Парамаунт“ и в момента филмът е в процес на снимане.

Писателят винаги трябва да благодари на своя редактор и за щастие аз имам много редактори. Първо, моят редактор и издател Джейми Рааб от „Уорнър Букс“, моят редактор, приятел и председател на „Таим Уорнър Бук Груп“ Лари Кършбаум и разбира се, моята дългогодишна редакторка и съпруга Джини Демил, която все още се опитва да ме научи на частите на речта. И накрая, но не на последно място, моите помощници Даян Франсиз и Патриша Чичестър, които първи прочетоха, напечатаха, коригираха и коментираха ръкописа. Те са моите първи редакторки и ако е вярно, че никой джентълмен не е герой пред своя слуга, определено никой писател не е гений пред своите машинописки.

Вместо за пореден път да благодаря на своя агент Ник Елисън, ще благодаря на неговия блестящ екип. Първо, неговата помощничка Меган Рикман, калифорнийско момиче с нюйоркски възгледи. Освен това Аличка Пистек, която е директор на отдел „Чуждестранни права“,

талантлива полиглотка, която блестящо представя романите ми в останалата част на света.

Бих Искал отново да благодаря на Мартин Боуи и Лора Фланаган от обществената библиотека в Гардън Сити и на Дан Стартър от „Проучвания за писатели“, Ню Йорк. Проучванията се превръщат в действителността, около която се гради сериозната литература.

Накрая, но всъщност на първо място, искам да благодаря на първите читатели на ръкописа. Казват, че писателят, който показва първите чернови на ръкописа си, е като човек, който раздава образци от плюнката си. Това е вярно, но човек първо трябва да види какво е изхранил. Освен на жена ми и моите две помощнички, аз показах първите си чернови на Том Блок, мой приятел от детството, писател, пенсиониран пилот от „Ю Ес Еърлейс“ и мой съавтор в „Мейдей“, и на неговата съпруга Шарън Блок, бивша стюардеса в „Ю Ес Еърлейс“ и отлична читателка.

Освен това дадох ръкописа на Ролф Дзетърстън, вицепрезидент на „Уорнф Букс“, който има репутацията на суров, честен и изчерпателен — мечтата или кошмара на писателя. Благодаря на Ролф за внимателния му прочит и чудесните предложения.

Идеята за този роман се роди от връзките ми с Американските ветерани от Виетнам. АВВ има програма, наречена „Инициатива на ветераните“, чиято цел е да помага на виетнамските власти за откриването на техни изчезнали войници. АВВ много ми помогна, като привлече вниманието ми към програмата. Особено искам да благодаря на Марк Липсън, художествен редактор и журналист във „Ви Ви Ей Ветеран“, за това, че подробно ме информира за тази програма.

Що се отнася до самата „Инициатива на ветераните“, ако някой от читателите ми има някакви сведения за съдбата на бивш вражески войн във Виетнам — писма, лични документи, карти или нещо подобно с написано име — моля, пратете ги на Американските ветерани от Виетнам. Прибавете кратко описание кога, къде и как сте се сдобили с тези документи и посочете съдбата на виетнамския войник! АВВ ще предаде информацията в Ханой, за да помогне за откриването на триста хиляди изчезнали бойци. Това на свой ред ще насърчи Виетнам да продължи да ни помага в диренето на останките на нашите две хиляди изчезнали в сражение.

През май 1968 г. в долината А Шау аз наистина открих писмо в дрехите на убит северновиетнамски войник и преди няколко години го предадох на АВВ, за да го пратят в Ханой. Надявам се, че някое виетнамско семейство е научило съдбата на изчезнал син, съпруг или брат.

Няколко души направиха щедри дарения на благотворителни организации в замяна на използването на имената им за герои в този роман. Това са: Рита Чанг (дарителка на Бойс енд Гърлс Клъб ъв Ийст Норуич — Ойстър Бей), Джон Игън Джуниър (Грейт Саут Бей ИМСА), Ърл И. Елис (Тайлс Сентър фор Пърформинг Артс), Марк Гудман (Дайъбитис Рисърч Инститют Фаундейшън), Лайза Клоуз (С. У. Поуст Университет на Лонг Айланд), Виктор Орт (Бойс енд Гърлс Клъб ъв Ийст Норуич — Ойстър Бей) и Джанис Стантън (Мъскюлър Дистрофи Асосиейшън). Надявам се тези хора да харесат своите литературни двойници и да продължат благородното си дело за достойни каузи.

[1] Жорж Брак (1882-1963) — френски художник. — Б.пр. ↑

БЕЛЕЖКА НА АВТОРА

Изображеният в книгата съвременен Виетнам отчасти се основава на личните ми преживявания през януари и февруари 1997 г., когато след двадесет и девет годишно отсъствие се завърнах в тази страна. Места като ресторанти, хотели, старото посолство на Съединените щати и т.н. реално съществуваха през 1997-а, годината, през която се развива повествованието.

КНИГА I

ВАШИНГТОН

1.

Неприятностите вървят на тройки. Първата неприятност беше един запис на телефонния ми секретар от Синтия Сънхил, бившата ми партньорка в Криминалния следствен отдел на Сухопътните сили. Синтия продължава да работи в КСО и освен това е важната личност в живота ми, въпреки че имахме известни затруднения с тая трудова характеристика.

Съобщението гласеше:

Трябва да поговорим, Пол. Обади ми се довечера, колкото и да е късно. Току-що ми възложиха ново следствие и утре сутрин заминавам. Налага се да поговорим.

Хубаво. Погледнах часовника над камината в малкия си кабинет. Десет вечерта или двайсет и два часа, както казвах по време на службата си в армията, с други думи, не чак толкова отдавна.

Живея в каменна къща край Фолс Чърч, Вирджиния, на по-малко от половин час път с кола от сградата на КСО. Разстоянието обаче няма значение, тъй като вече не работя там. Всъщност не работя никъде. Пенсионирани съм или може би уволнен.

Във всеки случай, откакто напуснах армията, беше изтекла половин година и започваше да ми писва, а ми оставаха още двайсетина-трийсет години.

Колкото до госпожа Сънхил, тя се намираше във Форт Бенинг, Джорджия, на четиринайсет часа път с кола от Фолс Чърч или дванайсет, ако съм много възбуден. Тя е претоварена в службата, а и съботите и неделите в армията често са си нормални работни дни. Последната половин година не беше лесна за нашата сравнително нова връзка и при нейната интересна кариера и моята задълбочаваща се пристрастеност към следобедната програма на телевизията, двамата нямахме много общи теми за разговор.

Както и да е, неприятност номер две. Проверих си имейла и открих съобщение, което гласеше: „Утре в 16:00 ч. на Стената“. Носеше подпис „К“.

„К“ е полковник Карл Хелман, бившият ми шеф от Отдела и настоящ началник на Синтия. Поне това беше ясно. Не беше ясно обаче защо Хелман иска да се срещнем при Мемориала на Виетнамската война. Но инстинктивно отнесох случая към категорията „неприятности“.

Обмислих няколко еднакво кратки отговора, нито един от които не особено положителен. Разбира се, изобщо не бях длъжен да му отговоря — нали бях в запаса. Но за разлика от цивилните професии, военната служба никога не приключва напълно. „Веднъж военен, завинаги военен“, както се казва. А аз бях подофицер по чин и криминален следовател по длъжност.

Истината е, че продължават да имат някаква законова власт над теб, макар че не съм съвсем сигурен точно каква. Ако не друго, поне могат да ти отнемат клубните права за цяла година.

Препрочетох имейла от Карл и забелязах, че е адресиран до господин Бренър. В американската армия към подофицерите се обръщат с „господин“, така че това напомняше за моя предишен — или може би настоящ — военен чин, а не обозначаваше цивилното ми положение. Карл не е от деликатните. Изчаках с отговора си.

И накрая, но не на последно място, третата неприятност. Явно бях забравил да пратя съобщение в литературния си клуб и с пощата ми пристигна роман на Даниъл Стийл. Дали трябваше да го върна? Или да го подаря на майка си за другата Коледа? Май че приближаваше рожденият ѝ ден.

Добре де, повече не можех да отлагам разговора със Синтия, така че седнах на бюрото и набрах номера. Докато телефонът звънеше, погледнах през прозореца. В Северна Вирджиния беше студена януарска нощ и се сипеше лек снежец.

— Ало — отговори Синтия.

— Здравсти — казах аз.

Половин секунда мълчание, после:

— Здравсти, Пол. Как си?

Вече и без това бяхме объркали стъпката, затова отвърнах:

— Карай по същество, Синтия.

Тя се поколеба.

— Хм... Може ли първо да те попитам как мина денят ти?

— Страхотно. Един стар военен готвач ми даде рецептата си за чили — не знаех, че е за двеста души, и сготвих цялото количество. Замразих го във фризера. Ще ти пратя един пакет. После отидох в спортния комплекс, играх срещу баскетболния отбор на инвалидите — направо им скрих шапките — и накрая с момчетата се отбихме на по бира и хамбургер в местната кръчма. Ами при теб как мина?

— Хм... Тъкмо свърших със следствието на онова изнасилване, за което ти бях разправяла. Обаче вместо почивка трябва да замина за Форт Ръкър, възложиха ми разследване на сексуален тормоз. Случаят изглежда заплетен. Ще остана там, докато приключи. Може да отнеме няколко седмици. Ако решиш да ме потърсиш, ще отседна в ергенското офицерско общежитие.

Не отговорих.

— Ей, още си мисля за Коледа — прибави Синтия.

— И аз. — Това беше преди месец и оттогава не я бях виждал. — Какво ще кажеш за Великден?

— Нали знаеш, Пол... можеш да се пренесеш тук.

— Но теб по всяко време могат да те прехвърлят. Така ще се влача там, където те отведе службата ти. Нали вече го обсъждахме?

— Да, но...

— Тук ми харесва. Можеш да се нанесеш при мен.

— Това предложение ли е?

Леле.

— Ще е добре за кариерата ти — отвърнах. — В щаба.

— Не се грижи за кариерата ми. Пък и не си падам по щабната работа. Аз съм следовател. Точно какъвто беше ти. Искам да съм там, където съм полезна.

— Не мога да се мъкна след теб като пале или да вися в апартамента ти, докато си в командировка. Не е добре за самолюбието ми.

— Можеш да постъпиш в органите на реда.

— Действам по въпроса. Тук, във Вирджиния.

И така нататък. Кофти е, когато мъжът не работи, а службата на жената е свързана с пътуване. Пък и военните си умират да те преместят тъкмо когато си се настанил удобно, а това поставя под

въпрос тяхната представа за постоянно място. И за капак на всичко, напоследък се появиха адски много временни назначения — на места като Босна, Сомалия, Южна Америка — където могат да те заврат за цяла година, а това поставя под въпрос представата на военните за временна служба. В заключение, със Синтия бяхме ГН, както му викат в последно време — географски неподходящи.

Както съм казвал винаги, армията не е място за лични връзки — това не е работа, а призвание, обвързаност, която прави другите ангажименти страшно сложни. Понякога невъзможни.

— Чуваш ли ме? — попита тя.

— Да.

— Не можем да продължаваме така, Пол. Мъчително е.

— Зная.

— Какво ще правим?

Според мен Синтия беше готова да се примири и да се откаже от високата си пенсия в замяна на оная четирибуквена думичка, дето започва с „б“. Тогава щяхме да решим къде да се установим, да си намерим работа и да заживеем щастливо до края на дните си. И защо не? Нали се обичахме.

— Пол?

— Да... Мисля.

— Вече трябваше да си помислил за всичко това.

— Права си. Виж, струва ми се, че това не е разговор за по телефона. Трябва да се видим.

— Когато се виждаме, само се чукаме.

— Това не... добре де, ще поговорим на вечеря. В ресторант.

— Хубаво. Ще ти се обадя, когато се върна от Ръкър. Ще дойда при теб или ти ще дойдеш тук.

— Добре. Ей, как върви разводът ти?

— Почти приключва.

— Чудесно. — Сетих се и за любящия й съпруг: — Често ли се виждаш с майор Откачалски?

— Не особено. От време на време в офицерския клуб. Неизбежно е.

— Още ли иска да се съберете?

— Не се мъчи да усложняваш иначе простата ситуация.

— Не се мъча. Просто се притеснявам, че пак може да се опита да ме убие.

— Той никога не се е опитвал да те убие, Пол.

— Значи грешно съм изтълкувал основанията му да насочи срещу мен зареден пистолет.

— Може ли да променим темата?

— Естествено. Ей, четеш ли Даниъл Стийл?

— Не, защо?

— Купих последната ѝ книга. Ще ти я пратя.

— Може на майка ти да ѝ хареса. Рожденият ѝ ден е на десети февруари. Гледай да не го забравиш.

— Помня го. Между другото, имам имейл от Карл. Иска утре да се срещнем.

— Защо?

— Мислех, че може ти да знаеш.

— Не, нямам представа — отвърна тя. — Може просто да иска да пийнете по чашка и да си поговорите за едно време.

— Иска да се срещнем при Мемориала на Виетнамската война.

— Нима? Странно.

— Наистина е странно. Съвсем нищо ли не ти е споменава?

— Не. Защо да ми споменава?

— Не зная. Нямам представа какво е намислил.

— Защо предполагаш, че непременно е намислил нещо? Толкова години сте работили заедно. Той те харесва.

— Не ме харесва — възразих аз. — Мрази ме.

— Не те мрази. Но с теб не е лесно да се работи. Всъщност не е лесно и да те обича човек.

— Майка ми ме обича.

— Не е зле пак да провериш. Що се отнася до Карл, той те уважава и знае, че си страшно добър. Има нужда или от съвет, или от информация за някой стар случай.

— А защо на Стената?

— Хм... Не зная. Ще разбереш, когато се срещнете.

— При мен е студено. Как е при теб?

— Двайсетина градуса.

— Тук вали сняг.

— Карай внимателно.

— Разбира се. — Помълчахме и през това време се замислих за миналото ни. Запознахме се в щабквартирата на НАТО в Брюксел. Тя беше сгодена за един майор от спецчастите, свалихме се, той побесня, извади ми гореспоменатия патлак, аз отстъпих, те се ожениха и една година по-късно със Синтия пак се натъкнахме един на друг.

Случи се в офицерския клуб във Форт Хадли, Джорджия, където и двамата бяхме по служба. Аз бях под прикритие, разследвах кражба и продажба на армейско оръжие, тя приключваше случай на изнасилване. Това ѝ е специалността. Сексуалните престъпления. Предпочитам пак да ме пратят на война, отколкото да върша такава работа. Но все някой трябва да я върши и тя го прави отлично. Още по-важно е, че е в състояние да се абстрахира и изглежда, работата не ѝ се отразява зле, макар че понякога се съмнявам.

Но да се върнем във Форт Хадли. Миналото лято. Докато сме там, откриват дъщерята на коменданта, капитан Ан Камбъл, на стрелбището гола, удушена и очевидно изнасилена. Така че ми нареждат да зарежа разследването на дребната оръжейна сделка и ми дават Синтия за помощничка. Разкриваме убиеца, после се опитваме да довършим предишните си следствия, което се оказва по-трудно. Поне тя разкара майор Откачалски.

— Хайде да го отложим, докато се срещнем, Пол. Съгласен ли си?

— Звучи ми добре. — Всъщност аз го бях предложил. Обаче защо да го посочвам? — Чудесна идея.

— И двамата трябва да помислим от какво се налага да се откажем и какво ще спечелим.

— Репетирала ли си тази реплика?

— Да. Но е вярно. Виж, обичам те...

— И аз те обичам.

— Зная. Тъкмо затова е толкова трудно. — Известно време никой от двамата ни не се обади, после тя продължи: — Аз съм по-млада от теб...

— Но аз съм по-незрял.

— Млъкни, моля те. И си обичам работата, харесвам живота си, кариерата си, независимостта си. Но... Ще се откажа от тях, ако съм убедена...

— Натоварваш ме с голяма отговорност.

— Не те изнудвам, Пол. Дори не съм сигурна какво ми се струва, че искам.

Иначе съм интелигентен пич, обаче се смуцавам, когато приказвам с жени. За да не я моля за обяснение, казах:

— Разбирам.

— Нима?

— Напълно. — Нямах ни най-малка представа.

— Липсвам ли ти?

— Непрекъснато.

— И ти ми липсваш. Наистина. Нямам търпение да се видим. Ще си взема малко отпуска. Обещавам.

— И аз ще си взема малко отпуска.

— Ти не си на работа.

— Права си. Но ако бях, щях да си взема отпуска, за да сме заедно. Този път аз ще дойда при теб. Там е по-топло.

— Добре. Ще е чудесно.

— Обичаш ли чили?

— Не.

— Мислех, че обичаш. Добре де, успешно разследване. Предупреди ме един ден предварително и идвам веднага.

— Няма да ме има две седмици. Може и три. Ще ти се обадя, когато се очертае да приключвам.

— Добре.

— Поздрави Карл от мен. Съобщи ми какво иска.

— Може да иска да ми разкаже как е бил отвлечен от извънземни.

Синтия се засмя.

И тъкмо когато разговорът щеше да свърши с весел тон, тя подметна:

— Знаеш ли, Пол, не трябваше да напускаш.

— Сериозно? — Случаят с дъщерята на генерала още от самото начало си беше истинско политическо, емоционално и професионално минно поле, и аз нагазих право в него. Щеше да е по-добре, ако не го бях разрешил, защото се оказа, че никой не желае да научи истината. — С онова строго мъмрене в досието ми армията иска да ми каже, че съм за пенсия — отвърнах на Синтия. — Може да е малко деликатно, ама...

— Струва ми се, че грешно си изтълкувал какво става. Смъмриха те, ти се наду и постъпи импулсивно, защото накърниха самолюбието ти.

— Нима? Е, благодаря за информацията, че съм провалил трийсетгодишната си кариера заради избухливия си нрав.

— Трябваше да се примириш. Ще ти кажа още нещо. Ако не си намериш също толкова важна и интересна работа, ще изпаднеш в депресия...

— Вече изпаднах. Ти току-що ме депримира. Много ти благодаря.

— Извинявай, но добре те познавам. Не беше чак толкова съсипан. Случаят „Камбъл“ просто те потресе. Той потресе всички. Даже мен. Беше най-тъжният, най-потискащият случай...

— Не ми се приказва за това.

— Добре. Обаче ти трябваше едномесечна отпуска, а не пенсия. Още си млад...

— Ти си по-млада.

— Останала ти е страшно много енергия, много хъс, но трябва да напишеш второто действие, Пол.

— Благодаря. Проучвам възможностите си. — Температурата в стаята и по телефона забележимо се беше понижила.

— Сърдиш ли се?

— Не. Ако беше тук, щеше да видиш, че съм усмихнат. Усмихнат съм.

— Нямаше да ти го кажа, ако не те обичах.

— Продължавам да съм усмихнат.

— Ще се видим след две-три седмици — отвърна тя. — Пази се.

— И ти.

Мълчание, после:

— Лека нощ.

— Чао.

Затворихме. Изправих се, отидох до бара и си налях. Скоч, сода, лед.

Седнах в кабинета си, вдигнах крака на бюрото и се зазяпах в снега. Скочът ухаеше приятно.

Та така. Имах си роман от Даниъл Стийл на бюрото, в ушите ми продължаваше да отеква неприятен телефонен разговор и на

компютърния екран се мъдреше злокобен имейл от Карл Хелман.

Понякога неща, между които на пръв поглед няма никаква връзка, всъщност се оказват брънки от по-мащабен план. Не твой план естествено, нечий чужд план. Трябваше да повярвам, че Карл и Синтия не си приказват за мен, но госпожа Бренър не беше отгледала идиот.

Би трябвало да побеснявам, когато подценяват интелигентността ми, но е факт, че притежавам някакъв привиден мъжкарски идиотизъм, който насърчава другите да подценяват блестящия ми ум. По този начин съм пратил доста хора зад решетките.

За пореден път препрочетох имейла. „Утре в 16:00 ч. на Стената.“ Дори нямаше „моля“. Полковник Карл Густав Хелман понякога е малко арогантен. Както предполага името му, той е роден в Германия, докато Пол Зейвиър Бренър е типичен ирландски момък от южен Бостън, очарователно безотговорен и възхитително наперен. Хер Хелман е негова пълна противоположност. И все пак по някакъв странен начин ние се харесвахме. Той бе добър началник строг, но справедлив, и изключително мотивиран. Просто мотивите му изобщо не ми вдъхваха доверие.

Както и да е, смъкнах крака от бюрото и метнах един имейл на Карл: „Ще те чакам там“. Подписах се с „Пол Бренър, ВМС“, което в този случай не означаваше „Виетнам, младши сержант“, а както знаехме двамата с Карл — „върви на майната си“.

2.

Минаваше три часът и аз бях във вашингтонския Национален парк, правоъгълен участък трева и дървета, който започва на изток от Капитолия и стига на запад до паметника на Линкълн, разстояние от малко над три километра.

Паркът е приятно място да потича човек и има хубава гледка, затова вместо да ходя в града, само за да се видя с Карл Хелман, аз бях по анцуг и маратонки с плетена шапка, нахлупена над ушите.

Започнах кроса около басейна на Капитолия и разчетох крачката си така, че да стигна при Стената в уреченото време: четири часа мое време и 16:00 по часовника на Карл.

Тичах в южната част на Парка, покрай Националния музей на авиацията и космонавтиката, Смитсъновия институт и другите музеи между тях.

Както вече споменах, официално това е парк, но в същото време е и място, където всеки иска да издигне нещо важно — паметници, музеи, мемориали и статуи, и ако тази мраморна мания продължи, някой ден Паркът ще заприлича на римския форум, натъпкан до пръсване с храмове на какво ли не. Не че критикарствам — важните хора и събития имат нужда от мемориали и паметници. И аз си имам мемориал: Стената. При това много хубав мемориал, защото на него не е изписано моето име.

Слънцето се спускаше ниско, сенките се издължаваха, цареше пълна неподвижност и тишина, освен скърцането на снега под краката ми.

Погледнах си часовника и видях, че до уречения час остават десет минути. Подобно на мнозина от неговата етническа група, хер Хелман е фанатично точен. Искам да кажа, не обичам обобщенията на север относно раси, религии и прочее, обаче ирландците и немците не се отличават с обща представа за време.

Ускорих крачка и се запътих на север покрай басейна. Задникът ми започваше да се влачи и дробовете ми пареха от студения въздух.

Когато прекосих Конститушън Гардънс, пред погледа ми се появи Мемориалът на жените във Виетнам: три медицински сестри в маскировъчни униформи край ранен мъж, когото все още не виждах.

На стотина метра по-нататък се издигаше статуята на трима войници — трима бронзови мъже в маскировъчни униформи край бойно знаме.

Зад двете бронзови композиции се намираше самата черна стена — ясно изпъкваше на белия фон на снега.

Мемориалът може би е най-посещаваният паметник във Вашингтон, но в този студен почивен ден нямаше много хора. Когато се приближих, изпитах усещането, че вцепенено вперили погледи в Стената посетители са хората, които трябва да са там.

Сред тях се отличаваше самотен мъж — полковник Карл Хелман — носеше цивилно палто и борсалино и разбира се, си гледаше часовника, като сигурно си мърмореше на леко заваления си английски: „Къде ли се губи тоя?“.

Забавих крачка, за да не разтревожа бившия си шеф с вида на моя милост, затичан с все сили към него, и когато излязох на алеята, минаваща успоредно на Стената, на двайсетина метра от хер Хелман, някъде удари черковна камбана, после повтори и потрети. Окончателно преминах в нормален ход и се приближих иззад Карл Густав Хелман тъкмо когато камбаната удряше четири часа.

Той усети присъствието ми или може би видя отражението ми на черната стена и без да се обръща, каза:

— Здравей, Пол.

Изглеждаше доволен, че ме вижда — или че ме усеща, — макар че не личеше да е развълнуван. Ако не друго, поне идвах навреме, а това винаги му оправя настроението.

Не отговорих на поздрава и двамата застанахме един до друг, вперили поглед в Стената. Всъщност ми се искаше да успокоя дишането си ходешком, но останах на място. От ноздрите ми струяха облаци пара като от муцуната на кон и потта по лицето ми започваше да студене.

Та двамата стояхме там и мълчаливо отново се опознавахме след половингодишна раздяла, като кучета, които се душат, за да определят кое е по-силно.

Забелязах, че сме застанали пред участък от Стената, който носеше надписа „1968“. Той беше най-големият, нещастната година с най-много американски жертви: офанзивата „Тет“, обсадата на Ке Сан, битката в долината А Шау и други не толкова известни, но не по-малко ужасяващи сблъсъци. Също като мен, Карл Хелман бе воювал там през 1968-а и лично познаваше някои от тези места и събития.

Тази година не беше особено щастлива и на родния фронт: убийствата на Мартин Лутър Кинг и Боби Кенеди, студентските бунтове, градските безредици и така нататък. Кофти година навсякъде. Разбихах защо Хелман е застанал пред 1968-а, въпреки че не разбихах защо изобщо сме тук. Тъй като обаче съм стара пушка, никога не заговарям пръв старши по чин. Понякога си мълча даже да ме заговорят, като сега. Можехме да си висим в пълно мълчание до среднощ, хич не ми пукаше.

— Благодаря, че дойде — рече Карл накрая.

— Прозвуча ми като заповед — отвърнах аз.

— Но ти си в запаса.

— Всъщност си подадох оставката.

— Не ме интересува ти какво си направил. Аз те пратих в запаса.

Така всички са много по-спокойни.

— Обаче ми се щеше да си подам оставката.

— Тогава нямаше да можем да вдигнем онова мило тържество — когато ти прочете строгото си мъмрене пред всички.

— Ти ме помоли да кажа няколко думи.

— Изглеждаш във форма — вместо отговор каза Хелман.

— Така трябва. Тичам из цял Вашингтон и се срещам с хората при паметниците. Ти си третият за днес.

Хелман запали цигара и отбеляза:

— Сарказмът и лошото ти чувство за хумор не са се променили.

— Знам. Е, какво става, ако може да попитам?

— Първо трябва да си разменим малко любезности и новини.

Как я караш?

— Страхотно. Наваксвам много неща. Ей, четеш ли Даниъл Стийл?

— Коя?

— Ще ти пратя една книга. Обичаш ли чили?

Хелман дръпна от цигарата си. Сигурно се чудеше какво го е прихванало, че да се свърже с мен.

— Искам да те питам, Пол, смяташ ли, че армията се е отнесла несправедливо с теб?

— Не повече, отколкото с няколко милиона други, господин полковник.

— Стига любезности, а?

— Чудесно.

— Два административни въпроса. Първо, строгото ти мъмрене. Може да се изличи от досието ти. Второ, пенсията ти. Може да се изчисли по друг начин, така че през остатъка от живота си да разполагаш със значителна сума.

— Всъщност, когато напуснах армията, предполагаемият остатък от живота ми се удължи, така че и по-малката сума ми е достатъчна.

— Искаш ли да научиш още по тези два въпроса?

— Не. Надушвам неприятности.

Продължихме да киснем на вцепенияващия студ и да обмисляме пет-шест хода напред. Много ме бива в тая игра, обаче Карл е още по-добър. Не е толкова интелигентен като мен, определено не е толкова ловък, но мисълта му е задълбочена и съсредоточена.

Всъщност ми харесва. Наистина. Честно казано, шестмесечното му мълчание малко ме оскърби. Може да го бях ядосал с поведението си на тържеството по случай пенсионирането ми. Бях обърнал някоя и друга чаша, но смътно си спомням, че направих впечатление на един пруски фелдмаршал на име фон Хелман, струва ми се.

— На тази стена е изсечено името на човек, който не е загинал в бой — рече Карл накрая. — Човек, който всъщност е бил убит.

Не отговорих на това изненадващо съобщение.

— Колко души познаваш на тази стена? — попита ме той.

Помълчах за миг, после отвърнах:

— Прекалено много. А ти?

— И аз. Изкарал си два мандата във Виетнам, нали така?

— Да. През шейсет и осма и после пак през седемдесет и втора, но втория път вече служех във военната полиция и повечето ми сражения бяха с пияни войници край военновъздушната база Биен Хоа.

— Обаче първия път... си бил в пехотата на фронтовата линия... Участвал си в много битки. Хареса ли ти?

Само ветеран от войната може да разбере такъв въпрос. През всичките години, откакто се познавахме с Карл, никога не бяхме разговаряли за бойните си преживявания. Това не е необичайно. Погледнах го.

— Беше върховно. Първите няколко пъти. После... свикнах, приех го за нормално... след това, през последните няколко месеца преди да се прибера, изпаднах в параноя, все едно се мъчеха да убият точно мен, все едно не искаха да ме пуснат да се прибера вкъщи. През последните два месеца почти не спях.

Очите ни се срещнаха. Карл кимна.

— И с мен беше същото. — Той се приближи до Стената и впери поглед в изсечените върху камъка имена. — Тогава бяхме млади, Пол. Тези хора завинаги са млади. — Хелман докосна едно от имената. — Познавах този човек.

Изглеждаше необичайно замислен, почти мрачен. Може би заради мястото, сезона, здрача и така нататък. Аз също не бях особено весел.

Той извади златна табакера и запалка.

— Заповядай.

— Не, благодаря. Ти току-що си загаси цигарата.

Също като всички пушачи, Карл не ми обърна внимание и запали нова.

Карл Густав Хелман. Не бях запознат подробно с личния му живот, но знаех, че е израснал сред руините на следвоенна Германия. През годините се бях срещал с още неколцина американски немци, повечето военни, вече от запаса. Останали без баща или напълно осиротели, те бяха изпълнявали разни поръчки на Американската окупационна армия, за да не умрат от глад. На осемнайсетгодишна възраст бяха постъпили в американската армия в някой военен пост в Германия, за да се спасят от нищетата на победената страна. Някога в армията беше имало много такива хора и Карл сигурно бе един от последните.

Не бях сигурен до каква степен този тип биография се отнася за Карл Хелман, но сигурно скоро му предстоеше преминаване в запаса, освен ако в непосредственото му бъдеще не сияеше генералска звезда. Хрумна ми, че тази среща има нещо общо с това.

— Беше отдавна — каза ми той, или може би говореше на себе си. — И все пак понякога ми се струва, че беше вчера. — Погледна Стената, после се обърна към мен. — Съгласен ли си?

— Да, шейсет и осма е ясна като диапозитиви, върволица от безмълвни ярки образи, замръзнали във времето... — Спогледахме се и той кимна.

Накъде водеше всичко това?

В такива случаи е от полза да установиш откъде е започнало. Както споменах, аз съм ирландец от южен Бостън, което означава работнически произход. Баща ми беше ветеран от Втората световна война, като всички други бащи на онова място и по онова време. Отслужил три години в пехотата, върнал се у дома, оженил се, направил трима сина. Трийсет години работил в бостънската община — поддържаше общинските автобуси. Веднъж ми призна, че тази работа не била толкова вълнуваща, колкото десанта в Нормандия, но работното време било по-удобно.

Скоро след осемнайсетия си рожден ден получих повиквателното си. Обърнах се към Харвард във връзка със свободни места за първокурсници и студентско отлагане, обаче те основателно отбелязаха, че не съм кандидатствал. Същото се повтори с Бостънския университет и дори с Бостънския колеж, където бяха намерили убежище от армията мнозина други католици.

Така че си стегнах багажа, татко ми стисна ръката, по-малките ми братя ме смятаха за върха, мама се разплака и аз се качих на ешелона за Форт Хадли, Джорджия, където щях да получа начална подготовка и вторично пехотно обучение. Поради някаква идиотска причина кандидатствах и бях приет във военновъздушната школа — където подготвяха парашутисти — във Форт Бенинг, пак в Джорджия. И за да завърша висшето си образование в областта на убиването, кандидатствах в спецчастите, като си мислех, че войната ще свърши, преди да изляза от смахнатите школи, но военните ми казаха: „До тук. Вече си готов, момко“. Скоро след военновъздушната школа се озовах в една пехотна рота на фронтовата линия край Бон Сон, което не е в Калифорния.

Погледнах Карл. Знаех, че сме били там горе-долу по едно и също време, въпреки че бяхме стигнали до тази война по различни

пътища. Само че в края на краищата може и да не бяха чак толкова различни.

— Реших, че е добре да се срещнем тук — каза той.

Не отговорих.

След Виетнам двамата бяхме останали в армията, тъй като, за разлика от всички останали, тя ни искаше. Аз постъпих във военната полиция и отслужих половин втори мандат във Виетнам. През годините се възползвах от военната образователна програма и получих бакалавърска степен по наказателно право, после постъпих в Криминалния следствен отдел, главно защото носеха цивилни дрехи.

Станах подофицер — няхах командирски задължения, но вършех важна работа като следовател по убийства.

Карл беше минал по малко по-различен и по-фин път. Беше завършил истински колеж с военна стипендия и беше получил някаква тъпа степен по философия, докато бе служил четири години в Корпуса за запасни офицери, после беше постъпил на действителна служба като лейтенант.

По някое време съдбите ни едва не се бяха пресекли във Виетнам, после се засякоха във Фолс Чърч. И ето че сега бяхме тук, буквално и преносно застанали в здрача, вече не воители, а мъже на средна възраст, вперили очи в имената на убитите от нашето поколение, 58 000 имена, изсечени в черния камък, и аз изведнъж видях тези хора като деца, грижливо дълбаещи имената си върху дървета, чинове, дървени огради. Осъзнах, че всяко име от гранита отговаря на друго, издълбано някъде в Америка. Тези имена бяха изсечени и в сърцата на техните семейства, в сърцето на нацията.

Двамата с Карл закрачихме покрай Стената. Дъхът ни се издигаше на пара в студения въздух. В подножието на мемориала имаше цветя, оставени от приятели и роднини, и аз си спомних, че предишния път, когато преди много години бях дошъл тук, някой беше оставил бейзболна ръкавица, и когато я бях виждал, без да се усетя, по лицето ми бяха потекли сълзи.

През първите години при Стената оставяха много такива неща: снимки, шапки, играчки, дори любими храни. Днес забелязах, че няма никакви лични вещи, само цветя и няколко сгънати писма, пхнати в цепнатините между плочите.

Годините минаваха, родителите умираха, съпругите имаха нов живот, братята и сестрите не забравяха, но вече бяха идвали тук и нямаше нужда да се връщат. Мъртвите, повечето от които съвсем млади, не бяха оставили много деца, но при предишното си идване видях една дъщеря, двайсетинагодишна жена, която не познаваше баща си. Аз нямах дъщеря, така че за десетина минути запълнихме малко от празнотата в себе си, липсващите части, после всеки продължи пътя си.

Кой знае защо, това ме накара да се замисля за Синтия, за брак, деца, дом и семейно огнище, за всевъзможни топли и неясни неща. Ако Синтия бе тук, може би щях да ѝ предложа да се оженим, но нея я нямаше и знаех, че на сутринта пак ще съм сам.

Сигурно обзет от подобни мисли за войната и мира, смъртта и безсмъртието, Карл рече:

— Опитвам се да идвам тук веднъж годишно на седемнайсети август, годишнината от една битка, в която участвах. — Той замълча за миг, после продължи: — Битката на шосе номер тринайсет... Единайсета бронирана мотопехотна дивизия, каучуковата плантация на „Мишлен“. Може да си чувал. Загинаха много мои познати. Затова на седемнайсети август идвам тук и се моля за тях, после благодаря на Господ, че съм жив. Иначе никога не се моля.

— Мислех, че всяка неделя ходиш на черква.

— Човек ходи на черква с жена си и децата си.

Не продължи и аз не го попитах нищо. Обърнахме се и се върнахме по същия път, по който бяхме дошли.

— Е, интересува ли те човекът, който е бил убит? — вече с друг глас попита Карл.

— Може би. Но всъщност не искам да научавам.

— Ако беше така, щеше да си тръгнеш.

— Проявявам любезност, господин полковник.

— Когато работеше при мен, любезността ти щеше да ме зарадва. Но щом проявяваш любезност, ще ме изслушаш.

— Ако те изслушам, може да ме призоват като свидетел в съда. Така пише в справочника.

— Повярвай ми, тази среща и този разговор изобщо не са се състояли. Тъкмо затова сме тук, а не във Фолс Чърч.

— Вече се досетих.

— Може ли да започна?

Все още бях на твърда земя — следващата стъпка беше по хлъзгав склон. Нямах абсолютно никакви основания да го изслушам. Но не разсъждавах достатъчно ясно. *Синтия*. Намери си работа, намери си живот или каквото там беше казала тя.

— Може ли да започна? — повтори Карл.

— Може ли да те прекъсна, когато поискам?

— Не. Ако започна, ще ме изслушаш до края.

— Случаят криминален ли е?

— Доколкото убийството е престъпление, да. Имаш ли още тъпи въпроси?

Усмихнах се, не заради обидата, а защото му лазех по нервите.

— Знаеш ли какво? За да ти докажа, че наистина съм тъп, ще те изслушам.

— Благодаря.

Карл се отдалечаваше от Стената към Мемориала на жените във Виетнам и аз го последвах.

— КСО получи сведения, че един млад лейтенант, който е вписан като загинал или изчезнал в сражение, всъщност е бил убит в град Куанг Три на седми февруари хиляда деветстотин шейсет и осма година по време на битката за града в рамките на офанзивата „Тет“. — И прибави: — Доколкото знам, по това време ти си бил в провинция Куанг Три.

— Да, но имам алиби за този ден.

— Споменавам го само като съвпадение. Всъщност този ден твоята част се е намирала на няколко километра от столицата на провинцията. Но общото положение ти е ясно и можеш да си представиш момента и мястото.

— Естествено. Ясно ми е също, че си се разровил в досието ми.

Хелман не обърна внимание на забележката и продължи:

— Както казах, аз бях в Единайсета бронирана мотопехотна дивизия, дислоцирана в Ксуан Лок, но горе-долу по онова време действахме около Ку Чи. Не си спомням точно този ден, обаче целият месец на офанзивата „Тет“ беше отворителен.

— Направо гаден.

— Да, гаден. — Карл спря и ме погледна. — Имаме доказателства, че американският лейтенант е бил убит от американски

капитан.

Замълча, за да ме остави да осъзная думите му, но аз не реагирах. Вече бях чул нещо, което не исках да чувам, и сега знаех тайна. Неминуемо щяха да последват подробности.

Загледахме се в Мемориала на жените във Виетнам, в трите медицински сестри — едната се грижеше за проснатия върху чувалите с пясък ранен мъж, втората бе коленичила наблизо, третата се взираше в небето за медицинския хеликоптер. Четирите фигури бяха леко облечени и затреперих от студ само като ги гледах.

— Тези статуи би трябвало да са по-близо до Стената — казах. — Последният човек, когото повечето от ония момчета са видели, преди да умрат, е била медицинска сестра.

— Да, но такова разположение щеше да навява прекалено мрачни асоциации. Този мъж като че ли ще остане жив.

— Да... ще се спаси.

Умълчахме се, потънали в мисли. Искам да кажа, това са статуи, но връщат спомена за онова време. Карл пръв наруши тишината.

— Не знаем името на предполагаемия убиец, нито познаваме предполагаемата жертва. Знаем само, че този капитан хладнокръвно е убил лейтенанта. Нямаме труп — или по-точно, имаме много трупове, всички убити от врага, освен въпросния лейтенант. Известно ни е, че жертвата е била убита с единичен пистолетен изстрел в челото й това може да ограничи броя на имената въз основа на смъртните актове, издадени по онова време. Освен ако, разбира се, трупът изобщо не е бил открит и жертвата е била вписана като изчезнала в сражение. До тук ясно ли е?

— Да. Капитан от Сухопътните сили на Съединените щати вади пистолета си и застрелва лейтенант от Сухопътните сили на Съединените щати в челото. Предполага се, че раната е фатална. Случило се е в разгара на битка преди близо трийсет години. Но нека играя ролята на адвоката на обвиняемия — може пък да не е било убийство. Може това да е бил един от онези злощастни случаи, в които висшестоящ офицер застрелва свой подчинен за проявена страхливост пред лицето на врага. Случва се и не е непременно убийство, нито дори престъпление. Може да е било самоотбрана или злополука. Не бива да се правят прибързани заключения. — Прибавих: — Но разбира

се, вие разполагате със свидетел. Така че не трябва да бързам с разсъжденията.

Обърнахме се и закрачихме обратно към Стената. Светлината отслабваше, идваха и си отиваха хора, един мъж на средна възраст постави венец до черния гранит и избърса очите си с кърпичка.

Хелман го погледа за миг, после каза:

— Да, имало е свидетел. И свидетелят е описал хладнокръвно убийство.

— Сигурен ли е свидетелят?

— Не зная.

— Кой е той и къде се намира?

— Не знаем къде е, но ни е известно името му.

— И искате да го открия.

— Точно така.

— Как научихте за него?

— Написал е писмо.

— Ясно... е, значи имате изчезнал свидетел на убийство с трийсетгодишна давност, нямате заподозрян, труп, оръжие на убийство, мотив и доказателства, и убийството е извършено в една забравена от Бога страна много далеч от тук. И искате да разкрия това убийство.

— Точно така.

— Лесна работа. Може ли да попитам защо? На кой му пука след трийсет години?

— На мен. На армията. Извършено е убийство. Убийството няма давност.

— Ясно. Нали разбираш, че близките на тоя лейтенант, дето е бил убит или изчезнал, го смятат за доблестно загинал в бой. Какво ще спечелите, като докажете, че е бил убит? Не смяташ ли, че близките му достатъчно са изстрадали? — Кимнах към мъжа пред Стената.

— Това не е аргумент — верен на устава, възрази Карл Хелман.

— За мен обаче е — осведомих го аз.

— Не че прекалено много разсъждаваш, Пол, просто не разсъждаваш за каквото трябва.

— Не е вярно. Мисля, че на тази стена е изсечено име, което е най-добре да оставим на мира.

— На свобода се разхожда убиец.

— Може би да, може би не. Предполагаемият убиец може по-късно да е загинал в сражение. Онзи период беше отвратителен и има голяма вероятност капитанът да е бил убит в битка.

— Тогава името му няма място на тази стена при хората, които са загинали доблестно.

— Знаех, че ще отговориш така.

— Знаех, че ще го разбереш.

— Струва ми се, че прекалено дълго сме работили заедно.

— Работихме добре заедно.

Това беше новост за мен. Може да имаше предвид, че заедно сме вършили работата, което си бе вярно, въпреки сериозните ни личностни различия и факта, че единият от нас педантично спазваше устава, докато другият определено не се интересуваше от такива неща.

Отдалечихме се от Мемориала на жените във Виетнам и спряхме при трите бронзови мъжки статуи: двама бели мъже и един чернокож, които трябваше да изобразяват морски пехотинец, пехотинец и моряк, но носеха маскировъчна униформа и трудно можеха да се отличат един от друг. Гледаха към Стената, сякаш се взираха в имената на убитите, но някак зловещо тримата също изглеждаха мъртви.

Карл се обърна към мемориала.

— Отначало Стената не ми харесваше. Предпочитах тези героични бронзови статуи, защото въпреки цялата си абстрактност и метафорични нюанси Стената всъщност е грамаден надгробен камък, общ гроб с имената на всички. Това ме смущаваше. После... после я приех. Ти как мислиш?

— Мисля, че трябва да я приемаме такава, каквато е. Надгробен камък.

— Някога изпитвал ли си угризения, че си останал жив?

— Може би щях да изпитвам, ако не бях ходил там. Може ли да променим темата?

— Не. Веднъж ти ми каза, че не обвиняваш хората, които не са служили. Така ли беше?

— И все още е така. Защо?

— Каза ми също, че повече мразиш онези, които са отишли във Виетнам, но не са си вършили работата — онези, които са проваляли другите, които са вършили позорни постъпки като изнасилвания и

грабежи. Които безсъвестно са убивали цивилни. И това ли все още е в сила?

— Свършвай с инструктажа.

— Добре. Е, имаме този капитан, който най-вероятно е убил младши офицер. Искам да знам имената на капитана и на убития лейтенант.

Забелязах, че очевидният въпрос „защо“ — мотивът — още не е конкретно посочен. Може би, както в повечето случаи на убийство във военно време, мотивът бе незначителен, нелогичен и маловажен. Но може и да беше основната причина за изравнянето на престъпление с трийсетгодишна давност. В такъв случай, щом Карл не го споменава, нямаше да го спомена и аз. Върнах се към наличните факти.

— Добре, ами ако този капитан, този предполагаем убиец, не е загинал в сражение, може вече да е умрял от естествена смърт. Минали са трийсет години.

— Аз съм жив. Ти си жив. Трябва да открием дали и той е жив.

— Добре. Ами свидетелят? Известно ли е дали той е жив?

— Не, не ни е известно. Но ако не е жив, трябва да го знаем.

— Кога за последен път свидетелят е проявил признаци на живот?

— На осми февруари хиляда деветстотин шейсет и осма. Тази дата носи писмото.

— Зная, че военната пощенска служба е бавна, ама това бие всички рекорди.

— Всъщност свидетелят не е американец. Бил е войник в северновиетнамската армия. Казва се Трая Ван Вин. Ранили го в битката за град Куанг Три и се криел сред развалините. Видял двамата американци да се карат. Капитанът извадил пистолета си и застрелял лейтенанта. В писмото, което написал до брат си, той нарича убиеца „дай-юй“, „капитан“, а жертвата — „трун-юй“, „лейтенант“.

— По онова време край Куанг Три имаше морски пехотинци. Възможно е случаят изобщо да не е в юрисдикцията на сухопътните сили.

— В писмото си Тран Ван Вин споменава, че двамата мъже са били „ки-бин“ — „пехотинци“ — отвърна Хелман. — Явно е видял

нараменните им знаци от Първа въздушнопреносима пехотна дивизия, които е познавал.

— В Първа въздушнопреносима пехотна дивизия, в която служех и аз, имаше над двайсет хиляди души — отбелязах аз.

— Точно така. Но подробностите стесняват обсега на възможностите.

За миг се замислих за всичко това, после попитах:

— Писмото при вас ли е?

— Разбира се. Тъкмо затова те търсим.

— Ясно. И е било адресирано до брата на този човек. Как се озова в ръцете ви?

— По много интересен начин. Братът също е бил северновиетнамски войник, Тран Куан Ли. В средата на май същата година американският войник Виктор Орт открил писмото в дрехите на убития Тран Куан Ли и го взел като сувенир. Пратил го в Щатите и близо трийсет години то останало в куфара му, пълен с други боклуци. Наскоро Орт го пратил във вашингтонското бюро на Американските ветерани от Виетнам. Тази организация моли членовете си да връщат пленени вражески документи и вещи и да дават информация относно убити виетнамци. Сведенията се предоставят на виетнамските власти в Ханой, за да могат виетнамците да научат съдбата на своите изчезнали войници.

— Защо?

— Те вече не са ни врагове. В Сайгон има „Макдоналдс“ и „Кентъки Фрайд Чикън“. Във всеки случай ние искаме те да ни помагат да открием нашите изчезнали в сражения. Остават още около две хиляди души, за които няма никакви данни. Техните изчезнали са триста хиляди.

— Според мен всички са в Сан Диего.

— Не, всички са мъртви. Включително Тран Куан Ли, убит в долината А Шау, най-вероятно от господин Орт, макар че той ни дава много ясна информация. — Хелман продължи: — Така че този ветеран Виктор Орт пратил писмото на Американските ветерани от Виетнам. Наред с допълнителни обяснения, в които разказал как, къде и кога е открил писмото и трупа. От благодарност към хората, които пращат такива писма, АБВ уредили превода на писмото и се готвели да го пратят на господин Орт, но един член на организацията, офицер от

запаса, го прочел и разбрал, че държи свидетелски разказ за убийство. Този човек се свързва с нас. Ако беше цивилен, щеше да се обърне към ФБР.

— Това е бил щастливият ви ден. А някой все пак пратил ли е превода на господин Орт?

— На господин Орт беше пратен превод на любовно писмо и благодарствен адрес.

— Ясно. Оригиналът на това писмо при вас ли е?

— Да. Освен това установихме автентичността на хартията и мастилото и го дадохме на трима различни преводачи. Резултатът е почти един и същ. Няма съмнение, че Тран Ван Вин описва на брат си Тран Куан Ли убийство. Писмото е поразително и смущаващо. — Той прибави: — Ще ти покажа копие на превода, разбира се.

— Налага ли се?

— В писмото няма много сведения, освен онези, които ти разказах, но може да те мотивира — отвърна Хелман.

— За какво?

— Да откриеш автора му. Тран Ван Вин.

— Каква е вероятността Тран Ван Вин да е жив? Карл, бе избито почти цяло поколение вьетнамци!

— „Почти“ е ключовата дума.

— Да не споменавам ниската естествена продължителност на живота.

— Трябва да се опитаме да открием този свидетел — сержант Тран Ван Вин. За съжаление, във Виетнам има само около триста фамилни имена, а населението на страната е осемдесет милиона.

— Значи телефонният указател няма да ни е от голяма полза.

— Няма телефонни указатели. Но имаме късмет, че фамилията на този човек не е Нгуен. Половината вьетнамски фамилии са такива. За щастие фамилното име Тран не се среща чак толкова често, а другите две имена — Ван Вин и Куан Ли — стесняват обсега на търсене още повече.

— Разполагате ли с роден град и дата на раждане?

— Не ни е известна рождената дата, но знаем приблизителната възраст, разбира се — нашата възрастова група. Пликът е бил адресиран до брата през бойната част на Тран Ван Вин и носи обратния му адрес. Тези адреси показват, че и двамата са служили в

северновиетнамската армия, а не в южновиетнамския Виетконг, следователно са от Севера. Всъщност в писмото се споменава за родното им село, Там Ки, но не го открихме на нашите карти на Виетнам, нито Северен, нито Южен. Както може би си спомняш, в това няма нищо необичайно — местните често наричат селата си с едно име, докато на официалните карти е написано друго. Но работим по този въпрос. Там Ки е много важно за откриването на този човек, Тран Ван Вин.

— И ако го откриете? Какво повече ще ви каже от самото писмо?

— Може да разпознае убиеца по старите снимки от военните досиета.

— След трийсет години ли?

— Възможно е.

— Значи имате заподозрени, така ли?

— За момента не. Но проверяваме военния архив и издирваме имената на всички капитани от Първа въздушнопреносима пехотна дивизия, които на седми февруари хиляда деветстотин шейсет и осма са се намирали в района на Куанг Три. Освен това, разбира се, търсим лейтенантите от Първа въздушнопреносима, които са били убити или изчезнали в сражение по същото време и на същото място. Разполагаме само с това — два чина, капитан и лейтенант, тяхната бойна част, Първа въздушнопреносима, един град, Куанг Три, и датата седми февруари хиляда деветстотин шейсет и осма, действителната дата на убийството, описано в писмото от другия ден.

Докато с Карл се отдалечавахме от статуите, се замислих за всичко това. Виждах накъде вървят нещата, но не исках да ходя там.

— Можем да стесним обсега на търсене — продължи Хелман — и въз основа на военния архив да съставим списък на вероятните заподозрени. После ще поискаме ФБР да разпита тези бивши капитани, ако са цивилни, а ние ще разпитаем онези от тях, които все още са на служба. В същото време ще търсим единствения свидетел на убийството. На пръв поглед няма голяма надежда, Пол, но както отлично знаеш, някои престъпления са били разкривани и с още по-малко улики.

— Какво искаш от мен?

— Да заминеш за Виетнам.

— Нямам такова намерение. Вече съм бил там. Пазя си медалите, за да го докажа.

— През януари във Виетнам е доста приятно.

— На Аруба^[1] също. Другата седмица заминавам за там — излъгах аз.

— Когато се върнеш, може да размислиш.

— Едва ли. Виетнам си беше гаден навремето, гаден е и сега.

— Ветераните, които се връщат от там, твърдят, че преживявали истинско пречистване.

— Това е тоталитарна комунистическа държава с двеста хиляди тона невзривени мини, експлодиращи капани и неизбухнали артилерийски снаряди, които само чакат да ме вдигнат във въздуха.

— Ами значи трябва да се пазиш.

— Ти ще дойдеш ли с мен?

— Не, разбира се. Там е гадно.

Засмях се.

— При цялото ми уважение, господин полковник, можеш да си вземеш случая и да го навреш в гъза на някой друг.

— Чуй ме, Пол — не можем да пратим във Виетнам човек на действителна служба. Това е... хм, неофициално следствие. Ти ще отидеш като турист, като завръщащ се ветеран, също като хиляди други...

— Искаш да кажеш, че няма да имам официален статут или дипломатически имунитет, така ли?

— Ще ти се притечем на помощ, ако загазиш.

— За каква помощ става дума? Тайно да ми внесете отрова в килията ли?

— Не. Да пратим човек от посолството при теб, ако те арестуват. Освен това, разбира се, ще внесем официално възражение.

— Звучи много успокоително, но нещо не ми се ще да разгледам отвътре комунистически пандиз, Карл. Двама мои приятели прекараха доста години в ханойския „Хилтън“. Хич не им е харесало.

— Ако влезеш в конфликт с властите, просто ще те изхвърлят от страната.

— Може ли да им предам думите ти?

Хелман не отговори.

За миг се замислих и казах:

— Предполагам, че Американските ветерани от Виетнам са пратили оригинала на писмото в Ханой в рамките на своята хуманитарна програма да помагат на северновиетнамците да научат съдбата на своите загинали и изчезнали войници. В такъв случай Ханой ще открие роднините на Тран Куан Ли и те ще знаят дали брат му Тран Ван Вин е жив и къде се намира. Нали така? Тогава защо не използвате нормалните дипломатически канали и не оставите ханойските власти да направят онова, в което ги бива — да следят нещастните си граждани.

— Всъщност помолихме Американските ветерани от Виетнам да не пращат писмото в Ханой — осведоми ме Хелман.

Знаех го, но въпреки това попитах:

— Защо?

— Ами... Има много причини да смятаме, че е по-добре засега Ханой да не вижда това писмо.

— Кажете ми поне една.

— Колкото по-малко знаят, толкова по-добре. Същото се отнася и за теб.

Спогледахме се и разбрах, че в тая история има нещо повече от някакво си убийство с трийсетгодишна давност. Трябваше да има, иначе всичко това нямаше смисъл. Но не му зададох повече въпроси.

— Добре, и без това чух прекалено много. Благодаря за доверието, но не искам да се забърквам.

— От какво те е страх?

— Не ми излизай с тоя номер, Карл. Много пъти съм излагал живота си на опасност за страната ни. Обаче това не си струва нито моя, нито живота на никой друг. Това е история. Оставете я на мира.

— Става въпрос за справедливост.

— Изобщо не става въпрос за справедливост. Става въпрос за нещо друго и тъй като не зная за какво, няма да се замъкна във Виетнам поради причина, която никой не ми разкрива. Предишните два пъти знаех защо съм там.

— Мислехме си, че знаем защо сме там. Излъгаха ни. Този път никой няма да те излъже. Просто не ти казваме. Но можеш да ми повярваш, че е изключително важно.

— Навремето и те така ни уверявах.

— Няма да споря.

Слънцето залязваше и се надигаше студен вятър. Вече бяхме почти съвсем сами и стояхме безмълвно, потънали в мислите си. Накрая Карл Хелман тихо рече:

— Здравч е. Сенките са дълги. — Погледна ме. — Сенките се простират от там до тук, Пол. Нищо повече не мога да ти кажа.

Не отговорих.

Появи се мъж в старо униформено яке, горе-долу на наша възраст, но по-стар наглед заради буйната си сива брада. Вдигна сигнална тръба и изсвири отбой. Когато вятърът отнесе и последния звук, непознатият се обърна към Стената, отдаде чест и се отдалечи.

Двамата с Карл постояхме още малко, после той каза:

— Добре, разбирам те. Възможно е да се окаже малко рисковано, а хората на средна възраст не обичат да си рискуват живота за нещо, което може да е глупаво или безсмислено. Честно казано, този Тран Ван Вин най-вероятно е мъртъв, пък даже и да е жив, сигурно няма да е от голяма полза. Хайде, ела да те черпя едно. На Двайсет и трета улица има едно заведение, което ще ти хареса.

Мълчаливо закрачихме през парка и Хелман попита:

— Може ли поне да ти покажа писмото?

— Кое? Любовното или истинското?

— Преводът на писмото на Тран Ван Вин.

— Истинския пълен превод ли?

Карл не отговори.

— Дай ми оригиналното писмо на виетнамски и аз ще намеря кой да ми го преведе.

— Излишно е.

Усмихнах се.

— Значи нещо в писмото не е за моите очи. Искаш да ви помогна, а криеш много неща.

— За твое добро. Онова, което не ти казвам, не е важно за задачата да откриеш Тран Ван Вин.

— Но е важно за нещо, иначе нямаше да си толкова тайнствен.

Карл мълчеше.

— Кога получихте това писмо от АБВ? — попитах го.

— Преди два дни.

— И сте започнали проверката на военния архив, нали?

— Да, но това ще отнеме седмица-две. А и онзи пожар в архива...

— Карл, онзи пожар през седемдесет и трета беше използван, за да прикрие повече гадости от всеки друг пожар в историята.

— Възможно е, но така или иначе липсват досиета. Все пак мисля, че след няколко седмици ще сме готови със списъка на капитаните от Първа въздушнопреносима, които по онова време са били там. Списъкът на лейтенантите, загинали около седми февруари в Куанг Три, ще е много по-кратък и по-подробен. Едва ли ще включва повече от две-три имена. Предполагаме, че капитанът и лейтенантът са били от една и съща част, което може да ограничи броя на заподозрените капитани. Затова смятам, че вероятността за успех не е толкова малка.

— Може и да откриете заподозрян, но никога няма да успеете да го осъдите — възразих аз.

— Хайде първо да намерим свидетеля и заподозрения и тогава да мислим за последствията.

Замълчах за миг, после казах:

— Както спомена, по онова време аз бях там. И за твоє сведение, самият град беше отбраняван от южновьетнамската армия, не от американци. Нашите имаха огневи бази наоколо. Сигурни ли сте, че тези двама офицери от Първа въздушнопреносима са били в града?

— Писмото е категорично по този въпрос. Защо?

— Ами тогава тези двама американци може да са били придадени като съветници към южновьетнамската армия.

— Възможно е.

— Това още повече стеснява обсега на търсене. Първо свършете канцеларската работа тук, преди да пратите някого във Виетнам.

— Искаме да проведем успоредно следствие.

— Вие си знаете. — Всъщност подозирах, че КСО работи по този проблем много по-отдавна, отколкото твърдеше Карл. Освен това подозирах, че КСО вече е ограничил броя на възможните заподозрени и вероятните жертви и че може да разполага с основен заподозрян. Обаче не искаха да информират Пол Бренър. И сега, КСО искаше да открия единствения свидетел на това престъпление. — Случаят е интересен и възбужда инстинкта ми на ловджийско куче — казах на

полковник Хелман. — Но не ми се пътува за Югоизточна Азия. Сещам се за неколцина момчета, които с удоволствие ще заминат за там.

— Няма проблем. — Той смени темата. — Още ли ходиш с госпожа Сънхил?

Обожавам хората да разпитват за вече известни им неща.

— Защо не попиташ нея?

— Честно казано, вече я питах. Тя загатна, че изглежда, имате проблеми с връзката си, и тъкмо затова реших, че може да си готов за пътуване в чужбина.

— Готов съм. За Аруба. И не се бъркай в личния ми живот, ако обичаш.

— Госпожа Сънхил продължава да е на служба в КСО и като неин началник, имам право да задавам някои лични въпроси.

— Да бе. Чудех се какво ми липсва от армията.

Карл не обърна внимание на забележката ми и попита:

— Между другото, търсиш ли си цивилна работа в органите на реда?

— Може би.

— Не мога да си представя, че по цял ден се шляеш.

— Имам достатъчно занимания.

— Навярно ще мога да ти помогна да получиш държавна работа. ФБР приема много бивши служители от КСО. Тази командировка в чужбина ще изглежда отлично в заявлението ти за постъпване.

— Да не споменаваме за некролога ми.

— И там ще изглежда отлично.

Карл не се шегува често, затова се захилих, просто от учтивост. Това струва ми се, го насърчи да продължи.

— Казах ли ти, че министерството на отбраната ще те повиши със задна дата в старши подофицер и ще ти преизчисли пенсията?

— Предай им моите благодарности.

— В замяна на две-три седмици от свободното ти време.

— Винаги има уловка.

Хелман спря и запали нова цигара! Спогледахме се под една улична лампа. Той издиша облак дим.

— Можем да намерим друг, но твоето име зае първите три места от списъка. Никога не съм те молил за услуга...

— Молил си ме, разбира се.

— И съм те измъквал от някои много заплетени положения, Пол.
— В които си ме забърквал ти, Карл.
— В повечето се забъркваше сам. Бъди честен пред себе си.
— Студено е. Пие ми се. Прекалено много пушиш. — Обърнах се и закрачих.

Край на срещата. Край на Карл. Продължих да вървя, като си го представях застанал под лампата, захапал цигарата, вперил очи в гърба ми. Е, бях приключил поне с едната неприятност.

Установих, че кой знае защо, забавям крачка. Изведнъж вцепененият ми ум се изпълни с всевъзможни мисли. Една от тях бе Синтия, разбира се. „Трябва да напишеш второто действие, Пол.“ Номер ли ми играеха?

Определено трябваше да направя нещо, за да раздвижа кръвта във вените си. Но не можех да повярвам, че Синтия иска да рискувам живота си, за да съживя връзката ни. Сигурно не знаеше точно какво има предвид Карл.

Докато вървях, мислите ми се насочиха към любимата ми тема — аз. Какво щеше да е най-добре за Пол Бренър? Внезапно си представих, че заминавам за Виетнам и се връщам като герой — предишните два пъти това не се бе случило, но може би сега... После си представих, че ме връщат в ковчег.

Озовах се спрял в светлия кръг под улична лампа. Обърнах се към Карл Хелман. Спогледахме се от двете страни на мрака, всеки окъпан в ярка светлина.

— Ще имам ли свръзки във Виетнам? — извиках му аз.

— Разбира се — потвърди той. — Една в Сайгон и друга в Ханой. Освен това в Хюе може би ще има човек, който ще ти помага. Операцията е в ход. Липсва само един човек, за да я задейства.

— С колко време ще разполага този човек?

— Ще имаш туристическа виза за двацет и един ден. Ако поискаме по-дълъг срок, ще събудим подозрение. Ако имаш късмет, ще се прибереш по-рано.

— А ако нямам, ще се прибера още по-рано.

— Мисли оптимистично. Трябва да си представяш успеха.

Всъщност си представях много хора, събрани в моя чест, всички с чаши уиски — тържество по случай посрещането ми или ирландски помен.

Нямам нищо против опасните задачи. Някога живеех заради тях. Обаче тази история беше свързана с Виетнам... хрумна ми, че съм избегнал съдбата си и сега тя ме дебне. Побиха ме тръпки.

— Ако този път не успея, ще изсекат ли името ми на Стената? — попитах Карл.

— Ще проверя. Но мисли оптимистично.

— Сигурен ли си, че не искаш да дойдеш с мен?

— Категорично.

— Кога заминавам?

— Утре сутрин. Яви се на „Дълес“ в осем нула нула. Ще ти пратя по имейла инструкциите за срещата на летището.

— С личния си паспорт ли?

— Да. Прикритието ти ще е леко. На летището ще ти донесат визата, билетите и хотелските резервации, пари и някои неща, които трябва да запомниш. Трябва да заминеш на чисто.

— Това ли е всичко?

— Да. Да вървим да те почерпя.

— Когато се върна. До скоро.

— А, още нещо — спря ме Карл. — Предполагам, че ще съобщиш на Синтия за заминаването си. Не бъди много конкретен. Искаш ли аз да поговоря с нея, след като заминеш?

Не отговорих.

— Е — каза той, — тогава успех и ти благодаря.

Ако стояхме по-близо един до друг, щяхме да се ръкуваме, но сега просто небрежно си отдадохме чест, като докоснахме шапките си. Извърнахме се и се разделихме.

[1] Остров в Карибско море. — Б.пр. ↑

3.

След срещата с Карл изпих няколко чаши сам вкъщи, после пратих имейл на Синтия. Човек никога не бива да пие, когато има достъп до каквато и да било форма на комуникация — имейл, мобилен и обикновен телефон или факс. Принтирах съобщението и го прибрах в сака си с намерението на сутринта да го препрочета, за да видя колко пиян съм бил. Изтрих мейла в компютъра, в случай че от Вътрешната служба за сигурност в КСО решат да претършуват файловете ми.

Както беше обещал Карл, имах имейл с инструкциите за срещата на летището. Краткото му съобщение свършваше с думите: „Още веднъж ти благодаря. Желая ти успех. До скоро“.

Забелязах, че не иска нито да му се обадя по мобилен телефон, нито да отговоря на имейла му. Всъщност не оставаше нищо за казване. Изтрих съобщението му.

Написах бележка на чистачката, че ще отсъствам около три седмици. Поразтребих жилището, в случай че от КСО дойдат преди нея, за да търсят нещо важно, оставено от покойния. Винаги разтребвам — искам да ме запомнят като човек, който не е разхвърлял мръсното си бельо по пода.

В седем на другата сутрин проверих електронната си поща, но нямаше отговор от Синтия на снощното ми съобщение. Може още да не бе отворила мейла си.

Навън прозвуча клаксон. Грабнах малкия си куфар и сака си и излязох в студеното мрачно утро — без шлифер, както ме беше инструктирал Карл. Според предвидливия хер Хелман в Сайгон било двайсет и седем градуса и греело слънце.

Качих се в очакващото ме такси, размених приветствия с шофьора и потеглихме за „Дълес“, което по това време на деня се намираще на половин час път. При други обстоятелства щях да отида със собствената си кола, обаче дългосрочният, паркинг на летището можеше да се окаже недостатъчно дългосрочен за това пътуване.

Както споменах, утрото бе навъсено, което може би обясняваше черните ми мисли.

Спомних си едно подобно ранно пътуване отпреди много години. До бостънското летище „Логан“. Баща ми шофираше шевролета ни модел петдесет и шеста, който впоследствие се превърна в класика, но тогава си беше обикновена таратайка.

Моята едномесечна предvietнамска отпуска свършваше — идваше време да отлети за Сан Франциско и да се отправя на запад.

Бяхме оставили мама вкъщи разплакана, прекалено разстроена дори да забърка едни яйца. Братята ми спяха.

Татко мълчеше и едва години по-късно си зададох въпроса какво ли си е мислил. Питам се как неговият баща го е изпратил на война.

Стигнахме на летището, паркирахме и заедно влязохме на терминала. Имаше много момчета с униформи, мешки и сакове, много майки и бащи, съпруги и приятелки, даже хлапета, навярно братя и сестри.

Наоколо крачеха по двойки уставно облечени военни полицаи, необичайна гледка само допреди година. Във военно време родината е пример за изключителни контрасти: скръб и радост, раздели и срещи, патриотизъм и цинизъм, паради и погребения.

Имах билет за „Американ Еърлайнс“ до Сан Франциско и се наредих на съответната опашка, която се състоеше главно от войници, моряци, морски пехотинци и момчета от военновъздушните сили. Неколцината цивилни, изглежда, се чувстваха неловко сред нас.

Баща ми искаше да остане, но повечето близки си бяха тръгнали, затова го уговорих да си върви. Той ми стисна ръката и рече: „Върни се у дома, сине“.

За миг си помислих, че ми казва да тръгна с него и да забравя за тая идиотщина. После разбрах, че иска да каже да се върна жив. Погледнах го в очите и отвърнах: „Ще се върна. Грижи се за мама“.

„Разбира се. Късмет, Пол.“ И си тръгна. След няколко минути го зърнах да ме наблюдава през стъклената врата. Погледите ни се срещнаха, той се обърна и отново изчезна.

Регистрирах се и отидох на портала, където имаше цял куп изпращачи. По онова време човек можеше да изпраща заминаващите чак до портала. Реших, че баща ми може пак да се появи, даже

приятелката ми Пеги, макар че бях настоял да не идва на летището. Адски ми се искаше да я видя още веднъж.

Въпреки големия брой мъже на моя възраст от района на Бостън не видях нито един познат. Това беше началото на едногодишното ми търсене на познати лица и припознаване в чужди хора.

Бях съвсем сам. Хората наоколо стояха мълчаливо, разговаряха или тихо плачеха. Никога не съм виждал толкова много народ да вдига толкова малко шум.

В периферията на навалищата стояха неколцина военни полицаи и следяха за признаци на проблеми сред младежите, които заминаваха на война.

Споменът за тази сцена ме изпълни с неловкост: военните полицаи, като цяло неохотните войници, смълчаните близки. Резултатът бе крайно неамериканско усещане за държавен контрол и принуда. Но тогава беше война — макар и не бащината ми война, получила максимална подкрепа, — а във военно време дори най-човеколюбивата власт става малко деспотична.

Бе ноември 1967-а и антивоенното движение все още не беше придобило пълен размах, затова на „Логан“ нямаше протестиращи, въпреки че когато кацах в Сан Франциско, имаше групичка демонстранти и още повече след няколко дни в сухопътната база „Оукланд“ — настояваха войниците да не заминават или още по-добре да правят любов, а не война.

Докато съм на тая тема, моето гадже в гимназията, Пеги Уолш, беше хубавка, но доста потискана девойка, която всяка събота ходеше на изповед и се причестяваше всяка неделя. На една вечеринка в гимнастическия салон на гимназията „Сейнт Бриджид“ всички трябваше да вдигнем дясната си ръка, докато под ръководството на отец Бенет се отричахме от Сатаната, изкушението и плътските грехове.

Вероятността с Пеги да правим секс в мирно време горе-долу се равняваше на шансовете на баща ми да спечели Ирландската лотария.

Тази мисъл ме накара да се усмихна и ме върна към настоящето. Таксито се движеше с прилична скорост, точно като шевролета на баща ми преди много години. Спомням си, че тогава си казах: „Закъде си се разбързал, нали отиваш на война?“.

Затворих очи и оставих мислите си да се върнат към месеците преди да се озова на летище „Логан“.

Бях постъпил в казармата девствен, но по време на вторичното пехотно обучение във Форт Хадли с още няколко нахакани момчета открихме девойките от фабриките за памук — „белокоските“, както им викахме, тъй като в косите им имаше памучни влакна от работата в отворотелните фабрики. Почасовите надници бяха кофти, обаче заради войната наличните часове бяха много. Само че имаше по-добър начин да изкараш повече пари с по-малко работа. Тези момичета не бяха проститутки и правеха така, че да го разбереш — те бяха работнички, родолюбиви девойки, и взимаха по двайсетака. Печелех осемдесет и пет долара месечно, така че сделката не бе чак толкова изгодна, колкото изглежда.

Във всеки случай прекарвах всичките си свободни неделни следобеди в някой евтин мотел в пиене на евтино вино и пощене на памучни влакна от косата на Джени, която лъжеше родителите си, че оставала във фабриката втора смяна. Тя имаше и приятел, местен младеж, явно пълен смотаняк.

Както можеше да се очаква, се влюбих в Джени, но някои неща бяха срещу връзката ни, например моята осемдесетчасова и нейната шейсетчасова работна седмица, зле платените ни служби, моето вечно разорение (защото ѝ плащах по двайсетака на тек), другите ѝ срещи, които ме изпълваха с ревност, предстоящото ми заминаване за Виетнам и накрая, но не на последно място, нейната ненавист към янките и любовта ѝ към смотаното ѝ гадже.

Иначе ми се струва, че бихме могли и да опитаме. Докато Пеги настояваше любовта ни да останела чиста. С други думи, да не спим заедно. След като бях открил забранените плътски наслади обаче, аз бях обсебен от мисълта да ѝ покажа всичко, на което ме беше научила Джени.

В глупав пристъп на искреност ѝ разказах за приключенията си. Пеги страшно се ядоса, но това раздвижи хормоните ѝ и вместо да ми тегли шута, тя ми даде опрощение заедно с юмрук в муцуната.

Разбирала, че мъжете не могат да овладяват животинския си нагон, разбирала и че заминавам за Виетнам и можело да не се върна или да ми гръмнат хуя или нещо подобно.

Така че прекарах последните седем дни от отпуската си в спалнята на Пеги Уолш, докато родителите ѝ бяха на работа. С изненада — по-точно със смайване — установих, че тя е десетина пъти по-страстна от Джени, чието фамилно име така и не научих. Още по-хубаво бе, че не се налагаше да ѝ пощя косата.

Върнах се в настоящето и открих, че таксиметровият шофьор ме наблюдава в огледалото.

— Кой терминал? — попита той.

Погледнах през прозореца и видях, че сме на „Дълес“.

— На „Ейжиана“ — отвърнах.

— Закъде пътувате?

— За Виетнам.

— Наистина ли? Мислех, че пътувате за някое хубаво място. Видях ви да се усмихвате.

— Току-що се връщам от едно хубаво място.

В съответствие с пратените по имейла инструкции на хер Хелман отидох направо в чакалнята на „Ейжиана“, известна като „Морнинг Колм Клъб“.

Влязох и си показах паспорта на източноазиатската хубавица на гишето — носеше табелка с името Рита Чан. Обикновено трябва да си член на клуба или да имаш билет за първа или бизнес класа, за да използваш чакалнята, но госпожа Чан само погледна паспорта ми и каза:

— А, да, господин Бренър. Заседателна зала „Б“.

Оставих куфара си на гардероба, после се погледнах в огромното огледало и си вчесах косата. Носех панталони цвят каки, синя риза без вратовръзка, син блейзър и мокасини — подходящо облекло за бизнес класа и хотел „Рекс“ в Сайгон, поне според Карл.

Нарамих сака си, влязох в чакалнята и си поръчах кафе. На шведската маса имаше закуска от ориз, октопод, водорасли и солена риба, но без чили. Взех си три опаковки солени фъстъци и си ги прибрах в джоба.

Отидох в заседателна зала „Б“, която се оказа малка стая с ламперия, кръгла маса и столове. Вътре нямаше никого.

Оставих сака, седнах и отпих глътка кафе. Отворих едната опаковка фъстъци, лапнах няколко и зачаках някой да дойде.

От предишното си заминаване за Виетнам явно се бях издигнал в живота, обаче паренето под лъжичката не беше много по-различно.

Отново се замислих за Пеги Уолш.

Преди да замина за Виетнам тя настоя да се изповядаме. Предпочитах да ме удари с юмрук в ченето, вместо да се изправя пред гнева на отец Бенет, щом чуеше, че съм чукал неговата втора най-любима девственица.

Обаче имах нужда от опрощение, затова с Пеги отидохме на съботна изповед в „Сейнт Бриджид“. Слава Богу, този ден отец Бенет не изповядваше. Пеги влезе в една от изповедалните, аз влязох в друга. Не си спомням името на свещеника, а и не го познавах, но иззад черния параван гласът му звучеше младежки. Така или иначе, започнах спокойно с неща като лъжи и ругатни, после преминах към сериозната част. Той не се шашна, но не беше и много доволен от мен. Попита ме коя е девойката и аз го метнах, че е Шийла О'Конър, която винаги съм искал да чукам, но така и не успях. Репутацията на Шийла и без това не бе кой знае каква, така че не изпитвах големи угризения. Аз съм истински джентълмен.

Свещеникът сигурно се канеше да ми нареди милион пъти да повторя някоя молитва, обаче му казах: „Отче, след два дни заминавам за Виетнам“.

Последва дълго мълчание, после той отвърна: „За покаяние кажи „Отче наш“. И успех, сине, Бог да те благослови. Ще се моля за теб“.

Отидох да се причестя, радостен, че ми се е разминало толкова лесно, но докато четях молитвата, осъзнах, че с думите, че заминавам за Виетнам, все едно съм казал „Отче, имай милост към мен“ и по гърба ме полазиха тръпки.

Бедната Пеги близо час чете молитви на колене, докато аз ритах футбол с приятели на игрището на гимназията „Сейнт Бриджид“.

По-късно двамата се заклехме в сексуална вяроност през годината на моето отсъствие. По онова време сигурно са били дадени около

половин милион такива клетви между разделящи се двойки и някои от обещанията може и да са били спазени.

С Пеги искахме да се венчаем, преди да замина, но тя толкова дълго беше бранила добродетелността си, че докато открия колко е страстна, вече бе прекалено късно да получим разрешение за брак.

Струва ми се, че тази история можеше да има и щастлив край, защото редовно си пишихме и тя продължаваше да живее при родителите си и да работи в малката железария на баща си, където помагаше и майка ѝ. По-важното бе, че не откачи като по-голямата част от страната през 1968-а и писмата ѝ бяха изпълнени с патриотизъм и оптимизъм, които самият аз не споделях.

Прибрах се цял, готов да продължа от там, където бяхме прекъснали. Получих едномесечна отпуска и с нетърпение очаквах всяка минута от нея.

Само че по време на отсъствието ми нещо се беше променило. Бе се променила страната, приятелите ми бяха в казармата или в колеж, а някои не искаха да приказват със завръщащи се войници. Даже южен Бостън, крепост на работническия патриотизъм, бе разделен като останалата част от Америка.

Всъщност най-голямата промяна беше в самия мен и по време на дългата отпуска не успях да се оправя.

Пеги някак бе възвърнала девствеността си и отказваше да се любим, докато не се оженим. И това по време, когато хората се чукаха с абсолютно непознати.

Пеги Уолш си беше хубава и мила както всякога, но Пол Бренър бе станал студен, сдържан и разсеян. Знаех го, знаеше го и тя. И ми каза нещо, което никога не можах да забравя. „Станал си като другите, които се завърнаха.“ Превод: „Ти си мъртъв. Защо още ходиш?“.

Отвърнах ѝ, че просто ми трябва малко време, и двамата решихме да изчакаме още една година, докато се уволня. Тя ми писа във Форт Хадли, но аз не ѝ отговорих и писмата ѝ секнаха.

Когато службата ми свърши, взех съдбовното решение да остана още три години, които впоследствие станаха близо трийсет. Не съжалявам, но често се питам какъв щеше да е животът ми, ако нямаше война и се бях оженил за Пеги Уолш.

Никога повече не се срещнахме, но научих от приятели, че се била омъжила за местно момче, получило футболна стипендия в

щатския университет на Айова. Кой знае защо, се установили там, две бостънски хлапета наред нищото. Надявам се да живеят добре.

Явно сегиз-тогиз продължавам да си мисля за нея. Особено сега, преди да се върна на мястото, което ни беше разделило и бе променило съдбата ни.

Моята свръзка все още я нямаше, а вече бях приключил с кафето и две опаковки фъстъци. Стенният часовник показваше осем и десет. Помислих си дали този път да не постъпя така, както трябваше да постъпя предишния — да се разкарам от това летище и да се прибера вкъщи.

Но останах на мястото си и продължих да мисля за това-онова: Виетнам, Пеги Уолш, Виетнам, Синтия Сънхил.

Извадих имейла до Синтия от сака си и го прочетох:

Скъпа Синтия,

Както ти е казал Карл, заминавам в командировка за Югоизточна Азия. Би трябвало да се върна след две-три седмици. Разбира се, има вероятност да се натъкна на известни проблеми. В такъв случай трябва да знаеш, че сам взех решение да замина и това няма нищо общо с теб.

Що се отнася до двамата ни, връзката ни беше бурна още от първия миг в Брюксел. Всъщност съдбата, службите ни и животът се бяха наговорили да ни държат разделени и да не ни позволят да се опознаем истински.

Измислил съм план да се съберем, да се срещнем по средата на пътя, и в буквален, и в преносен смисъл. През войната ергените си взимаха едноседмична отпуска на екзотични места, където можеха да се поотпуснат. Женените и онези, които имаха сериозни връзки, се срещаха с любимите си в Хонолулу. Така че след два-сет и един дни ще те чакам в Хонолулу, в „Роял Хауаян Хотел“. Резервациите ще са на истинските ни имена. Ще последва двуседмична отпуска на някой от отдалечените острови.

Ако решиш да не дойдеш, ще те разбере и ще знаа, че си взела решението си. Моля те, не ми отговаряй, просто ела или недей да идваш.

С обич,

Пол

Е, не беше прекалено блудкаво и сантиментално. Не съжалявах, че съм го пратил. Нямаше и правописни грешки, нещо рядко срещано за имейл.

Както казах, до тази сутрин не бях получил отговор, което можеше да означава, че Синтия не си е отворила електронната поща или че ме е послушала да не ми отговаря, също като Пеги Уолш, която не бе дошла да ме изпрати на летището.

Вратата се отвори и в залата влезе добре облечен мъж на моята възраст. Носеше две чаши кафе и найлонова торбичка от сувенирен магазин. Остави всичко на масата и протегна ръка.

— Здравейте, аз съм Дъг Конуей. Съжалявам за закъснението.

— Аз пък съжалявам, че изобщо сте тук.

Дъг Конуей се усмихна и седна срещу мен.

— Едното кафе е за вас. Без мляко, нали?

— Благодаря. Искате ли фъстъци?

— Вече закусих. Първо ми е наредено да ви благодаря, че приехте тази задача.

— Кой ми благодари?

— Всички.

Отпих глътка кафе и измерих с поглед господин Конуей. Изглеждаше доста интелигентен. Носеше тъмносин костюм, пастелносиня вратовръзка и имаше някак честен вид, следователно не беше от ЦРУ. От километър различавам момчетата от КСО, към които той също не се числеше. Затова попитах:

— ФБР?

— Да. Ако получи някаква развръзка, този случай е вътрешен въпрос. Няма да участват ЦРУ, военното разузнаване и разузнавателната служба на външното министерство. Само ФБР и КСО. Прилича на убийство, затова ще го третираме като такова.

Е, може и да имаше честен вид, обаче не беше честен.

— Някой в ханойското посолство ще знае ли за моето присъствие? — попитах.

— Решихме да ограничим разпространението на тази информация.

— До кого?

— До онези, които трябва да знаят, с други думи, почти до никого. Служителите от посолството и консулството са абсолютно безполезни. За щастие в посолството има наш човек, който обучава виетнамската полиция за борба с търговията с наркотици. Казва се Джон Игън и е осведомен за вашето пътуване. Ако загазите и се наложи да се свържете с посолството, търсете него.

— Защо Джон Игън не намери човека, когото трябва да открия аз?

— Защото си има друга работа. Освен това един турист има по-голяма възможност да пътува.

— Освен това не искате американското правителство пряко да се забърква в случая. Нали така?

Естествено господин Конуей не отговори, а попита:

— Имате ли някакви въпроси, преди да започна инструктажа?

— Струва ми се, че току-що ви зададох въпрос.

— Добре тогава, да започваме. Първо, задачата ви е ясна, но не е проста. Трябва да откриете виетнамец на име Тран Ван Вин — това ви е известно. Той е свидетел на вероятно убийство.

Известно време господин Конуей продължи с феберейската процедура, като че ли ставаше дума за поредното убийство, което трябваше да се разследва и подготви за внасяне в прокуратурата. Отпих глътка кафе и отворих последното пакетче фъстъци. После прекъснах адвокатската му реч.

— Добре, значи ако открия Тран Ван Вин, ще му кажа, че е спечелил безплатно пътуване до Вашингтон. Така ли?

— Ами... Не знам.

— Аз също. Какво да правя с тоя човек, ако го открия жив?

— Все още не сме сигурни. Засега се опитваме да съставим списък на вероятните заподозрени и на вероятните жертви. Ако успеем ще ви пратим снимки на тези хора от времето, когато са служили в армията. И ако намерите Тран Ван Вин, ще му покажете снимките като в обикновено криминално следствие, за да се опита да разпознае убиеца и убития.

— Ясно. Правил съм го поне няколко хиляди пъти. Само дето нещо съм позабравил виетнамски.

— Можете да наемете преводач.

— Добре. Защо да не нося със себе си видеокамера или касетофон?

— Обмислихме този въпрос. Но понякога тези неща пораждат проблеми на митницата. Може да наредим на вашата свръзка в Сайгон да ви снабди с камера или касетофон. Носите ли фотоапарат?

— Да, както съм инструктиран. Аз съм турист. Ами мобифон с международна връзка?

— Същият проблем. Хората на летището са страшни параноици и ако ви претърсят багажа и открият такива неща, ще станат подозрителни. Въпреки визата ви ще ви върнат почти без причина. А нашата цел е да ви вкараме в страната.

— Ясно.

— Но може да ви снабдим с мобифон в Сайгон. Предупреждавам ви обаче, че тяхната система за клетъчни телефони е съвсем първобитна и е възможно да имат по-мъртви зони и от гробище.

— Ами ако все пак решите, че онзи човек ви е нужен във Вашингтон?

— Тогава може да се обърнем към виетнамските власти и да им обясним положението. Те ще ни съдействат.

— Щом не желаете да ви съдействат сега, за да намерите този човек, защо смятате, че ще ви съдействат, след като им кажете, че сте душили из тяхната полицейска държава и сте открили техен гражданин, който ви е нужен за процес за убийство?

Дъг Конуей ме изглежда продължително, после каза:

— Карл беше прав за вас.

— Карл е прав за всичко. Отговорете на въпроса ми, моля.

Конуей се втренчи в кафето си.

— Добре, господин Бренър, ще ви дам отговор на всички въпроси, минали, настоящи и бъдещи. Ето го отговора: ние ви баламосваме. И вие го знаете, знаем го и ние. Всеки път, когато ви баламосваме, вие откривате дребни противоречия и задавате поредния си въпрос. Ние пак ви баламосваме и вие задавате още въпроси. Страшно е досадно и така само си губим времето. Сега ще ви кажа някои неща, които не са баламосване. Готов ли сте?

Кимнах.

— Първо, в това убийство с трийсетгодишна давност има нещо повече, но вие вече го знаете. Второ, във ваш интерес е да не знаете за какво се отнася. Трето, наистина е много важно за нашата страна. Четвърто, имаме нужда от вас, защото сте опитен, но също защото, ако загазите, няма да сте държавен служител. И ако ви опандизят, няма да знаете нищо, както и ще им казвате, защото си е самата истина. Само се придържайте към версията си — вие просто се връщате във Виетнам, за да си припомните младините. Нали така? Все още ли искате да заминете?

— Изобщо не съм искал.

— Не ви обвинявам. Но и вие знаете, че ще заминете, знам го и аз. Пенсионерският живот вече ви е втръснал, имате дълбоко вкоренено чувство за дълг и обичате да ходите по ръба. Някога сте били пехотинец, получили сте медал за храброст, после сте станали военен полицаи и след това — криминален следовател. Никога не сте били счетоводител или фризьор. И сега сте тук. Следователно и двамата сме наясно, че тази сутрин няма да се приберете вкъщи.

— Свършихме ли с психоанализата?

— Естествено. Добре, ето билетите ви — с „Ейжиана Еърлайнс“ до Сеул, Южна Корея, после с „Виетнам Еърлайнс“ до Хошимин, познат на нас старците като Сайгон. Имате резервация за хотел „Рекс“ — висока класа, обаче Сайгон е евтин град, така че господин Пол Бренър, запасен старши подофицер, може да си го позволи.

Конуей извади някакъв документ от пластмасовата си чанта.

— Това е визата ви, взехме я от виетнамското посолство с нотариално заверено копие на паспорта ви, което външното министерство любезно ни осигури. — Той ми подаде лист евтина хартия, отпечатана с червено мастило, и аз прегледах визата.

— А ето и нов паспорт, точно копие на вашия, който сега ще ми предадете. Този паспорт е подпечатан от виетнамското посолство, а другите страници са чисти, защото виетнамците се държат подозрително към хора с прекалено много входни и изходни печати в паспортите, а вашият е такъв.

Конуей ми връчи новия паспорт и аз му дадох стария. Прегледах новия и забелязах, че дори снимката е като в другия. Освен това някой

опитен феберейски фалшификатор любезно се беше подписал вместо мен.

— Удивен съм, че сте успели да направите копие на паспорта ми, да получите с него виза от вьетнамското посолство и да подготвите всичко за по-малко от дванайсет часа след като научих за тази задача — отбелязах аз.

— Наистина е удивително — съгласи се господин Конуей и ми подаде молив. — Попълнете данните за връзка при извънредни обстоятелства като в стария си паспорт — вашият адвокат, струва ми се.

— Да. — Всъщност адвокатът на КСО, но защо да го правя на въпрос? Попълних данните, върнах му молива и прибрах паспорта в джоба на гърдите си.

— Когато стигнете в Сеул, направете няколко ксерокопия на паспорта и визата си. Във Виетнам навсякъде ще ви ги искат — в хотелите, службите за мотори под наем и понякога полицията. Обикновено се задоволяват с ксерокс.

— Защо не пратите мое ксерокопие във Виетнам?

Той не обърна внимание на забележката ми.

— Във Виетнам ще си уредите собствен транспорт. В Сайгон ще останете три дни, за толкова време е резервацията ви в „Рекс“ — петък вечерта, когато пристигате, събота и неделя. В понеделник заминавате. Правете каквото искате, само да не ви изритат от страната за наркотици, не водете проститутки в стаята си и тем подобни.

— Не желая ФБР да ми чете лекции по морал.

— Разбирам, но имам нареждане да ви инструктирам. Вече разговарях с Карл и зная, че сте професионалист. Нали така? В Сайгон с вас ще се срещне американски резидент. Той не е свързан с американските власти — обикновен бизнесмен, който прави малка услуга на Чичо Сам. Срещата ще се състои в ресторанта на покрива на „Рекс“ в събота към седем вечерта, вашата втора вечер в страната. Това е всичко, което трябва да знаете. Колкото е по-неподготвено, толкова по-неподготвено ще изглежда. Нали така?

— До тук.

— Той ще ви даде един номер. Номерът отговаря на един от индексите във вашия пътеводител. — Господин Конуей бръкна в пластмасовата чанта и постави книгата на масата. — Това е трето

издание на пътеводителя за Виетнам на „Лонли Планет“, най-често използваният там, така че ако поради някаква причина тъпите митничари на летище „Тан Сон Нат“ ви го вземат или го изгубите, или пък някой ви го гепи, можете да си го купите или да го получите от сайгонската си свръзка. Пътеводителят ще ви трябва на няколко пъти. Разбрахте ли ме?

— Да.

— След малко ще ви кажа повече за номера. След като в понеделник напуснете Сайгон, имате време до събота да изглеждате и да се държите като турист. Правете каквото искате, но трябва да посетите някои места, където сте се сражавали. Служили сте известно време в района на Бон Сон, нали?

— Ако задачата не го изисква конкретно, ще прескоча този момент.

Конуей ме изглежда.

— Е, не е заповед, по-скоро настойчив съвет.

Не отговорих.

Той се наведе напред.

— За ваше сведение, аз бях там през седемдесета — Четвърта мотопехотна дивизия, Централните възвишения и Камбоджанската инвазия — и миналата година се върнах във Виетнам, за да излекувам някои рани. Тъкмо затова пратиха мен да ви инструктирам. Разбирате ли?

— Не съвсем, но продължавайте.

— През петте дни на пътуване ще видите дали ви следят. Но даже да ви наблюдават, не бързайте с изводите. Те често следят западнци без никакъв повод.

— Особено американци.

— Точно така. Добре, след пет дни стигате в Хюе. Пада се в събота, когато е навечерието на лунната нова година — Тет. Имате резервация за хотел „Сенчъри Ривърсайд“. Взимате номера, който ви е дала вашата сайгонска свръзка, намирате го в индекса на картата на града и отивате на обозначеното с номера място по обяд на другия ден, неделя, когато е празник и ще има много народ и малко полиция. Нали така?

— Ясно.

— Предвидени са алтернативни явки, сега ще ви обясня. — Конуей ми изреди подробностите за срещата в Хюе и завърши с думите: — Човекът, с когото ще се срещнете, е виетнамец. Той ще ви открие. Има парола. Той ще каже: „Аз съм много добър екскурзовод“. Вие ще попитате „Колко искате?“ и той ще отговори: „Колкото дадете“.

— Не съм ли гледал същото в един филм?

Господин Конуей се усмихна.

— Знам, че не сте свикнали с такива глупости и честно казано, аз също. И двамата сме ченгета, господин Бренър, но това е нещо друго. Все пак вие сте интелигентен човек, израснали сте по време на Студената война, всички сме чели Джеймс Бонд, гледали сме шпионски филми и тем подобни. Така че тия неща не са съвсем чужди на хора от нашето поколение. Нали така?

— Добре, кажете ми защо имам нужда от свръзка в Сайгон, щом ми трябва само някакъв номер? Можете да ми го пратите по факса.

— Решихме, че в Сайгон може да ви потрябва приятел, и искаме да имаме там човек, с когото да поддържаме връзка, в случай че изчезнете от радара.

— Ясно. Още ли имаме консулство в града?

— Тъкмо щях да повдигна този въпрос. Както знаете, едва наскоро възстановихме дипломатически отношения с Виетнам и в Ханой имаме ново посолство и нов посланик. Посолството няма да установява никакви преки връзки с вас, нито в Ханой, нито по време на пътуването ви. Но като американски гражданин, ако се наложи, вие можете да се обърнете към тях. Ще търсите Джон Игън и никой друг. Що се отнася до Сайгон или Хошимин, неотдавна установихме консулство там и службата временно е в сграда под наем. Няма да имате свръзка в консулството.

— Значи не мога да избягам в американското консулство в Сайгон и да поискам убежище, така ли? — попитах аз.

— И без това нямат достатъчно свободно пространство, само ще им се пречкате — усмихна се той криво. После прибави: — Виетнам отново става важен за нас.

Не поисках разяснения, обаче за американското правителство „важен“ означава петрол, понякога дрога, а сегиз-тогиз и стратегическо военно планиране.

Господин Конуей ме наблюдаваше и очакваше въпрос за „важността“, но аз казах:

— Ясно. Какво друго?

— Както отбелязах, трябва да имате предвид Тет, лунната нова година — спомнете си Тет шейсет и осма, нали така? Е, всички в страната отиват на гробовете в родните си села и така нататък. Транспортът, комуникационните връзки и хотелите са пълен кошмар, половината население не работи и обичайната неефективност се влошава още повече. Трябва да проявите находчивост и търпение. Само не закъснявайте.

— Разбирам. Кажете ми нещо повече за свръзката в Хюе.

— Той ще ви упъти накъде да продължите, ако знае. Ако е жив, Тран Ван Вин най-вероятно е някъде на север, така че бъдете подготвен да заминете за тази част на страната. Чужденците, особено американците, не се радват на особено топло посрещане в провинциалните райони на бившия Северен Виетнам. Ще има много ограничения за пътуване, да не споменавам за липсващия транспорт. Но ако обектът е там, ще трябва да се справите с трудностите. Нали така?

— Няма проблем.

— Хм, има проблеми. Първо, противозаконно е чужденец да взима кола под наем, но законно можете да наемете кола и шофьор чрез държавната туристическа агенция, казва се „Видотур“ — само че това не ви устройва за секретната част от задачата. Нали така?

— Звучи ми логично.

— Има частни туристически агенции и автомобили с шофьори, обаче държавата официално не ги признава и понякога или няма такива, или не можете да ги използвате. Разбирате ли?

— Може ли да взема под наем велосипед?

— Естествено. Страната се управлява от местни партийни секретари като някогашните феодали и те измислят законите. Освен това централното правителство в Ханой постоянно променя законите за чужденците. Пълен хаос, но обикновено можете да заобиколите някои ограничения, като подкупите важни личности. Когато бях там, най-често петачка беше достатъчна. Нали така?

— Ясно.

— Има и междуградски автобуси — рейсове на мъчението, както ги наричат, и сам ще разберете защо, ако се наложи да се качите на автобус. Функционира и старото френско шосе по крайбрежието. По време на Тет няма да има билети за никакъв обществен транспорт, обаче с една петарка ще се качите на всичко, което се движи, освен самолет. Непременно избягвайте местните летища. Има прекалено много охрана.

— Споменах ли, че възнамерявах да замина за Аруба?

— Пътуването до Виетнам е много по-важно, а времето ще е също толкова хубаво.

— Ясно. Продължавайте, моля.

— Благодаря. Що се отнася до пътуване, подкупи и така нататък, можете да поискате съвет от сайгонската си свръзка. Той би трябвало да знае как стават нещата. Но не се впускайте в много обяснения.

— Хубаво.

— Ако имаме късмет, докато стигнете в Хюе, вече ще сме в състояние да ви съобщим поне къде се намира Там Ки, родното село на Тран Ван Вин. Тъй като е Тет, има голяма вероятност да заварите в селото много хора от семейството на Тран. — Той ме погледна. — Нали така?

— Струва ми се, че не сте получили информацията за това убийство преди няколко дни, господин Конуей — отвърнах аз, — а може би преди няколко седмици или месеци и сте изчакали да наближи Тет, за да ме пратите във Виетнам, защото, както сам казахте, тогава хората се завръщат в родните си села и освен това силите за сигурност и полицията са най-малко ефективни.

Господин Конуей ми се усмихна.

— Нямам представа кога сме получили тази информация и какво не знаят шефовете. Но имате късмет, че ще сте във Виетнам през празниците. — Той замълча, после прибави: — По време на Тет шейсет и осма комунистите ви гепиха по бели гащи. Сега можете да им върнете услугата.

— Интересна мисъл. Малко симетрична, нещо като уравновесените възни на справедливостта. Само че аз изобщо не искам да си отмъщавам. Оная скапана война свърши. За да си изпълня задачата нито имам нужда, нито искам да имам личен мотив. Просто върша работата, която са ми възложили. Ясно ли е?

— Когато отидете там, не изключвайте напълно личните мотиви. Не отговорих.

— Добре, в неделя отивате на срещата в Хюе, но ако поради някаква причина тя не се състои, явката се прехвърля в понеделник. Ще се свържат с вас по същия начин в хотела. Ако не ви потърсят, значи е време да напуснете страната, при това светкавично. Разбирате ли?

Кимнах.

— Ако всичко мине нормално — продължи господин Конуей, — във вторник напускате Хюе. И сега започва трудната част от пътуването. Непременно трябва да се доберете до Там Ки за два дни, най-много за три. Защо ли? Защото Тет продължава четири дни и всички, които са се завърнали в родните си домове, още ще са там. Този Тран Ван Вин може постоянно да живее в Там Ки, но нищо не го гарантира. Най-добре да сте в селото, когато знаете, че и той е там. Разбирате ли?

Отново кимнах.

— Във всички случаи, независимо дали ще спечелите, изгубите или ще се оттеглите, трябва да сте в Ханой не по-късно от следващата събота, петнайсетия ден от пътуването ви. Имате резервация за една нощ в „Софител Метропол“. — Той потупа пластмасовата чанта. — В Ханой може да се свържат с вас, но може и да не ви потърсят. По-важно е да заминете на другия ден, неделя, шестнайсетия ден от пътуването ви, много преди да изтече двайсет и едnodневната ви виза. Нали така?

— Мислех да поразгледам Ханой.

— Не, трябва колкото може по-скоро да си тръгнете.

— Това звучи още по-добре.

— Имате билет за полет на „Катей Пасифик“ от Ханой до Банкок в неделя. В Банкок ще ви посрещнат и ще ви инструктират.

— Ами ако съм в затвора? Ще имам ли нужда от удължаване на визата?

Господин Конуей се усмихна и продължи, без да обърне внимание на забележката ми:

— Добре, сега за парите. В чантата има плик с хиляда американски долара в банкноти по един, пет и десет, всичките безотчетни. В Социалистическа република Виетнам законно можете да

плащате в зелено. Даже го предпочитат. Освен това в чантата има един милион донга — около долар и половина... майтап де. Около стотачка, колкото да имате за начало. Средната виетнамска заплата е триста-четиристотин долара годишно, така че сте богат. Вътре има още хиляда в пътнически чекове от „Американ Експрес“, които се приемат в подобрите хотели и ресторанти, а и когато са в настроение, някои банки ги разменят за донги. В Сайгон, Хюе и Ханой има представителство на „Американ Експрес“. Всичко е обяснено в пътеводителя. Винаги, когато можете, използвайте личната си кредитна карта. Разходите ще ви бъдат обезщетени. Военните са ви определили временна заплата от петстотин долара дневно, така че когато се завърнете, би трябвало да сте натрупали прилична сума. — Той замълча, после прибави: — Времето в затвора се плаща двойно.

Погледнах го и видях, че не се шегува.

— За колко дни?

— Не знам. Не съм питал. Искате ли да проверя?

— Не. Нещо друго?

— Още няколко неща — например напускането ви на страната. Както казах, пътувате с „Катей Пасифик“ от Ханой до Банкок, но също споменах, че може да се наложи да заминете по-рано или по-бързо от друго място. Имаме няколко плана за такива случаи. Искате ли да ги чуете?

— По този въпрос имате цялото ми внимание.

Господин Конуей очерта някои други методи за напускане на Виетнам през Лаос, Камбоджа, Китай, с кораб и дори с товарен самолет от Дананг. Нито му повярвах, нито особено много ги харесах, но си премълчах.

— Добре, сега за Там Ки — продължи той. — Това е целта ви преди Ханой. По един или друг начин ще открием това село и ще ви предадем информацията най-късно в Хюе. Щом стигнете в селото, най-вероятно ще заварите много хора с фамилно име Тран. Може да ви потрябва преводач, защото в Там Ки едва ли ще има много англоговорещи. Нали така?

— Ясно.

— Вие знаете малко френски, нали?

— Съвсем малко.

— Някои от по-старите хора и католическите духовници знаят френски. Но се опитайте да си осигурите англоговорещ преводач. Няма нужда да ви казвам, че един американец, който разпитва за човек на име Тран Ван Вин в село, пълно с хора, носещи фамилията Тран, ще привлече известно внимание. Затова помислете как да се справите с проблема. Вие сте ченге. И преди сте го вършили. Опипайте почвата, хората.

— Ясно. Продължавайте.

— Добре — каза господин Конуей, — аз лично смятам, че Тран Ван Вин е мъртъв. Няма начин да не е. Нали така? Заради войната, възрастта му и прочее. Ако е загинал в сражение, има вероятност това да се е случило другаде, както брат му е бил убит в долината А Шау. Но ще има семеен олтар в негова памет. Трябва категорично да потвърдите смъртта му. Сержант Тран Ван Вин на възраст между петдесет и шейсет, служил в народната армия, участвал в боевете при Куанг Три, брат на Тран Куан Ли...

— Ясно.

— Когато се настаните в хотела, не се свързвайте с нас. В хотелите понякога пазят копия на пратените от вас факсове и местната полиция ги проверява. Същото се отнася за телефонните разговори. Всички набирани номера се записват заради сметките, както навсякъде по света, но се предоставят и на полицията. А и телефоните могат да се подслушват.

Вече знаех всичко това, обаче Конуей имаше списък, който трябваше да покрие.

— Що се отнася до пристигането ви — осведоми ме той, — вашата сайгонска свръзка ще провери дали сте се настанили в „Рекс“. Ако ви потърси някой местен, обаждането няма да събуди подозрение. После свръзката ви ще ни съобщи по сигурен факс или имейл от американска фирма. Така че ще научим, ако поради някаква причина не сте пристигнали в „Рекс“.

— И какво ще направите?

— Ще проучим въпроса.

— Благодаря.

— Добре, в тази пластмасова чанта има противомаларични таблетки за дващест и един дни. Трябвало е да започнете да ги взимате преди четири дни, но не се безпокойте — ще останете три дни в

Сайгон, където няма много маларийни комари. Изпийте първото хапче още сега. Вътре има и антибиотик, който, надявам се, няма да ви потрябва. Не пийте вода от чешмата и внимавайте с всякаква сурова храна. Може да се заразите с хепатит „А“, но докато се проявят симптомите, вече ще сте се прибрали. Ако знаехме по-рано, че ще пътувате, щяхме да ви направим ваксина за хепатит...

— От доста време сте знаели, че ще пътувам — аз съм човекът, който беше в неведение.

— Няма значение. По време на полета прегледайте пътеводителя. В чантата има и копие на преведеното писмо. Прочетете го, но когато кацнете в Сеул, се избавете от него.

— Уф... Мислех да го нося със себе си на „Тан Сон Нат“.

— Съжалявам, ако по време на инструктажа съм обидил интелигентността или професионалните ви способности, господин Бренър — отвърна господин Конуей. — Просто изпълнявам заповед. Карл ми каза, че може да не ми харесате, но всъщност не е така. Затова ще ви дам един приятелски съвет — има вероятност да научите повече, отколкото трябва да знаете. Отношението ви към тези открития ще определи и отношението към вас.

Спогледахме се. Всеки нормален човек щеше да си тръгне още на мига. Обаче господин Конуей правилно беше пресметнал, че Пол Бренър не се плаши от такива неща — господин Пол Бренър бе любопитен от всякога и извънредно мотивиран да открие за какво става дума. Пол Бренър е идиот.

Господин Конуей се прокашля.

— Добре, имате дълъг престой в Сеул. Прекарайте го в чакалнята на „Ейжиана“. Там може да ви очаква човек или съобщение с още информация. И ако се окаже, че следствието води до задънена улица, ще ви наредят да се върнете. Разбирате ли?

— Разбирам.

— Мога ли да направя нещо за вас? — попита ме господин Конуей. — Някакви съобщения в последния момент, инструкции, лични въпроси?

— Всъщност можете. — Извадих един плик от джоба си. — Трябва ми самолетен билет от Банкок до Хонолулу и хотелска резервация за там. За няколко дни, после за Мауи. Ето маршрута и номера на кредитната ми карта.

Господин Конуей взе плика, но отвърна:

— Струва ми се, че ще искат да се върнете във Вашингтон.

— Не ми пука какво искат. Аз искам две седмици в рая. Ще им предам сведенията в Банкок.

— Добре. — Той прибра плика в джоба си. — Нещо друго?

— Не.

— Тогава ви желая успех и се пазете.

Не отговорих.

— Знаете ли... повярвайте ми, като оставим задачата ви настрана, това пътуване ще ви е полезно.

— И първите ми две пътувания до там щяха да са страхотни, ако не беше войната.

Господин Конуей не се усмихна.

— Надявам се, че съм ви инструктирал добре. Този въпрос винаги ме безпокои.

— Отлично се справихте, господин Конуей. Довечера можете да спите спокойно.

— Благодаря.

Той протегна ръка, но аз го спрях.

— Чакайте, за малко да забравя. — Отворих сака си и му подадох книгата на Даниел Стийл.

Конуей я разгледа любопитно, като че ли можеше да има някакъв особен смисъл.

— Не искам да я намират вкъщи, ако не се върна — казах аз. — Разбирате ли? Дайте я на някого. Няма нужда да я четете.

Той ме погледна с известна загриженост, после отново протегна ръка и аз я стиснах. Тръгна си, без да ми благодари за книгата.

Отворих останената на масата пластмасова чанта и прибрах парите, билетите, хотелските резервации, писмото и визата в джоба на гърдите си. Противомаларичните хапчета, антибиотика и пътеводителя прехвърлих в сака си.

На дъното на чантата напипах нещо, увито в мека хартия. Развих го и видях, че е тъпа сувенирна играчка. Макет на Стената, черна на фона на падащия сняг.

4.

Боингът на „Ейжиана Еърлайнс“ се спускаше към сеулското международно летище „Кимпо“. След петнайсет часа във въздуха не бях сигурен колко е часът по местното време, нито даже кой ден сме. Слънцето пламтеше на около петдесет и пет градуса над хоризонта, така че беше или предобед, или привечер, в зависимост от това къде са изтокът и западът. Когато обикаляш земното кълбо, тези неща всъщност нямат значение, освен ако не си пилотът.

Забелязах, че земята под нас е покрита със сняг. Заслушах се в звуците на хидравликата, докато самолетът кацаше.

Мястото до мен бе свободно и се надявах да имам същия късмет по време на последната част от пътуването.

Но пък ако в Сеул получех нареждане да се върна, можеше и да няма последна част. Разбира се, тази вероятност почти се равняваше на нула, обаче винаги ти подхвърлят идеята като щастлив шанс. Същото се случи и по време на първите два пъти, когато пътувах за Виетнам. В заповедта ми пишеше „Югоизточна Азия“, вместо думичката, започваща с буквата „В“, като че ли можеше да пътувам за Банкок или Бали. Така де.

Беше време да прочета писмото, с което бе започнала цялата тая история. Измъкнах белия плик от джоба си, отворих го и извадих няколко сгънати листа. На първия имаше ксерокопие на оригиналния плик, адресиран до Тран Куан Ли, следван от съкращение, което сигурно обозначаваеше чина му, и от поредица цифри и букви, кода на бойната му част в северновиетнамската армия.

Обратният адрес беше този на Тран Ван Вин, следван от чина му и кода на бойната му част. Нито един от адресите не бе географско място, разбира се, защото армиите се придвижват и пощата следва войниците.

Оставих плика настрана и погледнах самото писмо. Трите страници на превода бяха написани на машина и нямаше ксерокопие на оригиналното писмо на виетнамски, което пак ме накара да се запитам какво е пропуснато или променено.

Що се отнасяше до произхода на писмото, опитах се да си представя северновиетнамската военна поща през войната: сигурно беше била първобитна като пощенската система през деветнайсети век — писмата се предават от човек на човек и бавно пътуват от цивилните до войниците, от войниците до техните близки или от войници до войници, както в този случай, и много често подателят, получателят или и двамата загиват преди писмото да стигне местоназначението си.

Пътят на писмата до техните получатели сигурно бе отнемал месеци. Замислих се за тристата хиляди изчезнали северновиетнамски войници и за милионите загинали, мнозина от които изпарени от петстотинкилограмовите бомби, хвърляни от самолети Б-52 по линиите на настъпление.

Беше цяло чудо, че това писмо изобщо е напуснало обсадения град Куанг Три, че е стигнало до получателя си Тран Куан Ли в долината А Шау на близо хиляда километра от там и че накрая е попаднало в ръцете на американски войник. И също, че този американски войник, Виктор Орт, е останал жив, пазил е писмото цели трийсет години и после се е опитал да го прати в Ханой с помощта на Американските ветерани от Виетнам.

Писмото обаче бе пренасочено към КСО на Сухопътните сили във Фолс Чърч, Вирджиния, от някакъв наблюдателен ветеран от АВВ, който инстинктивно се бе обърнал към КСО, вместо към ФБР. Знаех, че ако от ФБР първи се бяха добрали до него, КСО изобщо нямаше да научи за случая, нито пък аз. Само че сега той беше в юрисдикцията на Отдела и ФБР само помагаше, което навярно не удовлетворяваше никого, включително мен.

Пак погледнах превода на писмото — още не бях готов да го прочета, докато не разбех напълно как съм се озовал в това положение.

И накрая идваше въпросът защо го правя. Освен Синтия имаше неща като дълг, чест и родина, да не споменавам за скука, любопитство и малко мъжкарско позъорство. Всъщност раздялата ми с армията не беше завършила с приятна музика и тази задача определено щеше да е заключителната нота, висока или ниска.

Погледнах писмото и видях, че носи датата 8 февруари 1968 г. Прочетох думите на Тран Ван Вин до неговия загинал малко по-късно брат:

Мили братко Ли,

Докато ти пиша това писмо, което, надявам се, ще те завари в добро здраве и бодър дух, лежа ранен заедно с неколцина мои другари в град Куанг Три. Не се тревожи, не съм тежко ранен: няколко шрапнела ме улучиха в гърба и краката, но ще оздравея. Лекува ни един пленен доктор от Католическата болница и лекари от нашата Народна армия.

Битката за града бушува наоколо ни, американските самолети денонощно ни бомбардират и артилерията им не престава да ни обстрелва. Но ние сме на сигурно място в дълбоката изба на будистката гимназия извън стените на Цитаделата. Имаме храна и вода и се надявам скоро да се завърна в строя.

Вдигнах поглед и си спомних ония дни край Куанг Три. Моят батальон се намираше на запад от там и не участвахме в сраженията за града, но виждахме да бягат северновиетнамски войници. Само след около седмица южновиетнамската армия окончателно ги прогони. Враговете започнаха да се оттеглят на малки групи в опит да достигнат относителната безопасност на хълмовете и джунглата на запад и моят батальон имаше задача да ги пресреща. Успяхме да открием, убием или пленим някои, но не всички. Статистическите шансове на Тран Ван Вин да се измъкне от града бяха малки. Още по-малки бяха шансовете му да се спаси през последните седем години от войната. А ако все пак се беше спасил, щеше ли да е жив след трийсет години? Едва ли обаче в уравнението имаше няколко чудеса.

Върнах се към писмото.

Трябва да ти разкажа за един странен и интересен случай, на който вчера станах свидетел. Лежах на втория етаж на една държавна сграда в Цитаделата, след като бях ранен от шрапнел от избухнал артилерийски снаряд, който уби двама мои другари. В пода имаше дупка и аз гледах през нея с надеждата да видя някой другар. В този момент в сградата влязоха двама американци. Първата ми мисъл

беше да ги убия с автомата си, но не знаех още колко има наблизо, затова изчаках.

Двамата не претърсиха сградата, която вече наполовина беше разрушена. Вместо това започнаха да разговарят. По отличията на каските им видях, че единият е капитан, а другият — лейтенант. Двама офицери! Каква чудесна плячка! Но изчаках. Видях също, че носят на раменете си знаци на хеликоптерните части, които са многобройни в района, въпреки че дотогава не ги бях срещал в града.

Докато ги наблюдавах, готов да ги убия, ако ме забележат, те започнаха да се карат. Лейтенантът се държеше непочтително със старшия офицер и капитанът много се ядоса. Това продължи две-три минути, после лейтенантът обърна гръб на капитана и се запъти към отвора, през който бяха влезли.

Тогава капитанът извади пистолета си и му изкрещя нещо. Лейтенантът се завъртя към него. Без повече думи капитанът го простреля в челото. Каската на лейтенанта отхвърча във въздуха, той политна назад и се строполи мъртъв.

Сцената толкова ме изненада, че не успях да реагирам. Капитанът тичешком напусна сградата. Изчаках да видя дали пистолетният изстрел няма да привлече вражеските войници, но из града ехтяха гърмежи и експлозии, които го бяха заглушили.

До вечерта останах да лежа на мястото си и гледах през дупката. После се спуснах по стълбището и отидох при трупа на убития американец. Взех манерката му с вода, няколко консерви, автомата и пистолета му, портфейла му и други негови вещи. Имаше хубав часовник, който свалих от китката му, но както знаеш, ако американците ме пленят с него или с друга американска вещ, ще ме застрелят. Затова трябва да реша какво да правя с плячката.

Мисля, че тази история ще те заинтригува, въпреки че не разбирам смисъла ѝ.

Имаш ли вести от родителите и сестра ни? Аз от два месеца нямам новини от Там Ки. Братовчед ни Лием ми писа, че всяка седмица виждали камиони, пълни с ранени другари, и дълги колони войници, които се отправяли на юг, за да освободят родината от американските нашественици и техните сайгонски марионетки. Според Лием американските бомбардировачи засилили атаките си в района, затова, разбира се, се безпокоя за близките ни. Той твърди, че в Там Ки имало достатъчно храна, макар и не, много. Априлската реколта би трябвало да осигури ориза на селото.

Нямам вести от Май, но зная, че е заминала за Ханой, за да се грижи за болните и ранените. Надявам се, че там е в безопасност от американските бомби. Предпочитах да остане в Там Ки, но тя е истинска патриотка и отива там, където има нужда от нея.

Надявам се, че си добре, братко, и че писмото ми ще стигне до теб, а после и до семейството ни. Ако майка, татко и сестра ни го прочетат, пращам им топлите си поздравии. Вярвам, че след ден-два ще напусна Куанг Три и ще се скрия на сигурно място, където напълно да оздравея и да се върна, за да изпълня дълга си и да освободя нашата родина. Пиши ми и ми разкажи как е при теб и твоите другари.

(Подпис)

Твой любящ брат Вин

Сгънах листовите и се замислих върху прочетеното. Написано до брата, който скоро щеше да загине, това писмо определено ми представяше войната от друг ъгъл. Въпреки скования превод и патриотичните шаблони, според мен можеше да го напише всеки американски войник — под редовете доловях самотност, носталгия, страх, загриженост за близките и разбира се, едва прикрита тревога за Май, която сигурно бе неговата приятелка. Приятелките, работещи във военни болници в големия град, определено бяха изложени на някои изкушения. Усмигнах се.

Осъзнах, че с Тран Ван Вин еднакво сме възприемали войната, при това на едно и също място по едно и също време. Ако се бяхме срещнали, дори може би щеше да ми хареса. Разбира се, ако се бяхме срещнали през 1968-а, щеше да се наложи да го убия.

Що се отнасяше до Ли, пътищата ни навярно също се бяха пресекли. След февруарските сражения при Куанг Три, през април натовариха моя батальон от Първа въздушнопреносима пехотна дивизия на хеликоптери и ни прехвърлиха в обсадения Ке Сан, после през май — в долината А Шау. Ние бяхме въздушна подвижна част и това означаваше, че ни пращаха навсякъде, където се разхвърчат говна. Голям съм късметлия, а?

Добре де, стига приятни спомени. Препрочетох писмото и се съсредоточих върху подробностите и обстоятелствата на предполагаемото убийство. Първо, наистина приличаше на убийство, макар че това можеше да зависи от причината за спора между двамата. Второ, случаят наистина беше странен и интересен, както пишеше сержант Тран Ван Вин.

Започнах от началото на писмото — държавна сграда в Цитаделата. В много виетнамски градове имаше цитадели, най-често построени от французите. Те представляваха ограден и укрепен център, в който се намираха държавните учреждения, училища, болници, военни щабове, дори жилищни квартали. Познавах Цитаделата в Куанг Три, защото през юли 1968-а там се проведе церемонията по награждаването ми — на плаца, където виетнамското правителство връчваше медали на американски войници за различни сражения. Половината Цитадела бе в развалини и сега разбирах, че сигурно съм стоял близо до мястото, където половин година преди това е било извършено убийството. Получих виетнамския кръст за храброст и за мое нещастие виетнамският полковник, който го забодя на гърдите ми, беше обучен от французи и ме целуна по двете бузи. Трябваше да му кажа да ми цуне гъза, обаче той не бе виновен, че съм там.

Във всеки случай почти си представях местопрестъплението. Опитах се да си представя и двамата американски офицери — как влизат в полуразрушената сграда, докато наоколо се води сражение, и как раненият от американски артилерийски снаряд Тран Ван Вин лежи на пода, поставил изтръпналия си показалец на спусъка на своя АК-47.

Американските офицери определено не бяха редови пехотинци, иначе щяха да са заедно с войниците си. Те несъмнено бяха от задния ешелон, най-вероятно военни съветници, и доколкото си спомнях, щабът им се намираше някъде в Цитаделата. Поради някаква причина явно се бяха отделили от южновьетнамската бойна част, към която ги бяха придали, или пък южновьетнамците си бяха плюли на петите, както правеха понякога. Това бе само предположение, но най-логично обясняваше присъствието на двама американски офицери без войници в град, защитаван само от южновьетнамската армия.

Та тия двамата попадат насред тупаницата между северните и южните вьетнамци, в града е страшно опасно и те намират време да се отклонят и да се скарат за нещо, в резултат на което единият опущква другия. Странно. И напълно бях съгласен с Тран Ван Вин: „не разбирам смисъла й“. Обаче имах предчувствието, че причината за спора стои в основата на цялата тая история.

Отново погледнах писмото: „капитанът тичешком напусна сградата“. Хитрият Тран Ван Вин не помръдва от убежището си до вечерта, после слиза на долния етаж при трупа на лейтенанта, утолява жаждата си, което за него е най-важно, после взема консервите на убития американец, наред с автомата и пистолета му, навярно колт 45-и калибър, портфейла му и „други негови вещи“. Какви например? Несъмнено личния номер. Това беше голяма плячка за врага и доказваше, че са убили американец, за което ги награждаваха с парче риба или нещо подобно. Обаче както посочваше сержант Тран Ван Вин, ако го бяха пленили с американски военни вещи, щяха да го застрелят без оглед на Женевската конвенция. Затова бе трябвало да реши какво да прави с тези вещи, тези военни трофеи.

Може би ги беше задържал и независимо дали сега бе жив, те може би гордо красяха родната му колиба. Може би.

Е, какво липсваше от превода на писмото? Изразът „и други негови вещи“ може да замествах истинските думи на Вин.

Само че имаше вероятност да придавам прекалено голямо значение на нещо маловажно и навярно бях по-подозрителен, отколкото трябваше. Малко подозрителност и предположения са полезни, но ако прекалиш, започваш да се самозаблуждаваш.

Забелязах, че сме почти на земята. След няколко секунди боингът кацна, намали скоростта и се насочи към терминала.

Във Втори терминал на сеулското летище „Кимпо“ бързо минах през паспортната проверка и митницата.

Всъщност преди повече от двацет години бях служил в Корея: шест месеца в демилитаризираната зона, шест месеца в Сеул. Службата беше лека, корейците, изглежда, харесваха американските си съюзници и в замяна американските войници се държаха сравнително добре. Имах само едно убийство, три изнасилвания и няколко случая на пиянство и хулигански прояви, в които бяха замесени корейски граждани. Хич не беше зле за петдесет хиляди души на място, на което не желаят да се намират.

Влязох в главния терминал, който бе огромен и имаше мецанин от четирите страни. Предстояха ми четири часа чакане. Вече бяха чекирали багажа ми за Хошимин или поне така ми бяха казали на „Дълес“.

Имаше много закусвални и навсякъде вонеше на риба и зеле, което ми навя спомени отпреди двацет години.

Забелязах на стената голям дигитален часовник. Показваше 15:26 и пишеше на английски, че сме петък. Въсъщност почти всички надписи бяха дублирани на английски и аз последвах онзи от тях, който гласеше „Чакални“.

„Морнинг Колм Клъб“ се намираше на мецанина и щом влязох, подадох билета си на момичето на гишето.

— Добре дошли в клуба — усмихна се то. — Моля, подпишете се тук.

Подписах се и видях, че се взира в билета ми.

— А, господин Бренър, има съобщение за вас — както и очаквах, каза служителката и ми подаде запечатан плик, на който беше написано името ми.

— Благодаря. — Взех си сака и влязох в голяма, отлично мебелирана чакалня. Поръчах си кафе, седнах на един фотьойл и прочетох телекса от Карл:

Продължавай. Всички инструкции на г-н К. са в сила.
Стесняваме обсега на търсене в архива. Може да се

срещнем в Банкок. Хонолулу е реална възможност.
Приятно и успешно пътуване.

К.

Прибрах листа в джоба си и отпих глътка кафе. Да продължавам. Страхотна новина. „Хонолулу е реална възможност.“ Какво означаваше това, по дяволите?

Отидох в бизнес центъра на клуба и с помощта на машината за рязане на хартия унищожих телекса от Карл, моя имейл до Синтия и писмото на Тран Ван Вин. После направих две ксерокопия на визата и паспорта си, прибрах ги в сака и се върнах в чакалнята. Намерих вчерашен брой на „Уошингтън Поуст“ и го прелистих.

Предполагам, че ме дразнеше това „Хонолулу е реална възможност“ и неяснотата на тази забележка. Дали беше разговарял със Синтия? Или искаше да каже, че не възразява против Хонолулу, но Синтия се колебае? А може би думите му означаваха, че Хонолулу е реална възможност в зависимост от резултата в Банкок? И какво ставаше със Синтия, по дяволите? Карл е толкова безчувствен, че изобщо не споменаваха дали е разговарял с нея.

Започвах да се ядосвам, а това не беше начинът да пристъпя към изпълнението на задачата.

Задряхах, и през ума ми запрелитаха неочаквани образи: Пеги, Джени, отец Бенет, родителите ми, сянката на свещеника зад завесата в изповедалнята, „Сейнт Бриджид“, някогашният ми квартал и детските ми приятели, кухнята на майка ми и тенджерата, от която се носи миризма на зеле. Кой знае защо, всичко това бе много тъжно.

5.

Полетът на „Виетнам Еърлайнс“ от Сеул през два часови пояса до Сайгон премина без особени събития, освен ако не броите онова, което ставаше в главата ми. Във всеки случай храната, обслужването и напитките бяха добри и ми се струваше странно да седя в бизнес класа на модерен боинг 767, собственост на виетнамските авиолинии. Хората, които през 70-те и 80-те години се бяха връщали в страната, разказваха, че компанията е оборудвана само с руски самолети „Илюшин“ и „Туполев“, страшни машини, и повечето пилоти също били руснаци, пък и храната и обслужването били гадни. Изглежда, нещата се бяха променили, обаче все още не бяхме кацнали. Всъщност май че имаше проблем с времето, по-конкретно типична за Югоизточна Азия тропична дъждовна буря.

Наближаваше единайсет вечерта и вече закъснявахме с един час, което в момента беше най-малкият ни проблем.

Седях до илюминатора, сегиз-тогиз виждах светлините на Сайгон и ми се струваше, че щом виждаш земята, би трябвало да успееш да приземиш проклетия самолет.

Отново си спомних първото си безплатно пътуване до Виетнам през ноември 1967-а. Тогава летях с „Браниф“ — нает от армията влудяващо жълт боинг 707, излетял от сухопътната база „Оукланд“, комплектуван с хубавки стюардеси на компанията, които носеха шантави униформи. И самите стюардеси си падаха малко шантави, особено една, Елизабет, родолюбива девойка, с която се бях запознал на военна забава в Сан Франциско само няколко дни преди да потегля за Виетнам.

Що се отнасяше до клетвата ми към Пеги да съм целомъдрен през тази година, предполагам, че не започвах много добре с Елизабет. Но пък тогава бъдещето ми изглеждаше малко несигурно и бях способен да оправдая почти всичко. Все пак след трийсет години не бива да се оправдавам. Трябва да сте били там, за да разберете.

А що се отнасяше до полета с „Браниф“, кой друг, ако не американците ще прати въоръжените си сили на война с луксозен

реактивен самолет? Беше странно и невероятно жестоко. Бих предпочел транспортен самолет, който щеше да ми осигури по-бавен преход от мир към война и да ми помогне да свикна с навика да съм сдухан.

Нямам представа какво се е случило с Елизабет, нито пък с „Браниф“, обаче съзнавах, че започвам да си припомням много отдавна забравени неща и щях да си припомням още повече, в голямата си част много по-неприятни от стюардесата.

До този момент моят съсед, някакъв французин, не ми бе обръщал внимание, което напълно ме устройваше, но тъкмо сега реши да ме заговори и каза на сносен английски:

— Смятате ли, че има проблем?

Замислих се, после отвърнах:

— Според мен причина за проблема са или пилотите, или самолетът.

Той кимна.

— Да, и аз мисля така. Навярно трябва да кацнем на друго летище.

Наоколо едва ли имаше друго летище, на което да може да кацне боинг 767. Преди трийсет години имаше колкото щеш военни писти, при това безкрайно дълги, а и военните пилоти бяха куражливи момчета. От друга страна, трябваше бързо да снижават самолетите, за да избегнат дребосъците с картечници, които искаха да спечелят допълнителна паница ориз за това, че са те размазали.

Въпреки турбуленцията и близостта ни до летището и независимо от правилника на Федералното управление по въздухоплаване, който и без това не важеше тук, по пътеките минаха две стюардеси, едната с бутилка шампанско, другата с чаши между пръстите.

— Шампанско? — с френски акцент попита онази с шишето.

— Oui — отвърнах аз.

— *Sil vous plait* — каза френският ми приятел. Стюардесите бяха невероятно млади и красиви, с гарвановочерни коси, които се спускаха до раменете. И двете носеха традиционното ао дай: дълги до земята жълти копринени рокли с високи мандарински яки. Цепките им стигаха до кръста, но уви, девойките носеха и скромни бели панталони, за да се отличават от земните сервитьорки.

С французина взехме по една чаша от пръстите на втората стюардеса и докато самолетът се разтърсваше, първата ги напълни до половината с пенлива течност.

— Merci — благодарихме ние.

Неочаквано французинът чукна чашата си в моята.

— Sante.

— Наздраве — отвърнах аз.

— По работа ли пътувате? — попита ме той.

— Не, турист съм.

— Наистина ли? Аз имам бизнес в Сайгон. Купувам тик и материал от други редки дървета. „Мишлен“ също се завърнаха заради каучука. По крайбрежието търсят и нефт. Западът пак насилва страната.

— Е, все някой трябва да го прави.

Той се засмя.

— Всъщност японците и корейците също насилват страната. Във Виетнам има много природни ресурси, които никога не са били разработвани, а работната ръка е страшно евтина.

— Чудесно. Средствата ми са ограничени.

— Само че комунистите са проблем — продължи французинът.

— Не разбират от капитализъм.

— Може пък прекалено добре да разбират.

Той пак се засмя.

— Да, струва ми се, че имате право. Във всеки случай пазете се. Може да си имате неприятности с полицията и партийците.

— Отивам просто на почивка.

— Bon. Момичета ли предпочитате, или момчета?

— Pardon?

Съседът ми извади бележник от джоба на гърдите си и започна да пише.

— Ето няколко имена, няколко адреса и някои телефонни номера. Един бар, един публичен дом, една изключителна дама и името на добър френско-индокитайски ресторант. — Той ми подаде откъснатия лист.

— Merci — благодарих му. — Откъде да започна?

— Човек винаги трябва да започва с хубава храна, но сега е много късно, затова идете в бара. Не взимайте проститутки — изберете

някоя от барманките или сервитьорките. Така ще покажете, че сте познавач. И не плащайте повече от пет долара в бара, пет в публичния дом и двајсет на госпожица Диеу-Киём — тя е наполовина францужойка и знае няколко езика. Госпожица Диеу-Киём е отлична компаньонка за вечеря и може да ви помогне в пазаруването и разглеждането на забележителностите.

— Не е зле за двајсет долара. — Преди трийсет години Джени беше получавала толкова в Джорджия, при това знаеше само английски.

— Но ви предупреждавам, че в Социалистическа република Виетнам проституцията е забранена.

— Във Вирджиния също.

— Виетнам представлява сблъсък на противоречия — властта е комунистическа, тоталитарна, атеистическа и ксенофобска. Местните са капиталисти, разкрепостени, будисти, католици и дружелюбни с чужденците. Говоря за Юга — на север е съвсем друго. Там хората и властта са едно цяло. Ако ходите на север, трябва да сте по предпазлив.

— Само ще се поразмотая из Сайгон. Ще разгледам музеите, ще се позабавлявам и ще купя малко дрънкулки за близките.

Французинът ме изгледа за миг, после изрази отношението си към мен, като се скри зад вестника си.

Аудиоуредбата се включи и пилотът каза нещо на виетнамски, после на френски. След това копилотът преведе на английски:

— Моля вдигнете облегалките и си сложете коланите. Скоро ще кацнем.

Стюардесите събраха чашите от шампанско.

Погледнах през илюминатора и видях зелени и червени дъги от трасиращи куршуми, които разсичаха нощното небе над Сайгон. Видях бели проблясъци на артилерийски оръдия и ракети, червено-оранжеви експлозии от снаряди в оризищата. Видях всичко това със затворени очи, образи отпреди трийсет години, неизличително запечатани в паметта ми.

Вдигнах клепачи и видях Хошимин, два пъти по-голям от някогашния Сайгон и по-ярко осветен от обсадената военновременна столица.

Усетих, че французинът ме наблюдава.

— Вие сте били тук — каза той.

Това не бе въпрос.

— Да — потвърдих аз.

— През войната, нали?

— Да. — Може би си личеше.

— Ще видите, че е съвсем различно.

— Надявам се.

Съседът ми се засмя.

— Plus ça change, plus c'est la même chose.^[1]

Заслушах се в хидравличните звуци на самолета, който се спускаше към летище „Тан Сон Нат“. Знаех, че ме очаква странно връщане назад във времето и пространството.

^[1] Колкото повече се променя нещо, толкова повече остава същото (фр.). — Б.пр. ↑

КНИГА II

САЙГОН

6.

Измъкнахме се от облаците и за трети път в живота си видях летище „Тан Сон Нат“.

Странно, изглеждаше ми същото като преди близо трийсет години — след войната не бяха махнали чувалите с пясък и имаше военен сектор, където край някогашните американски хангари забелязах руски изстребители „Миг“. Зърнах и американски товарен самолет С-130 и се запитах дали може да лети, или е нещо като военен трофей.

Спомних си, че щабот на военните съветници се беше намирал на „Тан Сон Нат“ и това се бе оказало много удобно: когато през април 1975-а победната комунистическа войска беше наближила летището, съветниците и последните американски войници във Виетнам бяха вдигнали щаба си във въздуха и бяха отлетели със самолети на „Еър Америка“. Бях го гледал по телевизията и сега виждах камара развалини, които трябва да бяха останали от стария щаб, известен като Източния Пентагон.

Когато се спуснахме към пистата, видях, че и цивилният терминал е същата съборетина от едно време. Имах странното усещане, че съм преминал през Зоната на здрача и се връщам за трети мандат. Всъщност си беше точно така.

Кацнахме на мократа писта със съвсем лек отскок, само че по асфалта трябва да бяха останали дупки от снаряди, защото в продължение на километър и половина все едно се движихме по път без настилка.

Самолетът зави и кой знае защо, спря. Докато кацахме, не бях забелязал наоколо други машини, така че явно не чакахме да се освободи портал на това затънтено летище. Когато през войната го ръководеха американците, „Тан Сон Нат“ беше третото по натовареност летище в света и си работеше съвсем нормално. Само че това е друга история. Знаех, че трябва да се потопя в действителността, и се опитах да го направя. Но докато чакахме на

пистата, мислите ми все се връщаха към 1972-ра и събитията, довели до второто ми пристигане тук.

Служех във Форт Хадли, където бях останал след първия си мандат и след като с Пеги Уолш бяхме престанали да си пишем или за да съм честен, аз бях престанал да ѝ пиша.

След половин година в базата, поради причина, известна единствено на Господ и Зигмунд Фройд, се ожених за едно момиче от Мидланд, Пати.

Пати беше хубавица, имаше сладък джорджийски акцент, не мразеше янките, обичаше секса и бърбъна, бе по-бедна от мен и винаги беше искала да се омъжи за военен, въпреки че така и не разбрах защо. Нямахме и нямаше да имаме абсолютно нищо общо, обаче да се задомиш млад и без никакъв смисъл, изглежда, си вървеше с местната култура. Наистина нямам представа какво съм си мислил.

През войната квартирите за семейни бяха кът и в базата нямаше свободни жилища, затова живеехме в един мизерен къмпинг, „Уиспъринг Пайнс“, заедно със стотици други военни, техните съпруги и деца.

Пред очите ни мъжете отиваха на война и едни се връщаха, други — не, или още по-лошо, някои пристигаха във военната болница с липсващи части на тялото. Пиехме много, имахме много връзки с чужди съпруги и съпрузи и войната се точеше, без да ѝ се вижда краят.

Та така, аз, бостънският хлапак, живеех в къмпинг с жена, чийто акцент и възгледи обикновено ми бяха неразбираеми, и ми оставаше да изслужва няколко години в армията, докато момчетата около мен получаваха второ и даже трето повиквателно за Виетнам. Не си мислете, че не ми липсваха Пеги и Бостън, приятелите и близките ми. Особено когато Пати настройваше радиото на кънтри и трябваше да слушам песни като „Мани си езика от устата ми, щот та целувам за сбогом“. Или „Как да ми липсваш, гат не си тръгваш?“.

Мама, тате и братята ми още не бяха имали удоволствието да се запознаят с новата госпожа Бренър — все избягвах да отидем на север или те да дойдат на юг.

Изобщо не мислех, че пак ще видя „Уиспъринг Пайнс“, но миналото лято го видях, когато разследвах под прикритие незаконната

сделка с оръжие във Форт Хадли, случая, станал известен като „Дъщерята на генерала“. През това време можех да живея другаде, обаче избрах къмпинга, вече опустял и пълен с призраци.

С възрастта започвам да взимам странни решения и изглежда, съзнателно или подсъзнателно се връщам към неща и места отпреди много отдавна. Като сега, докато чаках на пистата на летище „Тан Сон Нат“. Трябва да поговоря с психиатър.

Но да се върнем във Форт Хадли, Джорджия, през 1971-ва. Вече бях старши сержант — по онова време бързо се издигахме — и като ветеран от войната, бях придаден към Пехотната школа, където обучавах новобранците да не загиват и да убиват други младежи. Между другото, пехотата е гадна работа, обаче беше по-добре да обучавам пехотинци, отколкото да съм пехотинец във Виетнам.

В този момент страната открито се вдигаше на бунт, новобранците бяха пълни скапаняци и бойният дух и дисциплината отиваха по дяволите.

Само че всичко хубаво си има край и знаех, че ми предстои да получа повиквателно за Виетнам, втора серия.

Наистина ми се щеше да избегна тази вълнуваща възможност, но исках да се измъкна и от дупката, в която живеях, включително, със съжаление го признавам, от брака си. Нямаше да съм първият военен, предпочел войната пред гарнизонния живот и семейството, нямаше и да съм последният, съжалил, че го е направил.

Имах и други съображения — брат ми Бени навършваше наборна възраст. Той беше и продължава да е страхотен човек, изключително умен и лежерен. За нещастие прекарва много време, наврял глава в гъза си, и вероятността да оцелее във Виетнам не бе много голяма.

Въоръжените сили имаха нещо като полуофициална политика да не пращат едновременно братя, бащи и синове във Виетнам и знаех, че ако замина, няма да вземат Бени, докато не се върна, или никога, ако не се върна. Войната започваше да затихва и номерът беше да печелим време.

Имах план. Аз съм умен, настойчив човек и успях да уредя да ме приемат във Военнополицейската школа във Форт Гордън, Джорджия. Мястото бе временно, затова Пати остана в „Уиспъринг Пайнс“ в Мидланд.

При господстващите по онова време обстоятелства, ако някой военен оставеше младата си жена сама за повече от едно денонощие в района на военна база, някой тип непременно щеше дай помогне да се избави от самотата. Не бях сигурен какво се е случило с Пати, но нещо определено се беше случило.

След три месеца се прибрах от Форт Гордън с нова ВОС — военнооперативна специалност. Предишната ми бе пехотинец и това означаваше втори мандат във Виетнам, от който този път не можех основателно да се надявам да се завърна жив. Новата ми специалност беше военен полицаи и Виетнам бе вероятност, но нищо сигурно. И даже да заминех за там като военен полицаи, вероятността да ме убият или осакатят беше по-малка, отколкото това да се случи по време на сбиване във военния клуб.

Докато бях в школата, бяха взели Бени в казармата и след началната подготовка го бяха пратили на вторично пехотно обучение с голям шанс да замине за Виетнам, въпреки войсковите съкращения. Всички знаехме, че в рамките на една година някой ще е последният във Виетнам, за да угаси светлините, преди да си тръгне, и че някой ще е последният убит там. Никой не знаеше точно кога ще се случи това, но и никой не искаше да е един от тези двама.

Във всеки случай моят брак се насочваше на юг, затова реших и аз да постъпя така и подадох молба да ме пратят на фронта. Преди да се усетя, през януари 1972-ра бях на летище „Тан Сон Нат“, където получих заповед за Биен Хоа. Там събираха новопристигналите от Щатите в очакване на ново нареждане да се присъединят към частите си на север. Пак там чакаха полета на свободата щастливците, които се прибираха у дома. Шантаво място, още повече поради близостта на обречените и спасените. Те живеяха в отделни сгради, но не бяха разделени. Свързваха ги само две неща. Онези, които се прибираха у дома, искаха да се напият и изчукат. Другите, които заминаваха на фронта, искаха същото. Като военен полицаи, аз се озовах по средата.

Както казах, бойният дух и дисциплината бяха отишли по дяволите и едва познах армията, в която бях постъпил преди четири години. Всъщност вече едва познавах собствената си страна. Затова и Виетнам не беше чак толкова кофти място.

Войната затихваше, поне за американците, които се оттегляха, но щеше да продължи още три ужасни години за горките копелета, които

бяха имали нещастieto да се родят вьетнамци.

Всъщност вторият ми мандат във Виетнам продължи само шест месеца и нашата рота получи заповед да се прибере у дома.

През тази половин година не получих много вести от Пати, а малкото ѝ писма хич не звучаха оптимистично. В едно от тях пишеше:

„Седя си тук, слушам „Страшно съм нещастна без теб, все едно че си тук“ и точно така се чувствам в момента.“

Някои мъже, които неочаквано се завръщат от чужбина, предварително се обаждат, за да дадат възможност на любящата съпруга да се подготви или на невярната — да изхвърли фасовете от пепелника. През юни седемдесет и втора се обадох от Сан Франциско и предупредих, че след три дни ще съм си вкъщи. Тази новина бе посрещната с известна колебливост.

Когато най-после слязох от таксито, което ме бе откарало от мидландското летище до „Уиспъринг Пайнс“, самият аз се колебаех какво искам да заваря.

Пуснах мешката и се приближих до вратата на караваната. Завръщането у дома, след като дълго време си бил във военна зона, е странно преживяване, все едно навлизаш в земната атмосфера от космоса и знаеш, че нещата на земята са се променили.

Натиснах бравата. Отключено. Влязох и спрях в малката дневна. Знаех, че я няма, затова дори не исках да я викам.

Отидох до хладилника да си взема бира и видях писмото.

Съжалявам, Пол, но всичко свърши. Подадох молба за развод. Няма друг мъж, но просто повече не искам да съм омъжена. Предполагам, че би трябвало да ти кажа „добре дошъл“. Пожелавам ти да уредиш живота си.

Пати.

P. S. Взех Пал.

Пал се казваше кучето ни. Почти чувах провлечения ѝ акцент. В главата ми прозвуча друга кънтри песен — „Слава Богу, че си замина“.

Хвърлих писмото в кошчето за боклук и установих, че в хладилника е останала само една бира, при това не от любимата ми, обаче беше студена.

Обиколих караваната, която няколко години ми бе била дом, и видях, че Пати е взела целия си багаж, но не и мебелите, защото повечето бяха завинтени за пода. Обаче липсваха всички чаршафи, което означаваше пътуване до магазина. Всъщност даже нямах кола, защото тя не беше заминала с автобус, а с нашия форд „Мустанг“ модел шейсет и осма, който ми липсва и до ден-дневен. Липсва ми и Пал. Бях очаквал да ме събори на пода и да ми оближе лицето, което според мен беше научил от Пати в началото на нашия брак.

Това не ми приличаше на истинско завръщане у дома.

Няколко дни останах в „Уиспъринг Пайнс“ и Форт Хадли — да уредя документите си и прочее, после прекарах отпуската си в Бостън, където ме посрещнаха по-топло. Брат ми Бени продължаваше да е в казармата и не си беше вкъщи — всъщност бе в Германия и държеше фронта срещу Червените орди. Ще ми се да мисля, че вторият ми мандат във Виетнам го е спасил от Югоизточна Азия.

Брат ми Дейви беше едва осемнайсетгодишен и бе изтеглил малък номер в новата лотарийна наборна система. И сега с нетърпение чакаше да получи повиквателно. Моята униформа му хареса. Войната наистина свършваше, затова не се опитах да го уговоря да постъпи в колеж и Дейви също служи на родината си, главно във Форт Хадли. Когато пристигна в Хадли, аз го светнах за белокоските и му казах да търси блондинка на име Джени, но той така и не се натъкна на нея.

Що се отнасяше до завръщането ми в южен Бостън, кварталът ми се стори някак различен, по-различен от предишния път, когато си бях идвал. Осъзнах, че детството ми е свършило и че повече не мога да се завърна у дома.

След отпуската се прибрах във Форт Хадли и „Уиспъринг Пайнс“ и научих от един съсед, че Пати ме е излъгала и в живота ѝ е имало друг — изненада! Оказа се също военен, навярно четвъртият или петият. Има нещо в мъжа с униформа.

Но с всичко се свиква и след няколко месеца отново бях на поста си и си купих страхотен жълт фолксваген калинка от един познат,

който заминаваше за Виетнам. В армията не ти дават много време да се цупиш или да разсъждаваш за смисъла на живота, нито те насърчават да разговаряш за личните си проблеми. „Имаш личен проблем, така ли? — казват ти там. — Върви при свещеника и той ще го реши.“

Така беше в някогашната армия, разбира се. В новата има квалифицирани психолози, с които да поговориш, преди да решат проблема ти.

Но там те правят мъж и те научават да си пазиш проблемите за себе си. Точно така и трябва да е, щом си избрал този живот.

Към настоящето ме върна гледката на открит камион, който се приближаваше към самолета. Това щеше да е нашият ескорт, аналог на колата с въртяща се светлина, която можете да видите на повечето летища.

Последвахме камиона до терминала, но не се насочихме към портал. Спряхме до една рампа и двигателите утихнаха. Бяхме пристигнали.

Все още валеше и на асфалта видях група млади жени с чадъри, което сигурно е по-евтино от подвижен ръкав. Освен това видях неколцина войници с АК-47, застанали под навес от гофрирана ламарина. Двама мъже избутаха стълба до самолета.

Докато гледах през илюминатора, мислите ми се върнаха към летище „Тан Сон Нат“ през ноември 1967-а, моя пръв мандат.

Бяхме кацнали точно преди зазоряване и когато слязох от климатизирания боинг 707 на „Браниф“, в лицето ме лъхна горещ влажен въздух, нещо изненадващо в този ранен час през ноември. Спомням си, тогава си помислих, че годината ще е дълга за човек, който обича есента и зимата в Бостън.

Зад въжето на асфалта стояха неколкостотин американски войници в маскировъчни униформи с къси ръкави, вперили погледи в самолета. Бързо щяха да заредят резервоарите на боинга, който ме беше докарал във Виетнам, и без дори да сменят екипажа, щяха да качат тези щастливци, за да ги отведат у дома.

Когато се спуснах по стълбата под бледата светлина, трябваше да мина покрай мъжете зад въжето. Ясно си спомням изразенията им — повечето изглеждаха нервни, като че ли очакваха да се случи нещо лошо, но имаше и оптимисти, които изглеждаха щастливи или развълнувани.

Неколцина от тези отпавили се към родината мъже отправяха окуражителни викове към новобранците, други крещяха неща като „Ще съжаляватеее!“ или „Чака ви дълга година, скапаняци!“

Когато внимателно се вгледах в тях, забелязах, че някои — по-късно разбрах, че това са били ветерани, видели прекалено много неща — имат странно унесено изражение, каквото никога дотогава не бях виждал, но с което по-късно щях да свикна. Тогава за пръв път усетих, че това място е по-страшно, отколкото съм си представял въз основа на разкази или телевизионни репортажи.

Французинът ме върна към настоящето с думите:

— Какво толкова интересно гледате?

Извърнах се от илюминатора.

— Нищо — отвърнах, после прибавих: — Просто си спомнях първото си кацане тук.

— Наистина ли? Този път би трябвало да е по-приятно. Никой не иска да ви убие.

Не бях напълно убеден в това, но се усмихнах.

Прозвуча звънец и всички се заизправяха от местата си. Смъкнах сака си от багажното отделение и след няколко минути бях на алуминиевата стълба, където усмихнатите девойки държаха чадъри над главите на пътниците. Когато слязох на асфалта, ми връчиха разтворен чадър и последвах върволицата пред мен до терминала под бдителните погледи на войниците, скрити от дъжда под гофрирания навес.

Първото ми впечатление бе отдавна забравеният мирис на дъжд, който не миришеше на дъжда във Вирджиния. Ветрецът донасяше миризма на горящи въглища, примесена с острата воня на околните оризища, смесица от тор, кал и гниещи растения, хиляди напластени години на обработка.

Бях се завърнал в Югоизточна Азия — не в кошмарите си, а в действителност.

В терминала друго момиче пое чадъра ми и ми даде знак да последвам другите, като че ли можех да имам други намерения.

Влязох в терминала на международни пристигащи полети, просторно помещение, което носеше признаци на занемареност и имаше атмосфера на изоставеност. Освен нас нямаше никой друг. Половината лампи не светеха и нямаше нито едно електронно информационно табло, нито никакви надписи. Порази ме и тишината — никой не приказваше, нямаше и аудиосистема. В сравнение със самолета тук беше много влажно и разбрах, че няма климатична инсталация, което през януари не представляваше проблем, но пък през август сигурно беше жестоко.

Оказа се обаче, че този първобитен терминал ще е най-малката ми грижа.

Точно пред мен имаше редица кабините за проверка на паспортите и зад тях — багажен конвейер, неподвижен и празен. Не се мяркаха носачи, не виждах колички и странно, нямаше отделение за митнически контрол. Още по-изненадващо беше отсъствието на посрещачи, въпреки че повечето пасажери бяха виевнамци и би трябвало да има хора, с нетърпение очакващи пристигането им. После забелязах, че на стъклените врати стоят войници, а зад тях се блъскаха тълпи от местни, надничащи през стъклото. Явно на терминала не се допускаха външни лица, което бе странно. Всъщност цялото това място беше странно.

Запътих се към една от кабините и подадох паспорта и визата си на униформения служител. Погледнах го, обаче той нито за миг не срещна очите ми. Изглежда, се интересувахе само от документите ми.

Отново плъзнах поглед по просторния терминал зад кабините и видях, че от тавана в отсрещния край виси огромно червено знаме с жълта звезда в средата. Знамето на победилите северновиевнамски комунисти. Отгоре ми се стовари цялата действителност на комунистическата победа — с четвърт век закъснение, но с категорична яснота.

Когато през шейсет и седма и седемдесет и втора бях кацал на „Тан Сон Нат“, войниците не минаваха през цивилния терминал, но си спомнях, че пред сградата наред със старото червено-зелено-жълто

южновietнамско знаме се вееше и американското. От над две десетилетия тук никой не бе виждал и двете.

Изпитвах зловещо усещане, изострено от вietнамския служител, който продължаваше да зяпа паспорта и визата ми. Разбирах, че се бави и че хората в другите кабинни минават по-бързо. Отначало просто го отдадох на лошия си късмет, благодарение на който в супермаркетите винаги попадам на опашката, обслужвана от селската идиотка.

Обаче после мъжът вдигна телефонната слушалка и каза нещо. Спомнях си само няколко думи на вietнамски, но ясно го чух да изрича думата „ми“ — „американец“. Сама по себе си тази дума не е лоша, но трябва да я разглеждате в съответния контекст. Придадох си отегчено нетърпелив вид, на който служителят не обърна нула внимание.

Накрая се появи друг униформен вietнамец, нисък, набит тип, който взе паспорта и визата ми от оня в кабината и ми даде знак да мина. Вдигнах сака си и го последвах.

От отсрещната страна на редицата кабинни видях френския си приятел, който безпроблемно беше минал поне преди пет минути. Явно ме чакаше; после забеляза, че не съм сам, повдигна вежди и каза нещо на вietнамски на моя придружител. Униформеният му отговори рязко. Французинът също повиши глас и проведе кратка словесна схватка, но моят спътник от самолета, изглежда, не се боеше от униформения комуния.

После французинът се обърна на английски към мен.

— Струва ми се, че само ще ви разпитат. Бъдете любезен, но твърд. Ако нямате нищо за криене, всичко ще е наред.

Всъщност имах нещо за криене.

— Ще се видим при мадмоазел Диеу-Кием — отвърнах на своя нов приятел.

Ниският вietнамец ме побутна, което толкова много ме ядоса, че едва не го млатнах. Обаче се овладях. На първо място стоеше задачата. Този път задачата ми не изискваше да млатя комуния.

Докато се обръщах, за да го последвам, чух французина да казва:

— Сега е съвсем различно и тук не командва нито вашата, нито моята страна. Командват те.

Тръгнах след униформения дребосък, на чиято фуражка имаше голяма червена комунистическа звезда. При предишното си идване носех М-16 и командвах аз. Ако тогава бях видял този тип, щях да го боядисам в червено като звездата му.

Усетих, че започвам да се самонавивам, и за да се успокоя, докато крачех до вьетнамеца през пустия терминал, си представих как впивам пръсти в гръкляна на Карл.

Хрумна ми, че в края на тази разходка ме очакват три възможности. Първо, онзи, с когото щях да приказвам, щеше да ме изхвърли от страната. Второ, щяха да ме оставят да вляза в Социалистическата република и да разгледам забележителностите. Трето, щях да се озова в пандиза.

Разбрах, че може би имам известна власт над тези възможности в зависимост от това какво щях да говоря. Адски ме бива в баламосването.

Стигнахме до отсрещния край на терминала и комунягата отвори една врата, водеща към дълъг коридор, от двете страни на който имаше други врати. Коридорът беше тесен, затова моят приятел мина зад мен и пак ме сръга. Можех, преди да мигне, да му строша тлъстия врат, обаче тогава нямаше да знам в коя стая трябва да ида.

По средата на коридора той ме хвана за ръката, после почука на една от вратите. Отвътре някой излая:

— Ди Вао.

Моят нахален приятел отвори вратата, тежко стовари длан на рамото ми и аз влязох вътре. Вратата се затвори зад мен.

7.

Озовах се в гореща, слабо осветена стая. Мазилката на стените имаше цвят на никотин. Всъщност вътре вонеше на цигарен дим. Помещението беше малко и без прозорци. От тавана неподвижно висеше голям вентилатор.

Когато очите ми се приспособиха към слабата светлина, видях на отсрещната стена портрет на Хо Ши Мин и малко червено знаме с жълта звезда в средата. Забелязах и снимка на униформен мъж, най-вероятно генерал Гианг^[1], и няколко снимки на сериозни цивилни, които несъмнено бяха държавни или партийни функционери. Заклучих, че не са ме довели в туристическа агенция.

От дясната ми страна имаше бюро, зад което седеше униформен мъж на средна възраст.

— Седнете — каза ми той.

Седнах на американски военен сгъваем стол. Бюрото също бе американско — обичайната сива стомана, която не се е променила горе-долу от времето на Втората световна война. На стената над бюрото имаше голяма вентилационна шахта, през която се чуваше дъждът навън.

Виетнамецът, който ме бе довел тук и когото вече бях нарекъл Нахалния, остави паспорта и визата ми на бюрото и без да изрече дума, взе сака ми и излезе.

Другият проучи документите ми на светлината на настолната лампа. Огледах го.

Носеше масленозелена риза с къси ръкави и пагони, които показваха, че е майор или полковник — така и не успях да науча чуждестранните военни знаци. На левия джоб на гърдите му имаше три реда многоцветни ленти и някои от тях най-вероятно бяха от времето на Американската война, както наричаха Виетнамската война тук.

Лицето му беше от онези, които човек инстинктивно не харесва — вечно смръщено и с високи изпъкнали скули. Очите му бяха тесни и неподвижни.

Наглед бе по-стар от мен, но знаех, че не е. Така или иначе беше достатъчно възрастен, за да е ветеран от Американската война и в такъв случай не хранеше нежни чувства към американците. Предположих също, че е северновиетнамец, защото изглеждаше малко по-едър и тежък от южняците, които бяха с дребна физика. Освен това повечето отговорни постове в победения юг се заемаха от северновиетнамци. Инстинктът ми подсказваше, че разговорът ни няма да е приятен.

Той вдигна поглед от паспорта ми.

— Аз съм полковник Манг.

Не отговорих. Но фактът, че наистина е полковник, ме убеди, че не става въпрос за обикновена проверка на паспорта и визата.

— Каква е целта на пътуването ви в Социалистическа република Виетнам — на добър английски ме попита полковник Манг. Имаше висок, писклив глас, който ми действаше на нервите.

— Туризм — отговорих аз с лъжата, от която щяха да последват всички бъдещи лъжи. И ако виетнамецът знаеше, че това е лъжа, щеше да ме остави да лъжа, докато събере достатъчно лъжи, за да стегне примката на шията ми.

— Туризм — повтори той и се втренчи в мен. — Защо?

— Бях войник тук — отвърнах аз.

Изведнъж поведението на полковник Манг се промени и от неприятно стана крайно заинтригувано. Може би трябваше да наруша инструкциите си и да излъжа за това, но наистина се налагаше максимално да се придържам към истината.

— Кога сте били тук?

— През шейсет и осма и после пак през седемдесет и втора.

— Два пъти. Значи сте били професионален военен.

— Станах професионален военен.

Виетнамецът посочи визата ми.

— Сега сте в запаса.

— Точно така.

Полковник Манг се замисли за миг.

— И какъв бяхте във Виетнам?

Поколебах се с половин секунда повече от необходимото.

— Готвач. Военен готвач.

Той като че ли прие тази информация.

— И къде служихте?

— През шейсет и осма служих в Ан Ке. През седемдесет и втора — в Биен Хоа.

— Наистина ли? В Ан Ке. Първа въздушнопреносима пехотна дивизия.

— Точно така.

— И в Биен Хоа. В коя дивизия?

— Бях готвач в подготвителния център.

— Нима? — Полковник Манг запали цигара и замислено дръпна.
— Аз бях лейтенант в триста дваисет и пета дивизия от Виетнамската народна армия.

Не отговорих.

— Бях командир на пехотен взвод — продължи той. — През шейсет и осма полкът ми действаше около Хюе и Куанг Три. Там имаше части от вашата дивизия. В този район ли служихте?

Отново въпреки волята си трябваше да се придържам към истината.

— Няколко пъти съм бил близо до Хюе и Куанг Три.

— Нима? Като готвач ли?

— Точно така. — Помислих си, че това можеше да е приятен разговор между двама ветерани, ако не бе фактът, че са се опитвали да се убият.

Полковник Манг за пръв път се усмихна.

— След като сме служили по едно и също време, може да сме се срещали.

— Ако бяхме, господин полковник — малко невъздържано отвърнах аз, — сега само един от нас щеше да е тук.

Виетнамецът пак се усмихна, обаче лицето му не изразяваше нищо весело.

— Да, така е — съгласи се той. Известно време ме наблюдава, после отбеляза: — Не ми приличате на готвач.

Помислих си дали да не му дам рецептата си за двеста порции чили, но вместо това отговорих:

— Не разбирам какво искате да кажете, господин полковник.

Полковник Манг смучеше цигарата си и сякаш се взираше в миналото. Трябваше да предположа, че е свикнал да разпитва

американски ветерани. Предположих също, че си харесва работата. Съвсем друг въпрос беше какво цели и какво знае.

— Връщат се много американски войници — осведоми ме той.

— Зная.

Двамата помълчахме, докато полковник Манг се наслаждаваше на цигарата си. Не бях особено притеснен, а и засега инцидентът изглеждаше като обикновена проверка, обаче хич не ми харесваше да седя на стола на отговарящия.

— И защо е този интерес към Виетнам? — попита той.

— Сигурен съм, че всеки има лични основания — отвърнах аз.

— Нима? И какво е *вашето*!

Ами, работех под прикритие за правителството на Съединените щати и разследвах странно убийство. Само че нямаше нужда полковник Манг да го научава. Всъщност този разпит се отличаваше с някои нюанси на дзен, затова отговорих:

— Мисля, че ще зная отговора на този въпрос, след като си тръгна от вашата страна.

Той разбиращо кимна, като че ли това бе единственият възможен отговор.

След това полковник Манг премина към конкретни въпроси, които изискваха небудистки отговори.

— В Хошимин ли ще останете?

— Ще остана в Сайгон.

Това го ядоса и той ми съобщи:

— Няма никакъв Сайгон.

— Видях го от въздуха. — Защо вбесявам хората? Какво ми става?

Полковник Манг впери в мен леден поглед.

— Хошимин.

Спомних си съвета на господин Конуей и французина да съм твърд, но учтив. Как можех да съм и двете? Но отстъпих.

— Добре, Хошимин.

— Точно така. Колко време ще останете?

— Три дни.

— Къде ще отседнете?

— В „Рекс“.

— Нима? Хотелът на американските генерали.

— Винаги съм искал да видя къде спят генералите.

Манг ме изгледа презрително.

— Те живееха в разкош, докато войниците им живееха и умираха в джунглите и оризищата.

Не отговорих.

Той продължи да ме образова политически.

— Нашите генерали живееха с нас и търпяха нашите трудности. Моят генерал не получаваше повече ориз от мен. Живееше в проста селска колиба. Вашите генерали в Ан Ке имаха климатизирани каравани. Видях ги със собствените си очи, когато освободихме Юга. Не сте ли ги виждали в Ан Ке?

— Виждал съм ги.

— Имаше и офицерско игрище за голф.

— Само с девет дупки — напомних му аз. — И вашите снайперисти и артилеристи го правеха адски мъчно игрище.

Виетнамецът се засмя, после се овладя.

— И съм убеден, че сте готвили по-хубава храна за офицерите.

— Не, всички получаваха еднаква храна.

— Не ви вярвам.

— Истина е. Питайте следващия ветеран, с когото разговаряте.

Полковник Манг не желаше да разсейва заблудите си, затова смени темата.

— С какъв чин се уволнихте?

— Подофицер.

— Нима? И колко ви плащаха?

Спомних си думите на господин Конуей, че средният виетнамец печели триста-четиристотин долара годишно, и малко засрамено отговорих:

— Около четири хиляди и петстотин долара.

— Месечно. Нали?

— Да. Вече го знаете, защо ме питате? И каква е целта на тези въпроси?

Резкият ми отговор не му хареса, но като повечето виетнамци, полковник Манг запази хладнокръвие. После натисна бутона на интеркома и каза нещо на родния си език. След няколко секунди вратата се отвори и влезе Нахалния. Двамата размениха няколко думи

и Нахалния му подаде тъпото преспание, единственото нещо в сака ми, което явно го смущаваше.

Манг го разгледа и Нахалния каза нещо, след което полковникът разклати преспанието и се загледа в снега, сипещ се върху Мемориала на Виетнамската война. После вдигна поглед.

— Какво е това?

— Мемориалът на Виетнамската война. Сувенир.

— Защо го носите със себе си?

— Подариха ми го на летището.

— Нима? — Полковник Манг се втренчи в преспанието и пак го разклати.

Щях да се засмея, но той щеше да си помисли, че се присмивам на него.

— Да, знам за него. Имената на вашите загинали са изсечени на тази стена. Петдесет и осем хиляди. Нали?

— Да.

— Нашите са един милион — съобщи ми той.

— Северът и Югът дадоха по един милион жертви — възразих аз. — Стават два милиона.

— Не броя враговете — отвърна полковникът.

— Защо? Те също бяха виетнамци.

— Бяха американски марионетки. — Полковник Манг остави преспанието на бюрото си. — Изпразнете съдържанието на всичките си джобове, моля. Всичко.

Нямах друг избор, освен да се подчиня, затова извадих портфейла си и пликите от джоба на блейзъра си, наред с химикалка, гребен, носна кърпичка и кутийка бонбони тик-так. Задържах адресите, които ми беше дал французинът.

Полковник Манг провери първо портфейла ми, в който имаше няколко долара, кредитни карти, личната ми карта на военен от запаса с чина, но без специалността ми, медицинска карта и шофьорската ми книжка, издадена от щата Вирджиния.

После се зае с нещата от джобовете на блейзъра, като почти не обърна внимание на химикалката, гребена, носната кърпичка и бонбоните. След това отвори пликите с американски долари, виетнамски донги, пътнически чекове, самолетните ми билети и хотелските ми резервации. Проучи всичко, като си водеше бележки на

един лист. Докато пишеше, каза нещо на виетнамски и Нахалния му отговори. Изглежда, ги заинтригува сумата, която носех и която се равняваше на приходите на двамата за няколко години. Явно на този свят няма справедливост, след като победеният враг може да се завърне на мястото на разгрома си, фрашкан с мангизи.

Както и да е, Нахалния ми излая нещо на виетнамски, после го повтори и това го накара да се захили. Виетнамците са още понетърпеливи от американците към хора, които не знаят родния им език. Опитах се да си спомня някой виетнамски израз, например „майната ти“, обаче бях уморен и нищо не ми идваше наум.

Накрая Нахалния излезе от стаята и забрави да вземе преспапието. Манг продължи да работи върху бележките си, след това вдигна поглед.

— Имате резервации за хотел „Сенчъри Ривърсайд“ в Хюе и „Метропол“ в Ханой.

Не отговорих и това като че ли го ядоса. Той запали нова цигара.

— Вземете си вещите от бюрото ми, моля — каза виетнамецът, сякаш съм го подразнил, като съм разхвърлял всичко там.

Прибрах портфейла, пликите и другите неща по джобовете си. Забелязах, че Манг е задържал паспорта и визата ми.

— Ако сте свършили, господин полковник, искам да отида в хотела.

— Аз ще ви кажа кога и дали сме свършили, господин Бренър.

За пръв път изричаше името ми, при това не от учтивост — съобщаваше ми, че знае как се казвам, адреса ми във Виетнам, датата на заминаването ми, съдържанието на портфейла ми и така нататък.

— От резервацията ви в Хошимин до тази в Хюе има няколко дни.

— Точно така.

— Къде отивате?

— Не съм сигурен.

— Сигурно ще идете в Ан Ке.

Можеше и да ида, но не сега.

— Ако е възможно — отвърнах аз.

— Няма проблем. Част от старата ви база обаче е забранена зона и се използва от Народната армия.

— И климатизираните каравани ли?

Той не отговори на въпроса ми.

— Ан Ке не е забранен град. Но всички публични домове и салони за масаж са затворени, както и баровете, и заведенията за пушене на опиум.

— Виж това е чудесна новина.

— Нима? Значи сте доволен, че Додж Сити е затворен, така ли? Нали така наричахте онзи квартал? Построен от собствените ви архитекти.

— Никога не съм чувал за него.

На лицето на полковник Манг се изписа злобно изражение.

— Морална деградация. Затова загубихте войната.

Нямах намерение да се хвана на въдицата му, затова не отговорих.

Известно време полковник Манг продължи да ораторства за американския империализъм, ейджънт ориндж^[2], клането при Ми Лай, бомбардировките на Ханой и някои други неща, които изобщо не ми бяха известни.

Очевидно беше много ядосан и аз дори не можех да изпитам лично удовлетворение, че съм го разгневил, защото ме бе мразил още преди да вляза в кабинета му.

Спомних си съвета на господин Конуей да изразя съжаление за войната и осъзнах, че това не е било просто предложение, а настояване.

— Войната беше страшно време и за двата ни народа, но особено за виетнамците, които понесоха тежки жертви. Съжалявам за участието на моята страна във войната и най-вече за собственото ми участие. Сега съм дошъл, за да видя мирния живот на виетнамския народ. Според мен е хубаво, че се завръщат много американски ветерани, и съм убеден, че повечето са помогнали с време и пари, за да заличат раните от войната. Надявам се да съм в състояние да направя същото.

Полковник Манг, изглежда, остана доволен от кратката ми реч и кимна одобрително. Това можеше да се превърне в начало на чудесно приятелство, обаче нещо се съмнявах.

— И къде ще идете след Хюе и преди Ханой? — попита той.

Всъщност на секретна операция, но аз отговорих:

— Не зная. Вие какво ще ме посъветвате?

— Сигурно ще посетите местата на някои от битките, в които сте участвали?

— Аз бях готвач.

Виетнамецът ми се усмихна заговорнически, като че ли и двамата знаехме, че го баламосвам.

— Не ми приличате на човек, който би се задоволил да бърка манджи.

— Всъщност бях чувствителен хлапак. Прилошаваше ми дори от кръвта по свинските пържоли.

Полковник Манг се наведе над бюрото си.

— Аз съм убил много американци. Вие колко виетнамци сте убили?

Изпуснах нервите си и се изправих.

— Този разговор става мъчителен. Ще съобщя за случая в американското консулство в Сайгон и в посолството в Ханой. — Погледнах си часовника. — Вече съм тук половин час и ако ме задържите дори само минута повече, ще настоя да ми позволите да се обадя в консулството.

Полковник Манг също изгуби самообладание, скочи, удари с длан по бюрото и за пръв път ми изкрещя:

— Няма да ми предявявате искания! Аз ще ви предявявам! Искам от вас пълен маршрут на пътуванията ви в Социалистическа република Виетнам!

— Нали вече ви отговорих, нямам конкретни планове. Казаха ми, че мога да пътувам свободно.

— Аз пък ви казвам, че трябва да ми дадете маршрута си!

— Ами тогава ще си помисля. Върнете ми паспорта и визата, моля.

Полковник Манг се овладя и седна. После каза със спокоен, безизразен глас:

— Моля, седнете, господин Бренър.

Останах прав достатъчно време, за да го ядосам, след това седнах.

— Ще задържа паспорта ви и ще ви го върна, преди да напуснете Хошимин — каза той. — Тогава ще ми дадете пълен и точен маршрут от Хошимин до Хюе и от Хюе до Ханой.

— Искам паспорта си незабавно.

— Не ме интересува какво искате. — Виетнамецът си погледна часовника. — Тук сте от десет минути, това беше обичайна проверка на паспорта и визата и вече сте свободен да си вървите. — Той побутна визата ми към мен. — Можете да си я вземете.

Изправих се, прибрах визата си, оставих преспапието на бюрото му и се запътих към вратата.

Полковник Манг имаше нужда от прощален изстрел.

— Аз съм си в родината, господин Бренър — каза той, — и вие вече не сте онези, които държат оръжието.

Нямах намерение да му отговарям, обаче се замислих за гнева на тоя приятел и за явно мъчителните му военни години на взводен командир. Не съм от състрадателните, но тъй като и двамата бяхме ветерани, се опитах да се поставя на негово място.

Само че дори гневът му отчасти да бе оправдан, той нямаше никаква полза от него.

— Не смятате ли, че е време да се примирим с миналото? — попитах го.

Полковник Манг се втренчи в мен и се изправи. После заговори толкова тихо, че едва го чувах.

— Повечето ми близки и приятели загинаха от американски бомби и куршуми, господин Бренър. Почти всичките ми съученици от гимназията са мъртви. Нямам нито един жив братовчед и само един от четиримата ми братя оцеля от войната, при това с ампутиран крайник. Щяхте ли да сте в състояние да простите и забравите, ако това се беше случило с вас?

— Навярно не. Но историята и паметта трябва да покажат на следващото поколение, че омразата не бива да се увековечава.

Той се замисли над думите ми.

— Правете каквото искате в родината си. Надявам се, че тук сте научили нещо. Съветвам ви да включите в маршрута си Музея на американските военни престъпления.

Отворих вратата и излязох от стаята.

Навън стоеше Нахалния, който ми даде знак да тръгна пред него. По тесния коридор се върнах в главния терминал. Нахалния ме побутна към багажния конвейер. Прекосих пустата зала и видях куфара и сака си в краката на въоръжен войник.

Пресегнах се за куфара, но Нахалния ме хвана за ръката и ми връчи лист хартия. Взех го и прочетох ръкописния текст: „20 — такса за пристигане“.

В малкия ми пътеводител се споменаваеше такса за заминаване, но имах усещането, че Нахалния е измислил таксата за пристигане. Не обичах да ме изтръскват и беше време да си върна за побутванията. Смачках листа и го хвърлих на земята.

— Не.

Това хвърли Нахалния в ярост и той започна да крещи на виетнамски и да размахва ръце. Войникът безстрастно стоеше до нас.

Взех си багажа и Нахалния не се опита да ми попречи. Дори извика „Ди ди! Ди ди мау!“, което означава „размърдай се“ и не е много любезно.

Понечих да се обърна, после ми хрумна страхотна идея, която щеше да ошастливи всички. Оставих куфара и сака на земята, бръкнах в джоба на гърдите си и извадих от плика дваисетдоларова банкнота. Показах я на Нахалния и посочих към багажа. Известно време той се бори с изкушението, като претегляше триседмичната заплата срещу достойнството си. Озърна се, после ми извика да вървя към изхода и вдигна куфара и сака. Ако се бе държал по-учтиво, щях да му посоча съгваемата дръжка и колелцата на куфара.

Така или иначе, излязох навън във влажната гореща нощ, която вонеше на отработени газове. Едва ръмеше. До стоянката на такситата водеше покрит пасаж и неколцина души се сепнаха при вида на униформения виетнамец, който ми носеше багажа. Сигурно ме помислиха за важна клечка.

Отидохме при първото такси и шофьорът поиска да прибере куфарите в багажника, но Нахалния вече бе усвоил занаята и сам ги хвърли вътре.

Протегнах дваисетачката и той грубо я грабна от ръката ми. Прииска ми се да му смачкам с коляно ташаците, обаче това можеше да ми струва още една дваисетачка. Виетнамецът каза нещо с гаден глас, кресна на таксиметровия шофьор и се отдалечи.

Шофьорът затвори багажника, отвори задната врата и аз се вмъкнах в малката хонда. Смърдеше на цигарен дим и мухъл.

Той се метна зад волана, запали и потегли.

След няколко минути напуснахме летището и шофьорът попита на разбираем английски:

— Вие американец, нали?

— Да.

— Идва от Сеул?

— Да.

— Защо се бавили толкова дълго?

— Ескалаторът се беше повредил.

— Разпитвали ви?

— Да.

— Комунистите са лайнари.

Това ме изненада и аз се засмях.

Шофьорът извади пакет цигари от джоба на ризата си и ми го протегна през рамо.

— Цигара?

— Не, благодаря.

Той запали с кибрит, като подпираше волана с колене.

Погледнах през прозореца и установих, че градът е стигнал чак до летището. На мястото на паянтовите бамбукови колиби, които си спомнях, видях постройки, чиито стени бяха покрити с мазилка. Навсякъде имаше електрически кабели и телевизионни антени, даже няколко сателитни чинии. Вместо някогашните волски каруци по пътя имаше и много микробуси и мотопеди. Също като едно време, имаше безброй велосипеди. Друга новост бяха купищата пластмасови и хартиени боклуци край пътя.

Не очаквах да видя стария Виетнам, който в много отношения бе живописен и примитивен, но този вой на клаксони и телевизионните антени бяха малко смущаващи.

За миг се замислих за полковник Манг и стигнах до заключението, че инцидентът наистина е случаен. За нещастие моят сблъсък с властите беше изложил на риск изпълнението на задачата. Трябваше да реша дали да продължа, или да се откажа.

— Хотел? — попита шофьорът.

— „Рекс“.

— Хотелът на американски генерали.

— Наистина ли?

— Вие войник във Виетнам. Нали?

— Да.

— Знам. Возя много войници.

— Всички ли ги разпитват?

— Не. Не много. Излизат от сграда... нали знаете? Излизат... как го казвате?

— Сами? По-късно?

— Да. По-късно. Комунистите са лайнари. — Той избухна в смях, щастлив, че се е върнал на любимата си тема. — Комунистите се тъпчат с кучешки лайна.

— Благодаря. Схванах положението.

— Защо военният носи багажа ви, господине?

— Не зная. Той какво каза?

— Казва, че вие важна личност, но че сте империалистическо псе.

— Това не е много любезно.

— Вие важна личност?

— Аз съм секретар на Американската комунистическа партия.

Виетнамецът млъкна и започна да ме стрелка с поглед в огледалото.

— Майтап. Нали? Майтап? — попита той.

— Да, майтап.

— В Америка няма комунисти.

Разговорът бе забавен, обаче аз бях уморен от дългия полет и ядосан. Загледах се през прозореца. Вече бяхме в стария Сайгон и се движехме по широк, ярко осветен булевард, който според табелите се казваше „Фан Дин Фунг“. Май си спомнях, че минава покрай католическата катедрала, и наистина зърнах кулите ѝ над ниските сгради във френски стил.

— Баща ми войник — каза моят нов приятел. — Бил американски аті. Разбира?

— Биет — отвърнах аз с една от малкото виетнамски думи, които си спомнях.

Шофьорът се обърна и погледите ни се срещнаха. Той кимна и пак се обърна напред.

— Мой баща затворник. Никога повече не го вижда.

— Съжалявам.

— Да. Гадни комунисти. Нали?

Не отговорих. Усещах, че съм повече от уморен. Бях се завърнал. Много ти благодаря, Карл.

Завихме по „Ле Лой“, главната сайгонска улица, и приближихме хотел „Рекс“.

Като пехотинец така и не успях да разгледам подробно Сайгон. Той беше забранена зона, освен за законна работа, а обикновеният войник нямаше законна работа там. Но по време на краткия си мандат като военен полицаи успях да го поопозная. Навремето беше оживен град, но тъй като бе обсаден, осветлението винаги беше слабо и повечето автомобили бяха военни. На стратегически места бяха натрупани чували с пясък. Прозорците на всички ресторанти и кафенета бяха със стоманени решетки, за да обезсърчат местните партизани от Виетконг да хвърлят самоделни бомби и гранати по клиентите. Но въпреки войната градът кипеше от френетична енергия, радост от живота, когато смъртта е на две преки и края приближава.

Този Сайгон, този Хошимин също изглеждаше френетичен, само че без военновременната психоза, която всяка нощ обземаше града. И за моя изненада навсякъде имаше светлинни реклами — „Сони“, „Мицубиши“, „Кока-кола“, „Пежо“, „Хюндай“, главно японски, корейски, американски и френски стоки. Комунягите може и да се тъпчеха с лайна, обаче пиеха кола.

Таксито спря пред „Рекс“. Шофьорът отвори багажника и слезе.

Портиерът отвори моята врата и пиколото извади куфарите от багажника.

— Добре дошли в „Рекс“, господине — на добър английски ме поздрави портиерът.

— Ето визитката ми — каза моят шофьор. — Господин Йен. Обадете ми се. Показвам ви целия град. Добър екскурзовод. Господин Йен.

Таксито струваше четири долара и аз дадох на господин Йен един долар бакшиш.

Той се огледа, за да се увери, че никой не ни слуша, и рече:

— Онзи човек на летище е от тайна полиция. Казва, че пак вижда вас. — И скочи зад волана.

Влязох в хотел „Рекс“.

Фоайето бе просторно, цялото от полиран мрамор, донякъде във френски стил, с кристални полилеи. Навсякъде имаше саксии с

растения и климатикът работеше. Беше много по-приятно, отколкото в кабинета на полковник Манг. Забелязах също украса за празника Тет, който помнех от 1968-а и 1972-ра. Имаше много цъфнали клони от плодни дървета, поставени в големи вази, и високо кумкуатово дърво в средата на фоайето.

Имаше няколко души, но по това време — минаваше полунощ — бе съвсем тихо.

Отидох на рецепцията и една красива млада виетнамка с табелка, на която пишеше „Лан“, ме посрещна, взе резервацията ми и поиска паспорта ми. Дадох ѝ визата си, тя се усмихна и отново поиска паспорта ми.

— Взеха го от полицията — казах ѝ.

Милата ѝ усмивка помръкна.

— Съжалявам, трябва ни паспорт, за да ви регистрираме.

— Ако не ме регистрирате, откъде полицията ще знае къде съм?
Дадох този адрес.

Логиката ми я впечатли и тя отиде при телефона, поговори с някого, върна се и каза:

— Ще се наложи да задържим визата ви, докато се регистрирате.

— Добре. Само да не я изгубите.

Лан започна да пише на японската клавиатура на компютъра си.

— Сега е активният сезон. Наближава Тет и времето е подходящо за туристи.

— Горещо и влажно.

— Сигурно идвате от студена страна. Ще свикнете. Друг път гостували ли сте в нашия хотел?

— През седемдесет и втора на няколко пъти съм минавал от тук.

Тя ме стрелна с поглед, но не отговори. После ми намери луксозен апартамент за сто и петдесет долара на вечер, подаде ключа на пиколото и каза:

— Приятно прекарване, господин Бренър. Моля, съобщете на портиера, ако имате нужда от нещо.

Имах нужда от паспорта си и от мозъчен преглед, обаче отвърнах:

— Благодаря. — Не биваше да се обаждам на никого, за да съобща за пристигането си. Някой щеше да се обади в хотела, което навярно вече бяха направили и сега се чудеха защо още ме няма.

— Чук мунг нам мои — каза ми Лан. — Честита Нова година.

Почти бях забравил виетнамски, но някога бях имал прилично произношение и успях да я имитирам.

— Чук мунг нам мои.

Тя се усмихна.

— Браво.

Последвах пиколото към асансьорите. Повечето виетнамци са приятни хора, учтиви, добродушни и услужливи. Обаче под ведрата, усмихната будистка външност се крие избухлив нрав.

Така или иначе, качихме се с асансьора на шестия етаж и по широкия коридор стигнахме до голяма врата. Пиколото ме въведе в хубав апартамент с дневна, изглед към улица „Ле Лой“ и слава Богу, бар. Дадох му един долар бакшиш и той си тръгна.

Първо отидох на бара и си направих „Чивас“ със сода и лед. Беше точно като на почивка, като изключим историята на летището и факта, че всеки момент можеше да ме арестуват без или с основание.

Стаята бе декорирана в стил, който наричам „френски бардак“, но беше голяма и имаше душ. Отворих куфара си на шкафчето за багаж и установих, че съдържанието му е в пълен хаос. Същото се отнасяше за сака ми.

Освен това копелетата бяха взели ксерокопията на паспорта и визата ми. Сигурно нямаха ксерокс. Обаче не липсваше нищо друго и трябваше да отдам дължимото на полковник Манг и неговите маймуни за честността и професионализма, въпреки че Нахалния се беше опитал да ме изтръска с двайсетачка. Всъщност щях да съм спокоен, ако полковник Манг бе просто ченге и беше искал да спечели някой и друг долар — само че той не бе такъв и това малко ме тревожеше.

Закачих дрехите си в гардероба, подредих си багажа, съблякох се и влязох под душа. В измъчения ми от дългия полет мозък постоянно се носеше оная тъпа песен „Тайният агент“, после няколко мелодии от филми за Джеймс Бонд.

Излязох от банята и се изсуших. Бях възнамерявал да се поразходя из града, но едва си държах очите отворени. Строполих се на леглото и захърках още преди да успея да угася лампата.

За пръв път от много години сънувах войната — сражение с гърмежи на М-16, АК-47 и ужасния грохот на картечница.

Събудих се посред нощ, облян в студена пот. Направих си двоен скок, седнах на фотьойла, гол и зъзнец, и се загледах в изгрева над река Сайгон.

[1] Во Нгуен Гиап (р. 1911) — северновиетнамски висш военен и партиен функционер. — Б.пр. ↑

[2] Силно токсичен хербицид, използван като химическо оръжие. — Б.пр. ↑

8.

Слязох за късна закуска в кафенето на хотела и сервитьорката ми даде новия брой на „Виетнам Нюз“, местно издание на английски. Седнах, поръчах си кафе и прочетох заглавието на първа страница: „Когато американската самоувереност получи тежък удар“.

Автор на водещия материал беше военният историк полковник Нгуен Ван Мин. В статията се казваше:

„На този ден през 1968 г. нашите въоръжени сили и народът ни атакуваха вражеските укрепления при Ке Сан. Акцията изненада Съединените щати и принуди президента Линдън Джонсън и Пентагона да съсредоточат силите си, за да се справят с нас при Ке Сан.“

Спомнях си този случай, защото бях там. Продължих да чета и научих, че американските въоръжени сили претърпели „пълнен и унизителен разгром“. Не си спомнях този момент, обаче, който владее настоящето, владее и миналото.

Трудно разбирах лошия превод и логиката на статията, но с интерес забелязах, че моята дивизия, Първа въздушнопреносима пехотна, беше преведена като „Летяща пехотна дивизия номер едно“. Още по-интересно бе, че във Виетнам войната все още е новина, както бях научил от полковник Манг.

Огледах се. Повечето други гости, изглежда, бяха японци и корейци, но имаше и европейци. Чух френска и английска реч. Явно Сайгон възвръщаше някогашната си слава.

Прегледах менюто, което беше на няколко езика и за всеки случай бе придружено от снимки. На нито една от тях нямаше кучета, котки и полуоформени пилешки зародиши, както си спомнях от предишното си идване. Поръчах си американска закуска и се надявах да не съм сбъркал.

Нахраних се, отидох на рецепцията и попитах за паспорта си. Служителката провери.

— Няма го, господине.

Нямах и никакви съобщения. Всъщност почти очаквах факс от Синтия. Излязох на „Ле Лой“.

Контрастът между прохладното сумрачно фоайе на „Рекс“ и горещата, ярко огряна улица малко ме стресна: внезапният рев на мотопедите, постоянният вой на клаксоните, автомобилните газове и бъркотията от хора, велосипеди и коли. Спомнях си военновременния Сайгон някак по-тих, освен случайните взривове.

Тръгнах по сайгонските улици и след десетина минути вече се потях като прасе. Бях взел карта на града от рецепцията и носех фотоапарата си, провесен през рамо. Бях с памучен панталон, зелена спортна риза и маратонки. Всъщност приличах на тъп американски турист, само дето повечето американски туристи ходят по шорти.

Сайгон не изглеждаше прекалено мръсен, но не беше и съвсем чист. Сградите бяха между два и пет етажа, но забелязах и няколко небостъргача. В центъра бе запазена старата френска колониална архитектура, обаче повечето постройки бяха еднообразни и с олющена боя. Денем градът имаше известен чар, но аз си го спомнях главно със зловещите и опасни нощи.

Трафикът беше натоварен, ала се движеше добре, като дирижиран хаос. Единствените коли, които не играеха по правилата, бяха военните и откритите жълти полицейски джипове, които фучаха по улиците и всички им даваха път. Това не се бе променило много от предишното ми идване, само обозначенията по машините бяха други. Човек винаги може да различи полицейската или военновременната държава по това как се движат държавните коли.

Както и едно време, най-масовите превозни средства бяха мотопедите, чиито водачи най-често бяха младежи, мъже и жени, и шофираха по очаквано безумен начин. Най-голямата разлика бе, че сега почти всички приказваха по мобилните си телефони.

Спомнях си времето, когато всеки от тях можеше ненадейно да извади граната или взривно устройство и да го хвърли по някое кафене без предпазна решетка, военен камион, полицейски пост или група пияни войници, американци или вьетнамци. Тези нови мобифонни

мотоциклетисти, изглежда, представляваха опасност единствено за себе си.

Градът кипеше заради приближаващия Тет, който за виетнамците е като Бъдни вечер, Коледа и Четвърти юли, взети заедно, освен че всички празнуват рождените си дни на Нова година и всеки остарява с дванайсет месеца като породист кон, независимо кога е роден.

Улиците гъмжаха от амбулантни търговци, които продаваха цветя, напъпили клони от праскова и кайсия и миниатюрни кумкуатови дървета. Мнозина от тях, кой знае защо, смятаха, че имам нужда от такива неща и се мъчеха да ме накарат да си купя, за да ги мъкна със себе си.

Някои улици бяха задръстени от сергии, на които продаваха картички с надпис „Чук мунг нам мой“. Помислих си дали да не купя една за Карл и да прибавя думите „Майната ти“.

Улиците бяха пълни и с циклоси, специфично, виетнамско превозно средство с допълнителна седалка отпред. Водачът натиска педалите и върти кормилото отзад, което е вълнуващо. Те страшно много искаха да получат западняшко възнаграждение и докато се мъкнеха след мен през трафика и върволиците от народ, ме врънкаха да се метна на седалката и да си почина.

Имаше и рояци дечурлига, които ме обикаляха като пирани, дърпаха ме за ръцете и дрехите и просека хиляда донга. Виках им „Ди ди! Ди ди мау! Мау лен!“ и така нататък, обаче произношението ми трябва да е било лошо, защото те се държаха така, все едно им казвах: „Приближете се, дечица. Елате да тормозите добрия чичко американец за донги“. Тук страшно бързо може да ти писне от хора.

Намерих една улица, която си спомнях от 1972-ра. Някога от двете ѝ страни имаше барове, публични домове и салони за масаж, но сега беше тиха и предположих, че всички хубави момичета са прекарвали известно време в превъзпитателните лагери, докато не изкупят греховете си, и сега са брокерки на недвижими имоти. Бях посещавал тази улица — като военен полицаи естествено, не като клиент.

В движение направих няколко снимки, обаче вече се бях убедил, че не ме следят, затова всички тия туристически трикове бяха малко излишни, освен ако не принудех Карл пет часа да гледа диапозитиви, когато се върнех във Вирджиния.

Ориентирах се и се запътих към Музея на американските военни престъпления, както ме беше посъветвал полковник Манг.

След петнайсет минути го открих на мястото на някогашна френска вила, по ирония на съдбата помещавала Информационната служба на САЩ. Платих един долар, влязох през портала и се озовах пред голям ръждив американски танк М-48. Тук бе по-тихо, нямаше просяци и амбулантни търговци и наистина бях щастлив, че съм в Музея на американските военни престъпления.

Разгледах експонатите, които бяха главно снимки, окачени в няколко сгради, и те ми подеждяха доста потискащо: клането при Ми Лай, ужасяващо обезобразени жени и деца, уродливи бебета, жертви на ейджънт ориндж, известната снимка на голото момиче, тичащо по пътя, обгорено от американски напалм, снимката на южновиетнамски офицер, който пръска мозъка на пленени партизани от Виетконг в Сайгон по време на офанзивата през 1968-а, дете, сучещо от гърдата на убитата си майка, и така нататък.

Имаше и архив на престъпниците: Линдън Джонсън, Ричард Никсън, американски генерали, сред които моят дивизионен командир Джон Толсън, и промилитаристични политици, плюс снимки на антивоенни демонстранти по целия свят и полицаи и войници, биещи студенти, престрелката в Кент и така нататък. Английските надписи бяха лаконични, ала и нямаше нужда от тях.

Имаше много снимки на големите американски антивоенни лидери от онова време: сенатор Джон Кери от родния ми щат, който беше служил във Виетнам едновременно с мен през 1968-а, Юджин Макарти, Джейн Фонда, застанала зад северновиетнамско зенитно оръдие, и така нататък.

Имаше и изложба на американски военни медали, пратени в Ханой от самите наградени в знак на протест срещу войната.

Чувах писъка на шейсетте години в главата си.

Попаднах на една особено смущаваща серия снимки с придружаващи текстове. Фотосите показваха стотици мъже, строени и застреляни от наказателен отряд, след което за всеки случай ги бяха простреляли в главата с пистолет. Но това не беше поредното американско или южновиетнамско военно престъпление. Текстът поясняваше, че жертвите са южновиетнамски войници и

проамерикански настроени планинци, които продължили борбата срещу победилите комунисти след капитулацията на Сайгон.

Планинците били членове на ФУЛРО, Front Unitie de Lutte des Races Opprimees — Единен фронт за борба на потиснатите раси, поддържана от ЦРУ шайка бандити и престъпници, поне според надписа. Тези снимки на хладнокръвни екзекуции трябваше да послужат за урок на всеки, който възнамеряваше да се противопостави на властите. Всъщност снимките не се различаваха много от другите, представящи американски жестокости. Ханойското правителство явно си нямаше и представа какво ще е въздействието на такива фотоси върху западна публика. Една американка, която стоеше до мен, изглеждаше бледа и ужасено мълчеше.

Докато разглеждах музея, не бях сигурен какви чувства изпитвам. Това очевидно бе едностранчиво представяне на войната, което пропускаше например комунистическите кланета в Хюе и онова в Куанг Три, на което бях станал свидетел.

Бях видял достатъчно и излязох.

Повечето посетители на музея бяха американци, разделени на две групи в зависимост от възрастта си. По-възрастните, явно ветерани, бяха гневни и някои ругаеха „едностранчивите пропагандни глупости“, според един от дочутите изрази. Някои ветерани бяха с жените и децата си, които почти не приказваха.

Е, стига забавления за един следобед. Запътих се към изхода и забелязах щандове за сувенири, където продаваха вази от гилзи на снаряди, стари американски военни номера и макети на хеликоптери „Хюи“ от стар алуминий, напomniaщи на фигури оригами. Видях стари запалки „Зипо“, на които бяха гравирани имената на някогашните им собственици, наред с девизи, гербове на бойни части и така нататък. На една от тях бе гравиран същият надпис, като на моята: „Смъртта е моят занаят и аз съм негов цар“. Все още я пазех, но я бях оставил у дома.

Излязох на улица „Во Ван Тан“ и тръгнах към центъра на града.

Сегиз-тогиз с периферното си зрение и периферните си мисли виждах останки от някогашната горда АРВ — Армията на Република Виетнам — мъже на средна възраст, които изглеждаха престарели, с липсващи крака и ръце, слепи, хроми, обезобразени, прегърбени и

прекършени. Някои просека в сенките. Други просто седяха и не си правеха труда да просят.

От време на време някой от тях ме забелязваше и се провикваше: „Ей, войнико! Аз бил от АРВ!“.

Това бяха хора от моето поколение, мои някогашни съюзници, и аз изпитвах угризение, че не им обръщам внимание.

Скоро стигнах до „Рекс“ и когато влязох във фоайето, климатикът ме блъсна като канадски студен въздушен фронт.

Проверих на рецепцията за паспорта си, но де такъв късмет. Нямах и съобщения. Взех ключа от стаята си, качих се във фитнес клуба и си записах час за масаж. Съблякох се в мъжката съблекалня, взех си хавлия, халат и нальми, изкъпах се и изхвърлих Сайгон с потта от порите си, ала не и от мислите си.

Легнах върху рогозка татами в една тиха стая. От тонколониите се носеше лека приятна музика. Донесоха ми чаша саке.

На третата чаша се чувствах малко замаян, от тонколониите се носеше „Нощи в бял сатен“ и отново беше 1972-ра — пуших дълга дебела цигара с марихуана в дома на една жена на улица „Ту До“ недалеч от тук, тя лежеше до мен с канабисова усмивка на уста, двамата си предавахме цигарата и дългата ѝ копринена коса милваше рамото ми.

Само че после жената започна да избледнява и осъзнах, че изпитвам носталгия към миналото — вече не бях млад, но бях прекарал част от младостта си на това място, което за мен бе замръзнало във времето. И докато мястото оставаше замръзнало във времето, същото се отнасяше за младостта ми.

Сигурно съм се унесъл, защото някой леко ме разтърси за рамото и ми каза, че имам съобщение, което всъщност се оказа часът за масаж.

На рецепцията във фитнес клуба ме упътиха към стая „С“. Вътре имаше маса за масаж, покрита с чист бял чаршаф. Съблякох си халата, изух нальмите и легнах на масата по хавлия, като се протяхах и прозявах.

Вратата се отвори и влезе привлекателна млада жена с къса бяла пола и бяла блуза без ръкави. Усмихна се и каза:

— Здравейте.

И без повече приказки ми даде знак да се обърна по корем, разхлаби хавлията на кръста ми и се качи на масата до мен.

Беше прекалено силна за толкова дребна жена и раздвижи всяка кост и става в тялото ми. Хвана се за един лост на тавана и с боси крака стъпи върху гърба и задника ми, като впиваше пръсти в мускулите ми.

На стените имаше огледала, но това не ми се стори прекалено необичайно, макар да забелязах, че с момичето може да се наблюдаваме в огледалата и че тя постоянно е усмихната.

Накрая виетнамката ме обърна по гръб и някак бях успял да остана без хавлия. Тя бе застанала на колене между краката ми и посочи мястото, което все още не беше масажирала. Имах чувството, че класическата част от масажа е приключила.

— Десет долара — каза момичето. — Съгласен?

— Хмм...

Момичето се усмихна и кимна окуражаващо.

— Е?

Хотелът заслужаваше още една звезда.

Като оставим моралните съображения настрана, в главата ми изскочиха думите „сексуален капан“. Тъкмо от това се нуждаех — полковник Манг да се втурне през вратата и да заснеме на видео как ми духат в стаята за масаж на хотел „Рекс“.

Надигнах се, огледах новата си приятелка и казах:

— Съжалявам, но не мога.

Тя се нацупи.

— Да, да.

— Не, не. Трябва да си вървя. — Смъкнах се от масата и стъпих в налъмите.

Госпожица Масажа седна и намусено ме проследи с поглед. Свалих халата от закачалката.

— Страхотен масаж. Ще ти дам голям бакшиш. Биет?

Тя продължаваше да се цупи.

Облякох си халата, излязох от стаята и отидох на рецепцията, където подписах сметката за десетдоларов масаж и прибавих още десетачка бакшиш. Служителката се усмихна и попита:

— Добре ли се чувствате сега?

— Отлично. — Щях да се чувствам още по-гот, ако бях накарал КСО да ми плати свирката.

Така или иначе, след тази кратка югоизточноазиатска интерлюдия се върнах в съблекалнята, облякох се и излязох от фитнес клуба. Разбихах, че полковник Манг не участва в сделката. Спомних си, че „Ем“ никога не инструктираше Джеймс Бонд да се пази от сексуални капани. От друга страна, американците, особено ФБР, са абсолютни пуритани по отношение на секса по време на работа. Може би трябваше да премина на служба в някое чуждестранно разузнаване. Искам да кажа, и без това вече страхотно се забавлявах.

Прибрах се в стаята си, взех си студена кола и се строполих на креслото. Докато си пиех колата, пред затворените ми очи се появи образът на Синтия. Взираше се в мен така, като че ли съм направил нещо лошо. По принцип съм моногамен, обаче има моменти, които подлагат на изпитание мъжката душа.

Та така, седях си в стаята и мислех какво да облека за срещата в седем часа в ресторанта на покрива.

После забелязах нещо. До таблата на леглото, близо до възглавницата, видях преспапието.

9.

Качих се с асансьора в ресторанта на покрива и се озовах в голяма зала с бар и коктейлна. Господин Конуей не беше посочил конкретно къде да се срещна със свръзката си — „колкото е по-неподготвено, толкова по-неподготвено ще изглежда“. Добре де. Обаче ресторантът бе огромен и през стъклената стена виждах многобройни маси, изнесени на самия покрив.

Огледах бара и коктейлната, после излязох навън и метрдотелът ме попита на английски дали съм сам. Потвърдих и той ме отведе на малка маса. Обслужващият персонал по цял свят се обръща към мен на английски още преди да съм си отворил устата. Може да е заради стила ми на обличане. Тази вечер носех син блейзър, жълта спортна риза, панталон цвят каки и мокасини без чорапи.

Погледнах към градината. Имаше достатъчно саксии с растения, за да имитират джунгла, и се зачудих как ще ме открие моята свръзка. Покривът беше настлан с мраморни плочки и от три страни бе ограден с парапет от ковано желязо. От четвъртата се издигаше структурата, от която бях излязъл преди малко. Половината от масите бяха заети и гостите бяха разделени приблизително по равно между Изтока и Запада. Мъжете бяха облечени добре, макар че никой не носеше вратовръзка, а дамите изглеждаха малко прекалено навлечени в леките си вечерни рокли, повечето дълги до земята. От пристигането си не бях виждал много голи крака, освен ако не броим госпожица Масаж. Имаше обаче една американска двойка на средна възраст по шорти, тениски и маратонки. Външно министерство трябва да издаде правилник за обличане.

На всяка маса имаше запалена свещ в стъклено шише, а по парапетите бяха закачени пъстри хартиени фенери.

Срещу мен се издигаше грамадна метална скулптура на кралска корона, на която светеше думата „Рекс“. Не особено социалистически символ. От двете страни на короната имаше статуи на слонове, изправени на задните си крака, а под нея се готвеше да започне да свири четиричленен оркестър.

Приблѳжи се сервитѳр с менюто, но аз му казах, че искам само бира.

— Имате ли триста трийсет и три?

— Да, господине. — И трѳгна да ми донесе.

Зарадвах се, че в Социалистическата република все още произвеждат 333 — на вьетнамски, „Ба Ба Ба“ — което е щастливо число, нещо като 777 на Запад. Имах нужда от малко късмет.

Донесоха ми бирата в същата бутилка като едно време и аз си налях в чаша, нещо, което никога не правя. За прѳв пѳт забелязах, че течността има жѳлтеникав оттенѳк. Може би затова някои момчета ѳ викаха тигрова пикня. Отпих, но не си спомнях вкуса ѳ.

Отправих поглед към града. Слънцето залязваше на югозапад и се надигаше приятен вѳрец. Светлините на Сайгон започваха да греят и установих, че се простират почти до хоризонта. Отвѳд тях бе бушувала войната, понякога близо, друг пѳт не толкова, но неизменно някъде там.

Оркестѳрът засвири нежната мелодия на „Звезден прах“. Близо до музикантите имаше малѳк дансинг и няколко двойки станаха и се опитаха да танцуват под този сънлив ритѳм.

Не зная какво бях очаквал да заваря и предполагам, че съм бил готов за всичко, но може би не бях подготвен за „Звезден прах“ на покрива на „Рекс“. Опитах се да си представя как американските генерали, полковници и щабари всяка вечер седят тук и се зачудих дали са се взирали в хоризонта, докато вечерят. От тази височина, колкото и далеч да беше войната, нощем се бяха виждали артилерията, ракетите и може би дори трасиращите куршуми. Определено се бяха чували петстотинкилограмовите бомби, освен ако оркестѳрът не бе свирил прекалено високо, и козирките със сигурност не биха могли да пропуснат атаките с напалм, чийто бял огѳн беше възпламенявал вселената.

Пиех си бирата, вѳрецѳт галеше лицето ми, слушах оркестѳра, който без прекъсване бе продължил с „Лунна серенада“, и изведнѳж се почувствах не на място, като че ли не трябваше да съм тук, сякаш с това някак се отнасях непочтително към хората, загинали някъде в черната нощ. Още по-лошо бе, че никой на покрива не знаеше какво изпитвам, и ми се прииска в този момент Конуей и даже Карл да са с мен. Огледах се, за да видя дали съм сам, забелязах един мѳж на моя

възраст с жена и по начина, по който разговаряха, и по вида му познах, че и преди е бил тук.

Бях преполовил втората си бира, оркестърът свиреше „Старият Кейп Код“ — откъде знаеха тия песни? — минаваха двацет минути от уречения час и все още нямаше следа от моята свръзка. Представих си как някой келнер ми носи факс със следното съобщение: „Убиецът си призна. Билетите за Хонолулу са на рецепцията“. Ами паспортът ми?

Докато бях унесен в мислите си, към масата ми се беше приближила млада бяла жена. Носеше бежова копринена блуза, тъмна пола, сандали и дипломатическо куфарче. Нямаше дамска чантичка. Изглежда, търсеше някого. После дойде при мен.

— Вие ли сте господин Елис? — попита тя.

— Не.

— О, извинете. Трябваше да се срещна с господин Ърл И. Елис.

— Заповядайте при мен, докато се появи.

— Ами... ако не възразявате.

— Ни най-малко. — Изправих се и ѝ издърпах стол. Тя седна.

Беше трийсетинагодишна, с кестенява коса, дълга и права, разделена по средата като на вьетнамка. Очите ѝ бяха кафяви и огромни, лицето ѝ имаше лек загар, както можеше да се очаква при този климат. Не забелязах бижута, само скъп сепъл часовник, нито лак за нокти и грим, освен светлорозово червило. Въпреки вьетнамската прическа тя оставяше впечатление за бизнес дама, каквато можете да видите във Вашингтон, адвокатка, банкова служителка или поне брокерка. Дипломатическото куфарче подсилваше това внушение. Споменах ли също, че бе добре сложена и красива? Това нямаше значение, разбира се, обаче трудно можеше да остане незабелязано.

Жената остави куфарчето на свободния стол, после протегна ръка през масата.

— Здравейте. Казвам се Сюзан Уебър.

Хванах ръката ѝ и я погледнах в очите, като си мислех, че моментът е а ла Джеймс Бонд.

— Бренър. Пол Бренър. — Стори ми се, че чух оркестъра да свири „Голдфингър“.

— Благодаря, че приехте компанията ми. Чакате ли някого?

— Чаках. Но докато и двамата чакаме, позволете да ви почерпя нещо.

— Ами... добре. Джин с тоник.

Махнах на един келнер и поръчах джин с тоник и още една бира. Госпожа Уебър му каза нещо на виетнамски и той се усмихна, поклони се и се отдалечи.

— Знаете виетнамски? — попитах аз.

— Малко. — Тя се усмихна. — А вие?

— Малко. Неца като „Покажете ми личната си карта“ и „Горе ръцете“.

Тя пак се усмихна, ала не каза нищо. Донесоха напитките.

— Мисля, че използват истински хинин — рече тя. — Свързано е с маларията. Мразя хапчетата против малария. От тях... ми идва цикълът. Не ги пия.

— Тук ли живеете?

— Да. Вече почти три години. Работя в една американска инвестиционна компания. По работа ли сте тук?

— Турист съм.

— Сега ли пристигате?

— Снощи. Настаних се в хотела.

Тя вдигна чашата си.

— Добре дошли в Сайгон, господин...

— Бренър. — Чукнахме се.

Забелязах, че в акцента ѝ има нещо от Нова Англия, и я попитах:

— Откъде сте?

— Родена съм в Ленъкс — западен Масачузетс.

— Зная къде е. — Ленъкс е живописно идеален град в Бъркширските хълмове. — Веднъж минах от там. Има адски много големи имения.

Госпожа Уебър не обърна внимание на забележката ми.

— Вилата на Бостънската симфония — „Танджълуд“. Били ли сте в „Танджълуд“?

— Обикновено летувам в Монте Карло.

Тя ме изгледа, за да види дали я будалкам, явно не успя да определи и попита:

— Ами вие? Струва ми се, че чувам бостънски нотки.

— Браво. Мислех, че съм изгубил акцента си.

— Това просто не е възможно. Е, значи и двамата сме от Залива. Светът е малък и така нататък. — Госпожа Уебър се огледа. — Тук е приятно, освен през лятото, когато е много горещо. Харесва ли ви хотелът?

— Засега. Следобед ми направиха страхотен масаж.

Тя веднага долови подтекста и се усмихна.

— Нима? И какъв по-точно?

— Шиаци.

— Обичам масажа, но момичетата взимат само по долар от хотела — печелят повече, като предлагат допълнителни услуги и тъкмо затова не искат да масажират жени.

— Можете да им дадете бакшиш.

— Давам им. Един долар. Падат си по мъжете.

— Е, за ваше сведение мен само ме масажираха. Обаче това си е жив бардак.

— Значи трябва да внимавате.

— Правя нещо повече. Държа се примерно.

— Това е похвално. Как стигнахме до тази тема?

— Май аз съм виновен.

Тя се усмихна.

— Относно хотела — някога го е притежавало богато виетнамско семейство, което го купило от френска компания. По време на американското присъствие тук отсядали главно американски военни.

— И аз така съм чувал.

— Да. След това, когато през седемдесет и пета дошли комунистите, държавата го национализираща. Останал си хотел, но приемал главно северновиетнамски партийни функционери, руснаци и комунисти от други страни.

— За победителите — само най-доброто.

— Е, доста го занемарили. Обаче някъде към средата на осемдесетте държавата го продала с печалба на международна компания, която успяла да се избави от комунистическите гости. Изцяло го ремонтирали и го превърнали в международен хотел. Винаги резервирам тук стаи за американски и европейски бизнесмени. — Тя ме погледна. — Радвам се, че ви харесва.

Очите ни се срещнаха и аз кимнах. Госпожа Уебър си погледна часовника.

— Нямам представа къде е този господин Елис.

— Проверете в стаята за масаж.

Тя се засмя.

— Поръчайте си още едно — предложих аз.

— Ами... защо не? — Тя каза нещо на един минаващ наблизил келнер, после бръкна в дипломатическото си куфарче, извади пакет марлборо и ми предложи.

— Не, благодаря — казах. — Но вие си запалете.

Тя запали и тихо каза:

— Имам нещо за вас. — После издиша облак дим.

Не отговорих. Не бях очаквал жена, но бях наясно, че това не е толкова подозрително.

— Получих факс от вашата фирма — продължи госпожа Уебър. — Отбелязала съм каквото ви трябва в един вестник, който е в куфарчето ми. Кръстословицата. Казаха, че ще разберете.

— Оставете ми го, когато си тръгвате.

Тя кимна.

— Снощи осведомих по факса фирмата ви, че сте пристигнали. Казах им, че полетът ви се е забавил заради времето, но че сте се появили в хотела час и половина след кацането. Имаше ли проблеми на летището?

— Объркаха ми багажа.

— Сериозно? Тук не пристигат много самолети и има само един багажен конвейер. Как може да са ви объркали багажа?

— Нямам представа.

Донесоха нейния джинс с тоник и още една бира. Оркестърът свиреше „Стела на звездна светлина“. Изглежда, бяха на небесна тематика.

— Наистина ли работите в американска компания? — попитах я.

— Да. Защо?

— Някога правили ли сте такова нещо?

— Какво да правя?

Интелигентно, обаче имах нужда от отговор, затова я попитах пак.

— Не — отвърна тя. — Просто ме помолиха за услуга. За пръв път.

— Кой ви помоли?

— Един познат. Американец.

— С какво си изкарва прехраната?

— Работи в „Банк във Америка“.

— Добре ли го познавате?

— Достатъчно. В момента ми е гадже. От около половин година.

Защо ми задавате тези въпроси?

— Искam да се убeдя, че не сте в списъка на следените от местния КГБ.

— Тук тайната полиция наблюдава всички. Особено американците. Но вьетнамците не го правят много добре.

Не отговорих.

— Три четвърти от вьетнамските полицаи са цивилни — продължи тя. — Всички наоколо може да са от полицията, но освен ако не запалят цигара с марихуана и не им издишам дима в лицата, повече ще се интересуват от бирата си, отколкото от мен. Винаги действат наслуки. Горедолу веднъж месечно ме спират и ме глобяват два долара за някое глупаво пътно нарушение.

Не отговорих.

— Всичко се върти около парите — продължи госпожа Уебър. — Този град е пълен със скъпи вносни стоки, а средният вьетнамец печели около триста годишно, обаче иска всичко, каквото вижда, затова, ако е цивилен, все гледа да се навърта край западниците заради бакшишите, детето му проси по улиците, сестра му е курва, а брат му е ченге и изнудва туристите.

— Май се запознах с цялото семейство.

Тя се усмихна.

— Страната е продажна, но подкупите са в рамките на нормалното, хората общо взето са добри, почти няма улична престъпност и в Сайгон има електричество, въпреки че водопроводите не са особено надеждни. Аз не бих се безпокоила много от ефикасността на полицейската държава. Тъкмо заради неефективността, параноята на властите и ксенофобията им по отношение на западниците постоянно се опитваме да ги убедим, че сме тук, за да печелим пари, да снимаме пагоди или да правим евтин секс, а не да сваляме режима. Аз не съм героиня, господин Бренър, не съм и патриотка и ако смятах, че тази услуга ме заплашва с някаква опасност, щях да откажа.

Обмислих думите ѝ и заключих, че госпожа Уебър е малко цинична, въпреки че отначало не ми се беше сторила такава. Но може би Виетнам ѝ бе повлиял.

— Тогава защо се съгласихте да направите тази услуга? — попитах я.

— Нали ви казах, заради глупавото ми гадже. Бил. След като вече имаме консулство, той смята, че хората там могат да му помогнат в бизнеса. Държавата разбира от бизнес толкова, колкото и аз разбирам от държавни дела.

— Значи някой от консулството е помолил Бил да... какво да направи?

— Да ме помоли да се срещна с вас. Трябвала им жена. Полицията не обръща много внимание на жените и предполагам, че така не е толкова подозрително.

— Може ли да проверя тоя Бил?

Тя сви рамене.

— Ще ви дам визитката му. Имам цял куп.

— Вие сте много вярно гадже.

Госпожа Уебър се засмя.

— А вие сте много подозрителен.

— И освен това съм параноик. А и има вероятност да ме следят, така че не се изненадвайте много, ако по-късно ви разпитат.

Тя отново сви рамене.

— Не зная нищо.

— Аз съм ветеран и съм тук, за да се върна в миналото и да видя някои от местата, където съм служил.

— И на мен така ми казаха.

— И повече нищо не знаете. Деловата ви среща не се е състояла и вие се готвите да си тръгнете.

Жената кимна.

— Трябва ли да ми предадете нещо друго, освен вестника?

— Не. Какво например?

— Например мобифон.

— Не. Но можете да вземете моя. Не работи добре извън града, обаче става за Сайгон. Искате ли го?

— Не и ако по него могат да стигнат до вас.

— От вас зависи. Мога ли да ви помогна с нещо друго?

— Какво са ви казали да направите?

— Да приема и предам съобщение.

— Как мога да пратя съобщение по факс от тук?

— От хотела ли? Просто пращате факса.

— Те ще го прочетат ли? Ще направят ли копие?

Госпожа Уебър за миг се поколеба.

— Да. Няма да ви върнат листа, докато не направят копие. Но спокойно можете да пратите факс и имейл от моя офис. — Тя замълча, после прибави: — Точно така направих снощи.

— Трябва ли да пратите факс на някого във връзка с тази среща? Кимване.

— С код седемстотин и три. Вирджиния.

— Ясно. Добре, освен съобщението за срещата, предайте, че са ме спрели на летището и са ми взели паспорта, но мисля, че е било случайна проверка и ако ми върнат паспорта, ще напусна Сайгон навреме.

Тя ме погледна, повтори думите ми и каза:

— Не би трябвало да ви разпитвам, но...

— Не ме разпитвайте. И ако получите отговор на факса, запомнете го наизуст. Не го носете със себе си в хотела. Свържете се с мен и ще се срещнем другаде. Разбирате ли?

— Както кажете...

— Благодаря.

— Няма защо. Значи са ви спрели на летището, така ли? Затова сте закъснели.

— Да.

— Не се изненадвам. Изглеждате неспокоен. — Госпожа Уебър се засмя. — Искате ли такса за пристигане?

— Двайсет долара.

— Дадохте ли им?

— Да.

— Не е трябвало. Те разбират от отказ, ако сте твърд.

— Накарах едно агентче да ми носи багажа до таксито.

Тя се засмя.

— Страхотно! Нали знаете, човекът от паспортния контрол дели плячката с всички останали.

— Значи смятате, че е било случайно изнудване, така ли?

— Естествено... Само че почти никога не задържат паспортите.
— Госпожа Уебър се замисли за миг. — Пак ще ги видите.

— Надявам се. Паспортът ми е при тях.

Тя запали нова цигара и останах с впечатлението, че не бърза да си върви.

— Дайте ми вестника и после можете да отидете на следващата си среща — казах аз. — Освен това ще ми трябва визитката ви и тази на Бил.

Известно време се наблюдавахме, после тя угаси цигарата си.

— Визитката ми е във вестника. Не съм сигурна, че трябва да знаете нещо за Бил. Обадете ми се и ще ви дам повече подробности.

— Добре.

Госпожа Уебър се изправи и взе дипломатическото куфарче от стола.

— Благодаря за джина.

Аз също станах.

— Няма защо.

— Имам английски вестник, прочела съм го. Искате ли го?

— Да, разбира се. Благодаря.

Тя извади един брой „Интернешънъл Хералд Трибюн“ от куфарчето и го остави на масата.

— Вчерашен е, но е седмичното издание. Следващият ще излезе чак в понеделник вечер.

— Благодаря.

Госпожа Уебър ми подаде ръка и каза:

— Успех.

— Чук мунг нам мои — отвърнах аз.

Тя се усмихна и повтори:

— Чук мунг нам мои.

После се обърна и си тръгна.

Седнах, без да пипам вестника. Очаквах да се случи нещо неприятно. Надигнах бирата.

Изчаках цяла минута, но не се случи нищо. Тогава вдигнах вестника и го разгърнах. Скрих визитката ѝ в дланта си и я прибрах в джоба на блейзъра си, като се преструвах, че вадя носната си кърпичка и бърша потта от челото си. Прочетох първата страница на светлината на свещта.

До тук добре. Никога не бях водил следствие във вражеска страна, макар че, честно казано, съм водил следствия в приятелски страни, които съм превръщал във вражески. Във всеки случай смятах шпионските си умения за доста добри, като се имаше предвид, че бях обикновено ченге. Господин Конуей имаше право — това си е в кръвта на моето поколение. Прекалено много шпионски романи и филми. Какво щеше да направи сега Джеймс Бонд?

Ами, на първо място, Джеймс нямаше да остави госпожа Уебър да си иде. Обаче, когато работите за КСО или ФБР, както ми се е случвало на няколко пъти, трябва да си държите оная работа в гащите. И после, разбира се, да не забравяме Синтия. И Бил, който и да беше той. Пък и госпожа Уебър нямаше нужда от повече неприятности, отколкото може би вече си бе навлякла.

И тогава Сюзан Уебър се върна, седна и каза:

— Господин Елис отмени срещата ни. Освен това трябваше да ви кажа да не се колебаете да ми се обадите, ако се нуждаете от нещо, и да ме осведомите, когато в понеделник сутрин напускате Сайгон. Но телефоните в повечето чуждестранни фирми най-вероятно се подслушват — не непременно поради причини, свързани със сигурността, а с надежда, че ще чуят нещо, което да им осигури търговско преимущество. И все пак трябва да внимавате какво говорите по нормалните телефони. Номерът на мобифона ми е написан на визитката ми, но ако не искате да ни подслушват, ще ви трябва друг мобифон, за да ми се обадите. Ако позвъните от обикновен телефон и се налага да кажете нещо важно, можем да се срещнем. Помолих ме да остана в Сайгон през целия уикенд. Разбирате ли?

— И бяхте забравили всичко това, така ли?

— Казах ви, че можете да ми се обадите, ако ви трябва нещо. Просто уточнявам.

— Благодаря.

— Събота вечер е и нямам друга среща.

— Къде е Бил?

— Казах му, че може да съм заета в зависимост от това как се развият събитията тази вечер.

— Да не съм пропуснал нещо?

— Искях да видя дали сте интересен.

— Ами тогава предполагам, че ще трябва да се сбoguваме.

Тя се усмихна.

— Е, не ме мъчете...

— Вижте... Сюзан... инструкциите ми бяха...

— Имам нови инструкции. Искат да ви дам обща информация за страната, за да не се объркате, след като напуснете Сайгон.

— Сериозно?

— Нима ще лъжа сънародник?

— Ами...

— Не съм свикнала да ми отказват.

— Предполагам. Ще вечеряте ли с мен?

— С удоволствие. Много мило от ваша страна да ме поканите.

Махнах на един сервитьор, поисках менюто и попитах новата си приятелка:

— Как е храната тук?

— Всъщност не е зле. Имам японска, френска, китайска и разбира се, вьетнамска кухня. Сега е Тет, така че се предлагат много празнични специалитети.

Донесоха менютата и я попитах:

— Как е на вьетнамски „кучешко месо“?

— „Тит чо“. — Тя се усмихна и взе менюто си. — Какво искате? Китайска, вьетнамска или френска вечеря?

— Искам чийзбургер с пържени картопки.

— Ще поръчам и за двама ни от празничното меню.

Метрдотелът се появи и двамата обсъдиха менюто, като от време на време се смееха и поглеждаха към мен.

— Без тит чо — заявих аз.

Метрдотелът пак се засмя и каза нещо на Сюзан. За да покажа, че разбирам езика, му наредих на вьетнамски да си вдигне ръцете. Той се махна и Сюзан каза:

— Поръчах по малко от много неща, за да ги опиташ и да продължиш с каквото ти хареса. Защо ми каза да си вдигне ръцете?

— Просто се упражнявах.

— Много вьетнамски ресторанти ли има във Вашингтон?

— Защо мислиш, че живея във Вашингтон?

— Мисля, че работиш във Вашингтон.

— Живея във Вирджиния. Пенсионер съм.

— Даваха ли ви вьетнамска храна, когато служеше тук?

— Даваха ни консерви. Беше ни забранено да ядем местни неща. Устав. Имаше случаи на сериозни натравяния.

— Значи трябва да внимаваш. Пий много джин с тоник, минерална вода, бира и кока-кола. Когато пристигнах тук, и аз се разболях. Викаме му „отмъщението на Хо Ши Мин“. Но от тогава не ми се е случвало. Изграждаш си имунитет.

— Няма да остана чак толкова дълго.

Започнаха да носят храната — блюдо след блюдо. Госпожа Уебър се хранеше като виетнамка — повдигнала паницата пред лицето си, ядеше всичко с клечките. Аз използвах нож и вилица.

Приказвахме си, главно за Сайгон и за нейната работа. Тя ми обясни с какво се занимава, обаче, тъй като бях държавен служител и си нямах представа от икономика, не разбрах абсолютно нищо. Общо взето работата ѝ се състоеше в даване на съвети и уреждане на заеми най-често за американски инвеститори, които искат да въртят бизнес във Виетнам. Въпреки че не разбирах нищо, Сюзан явно разбираше и заключих, че наистина е инвестиционен консултант. Обикновено мога да определя кога някой се преструва, защото професията ми често изисква да действам под прикритие и да се правя на чиновник, инспектор и така нататък, за да се доближа до заподозрения.

След известно време разговорът се поуспокои и тя каза:

— Зная, че не бива да те разпитвам, затова не съм сигурна какви въпроси да ти задавам.

— Питай ме каквото искаш.

— Добре. Къде си учил?

— Не мога да ти отговоря на този въпрос.

Сюзан се усмихна.

— Много смешно.

— Наистина е смешно. А ти къде си учила?

— В Амхърст. После взех магистърска степен по бизнес администрация в Харвард.

— А след това?

— Работих в една нюйоркска инвестиционна банка.

— Колко дълго?

— Ако се опитваш да пресметнеш възрастта ми, аз съм на трийсет и една.

— И си тук от три години.

— Другия месец ще станат три.

— Защо?

— Защо не? Полезно е за кариерата и никой не ми досажда.

— Харесва ли ти тук?

— Всъщност да.

— Защо?

Тя сви рамене, замисли се за миг и отвърна:

— Предполагам, че... съм чужденка по природа. Разбираш ли?

— Не.

— Ами... това е част от мен. В Ню Йорк бях никоя. Просто едно хубаво лице с харвардска диплома. Тук изпъквам. Аз съм екзотична за виетнамците и интересна за европейците.

Кимнах.

— Струва ми се, че разбирам. Кога си заминаваш?

— Не зная. Не мисля за това.

— Защо? Не ти ли е мъчно за дома? За близките? За приятелите? За Четвърти юли? За Коледа?

Тя тракна с клечките, после каза:

— Родителите ми, брат ми и сестра ми ми идват на гости поне веднъж годишно. Сега се разбираме отлично, защото аз съм тук, а те са там. Всички са страшно амбициозни и преуспели. Тук мога да съм си аз. Гостувах ми и някои приятели. А и американската общност в града празнува заедно и някак си самите празници придобиват повече смисъл. Разбираш ли?

— Мисля, че да.

— Освен това Виетнам не е обикновена страна от Третия свят. Това е полутоталитарна държава и европейците се чувстват така, сякаш живеят на ръба, затова всеки ден е интересен, особено когато побеждаваш тия идиоти в собствената им игра. — Сюзан ме погледна. — Ясно ли говоря, или вече съм пила прекалено много?

— И двете. Но те разбирам.

— Така и трябва. Нали си шпионин.

— Аз съм бивш военен, изслужил съм във Виетнам два мандата през шейсет и осма и седемдесет и втора, и сега съм тук като турист.

— Няма значение. Потиска ли те тази страна?

— Не.

— Страшно ли беше?

— Прекарвал съм и по-приятно.
 — Ранявали ли са те?
 — Не.
 — Страдал ли си от посттравматичен стрес?
 — Ежедневният стрес ми беше достатъчен, за да съм щастлив.
 — Къде точно си служил?
 — Главно на север.
 — В Ханой ли искаш да кажеш?
 — Не. Ханой беше в Северен Виетнам. Изобщо не сме се сражавали там.
 — Нали каза, че си служил на север.
 — В северната част на някогашния Южен Виетнам. Демилитаризираната зона. Не си ли учила за това?
 — В гимназията. В колежа не съм учила история. И къде беше базата ти?
 — През седемдесет и втора служих в Биен Хоа. През шейсет и осма — главно в провинция Куанг Три.
 — Ходила съм на север чак до Хюе. Красив град. Трябва да се опиташ да идеш там. Никога не съм била в Централните възвишения. Веднъж отидох със самолет до Ханой. Там ни мразят.
 — Нямам представа защо.
 — Не зная какво сте правили, но все още ни мразят. — Тя млъкна. — Извинявай.
 — Няма нищо.
 — Мислиш ли да отидеш там?
 — Може би.
 — Би трябвало. Иначе защо си дошъл тук? О... забравих, че си...
 — Сюзан долепи показалец до устните си. — Шшт! — И се засмя.
 Смених темата.
 — В центъра на Сайгон ли живееш?
 — Да. Като повечето европейци. Крайните квартали са прекалено виетнамски. — Новата ми приятелка отново се върна на предишната тема. — Какво си правил във Виетнам?
 — Предпочитам да не говорим за войната — казах.
 — А мислиш ли си за нея?
 — Понякога.
 — Тогава би трябвало и да говориш.

— Защо? Защото си мисля за нея ли?

— Да. Проблемът е, че мъжете пазят всичко в себе си.

— Жените пък приказват за всичко.

— Това е полезно. Човек трябва да си изказва болките.

— Аз си говоря сам и така поне имам интелигентен събеседник.

— Голям инат си. От старата школа.

Демонстративно си погледнах часовника. С госпожа Уебър някак си бяхме станали близки, което можеше да е резултат от многото бири.

— Уморен съм.

— Ще поръчам десерт и кафе. Недей да клинчиш.

— Отразява ми се смяната на часовите пояси.

Тя запали цигара, без да обръща внимание на думите ми.

— Преди да дойда тук не бях пушила. Тези хора димят като комини и аз се заразих от тях. Но не пуша трева, нито опиум. Още не съм станала истинска туземка.

Вгледах се в нея на мъждукащото пламъче на свещта. Тази жена бе сложна личност, но изглеждаше пряма. Никога не сравнявам жена А с жена В, обаче Сюзан малко ми напомняше за Синтия — заради директността, струва ми се. Само че докато ние със Синтия се бяхме формирали в армията, Сюзан идваше от друг свят, Ленъкс, Амхърст, Харвард. Човек от висшата класа, от другия Масачузетс, на който южняците се присмиват, но и му завиждат.

Тя повика келнера и ме попита:

— Кафе или чай?

— Кафе.

Сюзан каза нещо на виетнамеца и той се отдалечи.

— Тукашното кафе е хубаво. От възвишенията е. Искаш ли десерт?

— Натъпках се.

— Поръчах плодове. Тукашните плодове са божествени.

Изглежда, се радваше на моята компания или на собствената си, а при жените това невинаги е едно и също. Във всеки случай бе много забавна, само дето беше обърнала някоя и друга чаша повече и започваше да оглупява.

Вече бе по-прохладно, прелестна, осеяна със звезди нощ. Виждах последните останки от изтъняващата луна.

— Навечерието на Нова година е идващата събота, нали? — попитах я.

— Да. Опитай се да го прекараш в някой голям град. Забавно е.

— Като Нова година у дома ли?

— По-скоро като китайската Нова година в нийоркския Чайнатаун. Фойерверки, кречетала, танци с дракони, куклени представления и така нататък. Но в същото време е страшно тържествено и много хора ходят в пагодите да се молят за успешна година и да почетат предците си. Празникът свършва преди полунощ, защото всички се прибират при семействата си. Освен католиците, които ходят на полунощната меса. Католик ли си?

— Понякога.

Тя се усмихна.

— Ами тогава иди на полунощната меса, ако намериш черква. Някой ще те покани на гости. Но първият гост, който пресече прага на вьетнамски дом след полунощ, трябва да е с добър характер, иначе семейството ще страда през годината. Ти добър ли си по характер?

— Не.

— Е, тогава излъжи — засмя се Сюзан.

— Казаха ми, че празникът продължава още цяла седмица.

— Официално — още четири дни, но всъщност наистина е около седмица. Просто не можеш да свършиш никаква работа, защото всичко е затворено. Хубавото е, че навсякъде опустява, като в призракен град. Ресторантите и баровете са отворени само нощем и хората се веселят всяка вечер. Но празниците във всеки град и район си имат особености. Къде ще си на Тет?

Замислих се. *Сигурно в затвора.*

— Не съм сигурен — отвърнах.

— Разбирам. — Тя помълча за миг. — Щом два пъти си бил тук, сигурно си прекарвал Тет в Сайгон.

— Прекарах го през седемдесет и втора и шейсет и осма.

Сюзан кимна.

— Зная за Тет шейсет и осма. Не ме бива много по история, но поне това ми е известно. Къде беше?

— Край Куанг Три.

— Чувала съм, че в Куанг Три и Хюе било много тежко. Можеш да прекараш Тет в Хюе. Там вдигат голям празник.

— Не съм сигурен къде ще бъда по това време.

— Поне знаеш ли какво ще правиш утре?

— Утре ще разглеждам забележителностите.

— Добре. Имаш нужда от екскурзовод, а аз съм свободна.

— Бил може да се ядоса.

— Ще го преживее. — Тя пак се засмя и запали нова цигара. — Виж, щом ще ходиш на север, трябва да понаучиш едно-друго. Ще ти дам някои полезни съвети.

— Вече достатъчно ми помогна. И какво разбираш под това „на север“?

— Просто така се казва. На север. Някъде на север от Сайгон и другите големи градове — обикновено някое място, на което не би трябвало да ходиш. Нали така?

— Да.

— Е, ако искаш, утре ще ти покажат истинския Сайгон.

— Това доста надхвърля повика на дълга.

Тя ме погледна през цигарения дим.

— Виж, Пол, не... Не те свалям.

— Не съм си го и помислял.

— Добре. Женен ли си? Позволено ли е да ти задам този въпрос?

— Не съм женен, но съм... как му викат сега?

— Обвързан.

— Точно така. Обвързан съм.

— Добре. И аз. Гаджето ми е идиот, обаче това е друга история. Принстън. Има ли нужда да пояснявам?

— Е, Принстън обяснява всичко.

— Надявам се, че не си учил в Принстън.

— Боже опази. Завърших военен колеж — с пълно отличие.

— О... Както и да е. Това съм аз. Не съм...

Донесоха плодовете и кафето.

Оркестърът вече свиреше мелодии от шейсетте и започна „За пръв път в живота ми“ на Стиви Уондър, 1968-а.

Сюзан загриза някакъв плод, после избърса устните си със салфетка. Стори ми се, че се кани да си тръгне, но тя ме попита:

— Искаш ли да потанцуваме?

Това ме изненада, но отвърнах:

— Разбира се.

Изправихме се и отидохме на малкия претърпан дансинг. Хванах я през кръста и установих, че в нея има много женственост. Затанцувахме. Малко се колебаех относно развитието на нещата, обаче може и да бърках. Бе ѝ втръснало от Бил и искаше да изпита тръпката от вечеря със Супершпионина.

Оркестърът свиреше „Не мога да откъсна очи от теб“. Тялото ѝ беше топло, тя танцуваше добре и усещах твърдите ѝ гърди, притиснати към моите. Брадичката ѝ почиваше върху рамото ми, но лицата ни не се докосваха.

— Приятно е — каза тя.

— Да, наистина.

Танцувахме на покрива на хотел „Рекс“, осветената корона се въртеше над нас, звездите сияеха в небето, духаше топъл тропически ветрец и оркестърът свиреше бавна танцова музика. Помислих си за Синтия, въпреки че държах в прегръдките си Сюзан. Помислих си за малкото ни кратки мигове и за това, че никога не сме изживявали такъв момент. Установих, че с нетърпение очаквам Хаваите.

— Е, искаш ли компания за утре? — след кратко мълчание ме попита Сюзан.

— Да, но...

— Аз съм си такава. Не се занимавам с политика, само с бизнес. Но нещо не си падам по тия идиоти, които управляват тук. Те са жестоки, пречат на бизнеса, забраняват забавленията. А народът е мил и ми харесва. Искam да кажа, че никога не съм правила нищо за страната си, така че, ако е за нея...

— Не е.

— Добре, но ми се ще да направя нещо за теб, защото имам усещането, че ще се нуждаеш от повече съвети за Виетнам, отколкото са ти дали. И ми се ще да успееш в онова, за което си дошъл. И не искам да загазиш, когато напуснеш Сайгон. Останалата част от страната е съвсем различна. Може да стане опасно. Зная, че си корав мъж и можеш да се справиш — вече два пъти си го правил. Но ще съм по-спокойна, ако ти отделя един ден и ти позволя да се възползваш от огромните ми познания за Виетнам. Какво ще кажеш?

— Страхотна реч. Заради мен ли го правиш, или защото обичаш да живееш опасно? А може би ти харесва да правиш неща, които местните власти не искат да правиш?

— И трите. А и за страната си, каквото и да казваш ти.

Замислих се над думите й. Нямаше нито един основателен аргумент срещу това да прекарам един ден с тази жена, обаче нещо ми подсказваше, че ще си имам проблеми.

— Очаквам да ме повикат в някое държавно учреждение и да ме разпитват — отвърнах аз. — Не бива да се забъркваш в тая история.

— Не ме е страх от тях. Мога да си разменям обиди и с най-големите им майстори. Всъщност, ако сме заедно, няма да изглеждаш толкова подозрителен.

— Не изглеждам подозрителен.

— Изглеждаш. Имаш нужда от придружител. Позволи ми да дойда с теб.

— Добре. Щом разбираш защо го правиш и знаеш, че съм обикновен турист, но кой знае защо, съм привлякъл вниманието на властите.

— Разбирам.

Оркестърът спря за почивка. Сюзан ме хвана за ръка и ме поведе към масата. Извади химикалка от дипломатическото си куфарче и написа нещо на една салфетка.

— Това е домашният ми номер, ако ти потрябва. Утре в осем ще те чакам във фоайето.

— Раничко е.

— Не и за месата в осем и половина.

— Не ходя на черква.

— Аз ходя всяка неделя, макар че не съм католичка. Това е част от природата на чужденеца. — Сюзан се изправи. — Ако те няма във фоайето, ще те потърся в дневния ресторант. Ако не си там, ще ти се обадя в стаята. Ако не те открия, зная с кого да се свържа.

Станах.

— Благодаря. — Замълчах, после прибавих: — Прекарах много приятно.

— И аз. — Тя взе куфарчето си. — Благодаря за вечерята. Утре ще ми позволиш аз да те черпя.

— Дадено.

Сюзан се поколеба и ме погледна в очите.

— Познавам неколцина мъже на твоята възраст, които работят тук, и други, които са се връщали във Виетнам, за да намерят нещо.

Или може би да изгубят нещо. Зная, че е трудно, и го разбирам. Но за хората на моята възраст Виетнам е страна, а не война.

Не отговорих.

— Лека нощ, Пол.

— Лека нощ, Сюзан.

Проследих я с поглед как излиза от ресторанта.

Погледнах салфетката, запомних домашния ѝ номер наизуст, смачках я и я хвърлих в чашата си от кафе.

Както казах, бе прекрасна нощ с топъл вятрец, който шумолеше в листата на растенията. Оркестърът свиреше „Макартър Парк“. Затворих очи.

Спомнях си звездни нощи като тази, с тропически вятър, шумолящ сред листата, само че много отдавна, когато Виетнам беше бил война, а не страна. Имаше и други нощи без вятър, когато растенията шумоляха и чувахме почукването на бамбуковите пръчки, с което те си сигнализираха. Дървесните жаби преставаха да квакат, дори насекомите млъкваха и нощните птици отлитаха. Чакахме в гробната тишина, даже не дишахме, но сърцата ни кънтяха толкова високо, че сякаш всички можеха да ги чуят. Почукването на бамбук се приближаваше и растенията се поклащаха в безветрената нощ.

Отворих очи. Сюзан бе оставила половин бира и аз отпих от бутилката, за да навлажня пресъхналото си гърло.

Дълбоко си поех дъх и войната изчезна. Осъзнах, че с нетърпение очаквам утрешния ден.

Върнах се в стаята си с вестника в ръка. Нямаше никакви съобщения и камериерката беше преместила преспанието на бюрото.

Седнах и разгърнах „Интернешънъл Хералд Трибюн“ на кръстословицата, която бе взета от „Ню Йорк Таймс“ и беше решена до половината. Проучих я за миг, после забелязах, че номер 32 е отметнат.

Отворих пътеводителя на Хюе. Имаше карта на града и индекс на забележителностите. Номер 32 бяха Мандаринските зали, които се намираха в императорската резиденция, оградена част в Цитаделата на Стария град.

По обяд на уречения ден трябваше да се срещна там със свръзката си. Той — или тя — бе виетнамец. Не знаех нищо повече.

Ако поради някаква причина пропуснех този час или не дойдеше никой, срещата се прехвърляше за два часа. Според господин Конуей алтернативната явка трябваше да е място, обозначено с обратните цифри на 32. Проверих в картата и видях, че 23 е Императорската библиотека, която се намираше в най-вътрешната част на императорската резиденция, наречена Забранения пурпурен град.

Третият вариант беше в четири часа и мястото се обозначаваеше със сбора на двете цифри, който на картата бе исторически храм, наречен Чуа Ба, извън стените на Цитаделата.

Ако свръзката ми не се появише на нито една от трите явки, щях да се прибера в хотела и да чакам съобщение. Трябваше да съм готов за незабавно заминаване.

Всичко това ми се струваше малко мелодраматично, обаче сигурно се налагаше. Не ми допаднаше и мисълта да се доверя на виетнамец, но трябваше да приема, че хората във Вашингтон си знаят работата. Искам да кажа, вижте само какви успехи бяха постигнали тук.

Отметнах още няколко цифри в кръстословицата и я реших донякъде. Забелязах, че госпожа Уебър е познала някои адски трудни въпроси. Явно беше умна жена и си имаше свои цели — а може да бяха и на някой друг.

Утрешният ден обещавахе да е интересен.

10.

Слязох от асансьора и в осем и десет бях във фоайето на хотела.

Сюзан Уебър седеше под една палма и четеше списание. Краката ѝ бяха кръстосани. Носеше черен спортен панталон и удобни обувки. Когато се приближих, видях, че списанието е на английски и се казва „Виетнам Икономик Таймс“.

Тя остави списанието и се изправи. Беше с тясна червена копринена риза с три четвърти ръкави и висока мандаринска яка. На шията ѝ висяха слънчеви очила, а на кръста ѝ бе закопчан гаден найлонов банан.

— Добро утро — каза Сюзан. — Тъкмо щях да започна да те търся.

— Жив и здрав съм.

— Снощи май прекалих с пиенето. Извинявам се.

— Определено не бях в състояние да преценя. Надявам се, че не ти е било скучно.

— Обичам да разговарям със сънародници.

Тази сутрин госпожа Уебър беше малко по-хладна от предишната вечер, което си бе разбираемо. Махнете алкохола, музиката, свещите и звездната нощ и жените стават по-резервирани към снощния си кавалер, даже да са се събудили в едно и също легло.

Носех обичайните си панталони какви и риза с къси ръкави.

— Добре ли съм облечен за черква? — попитах я.

— Нормално. Готов ли си?

— Чакай само да оставя ключа от стаята. — Отидох на рецепцията и дадох ключа на служителя. — Някакви съобщения?

Той провери в кутията ми.

— Не, господине.

Запътих се към изхода, където стоеше Сюзан. Това с паспорта наистина бе досадно. Манг знаеше, че заминавам на другия ден и че без паспорта не мога да пътувам.

— Виждам, че не са ти върнали паспорта — каза Сюзан, когато се приближих. — Но съм сигурна, че ще си го получиш днес, ако

властите са убедени, че утре заминаваш.

— Май ще трябва да си го взема от щаба на Гестапо.

— Обикновено просто го връщат в хотела. Или ще ти съобщят да си го вземеш на летището. Но това означава, че се прибираш у дома по-рано, отколкото си мислиш.

Това напълно ме устройваше, обаче не й го казах.

— Носиш ли визата си? — попита ме тя.

— Визата ми е на рецепцията.

Сюзан се замисли за миг.

— Винаги трябва да носиш със себе си ксерокопия на паспорта и визата си.

— Носех. Полицаяте ги откраднаха от сака ми на летището.

— О... Ще уредя да направят ксерокс на визата ти. — Тя отиде на рецепцията и поговори със служителя, който отвори някакво чекмедже, извади лист хартия, прочете го и й каза нещо. Сюзан се върна при мен. — От полицията са взели визата ти.

Не отговорих.

— Е, не се безпокой.

— Защо?

— Никой няма да ни спре. Готов ли си?

Излязохме. Беше по-горещо от предишния ден. В неделя движението по „Ле Лой“ не бе толкова натоварено, обаче велосипедите и циклосите бяха колкото в събота.

Сюзан даде на портиера един долар и тръгнахме към един червен мотопед, паркиран на тротоара. Тя спря до него, извади пакет цигари от банана и запали.

— Имам нужда от цигара, преди да тръгнем. — Усмихна се. — А ти може да имаш нужда, след като потеглим.

— Защо не вземем такси?

— Скучно е. — Тя потупа мотопеда. — Това е „Минск“, сто седемдесет и пет кубика. Руска машина, подходяща за града. Имам и мотор, „Урал“, седемстотин и петдесет кубика, истински звяр. Страхотен е за извънградско и за черни пътища. — Дръпна от цигарата. — Руснаците правят прилични мотори и кой знае защо, винаги има резервни части.

— Няма ли каски?

— Във Виетнам не ти трябва каска. Караш ли мотор?

— Когато бях на твоята възраст.

— Когато си бил на моята възраст, в Щатите не е имало закон за носене на каски. Ти носил ли си?

— Май че не.

Тя отново дръпна.

— Видя ли номера?

— Не успях да го открия.

— Как така? Аз отметнах номер трийсет и две на кръстословицата. Не го ли забеляза?

— Не съм чак толкова интелигентен. На няколко пъти съм падал от мотор.

Сюзан се засмя.

— Трийсет и две. Ще го запомня вместо теб. Всъщност какво означава?

— Трийсет и две вертикално ли? Като че ли беше „скара“.

На нея не ѝ се стори смешно, обаче го преглътна.

Наблюдавах я, докато допушваше цигарата си. Тя издържа изпита на пряка слънчева светлина — дори изглеждаше по-добре от предишната вечер, имаше приятен тен и по-големи и по-светли очи, отколкото ми се беше сторило на пламъчето на свещта. Освен това ризата и панталонът ѝ стояха страхотно.

Сюзан дръпна за последен път и каза:

— Ох, наистина трябва да ги откажа. — Хвърли фаса в канала.

— Сутринта отидох в службата и пратих факса.

— Благодаря.

— По тяхно време беше към седем вечерта в събота, но някой ми отговори. Там работят до късно, където и да са.

— Какво отговориха?

— Просто потвърдиха, че са получили факса, и казаха да ги държим в течение. Поискаха да им кажа час, в който с теб ще сме близо до факса, за да ти дадат поверителен отговор. Обещах да съм в офиса в осем вечерта мое време. Добре ли е?

— Ами... като се има предвид, че не ти се плаща да ходиш на работа в неделя, направо е супер.

— Онова, което имат да ти казват, може да почака дванайсет часа — отвърна Сюзан и прибави: — Дотогава може да са ти върнали паспорта или визата. Готов ли си?

Тя си сложи очилата, метна се на мотопеда, запали двигателя и няколко пъти го форсира.

— Скачай. — После извади от джоба си еластична лента и завърза дългата си коса на опашка, за да не ѝ пада в лицето.

Качих се на седалката, която ми беше малка, и се хванах за кожения ремък. Сюзан вдигна стойката и потегли по тротоара, после излезе на улицата. Вдигнах крака върху стъпалата тъкмо навреме, защото тя направи остър обратен завой.

След пет ужасяващи минути стигнахме до катедралата „Нотър Дам“, нелепа готическа сграда с две еднакви кули, само че от тухли, вместо от камък. Отпред имаше затревено площадче, където слязохме от мотопеда. Сюзан го заключи с верига на велосипедната стойка. Спомнях си този площад от 1972-ра и нищо не се беше променило. Даже голямата статуя на Богородица бе оцеляла от войната и комунистическата власт. Във връзка с това попитах Сюзан:

— Как се отнасят комунягите към религията?

— Зависи от програмата в момента. Изглежда, нямат проблеми с будистите, но не си падат по католиците — смятат ги за саботьори.

Запътихме се към катедралата.

— И ти затова ходиш на черква.

Тя продължи, като ми отговори:

— Страшно тормозят протестантите. Пречат на мисионерите, експулсират ги и затварят училищата и черквите им. В Сайгон няма протестантски черкви, само частни служби по домовете. — Стигнахме до стълбището на катедралата и Сюзан ме попита: — Идвал ли си тук през войната?

— Идвал съм. Два пъти, когато се случваше в неделя да съм в Сайгон.

— Значи тогава си бил добър католик.

— В окопа няма лоши католици.

Заизкачвахме се по стълбището на катедралата и Сюзан поздрави неколцина американци и хора с акцент, който определих като австралийски. Забелязах, че няма много виетнамци, и отбелязах този факт.

— Отец Туан води тази меса на английски — поясни Сюзан. — Следващата е на френски, останалите — на виетнамски.

— На всички ли ще останем?

Тя не ми обърна внимание. Влязохме в нартекса и Сюзан пак поговори с няколко души и ме запозна с някои от тях. Една от жените ме изгледа и попита Сюзан как е Бил. Винаги се намира по някой такъв.

Влязохме в това грамадно готическо чудовище, което спокойно можеше да е и във Франция, ако не бе украсено с цветя и кумкуатови дървета за Тет. Спомних си, че тук дори католиците празнуват местната Нова година.

Докато зяпах сводестия таван, Сюзан попита:

— Да не те е страх, че може да се срути отгоре ти?

— Казах ти, че ми трябва каска.

Закрачихме по централната пътека. Тук беше прохладно и сумрачно. Приблизително половината от местата бяха заети. Седнахме на една от предните пейки.

— Има вероятност да се появи Бил — предупреди ме Сюзан. — Снощи му споменах за теб.

— Той зарадва ли се, че се прибираш след полунощ?

— Бил не е ревнив и няма основание за ревност. — И прибави: — Ако ти се стори малко недружелюбен, той просто си е такъв.

— Ясно. Виж, защо след месата не се върна в хотела?

— Шшт. Започва.

Органът затръби и процесията пое по пътеката. Свещеникът и всички останали бяха вьетнамци, освен мъжа на кръста, който беше евреин. Всичко това е поразително, ако се замисли човек.

Както и да е, месата започна и английският на отец Туан всъщност беше някакъв друг език. Струва ми се, че повече щях да разбера френската мяса. Химните също бяха на английски и установих, че Сюзан има много приятен глас. Аз пеех фалшиво, макар че когато съм пиан, мога да изкарам „Ирландска роза“.

Проповедта се отнасяше за плътските грехове и многобройните съблазни на града. После идваше нещо за душите на бедните момичета, които продават телата си, и така нататък. Свещеникът посочи, че без грешници няма да има грях — опиум, проституция, хазарт, порнография и салони за масаж.

Имах усещането, че гледа мен. Започнах да се чувствам като герой от роман на Греъм Грийн, потящ се в някакъв забравен от Бога

тропически климат, измъчван от католически угризения заради някакъв сексуален грях, който накрая не се оказва нищо сериозно.

Така или иначе, месата продължи час и пет минути, въпреки че времетраенето ѝ нямаше нищо общо с мен.

Органът пак протръби и процесията отново пое. Последвах я по централната пътека и изгубих Сюзан в множеството.

Застанах на площада до мотопеда. Всъщност се радвах, че съм дошъл на черква.

Видях Сюзан до стълбището — разговаряше с отец Туан и други богомолци.

Може пък да има нещо вярно в тая работа с природата на чужденеца. Искам да кажа, голяма работа, ако си чужденец в Лондон, Париж или Рим. Трябва да избереш някакво адски скапано място като това тук, където си петнайсет сантиметра по-висок и десет тона по-светъл от другите и където изпъкваш като подут палец. И толкова по-добре, ако тоя палец е пред очите на местните власти. И всички други бледокожи кръглооки са ти приятели, събирате се на коктейли и се жалват едни на други от страната. Хората в родината те смятат за безчувствен и скришом ти завиждат, а ти честваш американските празници, които у дома са просто тридневен уикенд и разпродажба в универсалния магазин. Даже за разнообразие гласуваш в консулството или посолството.

Разбира се, има и друг тип чужденци, хора, които мразят родината си или бягат от нещо. Или от самите себе си.

Според собственото ѝ признание, Сюзан спадаше към категорията на чужденците, смятащи, че е върхът да си американец на място, където изпъкваш, където семейството и близките ти трябва да използват друг и всъщност неизвестен стандарт, за да преценяват успеха и живота ти.

Добре де, не исках да съм прекалено циничен и аналитичен, още повече че тя ми харесваше и бе наясно със себе си.

Сюзан тръгна към мен. Придружаваше я мъж на нейната възраст — носеше леко тропическо спортно сако и не изглеждаше зле, висок и много слаб, с пясъчноруса коса. Приличаше на принстънски възпитаник, така че трябваше да е Бил.

— Пол, това е моят приятел Бил Станли — представи го тя. — Бил, това е Пол Бренър.

Ръкувахме се, но нито един от двамата ни не поздрави гласно. Сюзан пое топката и се обърна към него:

— Пол е бил тук през шейсет и осма и... кога?

— Седемдесет и втора.

— Да. Тогава сигурно е било съвсем различно.

— Наистина.

— Тъкмо разказвах на Бил, че си имал проблеми на летището.

Не отговорих.

— Мисля, че Джим Чапман може да е тук през почивните дни — каза тя. — Ще му се обадя вкъщи. — После ме информира: — Той е от новото консулско представителство. Приятел на Бил.

Самият Бил нямаше какво да каже по въпроса аз също. Разговорът не вървеше, затова заявих:

— Мисля да се прибера в хотела и да направя някои проверки от там. Сюзан, благодаря ти, че ме доведе на черква. Когато пътувам, не обичам да пропускам месата. Радвам се, че се запознахме, Бил. — Обърнах се и си тръгнах.

Имам добра ориентация и след петнайсет минути бях пред хотела на улица „Ле Лой“. Забелязах, че не съм потен като предишния ден. Сигурно се аклиматизирах.

На тротоара зад себе си чух мотопед и отстъпих надясно. Тя спря до мен.

— Качвай се.

— Сюзан...

— Качвай се.

Подчиних се.

Тя настъпи газта и се стрелнахме по улицата. Не разговаряхме. Сюзан летеше из града, като правеше неочаквани остри завои.

— Забавно е да вдигнеш скорост в неделя, когато улиците са чисти — извика тя.

На мен пък ми изглеждаха доста оживени.

Тя извади мобилния си телефон от банана си и ми го подаде.

— Дай ми го, ако чуеш да звъни. Или ако усетиш да вибрира. С вибратор е.

Тъй като току-що излизах от черква, устоях на изкушението да подхвърля нецензурна забележка и прибрах мобифона в джоба на ризата си.

Той извънх и завибрира. Подадох ѝ го. Сюзан го притисна до ухото си с лявата си ръка и продължи да шофира с дясната. Ако се наложеше рязко да спрем, нямаше да е в състояние да стисне предната спирачка, обаче това, изглежда, изобщо не смущаваше нито нея, нито водачите на другите мотопеди с мобифони.

Явно разговаряше с Бил или поне го слушаше, защото главно мълчеше. Накрая високо заяви:

— Не те чувам. Ще ти се обадя довечера. — И след малко: — Не зная по кое време. — После изключи и ми подаде мобифона. — Ако пак звънне, отговори ти.

Отново прибрах сгъваемия телефон в джоба на ризата си.

Сюзан продължи смъртоносното си надбягване, с което, разбира се, просто даваше отдушник на яда си към Бил. Само че аз не му бях ядосан и няхах основание да се размазвам на паважа.

— Намали, Сюзан.

— Не говори с водача.

На едно островче на улицата стоеше полицаи и когато наближихме, вдигна ръка. Сюзан рязко го заобиколи. Когато погледнах през рамо, ченгето размахваше ръце и крещеше.

— За малко да го прегатиш.

— Ако спра, ще ме глоби за нещо и ще ми вземе два долара. Освен това можеше да се заяде, защото нямаш паспорт.

— Ами ако ти е записал номера?

— Движех се прекалено бързо. Но другия път скрий номера с длан.

— Какъв друг път?

— Номерът ми е с буквите „НН“, които показват, че съм чужденка — „нгуои нуок нгоя“. Чужденка, а не туристка. На туристите им взимат по десет долара глоба, защото си мислят, че е малко, а и са уплашени. Не е заради парите, а заради принципа.

— Май че си тук от прекалено отдавна.

— Възможно е.

Наблжихме оградените градини, в които се намираше Дворецът на обединението, бившето седалище на южновьетнамските президенти. Спомнях си го от 1972-ра, когато се наричаше Дворец на независимостта. После го бях видял по телевизията през 1975-а във

вече известния запис на комунистически танк, който прегазва масивната порта от ковано желязо.

Завихме по една странична уличка и влязохме на територията на президентския дворец, спряхме на малък паркинг и слязохме. Сюзан заключи мотопеда за велосипедната стойка и си свали тъмните очила.

— Реших, че ще ти е приятно да разгледаш някогашния президентски дворец.

— Очакват ли ни?

— Той е открит за посещение.

Тя отвори една от страничните чанти на мотопеда, извади фотоапарат и го повеси през рамо.

— Гарантирам ти, че не са ни проследили, но ако са съобщили по радиостанцията или нещо подобно и знаят, че си тук, просто обикаляш забележителностите с местно гадже, което си забърсал някъде. Нали така?

— Не се грижи за прикритието ми.

— Тук съм, за да ти помогна. Освен това обичам да развеждам новопристигнали из Сайгон. Ела.

Заобиколихме двореца по алеята и излязохме пред голямата сграда, която не бе традиционен натруфен палат, а панелна постройка, чийто стил можеше да се характеризира като „модерен тропически противоартилерийски“. Оттатък стометровата морава се намираше порталът от ковано желязо, който в момента изглеждаше в по-добра форма, отколкото под веригите на северновиетнамския танк. Всъщност на бетонна платформа от лявата му страна се издигаше огромен руски Т-59 и аз реших, че тъкмо това е Танкът.

— Знаеш ли кое е това място? — попита ме Сюзан.

— Да. Онова там ли е танкът?

— Да. Още съм била малка, когато се е случило, но съм гледала видеозаписа. И ти можеш да го видиш вътре за един долар.

— Когато се случи, го гледах по телевизията.

Забелязах много западнци, които снимаха танка. Обаче, за разлика от ръждивия американски танк в Музея на военните престъпления, тази руска машина бе оградена с вериги и цялата обкичена със знамена. Много важен танк.

— Водила съм тук много американци, дори родителите си, и помня наизуст обясненията на екскурзовода. Искаш ли да ги чуеш? —

попита Сюзан.

— Естествено.

— Ела. — Изкачихме се по стълбището на двореца и застанахме горе. — На трийсети април хиляда деветстотин седемдесет и пета комунистите влизат в Сайгон — започна тя. — Танкът минава по улица „Ле Дуан“ и разбива портала, продължава по моравата и спира тук пред двореца. Това си видял на записа, направен от репортер, който се случил на подходящото място в подходящия момент.

— След около минута през портала влиза камион, прекосява моравата и спира до танка — продължи Сюзан. — От него изскача северновиетнамски офицер и се качва по стълбището. Точно на нашето място стои генерал Мин, който два дни преди това е станал президент на Южен Виетнам, след като президентът Тиеу офейква. Мин е заобиколен от новия си кабинет и всички са много нервни, чудят се дали ще ги разстрелят на място. Комунистическият офицер се качва по стълбището и Мин казва: „От зори чакам да ви предам властта“. „Не можете да предадете нещо, което не притежавате“ — отвърща офицерът. Край на историята, край на войната, край на Южен Виетнам.

„И край на кошмара“ — помислих си. Когато видях по телевизията танка да прегазва портала, осъзнах, че всички американци, загинали в опит да защитят Южен Виетнам, напразно са изгубили живота си.

Опитах се да си спомня съдбата на генерал Мин, но подобно на всички други в Америка, след 30 април 1975-а бях изключил Виетнамското шоу.

— Искаш ли да те снимам на фона на танка? — попита тя.

— Не.

На входа на двореца имаше будка за билети и надписът на английски гласеше: „За чужденци — четири долара, за виетнамци безплатно“.

Сюзан поспори с мъжа в будката и аз предположих, че е заради принципа, не заради парите.

— Кажу ми, че искам намаление за старши гражданин — заявих аз.

— Днес ми е кофти ден — отвърна тя.

Накрая се споразумяха за шест долара, той ни даде хартиени билети и влязохме.

— Изключи телефона — каза Сюзан. — Побесняват, ако в някое тяхно светилище иззвъни телефон.

В двореца нямаше климатична инсталация, но беше по-прохладно, отколкото на слънце. Озовахме се в просторна приемна зала и продължихме из грамадната четириетажна сграда. Отвътре изглеждаше по-добре, отколкото отвън и модерната архитектура оставяше впечатление за свободно пространство и много въздух. Повечето мебели бяха западни модули от шейсетте години, но с много традиционни виетнамски нотки, например колекция от отсечени слонски крака.

Ако се съдеше по късите панталони, повечето от многобройните туристи бяха американци. Във всяко крило на Двореца имаше виетнамски екскурзоводи, които непрекъснато повтаряха на Сюзан на английски да не се отделяме от групата. Тя им отговаряше на виетнамски и провеждаше с тях кратък спор, който винаги печелеше.

Сюзан всъщност преиграваше и предполагам, че това бе част от личността ѝ — искаше да я приемат като американка, но не като туристка. Освен това, честно казано, малко си падаше кучка. Мисля, че Бил щеше да се съгласи с мен по този въпрос.

Качихме се на покрива на двореца, откъдето десетки туристи снимаха града. Виетнамската екскурзоводка, която стоеше на въздушнопреносимата площадка до стар американски „Хюи“, каза:

— Когато победоносната Народна армия приближава Сайгон, американската марионетка и престъпник номер едно Тиеу, семейството и приятелите му отлитат от тук с хеликоптер на американски военен кораб.

Въздушнопреносимата площадка беше подходящо място за пушене и Сюзан запали.

— Откакто съм тук, познанията ми по история много се обогатиха. Интересно е да си с човек, който наистина е преживял някои от тези неща.

— Да не би да искаш да кажеш, че съм реликва от миналото?

Тя като че ли за пръв път се смути.

— Не, просто исках да кажа, че... ами, сигурно си бил страшно млад, когато си бил тук. — Сюзан се усмихна. — И още си млад.

Всъщност Синтия и Сюзан бяха горе-долу на еднаква възраст, затова предполагам, все още бях в играта. Жените сигурно се подвеждаха по незрялата ми личност.

Тя допуши цигарата си и се върнахме в двореца. На втория етаж влязохме в президентската приемна. Сюзан даде един долар на екскурзовода и ми каза:

— Можеш да седнеш на президентския стол. Ще те снимам.

Не обичам да ме снимат по време на операция.

— Няма нуж...

— Вече платих. Сядай.

Така че се настаних на глупавия стол на бившия южновиетнамски президент и Сюзан ме снима. Дойде ми до гуша от забавления и я попитах:

— Всичко ли разгледахме?

— Не, запазих най-хубавото за края. Ела.

Спуснахме се по няколко стълбища и се озовахме в зле осветен коридор с много врати.

— Това е бомбоубежището и военният щаб — осведоми ме тя.

Влязохме в голяма стая, осветена със стари флуоресцентни лампи. Бяхме единствените посетители. Стените бяха с евтина шперплатова ламперия, имитираща махагон, с каквато някога американците бяха оборудвали подземните щабни помещения.

Навсякъде висяха десетки карти на Южен Виетнам в различен мащаб, карти на отделни провинции и детайлни карти на градове. Цветни символи обозначаваха местонахождението на американски, южновиетнамски и вражески бойни части, разгърнати из страната.

Картите носеха дати и някои бяха от времето на офанзивата „Тет“ през януари и февруари 1968-а. Видях местоположението на моя пехотен батальон край Куанг Три, обозначено с флагче, и изпитах зловещо усещане. Други карти носеха дати от април 1972-ра, времето на Великденската офанзива, на която също бях станал свидетел.

— Това интересува ли те? — попита ме Сюзан.

— Да.

— Покажи ми къде си служил.

Показах й флагчето край Куанг Три.

— Тук беше базовият ми лагер през шейсет и осма, казваше се ДЗ Шарън.

— ДЗ означава „десантна зона“ — каза ми го друг ветеран. И ми обясни, че всички лагери носели женски имена.

— Повечето, но не всички. — Показах ѝ друго флагче. — Това беше ДЗ Бети, стар френски форт, също край Куанг Три. Там беше бригадният щаб.

— Ще отидеш ли на някои от тези места.

— Може би.

— Мисля, че трябва. А къде си бил през седемдесет и втора?

— В Биен Хоа. Точно край Сайгон. Трябва да го знаеш.

— Естествено. Но нямах представа, че е бил американска база.

Една от картите носеше дата от април 1975-а. Все още мога да разчитам военните символи и разпознах позициите на южновietnamските сили и на частите на напредващата северновietnamска армия, изобразени с червени стрелки. Изглежда, от някой момент нататък никой не си бе правил труда да актуализира картата и да мести флагчетата. Сигурно бяха разбирали, че е настъпил краят.

Ако се заслушаше и имаше развинуто въображение, човек можеше да чуе призраците, да си представи военните и политиците, денонощно заседавали тук през април 1975-а, когато бяха започнали да осъзнават, че червените стрелки на картата не са абстракция, а стотици хиляди вражески войници и танкове, напредващи към Сайгон — към тях.

Обиколихме подземните помещения: заседателни зали, свързочен център с някога модерни радиостанции и телефони, луксозно мебелирана спалня и дневна за президента и така нататък, всичко замръзнало във времето.

Излязохме на слънце зад двореца, където все още стоеше старият мерцедес на президента Тиеу — още едно късче замръзнало време, което правеше това място зловещо.

Прекосихме градината на някогашния президентски дворец — отлично поддържана.

— Как беше? — попита тя.

— Интересно. Благодаря.

— Никога не съм сигурна какво искат да видят хората, но понеже си ветеран, реших, че ще оцениш това историческо място. Обичайната

ми туристическа обиколка включва още няколко посещения, после ти избираш.

— Наистина няма нужда да ми показваш Сайгон.

— Харесва ми. Когато живееш в Ню Йорк, никога нямаше да разгледам Статуята на свободата и Емпайър Стейт Билдинг, ако не се налагаше да развеждам гости от други градове.

— И с мен е същото във Вашингтон.

— Знаеш ли, никога не съм била във Вашингтон.

— Понякога ми се ще и аз никога да не съм бил там.

Сюзан ме стрелна с поглед.

— Ако дойда във Вашингтон, ще ми дължиш една обиколка.

— Дадено...

Продължихме през градината. Въздухът ухаеше на цветя — през януари те са разкошни. Спряхме на един павилион и си купихме половинлитрови бутилки вода. Отворихме ги в движение.

— Как реагираха родителите ти, когато ти гостувах за пръв път?
— попитах аз.

— Бяха ужасени. Настоявах да си събера багажа и веднага да си замина. — Тя се засмя и прибави: — Не можеха да си представят глезеното си момиченце да живее в страна от Третия свят. Бяха страшно потиснати от проститутките, комунистите, просяците, храната, зноя, болестите, от това, че пуша и че ходя в католическа черква — от какво ли не, бяха тотално разстроени. — Сюзан пак се засмя.

— Разхожда ли ги с мотопеда си?

— Божичко, не. Та те не искаха да се качат даже на циклос. Движихме се с таксито. — После прибави: — Брат ми и сестра ми веднъж дойдоха сами и им хареса. Една нощ брат ми изчезна и се прибра усмихнат.

— Убеден съм, че е бил на куклен театър. На колко години е?

— Тогава беше в колежа.

— С какво се занимават родителите ти?

— Баща ми е хирург, а майка ми — гимназиална учителка. Идеално, нали?

— Моят баща беше монтьор, а майка ми — домакиня. Израснах в южен Бостън.

Тя не отговори, обаче явно си го отбеляза.

Изглежда, се насочваше към конкретна цел. Вървахме по алея, която водеше през цъфтящи храсти. Пред нас имаше затревен склон. Сюзан се спусна до средата му и седна. Събу си обувките и чорапите и размърда пръстите на краката си, после разкопча горните копчета на копринената си риза.

Седнах на няколко крачки от нея.

Тя си свали банана и запали цигара.

Извадих мобилния телефон от джоба си.

— Може би трябва да се обадя в хотела.

Сюзан взе мобифона и го прибра в банана.

— Не бързай. Аз ще се обадя по-късно. По-отзивчиви са, когато им говориш на виетнамски.

Тя допуши цигарата си, нави ръкави, отпусна се по гръб на тревата и затвори очи.

— Ох, върхът е. Съблечи си ризата и се попечи на слънце.

Послушах я и легнах до нея, само че не много близо. Пъхнах ризата и празната бутилка под главата си.

Слънцето приятно грееше кожата ми, вече подухваше и ветрец.

— Много си бял — отбеляза Сюзан.

— Просто идвам от място, където е зима.

— Липсва ми зимата. Липсва ми есента в Бъркшир.

Известно време не говорихме за нищо съществено, после й казах:

— Може да не е моя работа, но се чувствам малко виновен, ако с Бил сте се скарали, че прекарваш неделата с мен. — Изобщо не изпитвах угризения, обаче исках да видя как ще реагира.

Тя не отговори веднага; явно обмисляше думите си.

— Обясних му, че в понеделник сутрин заминаваш на север и имаш нужда от съвет — че това се включва в глупавата услуга, за която той сам ме помоли — накрая каза Сюзан. — Искаше да дойде с мен. Отрязах го.

— Защо?

— Тук три е нещастно число и трима души заедно носят нещастие.

— Мислех, че във Виетнам три е щастливо число — възразих аз. — Нали се сещаш — Ба Ба Ба, щастливата бира.

Сюзан помълча за миг, после отвърна:

— Може да съм сгрешила. — И се засмя, но не отговори на въпроса ми.

Стана горещо и започнах да се потя, обаче Сюзан изглеждаше хладна като нар.

— Ами тогава давай със съветите — предложих аз.

— За къде заминаваш от Сайгон?

— Не съм сигурен.

— Тогава как да те съветвам? И защо не знаеш за къде заминаваш?

— Просто трябва да попътувам, може би по някои от местата, където съм се сражавал, и след около седмица имам друга среща.

— Къде?

— Не мога да ти кажа.

— Не ми помагаш.

— Само ми обрисуй общите особености на транспорта и комуникациите, как работят хотелите, обичаите, валутата и така нататък.

— Добре. Сега е Тет, както ти е известно, и до другата седмица е трудно да си осигуриш транспорт. От Нова година нататък почти всичко ще е затворено — влаковете не работят цели четири дни. Пътищата, самолетите и автобусите са празни, защото всички си стоят вкъщи, ядат и спят. След девет месеца ще има бум на раждаемостта, но това не те интересува.

— И повечето хора са в родните си градове и села, нали?

— Да. Деветдесет процента от населението се прибира у дома. Големите градове, които са пълни с народ, прииждащ от провинцията, опустяват — а селяните се радват на гости в малките си колиби цяла седмица.

Спомнях си седмиците преди Тет шейсет и осма и гледката на хиляди хора, които вървяха, караха колела или пътуваха с волски каруци по селските пътища. Въоръжените сили бяха издали комюнике, в което се обясняваше каква е причината за това масово придвижване на хора и ни се нареждаше да не му пречим, обаче да внимаваме за партизани. „Партизанин“ означаваше всеки мъж на възраст за военна служба, който има две ръце и два крака, не носи южновietнамска униформа и няма карта за самоличност.

Не си спомнях да съм откривал партизани, но като се замисля, тия тълпи от цивилни трябва да са гъмжали от хора на Виетконг, които са заемали позиции. Отгоре на всичко много южновietнамски войници също бяха или в отпуска, или в самоотлъчка. Генерал Гиап в Ханой, който бе планирал изненадващата атака на Тет, най-святия и военно беззащитен ден в годината, беше умен човек. Надявах се полковник Хелман във Вашингтон, който бе планирал моята операция „Тет“, да е поне също толкова умен.

Сюзан продължаваше да описва общите условия в провинцията и допълни донякъде информацията, която бях получил от Конуей.

— Като цяло, хората са дружелюбни — каза тя — и няма да те изпортят на полицията. Те не обичат властите, но обичат страната си. Отнасяй се с уважение към обичаите и традициите им и проявявай интерес към начина им на живот.

— Не познавам обичаите им.

— Аз също. Познавам Сайгон, но в провинцията е съвсем друго. Не потупвай никого по главата. Главата е свещена. Краката са най-долната част от тялото. Не си вдигай краката над главите им. Това е проява на неуважение.

— Как мога да си вдигна краката над нечия глава?

— Сещам се за няколко начина.

Лежахме на тревата и Сюзан ми разказваше за обичаите, уловките, полицията, здравните проблеми, храната, хотелите, където не съобщават за присъствието ти на властите, и така нататък.

— Има ли още опасност от противопехотни мини? — попитах аз.

— Изглежда, има. От време на време пишат за някое дете, което се е взривило. Ако наистина ще ходиш в джунглата, движи се по утъпкани пътища. — И добави: — Нали не искаш да откриеш онова, което си пропуснал миналия път?

— Не.

— Ще ходиш ли в бившия Северен Виетнам?

— Възможно е.

— В такъв случай положението се променя. Там комунистите са на власт от петдесетте години и са доста добре организирани. Според информационния бюлетин на моята компания тайната полиция на север разполага с обширна мрежа информатори. Хората не са особено дружелюбни към американците, както установих по време на първата

си командировка в Ханой. Ние сме избили около един милион северновиетнамци. Тези хора вече ще те предадат на полицията. — Тя ме погледна. — Ако ще ходиш на север, трябва да си готов за по-ефикасна полицейска държава.

— И аз така съм чувал.

— Представяй се за австралиец. Така ще са по-дружелюбни. Но разбира се, този номер няма да мине пред ченгетата, които могат да ти проверят паспорта.

— Как се държат австралийците?

— Винаги носят кутия бира в ръка.

— Ясно.

— Може да чуеш да те наричат „Лиен Ксо“. Селските деца, които не виждат много бели хора, викат „Лиен Ксо!“ Това означава „чужденец“, но буквалният превод е „Съветски съюз“.

— Я повтори.

— Виж сега, когато руснаците са били тук от седемдесет и пета до осемдесетте години, във Виетнам не е имало други бели хора и „Лиен Ксо“ постепенно започнало да означава „бял чужденец“. На север този израз не е обиден — Съветите са били техни съюзници. На юг имал обиден смисъл, защото южняците мразели руските военни и цивилни съветници. Сега просто значи „бял чужденец“. Разбираш ли?

— Почти. На юг съм американец, на север съм австралиец. Обаче хората ще ми викат „руснак“.

— Това означава просто „бял чужденец“. Не бъркай нещата.

— Защо да не съм новозеландец, британец или може би канадец?

— Не зная. Опитай. Виж, хората на север не са такива материалисти, каквито са на юг.

— Чудесно.

— Не, лошо е. Те са истински комуняги и не можеш да ги подкупиш като на юг. Може да е свързано с философия или политика, но е и защото на север няма толкова много стоки и американските пари не са Господ. Затова не можеш да дадеш на някое ченге десетачка и да очакваш да си затвори очите. Разбираш ли?

— Ами двайсетачка?

Тя ненадейно се надигна и седна.

— Знаеш ли... по-другата седмица нашата служба е в почивка за празника. А тази седмица е много слаба. Искаш ли компания?

Аз също се надигнах.

— С удоволствие ще попътувам из провинцията — продължи Сюзан. — От година почти не съм излизала от Сайгон. Сигурно ще е интересно да разгледам някои места, свързани с войната, заедно с ветеран.

— Благодаря, но...

— Ще имаш нужда от преводач. Извън градовете не знаят много английски. Нямам нищо против да си взема малко отпускат.

— Сигурен съм, че има къде другаде да отидеш. Например можеш да прекараш една зима в Бъркшир.

— Винаги прекарвам отпуските си извън Виетнам, но сега ми се ще да попътувам из страната.

— Сигурен съм, че Бил с радост ще дойде с теб.

— Той не харесва Виетнам. Не можеш да го измъкнеш от Сайгон.

— Сигурен съм, че ще направи изключение, особено ако ни търси.

Тя се засмя.

— Можем да пътуваме като приятели. Всички го правят. Имам ти доверие. Ти си държавен служител.

— Струва ми се, че хората, които са ме пратили, няма да одобрят решението ми да си взема компания.

— Ще го одобрят, ако разбират какво представлява Виетнам. Освен езиковия проблем, мъжете, които пътуват сами, безмилостно са атакувани от сводници и проститутки. Това няма да се случи, ако пътуваш с жена. А и така вероятността полицията да ти досажда, е помалка. Сам мъж поражда подозрения. Не зная защо изобщо са те пратили сам.

Аз също не знаех. Може би заради силното желание да ограничат информацията за това разследване на убийство, което всъщност не беше разследване на убийство. Усмихнах се.

— Откъде да зная, че не си двойна агентка?

Сюзан също се усмихна.

— Аз съм скучаеща инвестиционна консултантка. Имам нужда от малко вълнения.

— Карай си мотора.

— Карам го. Обмисли предложението ми. Довечера мога да оставя съобщение в службата, да си събера багажа и най-късно утре

сутрин в десет да съм в „Рекс“.

— Ами Бил?

— Какво толкова се занимаваш с него?

— Това си е мъжка работа. Има ли оръжие?

Сюзан се засмя.

— Не. Няма, разбира се. Във Виетнам притежаването на оръжие е тежко престъпление.

— Радвам се.

— Ще му пратя телеграма от първата ни спирка — каза Сюзан.
— Където и да е тя.

— Ще си помисля.

— Добре, но ако решиш да ме вземеш, искам да разбереш, че отношенията ни ще са чисто платонични. Сериозно. Сама ще си плащам стаята, а ти ще си свободен да се забавляваш с местните жени, освен ако нямам нужда от компания за вечеря.

— Кой ще плаща вечерята?

— Ти, разбира се. Аз поръчвам, ти плащаш. И когато се налага да излизаш на тайни срещи, ще изчезвам.

Замислих се за всичко това, седнал на тревата в парка на президентския дворец, заобиколен от сайгонските сгради, уханието на цветята и слънчевата светлина. Погледнах я и очите ни се срещнаха.

Сюзан запали нова цигара, обаче продължи да мълчи.

Свикнал съм да работя сам и го предпочитам. Ако се прецаках, вашингтонските ми приятели щяха да се разочароват и може би да ми съчувстват, в зависимост от обстоятелствата. Ако се прецаках, докато пътувах с жена, щяха да ме обесят за ташаците. Джеймс Бонд никога не бе имал такива проблеми.

Освен това изобщо не бях сигурен какви са намеренията на Сюзан. Тя убедително беше обяснила, че иска да пообиколи страната, после идваше моментът с вълненията и приключенията и това можеше да е главният ѝ мотив. На второ място бе моя милост. Голям съм чаровник. Обаче не чак толкова.

Във всеки случай нейните мотиви нямаха абсолютно никакво отношение към възложената ми задача. Когато вода следствие, съм напълно съсредоточен и даже не си и помислям за жени. Почти никога. Сегиз-тогиз, но само в свободното си време.

И после, разбира се, стоеше въпросът със Синтия. Тя беше професионалистка и работеше с много мъже, затова бях сигурен, че ще ме разбере. А може би нямаше.

— Мислиш ли?

— Гледах ей онова водно конче.

— Ами тогава ми съобщи решението си до шест утре сутринта. После, както казваме в бизнеса, офертата се анулира. — Сюзан си обу чорапите и обувките, закопча си ризата, изправи се и си сложи слънчевите очила.

Станах и докато тя си закопчаваше банана, си облякох ризата. — Готов ли си?

Спуснахме се по склона към паркинга. Сюзан отключи веригата на мотопеда, извади мобилния си телефон и набра някакъв номер.

— Обаждам се в „Рекс“ — осведоми ме тя, после заговори на виетнамски и спомена името ми. Отговорът очевидно не я задоволи и гласът ѝ стана малко остър. Кучка. След дълга поредица едносрични думи и съгласни Сюзан затвори. — Нямало нищо за теб. Но им дадох номера на мобифона си и им казах да ми позвънят веднага щом донесат паспорта ти или някакво съобщение за теб.

Подаде ми телефона, запали мотопеда ѝ аз се метнах зад нея.

— Извинявай, трябваше да те попитам дали ти искаш да караш — рече Сюзан.

— По-късно.

Понесохме се по сайгонските улици.

— Помниш ли името на онзи човек на летището? — попита тя.

— Защо? Да не би да познаваш лошите по име?

— Някои. Имената се носят от уста на уста.

— Казваше се Манг. Полковник.

— Манг е собственото му име — каза Сюзан. — Знаеш ли фамилията му?

— Представи се като полковник Манг — отвърнах аз. — Как може това да е собствено име?

— Мислех, че си живял тук. След чина или титлата си виетнамците използват малките си имена — които всъщност стоят накрая. Така ти ще си господин Пол, а аз — госпожица Сюзан.

— Защо?

— Не зная. Те са си в родината. Могат да правят каквото си искат. Не си ли го научил, когато си бил тук?

— Честно казано, американските войници не знаеха почти нищо за виецнамците. Може би това е бил един от проблемите.

Тя продължи, без да отговори на забележката ми.

— Те много внимават за обръщенията. Винаги използвай съответната титла, господин, госпожица, госпожа, полковник, професор и така нататък, след това малкото им име. Става им приятно, ако знаеш виецнамската дума. Дай-та Манг. Полковник Манг. Онг Пол. Дядо Пол. — Сюзан се засмя.

Как ли беше на виецнамски „кучка“?

— Ще поразпитам за полковник Манг — каза тя, — но ако го срещнеш пак, опитай се да научиш фамицното му име.

— Убеден съм, че ще го срещна пак.

— Каза ли му къде отиваш?

— Хотелските ми резервации му дават част от маршрута ми. Той обаче иска да знае и останалата част и тогава ще ми върне паспорта.

— Ти искаш ли Манг да знае къде отиваш?

— Не особено.

— Тогава излъжи. Това не е ефикасна полицейска държава. Искаш ли да видиш още една забележителност?

— Естествено.

— Приятно ли ти е?

— Приятно ми е при тази скорост.

Тя се пресегна назад и ме потупа по коляното.

— По-късно ще изкарам звяра и ще се поразходим до каучуковата плантация на „Мишлен“. Искам да излезем от града. Съгласен?

— Може би трябва да остана в хотела, в случай че полковникът ме повика.

— Днес е неделя. Той си е вкъщи и чете биографията на Хо Ши Мин, докато жена му готви семейното куче. — Сюзан се засмя.

Засмях се и аз. Искам да кажа, понякога трябва да се смееш.

За някой друг Сюзан Уебър щеше да е оживяла мъжка фантазия. Обаче нещо ми подсказваше, че е като страната, в която живее: красива и екзотична, съблазнителна като тропически вятър в звездна нощ. Ала

някъде в ума си чувах приближаващото се потропване на бамбукови пръчки.

11.

Минахме по „Ле Дуан“, широк булевард с надвиснали от двете страни зелени клони, Сюзан отби до тротоара и посочи отсрещния тротоар.

— Познаваш ли това място?

Зад висока бетонна стена със стражеви кули се издигаше масивна бяла сграда, висока шест етажа — поредната панелна постройка в стила на шейсетте години. Трябваша ми няколко секунди, за да позная някогашното американско посолство.

— Гледала съм репортажа за партизаните, проникнали в сградата на посолството по време на офанзивата „Тет“ — каза Сюзан.

Кимнах. Бе се случило през февруари 1968-а, началото на края — самият край беше настъпил седем години по-късно, през 1975-а, когато посолството се бе превърнало в Дебелата дама, изпяла последната ария от досадно дълга трагическа опера.

Погледнах към покрива и видях по-малката постройка, откъдето на 30 април 1975-а с хеликоптер си бяха тръгнали последните американци. Това бе поредният от ония известни видеозаписи, станали емблематични за цялата тази отвратителна каша — морските пехотинци, отблъскващи крещящи и плачещи виетнамски цивилни и войници, които бяха нахлули в посолството и искаха да избягат, дипломатическите служители, опитващи се да изглеждат колкото може по-хладнокръвни по пътя до хеликоптерите, горящата на двора служебна документация, изпадналият в хаос Сайгон и посланикът, отнасящ сгънатото американско знаме у дома.

Бях го гледал по новините заедно с още неколцина войници в подофицерския клуб във Форт Хадли, където служех. Спомнях си също, че всички мълчахме, но сегиз-тогиз някой измърморваше „мамка му“ или „по дяволите“. Едно от момчетата плачеше. Щях да си тръгна, но бях хипнотизиран от тази действителна драма и още повече от факта, че няколко пъти съм бил в посолството, което правеше гледката още по-сюрреалистична, отколкото за другите присъстващи.

Сюзан прекъсна пътешествието ми във времето.

— Сградата се използва от виетнамска държавна петролна компания, но американското правителство води преговори, за да си я върне.

— Защо?

— Искат да я съборят. Заради лошия имидж.

Не отговорих.

— Тя е американска собственост. Може да построят на нейно място сградата на новото консулство. Но според мен комунистите ще искат да я превърнат в поредната туристическа атракция. Най-малко петачка. За виетнамци безплатно.

Пак не отговорих.

— Американците се завърнаха — продължи Сюзан, — хората ги искат и властите се напъват да измислят как да им вземат парите, без да допуснат самите тях. Всеки ден го усещам в работата си.

Замислих се за собствените си основания да съм в тази страна, обаче в разбирането ми за задачата все още имаше големи празноти, което не е обичайният начин да пратиш някого на опасна операция. Всичко се връзваше само ако включех Сюзан Уебър в уравнението.

— Искаш ли да те снимам на фона на посолството? — попита тя.

— Не. Да вървим.

Минахме през центъра на Сайгон и когато прекосихме един малък мост над кална рекичка, Сюзан каза:

— Намираме се на остров Хан Хои, главно жилищна зона.

Районът беше нисък, на места блатист, с дървени бараки в ниските части и по-стабилни жилища в по-високите.

— Къде отиваме?

— Трябва да взема мотора.

Продължихме през квартал с дървени къщи с градини, после между многоетажни сгради. Сюзан зави по една уличка и спря на някакъв паркинг — всъщност бетонна плоча, издигната върху стълбове до един блок. Паркингът бе задръстен с велосипеди, мотопеди и всевъзможни боклуци.

Слязохме, тя заключи мотопеда за перилата и тръгна към един голям черен мотор.

— Това е моят звяр. „Урал“ седемстотин и петдесетка. На чужденците е забранено да притежават машина над сто седемдесет и пет кубика, затова го държа тук.

— За да си го гледаш ли?

— Не, да си го карам. Полицията проверява само чужденците. Тук живеят едни мои приятели, семейство Нгуен.

— А какво правиш, когато излезеш на пътя?

— Карам бързо. Щом излезеш от града, няма проблем. От остров Хан Хои мога да тръгна на юг по един малък мост и след петнайсет минути съм извън Сайгон. Моторът е с вьетнамски номера и е регистриран на името на вьетнамец, друг мой приятел. Когато те спрат полицаи, няма как да проверят кой е действителният собственик. А ако им дадеш петачка, съвсем си затварят очите.

— Наистина си тук от прекалено отдавна.

Тя отключи големия мотор.

— Готов ли си за приключения?

— Опитвам се да не привличам вниманието. Налага ли се да се возим с незаконен мотор?

— Имаме нужда от мощност по хълмовете. Ти си доста тежък. — Сюзан ме потупа по корема, което малко ме изненада.

— Трябва да носиш каска на магистралата — казах аз.

Тя запали цигара.

— Говориш като баща ми.

Погледнах я.

— Ленъкс е далече, нали?

Сюзан се замисли.

— Позволи ми дребните ми прояви на бунт. — Дръпна от цигарата си. — Преди три години нямаше да ме познаеш.

— Само гледай да останеш жива.

— И ти.

— На мен ми е трети мандат. Аз съм професионалист.

— Ти си като хлапе, което се е изгубило в гората.

Сюзан извади мобилния си телефон и без да вади цигарата от устата си, набра някакъв номер, заговори на вьетнамски, изслуша отговора, рязко отвърна и изключи.

— Има съобщение за теб и въпреки това не са ми се обадили.

— Ще го споделиш ли с мен, или още не си свършила да се оплакваш от качеството на услугите?

— Съобщението е от полковник Манг. Утре в осем сутринта трябва да се явиш при него в имиграционната полиция... Ще ти

помогна да стигнеш до там.

— Мога да работя с карта — отбелязах аз.

— С какво си го ядосал пък този? — попита Сюзан.

— Държах се твърдо, но учтиво. Но може да съм казал нещо, с което да съм го вбесил.

Тя кимна.

— Смяташ ли, че той знае нещо?

— Няма какво да знае. Благодаря ти за загрижеността, обаче това не е твой проблем.

— Естествено, че е. Ти си от Масачузетс. Освен това ми харесваш.

— Виж, и ти ми харесваш. Точно затова искам да стоиш настрани.

— Както кажеш. — Сюзан се метна на мотора и аз се настаних зад нея. Имаше много повече място и бе много по-удобно, отколкото на мотопеда. Нейната седалка имаше дръжка, за която можех да се хвана. Тя запали и двигателят изрева.

Излязохме от паркинга, поехме на юг, прекосихме друго мостче и напуснахме острова. Отляво видях река Сайгон — по нея в този неделен следобед плаваха туристически корабчета.

Сюзан спря на банкета и се обърна към мен.

— Ако смятат, че замисляш нещо, няма да те експулсират. Ще те следят.

Не отговорих.

— Ако те арестуват, ще изберат някое градче, където могат да правят с теб каквото поискат. Затова е по-добре да не си сам.

— Няма ли да арестуват и теб?

— Аз съм важен член на американската бизнес общност и ако ме арестуват безпричинно, ще се вдигне голям шум.

— Е, ако ми потрябва бавачка, ще те осведомя.

— Труден клиент сте, господин Бренър.

— Попадам съм и в по-кофти ситуации.

— Още не знаеш каква ще е тази.

Тя настъпи газта и отново се понесохме по пътя.

12.

Продължихме на запад през разнообразен терен: оризища, нови индустриални райони, първобитни села и високи жилищни блокове. След двайсет минути бяхме оставили града зад себе си. В неделя следобед нямаше много автомобили, за сметка на волските каруци, велосипедите и пешеходците, между които Сюзан слаломираше, без да намалява скоростта, и почти постоянно надуваше клаксона.

Скоро изчезнаха и оризищата, за да направят място на хълмове със зеленчукови градини, пасища и горички.

От време на време минавахме покрай езерца, в които разпознавах кратери от бомби. От въздуха водата се виждаше в три цвята: прозрачно синя, мътнокафява или червена. Последната говореше за пряко попадение върху бункер с много хора. Човешка супа, така им викахме.

— Красиво е, нали? — надвика рева на мотора Сюзан.

Не отговорих.

Подминахме четири разбити американски танка М-48 с избледнели обозначения на някогашната южновietнамска армия и предположих, че са били унищожени през април 1975-а, когато северновietнамците бяха настъпвали за последната битка за Сайгон. За щастие тя не се бе състояла.

След поредния завой пред нас изникна огромно гробище.

— Спри — казах на Сюзан.

Тя отби и слязохме. Влязох през един отвор в ниската стена и застанах сред хилядите покрити с лишейи каменни плочи. До някои от тях бяха забити червени знамена с жълта звезда в средата. Върху всяка плоча имаше керамична паница с ароматични пръчици, някои димяха.

Към нас се приближи един старец и Сюзан го заговори. После се обърна към мен.

— Тук са погребани главно местни партизани от Виетконг и техните семейства. Онази част от гробището е за северновietнамците, загинали за свободата на Юга. Или поне той използва този израз. Предполагам, че ти ги наричаш „нашественици“.

— Попитай го дали наблизо има южновietnamско военно гробище.

Тя отново поговори със стареца.

— Такива гробища били забранени. Северновietnamците изровили с булдозери всички южновietnamски военни гробища. Това го натъжавало и разгневявало, защото не можел да почете гроба на загиналия си син, който служел в южновietnamската армия. Другият му син бил партизанин и го погребали тук.

Замислих се за това и за нашите гробища от Гражданската война, в които бяха погребани бойци от Севера и Юга. Ала тук сякаш беше изличена цялата памет на победената нация или пък тънеше в безчестие, като ръждясалите танкове, оставени за спомен от комунистическата победа.

До стената седеше старица — продаваше ароматични пръчици. Дадох ѝ един долар и взех една, отидох при най-близкия гроб и прочетох надписа: „Хоанг Ван Нгок, трунг-юй, 1949-1975“. Бяхме родени в една и съща година, но слава Богу, приликата стигаше само до тук. Сюзан застана до мен и запали пръчицата със запалката си. Във въздуха се издигна дим и аромат на тамян.

Не обичам да се моля, освен когато стрелят по мен, обаче оставих пръчицата в паницата, като си мислех за тристате хиляди северновietnamци, които нямаха надгробни плочи, за нашите изчезнали две хиляди и за стотиците хиляди южновietnamски войници, които лежаха под земята в изринати с булдозери гробища. Замислих се за Стената, за това как с Карл стояхме там, после за Тран Ван Вин.

Нещо в мен настояваше, че не е възможно Тран Ван Вин да е жив, и в същото време бях убеден в обратното. Убедеността ми отчасти се основаваше на собственото ми самолюбие — Пол Бренър не бе изминал целия този път само за да открие един мъртвец. Друга причина беше почти чудотворното стечение на обстоятелствата, което ме бе довело тук и което като рационален човек, ми се щеше да отхвърля, но не можех. И накрая идваше подозрението, че Карл и неговите приятели знаят нещо, което не ми е известно.

Извърнах се от гроба и двамата със Сюзан се запътихме към мотора.

Продължихме. Спомнях си този район на запад от Сайгон, защото няколко пъти бях минавал от тук с конвои до Тай Нин на камбоджанската граница. По онова време селското население живееше главно в стратегически села, което означаваше охранявани лагери, а останалите бяха партизани, които живееха в тунелите в Ку Чи. После бяха почасовите партизани, които денем бяха за сайгонското правителство, вечеряха със семейството си и отиваха на нощна смяна с АК-47.

През войната районът между камбоджанската граница и предградията на Сайгон бе изключително оспорван и някъде бях чел, че бил най-тежко бомбардираната и обстрелвана земя във военната история. От гледна точка на моите впечатления, това спокойно можеше и да е вярно.

Спомнях си и обезлистяването с ейджънт ориндж и как когато всички растения покафяваха и умираха, американските бомбардировачи хвърляха напалм и запалваха пожари. Гъстите облаци дим се кълбяха дни наред, докато не завалеше дъжд и не покриеше всичко с мокри сажди.

Виждах, че растителната покривка се е възстановила, ала не изглеждаше както трябва — изглеждаше хилава и рядка, несъмнено резултат на остатъчните химикали в почвата.

Моторът вдигаше много повече шум от американските и японските машини, затова почти не разговаряхме.

Бяхме на пътя от около час и се движехме на северозапад към Ку Чи и Тай Нин, накъдето отиваше шосе 22. Странно, все още се губех в северна Вирджиния, обаче познавах този път. Явно някога беше бил важен за мен.

Влязохме в Ку Чи. Спомнях си го като яко укрепено провинциално селище, но сега той се бе превърнал в оживен град с нови постройки, павирани улици и заведения за караоке. Човек трудно можеше да си представи тежките боеве, които в продължение на трийсет години се бяха водили в и около него, от войната във Френски Индокитай през 1946-а до края на Американската война.

Навсякъде се вееха червени знамена и в средата на едно кръгово кръстовище имаше северновиетнамски танк върху бетонна платформа, заобиколен със знамена и цветя.

Сюзан зави по главната улица, после отби и спря. Слязохме и аз заключих мотора за една стойка, докато Сюзан вадеше фотоапарата си.

Изтупахме червения прах от дрехите си и тя ме попита:

— Идвал ли си тук?

— Неведнъж. На път за Тай Нин.

— Наистина ли? Какво си правил в Тай Нин?

— Нищо. Придружавах конвои. От Биен Хоа до Ку Чи и Тай Нин, после обратно, преди да се стъмни.

— Поразително.

Не бях съвсем сигурен какво е поразително и не попитах. Задникът ми беше натъртен, краката ме боляха и имах прах във всичките си телесни отверстия.

Разходихме се по главната улица и с изненада видях групи американци.

— Тези хора да не са се изгубили? — попитах Сюзан.

— Американците ли имаш предвид? Идват, за да разгледат прословутите тунели. Това е голяма туристическа атракция.

— Майтапиш ли се?

— Не. Искаш ли да ги видиш?

— Искам да видя една ледена бира.

Влязохме в първото отворено кафене и седнахме на ниска масичка.

Незабавно се приближи едно момче и Сюзан поръча две бири, които се появиха след секунди, само че без чаши. Покрити с прах, ние надигнахме бирите — бутилките бяха без етикети. Тя запали цигара.

Слънцето се бе спуснало под тентата на кафенето. Беше горещо.

— Забравих колко е топло тук през февруари — отбелязах аз.

— На север е по-хладно. Времето се променя още щом минеш Облачния проход. Сега там е дъждовният сезон.

— Спомням си го от шейсет и осма.

Сюзан зарея поглед някъде, после каза, сякаш на себе си:

— Толкова много години след последния изстрел войната продължава да е надвиснала над тази страна... например онзи мъж оттатък улицата.

Погледнах натам и видях еднокрак старец, който ходеше с патерици. Липсваше и част от едната му ръка.

— И онези танкове край пътя — продължи тя, — тунелите в Ку Чи, безбройните военни гробища, паметниците по бойните полета и военните музеи във всеки град, младежите без родители... Когато дойдох тук, почти не обръщах внимание на всичко това, но не можеш вечно да го пренебрегваш. То е навсякъде и аз не виждам дори само половината.

Не отговорих.

— Това е част и от икономиката, основната причина за туризма в страната. Младите чужденци се забавляват с цялата тази носталгия по войната — нали разбираш, ветераните, които се завръщат, за да видят това или онова. Те... Ние го наричаме „екскурзия в Света на Виетконг“. Всъщност е ужасно. Безсърдечно. Сигурно си ядосан.

Не отговорих.

— Ароматичната пръчица... беше много мило от твоя страна.

За пореден път не й отговорих и известно време поседяхме в мълчание.

— Много странно е да съм пак тук... — накрая казах аз. — Виждам нещо, което ти не виждаш... спомням си неща, които ти никога не си преживявала... и не искам да ти изглеждам особен... но от време навреме...

— Няма нищо. Наистина. Просто ми се ще да говореше за това.

— Едва ли мога да изразя с думи как се чувствам.

— Искаш ли да се прибираме в Сайгон?

— Не. Тук ми харесва. Сигурно е заради компанията.

— Сигурно. Определено не е заради жегата и праха.

— Или заради твоето каране.

Сюзан повика момчето, даде му един долар, поръча му нещо и то изтича на улицата. След няколко минути се върна със слънчеви очила и пачка донги, които тя му каза да задържи. После разтвори очилата и ми ги сложи.

— Ето, така приличаш на Денис Хопър в „Спокойният ездач“.

Усмигнах се.

Сюзан вдигна фотоапарата.

— Придай си суров вид.

— Аз съм си суров.

Тя натисна бутона.

После даде апарата на момчето, придърпа стола си до моя и праметна ръка през раменете ми. Хлапето ни снима, както бяхме наклонили глави един към друг и се чукахме с бирите.

— Направи още няколко за Бил — предложих аз.

Сюзан си взе фотоапарата от виетнамчето и попита:

— Може ли да ти ги пратя вкъщи, или това ще предизвика проблеми?

Прочетох истинския подтекст на въпроса ѝ.

— Живея сам.

— И аз.

Използвахме единичната тоалетна в дъното и измихме праха от пътя. Сюзан даде на собственика един долар за бирите и му честити Новата година. Излязохме на улицата и тръгнахме към мотора.

— Обичаш ли да караш? — попита ме тя.

— Естествено.

Тя провеси фотоапарата през рамо, даде ми ключовете и се метнахме на седалката. Запалих двигателя и Сюзан ми изнесе кратък урок по шофиране на руски „Урал“.

— Скоростите малко заяждат, предните спирачки са меки, задните държат. Ускорението може да е по-бързо, отколкото си свикнал, и предницата малко се приповдига. Иначе е мотор мечта.

— Ясно. Дръж се. — И полетях прекалено бързо по главната улица. Подминах две ченгета на велосипеди, които ми изкрещяха нещо. — Да спра ли искаха?

— Не. Пожелаха ти приятен ден. Продължавай.

След десет минути бяхме далече от Ку Чи и започвах да свиквам с мотора, обаче имах проблеми със задръстванията по тесния път.

— Натискай клаксона. Трябва да предупреждаваш хората. Затова са го сложили.

Натиснах бутона и надух клаксона, докато се провирах между колела, пешеходци, мотопеди, свине и волски каруци.

Сюзан се наведе напред, прегърна ме с дясната си ръка през кръста и постави лявата си длан на рамото ми.

— Страхотно се справяш.

— Те не смятат така.

С нейните упътвания след няколко минути се движехме по тесен, почти непавиран път.

— Къде отиваме? — попитах я.

— Тунелите са право пред нас.

След още няколко километра видях равен открит район, където бяха спрели пет-шест автобуса.

— Спри на ей онзи паркинг — каза Сюзан.

Спрях под мижавата сянка на няколко хилави дръвчета.

— Намираме се при един от входовете на тунелите — поясни тя.

— Това част от Света на Виетконг ли е?

— Това е сърцето на Света на Виетконг. Над двеста километра подземни тунели, един от които стига чак до Сайгон.

— Влизала ли си в него?

— Идвала съм тук, но никога не съм влизала в тунелите. Никой не иска да дойде с мен. Но реших, че ти няма да откажеш.

Прозвуча ми като предизвикателство към мъжествеността ми и казах:

— Обожавам тунелите.

Слязохме от мотора, заключихме го за едно дърво и тръгнахме към входа.

Билетите струваха по долар и петдесет и Сюзан плати, без да възрази.

Присъединихме се към група хора под сламен покрив с надпис „английски“. Групата се състоеше главно от американци, но чух и австралийски акцент. Имаше подобни павилиони и за други езици. Явно някой от Народното министерство на туризма беше ходил в „Дисни Уърлд“.

Виетнамската екскурзоводка раздаде брошури на трийсетината англоговорещи и каза:

— Моля, запазете тишина.

Всички млъкнаха и виетнамката започна разказа си. Не бях особено добре запознат с тунелите в Ку Чи и имах усещането, че няма да науча много повече от нея, защото английският ѝ беше малко странен.

Прочетох брошурата, чийто английски също си падаше необичаен.

Така или иначе, от екскурзоводката и книжлето разбрах, че тунелите били започнати през 1948-а по време на комунистическата борба срещу французите. Началото им било при Пътеката на Хо Ши

Мин в Камбоджа и те лъкатушели навсякъде, включително под някогашни американски военни бази. Първите тунели били само толкова широки, колкото през тях да се провре дребен партизанин, и бойците трябвало да се пазят от насекоми, прилепи, плъхове и змии.

В тунелите можели да се скрият до шестнайсет хиляди борци за свобода и там се били женели хора и раждали деца. В подземния комплекс имало кухни и напълно оборудвани болници, спални, складове за оръжие и експлозиви, кладенци, вентилационни шахти, фалшиви тунели и минирани проходи. Виетнамката се усмихна и се пошегува:

— Но вече няма нужда да се боите от мини.

— Има си хас при тая цена — казах на Сюзан.

Екскурзоводката ни обясни и че американците били хвърлили стотици хиляди тонове бомби върху тунелите, влизали в тях с огнехвъргачки, наводнявали ги, обгазявали ги и пращали групи войници, наричани „тунелни плъхове“, с миньорски каски и кучета, за да се бият с подземните обитатели. През двайсет и седемте години на използване на тунелите в тях загинали десет от шестнайсетте хиляди мъже, жени и деца и повечето били погребани вътре.

— Вече можем да влезем в тунелите — заяви виетнамката. — Готови ли сте?

Очевидно никой не изгаряше от желание и десетина души ненадейно си спомниха, че имат друга работа. Обаче не им върнаха парите за билетите.

Докато вървахме към входа, мъжът до мен ме попита:

— Ветеран ли си?

Погледнах го.

— Да.

— Изглеждаш прекалено едър за тунелен плъх.

— Надявам се, че изглеждам прекалено умен за тунелен плъх.

Той се засмя.

— Аз бях плъх три месеца. Повече никой не може да издържи. — И прибави: — Трябва да им го признаем на тия копелета, страшни куражлии бяха, мама му стара. — Погледна Сюзан. — Извинете ме.

— Няма нищо, и аз ругая.

— И вие вършехте добра работа — поласках ветерана, който бе нисък, ала вече не и слаб.

— Да... Не знам какво съм си мислил, когато поисках да ме пратят в тунелите. Искam да кажа, хич не е забавно да се срещаш лице в лице с вьетнамците в толкова тясно пространство.

Стигнахме до входа и мъжът продължи:

— Сънувам най-страшните си кошмари за тия тунели... нали разбираш, пълзя в тъмното и чувам, че някой диша, под униформата ми лаят гадинки, хапят ме навсякъде, в косата ми се отъркват плъхове, по ръцете ми пълзят змии, скапаният таван е на по-малко от десет сантиметра над гъза ми и отвсякъде капе вода, не мога да се обърна и знам, че Чък е точно пред мене, обаче не искам да включвам миньорската лампа и...

— Може би не бива да влизаш вътре — прекъснах го аз.

— Трябва. Нали разбираш? Ако вляза, кошмарите ми ще престанат.

— Кой гений ти го каза?

— Един познат, дето го е направил.

— И подействало ли му е?

— Предполагам. Иначе защо ще ми каже да го направя?

— Казва се Карл, нали?

— Не... Джери.

Както и да е, екскурзоводката спря на входа, който бе покрит с дървен навес.

— Някой от вас през войната влизал в тези тунели?

Моят приятел бързо вдигна ръка и всички го погледнаха.

— О... значи вие сражава в тунел. Елате да поговорим.

Някогашният тунелен плъх си проправи път и се приближи до вьетнамката. Очаквах лекция за американския империализъм, обаче тя каза:

— Моля, предупредете всички стои заедно и не страхува. Всичко съвсем безопасно.

Тунелният плъх повтори инструкциите ѝ и прибави няколко съвета от себе си, с което се превърна в нещатен помощник-екскурзовод. Адски странно, като се замисли човек.

Влязохме в тунела и вьетнамката помоли тунелния плъх да застане най-отзад.

Входът беше широк, само че много нисък и всички трябваше да се приведат. Наклонът отначало бе полегат, после ставаше по-стръмен

и проходът се стесняваше. Слабите електрически крушки едва го осветяваха.

Бяхме двайсетина, включително две млади австралийски двойки, шест американски семейства на средна възраст, някои с деца, останалите млади хора.

От време на време екскурзоводката казваше по нещо, изчака японската група да се отдалечи напред и продължи навътре в лабиринта.

Тук бе много по-хладно, но доста влажно. Чух някъде да цвърти плъх.

— Подходящо място за втора среща — подметнах на Сюзан.

Тунелът ставаше все по-тесен и нисък и скоро започнахме да пълзим в мрака по тръстикови рогозки и парчета мокър хлъзгав найлон. Искам да кажа, защо ми беше тая гадост?

Накрая излязохме в нещо като малка стая, осветена от електрическа крушка. Всички се изправихме. Екскурзоводката включи фенерче и плъзна лъча наоколо.

— Тук е кухнята. Там виждате място за готвене, а дупка на таван е за дима. Дим отива в селска къща и селянин готви, за да американец мисли, че селянин готви. Нали?

Засвяткаха фотографски светкавици. Сюзан каза „Усмихни се“ и ме заслепи със светкавицата си.

Виетнамката насочи лъча на фенерчето си към групата.

— Къде американец, който сражава в тунел? Къде?

Всички се заозъртахме, ала него го нямаше. Самоотлъчка. Екскурзоводката явно се обезпокои, но като се имаше предвид ограничената отговорност на Тунелната корпорация, не беше прекалено загрижена.

Продължихме нататък около половин час и започна да ми става студено, влажно и клаустрофобично. Бях уморен и се чувствах мръсен. Нещо ме ухапа по крака. От известно време бе престанало да ми е забавно и кръстих обиколката „Отмъщението на партизанина“.

Накрая стигнахме до същия тунел, през който бяхме влезли, и след пет минути бяхме на слънце. Всички изглеждаха отворително, но след няколко секунди хората се заусмихваха. Струваше си пощенската картичка до дома.

Екскурзоводката ни благодари за смелостта и вниманието и всички ѝ дадоха по долар, което обясняваше защо се е захванала с най-скапаната работа на земята.

Докато се отдалечавахме, я видях да се мие в леген с вода.

— Благодаря, че ми предложи да дойдем — казах на Сюзан.

— Радвам се, че ти е харесало. — Тя се огледа. — Ей, какво стана с тунелния плъх?

— Не зная. Но ако оная група виетнамци зад нас не излезе, смятай, че си получила отговор на въпроса.

— Бъди сериозен. Човекът може да се е изгубил или да се е чалнал вътре. Не трябва ли да направим нещо?

— Екскурзоводката знае, че е изгубила един от нас, и ще се погрижи. Нали ѝ дължи един долар.

Запътихме се към няколко сергии за сувенири, където продаваха боклуци от войната като в Музея на американските военни престъпления. Един тип се опита да ни пробута хошимински сандали, направени от стари автомобилни гуми, които някога били носени от партизанин по Пътеката на Хо Ши Мин. Всички продавачи бяха облечени в черни пижами и сандали и носеха конични сламени шапки, точно като партизани. Отначало това ми се стори абсолютно сюрреалистично, но после реших, че е идиотско.

Купихме си еднолитрови бутилки вода и аз използвах моята, за да се измия и да утоля жаждата си.

— Не мога да си представя как вътре години наред са живели хора — каза Сюзан. — Не мога да си представя и как сте живели в джунглата вие.

— Аз също.

Забелязахме нашия тунелен плъх да седи на един пластмасов стол с бутилка бира в ръка. И отидохме при него.

— Уплашихме се, че сме те изгубили — казах му аз.

Той ме погледна и не ме позна. Попитах го:

— С какво си дошъл?

— С рейс.

— Ясно. Най-добре вече да се качваш на рейса.

Мъжът помълча няколко секунди, после заяви:

— Връщам се вътре.

— Може би днес не е подходящо — посъветва го Сюзан.

Той я погледна — всъщност погледът му мина през нея, изправи се и повтори:

— Връщам се вътре. — И се запъти към входа на тунела.

— Защо не се помъчиш да го разубедиш? — попита ме Сюзан.

— Не. Остави го. Трябва да опита пак. Идва отдалеч.

Върнахме се при мотора.

— Аз ще карам — каза тя. — Трябва да сме в Сайгон преди мръкване, аз познавам пътищата.

Качихме се и излязохме от паркинга. Сюзан продължи на север по обратния път, който вече представляваше само непавирана пътека.

— Тази машина е добра за черни пътища, но трябва да се държиш здраво — извика тя.

Бясно заподскачахме и моторът на няколко пъти поднесе, но Сюзан очевидно си знаеше работата и започнах да се чувствам по-спокоен, че няма да се претрепем.

— Този път води до шосе номер тринайсет, което минава през каучуковата плантация на „Мишлен“ — викна тя. — После ще се върнем в Сайгон по шосето, по което няма много движение, така че ще стигнем бързо.

Движехме се на север по най-отвратителния път в това полукълбо и ми се струваше, че бъбреците ми ще изскочат през ушите.

Накрая стигнахме до двулентово павирано шосе и Сюзан зави надясно.

— Това е каучуковата плантация. Това са каучукови дървета.

Пътят изглеждаше почти пуст и тя настъпи газта. Носехме се със стотина километра в час, но шосето бе равно. Слънцето обаче бързо залязваше и сенките на каучуковите дървета бяха дълги и мрачни.

Спомних си думите на Карл, че е служил в Единайсета бронирана мотопехотна дивизия, а и от други ветерани знаех, че в плантацията на „Мишлен“ край шосе 13 са се водили много сражения.

Представих си Карл зад картечницата на бронетранспортъора, захапал цигара и насочил бинокъл към призрачната гора, навярно въобразявайки си, че е генерал Гудериан^[1], повел танковете си срещу Русия. Щях да му кажа, че съм идвал тук — ако се случеше пак да разговаряме.

След двамадесет минути излязохме от зловещата каучукова гора и навлязохме в район, обрасъл с храсталаци. Вече беше тъмно и по пътя

имаше само мотопеди и леки коли. Когато наближихме Сайгон, движението стана по-натоварено и Сюзан трябваше да намали скоростта.

Нощем военновременният Сайгон приличаше на светъл остров в безкраен океан от мрак. Животът в града продължаваше — в предградията се появяваха заграждения от бодлива тел и бариери и войниците заставаха нащрек. След залез-слънце нищо извън столицата не помръдваше, а ако мръднеше, трябваше да го убиеш. А зад бодливата тел бяха военните бази, също малки атоли, като Биен Хоа и „Тан Сон Нат“, където войниците пиеха бира и играеха комар, гледаха филми от родината, пишеха писма, чистеха снаряжението си, проклинаха войната, стояха на пост и неспокойно спяха. А ако имаше късмет да го пратят нощен патрул, човек понякога срещаше мъжете и жените от тунелите в Ку Чи.

Наближавахме града откъм север и видях светлините на летище „Тан Сон Нат“. Още по на изток се бе намирала някогашната ми база в Биен Хоа, където също имаше писти, само че за военни самолети.

— Знаеш ли какво е станало с американската военна база в Биен Хоа? — попитах Сюзан.

— Мисля, че е виетнамско военно летище. За реактивни изстребители. Преди ти да ми кажеш нямах представа, че е била американска база.

— Предполагам, че не мога да посетя старата си казарма.

— Не, освен ако не искаш да те застрелят.

— Не искам.

Прекосихме някакъв кален канал и стигнахме на Хан Хои по същия мост, по който го бяхме напуснали. Улиците на острова бяха тъмни, но Сюзан знаеше пътя. Изпреварихме един жълт полицейски джип и мъжът на предната дясна седалка ни изгледа, после колата потегли след нас.

— Имаме си компания — предупредих Сюзан.

— Зная. — Тя изключи фаровете и зави по някаква тясна уличка, където колата на ченгетата не можеше да влезе. Изглежда, този район й бе познат и след няколко минути спряхме на паркинга до блока на семейство Нгуен.

Оставихме мотора и скоро отново бяхме на път с малкия „Минск“, който изглеждаше още по-неудобен, отколкото си го

спомнях. Докато караше към центъра, Сюзан си погледна часовника и каза:

— Точни сме. Сега е осем без двацет и до осем ще сме в службата ми.

— Къде е службата ти?

— На улица „Диен Биен Фу“. Близко до Нефритената императорска пагода.

— Това ресторант ли е?

— Не, това е Нефритената императорска пагода.

— Звучи като ресторант в Джорджтаун.

— Не мога да повярвам, че съм прекарала цял ден с теб.

— Аз също.

— Майтапя се. Ти си много забавен. Приятно ли ти беше днес?

— Да. Не зная кое най-много ми хареса — срещата с Бил, жегата, твоето каране, военните спомени от Сайгон, пътят от ада до тунелите в Ку Чи или бягството от ченгетата.

— Не забравяй, че те черпих бира, купих ти слънчеви очила и платих билетите.

— Да. Благодаря.

Минахме над калната река, влязохме в центъра на града и продължихме покрай река Сайгон. Беше невероятно оживено за неделя вечер и аз го отбелязах.

— Викат му „сайгонска треска в неделя вечер“ — поясни Сюзан. — Кой знае защо, виетнамците повече излизат в неделя, отколкото в събота вечер. Шантава работа. След вечеря ще отидем да пийнем по нещо, да потанцуваме и ако искаш, ще те заведе в един караоке бар.

— Скапан съм.

— Тъкмо ще си починеш.

Завихме по една тясна улица, която пресичаше няколко натоварени булеварда.

— Винаги ли караш сама? — попитах, докато чакахме на поредния светофар. — Искам да кажа, извън града.

— Понякога. Бил не си пада по моторите. Понякога ходя с приятелка. Виетнамка или американка. Защо?

— Не е ли опасно за сама жена?

— Не, естествено. В повечето будистки страни жените не са подложени на сексуален тормоз. Струва ми се, че проблемът по-скоро

е културен, отколкото религиозен. Разбира се, ако си млада и хубава като мен, някой виетнамец може да се опита да те сваля в бара, но не го правят много умело.

— Дай ми пример.

Тя се засмя.

— Ами, първо ти казват, че си красива и че много пъти са те виждали на улицата.

— Какво му е лошото? И аз често използвам тези думи.

— Някога имал ли си успех?

— Не.

Сюзан отново се засмя и потегли. След няколко минути излязохме на улица „Диен Биен Фу“.

Скоро минахме покрай изключително внушителна пагода, от която някой ден щеше да стане страхотен ресторант, после Сюзан спря пред модерна сграда от стъкло и стомана с еркер, надвиснал над тротоара. Слязохме от минска и тя го забута към входа. Портиерът ѝ отвори вратата, усмихна се и каза нещо на виетнамски.

Сюзан извади фотоапарата и тръгнахме към асансьорите.

Когато се качихме в кабината, Сюзан активира бутона за седмия етаж със специален ключ, после каза:

— Не позволявай на онези във Вашингтон да те замесят в нещо опасно.

Вече беше малко късно за този съвет.

[1] Хайнц Вилхелм Гудериан (1888-1954) — немски генерал, един от главните създатели на доктрината за бронираната армия и блицкрига между Първата и Втората световна война. — Б.пр. ↑

13.

Асансьорната врата се отвори и се озовахме в просторна приемна с черни лакирани мебели, гравюри върху оризова хартия и розов мраморен под. Над регистратурата с месингови букви пишеше: „Американ-Ейжън Инвестмънт Корпорейшън, Лимитид“.

— Добре дошли в „Американ-Ейжън Инвестмънт Корпорейшън“, господин Бренър — каза Сюзан. — Искате ли да си купите половин фабрика за консервиране на риба?

— Ще се задоволя с цял скок и сода.

Под името на фирмата висеше знаме със златен металически надпис „Чук мунг нам мой“ и под него „Честита Нова година“ на английски.

На пода имаше ниско кумкуатово дърво и няколко цъфнали клонки бяха пъхнати в нещо като стойка за чадъри. Повечето цветчета бяха нападали по мрамора.

Вдясно от регистратурата имаше червена лакирана двукрила врата и Сюзан притисна дланта си към скенера. Прозвуча сигнал и едното крило се отвори.

Забелязах, че осветената приемна се наблюдава от камера.

Последвах я в просторно помещение, заето от бюра и преградени участъци — типичен модерен офис, който можеше да се намира навсякъде по света.

Нямаше никой друг, обаче флуоресцентните лампи светеха. Тук също имаше камери. Миришеше на застоял цигарен дим — от двацет години не бях подушвал тази миризма в американски офис.

— Целият горен етаж с терасата е наш — поясни Сюзан, докато вървахме. — Климатичната инсталация е изключена, затова е малко задушно.

Стигнахме в дъното на помещението до три разположени на голямо разстояние една от друга врати. Сюзан отиде при най-лявата, на чиято месингова табела пишеше „Сюзан Уебър“, набра цифровия код на ключалката и отвори.

В стаята бе тъмно и Сюзан светна лампите. Влязохме в голям ъглов офис с прозорци на двете стени. Огледах се за видео скенер, но не забелязах.

— Хубав офис.

— Благодаря. — Тя остави фотоапарата на бюрото до един вече изсниман филм, после отвори най-горното чекмедже, извади стек марлборо и измъкна един пакет. Запали с хромирана настолна запалка и силно дръпна дима. — Уф... Ставам нервна и раздразнителна, когато не мога да пуша.

— Какво оправдание си намираш през останалото време?

Сюзан се засмя и отново дръпна от цигарата.

— Преди половин година ходих в Ню Йорк на едно съвещание. Четири часа в забранена за пушене сграда, а и цикълът ми беше дошъл. За малко да се побъркам. Как според теб да се върна в Щатите?

Въпросът бе реторичен, но въпреки това ѝ отговорих.

— Навярно не можеш. Навярно животът ти е тук.

Сюзан ме погледна и очите ни се срещнаха. Тя угаси фасата.

— Ако ми дадеш адреса си, ще ти пратя снимките, които направихме.

— Сигурна ли е пощата ти?

— Всеки ден пращаме фирмената си поща с „Фед Екс“. Тя се сортира в Ню Йорк и се разпраща от там. Ако искаш да ми пратиш нещо, използвай нюйоркския ми адрес. — Тя ми подаде визитка с нюйоркския адрес на „Американ-Ейжън Корпорейшън“. Запомних го наизуст и ѝ върнах картичката с думите:

— По-добре да не я нося със себе си.

Сюзан отново ме погледна.

— Има ни в указателя на Манхатън, ако го забравиш.

После седна на бюрото си, сложи си слушалки и отвори гласовата си поща.

— В онзи шкаф има лед — осведоми ме тя. — Аз ще пия джин с тоник.

Отворих шкафа, който се оказа малък хладилник, и извадих леда. Чашите и бутилките бяха отгоре. Докато тя прослушваше съобщенията си, аз приготвих напитките.

На стената над шкафа висяха двете ѝ дипломи, поставени в рамки — от Амхърст и Харвард. До тях имаше грамота от

Американската търговска камара — клон Хошимин. Това бе поразително, но през последното денонощие постоянно нещо ме беше поразявало и нямаше да се изненадам даже да бях видял, че е наградена с орден „Ленин“ за ударен труд. Кой знае как, се бях озовал в успоредна вселена, в която ние бяхме победили във войната.

На самия шкаф имаше четири снимки. Най-близката бе на Сюзан с квадратна шапка и тога — пурпурна, така че трябваше да е в Харвард, ако не ме лъжеше моята бостънска памет. Самата Сюзан изглеждаше по-млада, разбира се, но и... предполагам, може да се каже, че още не е била закоравяла от живота си в нийоркския корпоративен свят или обръгнала от прекараните в Сайгон години. И аз имах такава снимка, само че от завършването на гимназия, преди да ме пратят във Виетнам.

Хвърлих поглед към нея. Колкото и да беше красива, тя изглеждаше малко прекалено уморена от света за възрастта си. Или по-мекото казано, лицето ѝ разкриваше известен характер.

На втората снимка се виждаше красива, добре облечена петдесетинагодишна двойка — очевидно родителите ѝ. Баща ѝ имаше вид на симпатяга, а майка ѝ бе хубавица.

Третата фотография беше семейна, на фона на коледна елха и камина. Там бяха родителите, Сюзан, по-малкият ѝ брат и сестра ѝ, която изглеждаше мъничко по-млада от нея. Всички бяха красиви, носеха поло и панталони от туид и бяха типични бели протестанти.

Четвъртата снимка бе направена на открито и можеше да е от лятна сватба — беше се събрала цялата фамилия, баби и дядовци, семейства, деца и бебета. Сюзан носеше дълга бяла лятна рокля и косата ѝ бе късо подстригана. До нея стоеше Хари Хубавеца и я прегръщаше през голото рамо. Носеше официално бяло сако и имаше бронзов загар. Можеше да е неин роднина, обаче нямаше такъв вид и трябваше да ѝ е гадже или дори годеник, след като се беше намъкнал на семейна фотография.

Забелязах, че никъде няма снимка на Лъскавия Бил.

Извърнах се от шкафа и видях, че Сюзан си проверява имейла. Тя вдигна поглед.

— Както се досещаш, това е семейството ми. Те са идеални във всяко отношение, освен някои интересни странности и неустановени

психически разстройства. — Сюзан се засмя. — Но аз ги обичам. Наистина. Ще ти харесат.

Погледите ни се срещнаха.

— И ти сигурно ще им харесаш. Освен на дядо Бърт, който смята, че ирландците трябва да бъдат депортирани.

Усмихнах се.

Тя се върна към имейла си.

— Седни ей там. След малко идвам.

Седнах на един въртящ се стол до прозорците пред масичка с черен гранитен плот и се загледах в Сюзан, която пишеше на клавиатурата. Беше възприела друга самоличност още щом бяхме влезли във фоайето на сградата.

Докато отпивах от скоча със сода, се огледах. Плюшеният килим бе нефритенозелен, мебелите бяха от полирано дърво, стените бяха покрити с жълта коприна, в която различих фин бамбуков мотив.

През източните прозорци се виждаше изтъняващата луна. След по-малко от седмица съвсем щеше да изчезне и ако бях на открито, това щеше да е в моя полза, както беше в полза на врага през шейсет и осма.

В една голяма ниша забелязах факс, ксерокс, машина за унищожаване на хартия и сейф. Да разполагаш с такива неща за лично ползване не бе само символ на статус, но и очевиден признак на мерки за сигурност. Нищо важно не биваше да напуска или влиза в този офис от общото помещение. Това ми беше познато.

Сюзан стана от бюрото, настана се на стола срещу мен и вдигна чашата си с джин и тоник.

— Наздраве.

Чукнахме се и отпихме. Тя запали нова цигара и я остави да гори в хромирания пепелник, който бе до половината пълен с угарки. Кошчето за боклук също беше полупълно и по килима в приемната бях забелязал цветчета. Преди и след работно време тук не се чистеше. Явно бяха наели съветник по сигурността. А може да нямаха нужда от външни съвети.

— Носиш ли в портфейла си някакви снимки? — попита Сюзан.

— Какви снимки?

— На семейството си.

— Щом не нося визитки на вражеска територия, защо да нося снимки на семейството си?

— Ясно. Ти си на вражеска територия. Аз не съм. — Тя се усмихна. — Мислех, че си турист.

— Не съм.

— Така вече ще стигнем донякъде.

Смених темата.

— Родителите ти сигурно са одобрили поне офиса ти.

— Как иначе? Стигнах до ъгловия кабинет години по-рано, отколкото щях да успея в Щатите.

В това отношение със Сюзан имахме еднакви виетнамски преживявания. Когато през шейсет и осма бях в пехотата, бързо се издигахме по чин, главно заради неочакваните загуби на личен състав. Виетнам беше страхотно място за правене на кариера, обаче трябваше да се прибереш у дома, за да се върнеш в истинския военен живот — реалния свят. Сюзан Уебър все още не бе осъществила този преход.

„Американ-Ейжън Инвестмънт Корпорейшън“ възбуждаше любопитството ми и аз я попитах:

— Кой работи в другите два кабинета?

— Моят шеф, Джак Суонсън, и един виетнамец. Имаме още трима американци — двама мъже и една млада жена, Лиза Клоуз, току-що завършила.

— Някой от престижните университети вероятно.

— Естествено. Колумбия. Освен това има една канадка, Джанис Стантън, тя е нашата финансистка. И двама виеткиеу. Знаеш ли какво е виеткиеу?

— Не.

— Бивши виетнамски бежанци, завърнали се в страната. Някои страдат от толкова мъчителна носталгия, че предпочитат да са в тази бедна тоталитарна държава, отколкото където и да било другаде. Нашите виеткиеу са мъж и жена от Калифорния. Владееят перфектно английски и виетнамски. Те са важна брънка от мултинационалния бизнес тук, културен мост между Изтока и Запада.

— Как се отнасят с тях?

— Преди комунистите ги тормозеха, наричаха ги предатели, американски лакеи и прочее. Но през последните пет-шест години виеткиеу официално са добре дошли в страната.

— Ами догодина?

— Кой знае? Всеки път, щом се събере политбюро или Народното събрание, затаявам дъх. Те са абсолютно непредсказуеми. А бизнесът не обича непредсказуемостта.

— Може би трябва да се обърнеш към политбюро и да им кажеш, че бизнесът във Виетнам е бизнес. Майната им на марксистките глупости.

— Долавям във вас известен антикапитализъм, господин Бренър.

— Не и в мен. Обаче в живота наистина има по-важни неща от правенето на пари.

— Известно ми е. Не съм чак толкова елементарна. И основната причина да съм тук не са парите.

Не я попитах каква е основната причина да е тук — вече отчасти знаех отговора, а и самата тя сигурно не бе съвсем наясно с останалата част, въпреки че можеше да е замесен мъж. Може би Хари Хубавеца от снимката. Госпожа Уебър се върна на въпроса за персонала.

— Освен това при нас работят петнайсетина виетнамци, главно секретарки. Даваме им два пъти повече от средната работна заплата.

— И нямате доверие на нито една от тях.

Тя не отговори веднага и дръпна от цигарата си.

— Оказват им силен натиск да изнасят от тук неща, които не бива да се изнасят. Ние им помагаме, като елиминираме изкушението.

— Освен това телефоните се подслушват, вратите се отварят само от кръглооки, поддържащият персонал и чистачките идват само в работно време и постоянно са под наблюдение, и всичко се записва от камери.

Известно време Сюзан само ме наблюдаваше, после потвърди:

— Така е. — И прибави: — Но в моя кабинет няма камери и подслушващи устройства. Аз съм член на Доверената партия. — Усмихна се. — Можеш да говориш спокойно.

— Тази фирма може да е параван на ЦРУ — отбелязах аз.

— Ти си побъркан — усмихна се тя и разклати джина в чашата си. — Както и да е, американците, европейците и азиатците са тук просто за да печелят пари, а не да покваряват или подриват властта и страната. И ако резултатът е такъв, причината е тяхната алчност, не нашата.

— Това във фирмения ви наръчник ли го пише?

— Разбира се. Аз съм го написала.

Погледнах през прозореца и видях огромните светлинни реклами над Сайгон. Ако преди трийсет години някой ми беше казал, че ще седя в този град в лъскавия офис на американка, завършила бизнес администрация в Харвард, щях да го препоръчам за уволнение поради психическо разстройство.

Не ми бе приятно да го призная, но в някои отношения някогашният Сайгон ми харесваше повече — естествено харесваше ми образът на по-младия Пол Бренър с униформа на военен полицаи, който патрулираше по сайгонските улици, а не на по-стария Пол Бренър, който се озърташе през рамо за ченгетата.

— Е, виждаш защо съм тук — вмъкна се в мислите ми Сюзан. — Искам да кажа, от професионална гледна точка. Аз отговарям за омайването на чуждестранните инвеститори, частни и фирмени. Имаш ли пари? Мога да ги удвоя.

— Можеш да ги утроиш и те пак няма да възлизат на нищо. Имате ли представителство в Ханой?

— Поддържахме малък офис. Трябва да си там, където е политическата власт. Освен това имаме офис в Дананг. Американците са оставили там сериозно пристанищно оборудване, огромно летище и друга инфраструктура.

— През шейсет и осма напуснах страната от Дананг.

— Наистина ли? Ще ходиш ли там?

— Може би.

— Ходил ли си на Чайна Бийч?

— Не, нямах търпение да се прибера в Бостън.

— Ясно. Ако отидеш в Дананг, този път не пропускай Чайна Бийч.

— Няма. Ами виетнамецът в ъгловия кабинет?

— Сети се сам.

— Той е син на важен държавен функционер и идва само в сряда за обяд.

— Горещо. Обаче има връзки. В тази страна всички предприятия трябва да са смесени. Това означава да купуваш части от компании, които през седемдесет и пета държавата е конфискувала от законните собственици, или да създаваш нови фирми и да даваш на държавата

дялове срещу жълти стотинки. Искам да кажа, по-сложно е, но тук нищо не може да стане без държавно участие.

— Струва ли си?

— Понякога. Има много природни ресурси, евтина работна ръка, почти изцяло грамотна, благодарение на червените. Пристанищата са страхотни, Хайфон, Дананг, заливът Камран и Сайгон, но останалата инфраструктура е пълен хаос. През войната американската армия е изградила добра инфраструктура, но мостовете, пътищата, железопътните линии и всичко останало в оспорваните райони е унищожено.

— Все едно да играеш „Монопол“, обаче всеки да има чук.

Тя не отговори — изглежда, сарказмът ми я подразни. Замислих се. Доколкото знаех, Виетнам бе единствената азиатска страна, в която американците имаха изявен търговски превес над другите. Включително над японците, които виетнамците не обичаха. Съветите, които бяха тук от 1975-а, бяха прецакали всичко, червените китайци не бяха добре дошли, към европейците като цяло бяха безразлични, освен към французите, а към, другите източноазиатци се отнасяха или с недоверие, или с омраза.

Така че по ирония на съдбата, отчасти поради исторически и носталгични и главно поради финансови и технически причини, американците се бяха завърнали. Въоръжени с дипломите си по бизнес администрация и инженерство, кредитни писма и много яки лакти, госпожа Уебър и нейните сънародници препускаха из Сайгон на мотопедите си и разнасяха пачки долари вместо пластичен експлозив. Мечове в акции. И какво общо имаше това с мен? Може би нищо. Може би всичко.

— Цупиш ли се за нещо? — попита Сюзан.

— Не. Просто обработвам информацията. Много е.

— Ако никога не беше идвал тук, нямаше да ти се струва толкова странно — отбеляза тя.

— Имаш право.

Сюзан ме погледна.

— Ние спечелихме войната.

Нямах намерение да отговоря на това заявление, после казах:

— Петдесет и осемте хиляди загинали щяха да се радват, ако можеха да го чуят.

Поседяхме в мълчание, докато мислех за „Американ-Ейжън Инвестмънт Корпорейшън“. Компанията изглеждаше нормална, Сюзан също изглеждаше нормална, но... но се пази, Бренър. Бамбукът пак потрепваше в ума ми и растенията се поклащаха без вятър. Погледнах си часовника. Беше осем и десет.

— Време е за факса — напомних аз.

— Ще си допием чашите и ще си починем. Те няма да ни избягат. Госпожа Уебър явно бе безразлична към съдбата ми, обаче имаше право — те нямаше да избягат.

— Къде живееш? — попитах я.

— На улица „Донг Хои“. Южно от „Нотър Дам“, недалеч от „Рекс“.

— Не зная къде е.

— Знаеш, разбира се. Преди се е казвала „Ту До“, сърцето на квартала с червените фенери. — Тя се усмихна. — Може да си я виждал веднъж-дваж.

Бях, разбира се. Една моя виетнамска приятелка беше живяла там. Не си спомнях как се казваше, но като много виетнамски жени, тя бе приела английско име. Знаех, че не е Пеги, Пати или Джени, иначе щях да го запомня. Във всеки случай помнех как беше изглеждала и миговете, прекарани с нея, така че още не бях оглупял.

— Спомняш ли си улица „Ту До“?

— Наистина съм ходил там няколко пъти. Служебно. По време на мандата си през седемдесет и втора бях военен полицаи.

— Наистина ли? Ами първия път? През шейсет и осма, нали?

— Да. Бях готвач.

— О... мислех, че си правел нещо опасно.

— Правех. Готвех. Та значи живееш в квартала на червените фенери, така ли?

— Сега си е съвсем нормален. Според човека, от когото взех жилището под наем, по време на французите улицата се казвала Рю Катине. Тогава била модерна, но много опасна, пълна с шпиони, двойни агенти, мрачни бистра, скъпи куртизанки и частни заведения за пушене на опиум. По американско време преживяла упадък, после комунистите я разчистили и я преименували на „Донг Хои“ — „всеобщо въстание“. Обожавам тия тъпи имена.

— Гласувам за Рю Катине.

— И аз. Все още можеш да я наричаш така или „Ту До“ и повечето хора знаят за какво става дума. — Сюзан прибави: — Моят апартамент е строен от французите — високи тавани, прозорци с щори, тавански вентилатори и красиви гипсови корнизи, които се рушат. И няма климатик. Очарователно е. Ще ти го покажа, ако имаме време.

— Като говорим за време...

— Добре. — Тя се изправи. — Да започваме.

Отиде в нишата и аз я последвах. Тя написа нещо на лист с фирмен знак и ми го подаде. Надписът гласеше: „Уебър — 64301“.

— Това е моят шифър, за да знаят, че съм аз и че не съм... хм...

— Под чужд контрол.

— Точно така. Ако в номера има деветка, значи действам под принуда. Под принуда ли действам?

— Без коментар. Сега аз трябва да се подпиша, нали?

— Да. Предполагам, че някой отсреща познава подписа ти.

— И аз така предполагам. — Тя ми подаде химикалка и аз се подписах.

— Вълнуващо е — отбеляза Сюзан.

— Лесно се вълнуваш.

Тя пусна листа в машината и набра 703, кода на северна Вирджиния, после номера, който не ми беше известен. Факсът иззвъня и започна да стърже.

— Не е зле — каза Сюзан. — От първия опит. Листът излезе от другата страна.

— Това си заслужава да пийнем по още едно.

Тя отиде при шкафа и напълни две чаши. Докато се връщаше, факсът иззвъня. Сюзан ми подаде скоча, взе листа и го пхна в машината за унищожаване на хартия.

Обратният факс излезе от отвора и аз го взех. Познах почерка:

Здравей, Пол. Здравата ни уплаши през последните петнайсет минути. Радвам се да те чуя и се надявам, че всичко е наред. Можем да продължим разговора по имейл. Госпожа У. има инструкции.

Поздрави, К.

Взирах се в текста, думи от друга галактика, като че ли с мен се бяха свързали извънземни или Господ. Обаче всъщност беше просто Карл. Навсякъде можех да позная стегнатия му като кокоши гъз почерк.

Сюзан вече седеше на бюрото си и влизаше в мрежата. Унищожих факса от Карл.

Излязох от нишата и си придърпах стол до Сюзан.

— Добре, установихме контакт — каза тя. — Той иска ти да започнеш. Какво ще му кажеш?

— Предай му, че утре в нула осем нула нула имам среща в имиграционната полиция — цел неизвестна.

Сюзан написа съобщението и го прати. След малко се получи отговор: *Паспортът ти още ли е в тях?*

— Да, визата ми също. — Тя прати имейла и аз й казах: — Пусни ме да седна на твоето място, Сюзан. Ще трябва да се преместиш от екрана.

Сюзан ме изгледа, после се изправи, взе чашата си и седна на стола срещу бюрото си.

Карл отговори: *Разкажи какво се случи на летището.*

Отпих глътка скоч и започнах да пиша, като описвах историята подробно, но сбито. Отне ми десет минути и накрая завърших с думите: *Смятам, че е било случайна проверка, но може да е изложило операцията на риск. Вие решавате.*

Отговорът се забави и си представих Карл в стая заедно с още неколцина души: може би Конуей, други агенти от ФБР и КСО и хора, за които можех само да гадая.

Накрая имейлът пристигна и се оказа много по-кратък от разговора във Вирджиния, който бе довел до него: *Ти решаваеш, Пол.*

Почуках с пръсти по бюрото и отново отпих глътка уиски. Не исках много да се бавя, като че ли се колебаю. Да или не? Проста работа. Решението може да зависи от полковник Манг. Разбирах, че се измъквам, затова прибавих: *Ако ми върнат паспорта, ще продължа с изпълнението на задачата.* Натиснах „Изпрати“.

Този път отговорът пристигна светкавично. *Добре. Ако те експулсират, ще знаем, че си направил всичко възможно.*

Има и трета възможност — написах аз.

Във Вирджиния обмислиха думите ми и Карл отвърна: *Погрижи се г-жа У. да научи, ако те арестуват. Уговори си среща или телефонен разговор с нея и ѝ кажи да установи контакт с нас, ако не се свържеш с нея.*

Отговорих: *Зная как се организира изпращане на съобщение за провал. Благодаря.*

Верен на протокола, Карл нямаше намерение да се хване на примамката ми. *Г-жа У. под наблюдение ли е? Виждали ли са я с теб другаде освен на покрива на „Рекс“?*

Погледнах Сюзан и казах:

— Интересуват се дали смяташ, че си под наблюдение.

— Откъде да зная? Едва ли. Този месец не е моят ред.

Написах: *Според нея не. Тъй като съм професионалист и не оставям без отговор деликатните части от многосъставните въпроси, прибавих: Днес заедно разглеждахме забележителностите. Сайгон, Ку Чи.*

Направо чувах гласа на Карл: „Какво? Какво си направил? Ти луд ли си?“.

Действителният му отговор гласеше: „Надявам се, че си прекарал приятно“, обаче аз познавам Карл. Беше бесен.

Не обичам да обяснявам поведението си, но написах: *Беше удобно прикритие и възможност да се възползвам от нейните познания за условията на север от Сайгон.* Прибавих: *Този път съм без взвода си.*

Отговорът на Карл бе лаконичен: *Ясно.*

По този въпрос нямаше нищо повече, затова продължих: *Приятелят на г-жа У. се е свързал или ще се свърже с консулството от мое име.*

Карл отвърна: *Както се досещаш, вече го направихме. Да не си създаваш цял шпионски кръг в страната?*

Леле боже. Вече започвахме да ставаме язвителни. В нормален разговор изобщо нямаше да реагирам, обаче по имейл просто трябва да отговориш, затова написах: „;)“.

Явно в духовито настроение и пред публика, Карл отвърна: „:(“.

— С тази клавиатура може ли да се покаже среден пръст? — попитах Сюзан.

Тя се засмя.

— Тормозят ли те?

— Опитват се. Искам да кажа, на мен ми се пече яйце на гъза, а те ме стискат за топките.

Написах: *Имате ли нова информация, свързана със задачата?*

Засега не — отговори Карл.

Зададох конкретен въпрос: *Още ли не сте открили онова тъпо село?*

Хер Хелман отвърна: *Това няма значение, ако не си в състояние да пътуваш, и не бива да разполагаш с тази информация, преди да се срещнеш с полковник Манг. Ще те осведомим, когато и ако стигнеш в Хюе.*

Замислих се и заключих, че са намерили селото или че още отначало са знаели къде е. Освен това името му не бе и никога не беше било Там Ки. Бяха го променили в писмото, разбира се, така че ако някой тук ме гепеше за ташаците и се изпуснех, нямаше да научат действителната ми цел. Всъщност Там Ки може и да не съществуваше. Почти сигурен в извода си, попитах Сюзан:

— Там Ки означава ли нещо на виетнамски?

— Целият им език се основава на ударения, двугласни и такива неща — добре че французите са им дали латиницата. Освен ако не бъркаш в произношението, не мога да го превода.

— Може ли да е село? Име на място?

— Възможно е, но например Т-А-М може да означава „къпя се“ или „сърце“ в зависимост от произношението, което се основава на ударенията. „Там кай“ е „клетка за зъби“, „там лой“ е „въздушно мехурче“. Разбираш ли?

— Да... ами К-И?

— К-И обикновено е представка — „ки-коп“ е „стиснат“, „ки-канг“ е „внимателно“, „ки-кео“ е „пазаря се“ или „оплаквам се“.

— Може ли да е измислено име?

— Да. Не ми звучи като име на истинско място.

Сведох поглед към екрана и видях: *Потвърди получаването на инструкциите.*

Отвърнах в същия стил: *Прието*, което има различни смислови нюанси в зависимост от това кой с кого разговаря и как върви разговорът. *Искате ли да потърся селото?* — попитах аз, за да видя какво ще ми каже.

Последва незабавен отговор: *Не. Не разпитвай и не го търси на картите. Картите са неточни и много села са с еднакви имена. Ще се свържем с теб, ако и когато стигнеш в Хюе.*

Ясно. Как напредвате с имената на заподозрените и жертвата? — попитах аз.

Ограничаваме списъка — отвърна Карл. После: *Ако имаш избор, къде ще отидеш утре?*

Отговорих: Ограничавам списъка.

Полковник Манг иска маршрут, ние също — заяви той.

Отново погледнах към Сюзан.

— Къде можем да идем утре, за да убием няколко дни?

— В Париж.

— А малко по-близо до Сайгон? Някъде, където ходят бели хора?

— Ами, в Далат, френския планински курорт. Железопътната линия още не е възстановена, но можеш да стигнеш до там с кола или автобус.

— Добре, другаде?

— Има един стар френски морски курорт, Вунг Тау.

— Значи мога да избирам между планина и море. Къде е Вунг Тау?

— Малко по на юг от тук. Мога да те закарам с мотора. Често ходя там през почивните дни.

— Трябва да отида на север.

— Защо не се обадиш в туристическата си агенция?

— Стига де, помогни ми.

— Ти не ми позволяваш да ти помогна.

— Извинявай.

— Кажу „моля“.

— Моля. — Не можех да повярвам, че съм попаднал в това положение: бях преследван от виетнамски вариант на лейтенант Коломбо, извинявах се на нацупена нахалница от горната средна класа и Карл ме зариваше с лайна по Интернет. Къде ми е автоматът, когато ми трябва?

Успокоих се и попитах Сюзан:

— Ами Натранг?

Тя кимна.

— Не е зле. Не е много далеч, има хубав плаж и много хотели. Ходил ли си там?

— Да. През шейсет и осма прекарах там една тридневна отпускат. В Натранг ходят ли западни туристи?

— Обикновено. Там все още е достатъчно топло за плуване. Няма да изпъкваш, ако това имаш предвид.

— Точно това имам предвид. — Имах предвид също, че не исках да се забия на някое затънтено място, където ченгетата можеха да ме гепят, без наоколо да има мои сънародници. Обаче не биваше да мисля песимистично. Представяй си успеха. — Лесно ли се стига до там?

— Мога да те закарам и да ти намеря хотел. Парите говорят и освен това имам добра туристическа агентка, която работи с фирмата.

— Добре. Натранг. Благодаря.

Започнах да пиша.

— Кажим, че идвам с теб — настоя Сюзан.

— Да, добре. — Написах: *Планирам да отида в Натранг, освен ако няма проблеми с транспорта или хотелите. При промяна г-жа У. незабавно ще ви осведоми.*

Карл отвърна: *Ясно. Предлагам до срещата в Хюе да останеш в Натранг или другаде. Колкото по-малко придвижване, толкова по-добре. Когато пристигнеш, прати по факса адреса си на г-жа У. Инструктирай я да го съобщи в консулството.*

— Каза ли им? — попита Сюзан.

— Да. Категорично ми забраниха.

— Не си ги питал. Кажим, че имаш нужда от преводач.

Написах: *Ще се опитам да се придържам към маршрута, който ще дам на Манг, докато дойде време да тръгна от Хюе за Там Ки. Липсващите дни до Ханой може да ми създадат проблеми, когато стигна в столицата.*

Карл отговори: *Ако в Ханой имаш проблеми с полицията, свържи се с г-н Игън в посолството. Но не ходи там, освен ако не получиш такива инструкции. Потвърди.*

Ясно. Представих си как цели пет години живея в американското посолство, докато външното министерство преговаря за безопасното ми напускане на Социалистическата република. Адски гадно.

Попитах: *Трябва ли да се свържа с вас от Хюе, пряко или чрез г-жа У.?*

Получих следния отговор: *Не. Ако не се появиш в предвидения хотел в Хюе, ние ще научим и ще приемем, че имаш проблем. Когато се настаниш в хотела, ще получиш инструкции относно по-нататъшните контакти с нас.*

От кого ще получа инструкции? — попитах.

Ще те потърсят — отвърна Карл.

Написах: Нещо ново относно свързката ми в Хюе?

Карл отговори: Не. Научи ли явките си?

Потвърдих: Да. 32 вертикално. Думата беше „скара“.

Думата няма никакво значение. Разбираш ли инструкциите? — попита Карл.

Отвърнах: Да. Прибавих: Ей, видях тунелите в Ку Чи, шосе 13, плантацията на „Мишлен“. Добре си се забавлявал, нали?

Карл отговори: „:(“.

Написах: Някой ден трябва да дойдем заедно.

Той отвърна: Ще си помисля. Запомни, че трябва да научим резултата от утрешната ти среща с Манг. Сигурен ли си, че 2-жа Уебър знае какво трябва да прави?

Тя е много схватлива, находчива, мотивирана. Дайте ѝ повишение — отговорих аз.

Да. Каква беше цялата тая история, по дяволите?

Обаче написах: Синтия? Хонолулу?

Зачаках отговора и ми се стори, че изтече доста време, докато се появи на екрана. Нямаме връзка с нея. Но имаш билети и резервации от Банкок до Хонолулу и от там до Мауи.

Написах: Свържете се с нея.

Карл отвърна: Тя води следствие. Но ако иска да се срещне с теб в Хонолулу, армията незабавно ще ѝ даде отпуск и ще я прати на Хаваите. И прибави: Съсредоточи се върху задачата.

Написах: Съобщете ми до Ханой.

Той отговори: Най-късно до Банкок.

Ясно — потвърдих аз.

Карл ми прати подранила честитка за Свети Валентин: Успех, Пол. Попътен вятър и те чакаме у дома.

Известно време останах неподвижен пред клавиатурата. Разбрах, че това може би е последната вест от родината, която получавах. Познавах това усещане от предишните два пъти, когато бях

разговарял с родителите си по специален радиотелефон, достъпен за войниците два пъти годишно. Написах: *Радвам се, че се върнах. Сигурен съм, че ще постигна успех и че навреме ще съм си у дома. Целувки на Синтия.*

Карл отговори: *Прието. Още нещо?*

Не.

Край на връзката.

Изключих се, изтрих всичко и мълчаливо поседях там, после се изправих и отидох при шкафа. Направих си скоч с лед и прескочих содата.

— Всичко наред ли е? — попита Сюзан.

— Да.

Тя се замисли за миг.

— Ако утре не си в състояние да пътуваш... ако те задържат тук няколко дни, мога да отида в командировка вместо теб. Да се срещна с някого или там каквото трябва.

Погледнах я и се усмихнах.

— Благодаря. Предложението ти е много мило, но нещата са доста по-сложни. Добре, как да стигна до Натранг?

— Ще пратя имейл на туристическата агентка и ще видя какво мога да направя. — Тя седна на бюрото си. — Искаш ли да се опитам да ти резервирам стая, или ще импровизираш?

— Трябва да дам някакъв адрес на Манг.

— Не е задължително. Във всеки голям град има бюро на имиграционната полиция. Основната им работа е да следят чужденците. И ако му кажеш, че нямаш адрес в Натранг, Манг ще ти нареди да се явиш в имиграционната полиция или при пристигането си, или след като се настаниш някъде.

Обмислих обяснението й.

— Ще си потърся стая, когато стигна там — реших накрая. После прибавих: — Всъщност ще се опитам да намеря онзи военен хотел, в който прекарах отпуската си. Нали се предполага, че причината за това пътуване е носталгията ми.

— Да. Как се казва хотелът?

— Не помня. Стара френска сграда. Но ще го позная. Във всеки случай, след като се настани, ще ти пратя факс. Ако не се свържа с теб

до дваайсет и четири часа след като замина от Сайгон, ще осведомиш моите хора.

— Тук съм, за да ти помагам. — Тя насочи вниманието си към компютъра и започна да пише. — Питам туристическата агентка за влак или минибус, които да пътуват утре за Натранг. Местата в самолетите са запазени от месеци. Предлагам двойна цена за билета, която и без това е четворна за чужденци. Съгласен ли си?

— Парите не са мои.

— Добре. — Сюзан продължи да пише. — Освен това я питам за частна кола. До Натранг има и комета, обаче съм сигурна, че всичко е заето. Но ще те пратя там даже да се наложи да те кача на рейса на мъчението.

— Най-добре ми звучи това с колата. Парите нямат значение. Тази туристическа агентка веднага ли ще ти отговори?

— Започва работа от осем — в Сайгон отварят рано. По това време ти имаш среща с полковник Манг. Ще те чакам във фоайето на „Рекс“ и ще видим дали трябва да пътуваш за Натранг, или за летището и от там за дома. — И прибави: — И ако не си в „Рекс“, да речем, до обяд, зная с кого да се свържа.

— Имаш ли нещо против аз да давам инструкциите?

Сюзан вдигна поглед от клавиатурата.

— Това не е ракетостроене, господин Бренър, и аз усвоявам бързо. Поела съм задължението да те изведе от Сайгон или да съобща за задържането или експулсирането ти. Нека го направим както предлагам аз.

Леле боже. Госпожа Уебър наистина се преобразяваше в офиса си. А може и да ми беше малко сърдита, задето не я взимах със себе си.

Тя продължи да трака на клавиатурата.

— Сега пращам имейл на шефа си Джак Суонсън, че ще дойда на работа чак утре следобед.

Стори ми се много писане за тия сравнително елементарни съобщения.

Тя изключи компютъра, изправи се, допи чашата си и каза:

— Хайде да те вода на вечеря.

— Много мило от твоя страна, но аз имам безотчетна сметка.

— Аз също. Ще ти обясня защо трябва да инвестираш във Виетнам. Това е тихоокеанска страна с изключителен потенциал за

развитие.

— Вече достатъчно съм вложил във Виетнам.

Сюзан не отговори, отиде до вратата и постави длан върху електрическия ключ.

— Готов ли си?

— Моля те, разпечатай списъка с пратените и получени, факсове и го унищожи.

— О... ти си истински професионалист. — Тя се върна в нишата, разпечата списъка и го пусна в машината за унищожаване на документи.

Вдигнах фотоапарата и изснимания филм от бюрото.

— Моля те, прибери ги в сейфа си.

Сюзан набра комбинацията и аз ѝ подадох фотоапарата и филма. Тя ги прибра и затвори вратата.

Излязохме от кабинета ѝ и обиколихме етажа. Тя ми показва библиотеката, заседателната зала и стола, който приличаше на френско кафене.

— Добре се грижим за себе си — отбеляза Сюзан. — Евтино е и действа добре на психиката. Тук са спортната зала и душовите. — Влязохме в помещение с няколко гладиатора. През отворената врата видях маса за масаж.

Мислех, че всеки отива в апартамента си, за да се освежи, обаче Сюзан посочи към вратата с надпис „Мъже“.

— Там има всичко, каквото ти трябва. Аз съм в женската баня.

— Ако ми трябва нещо...

— Дръж се прилично. Ще се чакаме в спортната зала.

Съблякох се в мъжката съблекалня и влязох в просторна душ-кабина. Пуснах водата, напълних шепата си с течен сапун и изтърках от себе си мръсотията от последните дванайсет часа.

Някои мъже пеят под душа. Аз мисля. И докато се къпех, си мислех, че нищо тук в Сайгон, нито във Вашингтон не е такова, каквото изглежда.

14.

Отидох в спортната зала, на един стол видях петъчното азиатско издание на „Уолстрийт Джърнъл“, седнах и се зачетох.

В пустата сграда цареше тишина и иззад вратата на дамската съблекалня чух приглушен глас. Бях почти сигурен, че Сюзан се обажда на Бил, както му бе обещала.

След десетина минути тя се появи, облечена в дълга жълта копринена рокля без ръкави. На рамото ѝ висеше кожена чантичка. Установих, че без праха загарът на лицето ѝ е по-тъмен. Косата ѝ беше грижливо разделена по средата и спусната над раменете. Малко блясък за устни допълваше картината. Изправих се.

— Изглеждаш прекрасно.

Тя не отговори на редкия ми комплимент и останах с впечатлението, че се е спречкала с Бил.

— Може би трябва да се върна в „Рекс“ и да се преоблека — предложих аз.

— Добре си.

Излязохме в приемната, асансьорът дойде и слязохме във фоайето.

— Днес вече карах достатъчно — каза тя. — Ще вземем циклоси.

Последвах я на тротоара. Повървахме десетина секунди и ни връхлетя глутница циклоси.

Сюзан започна да се пазари с виетнамците, а аз ги огледах. Бяха бедно облечени, мършави и не особено млади. Един мой познат ми бе казал, че така си изкарвали прехраната предимно бивши южновиетнамски войници, тъй като това било едно от малкото занимания, позволени им като на някогашни врагове на родината.

Тя се спазари с двама, настанихме се на седалките и поехме по „Диен Биен Фу“.

— За теб ми струваше двойно заради теглото ти — извика ми Сюзан.

Погледнах я и видях, че не се майтапи.

— Имаш късмет, че не определят цената по коефициента за интелигентност — отвърнах.

— Тогава щеше да се возиш безплатно.

„Диен Биен Фу“ беше широк булевард, задръстен от автомобили, велосипеди и циклоси, и човек не можеше спокойно да си седи пред водача, докато отвсякъде го изпреварват коли и мотопеди.

В неделя вечер градът бе много оживен — пицяха клаксони, гърмеше музика и пешеходците пресичаха по средата на улицата и на червен светофар.

Докато напредвахме по булеварда, Сюзан ми показваше забележителностите.

— Тази улица носи името на последната битка между французите и Виетмин — предшествениците на Виетконг. Победили партизаните от Виетмин.

— И после кръщават улиците на победителите.

— Точно така — потвърди тя. — След десет години тази улица ще се казва Булевард на мултинационалните корпорации.

Сюзан извади пакет цигари и предложи на водача си, който си, взе, после двата циклоса се приближиха, за да може да си вземе и моят водач.

— Моят виетнамец пита дали си ветеран — каза тя.

Поколебах се, после отвърнах:

— Първа въздушнопреносима, Куанг Три, шейсет и осма.

Сюзан преведе и двамата виетнамци й казаха нещо.

— Те са ветерани. Моят водач бил пилот на реактивен изстребител, твоят — капитан от пехотата. Точните им думи са, че се радват да те видят.

Погледнах нейния водач и направих знака на победата с два пръста. Той ми отвърна по същия начин, леко се усмихна, после впери поглед право пред себе си.

Движихме се в центъра на Сайгон и Сюзан продължаваше да ми показва забележителностите, но през повечето време просто наблюдавахме уличното гъмжило.

— Виждаш ли онези блокове? — попита тя. — Американците ги построили през шейсетте години за хората от ЦРУ и посолството. Днес там живеят комунистически функционери.

Блоковете бяха от сив бетон, без обичайните балкони, и приличаха на затвор.

— Вършат им добра работа — отвърнах аз.

Подминахме „Нотър Дам“ и забелязах, че площадчето е пълно с разхождащи се хора. Униформените ченгета като че ли бяха изчезнали и реших, че вечер ги заместват цивилни. И все пак, поне наглед, Сайгон нямаше вид на град в полицейска държава. Всъщност човек оставаше с впечатлението, че всеки се опитва да наруши един или друг закон — за употребата на алкохол на обществени места, проституцията, спането по тротоарите, правилата за уличното движение и така нататък.

В някои отношения южните вьетнамци бяха второ качество граждани в собствената си страна, управлявани като окупирана държава от комунистически кадри от Севера и експлоатирани от азиатските и американските капиталисти. В други обаче изглеждаха по-щастливи и свободни от комунистите като полковник Манг и капиталистите като Сюзан Уебър.

Намирахме се в северния край на „Донг Хои“ и сякаш бяхме излезли на Таймс Скуеър или Пикадили Съркъс. Ярмо осветената улица гъмжеше от пешеходци, циклоси, велосипеди и мотопеди.

Фасадите на старите сгради във френски стил бяха почти скрити под неоновы реклами и имена на заведения като „Добро утро, Виетнам“, „Леденосиньо“ и „Циклос бар“. Имаше и многобройни скъпи френски и източноазиатски ресторанти и няколко грандхотела от друга епоха. Познах „Континентал“, където бяха отсядали военните кореспонденти и бяха писали репортажите си в бара.

Метаморфозите на Рю Катине в „Ту До“ и „Донг Хои“ не бяха пълни и трите варианта на улицата като че ли съществуваха едновременно. Наистина си спомнях „Ту До“ и сегиз-тогиз виждах сгради, които ми се струваха познати, но бе минало прекалено много време и всички имена се бяха променили.

— Има ли заведение, наречено „Блубърд“? Или „Папилон“ — надвиках шума аз.

Сюзан поклати глава.

— Никога не съм чувала за тях. Казвали са ми, че през седемдесет и пета комунистите затворили всичко.

— Не си падат по забавленията.

— Точно така. В края на осемдесетте отново започнали да отварят много заведения. После през деветдесет и трета нарочили всички барове и пак закрили всичко. На някои заведения било позволено да отворят, но само ако използват виетнамски имена. Малко по-малко всички се завърнали, по-големи и по-шантави от всякога, при това пак със западни имена. Според мен този път няма да ги затворят. Но казва ли ти някой? Те са непредсказуеми. Не уважават частната собственост и бизнеса.

— Могат да изхвърлят и теб — отбелязах аз.

— Могат.

— Къде ще идеш тогава?

— Имам една книга, казва се „Най-отвратителните места за живот по света“. На някое от тях. — Тя се засмя.

Опитах се да открия уличката, която водеше до дома на моята приятелка. Намираше се отляво, като се движиш към реката, но не я видях.

— На тази улица ли живееш? — попитах Сюзан.

— Да. Пет ноци от седмицата не е чак толкова зле. Освен това съм на петия етаж и по-близо до реката. Ще ти покажа.

Навалицата имаше предимно младежки състав — момчета и момичета по тениски и дънки, момчетата си лафеха с момичетата, които се движеха на групи.

Видях края на „Донг Хои“ и лунната светлина на река Сайгон в далечината.

— Онова там е моят блок — извика Сюзан.

Сочеше наляво към внушителна сграда във френски стил на последния ъгъл преди реката. На първия етаж имаше тайландски ресторант, а в съседство се намираше стар хотел на име „Лотос“, който по думите на Сюзан преди се казвал „Мирамар“ и който си спомнях.

— Най-горният етаж — прибави тя. — Ъгловият апартамент с изглед към реката.

Прозвуча като реклама на недвижим имот в „Уошингтън Поуст“. Вдигнах поглед към ъгловия апартамент и забелязах, че прозорецът свети.

— Има някой — казах.

— Чистачката.

— Разбира се. Падаш си по ъгловите помещения, а?

Циклосите завиха по крайречната улица, където духаше приятен ветрец. Приятният ветрец вонеше на Бог знае какво, обаче ако човек си запушеше носа, беше прекрасно. Забелязах, че отсрещният бряг е абсолютно черен, което си спомнях от предишния път, и над реката като че ли нямаше нито един мост.

— Там все още не е разработено — казах на Сюзан.

— Зная. Има хиляди акри цветни градини — орхидеи, екзотични растения и прочее. Когато вечер си лягам, сънувам парцелиране и търговски комплекси, а когато се събудя и погледна през прозореца, всичко е в цветя — разхищение на първокласна земя.

Погледнах я и видях, че ме будалка. Усмихнах се, за да ѝ покажа, че имам чувство за хумор.

Циклосите продължиха до следващата пряка и завиха на север по улица „Нгуен Хюе“, която отиваше до „Рекс“ и минаваше успоредно на „Донг Хои“. Улицата беше широка и също гъмжеше от народ и превозни средства.

— Движението е кръгово — по „Донг Хои“, после покрай реката и по „Нгуен Хюе“, след това при „Рекс“ надясно по „Ле Лой“ и пак надясно по „Донг Хои“. И така — цяла нощ.

— Да не искаш да кажеш, че ще трябва да слушам тая шумотевица от хотела?

— Само докъм разсъмване. Тогава утихва до пиковия час, който започва десетина минути по-късно.

— Ти ли ми избра „Рекс“?

— Да. Както виждаш, близо е до квартирата ми.

— Виждам.

— Обичам ресторанта на покрива. Обичам бавните танци.

Завихме надясно по „Ле Лой“ и продължихме на изток.

— Хлапетиите наричат това кръгово движение „чай лонг ронг“, което означава „бързо живеене“ — поясни тя.

— Че ние се движим доста бавно.

— Не аз измислям езика — само го превеждам. Заради обикалянето е, живот в скоростната лента — това е метафора, не е свързано с действителната скорост.

— Имам проблеми с метафорите. Време е за вечеря.

Сюзан каза нещо на водача си и продължихме. След пет минути циклосите спряха до голяма сграда, която приличаше на стара френска

опера и която според обяснението на Сюзан сега била народен театър, каквото и да означаваше това. От едната страна на театъра имаше кафене на открито — масите бяха заети от западници и неколцина добре облечени виевнамци, мъже и жени.

Слязохме от циклосите и Сюзан настоя да плати на водачите — един долар на нейния и два на моя. Проявяваше необичайна щедрост, обаче това ме смущаваше, затова дадох на двамата по още един долар.

Те пожелаха да ми стиснат ръката и се ръкувахме, след което нейният водач — човекът, който в един друг живот бе пилотирал реактивни изстребители — каза нещо и Сюзан преведе.

— Преди четири години позволили на жена му и децата му да емигрират. На него не му разрешили, защото бил офицер от южновиетнамските военновъздушни сили. Но в рамките на... както я наричаме ние, Програмата за организирано заминаване, за която американците постигнаха договореност с Ханой, той се надява, че догодина ще му позволят да отиде при тях.

— Кажи му, че му желая успех — отвърнах аз.

Тя преведе и виевнамецът отговори нещо. Сюзан се обърна към мен:

— Той благодари на Америка, че е приела семейството му. Били добре и му пращали пари. Живеели в Лос Анжелис.

— Ами... пожелавам му да се съберат на някое хубаво място.

Моят водач, капитанът от пехотата, нямаше какво да каже и останах с впечатлението, че е изгубил всякаква надежда.

Отправихме се към кафенето, чието име според малкия надпис бе „Кю-бар“. Изглежда, заемаше съвсем малка площ от сградата на театъра и всичко в него беше сведено до миниатюрни размери, нещо като модерно вашингтонско заведение за юпита.

Имаше и вътрешна част с маси, бар и стенописи, които напомняха творби на Караваджо, но през цигарения дим трудно можеше да се види.

Млада виевнамска сервитьорка в черно-бяла униформа поздрави Сюзан на английски.

— Добър вечер, госпожице Сюзан, къде е господин Бил?

Зарадвах се на възможността да поговоря на родния си език и отвърнах:

— Пере принстънския си пуловер, обаче скоро ще се домъкне.

— А... добре. Маса за трима ли?

— За двама.

Сюзан не я избави от объркването й.

Сервитьорката ни отведе при маса до перилата, осветена от газена лампа. Сюзан си поръча калифорнийско шардоне, а аз поисках дюарс и сода, което явно не беше проблем.

Виетнамката се отдалечи и Сюзан запали цигара.

— Перял принстънския си пуловер — сякаш на себе си повтори тя.

— Моля?

— Не можа ли да измислиш нещо по-умно?

— Свари ме неподготвен. Пък и е късно.

Замълчахме и аз огледах клиентите. Ако се съдеше по дрехите, не печелеха малко, а и на улицата бяха паркирани няколко луксозни японски коли — лексуси и инфинити, каквито през деня не бях забелязал.

Донесоха напитките ни. Щях да вдигна чаша за моята домакиня и да кажа нещо мило, обаче имах усещането, че вече е чула достатъчно любезности от мен.

— Може би трябваше да те заведа някъде другаде — рече тя.

— От всички сайгонски кръчми да ме доведеш точно тук — отвърнах аз.

Сюзан се усмихна.

— Ами ако се появи Бил? — попитах я.

— Няма. — Тя вдигна чашата си. Чукнахме се. — Тук можеш да си поръчаш хамбургер с пържени картопки. Реших, че си в такова настроение.

— В такова съм. Отличен избор.

— Собственикът е американец от Калифорния, жена му също е от там, но е виетнамка по произход. Името на заведението загатва за думата „киеу“, виетнамски емигрант, който се е завърнал в страната. Виеткиеу. Чат ли си?

— Чат съм.

— Тукашните американци и заможните виеткиеу често посещават това кафене. Скъпо е.

— Така пропъждат боклуците.

— Да. Но ти си с мен.

За да ѝ покажа, че не зависи изцяло от нейното гостоприемство, и да ѝ демонстрирам изисканост, отвърнах:

— В самолета за насам един французин ми даде имената на добрите ресторанти и барове.

— Като например?

— Маймунския бар.

Тя се засмя.

— Фрашкано е с курви. При това са адски агресивни. Пускат ти ръце на бара. След като си тръгнем от тук, можеш да идеш там.

— Просто проверявах информацията на онзи човек.

— Явно не ти е направил голяма услуга.

— Препоръча ми ресторант „Максим“ — също като парижкия.

— Кофти храна, кофти обслужване, скъпотия, също като в Париж.

Моят френски приятел губеше с нула на два. Попитах Сюзан:

— Познаваш ли някоя си мадмоазел Диеу-Кием?

— Не. Каква е?

— Куртизанка.

Тя извъртя очи и не отговори.

— Но аз предпочитам да съм с теб.

— Както и деветдесет процента от мъжете в Сайгон. Не си насилвай късмета, Бренър.

— Слушам, госпожо. — Е, опитът ми да си извоювам независимост беше смазан като грозна малка буболечка. — Благодаря, че ме доведе на едно от любимите си места.

— Моля.

Сервитьорката ни донесе миниатюрни менюта. Сюзан си поръча плодове, сирене и още вино. Аз си взех хамбургер с пържени картопки и попитах за бира „Корона“. Имаха.

Бе по-хладно от предишната вечер, но лицето ми беше покрито с пот. Когато през юни 1972-ра си бях заминал от тук, бях запомнил Сайгон като горещо и нездравословно място.

— Имаш ли вила? — попитах Сюзан.

— Тази идея още не се е развила тук — отвърна тя. — В провинцията няма водопроводи. Ако излезеш от града, направо се връщаш в деветнайсети век.

— Тогава как си прекарваш почивните дни през лятото?

— Понякога отивам в Далат, където е по-прохладно, или във Вунг Тау, някога известен като Кац Сен Жак.

— Значи не в Натранг, така ли?

— Не. Никога не съм ходила там. Далече е. Но ми се иска да отида. Жалко, че не мога да дойда с теб.

Оставих забележката ѝ без отговор и попитах:

— Трудно ли е да пътуваш във вътрешността на бившия Северен Виетнам?

Тя се замисли за миг.

— Като цяло пътуването по крайбрежието е сравнително лесно. Магистрала номер едно например започва от Делтата и стига чак до Ханой. И всяка година го правят все по-добро. Експресът на обединението — така се казва влакът — също свързва Севера и Юга. Но ако имаш предвид района на запад към Лаос, придвижването там е трудно. Искам да кажа, виетнамците пътуват, но те се примиряват с отнесените от наводнения пътища и мостове, свлачищата, предизвикани от изсичането на горите, стръмните планински проходи и повредите на превозните средства. Освен това сега там е зимният дъждовен сезон, постоянно ръмене, наречено „крачин“, „дъждовен прах“. Натам ли ще се отправиш?

— Чакам инструкции. Ти ходила ли си във вътрешността?

— Не, само ти разказвам какво съм чувала. Там ходят много западни учени, главно биолози. И откриват неизвестни досега видове бозайници. Съвсем наскоро откриха говедо, за чието съществуване не подозираше никой. Освен това във вътрешността все още има тигри. Приятно пътуване.

Усмяхнах се.

— Веднъж наистина видях тук тигър. И слон. И не бяха в сайгонския зоопарк, където им е мястото.

— Пази се. Можеш да пострадаш или да се разболееш, а условията са съвсем първобитни.

Кимнах. В армията поне имаше добри лекари и хеликоптерите за половин час те взимаха откъдето и да е, за да те откарат на медицински кораб. Този път бях сам.

— Ако отиваш във вътрешността — каза Сюзан, — може би не е зле да се представяш за биолог.

Погледнах я. Докато ми разказваше за неизвестните видове, ми бе дошла същата идея. И сега ми хрумна нещо ново: тук получавах информация, каквато във Вашингтон не ми бяха дали. Всъщност голяма част от нещата, които бяха изглеждали виетнамско ежедневие, днес може би имаха цел.

Донесоха храната. Хамбургерът и пържените картопки бяха страхотни и бирата беше леденостудена, с резенче лимон вътре.

— Къде живееш? — попита Сюзан.

— Край Фолс Чърч във Вирджиния.

— Това последната ти задача ли е?

— Да. Миналата година се уволних, обаче решиха, че трябва да си насилия късмета и да дойда за трети път във Виетнам.

— Кои са тези „те“?

— Не мога да ти кажа.

— И какво ще правиш после?

— Не съм мислил.

— Прекалено си млад за пенсионер.

— И други са ми го казвали.

— Важната личност в живота ти ли?

— Тя много ме подкрепя.

— Самата тя работи ли?

— Да.

— Какво?

— Същото като мен.

— А, значи сте се запознали служебно?

— Да.

— Тя готова ли е да се уволни?

Прокашлях се.

— Тя е доста по-млада от мен.

— Одобряваше ли сегашното ти заминаване за Виетнам?

— Напълно. Да ти поръчам ли още една бира?

— Аз пия вино. Не виждаш ли чашата?

— Да. Вино. — Махнах на сервитьорката и поръчах напитките.

— Надявам се, че не ме смяташ за прекалено любопитна — каза Сюзан.

— Защо?

— Просто се опитвам да придобия представа за теб, за живота ти, за дома ти, за заниманията ти. Такива неща.

— Защо?

— Не зная. Любимата ми тема обикновено съм аз. — Тя се замисли за миг. — Може би си ми интересен, защото не си тук в командировка.

— В командировка съм.

— Имам предвид нещо свързано с бизнес. Ти няма да спечелиш пари от тази командировка. Вършиш си работата поради някаква друга причина. Искам да кажа, дори не е заради кариерата ти. Защо всъщност го правиш?

Замислих се над въпроса ѝ.

— Честно казано, смятам, че съм глупак.

— Може да е лична причина, нещо, което правиш за родината си, но всъщност заради себе си.

— Мислила ли си да водиш радиопредаване? „Добро утро, емигранти“.

— Бъди сериозен. Опитвам се да ти помогна. Трябва да си наясно защо си тук, иначе нищо няма да постигнеш.

— Знаеш ли, навярно имаш право. Ще си помисля.

— Трябва.

За да сменя темата и тъй като имах нужда от още информация, попитах:

— Разбира ли си от работата твоята туристическа агентка?

— Много. Тя е виеткией — разбира и американците, и виетнамците. Винаги е уверена в успеха си. Изводът: парите говорят.

— Добре.

— Но полковник Манг може да те изхвърли от страната — напомни ми тя.

Може да бях изпил някоя и друга бира повече, обаче я попитах:

— Ами ако не отида при полковник Манг, за да разбера? Ами ако просто продължа на север? Мога ли да го направя?

Сюзан ме погледна право в очите.

— Даже да можеше да пътуваш из страната, без да ти искат паспорт или виза, не можеш да напуснеш Виетнам без документи. Това ти е известно.

— Имах предвид утре сутрин да отида в консулството и да си извадя друг паспорт.

Тя поклати глава.

— Те още нямат официален статут и не могат да ти издадат паспорт. Това положение няма да се промени поне още половин година. Така че, ако нямаш паспорт или виза, или поне ксерокопия, няма да стигнеш далече.

— Ако отида в американското посолство в Ханой, проблемът ще стане техен.

— Виж, Пол, не усложнявай проблема. Срещни се с полковник Манг.

— Добре. Разкажи ми за имиграционната полиция.

— Ами, тя се занимава с чужденците. Полицията в тази страна е организирана от КГБ по време на руското присъствие тук. Има шест отдела, от А до Е. „А“ е тайната полиция, като нашето ЦРУ. „В“ е националната полиция, като нашето ФБР, и отдел „С“ е имиграционната полиция. Отдели „F“, „D“ и „E“ са градската, провинциалната и граничната полиция. Имиграционната полиция обикновено се занимава само с визови и паспортни нарушения, затова на твое място не бих се безпокоила толкова много.

— Ясно. — Обаче ми хрумна, че полковник Манг може да е от „А“ или „Б“ в униформа на „В“. Това бе сравнително често прилагана хитрост. Дойде ми наум също, че госпожа Уебър знае доста много за виетнамските ченгета, но може пък всички чужденци тук да имаха опит с полицията.

Минаваше единайсет.

— Май е време да си лягам — казах аз. — Утре ще ставам рано.

Поисках сметката, но Сюзан настоя да плати с фирмената си кредитна карта и аз реших да не споря.

Тя написа нещо на гърба на касовата бележка.

— Пол Бренър — компания неизвестна — обсъждахме инвестирането във фабрика за консервиране на риба, опасните операции и живота.

Сюзан се усмихна и прибра бележката в чантичката си.

Изправихме се и излязохме на улицата.

— Ще те изпратя — казах аз.

— Благодаря. И без това по пътя ще минем покрай последното място, което искам да ти покажа. Само на две преки от тук. Ще пием по едно последно и до полунощ ще се прибереш в хотела си.

Прочутата заключителна реплика.

— Чудесно — отвърнах аз.

— Освен ако не предпочиташ да отидеш в Маймунския бар.

— Предпочитам да пия едно последно с теб.

— Отличен избор.

Извървахме няколко преки до една тиха улица, която не бе особено добре осветена. В края ѝ имаше голяма сграда, чийто светлинен надпис гласеше „Апокалипсис сега“. Реших, че ми се привижда, обаче Сюзан каза:

— Отиваме там. Чувал ли си за това място?

— Гледал съм филма. Даже ми хареса.

— Нима? Мислех, че си бил готвач.

— Сигурно не съм бил.

— И аз така смятам.

— И полковник Манг смята така.

— И него ли излъга?

— Звучеше по-добре от пехотинец. Можеше да си помисли, че съм убил някой негов роднина.

— Убивал ли си някого?

Не отговорих на въпроса ѝ.

— Бойната част, изобразена в оня филм, беше от Първа въздушнопреносима пехотна дивизия. Моята дивизия.

— Наистина ли? Гледала съм филма. Хеликоптери, ракети, картечници — танца на валкириите. Абсолютно нереално. Това ли правехте?

— Да.

— Странно.

— Човек трябва да го е изживял, за да го повярва.

Стигнахме до входа на продълговатата ниска жълта сграда, пред която висяха и пушеха двайсетина водачи на циклоси.

— Често ли идваш тук? — попитах я.

Тя се засмя.

— Всъщност не. Само когато водя гости. Доведох и родителите си. Беше им неловко забавно.

Вратата ни отвори бял мъж и влязохме в „Апокалипсис сега“.

Първо видях гъст облак, като че ли някой беше хвърлил десетина димки, за да обозначи място за кацане в джунглата. Обаче се оказа просто цигарен дим.

Сградата се тресеше и четиричленна група виетнамци свиреше Джими Хендрикс. Отляво имаше стена от чували с пясък и бодлива тел като във военна база. На друга стена висеше плакат от едноименния филм и Сюзан каза, че бил с автограф на Мартин Шийн, ако съм искал да го видя. Не исках.

Вентилаторите на тавана бяха от хеликоптерни перки, електрическите глобуси бяха напръскани с червена боя, която, предполагам, трябваше да имитира кръв.

Отидохме на бара в дъното. Беше фрашкано с хора на средна възраст, бели и чернокожи, които определено приличаха на бивши войници. Изпитах странно усещане — пак американци излезли на лов за жени в Сайгон.

Взех две бутилки „Сан Мигел“ от бармана американец, който ми каза:

— Откъде си, приятел?

— От Австралия.

— Говориш като янки.

— Мъча се да се впиша в обстановката.

Със Сюзан седнахме на бара и надигнахме бирата. Не се виждаше почти нищо от дима от цигари и пури. Сюзан също запали.

— Е, войнико, ти самотен таз вечер? — попита тя.

— Имам си компания.

— Нима? Къде отишла тя? Отишла с генерал. Тя пеперудка. Аз остава с тебе. Показва ти хубави неща. Аз момиче първа класа. Направи тебе много щастлив.

Не знаех дали да се смея, или да избухна.

— Какво прави момиче като теб на такова хубаво място?

Тя се усмихна.

— Трябва пари отива в Харвард.

Смених темата.

— Това е обратната страна на Света на Виетконг.

— Това е Отпускарският свят. Обиден ли си?

— Мисля, че е обидно всичко, което банализира войната.

— Искаш ли да си тръгнем?

— Ще си допием бирата. Кога започва стрелбата?

Обаче се оказа, че не можем да си тръгнем толкова лесно. До нас имаше четири двойки, всички на средна възраст, които завързаха разговор. Мъжете бяха бивши офицери от военновъздушните сили и водеха съпругите си, за да им покажат къде са служили. Бяха прилични хора и си побъбрихме. Базите на всички се бяха намирали на север в Дананг, Чу Лай и Хюе Фу Бай и бяха бомбардирани обекти около демилитаризираната зона, която бе крайната им цел. Попитаха ме къде съм служил, без да ми зададат въпроса дали съм ветеран.

— Първа въздушнопреносима, Куанг Три, шейсет и осма — отвърнах аз.

— Без майтап? — подсвирна единият. — Вдигали сме много обекти във въздуха по ваше искане, момчета.

— Спомням си.

— На север ли отиваш?

— Струва ми се, че вече сме там.

Това предизвика смях и един от тях каза:

— Това място май е измислено, а?

— Измислено е — съгласих се аз.

Съпругите, кой знае защо, не проявяваха особено голям интерес към войната, но когато научиха, че Сюзан живее в Сайгон, вкупом я нападнаха и петте дами се заприказваха за пазари и ресторанти, а петимата мъже, сред които и аз, си разменяхме военни истории докато гилзите от снаряди и измислиците не станаха много. Изглежда, наистина ги вълнуваше животът на един пехотинец и искаха да чуят всички кървави подробности.

Подчиних се, не само защото ме черпиха още една бира, но и защото това беше част от тяхното носталгично пътешествие, а може би и от моето. В Америка никога не бях разказвал такива неща, обаче тук, на това място и под влиянието на алкохола, ми се струваше естествено да говоря за тях.

Те ми разказаха за измъкване от ракети земя-въздух и зенитен огън, за бомбардиране на всичко, което се движи, в демилитаризираната зона. Илюстрираха обясненията си с празни бирени бутилки и разбрах, че тези хора напълно са се били абстрахирали от каквито и да било етични съображения, че са

приемали въздушните сражения само като поредица от технически и логистични проблеми, които трябва да се решат. Установих, че разказите им ме увличат, което бе малко страшно. Не е трудно да докоснеш сърцето на стария боец. Отново беше 1968-а.

Полунощ дойде и отмина. Групата свиреше „Дорс“ и започвах да губя представа за реалност и време.

Сегиз-тогиз, когато музиката прекъсваше за няколко минути, по тонколоните прозвучаваха гърмежи, следвани от Вагнеровия „Танц на валкириите“.

Точно в стила на „Планета Холивуд“.

По някое време се заговорихме за места, които трябва да видим и където вече сме ходили.

— Трябва да отидете в тунелите на Ку Чи — казах им аз.

— Какво е това?

— Това са адски дълги тунели, като железопътните, в които партизаните са имали болници, спални, складове, кухни. Влиза се с електромобили. Обиколката е страхотна и можете да обядвате в една от партизанските трапезарии. Мисля, че вътре има и магазини за дамски дрехи. На жените ви ще им хареса. — И защо ли правя такива неща?

Те си го отбелязаха.

Четиримата пилоти със закъснение се сетиха, че моята Първа въздушнопреносима пехотна дивизия, Първа въздушнопреносима пехотна дивизия от филма и този тематичен бар са едно и също нещо, и това си заслужаваше по още една бира и нови военни истории.

Изчерпахме боеприпасите и един от тях ме попита:

— Коя е дамата?

— Коя дама?

— Дамата с теб.

— А... просто една жена, с която се запознах снощи. Живее тук.

— Да. И тя така каза. Страхотно изглежда.

Никога не съм сигурен как да отговоря на такава реплика, но отвърнах:

— Вашите съпруги са много привлекателни.

Всички се съгласиха, че жените им са прекрасни и са истински светици, след като ги търпят. И аз се съгласих с тях, обаче те искаха да се върнем на темата за Сюзан.

— Владееш ли положението? — попита един.

— Водим преговори.

Това ги накара да избухнат в смях и на свой ред ги отведе на въпроса за проститутките. За този разговор трябваше да се приближим един към друг.

— Опитваме се да ги накараме да излязат на пазар сами — каза един от пилотите.

— Проститутките ли?

— Не, съпругите. Имаме нужда само от няколко часа, обаче те не искат да излязат сами. Страх ги е.

— Поръчайте им англоговореща екскурзоводка от хотела.

— Да, и аз това казвам. Видя ли, Фил? Той е съгласен. Намери им екскурзоводка и ще излязат сами.

Препоръчах им Маймунския бар.

— Фрашкано е с курви — не давайте повече от петачка на проститутките, обаче келнерките и барманките може да ви струват повече. После заведете съпругите в „Максим“ на късна вечеря.

Те веднага подготвиха плана. Мислех, че пехотинците са лоши момчета, обаче летците бяха още по-лоши. Спомних си един стар военен виц и го разказах.

— Каква е разликата между пилота и свинята?

— Каква?

— Свинята не се опитва по цяла нощ да изчука някой пилот.

Те изреваха. Страхотен виц. А бе, нали се веселяхме.

Дойде и отмина един. Трябваше да се изпикая и се извиних. Мъжката тоалетна се намираше в коридора, който водеше до друго претъпкано помещение в дъното. Когато излязох, Сюзан ме чакаше.

— Отзад има градина — каза тя. — Там е тихо и имам нужда от малко чист въздух.

— Защо не си тръгнем?

— Ще си тръгнем. Просто искам малко да поседна.

В градината имаше масички като в кафене, по които горяха свещи. Дърветата бяха окичени с книжни фенери. Наистина беше тихо и въздухът бе чист.

Седнахме на една свободна маса и аз се огледах. Видях двойки, които се държаха за ръце. С други думи, нещо като постапокалипсис, където отиваш, след като умреш или нещо подобно.

Освен това усетих ухание на тамян и мирис на канабис. Около масите танцуваха светулки, които всъщност бяха огънчетата на подаваните от ръка на ръка цигари. Внезапно ми се припуши марихуана, чувство, каквото не бях изпитвал от двайсет години.

— Май добре се забавляваше — каза Сюзан.

— Готини момчета.

— И съпругите им са симпатични. Интересуваха се дали сме двойка.

— За това ли си приказват всички жени? За секс, за секс и пак за секс.

— Не си приказвахме за секс. Приказвахме си за мъже.

— Все същото.

— Искаш ли чай?

— Какъв чай?

— Истински. Другият чай е билков.

Повика сервитьорката и поръча чай.

Известно време мълчаливо седяхме в тъмната градина. Донесоха ни чайник с две чашки и аз налях. Изобщо не обичам чай.

Отпихме от горещата безвкусна течност. Вдишах парата и дробовете ми отново заработиха.

Бях гроги и даже Сюзан се прозяваше, но отдавна вече не можеше да става и дума за приличен сън, така че времето нямаше значение, затова просто седяхме и пиехме отвратителния чай. След десетина минути разбрах, че това всъщност е много приятно.

— Знаеш ли какво ще ме направи щастлива? — накрая попита Сюзан.

— Какво?

— Ако утре се прибереш у дома.

— Аз пък ще съм щастлив, ако ти се прибереш у дома — кой знае защо, отговорих аз.

Интимен разговор между двама души, които все още не са били интимни.

— Трябва да се махнеш от тук, преди да ти се случи нещо... Имам предвид нещо психическо — прибавих аз. После се чух да казвам: — Ти се безпокоиш за мен, но аз се безпокоя за теб.

Тя дълго се взира в мъждукащата свещ и видях, че по лицето ѝ се стичат сълзи, което ме изненада.

И двамата бяхме малко пияни и този миг не беше реален, нито дори рационален. Ето защо тихо казах:

— Когато бях тук... сред войниците се разказваше една история... историята за царството на Гордън. Гордън бил полковник от спецчастите, който отишъл в джунглата, за да организира едно планинско племе на борба с партизаните, обаче се побъркал, станал местен и наистина се чалнал... знаеш сюжета. Това е вариант на „Сърцето на мрака“ на Конрад, но се развива във Виетнам... тази апокалиптична история, която направиха във филма... обаче апокалиптична или не, тя беше предупреждение... страх, който изпитвахме всички, че няма да искаме да се приберем у дома, че ще се побъркаме и вече няма да искаме да се прибере у дома... Сюзан?

Тя кимна и остави сълзите да текат по лицето ѝ. Подадох ѝ кърпичката си и двамата помълчахме, заслушани в нощните насекоми и приглушения глас на Джанис Джоплин от бара, придружаван от „Танца на валкириите“. Нямах представа каква е причината да плаче.

Хванах я за ръка и продължихме да седим в градината.

Накрая Сюзан дълбоко си пое дъх.

— Извинявай. — Тя се изправи. — Време е да си вървим.

Излязохме на улицата, взехме такси и казах на шофьора:

— „Донг Хои“.

Сюзан поклати глава.

— Трябва да отидем в „Рекс“. — Тя преведе на шофьора и виетнамецът потегли. — Когато пия повече, ставам сълзлива — рече Сюзан. — Вече съм добре.

— Сигурно имаш ирландска кръв. Цялото ми семейство и всичките ми бостънски приятели се напиват, пеят „Дани Бой“ и плачат.

Тя се засмя и издуха носа си в моята кърпичка.

След няколко минути бяхме в хотела. Слязохме и Сюзан каза:

— Хайде да проверим онова съобщение и да видим дали няма нещо ново.

— Добре. Ще ти се обадя вкъщи, ако има нещо ново.

— Хайде да проверим.

Влязохме във фоайето и отидохме на рецепцията. Взех ключа от стаята си заедно с един плик. Написано на едва разбираем английски, съобщението гласеше:

„Среща с полковник Манг в имиграционна полиция, 08:00 ч., понеделник. Носи всички пътни документи и пътен маршрут.“

Изглежда, щях да получа визата и паспорта си в замяна на маршрут. Ако бях на мястото на полковник Манг, и аз щях да постъпя така. Бях възбудил любопитството му и го бях ядосал. Затова искаше да ме държи под око.

Сюзан погледна съобщението, после отново придоби делови вид.

— Ще се срещнем тук утре сутрин, след като се върнеш от срещата. Съветвам те да си събереш багажа, преди да идеш при полковник Манг и да го оставиш във фойето. После може да не разполагаш с много време. Ще ти донеса билети за някакъв транспорт или ще ти ги пратя тук. Ще те изпратя на гарата или на автобуса. Във всеки случай ще те чакам в девет.

— Ако не се върна до обяд, не ме чакай. Остави билетите тук и се свържи с моите хора.

Тя извади мобилния си телефон от чантичката си и ми го подаде.

— Утре сутрин ще ти се обадя от вкъщи и ще ти дам още някои съвети за срещата. Нямам доверие на хотелските телефони.

— Домашният ти телефон сигурен ли е?

— Ще ти позвъня от друг мобифон. Имам обикновен телефон, но го използвам само за международни разговори. — Сюзан ме погледна. — Извинявай, ако съм те задържала до много късно.

— Беше ми приятно. Благодаря ти.

Тя се усмихна и приятелски се прегърнахме и се целунахме по бузите. После Сюзан се обърна и си тръгна.

Останах във фойето още няколко минути, за да видя дали няма да се върне, както беше направила на покрива. Вратата се отвори, но бе портиерът, който ми каза:

— Госпожа на такси. Всичко наред.

Запътих се към асансьорите.

15.

Събудих се преди разсъмване и изпих два аспирина и една противомаларична таблетка.

Бях решил да облека същите дрехи, които носех при първата си среща с полковник Манг: панталон цвят каки, син блейзър и синя риза. Ченгетата обичат да виждат заподозрените всеки път в еднакви дрехи — обяснението е от психологически характер и е свързано с инстинктивната негативна реакция на полицаите към хора, които променят външния си вид. Облеклото ми беше запечатано в малкия мозък на полковник Манг и ако имах късмет, двамата никога повече нямаше да се срещнем.

Прибрах преспапието в сака си, за да го подаря на Сюзан в знак на благодарност. Докато оглеждах стаята, мобилният телефон в джоба ми извъня. Натиснах бутона.

— Семейство Уебър.

Тя се засмя.

— Добро утро. Как спа?

— Добре, като се изключи нощният чай лонг ронг под прозореца ми и „Танцът на валкириите“ в главата ми.

— И тук беше същото. Имам малко махмурлук. — И прибави: — Извинявай, ако съм била малко сълзлива.

— Не се извинявай.

Тя премина към работа.

— Добре, всяко такси знае къде е имиграционната полиция. Всъщност се намира в министерството на държавната сигурност. Остави си петнайсет минути заради часа пик. Не задържай таксито — те не обичат да висят около тази сграда.

— Полковник Манг може да ми предложи да ме върне обратно в „Рекс“.

— Наистина може да го направи, ако иска да види някакъв билет за Натранг. Но най-вероятно ще поиска да се явиш в имиграционната полиция в Натранг.

— Ако все пак дойде в „Рекс“, светкавично изчезни.

— Ще видим какво ще се случи.

— Радваш ли се, че се забърка в това? — попитах я.

— По-добре е, отколкото да ходиш на работа. Добре, имам имейл от туристическата агентка, в момента работи по въпроса за пътуването ти до Натранг. Остави мобифона ми на рецепцията и аз ще си го взема, щом дойда.

— Ясно.

— Сега за полковник Манг — опитай се да не го ядосваш. Кажу ми, че си бил в тунелите на Ку Чи и вече изпитваш уважение към антиимпериалистическата борба на народа.

— Майната му.

— Когато отидеш в министерството на държавната сигурност, потърси отдел „В“ — това е имиграционната полиция. Стой надалеч от „А“ и „Б“, иначе може никога повече да не те видим. — Май не се майтапеше.

— Ще те упътят до чакалнята — продължи Сюзан, — после ще те повикат, но не по име. Във Виетнам първи влизат по-възрастните хора, така че ще те повикат пръв. Ще отидеш в друга стая и човекът там ще те попита какво искаш. Ще се държи гадно. Повечето хора ходят там, защото са ги заловили с изтекла виза, искат удължаване на визата, разрешение за работа или постоянно пребиваване. Банални неща.

Това не обясняваше причината да ме повикат там, но не го отбелязах.

— Ти имаш среща, затова питаш гадния тип за полковник Манг. Полковник на виетнамски е „дай-та“. Питай за дай-та Манг. Дай на гадния тип нещо, на което е написано името ти.

— Всичко с името ми е при тях.

— Дай му шофьорската си книжка, сметката от хотела или нещо друго. Поради характера на работата си, те би трябвало да знаят чужди езици, но не е така, а не искат да изглеждат глупави. Затова ги улесни.

— Ти ходила ли си в това министерство?

— Три пъти, откакто съм тук. После в службата ми казаха да престана да отговарям на призовките им. Така и постъпих и сега те на всеки няколко месеца идват в офиса ми или вкъщи.

— Защо?

— За документи, въпроси и бакшиш. Те му викат бакшиш, като че ли ми правят услуга. Обикновено се избавям от тях за десетина минути и с десетачка. Но не предлагай пари на полковник Манг. Той е полковник и има вероятност да е верен и чист партиец. Може да те арестуват за предлагане на подкуп, което е най-големият майтап в тази страна, защото обикновено те арестуват, когато не даваш подкуп.

— Ясно.

— Но ако поиска пари, дай му ги. Обичайният откуп за паспорт и виза е петдесетак. Не искай разписка.

Обмислих думите ѝ и разговора си с полковник Манг на летището. Бях почти сигурен, че виецнамецът не иска пари.

— Някои от тези хора са просто продажни бивши южновиетнамски ченгета, успели да останат в комунистическата полиция — продължи Сюзан. — Обаче други са северняци, обучени от КГБ, и все още мислят по кагебистки. Освен това колкото по-висок е чинът, толкова по-малка е вероятността да са корумпирани. Внимавай с полковник Манг.

— Ясно. — А това повдигаше въпроса как изобщо съм извадил късмета да се срещна с полковника.

— Изглеждаше ли достатъчно възрастен, за да е участвал във войната? — попита тя.

— Той отлично помни войната.

Сюзан замълча за няколко секунди.

— Може би ще успеете да превърнете общите си преживявания в нещо хубаво.

— Да. Виж, не отивам там, за да се сприятелявам с този човек — просто си искам документите и си тръгвам.

— Но не искаш да те изхвърли от страната.

— Не. Той също няма намерение да го направи. Днес не си заминавам за вкъщи, заминавам за Натранг или за затвора, така че бъди готова да пратиш съответния факс на моите хора.

— Разбирам.

— Нецо друго?

— Не, това май е всичко. До скоро.

— Добре... виж, Сюзан... ако не се видим по-късно... благодаря ти...

— До скоро. Чао.

Затворих, изключих мобилния телефон и го прибрах в джоба на блейзъра си.

Събрах си багажа и го смъкнах във фоайето. Отидох на рецепцията и видях, че една от служителките е Лан, същата виетнамка, която ме бе посрещнала. Дадох ѝ ключа от стаята си.

— Заминавам си.

Тя затрака на компютъра си.

— А, да, господин Бренър. Аз ви регистрирах.

— Да.

— Приятно ли прекарахте?

— Много. Разгледах тунелите в Ку Чи.

Лан сбърчи лице и не отговори. Докато разпечатваше сметката, ме попита:

— Можем ли да ви помогнем с нещо в планове ви за пътуване?

— Да, можете. Трябва да отида в имиграционната полиция, за да си взема паспорта. Нали си спомняте тази история?

Виетнамката мълчаливо кимна.

— Затова ще оставя багажа си тук и ако имам късмет — ба ба ба — скоро ще се върна, за да го взема.

Тя отново кимна и ми подаде сметката.

— Стаята ви беше предплатена. Как ще уредите извънредните разходи?

Прегледах разпечатката и ми се прииска да ѝ обясня, че не са ми духали в стаята за масаж, въпреки големия бакшиш. Но вместо това отговорих:

— Ще платя, когато се върна с паспорта и визата си, за да си взема багажа.

Лан се замисли за миг.

— Както желаете.

Сигурно е трудно да управляваш четиризвезден хотел в тоталитарна държава. Искам да кажа, гостите ти безследно изчезват, полицията идва да претърсва стаите и разстройва камериерките и има толкова много подслушвателни устройства, че не можеш да направиш резервация за вечеря, без да попаднеш на някое ченге.

Подадох на Лан мобилния телефон на Сюзан.

— Скоро ще дойде да си го вземе една млада дама, американка. Моля ви, погрижете се да го получи.

— Разбира се.

Извадих преспапието от сака си и ѝ го връчих.

— Дайте ѝ и това и ѝ кажете, че ѝ благодаря.

Лан разгледа преспапието, ала не каза нищо. Може да ѝ приличаше на купчина боклук около порутена сграда.

Тя извика на пиколото, което ми даде две квитанции за багажа и получи в замяна един долар.

— Благодаря, че ни гостувахте — каза Лан. — Портиерът ще ви повика такси.

Излязох на тротоара и се появи такси. Обърнах се към портиера.

— Кажи на шофьора, че трябва да отида в полицията, министерството на държавната сигурност. Биет?

Той се поколеба за миг, после, докато се качвах, каза нещо на шофьора.

Потеглихме и се насочихме на запад по улица „Ле Лой“.

Минахме през квартал, в който като че ли бяха събрани всички евтини хотели и гостилници в Сайгон. Беше пълно с млади пътешественици от всички раси, момчета и момичета, потеглили на голямо приключение — преживяване, съвсем различно от моето на същата възраст, когато и аз като тях носех раница.

Таксито зави и продължи по улица, която се казваше „Нгуен Трай“. Погледнах си часовника: осем без пет.

Отбихме и спряхме до триетажна постройка с мръсножълта мазилка, отдалечена от улицата и оградена със стена. Шофьорът я посочи, аз му платих и слязох на тротоара. Той незабавно потегли.

Сградата бе голяма и изглежда, представляваше част от по-обширен комплекс. На пилон пред нея се вееше червено знаме с жълта звезда.

Отвореният портал се охраняваше от двама въоръжени полицаи, но когато минах помежду им, те не ме спряха. Никой не идва неканен на такова място.

Прекоших малкия преден двор и влязох във фойето.

Озовах се пред висока орнаментирана маса, вероятно останала още от французите. Зад нея седеше униформен мъж и аз му казах:

— Имиграционна полиция.

Той ме изгледа продължително, после ми подаде зелен хартиен квадрат с буквата „В“ и посочи наляво.

— Върви.

И аз тръгнах, като си мислех: „Върви право в затвора. Не минавай през старта“.

Закрачих по широк коридор с врати от двете страни и през прозореца на едно открито помещение видях голям вътрешен двор. Министерството на държавната сигурност очевидно бе голямо и важно, и имаше много работа. Не се съмнявах, че дворът се е използвал за екзекуции по време на французите, а може би и при южновьетнамците и комунистите.

Видях униформени ченгета и зле облечени чиновници с дипломатически куфарчета. Всички ме зяпаха подозрително, обаче с помощта на зеления пропуск стигнах до края на коридора, където имаше врата с надпис „В“. Над вратата пишеше „Фонг куан ли нгу-ои нуок нгоаи“. Зная, че „нуок“ означава „вода“, а „нгоаи“ е „чуждестранен“, поне според номерата на мотопеда на Сюзан. Значи това министерство или внасяше чуждестранна вода, или тук трябваше да се явяват чужденците от отвъд океана. Заложих на втория превод, влязох и се озовах в средно голяма чакалня. Вътре имаше двайсетина пластмасови стола и нищо друго. Нямаше нито прозорци, нито вентилатори, само вентилационни шахти близо до тавана. Освен това нямаше пепелници, ако се съдеше по пръснатите навсякъде по плочките на пода фасове.

Четири стола бяха заети от млади туристи, които бяха оставили раниците си на пода. Три момчета и едно момиче. Погледнаха ме, после се върнаха към разговора си.

Седнах. На едната стена имаше голям плакат, изобразяващ презерватив с лице, ръце и крака, който носеше меч и щит. От меча висеше думата „СПИН“, а на самия презерватив пишеше „ДА“.

На друга стена висеше постер, на който се прегръщаха вьетнамка и бял. Английският надпис гласеше: „СПИН убива“.

Точно срещу мен имаше плакат на Хо Ши Мин, заобиколен от щастливи селяни и работници, а до него пишеше: „Да не предизвиква големи безредици и без радио“. Това загадъчно съобщение се повтаряше на няколко езика и се надявах да означава нещо поне на един от тях.

В стаята влязоха още няколко души, предимно младежи, но след това се появи вьетнамска двойка на средна възраст и аз предположих,

че трябва да са виеткиеу с визов проблем.

Младежите си приказваха на английски с различен акцент — от американски и австралийски до европейски. Чух израза „мама му стара“, произнесен по шест различни начина.

Освен това, доколкото успях да разбера, повечето от тия хлапетии искаха удължаване на визите, но някои си търсеха документите, които официално бяха задигнати от полицията. Никой не изглеждаше особено обезпокоен. Двамата виетнамци обаче имаха уплашен вид и явно се удивляваха на безгрижните туристи. Интересно.

Беше осем и десет и реших да почакам още десет минути преди да започна да предизвиквам големи безредици без радио.

След няколко минути влезе мъж в зелено-кафява униформа и се огледа. Видя ме и ми даде знак да го последвам. Голяма работа е да си стар в будистка страна.

Излязохме в коридора и влязохме в друга стая от отсрещната страна.

Зад бюрото седеше униформен офицер с пагони и пушеше.

— Кой вие? Защо тук? — попита ме той.

Това трябва да бе гадният. Погледнах го в очите и отговорих на бавен, елементарен английски:

— Аз — потупах се по гърдите — тук за среща с дай-та Манг. — Посочих часовника си. — Среща. — После му подадох сметката от хотела. Не исках да му давам шофьорската си книжка, защото тия глупаци вече бяха прибрали достатъчно от официалните ми документи и си представях как се оказвам на улицата без никакво доказателство кой съм, освен монограма на носната ми кърпичка.

Във всеки случай униформеният явно се задоволи със сметката, която разглежда няколко секунди. След това се зачете в лист хартия и изглежда, се опита да открие името ми. Пепелта на цигарата му се откъсна и падна върху сметката. Огледах се за пожарогасител или знак за аварийен изход.

Накрая Гаднярски вдигна поглед и каза нещо на онзи, който ме беше довел, размаха сметката като недоволен гост на хотел, другият я взе и ми даде знак да го последвам. А ние се оплакваме от грубите държавни служители.

Последвах го по дългия прав коридор като се чудех дали ясно съм обяснил какво искам, или са решили, че събирам неплатени

сметки от „Рекс“ и търся неизправен платец на име Манг. До този момент не бях съзнавал колко полезно е присъствието на Сюзан.

Така или иначе, униформеният спря и почука на врата, която носеше номер шест. Отвори я, но ми даде знак да остана навън. Влезе, чух го да разговаря, после излезе и ми посочи да вляза.

Озовах се в малка стая без прозорци. Полковник Манг седеше зад дървена маса, на която имаше вестник, дипломатическо куфарче, чайник, чаша, пепелник, преливащ от угарки, и моята хотелска сметка. Това очевидно не бе неговият кабинет, който най-вероятно се намираше в отдел „А“. Това беше стая за разпити.

— Седнете — каза виетнамецът. Седнах на дървения стол срещу него.

Полковник Манг изглеждаше също толкова неприятен, колкото го помнех от летището. Тесните очи, високите скули, презрително свитите тънки устни и опънатата кожа му придаваха вид на човек, претърпял поне шест пластични операции. Гласът му също ме дразнеше.

Той се престори, че разглежда документите на масата, после вдигна очи.

— Значи сте ми донесли маршрута си.

— Да. А вие сте ми донесли паспорта и визата, която сте взели от хотела.

Полковник Манг дълго ме наблюдава.

— Маршрутът ви — накрая каза той.

— Днес заминавам за Натранг — отвърнах аз. — Ще остана там четири-пет дни, след това отивам в Хюе.

— Нима? А как ще пътувате до Натранг?

— Помолих една туристическа агентка да ми уреди транспорт. Билетът ще ме чака в „Рекс“.

— Значи не можете да ми покажете билет, така ли?

— Не.

— Но може да пътувате и с автомобил.

— Възможно е.

— В такъв случай трябва да минете през „Видотур“, официалната туристическа агенция. Това е единственият законен начин да пътувате с автомобил и шофьор във Виетнам. Нямаме право да наемате частна кола.

— Сигурен съм, че моята туристическа агентка го знае.

— Знаят го. Но невинаги спазват това правило. Ако пътувате с автомобил, трябва да минете през „Видотур“ и да им кажете да се обадят тук, за да съобщят името на шофьора и номера на автомобила.

— Звучи напълно разумно. — Добрата вест, изглежда, бе, че съм свободен да замина за Натранг. Лошата вест беше, че съм свободен да замина за Натранг.

— Как се казва тази туристическа агентка? — попита ме полковник Манг.

— Не зная.

— Как така не знаете?

— Помолих един познат американец в Хошимин да ми помогне.

— Нима? И кой е този ваш познат американец?

— Бил Станли от „Банк ъв Америка“.

Полковник Манг се поколеба за миг, после си отбеляза името. Бил Станли вече имаше нещо общо с Шийла О'Конър, която в един друг живот бях изпортил на отец Бенет. Понякога се налага да изпортиш някого, обаче никога приятел. И винаги, когато можете, избирайте възпитаници на добри университети.

— Откъде познавате този човек? — продължи виетнамецът.

— Заедно учихме в Принстън. В колежа.

— Аха... и казвате, че работи в „Банк ъв Америка“, така ли?

Кой знае защо, това ме изпълни с лошо предчувствие.

— Нали точно това казах?

Полковник Манг кимна.

— Осведомете туристическата си агентка, че още тази сутрин трябва да се обади по телефона тук и да ме потърси.

— Защо?

— Задавате много въпроси, господин Бренър.

— Вие задавате много въпроси, полковник Манг.

Това го ядоса, обаче полковникът запази самообладание.

— Вие сте човекът, който повдига въпросите в ума ми.

— Напълно съм откровен и ви оказвам съдействие.

— Ще видим.

Не отговорих.

— Кажете на туристическата си агентка да ми се обади — повтори полковник Манг. — Къде ще отседнете в Натранг?

— Засега нямам резервация.

— Трябва да имате адрес.

— Ще имам адрес, когато отида там.

— Защо искате да отидете в Натранг?

— Препоръчаха ми го като най-хубавия плаж в Югоизточна Азия.

Това, изглежда, достави удоволствие на дребния копелдак.

— Наистина е така. Но вие не сте били толкова много път само за да отидете на плаж.

— През хиляда деветстотин шейсет и осма ходих там.

— А, да, там ходеха на почивка войниците.

Не отговорих.

Междувременно виетнамецът палеше цигара от цигара и в стаята не можеше да се диша от дим, да не споменавам за влагата и вонята на пот, която може и да бе моя.

Полковник Манг си отбеляза още нещо.

— Когато пристигнете в Натранг, ще се явите в имиграционната полиция и ще им дадете адреса си. Ако не си намерите квартира, трябва да ги осведомите. — Той ме погледна. — Те ще се погрижат да ви намерят къде да спите.

Помислих си, че има предвид затвора, обаче виетнамецът продължи:

— Те имат известно влияние в хотелите. — И се усмихна.

— Убеден съм. Благодаря за помощта, полковник Манг, не искам повече да ви задържам.

Той ме изгледа гадно и каза:

— Аз съм човекът, който ви задържа, господин Бренър. — Отпи глътка чай. — Как възнамерявате да пътувате от Натранг до Хюе?

— Зависи какъв транспорт ще си уредя.

— Трябва да осведомите имиграционната полиция в Натранг за начина си на пътуване.

— Те могат ли да ми помогнат с транспорта?

Изглежда, сарказмът ми му убегна, защото отговори:

— Не. — После ме погледна и зададе големия въпрос. — От напускането на хотела в Хюе до резервацията за „Метропол“ в Ханой имате пет дни. Какво възнамерявате да правите през това време?

Ами, трябваше да отида в Там Ки на секретна операция, обаче всъщност ми се искаше да отида във Вашингтон и да строша врата на Карл.

— Господин Бренър?

— Ще пътувам по крайбрежието до Ханой с влак или автобус.

— От неделя нататък четири дни няма да има влакове. Автобусите са неподходящи за чужденци.

— Така ли? Ами тогава ще наема кола и шофьор. Чрез „Видотур“, разбира се.

— Защо искате да пътувате по суша, а не със самолет?

— Реших, че на път за Ханой ще мога да видя бившия Северен Виетнам.

— Какво ви интересува?

— Как живеят хората. Техните обичаи и начин на живот.

Той се замисли за миг, после каза:

— Цели десет години народът на север страдаше и умираше от американски бомби и снаряди от вашите кораби. Препоръчвам ви да разгледате тунелите на Вин Мок — жителите на този морски град цели седем години живяха в тях по време на американските бомбардировки. Тези хора може да не ви се сторят толкова дружелюбни, колкото в бившата американска марионетна държава.

От полковник Манг можеше да излезе страхотен екскурзовод.

— Ами, тогава искам да се поуча от всичко това.

Той, изглежда, обмисляше думите ми. Ако бях на негово място нямаше да притискам Пол Бренър за непълнотата на маршрута от Хюе до Ханой. Защото ако Пол Бренър замисляше нещо, най-вероятно щеше да го извърши през тези дни. Накрая Манг ме погледна.

— Свободен сте да пътувате на север от Хюе до Ханой по всички законни начини.

Очите ни се срещнаха. И двамата знаехме, че се баламосваме.

Полковник Манг си записа още някои неща и въпреки че съм обучен да чета наопаки, не мога да чета на виетнамски и откъм нормалната страна.

— И в Хюе ще обиколите местата в околността, където сте служили — каза той. — Нали?

— Възнамерявам за един ден да отскоча до Куанг Три, за да видя старата си, база.

— В такъв случай ще се разочаровате — отвърна виетнамецът. — Град Куанг Три вече не съществува. Там има само село и в района няма следи от някогашните американски бази. През седемдесет и втора американските бомби унищожиха всичко.

Не отговорих.

— В Хюе се явете в имиграционната полиция — продължи полковник Манг, отпусна се назад, запали нова цигара и се вторачи в мен през дима. — Е, как прекарахте в Хошимин?

Тъй като не исках пак да го ядосвам заради имената на градовете, отговорих:

— В Хошимин посетих много интересни места. Послушах съвета ви и отидох в Музея на американските военни престъпления.

Това, изглежда, не го изненада особено, което ме накара да се зачудя дали са ме следили.

— На снимките видях какво се е случило с южновietnamските войници и планинците, които не са оставили оръжието след капитулацията — продължих аз. — Платили са висока цена, докато просто е трябвало да отидат в превъзпитателните лагери като няколко милиона други и да излязат от там по-щастливи и по-добри граждани на Социалистическата република.

Ентусиазмът ми явно не убеди особено полковник Манг. Може да сгъстявах краските, обаче нямах основание да престана.

— Вечерях в ресторанта на покрива на „Рекс“, където са се забавлявали американските генерали, докато техните войници се сражаваха и умираха в оризищата и джунглите.

Погледите ни отново се срещнаха. Ако му сечеше пипето, от хотелската ми сметка той вече знаеше къде съм вечерял и че не съм бил сам, освен ако не ям много. Обаче полковникът просто втренчено ме гледаше.

— В неделя разгледах някогашния президентски дворец, където Диен и Тиеу са живели като императори, докато техните войници и народ са страдали и умирали.

Отново не можех да съм сигурен дали вече не го знае. Реших, че прекалено се доверявам на ефикасността на полицейската държава.

— Всичко, което видях и научих, много ме впечатли — заявих аз, като че ли бях затворник в превъзпитателен лагер и се стремях да се измъкна.

Полковник Манг слушаше, докато му излагах преживените мигове на откровение. Накрая кимна. Изглежда, ми вярваше. Ако си бях купил ония хошимински сандали, щях да вдигна крака на масата, обаче явно се справях добре и без реквизит.

— В неделя отидох да разгледам тунелите в Ку Чи — продължих разказа си аз.

Той се наведе напред.

— Наистина ли? Ходили сте в тунелите, така ли?

Полковник Манг се усети, че предишната му безизразност се е заменила с искрена изненада.

— Как стигнахте до Ку Чи?

— С туристически автобус. Беше поразително. Двеста километра тунели, изкопани под носа на южновьетнамските и американските армии. Как са скрили толкова много пръст, за Бога?

— Хиляди верни селяни малко по малко изхвърляха пръстта в реки и кратери от бомби — отговори на реторичния ми въпрос той. — Всичко е възможно, когато хората работят заедно.

— Разбирам. Е, всичко беше много поучително и определено промени представите ми за войната. — „А сега е време да се чупя от тук.“

Полковник Манг помълча, после ме попита:

— Защо пътувате сам?

— Защо ли? Защото не успях да открия някой, който да дойде с мен.

— Защо не се присъединихте към някоя група ветерани? Има организирани пътувания на хора, които са преживели едни и същи неща през войната.

— Чувал съм, но исках да дойда по време на Тет и взех решение да пътувам в последния момент.

Виетнамецът отново погледна визата ми.

— Датата е отпреди десет дни.

— Да. Реших го в последния момент, нали ви казах.

— Американците обикновено подготвят плановете си за месеци напред.

Явно това бе привлякло вниманието на служителя от паспортния контрол. Дължах на Карл ритник по ташаците.

— Пенсионер съм. Просто ходя където пожелаея и когато пожелаея.

— Нима? И все пак паспортът ви е издаден преди няколко години и в него няма визи и гранични печати.

— Пътувам в Съединените щати и Канада.

— Разбирам. Значи това е първото ви пътуване отвъд океана, така ли?

— Откакто е издаден този паспорт.

— Аха.

Полковник Манг ме измери с един от ония погледи, които предполагат, че е смутен от някаква непоследователност в отговорите ми.

— Женен ли сте?

— Това е личен въпрос, полковник Манг.

— Няма лични въпроси.

— Там, откъдето идвам, има.

— И можете да откажете да отговорите на въпрос на полицаи, така ли?

— Точно така.

— И какво ще се случи, когато откажете да отговорите?

— Нищо.

— Чувал съм, но не го вярвам.

— Ами идете в Щатите и гледайте да ви арестуват.

Това не му се стори смешно. Той започна да рови из документите на масата и аз не забелязах паспорта си.

— Видели сте много проститутки в Хошимин. Нали така?

— Възможно е.

— Те обслужват чужденците. Виетнамците не ходят по проститутки. Във Виетнам проституцията е забранена. Видели сте караоке барове и салони за масаж. Видели сте да се продават наркотици и сте видели страшно много повлиян от Запада упадък. Мислите си, че полицията е изгубила контрол, че революцията се е покварила. Нали така?

— Да.

— Има два града, които заемат едно и също време и място — осведоми ме полковник Манг. — Сайгон и Хошимин. Оставяме Сайгон да съществува, защото засега е полезен. Но някой ден няма да го има.

— Струва ми се, че чуждите капиталисти няма да се съгласят с вас, полковник Манг.

— Възможно е. Но и те са тук само докато ние им позволяваме. Когато настъпи моментът, ще ги изтръскаме, както куче се изтръсква от бълхите.

— Не бъдете толкова сигурен.

Отговорът ми изобщо не му хареса и той продължително ме изгледа. После отново промени темата.

— По пътя може да видите разрушенията, за които са виновни вашите войски, господин Бренър, и които все още не са възстановени.

— Струва ми се, че за разрушенията са виновни и двете страни. Това се нарича война.

— Не ме поучавайте, господин Бренър.

— Не обиждайте интелекта ми, полковник Манг. Зная какво е войната.

Той не обърна внимание на думите ми и продължи лекцията си:

— Сега ще видите една мирна страна, за пръв път от сто години управлявана от виетнамския народ.

Бедният полковник Манг. Той бе истински патриот и се опитваше да се примири с хората в Ханой, които продаваха страната на „Кока-кола“, „Сони“ и „Креди лионез“. Това наистина трябваше да е горчив хап за стария боец, отдал младостта и семейството си за каузата. Подобно на повечето войници, сред които и аз, той не разбираше как политиците са способни да предадат извоюваното с кръв. Почти изпитвах съчувствие към него и ми се искаше да му кажа: „Ей, приятел, всички ни прекараха — теб, мен и убитите ни познати, на всички ни го нахлузиха. Обаче трябва да го преглътнеш. Дойде новият световен ред“. Вместо това отговорих:

— Нямам търпение да видя новия Виетнам.

— Нима? И какво ще изпитате, когато посещавате местата на някогашните си сражения?

— Аз бях готвач. Но и да бях истински боец, пак нямаше да имам представа какво ще изпитам, преди да стигна на мястото на битката.

Той кимна и след няколко секунди каза:

— Когато пристигнете в Ханой, пак ще се явите в имиграционната полиция.

— Защо? Заминавам си на другия ден.

— Може би. Може би не.

Наведох се към него.

— Първата ми спирка в Ханой ще е американското посолство.

— Нима? И с каква цел?

— Оставям на вас да се сетите.

Полковник Манг се замисли за миг.

— Свързахте ли се с консулството си тук?

— Чрез моя познат в града съобщих за присъствието си в Хошимин, за проблема на летището, за това, че са ми взели паспорта, и датата на пристигането си в Ханой. — После прибавих: — Моят познат вече се е свързал с американското посолство в столицата.

Полковник Манг не отговори.

Харесваше ми темата за американското посолство, затова продължих:

— Според мен е чудесно, че Вашингтон и Ханой установиха дипломатически отношения.

— Нима? Аз не смятам така.

— Аз пък смятам. Време е да погребем миналото.

— Още не сме погребали всички мъртви, господин Бренър.

Прииска ми се да му кажа, че знаейки как комунистите са изровили с булдозери южновиетнамските военни гробища, но вече и без това го бях ядосал достатъчно.

— Ако в страната нямаше американски дипломати, на кого щях да се оплача от вашето поведение?

Той се усмихна, после отвърна:

— Много повече ми харесваше, както си беше след хиляда деветстотин седемдесет и пета.

— Убеден съм. Но сега живеем в нов свят и е Нова година.

— Дадохте ли на своя познат маршрута си, господин Бренър? — без да обръща внимание на думите ми, попита полковник Манг.

— Да.

Виетнамецът отново се усмихна.

— Добре. Значи, ако претърпите злополука по пътя и не се появите в Натранг, Хюе или „Метропол“ в Ханой, вашето посолство и полицията ще могат да участват в издирването ви.

— Нямам намерение да претърпявам никакви злополуки, но ако все пак ми се случи нещо, от посолството ни ще знаят къде първо да

ме търсят.

На полковник Манг, изглежда, му хареса фината размяна на заплахи. Струва ми се, че оценяваше достойнствата ми. Освен това вече започваше да подозира, че с него сме от един и същи бранш. И бях почти убеден, че е няколко стъпала по-високо от имиграционен полицаи и че мястото му не е в тоя жалък кабинет в отдел „В“, пълен с млади туристи и реклами на презервативи. Истинското място на полковник Манг беше в отдел „А“ или „Б“. Играта с отдел „В“ целеше да успокои заподозрения и да го направи непредпазлив. А що се отнасяше до осведомяването на нашето посолство или Карл, те не бяха толкова загрижени за имиграционната полиция, колкото щяха да са за тайната и националната.

Във всичко това се криеше известна ирония и симетричност — аз не бях бивш готвач, нито турист и полковник Манг не бе имиграционно ченге. И нито един от двамата ни нямаше да бъде номиниран за Оскар за най-добър актьор.

— Вижте, господин полковник — казах аз, — трябва да се прибера в хотел „Рекс“, иначе може да изпусна превоза си. Благодаря за съветите и отделеното време.

Виетнамецът се престори, че не ме чува, и погледна хотелската ми сметка.

— Много скъпа вечеря — отбеляза той. — Сам ли бяхте?

— Не.

Манг не ми зададе повече въпроси и не поиска пари. Написа нещо на лист евтина хартия, взе един гумен печат от масата и го подпечата.

— Показвайте този документ в имиграционната полиция навсякъде, където ходите. — Полковникът ми подаде листа, хотелската сметка, паспорта, визата и друго хартиено квадратче с буквата „В“, само че този път жълто. — Занесете този пропуск направо на служителя на входа на сградата. — Той се усмихна. — И да не го изгубите, господин Бренър, иначе никога няма да напуснете това място.

Полковник Манг имаше известно чувство за хумор, извратено, но поне се опитваше. Изправих се.

— Беше ми много интересно, но не искам да ви се натрапвам.

Той не обърна внимание на думите ми.

— Ако се отклоните от маршрута си, осведомете най-близката имиграционна полиция. Довиждане.

— И ви благодаря, че върнахте сувенира ми в хотела — казах аз.

— Това е всичко, господин Бренър.

Не успях да устоя.

— Чук мунг нам мои.

— Вървете си, преди да съм променил решението си.

Виж, това не биваше да се случва. Тръгнах си.

В коридора не ме чакаше никой, затова просто се върнах във фоайето сам. Дадох жълтия си пропуск на служителите и той ми посочи изхода.

— Върви.

Тръгнах. Министерството на държавната сигурност беше нещо като слаба имитация на Оруеловото Министерство на любовта, само че тук осезаемо присъстваше полицейската власт, усещане за натрупан десетгодишен страх, заплахи, разпити, кръв, пот и сълзи.

Напуснах сградата и излязох на слънце. Както ме бе предупредила Сюзан, наблизко не се мяркаха таксите и трябваше да извървя една пряка преди до мен да спре кола. Качих се и казах:

— Хотел „Рекс“.

Потеглихме. Погледнах документа, който ми беше дал полковник Манг. Имаше дълго изречение на вьетнамски плюс името „Пол Бренър“. Познах и думата „ми“ — „американец“. Полковникът се бе подписал с цялото си име, което беше Нгуен Куи Манг, следвано от чина му, дай-та. Тия Нгуен бяха навсякъде. Така или иначе, печатът представляваше червена звезда с няколко думи, сред които „фонг куан ли нгуои нуок нгоаи“. Прибрах листа в джоба си. Бях бесен, че трябва да мъкна със себе си бележка от ченгетата.

Минаваше девет. След десет минути бях в „Рекс“.

Влязох във фоайето и видях Сюзан Уебър да седи на стол с лице към вратата. Носеше морскосин памучен панталон, спортни обувки и жълто-кафява памучна риза с навити ръкави. Тя ме забеляза, изправи се и бързо се запъти към мен, като че ли бяхме любовници и имахме среща.

Нито един от двамата ни не искаше да е прекалено драматичен, затова само се хванахме за ръка, без да се прегръщаме или целуваме.

— Как мина? — попита Сюзан.

— Чудесно. Свободен съм да замина. Какво става с билета?

— Имаш билет за влака за Натранг.

— Страхотно. Ти си върхът.

— Само че билета още го няма, а влакът тръгва в десет и петнайсет.

— Къде е гарата?

— На двайсетина минути път по това време на деня. Е, какво каза полковник Манг?

— Че съм бил превъзпитан.

Тя се усмихна.

— Държа ли си устата затворена?

— Опитах. Той каза, че проститутките, наркотиците, караоке баровете и ти скоро сте щели да сте история. — Прибавих: — Не те спомена по име естествено.

— Знаеш ли, това не е необходимо.

— Необходимо е, ако си полковник Манг. В главата му се води сериозна борба и се боя, че може да получи нервен срив. Между другото, кога ще донесат билета?

— Всеки момент. И ти благодаря за преспапието. За мен ли е?

— Да. Не е много, обаче ти не се нуждаеш от много.

— Важен е жестът.

— Точно така. Трябва да уредя сметката си в хотела...

— Уредена е.

— Не се налагаше.

— Можеше да се наложи, а сега имаш време да ми разкажеш за онзи масаж за двайсет долара — усмихна се Сюзан.

— Дадох прекалено голям бакшиш. — Смених темата. — Полковник Манг иска твоята туристическа агентка незабавно да му се обади. Съжалявам, ако това ѝ навлече проблеми. Той настоя.

— Няма нищо. „Видотур“ съобщават всичко, но не и частните туристически агенти, освен ако специално не им се нареди. Ще ѝ се обадя.

— Бил същата агентка ли използва?

— Понякога. Защо?

— Защото се е обадил на туристическа агентка от мое име. Не исках да споменавам за теб.

— О... ами... няма значение. Ще му се обадя и ще му обясня.

— Кажи му, че му благодаря, задето ме е измъкнал от Сайгон. Това ще го зарадва.

Сюзан не отговори.

— Полковник Манг даде ли ти някакъв документ, изобщо нещо написано? — попита тя.

Показах ѝ бележката.

— Какво пише?

Сюзан я прочете и ми я върна.

— Пише „Регистрирайте адреса на Пол Бренър, американец, датата на пристигането и заминаването му, и начина му на придвижване до и от вашето населено място“.

Кимнах. Не пишеше „И съобщете в тайната полиция“, обаче това се подразбираше.

— Преди чужденците задължително се регистрираха в имиграционната полиция — каза тя. — Освен паспорт и виза имахме нужда от разрешение за пътуване. През последните няколко години пътуването стана по-свободно.

— Не и за мен.

— Явно. Ще позвъня на няколко души. Може някой да има влияние върху полковник Нгуен Куи Манг.

Отиде до вратата, където сигналят бе по-силен, и известно време разговаря по мобилния си телефон. Мразя да оставям други хора да ми вършат работата и никога не го правя в личния си живот, обаче когато съм на операция, закон номер едно гласи, че на първо място е задачата, Пол Бренър — на второ, а всички останали — на последно. Това не се отнасяше за Сюзан, разбира се, и сигурно не биваше да се отнася за Бил Станли. Така или иначе, не беше кой знае какво, макар да забелязах, че Сюзан изглежда малко загрижена или ядосана.

Тя се върна при мен.

— Всичко е уредено.

— Бил радва ли се, че съм дал името му на полковник Манг?

— Можеше да използваш моето име.

— Не можех. Не искам полковник Манг да те разпита и да открие непоследователности в моя разговор с него.

— Мислех, че постъпката ти е рицарска.

— Каква?

В хотела влезе дванайсетинагодишен хлапак и Сюзан отиде при него. Малкият ѝ връчи някакъв плик, тя му даде бакшиш, после каза нещо на моята приятелка Лан и ми посочи към вратата.

Събитията започнаха да се развиват бързо и двамата със Сюзан излязохме на тротоара.

— Това е моето такси. Куфарите ти са в багажника — каза тя. — Да вървим.

— Няма нужда да идваш на гарата...

— Ще стигнеш много по-бързо, ако съм с теб, освен ако през последните няколко часа не си научил виетнамски.

— Добре. Благодаря. Дай ми билета.

— Засега нека остане в мен. Трябва да го покажа на гарата. Всъщност нямаш запазено място, само вагон, който е втора класа и ще е пълен с виетнамци. Всеки от тях ще ти отстъпи мястото си за пет долара. В първа класа няма да имаш тази възможност, защото повечето пътници са чужденци и ще те пратят на майната ти. Разбираш ли?

— Когато се върнеш в службата си — казах ѝ, — прати факс или имейл на моите хора и им предай, че съм заминал за Натранг. Съобщи им, че полковник Манг иска да се явя в имиграционната полиция там, но че според мен операцията не е компрометирана, макар че може да съм под наблюдение.

Сюзан помълча, после отвърна:

— Мислех, че седят на тръни и чакат да научат изхода от срещата ти, затова когато разговарях по мобифона, се обадох в консулството. Бях кратка, в случай че ме подслушват. Свързах се с човека, който знае за тази история. Мисля, че е резидент на ЦРУ. Казах му само: „Той е свободен да пътува. Осведомете фирмата му“.

Замислих се.

— Добре, но когато отидеш в службата си, все пак им прати пълен доклад.

— Ясно.

Гарата се намираше на север от центъра и след петнайсет минути спряхме пред входа сред десетки таксито и рояци хора.

Сюзан даде петарка на шофьора и докато той отваряше багажника, двамата слязохме от колата. Извадих куфарите си и забелязах вътре голяма жълта раница със самар. Сюзан я измъкна и затръшна капака, после я нарами.

— Добре, да вървим.

— Хм... чакай малко.

— Хайде, Пол. Ще изпуснем влака.

„Кой ще го изпусне?“ Последвах я и задърпах куфара си през огромния терминал. Сюзан погледна информационното табло.

— Пети коловоз. Натам. Да се размърдаме.

— Можем да се сбогуваме тук — предложих аз.

— Мразя сбогуванията.

— Сюзан...

— Чувствам се отговорна да те заведа до Натранг. От там нататък оставаш сам. Съгласен?

Не отговорих.

Стигнахме на коловоза и тя показа на жената на изхода два билета. Размениха няколко думи, Сюзан ѝ даде един долар и виетнамката ни пусна да минем.

Продължихме по перона.

— Девети вагон — каза Сюзан.

Часовникът ми показваше 10:12 и кондукторът на виетнамски викаше всички да се качват, което можеше да е смешно, ако бях в добро настроение.

Стигнахме до девети вагон и метнах куфара си във влака, после скочих и помогнах на Сюзан да се качи. Бях запъхтян и се потях.

Кондукторът за последен път повика пътниците, вратите се затвориха и влакът потегли. Двамата стояхме и се гледахме, докато влакът набираше скорост.

— Колко ти дължа за билета? — попитах аз.

Тя се усмихна.

— Ще уредим въпроса по-късно.

— Наистина не го очаквах.

— Естествено, че си го очаквал. Ти си шпионин. Видя, че не съм облечена за работа. Билетите бяха у мен. Вече се бях обадила в консулството. Престанах да споменавам, че искам да пътувам с теб. Дойдох на гарата. Бях взела такси и куфарите ти бяха в багажника — при моя самар. Е, по какво първо се досети?

— По всичко, предполагам.

— Ами тогава стига си се правил на изненадан.

— Добре.

— Искаш ли да дойда?

— Да.

— Хубаво. Ще остана в Натранг с теб, после се връщам в Сайгон.

— Намери ли хотел?

— Не, но ще потърсим хотела, в който си бил по време на отпуската си — ако още съществува.

Погледнах през прозореца на вътрешната врата и видях, че вагонът е претъпкан с хора, багаж, щайги и какво ли още не, освен добитък.

— Може би ще е по-добре да останем прави — предложих аз.

— Пътят до Натранг е пет-шест часа. Ще платим за две места.

Влакът минаваше през северните предградия на Сайгон и аз видях реактивен изстребител, руски миг, да се спуска към военновъздушната база Биен Хоа, моя някогашен втори дом.

В малкия вестибюл се появи кондуктор и Сюзан му каза нещо, после отброи дванайсет банкноти по един долар и виетнамецът излезе.

— Той ще уреди въпроса — поясни тя. — И ще има и за него. Релсите водеха на изток към океана, Сайгон се простираше пред нас. Видях къщи, които всъщност бяха обикновени бараки, и си ги спомних от 1972-ра, когато почти един милион бежанци от провинцията бяха потърсили убежище в града.

— Обожавам морето — каза Сюзан. — Имаш ли бански?

— Да. Банските в куфара ти придават вид на турист за пред ония, които ти претърсват багажа.

— Вие шпионите сте, адски хитри.

— Не съм шпионин.

— Да бе — засмя се тя. — Както виждаш, аз почти не нося багаж. Взех си обаче банския. Казват, че плажът бил великолепен.

— Позволяват ли да ходиш по монокини?

Сюзан се усмихна.

— Никога не преставаш да мислиш. Не, тук е забранено. Ще се побъркат. Обаче във Вунг Тау има уединени местенца, където французите ходят да плуват и да се пекат голи. Но ако те пипнат местните ченгета, здравата ще загазиш.

— Някога пипвали ли са те?

— Аз никога не съм ходила по монокини или гола. Иска ми се, но съм постоянно пребиваваща и не мога да излъжа, че не съм знаела.
— Тя замълча, после попита: — Значи си прекарал отпуската си в Натранг, така ли?

— Да. През май шейсет и осма. Времето беше хубаво.

— Мислех, че през отпуската сте напускали Виетнам.

— На хората, които бяха направили нещо, за да го заслужат, даваха по три дни отпуска.

— Разбирам. И ти какво направи, за да заслужиш тридневна отпуска?

— Измислих нова рецепта за чили.

Сюзан не отговори, после каза:

— Надявам се да се отпуснеш достатъчно, за да ми разкажеш преживяванията си във Виетнам.

— А ти може би ще ми разкажеш защо живееш тук — отвърнах аз.

Тя не каза нищо.

Влакът се движеше на изток, пресече река Сайгон и продължи през безкрайни оризища и села.

Погледнах Сюзан и видях, че ме наблюдава. Усмихнахме се.

— Какво щеше да правиш без мен? — попита тя.

— Не зная, но след като се върнеш в Сайгон, ще разбера.

— След три дни с мен ще си готов да се справяш сам.

— След три дни с теб ще ми трябва тридневна отпуска.

Сюзан се усмихна.

— Напредваш доста бързо за старец. Можеш ли да плуваш?

— Като риба.

— Как си с алпинизма?

— Катеря се като планинска коза.

— С танците?

— Като Джон Траволта.

— Хъркаш ли?

Усмихнах се.

— Извинявай — каза тя. — Само се закачам.

Влакът се отдалечаваше от Сайгон и от новия Хошимин и се насочваше на север към Натранг и назад към май 1968-а.

КНИГА ІІІ НАТРАНГ

16.

Кондукторът ни преведе през претъпкания вагон до места, освободени от двама млади виетнамци.

Метнах куфара си на етажерката, напъхах сака под седалката и седнах. Сюзан се настани до мен откъм пътеката и остави самара под краката си.

Седалките бяха дървени и човек нямаше къде да си протегне краката. Мястото беше достатъчно широко за двама ни, но повечето други седалки бяха заети от по трима, плюс бебета и деца в скутовете им.

Ние бяхме отдясно и по някое време щяхме да видим Южнокитайско море. Нямаше климатична инсталация, обаче няколко прозореца бяха отворени и монтираните в ъглите вентилатори поддържаха циркулацията на цигарения дим.

— Може би трябваше да вземем кола и шофьор — казах аз.

— Магистрала номер едно понякога е проблем. Пък и така ще придобиеш повече опит.

— Благодаря за интереса към изграждането на характера ми.

— Моля.

— Какво привлича тук всички тия млади туристи? — попитах я аз.

— Ами, във Виетнам е евтино. Освен това има леснодостъпен секс и дрога. Това е страшно привлекателно.

— Ясно.

— Хлапетиите си приказват по имейла и Виетнам е станал много модерен.

— Беше модерен и когато аз бях тук. — След малко прибавих: — Просто ми се струва малко нелепо една тоталитарна държава да е толкова привлекателна за всички тези младежи.

— Те не мислят като теб. Половината не знаят, че страната се управлява от комунисти, а на другата половина не им пука. На теб ти пука. Това е твоето поколение. Това е големият ти кошмар. Тия хлапета

са установили световен мир чрез марихуаната. И международно разбирателство чрез секса.

— Ами твоето поколение? Какво виждате във Виетнам вие?

— Пари.

— Никога ли не усещаш, че нещо в живота ти липсва? Като например да вярваш в нещо или да живееш за нещо друго, освен за себе си?

— Въпросът ти прозвуча малко враждебно, макар че може би трябва да помисля повече по него... Виждаш ли, живеем в невероятно тъпи времена. Мисля, че предпочитам да съм била студентка през шейсетте. Обаче не съм. Вината за тази пустота и плиткост не е моя, нито на моето поколение.

— Времената ли правят поколението, или поколението — времената?

— Имам махмурлук. Може ли да разговаряме за нещо по-леко?

Заговорихме за пейзажа навън.

В горещия влажен въздух висеше облак цигарен дим и релсите сякаш бяха взривени от партизаните, след което никой не си бе направил труда да ги поправи. Нима магистрала 1 можеше да е в по-трагично състояние?

На шейсетина километра от Сайгон влакът за пръв път спря в селището Ксуан Лок, където се беше намирала базата „Блак Хорс“, щаба на Единайсета мотопехотна дивизия.

— Господинът, наречен К., с когото се свързахме от твоя кабинет, служеше тук през шейсет и осма.

— Наистина ли? Защо не дойде с теб?

— Основателен въпрос. Полковник Манг щеше да му хареса. Двамата са от едно и също тесто.

В Ксуан Лок слязоха някои пътници и се качиха други. След като възстановихме равновесието и хармонията, влакът продължи.

— Тук южновьетнамската армия оказала последен отпор на комунистите преди падането на Сайгон — казах на Сюзан.

Тя се прозя.

— Прекалено съм елементарна и егоцентрична, за да ми пука.

Май че я бях ядосал. А може да беше заради разликата в поколенията. Изведнъж се почувствах остарял.

И двамата бяхме прекарвали дълга нощ и бяхме станали рано. Сюзан заспа с глава на рамото ми. След няколко минути я последвах и аз.

Събудихме се, когато приближавахме Камран, на около четири часа от Сайгон. Видях огромния залив, част от някогашното американско военно пристанище и няколко пристанали сиви военни кораба. Още по на север на полуострова, който образуваше залива, бе имало голяма американска военновъздушна база.

— Идвала ли си тук? — попитах Сюзан.

— Не, тук не идва никой. Това е забранен район. А ти бил ли си тук?

— Веднъж. За кратко през седемдесет и втора. Трябваше да вземем двама войници, които се бяха забъркали в нещо, и да ги отведем в затвора „Лонг Бин“ край Биен Хоа.

Отново погледнах през прозореца. По онова време американските бази в залива Камран се смятаха за едни от най-добрите в Тихия океан. След 1975-а новият режим предаде целия комплекс на Съветите.

— Тук има ли още руснаци? — попитах Сюзан.

— Били останали малко. Но пристанището сега се използва главно от виетнамския флот. Заливът е много дълбок и пристанището е адски подходящо за търговски кораби и петролни танкери, но Ханой категорично забрани всякакво развитие на района. Мисля, че няма да ти позволят да посетиш базите, освен ако не искаш да те застрелят.

— Разбирам. — Вече ставаха две места, Биен Хоа и Камран, където не можех да отида.

Влакът спря на гара Камран. Слязоха само няколко души и се качиха главно виетнамски моряци и летци, повечето от които се наблъскаха във вестибюла.

Сюзан извади от самара си половинлитрова бутилка вода, отвори я, пи и ми я подаде.

Влакът потегли и продължи на север.

От време на време виждах кратери от бомби, унищожени танкове, порутени бункери и френски вишки. Пейзажът обаче вече не носеше почти никакви следи от войната, макар че навярно същото не можеше да се каже за умовете на хората, които я бяха преживели, включително моя.

Сюзан извади и кофичка кисело мляко и пластмасова лъжичка.

— Искаш ли?

Не бях ял нищо след хамбургера в „Кю-бар“, обаче предпочитах да умра от глад, отколкото да ям кисело мляко.

— Не, благодаря.

Тя почна да яде.

— В този влак няма ли вагон-ресторант? — попитах я.

— Има, разбира се. Минава се през бара, после през панорамния вагон и накрая стигаш във вагон-ресторанта.

Бях гладен и достатъчно уморен, за да й повярвам. Забелязах, че всички наоколо носят страшно много храна и напитки, така че казах:

— Ще хапна малко кисело мляко.

Тя пхна лъжичка от бялата гадост в устата ми. Хич не беше зле.

Ометохме кофичката, изпихме водата и Сюзан пожела да си сменим местата, обаче пътеката бе претъпкана с хора и тя трябваше да се притисне към скута ми, после аз се плъзнах на нейното място.

— Хайде да го направим пак — предложих аз.

Сюзан се усмихна, запали цигара и изпусна дима през една пукнатина на прозореца.

Половин час след като бяхме напуснали залива Камран и около шест часа след Сайгон влакът наближи Натранг и започна да намалява скоростта.

Идвахме откъм запад и пред нас се разкри невероятната гледка на спускащите се към морето планини. Хълмовете бяха осеяни с живописни тухлени кули, които Сюзан нарече „чамски“, каквото и да означава това. Отляво видяхме грамадна статуя на Буда, а на едно ниско хълмче пред нас се издигаше католическа катедрала в готически стил, която си спомнях.

Влакът спря.

Това беше последната гара и хората наградиха деца, багаж и вързопи и се хвърлиха към вратите, докато тълпите на перона се мъчеха да се вмъкнат вътре.

— Просто не преставай да напредваш — каза Сюзан, докато си проправяхме път към изхода. — Ти си най-едрият мъж във влака и всички зад нас разчитат на теб.

Най-после се озовахме навън.

Тук беше по-хладно, отколкото в Сайгон, и въздухът бе хиляди пъти по-чист. Небето беше синьо и по него се носеха бели облачета.

Двамата със Сюзан влязохме в малката сграда на гарата, после излязохме от отсрещната страна, където чакаха десетки таксито.

Качихме се на едно и Сюзан каза нещо на шофьора, който ахна от изненада, че говори виетнамски, после потегли.

— Какво си спомняш за хотела, в който си прекарал отпуската си? — попита тя.

— Намираше се към южния край на плажа. Френска колониална постройка, може би триетажна. Беше бяла или бледосиня.

— Не е зле за старец като теб. — Сюзан заговори на виетнамеца, който слушаше и кимаше.

Минахме през Натранг, който изглеждаше като много други морски курорти — сгради с бяла мазилка и червени керемидени покриви, палми и пълзящи тропически растения. Градът бе в по-добра форма, отколкото го помнех. Навремето беше пълен с военни коли и войници. Смяташе се за сигурно убежище от войната и нямаше сериозни разрушения, макар че сегиз-тогиз партизаните изстрелваха по някоя и друга мина от околните хълмове. Освен това ЦРУ имаше в Натранг голямо бюро, сигурен признак, че мястото е спокойно и има добри ресторанти и барове.

След няколко минути таксито зави на юг по крайбрежната улица. Сградите от дясната ни страна варираха от стари съборетини до нови хотели и комплекси. Отляво бе плажът, километри бял пясък, палми, ресторанти и тюркоазносиня вода под ярко небе. Бреговата ивица имаше форма на полумесец и откъм север и юг в Южнокитайско море се врязваха два носа. В морето се виждаха няколко загадъчни острова, покрити с тъмнозелена растителност.

— О, прекрасно е — възкликна Сюзан. — Наистина.

— Така ли си го спомняш?

— Прекарах тук само три дни и май че през цялото време бях пиян.

Таксито спря и шофьорът посочи с ръка. На стотина метра зад бетонната преграда край пътя се издигаше голяма бяла триетажна сграда с две крила, излизащи от централната част. Синьо-белият надпис гласеше: „Гранд хотел“.

— Според шофьора това бил един от хотелите, използван от американци през войната — рече Сюзан. — И тогава се казвал „Гранд“, после комунистите го прекръстили на „На Хах 44“, което означава просто „хотел номер четирийсет и четири“, и сега пак е „Гранд“. Изглежда ли ти познат?

— Възможно е. Питай го дали в бара има келнерка на име Луси. Сюзан се усмихна, каза нещо на шофьора и той подкара между две високи колони. Спряхме на кръгла отбивка, в средата на която имаше декоративно басейнче.

Изглеждаше ми познато, включително предната веранда, където седяха и пиеха туристи. Почти си представих Луси, която обслужва масите.

— Това трябва да е — заявих аз.

Таксито ни остави пред стълбището, извадихме куфарите от багажника и аз платих на шофьора.

— Може да няма свободни стаи — казах на Сюзан, докато колата се отдалечаваше.

— Парите ще си кажат думата.

Качихме багажа си по широкото стълбище и влязохме във фойето.

Помещението бе занемарено и бедно, обаче четири и половина метровите тавани с рушащи се гипсови корнизи излъчваха дъх на някогашна елегантност. Отдясно имаше дълга рецепция с шкаф за ключове на стената. Младият служител спеше на стола си.

— Е, това ли е? — попита Сюзан.

Погледнах през сводестия изход отляво на фойето и видях трапезарията, също избеляла елегантност, и отворените френски врати, които водеха на верандата. Кимнах.

— Това е.

— Чудесно.

Тя натисна звънеца на рецепцията и служителят подскочи, като че ли бе чул свистенето на долитащ снаряд.

После се овладя и двамата започнаха преговорите. След малко Сюзан се обърна към мен.

— Казва, че били останали само скъпи стаи. Имало две на третия етаж. С бани. Сутрин имало топла вода. Стаите били големи, но тук „голям“ е относително понятие. Иска седемдесет и пет долара на вечер

за всяка стая, което е смешно, и аз му предложих по двеста долара на седмица. Съгласен ли си?

Предишния път стаята ми се плащаше от военните, този път щеше да е същото.

— Чудесно — отвърнах. — Ти през цялата седмица ли ще останеш?

— Не, но така сключих по-добра сделка. Той иска долари.

Извадих си портфейла и понечих да отброя четиристотин долара, но Сюзан ме спря.

— Аз ще си платя моята стая.

— Кажи на този тип, че съм бил тук през войната и че денонощно е имало топла вода. А и когато тук беше американската армия, хотелът беше несравнимо по-чист.

— Едва ли му пука — отвърна тя.

Попълнихме регистрационните формуляри и си показахме паспортите и визите, които служителят категорично настоя да задържи, така било по закон. Вместо това Сюзан му даде десет долара.

Платихме по двеста долара и той ни даде квитанции за сто. Интересна аритметика. След като ни връчи ключовете, виетнамецът натисна камбанката и се появи пиколото. Хлапето изглеждаше десетинагодишно, обаче успя да нарами самара на Сюзан и да отнесе моя куфар на третия етаж. Докато се качвахме по стълбището, тя ме попита:

— Асансьорът не работи ли?

— Работи си, само че не е в тая сграда, а в хубавия нов хотел до нашия. Ако искаш, можеш да се настаниш там. Аз трябва да остана тук.

— Зная. Не исках да мърморя. Тук наистина е много... очарователно. Необикновено.

Стигнахме на третия етаж. Коридорите бяха широки и таванът бе висок. Над всяка врата имаше прозорче с решетка за по-добра вентилация.

Хлапето влезе с багажа в моята стая, номер 308, и двамата със Сюзан го последвахме. Стаята наистина беше голяма, с три единични легла, като че ли хотелът все още обслужваше отпускари. Около всяко легло имаше дървена рамка с мрежа против комари. Спомнях си

мрежите от предишното си идване. Като цяло носталгията е способност да забравяш кофти неща.

Обикновената мазилка на стените беше боядисана в особен небесносин цвят и имаше странно съчетание от вентилатори, лампи и евтини модерни мебели, безразборно подредени из просторното пространство. От високия таван висеше син вентилатор.

Доказателство за някогашното присъствие на американците бяха многобройните електрически кабели в метални тръби, които минаваха по стените и водеха до стандартни американски контакти. Сега в тях бяха включени адаптори за азиатските уреди. И все пак хотелът определено бе същият.

— Ами... не е зле — отбелязах аз.

— Страхотни мрежи против комари — отвърна Сюзан.

Отворих закритите с щори врати и пуснах в стаята приятен морски ветреца.

Излязохме на балкона, откъдето се виждаше обточената с палми бяла плажна ивица оттатък пътя. Имаше много шезлонги, но хората бяха малко.

— Погледни водата, плажа, планините и островите — каза Сюзан. — Беше чудесна идея да дойдем в Натранг. Е, сега ще отида в моята стая да разопаковам багажа си и да взема душ. — Тя си погледна часовника. — Да речем, напитки на верандата в шест. Става ли?

— Хайде да е в шест и половина — отвърнах аз. — Трябва да се отбия в имиграционната полиция и да им съобща къде съм отседнал.

— О... искаш ли да дойда с теб?

— Не. Ще те чакам на верандата в шест и половина. Ако се забавя, не изпадай в излишна паника, но ако закъснея много, започни да ме търсиш.

— Намекни им, че не пътуваш сам. Едва ли ще опитат да направят нещо, ако знаят, че с теб има друг човек.

— Ще видя как ще се развият събитията. Може да си забелязала, че в стаята няма телефон и ако се наложи да ти се обадя, ще трябва да те повикам на рецепцията. Съобщи им къде ще бъдеш.

— Добре. — Сюзан погледна ключа си. — Аз съм в стая триста и четири.

— Трябва да направя няколко ксерокса.

— В пощата. Буу диен.

— До скоро.

Тя излезе след пиколото, а аз останах на балкона, загледан в морето.

Не можех да повярвам, че само допреди няколко дни съм бил на отсрещния бряг на този океан.

Някъде в тъмните кътчета на ума ми, струва ми се, винаги бях знаел, че ще се върна във Виетнам. И ето че бях тук.

Сънненият служител на рецепцията ми повика такси. Излязох и след няколко минути на кръглата отбивка се появи кола. Качих се и казах:

— Буу диен. Le Bureau de poste. Пощата. Биет?

Шофьорът кимна и потегли към буу диен в центъра на града, десетина минути път. Казах му да ме почака и слязох. За хиляда донга, около десет цента, направих по три копия на паспорта, визата и бележката от полковник Манг. Върнах се в таксито.

— Фонг куан ли нгуои нуок нгои — казах му. Сигурно съм улучил, защото след няколко минути спряхме пред имиграционната полиция вместо пред някой уличен продавач на бутилирана вода. Шофьорът със знаци ми показва, че ще ме чака на съседната пряка.

Полицейският участък се помещаваше в скромна тухлена сграда с отворен сводест портал вместо врата. Чакалната беше просторна и пълна с обичайните заподозрени — млади туристи и виеткиеу, които се мъчеха да се преборят с бюрократичната глупост и мързел.

Малкият участък изглеждаше много по-неофициален от зловещото министерство на държавната сигурност в Сайгон; по стените на чакалната бяха облепени велосипеди, а по пода видях пясък от плажа.

Отидох при отегчения полицай, който седеше зад бюро в една малка ниша, и му показах копия на визата и паспорта ми, както и на бележката от полковник Манг. Той я прочете, вдигна телефонната слушалка и се обади някъде. После каза:

— Сядай.

Останах прав.

След минута в помещението влезе друг униформен и без да ми обърне внимание, взе бележката от първия и я прочете. После ме

погледна и попита на разбираем английски:

— Къде отседнал?

— В „Гранд хотел“.

Той кимна, като че ли от „Гранд хотел“ вече му се бяха обадили, за да докладват за моето пристигане и най-вероятно за присъствието на спътничката ми. Бях сигурен и че Манг е предупредил имиграционната полиция за очакваното ми посещение.

— Вие тук с жена? — попита униформеният.

— Запознах се с жена във влак. Не моя жена.

— Нима? — Изглежда, ми повярва, навярно заради отделните стаи. — Остава една седмица?

— Може би.

— Къде отива след Натранг?

— В Хюе.

Всичко това ставаше в чакалнята пред заинтригувана публика от австралийци, американци и други.

— Жена заминава с вас? — попита ченгето.

— Може би.

— Добре, оставя тук паспорт и виза. Дава ви ги после.

Бях готов за това и тъй като от собствен опит знаех, че ченгетата не обичат отрицателни отговори, отвърнах:

— Добре. — Взех ксерокса на паспорта и визата си от първото ченге на бюрото и му ги подадох заедно с петдоларова банкнота, която той бързо скри в джоба си. — Приятен ден — сбогувах се аз и се запътих към изхода.

— Стой.

Погледнах назад към полицаия.

— Как пътува до Хюе? — попита той.

— С автобус или влак.

— Идва тук и показва билет. Трябва пътен печат.

— Добре. — Излязох.

Таксито ме чакаше на съседната пряка и се качих.

— „Гранд хотел“.

Потеглихме на юг по крайбрежната улица. Предишния път бях прекарал много време на плажа заедно с другите две момчета от стаята ми, също ветерани, но не от моята част. И тримата бяхме извършили нещо адски смело и тъпо, за да заслужим тази тридневна отпуска, и

тримата страдахме от гъбички в различни стадии, които слънцето и солената вода лекуваха.

В „Гранд“ имаше стотина войници и денем хотелът приличаше на болница. Спяхме много и пиехме много бира на плажа.

Нощем болните се съживяваха и до зори обикаляхме всички барове, бардаци и салони за масаж в града. После си отспивахме на плажа или в хотела и вечерта продължавахме с нови сили. Пристигаха и си заминаваха хора и тридневните ни отпуски не съвпадаха с тези на другите, обаче човек веднага можеше да познае на кого му е първият ден и на кого — третият. Новопристигналите получаваха нещо като културен шок — не можехме да повярваме, че сме тук. На втория ден се скапвахме от пиене и ебане. На третия — още повече, защото щяхме да се връщаме в ада.

Като се изключеше известно подобрение на болезките ми, гъбичките и плувните ми умения, се прибрах в частта си в много лоша форма, отколкото бях заминал. С всички бе така, ама нали затова са отпуските.

Таксито спря на отбивката пред „Гранд“ и ме остави на стълбището.

Качих се в стаята си, разопаковах багажа си и взех студен душ. Нямаше сапун и шампоан, обаче имаше хавлиена кърпа и аз излязох от банята и се изсуших в спалнята — вентилаторът и отвореният балкон ми помогнаха.

На вратата се почука. Нямаше шпионка, затова попитах:

— Кой е?

— Аз.

— Добре... — Увих се в хавлията и отворих.

— О... да не те сварвам в неудобен момент? — попита Сюзан.

— Влизай. — Тя влезе и затвори вратата. — Как мина?

— Нормално. — Сюзан носеше бял спортен панталон, сива тениска с надпис „Кю-бар, Сайгон“ и сандали. — Не гледай, ще се обличам!

Тя излезе на балкона, а аз си облякох черен памучен панталон и бяла спортна риза. Междувременно ѝ разказвах за кратката си среща с имиграционната полиция и споменах, че са знаели за пристигането ни.

— Добре, готов съм.

Сюзан се върна в стаята.

— Хайде да пийнем по нещо — предложих аз.

Слязохме във фоайето, минахме през пустата трапезария, в ъгъла на която имаше бар, и излязохме на верандата.

Бяха заети едва половината маси и се настанихме до парапета.

Слънцето вече се спускаше зад хотела и верандата бе в сянка. Над моравата вееше морски ветрец и шумолеше в листата на палмите.

Почти всички други гости бяха на средна възраст. „Гранд хотел“ беше скъпичък за младите туристи, не очароваше заможните японци и корейци и бе категорично неприемлив за американци на средна възраст от всякакви класи, освен може би за учители. Заключих, че освен нас всички са европейци.

На старомодната бяла веранда беше много приятно, на тавана се въртяха вентилатори, миришеше на солена вода, тюркоазните вълни плискаха зелените острови. Щеше да е идеално, ако имаше и нещо за пиене, обаче наоколо не се мяркаха сервитьори.

— Май че сами трябва да си донесем пиенето — отбелязах аз.

— Аз ще ида. Какво искаш?

— Аз ще отида — възразих аз, докато си сядах на задника. Жените разбират, че това са пълни глупости, и Сюзан се изправи.

— Какво искаш?

— Студена бира. И виж дали нямат нещо за хапване. Умирам от глад. Благодаря.

Тя влезе в трапезарията.

Спомнях си как бях седял тук преди близо трийсет години, спомнях си и многобройните, извънредно привлекателни сервитьорки, които се побъркваха от кеф, че работят при американците, докато родината им се разпадаше и техните бащи, братя и съпрузи страдаха и умираха заедно с янките, обаче тук в Натранг на бодливата тел висеше надпис „Забранено за смърт“. Не буквално, естествено: мълчаливо споразумение, че тук няма да умреш от насилствена смърт.

И за пехотинците, хеликоптерните картечари, пилотите, патрулите, тунелните плъхове, санитарите и всички, които бяха виждали как изглеждат човешки вътрешности, Натранг беше нещо повече от убежище — това бе доказателство, че някъде сред цялата тази пукотевица и смърт има място, където хората не носят оръжие и денят свършва със залез, който човек знае, че ще доживее да види, където нощите не крият ужаси и утринното слънце се издига над

Южнокитайско море и огрява плаж, осеян със спящи, а не мъртви хора.

Сюзан се върна без напитки.

— Келнерката ще ни сервира. — Тя седна. — Имаш късмет. Казва се Луси.

— Страхотно.

Отвътре се появи възрастна жена с поднос в ръце. Изглеждаше на осемдесет години, със сбръчкано лице и кафяви зъби и устни, но навярно не бе много по-възрастна от мен.

— Пол, това е старата ти приятелка Луси — каза Сюзан.

Жената се изкикоти и остави подноса.

Сюзан ѝ каза нещо и двете се заговориха. После Сюзан се обърна към мен.

— Като младо момиче била камериерка тук, когато градът бил курорт за френски плантатори. Останала, когато американците го използвали за отпускарски хотел, после през седемдесет и пета станал хотел за партийни функционери и сега отново бил за всякакви гости. През шейсет и осма е била сервитьорка и казва, че си спомняла американец, който приличал на теб и я гонел между масите, за да я оципе по задника.

Старицата пак се изкиска.

Подозирах, че последната част от разказа на Сюзан е измислица. Обаче, за да ѝ вляза в тона, отвърнах:

— Кажи ѝ, че все още е хубавица, ко-деп. И че още ми се ще да я оципя по задника.

Старицата се засмя на моето „ко-деп“ преди Сюзан да ѝ преведе думите ми и когато стигна до щипането по задника, вьетнамката избухна в момичешки смях, отговори нещо, игриво ме плесна по рамото и изтича обратно в сградата.

Сюзан се усмихна.

— Нарече те „дърт пръч“. И също каза: „Добре дошъл отново“.

Кимнах. Добре дошъл отново, наистина.

Натранг, „Гранд хотел“ и старицата бяха оцелели, ала не се бе спасило нищо.

Сюзан си беше поръчала джин с тоник, а аз си налях от бутилката „Тайгър“ в пластмасовата чаша. На масата имаше паница с

нещо, което приличаше на морски дарове, обаче с доста съмнителен вид.

Вдигнах чашата си.

— Благодаря ти за помощта и компанията.

Чукнахме се.

— Благодаря, че ме покани — отвърна тя.

Тези думи ни накараха да избухнем в смях.

Отпихме от чашите си и се загледахме в морето. Беше един от ония идеални мигове, когато слънцето, водата и вятърът са точно каквито трябва, бирата е студена, тежкото пътуване е приключило и жената е хубавица.

— Освен че си пиянствал, какво друго си правил в Натранг? — попита Сюзан.

— През повечето време лежах на слънце или се тъпчех с нормална храна. — После прибавих: — Много момчета бяха стресирани, разбира се, затова играехме на карти и повечето от нас имахме гъбички от джунглата, така че слънцето и водата бяха полезни за кожата ни.

Тя запали цигара.

— Ами жени?

— Освен за служителки, в хотела беше забранено за жени.

— А позволени ли ви бяха извън хотела?

— Да.

— Аха. Когато дойде тук, имаше ли връзка с някое момиче в Щатите?

— Имах. Казваше се Пеги, добра ирландска католичка от Юга.

Сюзан дръпна от цигарата и се загледа в морето.

— Ами през седемдесет и втора? Имаше ли си друго момиче?

— Бях женен. Бракът ни продължи кратко и приключи, когато се върнах. Всъщност преди да се върна.

Тя се замисли.

— А после?

— После си дадох някои обещания — никога да не се връщам във Виетнам и повече да не се женя.

Сюзан се усмихна.

— Кое беше по-лошо? Войната или бракът?

— И двете бяха забавни по свой начин. Ами ти? — попитах я аз.
— Твой ред е.

Тя отпи глътка джин и запали нова цигара.

— Не съм се омъжвала.

— И толкова?

— Толкова. Искаш ли да ти разкажа за сексуалните си връзки?

Исках да отидем на вечеря преди осем, затова отвърнах:

— Не.

Старицата се появи отново и аз я загледах, докато Сюзан поръчваше по още едно и си бърбореше с нея. Наистина можеше да е Луси, обаче в съзнанието ми Луси съществуваше като весело и забавно момиче, което си разменяше шеговити обиди с войниците. Всички бяха влюбени в нея, но тя не беше за продан. Мъжете винаги искат онова, което не могат да притежават, и Луси бе нещо като „гранд при“ в „Гранд хотел“. Ако тая дърта вещица не беше Луси, надявах се някогашното момиче да е останало живо след войната, да се е омъжило за своя войник и сега да са щастливи някъде във Виетнам.

— За какво си мислиш? — попита ме Сюзан.

— Че когато последния път дойдох тук, ти още не си била родена.

— Била съм родена, само че още не съм ходила на гърне.

Донесоха напитките. Седяхме и се наслаждавахме на помръкващото небе. Виждах светлините в кафенетата със сламени покриви и будките за сувенири на плажа. Вятърът се усили и захладня, но продължаваше да е приятно.

— Не трябва ли да се свържеш с някого в Щатите? — някъде към средата на третата чаша попита Сюзан.

— Трябваше да се свържа с теб в Сайгон и да съобщя, че съм пристигнал. Само че ти си тук.

— В хотела има факс и пратих съобщение на Бил в службата и квартирата му, че сме пристигнали и къде сме отседнали. Той ще осведоми консулството, а от там ще осведомят твоите хора. — Усмихна се. — Стоях до служителя, докато пращаше факса, взех си оригинала и го изядох. Доволен ли си?

— Майсторска работа. Бил изненада ли се, че му се обаждаш от Натранг? Или го беше предупредила за пътуването си от „Рекс“?

— Тогава не бях сигурна, че ще искаш да дойда с теб. Още не съм получила отговора му.

— Ако аз бях получил съобщение от гаджето си, че е заминало на море с някакъв тип, може би нямаше да си направя труда да отговоря.

Тя се замисли.

— Помолих го да потвърди получаването на съобщението. Когато пътуват, тукашните бели винаги казват на някого къде отиват... в случай че имат проблеми. Пък и това е държавна работа. Нали така? Така че трябва да отговори.

— Или поне да потвърди получаването на съобщението.

— Всъщност... изпитвах малко... угризения. Затова му предложих да дойде при нас.

Това ме изненада и предполагам, че лицето ми ме е издало, а може би и нещо друго.

— Много мило — смотолех достатъчно убедително.

Тя ме погледна на слабата светлина.

— Всъщност му заявих, че между нас е свършено.

Не знаех какво да отговоря, затова премълчах.

— Той и без това го знае. Не исках да го направя така, но трябваше. Не е заради теб, така че не се надувай.

Понечих да кажа нещо, ала Сюзан ме прекъсна.

— Просто ме изслушай. Разбрах, че ми е по-забавно... че предпочитам да съм в „Кю-бар“ с теб, отколкото с него.

— Много ласкателно наистина.

Видях, че с голямата си уста съм прекъснал миг на искрена изповед, затова прибавих: — Извинявай. Просто понякога се чувствам... неловко...

— Добре. Остави ме да довърша. Ти си интересен мъж, но възприемаш противоречиво живота и навярно любовта. И отчасти проблемът ти е, че не се познаваш достатъчно добре. — Тя впери очи в мен. — Погледни ме, Пол.

Погледнах я.

— Как се почувства, когато ти казах, че съм предложила на Бил да дойде при мен?

— Кофти. Ченето ми увисна. Не го ли забеляза?

— Направо падна в бирата ти. Ти ме разиграваше, а това не ми харесва. Можеше да ме чупиш по всяко време, ако наистина го искаше. Вместо това ти...

— Добре. Всичко ми е ясно. Извинявам се и обещавам да съм послушен. Не само че... Искам да знаеш, че твоята компания не само ми е приятна, но и я очаквам с нетърпение.

— Продължавай в тоя дух.

— Хубаво. Ами, страшно много държа на теб, много те харесвам, липсваш ми, когато те няма, знаей, че ако се оставя...

— Стига. Виж, Пол, положението е изкуствено, ти си имаш приятелка в Щатите, тук си по важна работа и тази страна тайно те ужасява. Това ми е ясно. Затова през тези няколко дни просто няма да ни пука за нищо. Развлечения на слънце и каквото се случи, случи се. Ти заминаваш за Хюе, аз се връщам в Сайгон. И ако е рекъл Господ, и двамата ще намерим пътя си към дома.

Кимнах.

Хванати за ръце, наблюдавахме как лилавата вечер става черна.

Звездите сияеха над водата и изтъняващата луна хвърляше сребристи отблясъци по Южнокитайско море. Едно момче запали газени лампи на всички маси и верандата замъждука в светлилки и сенки.

Платих сметката и двамата прекосихме моравата, пресякохме улицата и се спуснахме на плажа, по който много отдавна бе вървял младши сержант Пол Бренър.

Избрахме ресторант на име „Коконът Гроув“, разположен сред палми и асми.

Седнахме на дървена масичка, осветена от червена газова лампа, и си поръчавме бира „Тигър“. Тук вятърът беше по-силен и на петдесетина метра се чуваше прибойт.

Донесоха менютата. Бяха на виетнамски, английски и френски, обаче цените бяха американски.

Повечето ястия бяха морски, нещо нормално за рибарски град, обаче за десет долара можех да опитам супа от птиче гнездо, което, изглежда, беше допълнено към менюто, тъй като се събирало само два пъти годишно и за мой късмет единият път бил тъкмо този месец. Гнездото било направено от червена трева и врабча слюнка, но

истинската му стойност се състояла в това, че този деликатес бил и афродизиак.

— Избирам си супата от птиче гнездо — заявих на Сюзан.

Тя се усмихна.

— Имаш ли нужда?

Поръчахме огромно плато морски дарове и зеленчуци, които келнерът изпече на подвижна скара с въглища до масата ни.

Хората наоколо, изглежда, бяха предимно северноевропейци, които бягаха от зимата. Натранг, който беше основан от французите, някога бил наричан „Лазурния бряг на Югоизточна Азия“ и сега очевидно си възвръщаше старата слава, макар че му оставаше да извърви още много път.

Продължихме да поръчваме морски дарове и сервитьорът започна да поднася Сюзан, че щяла да напълнее. Заведението бе много приятно и в нощния въздух се носеше дъх на вълшебство.

Приказвахме си за незначителни неща, както обикновено правят хора, които съвсем наскоро са водили напрегнат разговор, поставил отношенията им на ново равнище.

Прескочихме десерта и се разходихме боси по плажа, носехме обувките си в ръце. Започваше отливът и брегът бе покрит с миди и обичайните морски създания. Няколко души ловяха риба, туристи бяха запалили огньове, влюбени двойки вървяха ръка за ръка — сред тях и ние със Сюзан.

След около половин километър се натъкнахме на яхтклуб „Натранг“, скъпо заведение, в което се танцуваше. Влязохме, поръчахме си две бири и потанцувахме заедно с много европейци под звуците на някаква отвратителна шумна музика от седемдесетте години, изпълнявана от най-слабия оркестър в тихоокеанския басейн, а може би и в целия свят. Някои от мъжете познаха, че съм ветеран, и ме поздравиха, но нищо повече — никой, включително и аз, не искаше да разговаря за това.

Не зная дали съм бил пиан, сантиментално настроен или просто щастлив от нещо, обаче за пръв път от дълго време насам се чувствах в мир със себе си и с околния свят.

Тръгнахме си от яхтклуба след един и докато се връщахме към пъстрите светлини на крайморските кафенета, Сюзан попита:

— Опасно ли е това, което правиш тук?

— Просто трябва да открия един човек и да му задам няколко въпроса, после да отида в Ханой и да се кача на самолета за Щатите.

— Къде е този човек? В Там Ки ли?

— Още не зная. — Смених темата. — Защо си тук, Сюзан?

Тя измъкна ръката си от моята и запали цигара.

— Ами... това не е нито толкова важно, нито толкова драматично, колкото въпросът защо си тук ти.

— Важно е за теб, иначе нямаше да си във Виетнам. Как се казваше той?

Сюзан дръпна от цигарата.

— Сам. Бяхме гаджета от малки, после продължихме в колежа — той завърши Дартмут. Заедно учихме в бизнес колежа, може да си видял снимката му в кабинета ми, груповият портрет.

Хари Хубавеца. Обаче не й го казах.

— Живеехме заедно в Ню Йорк... бях луда по Сам и не можех да си представя живота без него. Сгодихме се и щяхме да се женим, да си купим къща в Кънектикът, да имаме деца и да заживеем щастливо. — Тя замълча за миг, после продължи: — Бях влюбена в Сам, откакто бяхме хлапета, чак до деня, в който той се прибра и ми каза, че има връзка с друга жена. В службата си. Събра си багажа и си отиде.

— Съжалявам.

— Е... случват се и такива неща. Но не можех да повярвам, че се случват на мен. Изобщо не го предвидих, което ме накара да се съмнявам в себе си. Както и да е, не успях да го преживея, напуснах работа в Ню Йорк и за известно време се прибрах в Ленъкс. Там всички бяха смаяни. Сам Торп ни беше съсед и сватбата отдавна беше планирана. Баща ми искаше да го подложи на аутопсия докато е още жив. — Сюзан се засмя.

Продължихме да се разхождаме.

— Е, опитах да го преживея, но в Ленъкс имах прекалено много спомени. Все плачех и близките ми започнаха да губят търпение, обаче той ми липсваше и просто не можех да се овладеея. С две думи, започнах да търся работа в чужбина, която не иска никой друг, и половин година след като Сам ме напусна вече бях в Сайгон.

— Той обади ли ти се?

— Естествено. Няколко месеца след като пристигнах във Виетнам. Прати ми дълго писмо, в което пишеше, че бил направил

най-голямата грешка в живота си, и ме питаше дали ще се върна в Щатите, за да се омъжа за него. Напомняше ми всички прекрасни мигове, които сме преживявали като хлапета — училищни танци, първата ни целувка, семейните празници и така нататък. Твърдеше, че всеки от нас бил част от живота на другия и затова трябвало да се оженим, да имаме деца и заедно да остареем.

— Предполагам, че другата му връзка е била неуспешна.

— Сигурно.

— И какво му отговори?

— Не му отговорих. — Сюзан дълбоко си пое дъх. — Той ми разби сърцето и знаех, че никога няма да е същото. И за да спестя и на двамата ни много нещастие, просто не отговорих на писмото му. Сам ми писа още няколко пъти, после спря. — Тя хвърли фаса си в морето. — От общи приятели научих, че се оженил в Ню Йорк.

Вървахме по самия край на водата и влажният пясък и вълните приятно галеха петите ми. Замислих се за Сюзан и Сам, а докато бях на тази тема, и за Синтия и Пол. В един идеален свят хората щяха да са като пингвините, да се свързват за цял живот и да не се отдалечават от айсберга, където са се родили. Обаче мъжете и жените не ги свърта на едно място и разбиват сърцата на любимите си. Когато бях по-млад, прекалено много разсъждавах с оная си работа. И все още е така. Но не чак толкова много.

— Щеше ли да е по-различно, ако Сам беше дошъл в Сайгон, вместо да те вика в Щатите?

— Сериозен въпрос. Веднъж се прибрах в отпуска и знаех, че си е вкъщи, въпреки че дотогава, струва ми се, и двамата бяхме разбрали, че вече не можем да се срещнем. Но нямам представа как щях да реагирам, ако беше почукал на вратата ми на улица „Донг Хои“.

— Ти как мислиш?

— Мисля, че човек, който е постъпил като него и който искрено се разкайва, нямаше да напише писмо. Щеше да дойде в Сайгон и да ме отведе у дома.

— А ти щеше ли да тръгнеш с него?

— Щях да тръгна с мъжа, който е имал смелостта и убеждението да дойде и да ме отведе. Но Сам не е такъв. Мисля, че просто е проверявал възможностите си по пощата. — Сюзан ме погледна. —

Мъж като теб щеше просто да дойде в Сайгон, без да праща глупави писма.

Не ѝ отговорих директно, обаче се чух да казвам:

— Със Синтия живеем на неколкостотин километра един от друг и аз нямам намерение да се преместя, макар че тя е готова да дойде при мен, струва ми се.

— Жените обикновено са готови да отидат при мъжа. Трябва да се замислиш защо не искаш да отидеш при нея.

Върнах разговора към Сюзан.

— Ти си преодоляла онова, от което си избягала. Време е да продължиш напред.

Тя не отговори и двамата отново закрачихме по мокрия пясък. Сюзан пусна сандалите си на земята и нагази до колене във водата. Настигнах я.

— Е, това е моята тъжна история — каза тя. — Обаче знаеш ли, заминаването за Сайгон беше едно от най-добрите решения в живота ми.

— Звучи страшно.

Сюзан се засмя.

— Не, сериозно. Тук адски бързо пораснах. Бях разглежена и абсолютно задръстена, момичето на татко, любимата на Сам и идеалната щерка на мама. Божичко, занимавах се дори с благотворителност. Но бях щастлива... Мисля, че бях тъпа и скучна.

— Определено си се справила с този проблем.

— Да. Разбрах, че Сам се отегчава от мен. Аз никога не бях флиртувала с други мъже. Затова, когато ми каза за оная жена в службата си, се почувствах предадена... Трябваше да отида и да се изчукам с най-добрия му приятел. — Сюзан се засмя. — Съжаляваш ли, че ме попита?

— Не. Сега разбирам.

— Да. Както и да е, когато пристигнах тук, бях ужасена и насмалко не се върнах в Щатите.

— Това чувство ми е познато.

Тя пак се засмя.

— Моят престой тук не може да се сравнява с твоя, но за мен това беше огромна стъпка към порастването ми. Съзнавах, че ако се върна у дома... е, кой знае? Нали ти казвам, преди три години нямаше

да ме познаеш. Ако се бяхме срещнали в Ню Йорк, нямаше да изтърпиш и пет минути да приказваш с мен.

— Не съм убеден. Но те разбирам. И значи изграждането на характера ти е почти приключило, така ли?

— Ти как смяташ?

— Вече ти казах. Време е да се прибереш у дома. Настъпва момент на намаляване на производителността.

— Как разбираш кога настъпва този момент?

— Просто ще разбереш. През войната армията ограничаваше службата тук до дванайсет-тринайсет месеца. Ако човек останеше жив, първата година го превръщаше в мъж. Ако останеше доброволно, втората го превръщаше в нещо друго. Както ти споменах, в „Апокалипсис сега“, по някое време вече не можеш да се прибереш у дома, освен ако не ти заповядат или не те пратят в черен чувал.

Тя не отговори.

— Виж, тук сега не е толкова зле и разбирам какво те привлича — продължих аз, — обаче ти си защитила докторската си дисертация по живот, затова си върви у дома и я използвай за нещо.

— Ще си помисля. — Сюзан смени темата. — Трябва да отидем до ония острови.

Хванах я за ръка и заедно загледахме морето и нощното небе.

Когато се прибрахме в хотела, минаваше два. На рецепцията нямаше никого, затова не можехме да проверим дали сме получили съобщения и се качихме на третия етаж.

Първо стигнахме до моята стая. Отворих вратата и потърсих факс. Нямаше, затова продължихме до стаята на Сюзан.

На пода лежеше лист хартия. Сюзан светна лампата и прочете факса. После ми го подаде.

„Твоето съобщение е получено и предадено на съответните власти. Много съм засегнат и ядосан, но решението е твое, не мое. Мисля, че допускаш ужасна грешка и ако не беше заминала за Натранг с този човек, щяхме да го обсъдим. Струва ми се обаче, че сега е твърде късно.“

Носеше подпис Бил.

Върнах ѝ листа.

— Нямаше нужда да ми го показваш.

— Той е невероятен романтик. Забележи, че не си направи труда да дойде в Натранг.

— Жестока си към мъжете. Бог знае какво ще кажеш за мен, докато пиеш в „Кю-бар“.

Тя ме погледна.

— Каквото имам да казвам за теб, ще ти го кажа лично. Последва познатият неловък момент и аз се огледах. Стаята бе същата като моята. Забелязах преспапието на нощното ѝ шкафче и дрехи, закачени в отворената ниша.

— Дадоха ли ти сапун или шампоан? — попитах.

— Не. Но си нося моите. Трябваше да те предупредя.

— Утре ще си купя.

— Мога да ти дам половината си сапун.

Когато повдигнах въпроса за сапуна, няхах това предвид и ѝ двамата го знаехме.

— Няма нужда — отвърнах аз. — Ами... Тя ме прегърна и зарови лице в гърдите ми.

— Може би, преди да си тръгна, трябва да помисля. Нали така?

— Естествено.

Целунахме се и за миг ми се стори, че Сюзан вече го обмисля, но тя се откъсна от мен.

— Добре... лека нощ. Среща на закуска? В десет?

— Чудесно. — Не обичам дългите сбогувания, затова се обърнах и излязох.

Върнах се в стаята си, съблякох си ризата и мокрия панталон и ги хвърлих на едно от леглата.

Изнесох стол на балкона и седнах с крака, вдигнати върху перилата от ковано желязо. Вдигнах поглед към звездното небе и се прозях.

Нощният ветрец донасяше музика и гласове от плажа, вълните се плискаха в пясъка. Ослушвах се за почукване на вратата, обаче такова не последва.

Мислите ми се понесоха назад към май 1968-а, когато бях дошъл в Натранг с една-едничка грижа на света — да остана жив. Подобно на

мнозина мъже на средна възраст, които са воювали, имало е моменти, в които съм смятал, че във войната се крие някаква сурова и откровена простота, почти трансцендентност, съсредоточаваща ума и тялото като нищо друго.

И все пак, въпреки всички приливи на адреналин, въпреки свръхестествените преживявания и огнените проблясъци на истина и светлина, войната също като опият взима своята дан от тялото, ума и душата. Наистина настъпва момент на намаляване на производителността и човек трябва да си плати за това, че е плюл в очите на Смъртта и се е измъкнал безнаказано.

Взирах се в звездите и си мислех за Синтия, Сюзан, Пол Бренър и за Виетнам, трета серия.

Легнах си и спуснах мрежата против комари, но дълго не успях да заспя.

17.

Появих се на верандата в десет часа. Сюзан вече седеше на една маса с каничка кафе и четеше „Икономист“.

Наоколо закусваха няколко души, всичките бели, затова заключих, че не съм под наблюдението на Министерството на обществената сигурност. Макар че ми се искаше да ме следят, защото за този ден не бях планирал противодържавна дейност.

Големите мозъци във Вашингтон ми бяха дали една седмица почивка, седмицата, през която г-н Пол Бренър, ветеран от войната във Виетнам, трябваше да докаже своята невинност като турист. Обичайният театър. Прекалено кратките пътувания до далечни места винаги изглеждат подозрителни на имиграционните ченгета и митничарите. Също толкова подозрителни бяха визите, издадени малко преди сериозно пътуване, както показваше поведението на полковник Манг. Обаче беше много късно да мисля за това.

Седнах до Сюзан.

— Добро утро.

Тя остави списанието.

— Добро утро. Как спа?

— Сам.

Сюзан се усмихна и ми наля кафе.

Носеше панталон цвят каки, също като мен, и морскосин пуловер без ръкави.

Утрото бе красиво, температурата — към двайсет и пет градуса и в небето нямаше нито едно облаче.

Сервитьорката дойде при масата и Сюзан каза:

— Имат само два вида закуска, виетнамска и западна. Супа фо или пържени яйца. Не са чували за бъркани яйца, затова няма смисъл да питаш.

— Яйца.

Сюзан поръча на виетнамски.

— Имаше ли топла вода? — попитах я.

— А, забравих да ти кажа. Над тоалетната има бойлер. Видя ли го?

— Помислих го за част от тоалетната.

— Не. Включваш го и получаваш стотина литра топла вода. Не става много бързо. В десет часа изключват електричеството на бойлерите.

— И без това нямах сапун.

— Ще идем на пазар да ти купим някои неща.

— Мислиш ли, че когато се е свързал с консулството, Бил е споменал, че идваш с мен в Натранг?

Тя запали цигара.

— Мислих за това. От една страна, ако сериозно възнамерява да помага на консулството, би трябвало да им е казал. От друга страна, всички знаят, че ние с него сме... бяхме гаджета, затова може да го е било срам да им каже, че съм избягала с теб.

Кимнах.

— Смяташ ли, че ще имаш проблеми с твоите хора, ако научат, че сме дошли в Натранг заедно? — попита Сюзан.

— Няма да са много доволни, обаче какво мотат да ми направят? Да ме пратят във Виетнам ли?

Тя се усмихна.

— Звучи като нещо, което сте си казвали, докато сте били тук.

— Всеки ден.

— Ами... Съжалявам, ако си имаш проблеми.

— Не мисли за това. — Стига Карл да не ме изпортеше на Синтия. Но той нямаше да го направи — освен ако не извлечеше някаква полза от това.

Донесоха яйцата.

— Мислех за онова, което ти разказах за Сам, за причината да съм тук и така нататък. Не исках да останеш с впечатлението, че съм тук заради мъж.

— Точно с такова впечатление останах.

— Искам да кажа, че той не е причината да съм тук. Сама взех решението. Сам беше катализаторът.

— Ясно.

— Трябваше да докажа нещо на себе си, не на него. Сега смятам, че съм човекът, който искам да бъда, и съм готова да открия

подходящия мъж, с когото да живея.

— Добре.

— Кажи ми какво мислиш. Честно.

— Мисля, че снощи, когато беше пияна, изложи всичко както си е. Освен това мисля, че си дошла във Виетнам с намерението да останеш само толкова, колкото пак да привлечеш вниманието на Сам. Ако беше дошъл да те вземе, щеше да се върнеш с него много преди да си докажеш каквото и да било. Обаче за теб е било важно той да дойде и да види, че си способна да успееш сама. Та крайният извод е, че всичко е било заради мъж. Но смятам, че вече си го преодоляла.

Сюзан не отговори и се зачудих дали е ядосана, засрамена или поразена от моето ослепително прозрение.

— Точно така е — накрая каза тя. — Ти си страшно проникателен човек.

— С това си изкарвам хляба. Не давам съвети на нещастно влюбени, а по цял ден анализирам врели-некипели. И не мога да понасям баламосване и оправдания. Всеки знае какво и защо е направил. Или го пазиш за себе си, или го казваш каквото си е.

Сюзан кимна.

— Знаех, че честно ще ми кажеш какво мислиш.

— Въпросът си остава. Какво ще правиш сега? Ако останеш тук, оставаш поради основателни причини. Същото е и ако се върнеш. Изпитвам същата загриженост за вас, госпожо Уебър, каквато изпитвах и за войниците, които не можеха да си тръгнат от тук.

— Ами войниците, които са останали в армията до края на кариерата си?

— Мен ли имаш предвид?

— Да, теб.

— Имаш право. Значи може би зная за какво говоря.

— Защо се върна?

— Казаха ми, че било важно. Казаха, че имали нужда от мен. А аз умирах от скука.

— Какво е толкова важно?

— Нямам представа. Обаче ще ти кажа нещо — когато си замина, някой ден ще се срещнем на по чаша в Ню Йорк, Вашингтон или Масачузетс и тогава ще ти разкажа какво съм открил.

— Нека е във Вашингтон. Дължиш ми една обиколка на града. Но първо трябва да се погрижим да си заминеш от тук.

— Ти вече два пъти го направи.

— Добре. Готов ли си?

— Първо ми кажи откъде разбра, че работя при военните.

— О... някой ми каза. Май Бил.

— Не е имало нужда той да знае.

— Значи е бил някой от консулството. Има ли значение?

Не отговорих.

Сюзан ме погледна.

— Всъщност Бил не ме е молил да направя услуга на консулството. Помолиха ме направо от там. Резидентът на ЦРУ. Съвсем накратко ми скицира положението. Главно биографията ти. Нищо за задачата. Не знаех нищичко за нея. Само отделни подробности за теб. Човекът от ЦРУ каза, че си от Криминалния следствен отдел на въоръжените сили и че въпросът бил криминален, а не шпионски.

— Кой е човекът от ЦРУ?

— Знаеш, че не мога да ти кажа. — Сюзан се усмихна. — Той ми даде снимката ти и аз веднага се съгласих.

— Кога стана това? — попитах я.

— Ами... четири дни преди да пристигнеш.

Първия път, когато ме бяха пратили тук, поне ме бяха осведомили два месеца по-рано, бяха ми дали едномесечна отпуска и ми бяха препоръчали да си направя завещание.

Изправих се.

— Закуската включена ли е в цената на стаите?

— Щом не са включили сапун, защо да включват закуската?

— Правилно наблюдение. — Повиках келнерката и ѝ платих сметката — два долара.

Излязохме на крайбрежната улица, където чакаха двайсетина водачи на циклоси. Сюзан избра двама, единия без ръка. Качихме се и тя каза:

— Чо Дам.

Нейният водач бе безръкият.

— Попитай го дали е ветеран — помолих я.

Сюзан го попита и виевнамският ѝ отначало го изненада, после той се изненада, че някой се интересува дали е ветеран.

— Казва, че бил — потвърди тя.

Докато пътувахме по крайбрежната улица, Сюзан продължи да разговаря с него. Казваше му, че и аз съм ветеран, знаех го.

— Служил в Натранг и попаднал в плен, когато комунистите превзели града — каза тя, когато циклосите ни се изравниха. — Целият му полк останал дни наред затворен на тукашния футболен стадион без храна и вода. Раната на ръката му гангренирала. — Сюзан замълча. — Другарите му я отрязали без упойка.

Погледнах водача и очите ни се срещнаха.

— Бил толкова зле, че не го пратили в превъзпитателен лагер и успял да остане в Натранг при семейството си — продължи Сюзан. — Пооздравял.

Предполагам, че това е виетнамският еквивалент на разказ с щастлив край. Може би трябваше да престана да се возя на циклоси или поне да престана да разпитвам тия привидения за военната им служба.

— Кажи му, че с гордост съм служил рамо до рамо с южновиетнамските войници — помолих Сюзан.

Тя преведе и виетнамецът за миг пусна кормилото и бързо отдаде чест.

Моят водач слушаше разговора и после заговори Сюзан.

— Казва, че бил моряк в залива Камран и когато комунистите приближили, имал възможност да избяга с кораб, но се върнал в селото си край Натранг — преведе тя. — По пътя го пленили северновиетнамски войници и прекарал четири години в превъзпитателен лагер.

— Кажи му, че... Америка все още помни своите южновиетнамски съюзници. — Кое то беше пълна глупост, обаче звучеше добре.

Продължихме по красивата крайбрежна улица под лазурното небе. Миришеше на море. Возехме се пред тези човешки останки от една изгубена кауза.

Пътят водеше до портала на пазара. Слязохме от циклосите и дадох на всеки водач по петарка, което страшно ги ощастливи. С това темпо щях да се разоря до другата седмица, но тъжните истории ме разнежват. Освен това, струва ми се, изпитвах угризенията на оцелелия — случваше ми се за пръв път.

Обиколихме пазара и си купих калъп загадъчен сапун, увит в тоалетна хартия, и шише американски шампоан, чиято марка май бяха престанали да произвеждат през 1968-а. Сюзан ми купи хошимински сандали, направени от автомобилни гуми, а аз ѝ върнах жеста с тениска с надпис „Натранг е прелестен плаж — разкажете на близките си в родината“.

Кой ги пише тия неща?

Сюзан си избра и две копринени блузи и каза:

— Тук е по-евтино от Сайгон. Фермите за копринени буби и фабриките са в този район. Трябва да идвам тук на пазар.

— За фабрики ли?

Сюзан се засмя.

Около час се мотяхме сред сергиите и тя си купи ароматична свещ, бутилка оризово вино и евтина найлонова торба, за да носи боклуците. Жените обожават да пазаруват.

Стигнахме до цветята и Сюзан купи цъфнали клонки, завързани с връв.

— За твоята стая — каза тя. — Чук мунг нам мои.

Прибрахме се в хотела с циклоси, проверихме за съобщения — нямахме — и се качихме в моята стая.

Сюзан завърза клонките за мрежата против комари на леглото ми.

— Това ще ти носи късмет и ще гони злите духове.

— Обичам зли духове.

Тя се усмихна. Постояхме няколко секунди, вперили погледи един в друг.

— Искаш ли да идем на плажа? — попита Сюзан.

— Дадено.

Тя извади сапуна и шампоана ми от чантата си и ми ги подаде.

— Когато се приготвя, ще почукам. — Поколеба се, после излезе. Обух си банските, навлякох спортна риза и нахлузих чисто новите си хошимински сандали.

Прибрах портфейла, паспорта, визата, резервациите и самолетните билети в найлонов плик. Чудех се дали служителят на рецепцията ще ми ги пази, или ще замине с тях за Америка.

Седнах на стола и се загледах в пълзящия по стената гекон^[1]. Докато го зяпах и чаках Сюзан, прехвърлях някои неща в главата си.

Сюзан Уебър. Навярно бе такава, за каквато се представяше: американка, занимаваща се с бизнес във Виетнам. Обаче бях забелязал признаци, че има и друга работа. В страни, в които нашите разузнавателни средства са ограничени, но нуждите ни са големи и постоянно растат, е нормална практика да вербуваме приятели от средите на американския бизнес или постоянно пребиваващите, за да правят по някоя дребна услуга на Чичо Сам.

Поне три институции можеха да извършват такова вербуване: Разузнавателната служба на външното министерство, Военното разузнаване и Централното разузнавателно управление.

После идваше самата „Американ-Ейжън“. Компанията си изглеждаше съвсем нормална, само че имаше всички особености на параван на ЦРУ.

Другият въпрос беше привързаността на Сюзан Уебър към Пол Бренър. Човек може да имитира много неща в живота — жените имитират оргазъм, мъжете имитират всякакви чувства, обаче ако наистина не губех проникателността си, Сюзан искрено си падаше по мен. Нямаше да е за пръв път да се случи такова нещо и тъкмо затова разузнавателните служби хранят инстинктивно недоверие към хората си и обичат шпионските си сателити.

Във всеки случай Сюзан Уебър и Пол Бренър бяха на ръба на сексуална връзка, която не се вписваше в първоначалния сценарий и можеше да доведе само до неприятности.

На вратата се почука.

— Влез — извиках аз.

Сюзан влезе и аз се изправих.

Носеше тениската, която ѝ бях купил — „разкажете на близките си в родината“, — стигаше ѝ до коленете. Беше по сандали и държеше новата си найлонова торба.

Тя се усмихна.

— Сандалите ти са страхотни. — Извади от чантата си пластмасова чаша, пълна с бял прах. — Това е борова киселина. Поръси с нея около леглото и багажа си.

— Ами после? Да се моля за дъжд ли?

— Киселината ще пропъжда гадинките. И главно хлебарките.

Оставих чашата на нощното шкафче и излязохме от стаята.

— Всичките ми ценни вещи са в тази найлонова торбичка — казах, докато слизахме по стълбището. — Мога ли да ги оставя на рецепцията?

— Естествено. Аз ще се погрижа.

Слязохме във фойето и Сюзан отиде при служителя на рецепцията. Оказа се, че ще трябва да инвентаризираме всичко, включително парите и паспорта на Сюзан. Докато го правехме, попитах:

— Имаш ли нещо против да надникна в паспорта ти?

Тя се поколеба за миг.

— Нямам. Снимката е ужасна.

Естествено снимката не бе чак толкова ужасна и забелязах, че документът е издаден малко повече от три години преди това от Главната паспортна служба, което съответстваше на пристигането ѝ в страната. Косата ѝ беше много по-къса и в изражението ѝ имаше нещо много тъжно и невинно — но може би просто си въобразявах заради онова, което ми бе разказала. Във всеки случай жената до мен изглеждаше много по-самоуверена от момичето на паспортната снимка.

Прелистих страниците и видях, че има три входни печата за Съединените щати, два за Ню Йорк и един за Вашингтон. Това не отговаряше напълно на твърдението ѝ, че никога не е била в столицата — но можеше да е просто входящ пункт за полет до някой друг град, например Бостън.

Виетнамската ѝ виза се различаваше от моята и навярно беше работна, а не туристическа. Бяха я подновили веднъж, преди година, и аз си я представих да изправя на нокти всички в отдел „В“ на министерството на държавната сигурност, вече на втората година от престоя си във Виетнам.

Освен това беше ходила в Хонконг, Сидни, Банкок и Токио, или като туристка, или в командировка. Тук нямаше нищо странно. Обаче тая работа с Вашингтон намирисваше.

Оставих паспорта на рецепцията и служителят ни даде разписка, която трябваше да подпишем. Накрая Сюзан му бутна един долар.

Прекосихме улицата и стигнахме на плажа, който бе почти пуст. Избрахме два шезлонга и ни връхлетяха стотина хлапета — предлагаха

всичко на света. Вземме два надуваеми дюшека и хавлии, два обелени ананаса на клечка и две коли. Сюзан даде пари на децата и ги разкара.

Съблякох си ризата и Сюзан си свали тениската. Носеше оскъден бански в телесен цвят и имаше невероятно сексапилно тяло с чудесен равномерен загар.

Тя забеляза, че я наблюдавам — всъщност, че я зяпам. Обърнах се към водата.

— Хубав плаж.

Седнахме на ръба на шезлонгите и изядохме ананасите.

Покрай нас минаваха улични търговци, които продаваха храна, напитки, карти, рисунки върху коприна, знамена на Виетконг, плажни шапки и неща, чието предназначение не можех да отгатна. Купих туристическа карта на Натранг.

Отидохме при водата. Сюзан остави чантата си на шезлонга — там според нея щяла да е на сигурно място.

Влязохме до шия в морето. В бистрата вода се виждаха пъстри тропически риби.

— Спомням си, че целият бряг беше в огромни медузи. Отровни.

— Същото беше във Вунг Тау. Трябва да внимаваш. Могат да те парализират.

— Навремето хвърляхме във водата гранати. Те зашеметяваха медузите и стотици риби, които изплуваха на повърхността. Децата ги събираха. Ядяха сепиите живи. Струваше ни се отврат. Сега давам по двайсет кинта за сурова сепия в ресторант за суши.

Сюзан се замисли за миг.

— Гранати, казваш?

— Да. Обаче не осколочни. Хвърлят се в бункери и изобщо в затворени пространства, например в тунели. Някой беше открил, че стават за ловене на риба. Струваха на Чичо Сам по двайсетина долара парчето, но бяха една от малкото забавни страни на работата. — Прибавих: — Да храниш хората с експлозиви.

— Ами ако после ти потрябват?

— Поръчваш още. Боеприпасите са единственото нещо, което не свършва. Свършва ти волята.

Заплувахме. Сюзан плуваше добре и беше издръжлива, но и аз не оставам по-назад, така че киснахме в морето около час и си прекарахме страхотно.

Върнахме се на шезлонгите и докато се бършехме с хавлиите, уличните търговци отново се появиха. Бяха адски досадни, обаче не крадяха нищо, защото съвсем скоро и без това ти измъкваша всички пари.

Приблжиха се няколко млади момичета с шишета масло и хавлии.

— Не са те масажирани от хотел „Рекс“. Нека те черпя един масаж.

— Благодаря.

Направиха ни масаж на плажа. Пак започвах да се чувствам като Джеймс Бонд.

Отпуснахме се на шезлонгите — Сюзан си сложи тъмните очила и се зачете в някакво бизнес списание, аз съзерцавах морето и небето.

Някой ден трябваше да се върна тук без държавна намеса. Може би Синтия щеше да дойде с мен и да разглеждаме страната поне месец. Естествено, ако при сегашното си заминаване от тук не станех персона нон грата или персона в ковчег.

Обърнах се към Сюзан и я погледах, докато четеше. Тя усети, че я наблюдавам.

— Хубаво е, нали?

— Да.

— Радваш ли се, че дойдох с теб?

— Да.

— Мога да остана още няколко дни.

— Ако утре се върнеш в Сайгон, може би ще успееш да изгладиш нещата с Бил.

— С кого?

— Ще те попитам нещо лично. Защо изобщо си имала връзка с Бил, щом мнението ти за него е толкова лошо?

Тя остави списанието.

— Основателен въпрос. Разбира се, възможностите за избор в Сайгон са доста ограничени. Много от мъжете са женени, останалите се чукат до скъсване с виетнамки. Бил поне беше верен. Нямаше любовница, не ходеше по проститутки, не се друсаше, нямаше лоши навици — освен мен.

Като се замислех, по време на кратката ни среща с него Бил Станли не ми се беше сторил чак такова ангелче. Трябваше да го имам

предвид.

В шест часа тръгнахме обратно за хотела.

Когато стигнахме, си взехме вещите от рецепцията и се разбрахме в седем да се срещнем на верандата.

Качих се в стаята си, изкъпах се със студена вода и портокалов сапун и подремнах, както си бях гол. Събудих се в седем без петнайсет, облякох се и слязох на верандата. Сюзан я нямаше, обаче Луси бе там и ми донесе студена бира.

Сюзан се появи след няколко минути, облечена в една от новите си копринени блузи, розова, и с къса черна поличка. Изправих се.

— Блузата ти стои чудесно.

Тя седна.

— Благодаря ви, господине. А вие изглеждате почернял и отпочинал.

— Нали съм в отпуска.

— Радвам се, че това е отпускарската част от посещението ти тук. — И прибави: — Ще се тревожа за теб.

Не отговорих.

— Мислех си... Трябва да отида в командировка в Ханой. Навярно можем да се срещнем там. В „Метропол“. По-следващата събота. Съгласен?

— Откъде знаеш за това?

— Прегледах ти документите, докато ти ми преглеждаше паспорта.

— Трябва да забравиш какво си видяла.

— Ще забравя всичко друго, освен „Метропол“. По-следващата събота.

— Ще остана там само една нощ.

— Няма проблем. Просто искам да съм там, когато пристигнеш.

Тази жена знаеше всички подходящи думи и започваше да ме обсебва.

— „Метропол“ — отвърнах аз. — Ханой, по-следващата събота.

— Ще те чакам.

Изпихме още няколко бири докато се стъмни, после се качихме на циклоси и отидохме в града.

Намерихме ресторант с градина отзад и една красива сервитьорка в ао дай^[2] ни настани на една от масите.

Ухаеше на цъфнали дървета и приятният ветреца разнасяше цигарения дим.

Поръчахме риба, защото в менюто нямаше нищо друго, и си поговорихме за това-онова. Сюзан повдигна въпроса за полковник Манг и аз споменах, че се е наложило да му напомня за новата епоха във виетнамско-американските отношения и че трябва да върви в крак с промените.

Тя като че ли се замисли, после рече:

— Предишното ни посолство е било в Сайгон. На трийсети април седемдесет и пета американският посланик бил на покрива на посолството с националното знаме в ръце, а генерал Мин бил в двореца и чакал да предаде Южен Виетнам на комунистите. Сега имаме нов посланик, този път в Ханой, готвим се да открием консулство в Сайгон с отдел за икономическо развитие, търсим да купим подходяща сграда, когато Ханой ни даде разрешение. Тази страна пак ще е важна за нас и никой не иска да провали новите отношения. Говоря за милиарди долари инвестиции в петрол и полезни изкопаеми. Затова не зная защо си тук, нито кой всъщност те праща, но моля те, внимавай.

Погледнах я. Тя имаше по-добра представа от геополитика, отколкото ме беше подвела да смятам.

— Е, аз зная кой ме праща, обаче не съм сигурен защо. Но повярвай ми, причината не е достатъчно важна, нито пък аз съм достатъчно важен, за да проваля нещо, което вече е постигнато.

— Не бъди сигурен. Много хора в Ханой и Вашингтон не искат двете страни да установят нормални отношения. Някои от тях са хора от твоето поколение, ветераните и политиците от двете държави, които никога няма да простят и забравят. И мнозина от тях сега са на власт.

— Известно ли ти е нещо, което не зная?

Сюзан ме погледна.

— Не, но усещам нещо... ние сме част от историята на тази страна, но не сме се поучили от нея.

— Според мен сме си взели урок. Но това не значи, че няма да допуснем нови грешки.

Тя смени темата и аз не настоях. Струваше ми се, че е загрижена като човек на бизнеса. Тук обаче имаше нещо повече от бизнес — ако ставаше въпрос само за бизнес и за едно неразкрито убийство, нашият нов посланик в Ханой щеше да поиска помощ от виетнамското правителство, за да намери свидетеля на извършеното от американец престъпление. Ето защо проблемът бе друг и онези във Вашингтон нямаха намерение да го съобщят на Ханой. Нямаха намерение да го съобщят дори на мен.

След вечеря слязохме на плажа и тръгнахме пеш към хотела. Никой повече не повдигна въпроса за Виетнам.

Изпратих Сюзан до стаята ѝ и влязох. На пода нямаше съобщения, нито ясни сигнали за мен от страна на госпожа Уебър.

— Прекарах чудесен ден — казах аз.

— И аз. С нетърпение очаквам утрешния.

Уговорихме се пак да се срещнем на закуска в осем.

— Не забравяй за боровата киселина и бойлера — напомни ми Сюзан.

Върнах се в стаята си и поръсих пода около леглото и багажа си. В истинските първокласни хотели друг прави тия неща вместо теб.

Слънцето и морето ме бяха източили и веднага се строполих на леглото.

Последната ми мисъл бе, че май не бях видял преспапието върху нощното шкафче на Сюзан.

[1] Вид тропически гущер. — Б.пр. ↑

[2] Традиционно виетнамско женско облекло. — Б.пр. ↑

18.

Слязох на верандата преди Сюзан, намерих маса и поръчах каничка кафе. В Натранг започваше поредният идеален ден.

Сюзан се появи, облечена в памучен панталон, този път зелен, и бял пуловер с деколте. Самарът май беше по-голям, отколкото изглеждаше.

Исправих се и издърпах стола й.

— Добро утро.

— Добро утро. — Тя си наля кафе. — Нощес те сънувах.

Не отговорих.

— Бяхме в ханойския „Метропол“. Била съм там, така че мога да си го представя. Беше като на живо. — Сюзан ми се засмя. — Пихме коктейли, вечеряхме и танцувахме в хотелския ресторант.

— Хайде да се опитаме да го направим — предложих аз.

Сервитьорката дойде и си поръчахме закуска номер едно, супа фо.

— Мога да превърна това място най-малко в двузвезден хотел за американски ветерани — каза Сюзан. — Отпускарският „Гранд“. Нощ с проститутка в офицерски апартамент. Ще направя Луси управителка. Какво мислиш?

Не отговорих.

— Много нетактично от моя страна — рече тя. — Службата ви тук не е била забавна. Извинявай.

— Няма нищо. — Всъщност наистина не беше смешно и не можех да го преглътна. — Сражението в долината А Шау през май шейсет и осма. Трябва да прочетеш за него.

— Непременно. Но предпочитам ти да ми разкажеш.

Отново не отговорих.

Донесоха супата и аз загребах с лъжичката за кафе.

— Какво по-точно е това?

— Едно от националните им блюда. Юфка, зеленчуци и бульон, подправен с джинджирил и пипер. Ако си богат, може да прибавиш и малко пиле или свинско. Горещият бульон сварява месото и

зеленчуците. Когато се съмняваш в чистотата, поръчай си фо, защото кипват водата, за да сварят месото.

— Благодаря за съвета.

— Аз варя страхотно фо. Някой ден с удоволствие ще ти сготвя.

— Много мило. Аз готвя чили.

— Обичам чили. Липсва ми.

Наляхме си по още една чаша кафе.

— Не видях преспапието на нощното ти шкафче — казах аз.

Тя се замисли за миг.

— Не съм забелязала... Ще проверя, когато се кача.

— Не си ли го местила?

— Не... обикновено може да се има доверие на камериерките, ако им оставяш по няколко донга на леглото.

— Ясно. Е, какъв е планът за днес?

— Поръчах на рецепцията да ни запазят лодка и отиваме да разгледаме островите. Реших, че така ще прекараме последния си ден заедно най-приятно. Вземи си банския.

Платих закуската. Пак два долара.

Качихме се на третия етаж и когато стигнах до стаята си, напомних на Сюзан:

— Провери за преспапието.

Обух банския си под последния си чист панталон. Реших да отида с хошиминките, вместо с мокасините. Тъкмо се канех да изляза, когато забелязах преспапието на нощното си шкафче.

Тая пуцина само обикаляше.

Слязох във фойето и след няколко минути Сюзан се появи с чантата си и каза:

— Преспапието го няма.

— В моята стая е.

— Как се е озовало там?

— Може камериерката да се е объркала.

Излязохме на отбивката, където ни чакаше такси.

— Канг Натранг — каза Сюзан на шофьора.

Колата излезе на крайбрежния път и зави на юг.

— Невъзможно — обърна се тя към мен.

— Кое?

— Преспапието да е попаднало така в твоята стая.

— Тая пущина само обикаля. — Докато пътувахме, ѝ разказах историята на преспапието от „Дълес“ до кабинета на полковник Манг на летище „Тан Сон Нат“ и после в моята стая в „Рекс“.

Сюзан дълго мълча, после каза:

— Не... не мога да повярвам. Някой е влизал в стаята ми.

— Защо ти е толкова трудно да повярваш? Да не си мислиш, че си в Ленъкс? Това е полицейска държава. Случайно може да си забелязала. Ако имахме телефони, щяха да ги подслушват. И в стаите може да има подслушвателни устройства.

Тя отново помълча, след това кимна.

— Но какъв е смисълът на преспапието?

— Предполагам, че полковник Манг просто си играе на психология. Трябва да си трае, за да не си мислим за неща като подслушвателни устройства в стаята. Обаче той се забавлява.

— Това не е нормално.

— Може тая седмица в министерството на държавната сигурност да няма много работа.

Пътят следваше извития като полумесец бряг. Минахме покрай яхтклуба и след няколко километра видяхме нов курорт с вилички с червени покриви. Надписът гласеше „Ана Мандара“ и цялото място сякаш бе доплавало от Хаваите.

Много пари се изливаха в тази страна, не само в Сайгон, но и във вътрешността, доколкото бях успял да установя от влака и тук в Натранг.

Когато се приближихме към пристанището, видях няколко красиви стари вили, разположени на три тучни хълма отдясно на брега.

— Погледни натам.

Сюзан попита шофьора за вилите и ми преведе отговора му.

— Това са вилите Бао Дай, построени от последния император на Виетнам и носещи неговото скромно име. Там била лятната му резиденция. После я използвали южновиетнамските президенти Диен и Тиеу. Шофьорът казва, че можеш да си наемеш стая там, но резиденцията често се използвала от партийни функционери и чужденците невинаги били добре дошли.

— Мога да участвам в партийните партита.

— Пак ли имаш проблеми с раната в главата?

Продължихме по крайбрежния път към южния нос, който свършваше с висок хълм. В подножието му имаше живописно селце и оттатък пътя видях корабчета и лодки, пристанали край дълъг кей, който се вдаваше в Южнокитайско море.

Спряхме до кея, платих на шофьора и слязохме. Самият кей не бе много стабилен и повечето корабчета бяха туристически, ако представата ви за туризъм не е много ясно определена. Имаше и няколко рибарски кораба, боядисани в тъмносиньо с червени кантове като всички други рибарски съдове, които бях виждал в Натранг. Сигурно беше местен обичай или просто нямаше друга боя.

Закрачихме по кея и се приближихме до група от двайсетина мъже, които предлагаха да ни заведат където пожелаем. Може би до Потомак?

Сюзан търсеше определен човек и извика:

— Капитан Ву? Капитан Ву?

Удивително, тук всички се казваха капитан Ву. Накрая открихме истинския и той ни заведе при корабчето си, което не бе от туристическите, а от синьо-червените рибарски съдове. Изглеждаше здраво, беше дълго седем-осем метра, с ниска кърма, висок нос и широк корпус. Качихме се.

В средата имаше малка рубка, почти изцяло от стъкло, а от левия борт висеше рибарска мрежа.

— Добре дошли на борда, господине и госпожо — на сносен английски ни поздрави капитан Ву.

Корабчето миришеше на риба, защото си беше рибарско, което ме накара да се зачудя защо от рецепцията не са ни осигурили туристическо. Явно служителят от хотела бе роднина на капитан Ву или имаха договор.

— Това е рибарско корабче — казах на Сюзан.

— Страхотно, нали? Истинско рибарско корабче.

— Да. — Някои хора искат да изпитат всичко. На моята възраст аз се опитвам да изпитам колкото може по-малко. Бил съм къде ли не. Шест пъти. Вършил съм какво ли не. Дванайсет пъти.

Капитан Ву ни показа контейнер с лед, бира, вода и безалкохолни и заяви:

— За вас.

Виетнамецът пушеше и се зарадва, че Сюзан също пуши. Двамата запалиха по едно марлборо. Капитанът разгъна морска карта върху капака на двигателя и със Сюзан се заговори.

След малко тя се обърна към мен.

— Можем да разгледаме четири-пет острова.

— Нека са четири.

— Добре. Последният, на който искам да идем, се казва Пирамид, така са го нарекли французите. И имало нудистки плаж.

— Тогава нека са пет.

— Така си помислих и аз. — Тя предаде решението ни на капитан Ву, който се подсмихна.

— Нека Пирамид е първият остров — предложих аз.

Той ме разбра и се засмя по-високо.

На кея стоеше четиринайсетинагодишен хлапак, който хвърли въжето и скочи след него на борда. Казваше се Мин, по името на великия вожд Хо Ши Мин. Показах му сандалите си и той ги одобри.

Капитан Ву влезе в рубката и след минута двигателят се размърда, закашля се и заработи. Двамата с Мин оттласнахме корабчето и потеглихме на път.

На кърмата имаше два пластмасови стола и ние със Сюзан седнахме. Надзърнах в хладилника до мен и открих еднолитрова бутилка вода, която си поделихме.

Морето бе спокойно и капитан Ву увеличи скоростта. Заплавахме на югоизток към едно малко островче.

Сюзан държеше картата в скута си.

— Този остров е Хон Миеу — Южния остров. Има ферма за риба. Искаш ли да я разгледаш?

— Не. Къде е остров Пирамид?

— Следващият е Хон Там, после ще отидем на Хон Ку Лоа — Маймунския остров, след това на големия планински остров Хон Тре, Бамбуковия остров. — Тя ми подаде картата. — Погледни.

— Къде е остров Пирамид?

— Има го на картата, Пол.

— Къде по-точно?

— На север.

— Аха, видях го. — Най-далечният естествено. Сгънах картата. Е, поне имаше какво да очаквам.

Първата ни спирка беше Хон Там, където имаше малък курорт. Наехме два каяка и погребяхме. Изпихме по бира в курорта и минахме през тоалетната.

На Хон Мот наехме акваланги и около час разглеждахме пъстри тропически риби и невероятни коралови рифове в кристално бистрата вода. Освен това наблюдавах под водата Сюзан Уебър, която пак беше с оскъден бански, този път бял.

Продължихме с Маймунския Остров, където противните маймуни досаждаха на множество тъпи туристи. Една се опита да ми задигне портфейла и за миг ми се стори, че съм в Сайгон. Друга, явно мъжкар, увисна на пръстите на краката си от един клон и гепи Сюзан за циците. Без дори да я е водил на вечеря.

Отвратителните маймуни изобщо не се бояха от хората и това, разбира се, се дължеше на факта, че никой не беше счупил врата на някоя от тях. Стига да счупиш само един врат и другите ще разберат за какво става дума.

Така или иначе, сбогувахме се с Маймунския остров и аз настоях да прескочим Бамбуковия, защото не исках да пропусна остров Пирамид, макар че не изтъкнах тази причина.

— На Бамбуковия остров има бубонна чума — заявих аз. — Сутринта прочетох за това.

Госпожа Уебър явно не ми повярва, но каза нещо на капитан Ву и той взе нов курс.

— Къде отиваме?

— А, реших да приключим за днес. Минава три.

— Ами остров Пирамид?

— А... да. Още ли искаш да го видиш?

— Да. Веднага.

Тя се усмихна.

— Точно там отиваме. Много си лековерен.

Седна на стола си и запали цигара. Вятърът развяваше дългата ѝ коса и тя изглеждаше страшно красива.

— Когато се запознахме, останах с впечатлението, че си затворен човек.

— Така беше.

— После разбрах, че просто си придаваш такъв вид.

— Държах се професионално.

— И аз.

Това, помислих си, зависеше от професията ѝ. След половин час забелязах земя право напред. Капитан Ву се обърна към нас от отворената си рубка, посочи и каза:

— Хон Пирамид.

Приблжихме островчето откъм запад и капитанът изтегли дросела назад, а хлапакът застана на носа, за да следи за коралови рифове и плитчини. На брега видях дълъг кей, на който бяха завързани десетина корабчета от всевъзможни типове и размери.

Със стръмните си скалисти склонове остров Пирамид наистина приличаше на пирамида. Някакви хора, кой знае защо, се спускаха с въжета по скалите.

Капитан Ву доближи корабчето до кея и изключи двигателя. Ние с Мин скочихме да завържем въжето.

Капитанът излезе от рубката и аз казах на Сюзан:

— Питай го какво правят ония хора на скалите.

Тя го направи и ми обясни:

— Това бил един от островите, където събирали лястовичите гнезда за супата. — И прибави: — Колкото е по-високо гнездото, толкова по-голяма ерекция получаваш.

— Измисляш си — отвърнах аз, вместо нещо, което не бяхме обсъждали, но за което си бях мислил. — Питай капитан Ву дали е виждал руски военни кораби, докато е ловял риба.

Тя се поколеба за миг, после го попита. Виетнамецът ѝ отговори и Сюзан ми преведе:

— Вече не чак толкова често. Но от време на време все още идвали в залива Камран. Може би веднъж месечно.

— Питай го дали е виждал американски военни кораби.

Тя го попита.

— Напоследък е виждал няколко. Защо питаш?

— Просто от любопитство.

Капитанът ни упъти към нудисткия плаж и ми каза на английски:

— Ще хареса ти.

Взехме няколко коли, прибрахме ги в чантата и предупредих капитан Ву, че ще се върнем на залез-слънце. Хлапакът искаше да дойде с нас, обаче капитанът искаше да лови риба и малкият му трябваше за мрежите. Мин не изглеждаше доволен.

Докато вървахме, почти не разговаряхме и аз си помислих, че и двамата сме малко напрегнати. Искам да кажа, плуването без бански не е голяма работа, обаче може да е малко неловко с човек, когото до този момент не си виждал гол.

След петнайсетина минути пътеката заобиколи някакви скали и на петдесетина метра от тях се разкри красиво пясъчно заливче, закътано сред гънките на пирамидата. На брега и във водата имаше петнайсетина жени, всички голи.

Е, имаше и мъже, ама на кой му пука? Двамата спряхме за миг.

— Значи информацията ми е точна — отбеляза Сюзан.

— Кой ти каза за това място?

— Един американец, който живее в Сайгон. Мислех, че се майтапи, но попитах на рецепцията и служителят потвърди, макар че било забранено. — Тя плъзна поглед по скалите, морето, пясъчния бряг, тюркоазната вода и дърветата. — Красиво е.

Спуснахме се по пясъчната пътека към брега, където хората плуваха и се печаха на слънце. Бяха трийсетина, всички бели, освен една млада виетнамска двойка.

Плажът беше дълъг само петдесетина метра и приблизително толкова широк. Скалите образуваха амфитеатър наоколо и го скриваха отвсякъде, освен за хората с въжетата, които търсеха птичи гнезда.

Двамата със Сюзан намерихме един плосък камък на пясъка и тя остави чантата отгоре му.

Най-близката двойка бе на пет-шест метра от нас. Лежаха по гръб на едно одеяло и се печаха.

— Е, време е да поплуваме — казах аз, съблякох си ризата и си изух сандалите.

Сюзан последва примера ми, после си събу панталона и го остави на камъка.

Аз се избавих от банските, а Сюзан си свали сутиена, след това смъкна и бикините и ги хвърли в чантата.

За миг се изправихме голи на слънцето. Беше хубаво. Нейният бански не бе оставил много на фантазията ми, обаче фантазиите ми не можеха да се сравняват с действителността. Тя беше с грижливо оформена бикини прическа.

Спуснахме се до водата. Жените бяха на възраст от дваисет до петдесет и сред тях не забелязах нито една с грозно тяло. Зачудих се

дали трябва да включа този епизод в доклада за изпълнението на задачата.

Застанахме на брега и вълничките обляха краката ни. Слънцето бе пред нас, точно над хълмовете зад Натранг, чиято брегова ивица се виждаше на двайсетина километра. Лъчите искряха по водата, в небето се рееха чайки.

Просто стояхме и се наслаждавахме на всичко това — на природата в нейния най-прекрасен вид, заобиколени от абсолютни непознати, които също като нас бяха голи и чието положение в живота нямаше никакво значение в този слънчев следобед.

Една много красива четирийсетинагодишна жена излизаше от водата и се запъти към нас, като бършеше очи.

— Топло е — каза тя на английски със силен акцент. — Няма медузи. Безопасно е.

— Благодаря — отвърна Сюзан.

— Американци ли сте?

— Да.

— Тук няма много американци. Главно европейци и австралийци. Аз съм шведка.

Макар и чисто голи, ние пак приличахме на американци. Сигурно беше заради обрязването ми.

Постояхме на брега и побъбрихме с тази мила жена. След малко към нас се присъедини съпругът ѝ и се заговорихме за ресторанти, Натранг и изобщо за Виетнам. Странното е, че след няколко минути забравяш, че всички са голи. Е, може и да не забравяш, обаче очите ти престават да щъкат насам-натам.

— Може ли да попитам дали сте били тук през войната? — каза шведът.

— Да.

— Как ви се струва сега?

— Приятно. Мирно.

— Войната е ужасна.

— Зная.

Той махна с ръка към плажа и небето.

— Целият свят трябва да е такъв.

— Бил е — напомних му аз. — Райската градина. Ние сме я изгубили.

Двамата се засмяха.

— Е, приятно прекарване — пожела ни жената и двамата се отдалечиха.

— Готини са — каза Сюзан.

— Твоите са по-готини — отвърнах аз.

Тя се засмя.

Гмурнахме се във водата, поплувахме покрай брега и разгледахме скалистите склонове. Съвсем друго си е да плуваш гол. Останахме в морето около половин час, после се запътихме към брега.

Вървахме във водата, докато стигнахме до гърди, после спряхме. Обърнах Сюзан към себе си, хванахме се за раменете и се погледнахме в очите. Прегърнахме се и се целунахме. Дланите ни се плъзнаха надолу към задниците ни, аз я притиснах към тялото си и усетих пубиса ѝ до пениса си.

Тя се отскубна от мен и дълбоко си пое дъх.

— Хайде да се попечем на плажа.

— Ти върви — отвърнах аз. — Трябва ми малко време да сваля перископа.

Сюзан се усмихна, обърна се и излезе на брега. Наблюдавах я, докато крачеше по пясъка. Имаше великолепна походка.

Тя спря по пътя да поговори с вьетнамците, които седяха на скалата под едно дърво. Те се усмихваха и кимаха.

След като свалих перископа, се запътих след нея. Сюзан лежеше на пясъка с глава върху чантата.

Коленичих. Тя ме погледна и се усмихна.

После се понадигна, извади от чантата тубичка плажно масло и ми я подаде.

— Ще ми намажеш ли гърба?

— Дадено. — Изцедих лосион на гърба ѝ, после по дупето и краката ѝ.

— Ооо, страхотно е — изпъшка Сюзан.

Разтрих шията, раменете, гърба и дупето ѝ.

— Дай да те намажа и аз — предложи тя.

Легнах по корем, Сюзан ме възседна и започна да втрива маслото в гърба ми.

— Ей, искаш ли да направиш няколко снимки? — попита тя.

— Идеята не ми се струва много добра.

— Искам да запомня този ден. Хрумна ми нещо. Ще помоля някой да ни снима заедно и ще си скрием лицата.

Изправи се, отиде при вьетнамците и им каза нещо. Мъжът дойде с нея, обаче момичето, изглежда, се срамуваше и остана на скалата под дървото. Сюзан ме запозна с господин Хан. Аз станах и се ръкувах с младежа. Тя му даде фотоапарата си и двамата с нея застанахме един до друг с ръце прехвърлени през раменете на другия и скрили лицата си с длани. Господин Хан намери това за страшно смешно и ни снима, като се кикотеше. На следващата снимка прикривахме с длани половия орган на другия. Всичко това бе тъпо и може би малко извратено. Все пак съм от южен Бостън.

Благодарихме на господин Хан, който се поклони и се върна при спътничката си.

— Ще ги проявят ли в Сайгон? — попитах Сюзан.

— Не, тук не проявяват голи снимки, а ако го направят, за два дни ще залеят с тях целия град. Ще пратя филма на сестра ми в Бостън. Нещо напротив?

— Не. Ако някога се запозная с нея, ще има за какво да си приказваме.

Сюзан се засмя.

— Ще ѝ кажа, че съм срещнала чудесен човек, който е бил тук в командировка и сме прекарали няколко прекрасни дни в Сайгон и Натранг, после той се е прибрал във Вирджиния и ми липсва.

Не знаех какво да кажа, но успях да отвърна:

— Ще ми се нещата да не бяха толкова сложни.

Тя кимна.

Слънцето вече се спускаше зад планините на Натранг и на отслабващата светлина силуетът на сушата се очертаваше на фона на тъмносиньото небе. Водата също беше потъмняла и вече не хвърляше отблясъци. В здрача флотилия синьо-червени рибарски корабчета плаваше обратно към Натранг. Огледах се и видях, че хората се обличат и напускат плажа.

На сушата недалеч от тук имаше много места, където се бях приближавал до смъртта. И ако бях загинал там, сега нямаше да съм на този плаж с тази жена и нямаше да видя тази страна в мир. Ако имаше рай за загиналите тук мъже, той трябваше да изглежда така.

Облякохме се и се запътихме към корабчето.

Стигнахме в Натранг след мръкване и аз дадох на капитан Ву щедър бакшиш плюс петарка на Мин като компенсация, че е пропуснал нудисткия плаж.

На кея имаше няколко таксита и взехме едно до хотела. Качихме се в стаята на Сюзан, отворихме френските врати и пуснахме вътре морския бриз.

Тя изключи лампата и запали свещта, която беше купила от пазара. Отворих бутилката оризово вино и си наляхме в две пластмасови чаши. Чукнахме се и отпихме. От кафенето на плажа долиташе музика, „Блубери Хил“ на „Фатс Домино“^[1], която не бих избрал за този момент, обаче моят компактдиск плейър бе във Вирджиния.

— Да потанцуваме — предложи Сюзан.

Оставихме чашите, изухме сандалите и затанцувахме под звуците на „Блубери Хил“.

Беше забавно, а и аз си падам по несексуалната предигра, само че бях малко нервен и адски възбуден.

Засвириха любимата ми бавна песен на Джони Матис „На дванадесети никога“.

Танцувахме притиснати един към друг и дъхът ѝ галеше кожата на шията ми. Тя пхна длани под ризата ми и започна да милва гърба ми. Последвах примера ѝ и разкопчах сутиена на банския ѝ.

Съблякохме си ризите и продължихме да танцуваме голи до кръста. Сюзан плъзна длани по задника ми. Постъпих по същия начин и здраво стиснах дупето ѝ в шепи.

Не довършихме танца, защото изведнъж се озовахме в дрехите на другия, които след около пет секунди бяха разхвърляни из цялата стая.

Направо се метнахме в леглото и тя спусна мрежата против комари.

Целувахме се силно и дланите ни бяха навсякъде по телата ни.

Накрая се овладяхме, отпуснахме се един до друг и известно време се прегръцахме, после ръцете ни пак започнаха да обикалят. Тя беше много влажна и моят бе напълно втвърден.

Качих се отгоре и ѝ леко се плъзнах в нея.

Любихме се, после изтощени заспахме в прегръдките си.

Събудих се посред нощ с мисълта за Синтия в главата ми и Сюзан в леглото ми. Помислих си и за Карл, за предстоящото и за онова, което ме очакваше у дома.

Операцията бе започнала зле на летище „Тан Сон Нат“. В такива случаи трябва да се откажеш, преди да си изгорял. Само че тази операция се беше превърнала в лично пътуване и дори то да завършваше с нещастен край, бях готов да го приема.

[1] Антоан Домино (р. 1928) — американски пианист и композитор. — Б.пр. ↑

19.

На сутринта, докато слънцето се издигаше над Южнокитайско море и през отворените френски врати нахлуваше морски ветрец, се любихме пак. Взехме душ заедно и лежахме голи в леглото докъм десет, после се облякохме, слязохме на верандата и пихме кафе.

Всичко изглеждаше също като предишните два дни, но за мен светът се бе променил. За нея също, струва ми се.

И двамата разбирахме, че Сюзан няма да се върне в Сайгон, докато аз съм в Натранг, обаче бях категоричен в отказа си да ме придружава до Хюе. По време на кафето ѝ казах:

— Хюе е началото на официалната ми работа във Виетнам. До тук ни се размина, обаче ако дойдеш с мен в Хюе, ония във Вашингтон ще преминат към тежкото оръжие.

— Ясно ми е — отвърна тя. — Но ще се срещнем в Ханой.

Сюзан искаше да разгледа града, затова взехме кола и шофьор и отидохме в Океанографския институт. Видяхме много риба в аквариума и хиляди мъртви морски животни, съхранени в стъкленици. Ако питат мен, такива места спокойно могат да бъдат улучени от артилерийски снаряд.

Следобед обиколихме чамските кули в околността, малко по-интересни от консервираната риба. Сюзан имаше туристическа брошура и ми обясни:

— Чамите били индуси по произход и обитавали този район от седми до дванайсети век преди да го завладеят етнически виетнамци, дошли от север.

— Очарователно. — Щях ли да се мотая така, ако не се бях чукал? В един чамски храмов комплекс, казваше се По Нагар, имаше статуи на хиндуистки божества, много еротични, и това ми се стори по-интересно. Видяхме скулптури на грамадни пениси, наречени „лингa“, и на вагини, наречени „йони“, и от една от тия йони бликаше фонтан. Не можеш да видиш такива неща в католическа черква.

Прекарахме част от следобед в обикаляне на околността, включително едно омайно място, Ба Хо, уединена гора с три водопада.

Докато седяхме с крака във вирчетата, Сюзан разгледа пътеводителя и каза:

— Зная, че си падаш по нудистки плажове, затова намерих още един.

— Надявам се, не смяташ, че не ме интересува нищо друго. Океанографският институт много ми хареса.

— Да. Но човек може да научи нещо и на нудистки плаж. Да вървим.

Качихме се в колата и Сюзан упъти шофьора към Хон Чонг, голям скалист нос, вдаден в Южнокитайско море.

От върха се разкриваше великолепно гледка към носовете на север и Натранг на юг. Слънцето се издигаше над планината на запад, Южнокитайско море бе златистосиньо.

— Красиво е — казах аз.

Тя ме отведе при голяма скала с нещо, което приличаше на грамаден отпечатък от длан.

— Този отпечатък останал от дланта на един пиан великан, когато паднал върху скалите.

— Отишло е много оризово вино, за да се напие един великан — отбелязах аз.

— Той зяпал една великанка, която се къпела гола на вълшебния плаж — продължи Сюзан.

Погледнах надолу и видях плажа, обаче не забелязах великанки, нито голи, нито облечени.

— Великанът скочил, втурнал се към плажа и пленил великанката. Почти като онова, което вчера се случи с мен.

Аз не си го спомнях така, но зная кога да си държа устата затворена.

— Въпреки агресивното му поведение те се влюбили и заживели заедно.

— Страхотно. И живели щастливо до края на живота си, а?

— Не. Боговете им се разгневили за стореното.

— Тия богове във Вашингтон ли са живели?

— На някое подобно място. И пратили великана в превъзпитателен лагер.

— Отврат.

— Да. Но великанката го чакала дълги векове.

— Добра жена.

— Само че сърцето ѝ било разбито и смятала, че той никога няма да се завърне. Затова легнала и се превърнала в камък. Виждаш ли онази планина? — Тя посочи на северозапад. — Казва се Нуи Ко Тиен, Вълшебната планина. Онзи връх отдясно е лицето ѝ. Гледа към небето. Средните върхове са гърдите ѝ, а върховете отляво са кръстосаните ѝ крака.

Погледнах и наистина си представих легнала жена с кръстосани крака.

— Един ден великанът се върнал и като видял какво се е случило с любимата му, ударил с длан по стария си отпечатък, където за пръв път я видял да се къпе в морето. Толкова бил поразен от скръб, че и той се превърнал в камък.

Известно време не отговорих, после отбелязах:

— Тъжна история.

— Почти всички любовни истории имат тъжен край. Защо ли?

— Според мен, когато връзката започне тайно и всички около влюбените са обидени или ядосани... връзката има нещастен и трагичен край.

Сюзан отпрати поглед към Вълшебната планина.

— По-важното обаче е, че влюбените останали верни един на друг.

— Ти си романтичка.

— А ти практичен ли си?

— Никои никога не ме е обвинявал, че съм практичен.

— Готов ли си да дадеш живота си за любовта?

— Защо не? Рискувал съм живота си и за по-маловажни неща.

Тя ме целуна по бузата, хвана ме за ръка и заслизахме по склона.

Същата вечер отидохме в новия курорт Ана Мандара, който бяхме видели на път за пристанището на Натранг, и открихме първокласен ресторант с виетнамска кухня по западен стандарт. Заведението бе собственост на холандски концерни клиентелата се състоеше главно от европейци, но имаше и неколцина американци.

Край басейна свиреше приятен оркестър и ние пийнахме по някоя и друга чаша, потанцувахме, поприказвахме и се държахме за

ръце.

— Онази нощ след вечерята в „Рекс“ направо бях на седмото небе — каза Сюзан.

— И аз се чувствах по същия начин.

— Ти ме отпрати. Ами ако се бях върнала?

— Нали имаше инструкции да стоиш близо до мен?

— Само ако имаш нужда от нещо. В противен случай трябваше да изчезна. Но нямах намерение да го направя. Щях да ти се обадя по телефона. После реших да се върна и да вечерям с теб.

— Радвам се, че се върна — казах, но си помислих, че не е толкова спонтанно, колкото го представя Сюзан. После идваха противоречията в историята за Бил Станли и още някои неща, които не се връзваха. Слонската трева се поклащаше, обаче нямаше вятър — бамбукът потракваше, вече малко по-близо.

Напуснахме Ана Мандара и се запътихме към „Гранд хотел“. Бяхме запазили двете стаи, но вече спях при Сюзан.

Любихме се и се отпуснахме по гръб, заобиколени от пашкула на мрежата против комари. Леглото бе обкичено с цъфнали клонки, свещта с аромат на портокал мъждукаше и по пода имаше борова киселина.

Вентилаторът на тавана лениво се въртеше. От отворените врати на балкона подухна ветрец и усетих дъх на море. Следващият ден, петък, щеше да е последният в Натранг.

— Как ще пътуваш за Сайгон?

Тя прокарваше стъпало по крака ми.

— Какво?

— До Сайгон. В събота.

— А, в събота няма влакове. Тогава е навечерието на лунната нова година.

— Ами кола с шофьор?

— Утре ще се опитам да го уредя.

Планът не ми се стори особено определен.

— Ще има ли проблеми?

— Възможно е. А може би не. Никога не съм се опитвала да пътувам по време на Тет.

— Тогава може би трябва да си заминеш утре.

— Няма да си тръгна по-рано. Искам да прекарам колкото може повече време с теб.

— Аз също. Обаче...

— Как ще пътуваш за Хюе?

— Не зная. Но трябва да отида там.

— Всички места в самолетите и влаковете са резервирани от месеци.

— Ами... може би и аз трябва да замина утре.

— Трябва, ако искаш да си запазиш място във влака.

— Може ли утре да намеря кола с шофьор?

— Ще опитаме. Ако няма никаква друга възможност, винаги остава рейсът на мъчението. Там не ти трябва резервация. Просто си купуваш билет от автогарата и се наблъскваш вътре. Имаш нужда само от лакти и пари.

— От пари ли? Че защо?

— Стига си се правил на идиот. Веднъж пътувах с рейс от Сайгон до Хюе, просто за да видя как е, и беше ужасно.

— Може би и двамата трябва да си заминем утре.

— Да, утре сутрин ще се заемем с това. Втора серия.

— Щях да празнувам Тет на едно семейно парти заедно с Бил — каза тя.

Не отговорих.

— Там ще са всичките ни познати. Американци, британци, австралийци и неколцина виетнамци католици.

— Звучи забавно.

— Е, сега определено няма да отида. Просто ще си остана вкъщи и ще гледам драконовите танци през прозореца.

— И на сутринта ще се благославям.

— Чистачката ми ще е със семейството си, разбира се, а повечето барове и ресторанти са затворени или може да се влезе само с покана. Така че сигурно ще си направя фо и ще си отворя бутилка оризово вино, ще пусна един албум на Барбра Стрейзънд и ще си легна рано.

— Звучи ужасно. Ами местните гларуси?

— Е, мога и да отида на събирането, обаче ще е неловко.

— Искаш ли да дойдеш в Хюе с мен?

— О... страхотна идея. — Сюзан използва отгоре ми. — Страшно си миличък.

— А ти си голяма досада.

— Какво ще ти направят? Да не би да те пратят във Виетнам?

Тя ме целуна, моят линга се издължи и отново се любихме. От предишния път не бе изтекъл и час, а този ден не си бях изпил супата от птиче гнездо. Тая история започваше да прилича на предишната ми отпуска в Натранг, само че тогава бях много по-млад. Представих си как се срещам с Карл в Банкок с патерици. Поне бях почернял.

Сюзан заспа в прегръдките ми. Надигаше се силен вятър, чуваше се трясъкът на прибоа. Не можех да заспя. Съзнавах, че съм затънал до почернелия си задник в служебни неприятности и продължавам да затъвам.

Замислих се за легендата, която бях научил на планината Хон Чонг. Никой не можеше да каже, че не съм бил предупреден.

Светът невинаги е благосклонен към влюбените и в случая с Пол Бренър и Сюзан Уебър наистина бяхме разгневили боговете.

Сюзан имаше право, че трябва да заминем на другия ден, а не в събота, когато беше лунната нова година. Обаче тя отдавна го бе знаела.

Бях убеден, че Сюзан Уебър е готова да си иде у дома, ако аз я отведах там. Обаче тя нито веднъж не беше казала: „Да се махаме от тук“. Казваше: „Нека дойда с теб където и да идеш“.

И това ме навеждаше на три заключения. Първо, Сюзан бе отегчена, беше приключила с Бил и търсеше приключения и предизвикателства. Второ, бе малко влюбена в мен и не искаше да ме остави сам. И трето, двамата имахме една и съща задача.

Бяха възможни и всякакви комбинации от тези вероятности.

Иначе и двамата разбирахме, че ако се разделим в Натранг, може никога да не се срещнем в Ханой или където и да било другаде и че ако се срещнем в Ханой, няма да е същото. Моето пътуване се беше превърнало в нейно и нейното завръщане у дома се бе превърнало в мое.

20.

Като повечето държавни служби, и тя беше затворена за празниците. Всъщност започваха да затварят всичко в града, освен хранителните и цветарските магазини.

След това бе ред на гарата, но се оказа, че от следващия ден няма да има влакове чак до другия петък. За днес не можехме да си купим дори правостоящи билети. Отгоре на всичко, даже да успеехме с подкуп да се качим на влака, щяхме да стигнем само до Дананг, където пак трябваше да минем през същата процедура или да останем там.

— Защо са те пратили тук през празниците? — попита Сюзан на излизане от гарата.

— Не е толкова глупаво, колкото изглежда. Трябва да открия един човек в родното му място.

— Аха. Е, би трябвало да си е вкъщи.

— Надявам се. Нямаме друг адрес.

— Там Ки ли? Това ли е селото?

— Струва ми се, че такова място не съществува. Но ще науча името в Хюе. После трябва да отида там. Обаче ти няма... повтарям, няма... да дойдеш с мен.

— Зная. Ще остана в Хюе. После ще отида в Ханой и ще те чакам.

— Чудесно. А засега трябва да стигнем до Хюе.

— Парите оправят всичко. Ще уредя да стигнем до Хюе. Ориентирахме се по туристическата карта, която бях купил на плажа, но двете частни туристически агенции бяха затворени.

Докато вървахме, се оглеждах за опашка, макар да бях почти убеден, че сме сами. С малко разпитване по улиците, до централния пазар открихме отворена агенция за екскурзии с микробус. На гишето стоеше лъскав младеж с тъмни очила и инстинкт на лешояд. Той подуши парите и отчаянието така, както тези отвратителни птици подушват мириса на приближаваща смърт. След десетина минутно обсъждане Сюзан се обърна към мен.

— Имат туристическа група, която заминава утре в седем сутринта. Пристигат в Хюе към шест следобед, навреме за Тет. Кога е срещата ти с твоя човек?

— Чак на обяд в неделя. На самата Нова година.

— Добре. Той твърди, че в микробуса не били останали места, но можело да седнем до вратата или където сварим. И имало достатъчно място за багажа ни. Петдесетачка на човек.

— Каква е тая туристическа група?

Тя попита Гъзаря и ми отговори:

— Били французи.

— Я дай да отидем до Хюе пеш.

Сюзан се засмя.

— Кажи му, че той трябва да ни плати.

Тя наистина му преведе думите ми и Гъзаря се изхили и ме потупа по рамото.

— Питай го дали има кола с шофьор за днес.

Сюзан преведе и на лицето му се изписа колебливо изражение, което казваше: „Да, обаче ще ви струва цяло състояние“.

— Имал човек, който можел да ни закара в Хюе — каза Сюзан, — но заради празниците щяло да ни струва петстотин долара.

— Това не е мой празник — отвърнах аз. — Двеста.

Спазарихме се за триста.

— Шофьорът и колата щели да са свободни чак към шест — поясни Сюзан и прибави: — Ако тръгнем тогава, можем да стигнем за седем-осем часа. С други думи, към един-два през нощта. Става ли?

— Естествено. Ако няма свободни стаи, можем да спим във фойето на хотела.

— Добре... нали разбираш, че нощното пътуване с кола не е особено безопасно?

— Тук и дневното не е безопасно.

— Така е. Ще му кажа да ни вземе към шест от хотела.

Дръпнах я настрани.

— Не. Кажи му, че ще дойдем тук. И че отиваме на летище „Хюе-Фу Бай“ в Хюе.

Тя кимна и преведе думите ми на Гъзаря. Излязохме от агенцията и седнахме да изпием по кафе в едно заведение.

— Чудесно се справи — похвалих я аз. — Вече започвах малко да се безпокоя дали ще успеем да напуснем Натранг.

— За толкова много пари, около едногодишна заплата, можеш да получиш каквото искаш. Както казваше баща ми, „Бедните страдат, богатите са леко притеснени“. — Тя ме погледна. — Щом имаме триста долара, значи трябва да имаме още. И пътуваме през нощта, така че недей да заспиваш.

— Известно ми е. Затова още съм жив. — И прибавих: — Ако това довечера не ни хареса, утре сутрин можем да вземем микробуса.

Сюзан отпи глътка кафе.

— Защо не искаше шофьорът да ни вземе от хотела?

— Защото полковник Манг не иска да пътувам с частен превоз.

— Защо?

— Защото е параноичен задник. Трябва да отида в имиграционната полиция и да им покажа билет за Хюе. Нали каза, че можеш да намериш билет за автобус?

— Да. Билетът важи за всеки курс от Натранг до Хюе. Така че в полицията няма да те питат с кой автобус възнамеряваш да заминеш. Хюе е на около петстотин и петдесет километра от тук и с рейс това е десетина-дванайсет часа, така че, предполагам, последният автобус за Хюе тръгва от тук към един следобед, за да пристигне в полунощ.

— Значи, ако наистина пътувах с автобус, скоро трябваше да замина.

— Точно така. И скоро щеше да напуснеш хотела.

— Добре. — Изправих се. — Към автогарата.

Платихме сметката, тръгнахме и отидохме на автогарата.

Вътре беше пълно с беден народ и не видях нито един бял човек, даже младежи и учители.

Опашките бяха дълги, обаче Сюзан отиде отпред и даде на един виетнамец няколко долара да ми купи билет.

— Еднопосочен или двупосочен? — попита ме тя.

— Еднопосочен, първа класа, до прозореца.

— Един билет за покрива. — Виетнамецът купи билета и напуснахме оживената автогара.

— На касата казаха, че има рейсове в дванайсет и в един часа — каза Сюзан.

Запътихме се към полицейското управление.

— Ти остани тук — казах. — Те вече са наясно, че знаеш виетнамски. По-добре ще се справя на първобитен английски.

— По-важното е, че ако не излезеш от там, ще се свържа с посолството — отвърна тя.

Не отговорих и тръгнах към имиграционната полиция.

На пропуска седеше друг полицаи и аз се представих с писмото на полковник Манг.

Този път в чакалнята нямаше почти никой, освен двама млади туристи, които спяха на пейките.

— Къде отива сега? — попита ченгето.

— В Хюе.

— Как отива в Хюе?

Показах му автобусния си билет.

Той като че ли малко се изненада, обаче аз разполагах с петдоларовия билет и явно казвах истината.

— Кога заминава?

— Сега.

— Нима? Напуска хотел?

Виетнамецът знаеше, че съм платил за още един ден.

— Да, напускам хотела сега — потвърдих аз.

— Защо заминава днес?

— Утре няма влак за Хюе. Няма самолет. Заминавам с автобус. Днес.

— Да. Добре. Отива в полиция в Хюе.

— Знам — рязко отвърнах аз.

— Госпожа заминава с вас?

— Може би. Може би не. Обсъждаме.

— Къде госпожа сега?

— Госпожа пазарува. — Погледнах си часовника. — Заминавам сега.

— Не. Трябва печат. — Той извади ксерокопията, които им бях оставил при пристигането си. — Аз подпечатва. Десет долара.

Дадох му десетачка. Той подпечата ксероксите и написа нещо върху печатите. Струва ми се, че измисли всичко това на момента.

Тръгнах си, преди да е измислил още нещо.

Погледнах печата и видях, че е написал върху червено мастило „Хюе — Сенчъри“. Явно вече знаеше къде ще отседна. Беше отбелязал

също часа, 11:15, и датата.

Излязох при Сюзан на улицата и тя попита:

— Някакви проблеми?

— Не. Само поредната такса за кръглооки. — Показах ѝ ксероксите с червените печати и попитах: — Какво означават?

Тя ги разгледа.

— Това са старите печати за пътуване в страната, които бяха задължителни преди няколко години.

— Струваха ми десетачка.

— Аз си купувам гумени печати за по петара.

— Другия път ги носи.

— Значи си в „Сенчъри Ривърсайд“, така ли? — попита Сюзан.
— Точно там отседнах и аз, когато бях в Хюе.

— Е, и този път ще си там. Обаче ще се опитаме да получим отделни стаи.

Взехме такси до „Гранд хотел“.

— Ако ме нямаше — попита ме Сюзан по пътя, — цялата седмица с една вьетнамка ли щеше да спиш в хотела, или всяка нощ щеше да избираш ново момиче? Или щеше да забършеш някоя бяла в яхтклуба?

Не успях да открия верен отговор сред трите възможности.

— Щях по-дълго да стоя в Океанографския институт и да продължавам със студени душеве.

— Не, сериозно.

— Имам връзка в Щатите.

Мълчание.

Много ме бива в тия неща, затова прибавих:

— Даже да няхах връзка, щом съм по служба, никога не правя нищо, което може да усложни или компрометира операцията. В този случай обаче ти си нещо като член на екипа, както съвсем неотдавна установих, и затова реших, че мога да направя изключение.

— Не съм член на екипа и ти не знаеше нищо за това в Сайгон, когато решихме да дойдем в Натранг заедно.

Не си спомнях да съм взимал такова решение, но пък знаех кога да млъкна.

— Така че, когато си по служба с колежки — продължи тя, — допускаш сексуални или романтични връзки. Точно така си се

запознал с оная, как ѝ беше името.

— Може ли да се отбием до пазара за каишка?

— Извинявай.

Стигнахме в „Гранд“ без повече коментари. На рецепцията я очакваше нов факс на фирмена бланка на „Банк ъв Америка“.

— Може да ти отпускат заем за циклос — предположих аз.

Тя прочете факса и ми го подаде. Беше от Бил естествено и гласеше:

„От Вашингтон категорично настояват колкото може по-скоро да се върнеш в Сайгон. Трябва да се свържеш с тях по имейла си. Не възразявам да дойдеш на новогодишния купон у семейство Винсънт. Можем да се държим цивилизовано и да обсъдим отношенията си. Прати пълен отговор.“

Върнах ѝ факса.

— Сега ти решаващ, Пол — каза тя. — Те са твои шефове.

— Писмото е до теб, не до мен.

— Уф, добре, аз нямам шефове във Вашингтон. Направих услуга на американското консулство в Сайгон. Точка по въпроса.

Не бях толкова сигурен, обаче отвърнах:

— Прати факс на Бил, че идваш с мен в Хюе.

Тя взе хартия от служителя и написа:

„С господин Бренър заминаваме за Хюе. Осведоми неговите хора за това. Ще се върна в Сайгон по-следващата седмица. Поздрави семейство Винсънт от мое име и им предай извиненията ми.“

Сюзан влезе в кабинката заедно със служителя и след няколко минути излезе.

— Казах му, че заминаваме днес и ни трябва такси за след половин час. Ти отиваш на автогарата, а аз — на гарата.

Заизкачвахме се по стълбището.

— Облечи се за приключения — посъветвах я аз.

По обяд слязохме във фоайето, и двамата по дънки, поло и спортни обувки. Уредихме сметката и Сюзан ме заведе в трапезарията. Заварихме Луси да обслужва масите на верандата и Сюзан ѝ пхна в ръцете няколко банкноти. Старицата многословно ни благодари и каза нещо на Сюзан, която преведе:

— Тя не си те спомняла, но си спомняла американските войници, които идвали тук... много жизнерадостни и... диви, обаче винаги били мили с нея. Желаете ни приятно пътуване.

— Кажи ѝ, че винаги ще запомня любезността и търпението на момичетата тук. Те правеха отпуските ни много приятни.

Сюзан ѝ предаде думите ми, старицата се поклони, после се прегърнахме и целунахме по френски — по двете бузи.

Върнахме се във фоайето, взехме си багажа и излязохме на отбивката, където таксито вече ни чакаше.

— Беше много мило — рече Сюзан. — Онова, което си казахте.

— Ние сме стари приятели. Заедно сме преживели войната.

КНИГА IV

МАГИСТРАЛА 1

21.

Таксито от хотела първо остави Сюзан на гарата, после и мен — на автогарата.

Влязох вътре, след малко отново излязох и взех такси до хотел „Тонг Нат“ на плажа. Оставих багажа си на главния пиколо, отидох на терасата и седнах на една от масите. След пет минути се появи Сюзан.

Имахме да убием няколко часа до срещата при Гъзаря и това място бе подходящо, тъй като нямаше да привличаме излишно внимание. Всички клиенти бяха бели и нямаше никой от министерството на държавната сигурност.

Поръчахме си обяд.

— Защо идваш с мен? — попитах я аз.

— Не искам да се върна в Сайгон.

— Защо?

— Предпочитам да съм с теб.

— Защо?

— Ами... може да си мислиш, че трябва да те държа под око, че съм отегчена и искам да преживея приключение или че съм луда по теб.

— Хрумнаха ми и трите неща.

Тя се усмихна.

— Избери онези, които те устройват. Но не повече от две.

Замислих се.

— Устройват ме първите две, защото ако с теб се случи нещо заради последното, никога няма да си го простя.

Сюзан запали цигара и се загледа в рибарските лодки, които отплаваха в морето.

— Не искам да се чувстваш отговорен за моята сигурност. Мога сама да се грижа за себе си.

— Добре. Но дори в пехотата имахме система за взаимно обезпечаване на сигурността. Двама другари, които се пазят един друг.

— Губил ли си другар?

— Двама.

Тя дълго мълча, после попита:

— Някога спасявал ли си живота на другаря си?

— Няколко пъти.

— Е, тогава ще се пазим един друг.

Не отговорих.

— Но ако от Хюе заминеш за вътрешността на страната, всеки бял мъж, който пътува сам, привлича вниманието.

— Това ми е ясно. И ще пътувам сам.

— Както ти казах в „Кю-бар“ — продължи Сюзан, — трябва да се представяш за любител биолог. Ако са те наблюдавали в Натранг, ти вече прояви интерес към биологията в Океанографския институт.

Погледнах я, но не казах нищо.

— И наистина ще имаш нужда от преводач. Щом напуснеш крайбрежието, без преводач ще ти е много трудно.

— Предишните два пъти, когато бях тук, няха преводачи. Мога да правя така, че да ме разбират.

— Сигурна съм, че е било така, когато си бил въоръжен.

— Права си. Ще си намеря преводач. В Хюе може вече да са се погрижили за това.

Известно време тя не отговори, после рече:

— Досега не ти оказваха голяма подкрепа.

— Защото ми имат пълно доверие. Аз съм страшно находчив.

— Виждам. Но не можеш чак до края на пътуването си да спиш с жени, които владеят двата езика.

Усмихнах се.

— Ще дойдеш с мен само до Хюе.

В 17:30 напуснах терасата и отидох в агенцията на Гъзаря на улица „Ван Хоа“, на няколко преки от хотела. Сюзан остана да уреди сметката и трябваше да ме последва след десет минути.

Гъзаря все още носеше тъмните си очила и фалшивата си усмивка. Предните му зъби бяха със златен обков, а на ухото имаше диамантен клипс.

Сюзан ми бе казала, че истинското му име е господин Тук и аз го поздравих. Той знаеше малко английски.

— Къде ваша госпожа?

— Не е моя госпожа — поясних аз. — Може да дойде. А може и да не дойде.

— Същата цена.

— Къде е колата?

— Идва. Покаже.

Излязохме навън. На малкия паркинг видях тъмносин нисан четири по четири. Не познавах този модел, обаче господин Тук ме увери:

— Добра кола.

Огледах добрата кола и видях, че няма предпазни колани, но гумите изглеждаха здрави и имаше резервна.

Според Сюзан до Хюе беше близо шестстотин километра. По нормален път това трябваше да отнеме по-малко от шест часа, обаче щом се очакваше да стигнем за седем-осем часа, магистрала номер едно трябваше да е в много по-лоша форма, отколкото я помнех от 1968-а, когато за поддръжката ѝ се грижеше военноинженерният корпус.

В ключалката нямаше ключ и попитах Гъзаря къде е. Той неохотно ми го подаде. Седнах зад волана и запалих двигателя. Работеше нормално, обаче нямаше много бензин. Това може и да не означаваше нищо, но можеше да означава и че Гъзаря ни готви по-кратко пътуване.

Отворих предния капак и проверих двигателя. Беше малък четирицилиндров, но изглеждаше прилично.

— Къде е шофьорът? — попитах аз.

— Идва.

Угасих двигателя и задържах ключа. Погледнах си часовника и видях, че откакто съм оставил Сюзан, вече са изтекли петнайсет минути. Тъкмо започвах да се безпокоя за нея, когато тя се появи на циклос. Носеше самара си и новата си чанта.

Сюзан поздрави Гъзаря и се ръкува с мен, като че ли бяхме скорошни познати, които са се уговорили да си разделят разходите за пътуването. Това беше моя идея и дори аз останах впечатлен от хрумването си. Джеймс Бонд можеше да се гордее с мен.

— Това ли е колата? — попита тя.

— Да. — Отведох я настрани. — Има само четвърт резервоар. И виж антената.

Сюзан погледна антената, на която висеше оранжева найлонова лента.

— Така се отличава от всички други тъмносини нисани.

Тя надзърна в багажника.

— Няма туби с бензин, които са обичайни за дълго пътуване, няма и хладилна чанта, която е нещо нормално във Виетнам.

Гъзаря ни зяпаше, обаче заради черните му очила не можех да кажа дали сме му толкова подозрителни, колкото ни бе той.

Шофьорът пристигна пеш; четирийсетинагодишен мъж. Носеше черен памучен панталон и бяла риза с къси ръкави като половината други виетнамци. Освен това бе със сандали и имаше нужда от педикюр. Беше малко едър за виетнамец и ми се стори нервен.

Господин Тук ни запозна с господин Кам и всички се ръкувахме.

— Господин Кам не знае английски — осведоми ни господин Тук, — и аз му казва, че госпожа добре знае виетнамски. — Гъзаря си погледна часовника. — Добре? Плаща сега.

Отброих сто и петдесет долара.

— Половината сега, половината на господин Кам, когато стигнем в Хюе. — Пъхнах банкнотите в джоба на ризата му.

— Не, не. Всичко сега.

— Да не би да съм в Хюе? Тук Хюе ли е? — Отворих багажника на нисана и хвърлих багажа си вътре. Сюзан също остави самара си и аз затворих капака.

Гъзаря беше бесен, но се овладя.

— Е, къде отвежда ви в Хюе господин Кам? — нехайно попита той.

— Струва ми се, че ви казахме — отвърнах аз. — На летището „Хюе-Фу Бай“.

— Къде отива?

— В Ханой.

— Аха. — Той се огледа, както правят хората в полицейските държави, и каза: — В Ханой много комунисти.

— Тук има прекалено много капиталисти.

— Да? Трябва ваш паспорт и виза. Прави копия.

Е, нямаше нужда Гъзаря да научава имената ни, затова му отказах.

— Не.

Той започна да мърмори, че не сме му показали документите си, не сме му платили всичко и му нямаме доверие.

— Искаш ли да спечелиш триста долара или ще се правиш на задник? — попитах го.

— Моля?

Сюзан му преведе и аз се зачудих как е „задник“ на виетнамски.

— Спокойно — каза ми тя.

— Да вървим — отвърнах аз. — Ще потърсим друга кола и шофьор. — Дръпнах парите от джоба на Гъзаря и отворих багажника.

На лицето му се изписа смаяно изражение и ченето му увисна.

— Добре, добре — изпелтечи виетнамецът. — Няма паспорт. Няма виза.

Върнах парите в джоба му.

Той каза нещо на шофьора и двамата влязоха в офиса. Със Сюзан се спогледахме.

— Господин Кам не е облечен, за нощно пътуване на север — отбеляза тя.

— В колата има отопление.

— Тук рядко го използват, защото си мислят, че харчи бензин. Същото се отнася за фаровете. Ако щеш вярвай. Освен това, ако колата се повреди, той ще умре от студ.

— Много ли е студено на север?

— Нощем сигурно е десетина градуса. Това е страшно студено за виетнамец от Натранг.

Кимнах.

— Трябва да изглеждаме тъпи.

— Говори за себе си. Освен това господин Кам знае малко английски. Така че внимавай какво приказваш.

— Известно ми е.

Тя ме погледна.

— Сигурен ли си, че не искаш утре да се качим на микробуса?

— Мога да се справя с господин Кам.

— Ами ако те оберат по пътя?

— Аз ще шофирам.

— Пол, ти нямаш право да шофираш тук.

— Не се безпокой за това.

— Понякога са в комбина с ченгетата — каза Сюзан. — Полицаяте ще спират колата, ще те глобяват и дори ще те арестуват.

— Ако ме хванат.

Тя ме изгледа.

— Отпуската май свърши, а?

— Да, свърши.

Сюзан се насили да се усмихне.

— Значи ще избягаме от полицията или няма да спрем на мястото на засадата.

— Точно така. Господин Кам няма да е толкова любезен. Има ли друг път?

— Не. Нощем или пътуваш по магистрала номер едно, или си оставаш вкъщи. Другите пътища са непроходими по тъмно, освен ако не искаш да се движиш с петнайсет километра в час.

— Добре. Обичам рисковете.

Тя не отговори.

Разбрах, че не споделя ентусиазма ми за ирационално поведение.

— Виж, аз бързам за среща. Можеш утре да дойдеш след мен с французите.

— Да, и да се возя с цял рейс французи, а ти да будуваш осем часа и да внимаваш за магистрални крадци. Мислех те за джентълмен.

— Бъди сериозна.

— Виж, Пол, има вероятност да не се случи нищо. А ако се случи, хубавото на тая страна й е, че не те убиват. И не изнасилват жените. Всичко е само за пари. Просто им даваш всичките си вещи и те изчезват. — После прибави: — Утре сутрин може да продължим на стоп.

— Не ми допада картинката как с теб висим по гащи на магистрала номер едно и се мъчим да спрем на стоп някоя волска каруца.

Сюзан ми подаде чантата си. Оказа се тежка.

— Какво носиш вътре? — попитах аз.

— Някои американски компании държат в сейфовете си защитни средства.

Не отговорих.

— На пазара „Бин Тей“ в Чолан можеш да си купиш на черно части от американски военни стоки. Сглобяваш ги и готово. В този

случай е колт четирийсет и пети калибър, автоматик, военен модел. Оръжието ти е познато.

— Нали каза, че притежаването на оръжие било тежко престъпление — напомних й аз.

— Само ако те хванат.

— Сюзан... къде си крила тоя патлак?

— В бойлера. Под подвижната плоскост.

Мислите ми препускаха и аз понечих да кажа нещо, обаче господин Тук и господин Кам излязоха от офиса.

Погледнах ги и останах с впечатлението, че са доуговорили последните подробности от плана си, както ние със Сюзан бяхме уговорили подробностите на нашия план да провалим техния.

Господин Тук пак се усмихваше.

— Господин Кам готов — каза той. — Вие готови. Приятно пътуване до Хюе. — И прибави: — Чук мунг нам мои. — След което ни напомни: — Когато стига в Хюе, плаща на господин Кам.

Тъй като не искахме да изглеждаме нервни като господин Кам, се ръкувахме с Гъзаря и му пожелахме щастлива Нова Година. Господата Тук и Кам ни отвориха задните врати и ние се настанихме на седалката.

Излязохме от паркинга и когато потеглихме по улица „Ван Хоа“, Сюзан каза нещо на господин Кам. Виетнамецът й отвърна и тя реагира малко рязко. Поставих длан на рамото му.

— Прави каквото ти казва госпожата.

Той разбра, че няма да сме толкова лесни, и след няколко минути отби на бензиностанция.

Докато шофьорът пълнеше резервоара, аз стоях плътно до него. Сюзан влезе вътре и малко по-късно се появи с мъж, който мъknеше две десетлитрови туби бензин. Тя носеше найлонова торбичка с двулитрова бутилка вода, много целофанови опаковки със закуски и пътна карта.

Накарах господин Кам да плати бензина и междувременно извадих картата на Натранг и пътеводителя от сака си. Качихме се в колата и потеглихме. Този път аз седях отпред.

Поехме на север и ако се съдеше по картата, се движехме в правилната посока към моста „Ксам Бонг“.

Дългият мост минаваше над няколко островчета в устието на река Натранг, малко преди да се влее в Южнокитайско море. Слънцето се спускаше над хълмовете на запад и водата от синя беше станала златиста. След половин час щеше да се мръкне.

Продължихме в същата посока по сравнително приличен път, който прекосяваше високите хълмове на север от Натранг.

Познах местността и погледнах надясно.

— Тук беше паднал оня пиян вълшебен великан и оставил отпечатъка си в скалата — казах на Сюзан.

— Радвам се, че си внимавал. А ей там горе на другата планина се вкаменила любимата му — отвърна тя. — Тъжно е. Че си тръгваме от Натранг. Прекарах най-хубавата седмица, откакто съм тук.

Погледнах я и очите ни се срещнаха.

— Благодаря за страхотната отпуска — казах аз.

След петнайсетина минути стигнахме до магистрала 1, която водеше право в Хюе, на около шестстотин километра на север.

Така наречената магистрала представляваше двулентов път, в който от време на време се появяваше и трета лента за изпреварване. Моторните превозни средства не бяха много, но имаше доста волски каруци и велосипеди. Господин Кам едва ли щеше да спечели награда за безопасно шофиране, обаче и другите участници в движението бяха същата стока.

Магистрала 1 минаваше по крайбрежието и в далечината видях поредния скалист нос, вдаден в морето. Отляво се редуваха оризища и села, а отвъд тях се издигаше планина, зад която залязваше слънцето. Наближаваше онова време от деня, което в казармата наричахме КВНС, край на вечерния навигационен сумрак, последните минути слънчева светлина, достатъчни да се окопаеш за през нощта.

За пръв път от 1972-ра щях да замръкна във виетнамската пустош и не го очаквах с нетърпение. Нощта принадлежеше на партизаните и на техния наследник господин Кам.

Обаче господин Кам не знаеше, че Сюзан Уебър има стар, но, надявах се, добре смазан колт четирийсет и пети калибър, готов да се насочи към главата му.

Всъщност, колкото повече залязваше слънцето, толкова по-малко й се ядосвах, че носи пистолета, и се надявах да е сглобен и зареден. Можех да сглобя и разглобя такъв колт буквално със завързани очи,

при това за по-малко от петнайсет секунди, включително зареждането на пълнителя, вкарването на патрон в цевта и свалянето на предпазителя. Само че не исках да се опитвам да счупя собствения си рекорд.

Вече бе тъмно и нямаше почти никакво друго движение, освен няколко камиона, които хабяха бензина с включени фарове. Минахме през едно градче, което според моята карта се казваше Нин Хоа. Висок скалист нос скри морето от дясната ни страна, а право пред нас се протягаше пустият път. Прозорците на няколко селски колиби светеха, откъм нивите водеха един бивол. Беше време за вечеря и може би за засади.

— Пикае ми се — осведомих господин Кам на английски. — Биет? Искам да пусна една вода. Да направя нуок.

Той ме погледна.

— Нуок?

Сюзан му преведе и господин Кам отби до пътя.

Пресегнах се, изключих двигателя и взех ключа. Слязох от колата и затворих задната врата.

Отидох при антената и свалих оранжевата найлонова лента. Отворих лявата предна врата, побутнах господин Кам и му заповядах:

— Мърдай.

Той недоволно се премести отдясно. Сигурен съм, че обмисляше дали да не избяга, обаче, преди да успее, аз вече седях зад волана и колата се движеше. Превключих предавките и полетях по магистрала 1 със стотина километра в час. Нисанът вървеше добре, но с двама бели, един виетнамец и пълен резервоар нямаше много мощност.

Всъщност господин Кам изобщо не ми трябваше, но не исках и да отиде в участъка. Затова го отвякох.

— Кажи му, че е изглеждал уморен и че аз ще покарам — казах на Сюзан. — Той може да поспи.

Сюзан преведе.

Господин Кам не изглеждаше уморен. Изглеждаше ядосан. Излая нещо, което според Сюзан означаваше:

— Казва, че си щял много да загазиш, ако ченгетата те видят да шофираш.

— И той ще загази. Преведи му го. — Сюзан се подчини.

Вдигнах сто и дваисет километра в час и тъй като нямаше друго движение, не бе много зле. Обаче сегиз-тогиз попадахме в дупки и едва не изгубвах управление. Амортисьорите не бяха върхът и ако се случеше да спускаме някоя гума, разчитах на резервната. Определено не разчитах на членството си в Съюза на американските автомобилисти.

След десетина минути забелязах в огледалото фарове на кола и когато се приближиха, видях, че е малък открит джип.

— Имаме си компания — съобщих аз.

Сюзан погледна през задния прозорец.

— Може да е полицейски джип. Струва ми се, че вътре има двама души.

Настъпих газта.

Правият равен път минаваше през оризища и аз се държах за средата с надеждата асфалтът да е в по-добро състояние. Автомобилът зад нас също увеличи скоростта, но без да скъсява дистанцията.

Господин Кам зяпаше в страничното огледало, обаче си мълчеше.

— Ченгетата имат ли радиостанции? — попитах Сюзан.

— Понякога.

Господин Кам й каза нещо и тя преведе:

— Господин Кам смята, че ни следва полицейска кола и предлага да спрем.

— Ако бяха от полицията, щяха да имат буркан и сирена — възразих аз.

— Тук нямат буркани и сирени.

— Зная. Само се майтапя.

— Няма нищо смешно. Не може ли да им избягаме?

— Опитвам се.

Бях стигнал до сто и шейсет километра в час и знаех, че ако с тази скорост мина през по-дълбока дупка, ще спускам гума, ще изгубя управление или и двете. Полицайте бяха наясно, че с тях ще се случи същото, но изглеждаха нетипично упорити и реших, че са намислили нещо повече от два долара глоба. Всъщност, ако го беше инсценирал господин Тук, ченгетата вече знаеха и че не шофира господин Кам.

Нисанът поддържаше скоростта, само че така не можехме да сме сигурни кой пръв ще улучи дълбоката дупка.

Пред мен се появи голям тир и аз се понесох към него като че ли стоеше неподвижно. Излязох в насрещното платно и видях пред себе си друг камион. Изпреварих тира и после, около две секунди преди да се блъсна във връхлитащия камион, рязко завих в дясната лента. След минута видях фаровете на джипа зад себе си. Беше доста далеч.

Господин Кам все повече се ядосваше и не преставаше да се опитва да вразуми Сюзан, която му повтаряше: „Им ланг“ — „млъкни“. Джипът бе на стотина метра зад нас и се приближаваше.

— Ченгетата носят ли пушки, или само пистолети? — попитах Сюзан.

— И двете.

— Стрелят ли по автомобили, които превишават скоростта?

— Защо да не допуснем, че стрелят?

— Хайде да допуснем, че искат да ограбят дилижанса и не искат всичко да изгори в огнено кълбо.

— Звучи логично.

— Пригответи се да хвърлиш онова нещо от чантата си. Няма нужда да ни изправят пред наказателния отряд.

— Държа го в ръката си — отвърна тя. — Кажи ми кога.

— Например сега. Преди да съм блъснал колата.

Сюзан не отговори.

— Сюзан?

— Предлагам да почакаме.

— Добре, ще почакаме.

Опитах се да си представя картата и ако си спомнях точно, след няколко минути щяхме да минем през някакво градче. Ако в района имаше други ченгета, трябваше да са там.

Господин Кам мълчеше, както мълкват примирилите се със съдбата си хора. Даже ми се стори, че устните му помръдват, като че ли се молеше. Не очаквах при тази скорост да направи някоя глупост, като например да дръпне волана или да се опита да скочи навън, но все пак помолих Сюзан:

— Кажи на господин Кам, че в първия град ще спра и ще го пусна да слезе. Тя му преведе и виетнамецът, изглежда, й повярва. Нямам представа защо, обаче й повярва.

Междувременно минавахме през дупки и нисанът бясно подскачаше.

Пред нас се появи малка кола, спряла точно в средата на пътя. Фаровете ми осветиха жена, която махаше за помощ. Това трябваше да е засадата, където щяха да ни избавят от всичко, невзето под формата на глоби от полицаите. Само че законът още не ме беше пипнал и зад волана не седеше господин Кам. Той обаче каза на отрепетиран английски:

— Аз спира. Кола има нужда от помощ. Аз спира.

— Ти не шофира. Аз не спира.

Излязох в насрещното платно, откъдето по-добре можех да преценя разстоянието до лявата канавка, и профучах покрай смаяната виетнамка и автомобила ѝ.

Опитах се да разделя вниманието си между пътя и фаровете зад нас. Видях ги да заобикалят спрялата кола и джипът едва не падна в канавката, ала се върна на магистралата.

Сюзан наблюдаваше през задния прозорец.

— Съжалявам — казах аз.

— Не съжалявай. Карай.

— Добре. Обаче този тип не е лош шофьор.

— Можеш ли да заслепиш виетнамски шофьор? — попита ме Сюзан.

— Не. Как става?

— Слагаш му автомобилно стъкло пред лицето.

Усмихнах се.

После обаче се случи нещо, което не беше смешно. Чух приглушен гърмеж и ми трябваше около половин секунда, за да позная кухия пукот на АК-47. Кръвта ми замръзна. Дълбоко си поех дъх.

— Чу ли?

— Видях проблясъка от дулото.

Бях настъпил педала до дупка, че и отгоре, но вече се движехме с максималната скорост.

— Добре, хвърли пистолета. Спираме.

— Не! Продължавай. Вече е късно да спираме.

Продължих и пак чух изстрел. Обаче дали стреляше по нас? Или само се опитваше да привлече вниманието ни? Във всеки случай, ако и неговият автомобил подскочаше толкова диво, колкото моя, от това разстояние, в момента около двеста метра, човекът с автомата не можеше да се прицели добре. Излязох в насрещното платно, за да

принудя противника ни да се изправи и да стреля над предното стъкло, ала полицейският джип повтори маневрата ми, затова се върнах обратно.

Чух трети изстрел, но този път куршумът беше трасиращ и зърнах зеления проблясък високо надясно. Божичко. От 1972-ра не бях виждал зелен трасиращ и дъхът ми за миг секна. Ние използвахме червени, те — зелени, и пред очите ми се появиха тези зелени и червени нишки.

Откъснах се от някогашния кошмар и се върнах в настоящия.

Господин Кам вече хлипаше, което не ме смущаваше, обаче той заудря с юмруци по арматурното табло. Следващата му цел щеше да е главата ми. Познавах признаците на истерията. Пуснах волана с дясната си ръка и го зашлевих през лицето с опакото на дланта си. Това действа. Виетнамецът скри лицето си в шепа и зариди.

Хрумна ми шантавата мисъл, че всичко това е недоразумение и съвпадение — че полицейската кола просто иска да провери регистрацията ни, автомобилът наред пътя наистина е бил повреден и господин Кам няма лоши помисли. Леле, само каква история щеше да разказва на новогодишната маса!

Префучахме през няколко селца, разположени от двете страни на магистрала 1, и видях по пътя колоездачи и дечурлига. Това бе опасно, както и дупките, и хората, които ни обстрелваха. Всичко се свеждаше до късмет — един от нас щеше да допусне фатална грешка.

Метнах картата и пътеводителя на задната седалка.

— Ще провериш ли на какво разстояние е следващият град?

Тя светна със запалката си.

— Открих някакво място, казва се Ван Гиа. Това ли е?

— Да. Точно това. Колко сме далече от него?

— Не зная. Сега къде се намираме?

— На трийсетина километра от Нин Хоа.

— Ами... тогава трябва да сме във Ван Гиа.

И естествено, пред себе си видях градски светлини.

— Не можеш да минеш през града с тази скорост, Пол — каза Сюзан. — По пътя ще има камиони, коли и хора.

— Зная. — Светкавично трябваше да направя нещо.

Пред нас се появи камион, стоповете му светваха и угасваха — явно намаляваше скоростта, преди да влезе в града. Излязох в

насрещното платно, изпреварих го и пак се върнах в дясното. Ударих спирачки и установих, че няма антиблокировъчна система. Нисанът поднесе и с мъка успях да го овладеея. Камионът беше точно зад мен и аз изключих фаровете. Продължих да се движа на около пет метра пред него, скрит от полицейската кола.

Нямах представа на какво разстояние са ченгетата, обаче след няколко секунди трябваше да ме настигнат. Зачаках и видях фаровете им отляво, после жълтият джип се изравни с мен. Мъжът с калашника на дясната седалка ме забеляза и погледите ни за миг се срещнаха. Той се изненада, после, докато вдигне автомата, аз настъпих газта и го блъснах странично. Нямахше нужда да го блъскам силно, тъй като шофьорът, който ме търсеше някъде напред, не го очакваше. Автомобилът излезе от пътя и се плъзна по склона. В страничното огледало го видях да се блъска в канавката и да се преобръща. Чух приглушен шум и видях пламъци, после експлозия.

Бях настъпил газта до дупка и все още се движех в насрещното платно. Върнах се в своето и в огледалото забелязах, че камионът е спрял на пътя. Отново включих фаровете.

Натиснах спирачки и влязох във Ван Гиа с шейсет километра в час.

В колата цареше пълна тишина и чувах ударите на сърцето си. Господин Кам лежеше на пода, свит в ембрионална поза. Погледнах в огледалото и видях, че Сюзан се е вторачила право напред.

Движех се с четирийсет километра по магистрала 1, която играеше ролята на главна улица.

Нямаше нито една улична лампа, но прозорците на еднотажните сгради осветяваха пътя. Отляво видях караоке бар и десетки хлапетии, които висяха пред входа. Навсякъде имаше велосипеди и мотопеди, пешеходци пресичаха улицата.

— По-добре се наведи — казах на Сюзан.

Тя веднага се подчини.

Вдясно пред нас се появи полицейски участък, пред който беше паркиран жълт джип. До него стояха неколцина униформени. Ако ченгетата бяха предупредени по радиостанцията, това щеше да е краят на пътя и щяхме да извадим късмет, ако не ни изправеха пред наказателния взвод.

Когато наближихме, буквално затаих дъх. Наоколо не се мяркаха други коли, тъй като тук човек нямаше къде толкова да ходи нощем, пък и градчето бе достатъчно малко, за да се придвижваш пеш или с колело. Затова тъмносиният нисан изпъкваше. Смъкнах се на седалката в опит да се направя на висок метър и половина и вдигнах дясната си длан над лицето си, като че ли си пощя въшките или нещо подобно. Господин Кам се разшава и аз спуснах ръка, сграбчих го за косата и го натиснах надолу.

— Им ланг! — заповядах му, въпреки че виетнамецът мълчеше, обаче не помнех как е „не мърдай“.

Вече минавахме покрай участъка и аз се мъчех да държа главата си извърната настрани, без да откъсвам очи от ченгетата и в същото време да стискам господин Кам за косата. Зная, че не бива да пипаш виетнамец за главата, само че той беше в ембрионална поза и нямаше как да го гепя за ташаците.

Полицайте погледнаха тъмносиния нисан и усетих, че още малко и ще изскубна косата на господин Кам. Затова плъзнах длан към гърлото му.

Подминахме участъка и когато погледнах в огледалото, видях, че ченгетата ни наблюдават, обаче явно не ги интересувах аз, а колата. Продължих да се движа на първа предавка по главната улица.

Един хлапак на колело пресече пътя точно пред мен и погледите ни се срещнаха.

— Лиен Ксо! — извика той, което означаваше „руснак“ или понякога „чужденец“, и по-точно аз, както наскоро бях научил.

Бе време да се омитам. Увеличих скоростта. Скоро излязохме от Ван Гиа и отново се озовахме на тъмната магистрала.

Превключих предавките и след няколко минути пак летяхме със сто километра в час. Час по час поглеждах в огледалото, за да видя дали хлапакът е светнал ченгетата за Лиен Ксо, обаче не видях фарове.

Поех си дъх за пръв път от десетина минути.

— Може ли да получа нуок? — попитах Сюзан.

Тя вече беше отворила бутилката и ми я подаде. Отпих голяма глътка и предложих шишето на господин Кам на пода, като го потупах по главата. Мислех, че вече се е обезводнил, но той не пожела да пие, затова върнах бутилката на Сюзан, която незабавно я надигна, после дълбоко си пое дъх.

— Още треперя и ми се пишка.

Отбих от пътя и тримата заслужено се облекчихме. Господин Кам се опита да се чупи, обаче не много настойчиво, и аз го натиках обратно в колата.

Проверих гумите, после огледах нисана за дупки от куршуми, но не успях да открия. Или не бяха стреляли по нас, или заради друсането не ни бяха улучили. Всъщност нямаше значение.

Предната лява врата бе ожулена и бронята отляво беше огъната, ала общо взето аз само бях лизнал джипа. Повече не му бе и трябвало.

Седнах зад волана, вдигнах сто километра в час и продължих да поддържам тази скорост.

— Много съжалявам за тая история — казах на Сюзан аз.

— Няма за какво да се извиняваш. Бягахме от бандити. Ти се справи страхотно. Така ли шофираш и в Щатите?

— Всъщност изкарах курс във ФБР по офанзивно шофиране. И издържах изпита.

Тя не отговори и запали цигара. Предложи пакета на господин Кам, който пак седеше на мястото си, и вьетнамецът прие. Изненадах се, че успяха да я запалят, с нейните треперещи пръсти и неговите треперещи устни.

Морето бе отдысно и последните лунни отблясъци хвърляха точно толкова светлина, колкото навън да не е пълен мрак. Изпреварих един камион, който пътуваше на север, но на юг нямаше трафик. Нощем този път беше съвсем пуст, което ми позволяваше да поддържам добра скорост, обаче нищо повече. Сегиз-тогиз виждах дупки и ги заобикалях. Понякога не ги забелязвах и минавах през тях, което караше нисана да се разтърсва.

— Смяташ ли, че някой ни търси? — попита Сюзан.

— Единствените хора, които ни търсеха, са мъртви.

Тя не отговори.

— Господин Тук обаче може би вече търси господин Кам — прибавих аз.

Сюзан се замисли.

— Господин Тук трябва да е научил от жената на пътя, че сме бягали от ченгетата и сигурно си мисли или че сме мъртви, или че продължаваме за Хюе.

— И защо не се обади в полицията?

— Защото ченгетата ще поискат хиляда долара само за издирването на колата и още хиляда, ако я намерят. Господин Тук вече може само да се надява нещата да се развият добре за него. Утре ще мисли за това, ако няма вести от господин Кам. Не си представяй тукашните ченгета като услужливи момчета в синьо, които се обръщат към теб с „господине“. Те са най-големите крадци в страната.

— Ясно.

Сюзан заговори господин Кам, който след цигарата изглеждаше малко по-добре.

— Той отрича да са се наговорили да ни оберат — накрая каза тя. — Твърди, че сме били много недоверчиви. Искане да слезе.

— Кажу ми, че трябва да върне колата от летище „Хюе-Фу Бай“ в Хюе, иначе господин Тук ще го убие.

Сюзан преведе и аз познах думата „гиет“, която означава „убивам“. Странно, спомнях си само неприятни думи.

— Предай му, че ако се държи добре, утре ще си е вкъщи.

Тя му преведе думите ми и виетнамецът ѝ отвърна нещо.

— Силно се съмнявам, че ще отиде в полицията — каза Сюзан. — Това ще му донесе само неприятности.

— Добре. Защото наистина не ми се ще да го убивам.

Тя дълго мълча, после ме попита:

— Сериозно ли говориш?

— Напълно.

Сюзан се отпусна назад и запали нова цигара.

— Разбирам защо са пратили теб.

— Не са ме пратили. Аз сам пожелах.

Господин Кам, изглежда, се мъчеше да следи разговора и сигурно се чудеше дали обмисляме убийството му. За да го поуспокоя, го потупах по рамото и му казах „Ксин лой“, което означава нещо от рода на „извинявай“.

— Да не би да си припомняш виетнамски? — попита ме Сюзан.

— Нещо такова. Ксин лой. Когато виждахме сметката на някого, казвахме „Ксин лой, приятел“. Чат ли си?

Известно време Сюзан не отговори и съм убеден, че се чудеше дали не съм психопат. И аз се чудех.

— От адреналина е — поясних аз. — Ще се оправя.

Тя пак премълча. Мисля, че малко се боеше от мен и честно казано, аз също.

— Ти сама искаше да дойдеш.

— Зная. Нищо не казвам.

Протегнах ръка назад и Сюзан я стисна.

Продължих да шофирам. Тук равнината се стесняваше между планината отляво и морето отдясно. Магистралата бе абсолютно пуста и се движех с постоянна скорост от сто километра.

— Искаш ли аз да покарам? — попита Сюзан.

— Не.

Тя заразтрива тила и раменете ми.

— Как си?

— Добре. След стотина километра има едно място, викат му Бонг Сон, където съм служил няколко месеца. Гледай за табела на Търговската камара.

— Ще следя картата. Защо не ми разкажеш как си заслужил отпуската си в Натранг?

— Знаеш ли какво, ще идем в долината А Шау край Хюе и ще ти го разкажа на място.

— Добре. — Сюзан започна да масажира слепоочията ми.

— В „Рекс“ ти казах, че е полезно да разговаряш за тези неща.

— Повтори ми го пак, след като чуеш историята.

Тя помълча, после отвърна:

— Може би когато този път си тръгнеш, ще оставиш войната тук. Замислих се.

— Струва ми се, че тъкмо затова съм във Виетнам.

22.

Продължихме на север по магистрала 1 през Вунг Ро, морски курорт с няколко пансиона и хотелче с кафе на открито. Ако го нямаше господин Кам, щяхме да спрем и да пийнем по нещо. Определено имах нужда.

След Вунг Ро пътят се отдалечи от брега и отново се превърна в мрачна пустош с оризища, насипи и тук-там по някоя селска колиба.

Виетнамецът мълчеше. Предполагам, разбираше, че ако сме имали намерение да го очистим, вече сме щели да го направим. Това заключение кара някои пленници да се отпускат и да не оказват съпротива, други имат впечатлението, че не е опасно да направят опит за бягство.

Постоянно поглеждах в огледалото и следях за фарове. Фаровете означаваха проблеми.

— По тази главна национална пътна артерия няма нито една кола — казах на Сюзан.

— Хората не пътуват нощем, освен някои автобуси. Денем магистрала номер едно е толкова оживена, че едва можеш да вдигнеш петдесет километра в час. Казват, че след залез-слънце полицията престава да патрулира по шосетата.

— Това е добре за нас.

— Всъщност не. Военните патрулират по пътищата до зори. Ченгетата остават в градовете. Военните патрули спират всички по шосетата.

— Кой е следващият голям град?

Сюзан погледна на картата.

— Казва се Куи Нон. Но магистрала номер едно минава на запад, от него, така че не се налага да прекосяваме града.

— Там имаше голяма американска болница.

— Помниш ли Куи Нон?

— Да. Там пращаха ранените, дето не ги взимаха на лазаретните кораби. Имаше и много виетнамски войници и цивилни. Освен това извън града имаше голяма болница за прокажени.

— О... чувала съм за нея. Все още съществува.

— Имахме един санитар, който беше получил толкова тежки изгаряния, че пожела да работи в лепрозориума. Майтапехме се с тая история. Нали разбираш, винаги щом стане напечено, всички сме доброволци за Куи Нон. — Сюзан не се засмя. — Сигурно си идвала тук. На какво разстояние е градът?

— Само на няколко километра, струва ми се.

— Можеш ли да четеш карта, или си измисляш?

— Това е сексистки въпрос.

— Ксин лой.

Тя ме ощица по рамото, което изненада господин Кам.

— Жената на господин Кам никога не го щипе — заявих аз. —

Ще се оженя за вьетнамка.

— Те са толкова покорни, че ще се пръснеш от скука.

— Звучи супер.

— Радвам се, че се чувстваш по-добре.

— Малко съм обезпокоен за шофьора на камиона.

Сюзан се замисли.

— Ами... шофьорът на камиона не знаеше, че сме чужденци.

Решил е, че сме вьетнамци и че ни гонят ченгетата. Не е видял абсолютно нищо.

— Имаш право.

Подминахме пътя за Куи Нон, който пресичаше магистрала 1. На кръстовището имаше няколко постройки, включително бензиностанция, но затворена.

— Дали има отворена бензиностанция, как смяташ? — попитах Сюзан.

— Защо да има отворена бензиностанция?

— Ясно. Струва ми се, че бензинът няма да ни стигне до Хюе, включително тубите.

— Изключи фаровете. Така се пести бензин. Питай господин Кам.

Погледнах индикатора за резервоара и пресметнах наум. Реших, че можем да изминем още двеста, двеста и петдесет километра, в зависимост от вместимостта на резервоара и това колко харчехме. Десетте литра в тубите означаваха още петдесет-шейсет километра.

— Питай господин Кам къде можем да заредим — казах на Сюзан.

Тя го попита, виецнамецът отговори и Сюзан преведе:

— Не знае. Никога не е пътувал толкова на север и рядко пътува нощем.

Засмях се.

— Ами тогава къде е щял да напълни резервоара?

— Явно не е имал намерение да ни закара в Хюе — отвърна тя.

— Зная. Кажи му го.

Сюзан му го каза и господин Кам видимо се смути.

— Спомням си няколко нощни бензиностанции в Дананг — рече тя.

— На какво разстояние е Дананг?

Сюзан направи справка с картата в скута си.

— На триста километра.

Пак погледнах индикатора на резервоара.

— Надявам се да не се налага да се изкачваме, иначе няма да успеем. Може би трябва да изхвърлим шишкото от колата.

— Той ни трябва, за да налеем бензин, Пол.

— Дано резервоарът ни е по-голям или пък да харчим по-малко. Ако се случи най-лошото, ще спрем, ще изчакаме до зори и ще потърсим отворена бензиностанция.

Вгледах се право напред и на хоризонта забелязах сияние.

— Това ли е Бонг Сон?

— Би трябвало.

Започнах да намалявам скоростта и се огледах. Пустият пейзаж ми се стори познат.

— Тук видях слона — по-скоро на себе си, отколкото на Сюзан, казах аз.

— Какъв слон?

Помълчах Няколко секунди, после отвърнах:

— Когато за пръв път си участвал в сражение, казваш „Видях слона“. — Погледнах към пътя и земята от двете му страни, където за пръв път бях участвал в престрелка в една ранна утрин през ноември 1967-а, точно след Деня на благодарността.

— Какво означава това?

— Не зная. Обаче зная, че изразът е стар — отпреди Виетнам. Може да се отнася за римско време, когато Ханибал прекосил Алпите със слонове. Тук видях слона — повторих аз.

— Звучи почти мистично — отбеляза Сюзан.

Кимнах.

— На света няма по-мистично, суеверно и религиозно същество от войника. Виждах съм мъже да целуват кръстчетата си и да се кръстят преди битка... Други поставяха под лентата на каската си куршум от калашник, който изобразяваше предназначения за тях вражески куршум. Някои пъхаха в каските си асо пика, защото виетнамците го смятаха за символ на смъртта. Имаше всевъзможни други талисмани и ритуали, които се изпълняваха преди сражение... с две думи, молиш се.

Сюзан помълча, после попита:

— И тук си видял слона, така ли?

— Тук видях слона.

Тя се замисли.

— Когато ни обстрелваха отзад... струва ми се, че видях слона.

— Вледени ли се от страх, усети ли устата си да пресъхва и сърцето ти да се опитва да изскочи от гърдите?

— Да.

— Значи си видяла слона.

Напред видях мост, който си спомнях — моста над река Ан Лао. На отсрещния бряг се намираше Бонг Сон. Сюзан си сложи тъмните очила и попита:

— Приличам ли на туземка?

Погледнах я в огледалото. С дългата си, разделена по средата права коса и с очилата тя можеше да мине за виетнамка в тъмна движеща се кола. Погледнах господин Кам. И той можеше да мине за виетнамец, защото си беше такъв. Проблемът бях аз.

Пак го погледнах и останах с впечатлението, че ще се опита да избяга, когато влезем в града.

Отбих, спрях и казах на Сюзан:

— Извади връзката от едната обувка в куфара ми.

Тя слезе, отвори багажника, извади някои неща от багажа и подвикна:

— Започва да става студено.

Спуснах прозореца и ми се стори, че още е топло, обаче нали не бях живял тук три години. Спомних си мириса на влажна нощна пръст и река.

Сюзан затвори багажника и се върна в нисана. Подаде ми кожената връзка. Носеше едната си копринена блуза с висока яка — облече я върху полото си.

Взех връзката и дадох знак на господин Кам да се наведе напред и да постави ръце зад гърба си. Той, изглежда, се зарадва, че ще го завържа, а няма да го удуша, и ми оказа пълно съдействие.

Завързах палците му един за друг и после за колана му.

Сюзан ми подаде тъмните очила, които ми бе купила.

— Напоследък гъзарите ги носят денонощно. И няма да изглеждаш преуморен.

Сложих си очилата, обаче що се отнасяше до мен, пак си приличах на бял мъж, висок над метър и осемдесет, с чуплива коса и дълъг нос.

Включих на скорост и подкарах към моста.

— Виждаш ли ония бетонни бункери в краищата на моста? — попитах Сюзан. — Построени са от французите. Американските взводове се редуваха да ги пазят. Беше приятен наряд — по-приятен от джунглата. Отвсякъде бяха оградени с бодлива тел и минни полета. През седмица-две партизаните идваха да ни проверяват дали сме будни. Адски им се искаше да вдигнат моста във въздуха, но така и не успяха да преодолеят бодливата тел и минните полета. Мините бяха заложени от французите и ние нямахме карта, затова когато виетнамците навлизаха в тях и се взривяваха, не можехме да събираме труповете. Седмици наред оставаха да си лежат там за храна на лешоядите и червеите. Страшно вонеше. Сега си мирише нормално. — Вдигнах прозореца.

Сюзан не отговори.

Прекосихме Ан Лао, която се вливаше в Южнокитайско море. Превключих на втора и се смъкнах на седалката.

Поехме по главната улица. Градът като че ли не се беше променил. Тухлените постройки бяха сравнително прилични и тук-там растяха палми. Очевидно Бонг Сон не бе пострадал много от войната.

По улицата имаше няколко ресторанта и аз си спомнях, че някога тук бяха живели много индийци и китайци, които притежаваха

повечето магазини и заведения, но сега не забелязах следи от тях. Войнишките барове, салоните за масаж и бардаците се бяха намирали на една странична улица, далеч от порядъчните граждани.

Върнах се в настоящето и видях, че наоколо има мотопеди, велосипеди и няколко коли, така че нямаше да изпъкваме много.

— Някога участъкът на Националната полиция беше в края на града — казах аз. — Повечето ченгета бяха от семейства с дебели връзки и службата в полицията ги спасяваше от казармата. Освен това бяха садисти. Виждаш ли оная каменна стена отдясно? И она голям железен портал?

— Да.

— Зад стената има френска колониална сграда. Била е градски съвет или нещо такова. Една нощ група партизани проникнали в града и я атакували. Полицаяте убили част от тях и пленили десетина. След няколко дни заедно с неколцина приятели дойдохме с един джип в Бонг Сон, за да видим какво можем да купим или разменим на черния пазар. Ченгетата бяха обесили партизаните на она портал. Повечето бяха целите надупчени, обаче някои бяха обесени, живи и не за шията, а за палците. Трупове се разлагаха на слънцето... Военните просто щяха да разстрелят пленените партизани в главата. Полицаяте не бяха толкова милостиви.

Вдигнах очи към огледалото. Сюзан не гледаше портала, обаче когато минавахме покрай него, аз го погледнах и видях трупове да висят там.

— Още си спомням вонята.

Тя не каза нищо.

— Докладвахме случая на нашия ротен и той го предаде нагоре. В Националната полиция бяха бесни, че им се бъркаме в нагледния урок. Не ме разбирай грешно — и ние не бяхме ангели, но някъде трябва да теглиш чертата. Войната е едно нещо, но това беше съвсем друго. Обаче виетнамците толкова отдавна воюваха и бяха изгубили толкова много приятели и близки, че още преди да пристигнем бяха изгубили представа за нещата.

— След Тет преместиха Първа въздушнопреносима от Бонг Сон в Куанг Три — продължих аз, — и там се оказа много по-зле.

Пак погледнах в огледалото и видях, че Сюзан седи неподвижно.

— Бях осемнайсетгодишен.

Участъкът на Националната полиция се появи от лявата ни страна и на сградата висеше червено знаме с жълта звезда. Отпред бяха паркирани четири жълти джипа и шестима полицаи пушеха и си приказваха. Когато наближихме, извърнах глава в другата посока и продължих да шофирам.

— След победата на комунистите кървавата баня, която всички предсказваха, не се оказа чак толкова страшна — поднових разказа си аз. — Екзекуциите бяха избирателни и повечето врагове на народа бяха пратени в превъзпитателни лагери. Но ченгетата от Националната полиция, които бяха омразни на всички, систематично бяха преследвани и екзекутирани от новата Национална полиция. — Помълчах и прибавих: — Каквото посееш, такова ще пожънеш.

Видях, че Сюзан държи пакет цигари в едната си ръка и запалка в другата, ала без да помръдва.

— В Сайгон си нямах представа за тези неща — накрая каза тя.

— Войната извън градовете беше адски мръсна. Обаче е минало. Спомените избледняват и животът продължава. Следващото поколение може да е нормално. — Погледнах господин Кам и се зачудих за неговото минало. Може би по-късно щях да го попитам.

Бонг Сон продължаваше още стотина метра покрай магистрала 1, после отново се озовахме в пустошта.

— Отляво на няколко километра от тук имаше голяма американска база, „Десантна зона Инглиш“. Реката в тамошната долина се казва Ан Лао, извира от хълмовете. Изселихме всички от долината в стратегически села, за да не могат да помагат на местните партизани и на северновиетнамската армия с храна и работна сила. Долината на Ан Лао стана свободна огнева зона. Стреляше се по всичко, което се движеше, включително по домашни и диви животни. Даже ходехме на лов за птици с автомати браунинг. Изгорихме всички постройки, изсякохме всички плодни дръвчета, заляхме оризищата с петрол и унищожихме гората. После хвърлихме със самолети кашони, пълни с кристали, които образуват отвратителен задушлив газ. Прекръстихме долината на Ан Лао в Долината на смъртта. — Замълчах за миг. — Чудя се дали сега там живее някой.

Сюзан мълчеше.

Продължихме на север и отново вдигнах сто километра в час. Магистрала 1 пак зави на изток към морето. По брега се появиха бели

пясъчни плажове, а отляво — бели дюни, покрити с храсталаци.

— През шейсет и седма тук прекарах Коледа — казах на Сюзан. — Белите пясъци на Бонг Сон. Преструвахме се, че са сняг. Имаше двудневно примирие. Получихме много коледни подаръци от Червения кръст, частни организации и отделни хора. По онова време, преди Тет, американците все още подкрепяха войниците, ако не и самата война.

Спомних си, че онази Коледа бе особено зноен ден и из белите пясъци нямаше дървета, под чиято сянка да се скриеш. Донесоха ни коледната вечеря с хеликоптер и ние седяхме на пясъка, ядохме пуйка с всички традиционни гарнитури и гонехме пясъчните мухи от храната.

Един хлапак от Бруклин, казваше се Савино, видя дълъг бамбуков прът и реши да си направи с него заслон, като опъне отгоре му дъждобрана си. Посегна към пръта, някой му викна да спре, но Савино дръпна бамбука, който бе свързан с жица за огромно взривно устройство, и после трябваше да го върнат в Бруклин в чувал.

Бяха ранени шестима, половината взвод оглуша и навсякъде се бяха разхвърчали парчета от Савино, включително в чиниите и чашите. Весела Коледа.

— На Коледа едно момче от моя взвод попадна на мина — казах аз.

— Приятел ли ти беше?

— Той... беше пристигнал съвсем наскоро. — Помълчах и прибавих: — Беше нещо като загуба на време да се сприятеляваш с новобранците. Те често загиваха, около тях имаше много смърт. Ако след трийсет дни още са живи, можеш да се ръкуваш с тях или нещо такова.

Напуснахме района на някогашната ми база и пътят вече не ми бе познат.

Господин Кам, изглежда, започваше да се чувства неудобно със завързани на гърба ръце. Сюзан забеляза това и ме попита:

— Не трябва ли да го развържем?

— Не.

— При тази скорост не може да избяга.

— Не.

Тя най-после запали цигара. И на мен ми се пушеше, сигурно защото мислите ми все още бяха в Бонг Сон, където не ми стигаше по един пакет на ден.

— Хайде да поразпитаме господин Кам — казах аз. — Питай го дали помни войната.

Сюзан преведе въпроса. Той като че ли не искаше да отговори, но накрая измънка нещо.

— Когато войната свършила, бил тринайсетгодишен — преведе Сюзан. — Живеел в някакво село на запад от Натранг и си спомнял пристигането на комунистите. Казва, че хиляди южновьетнамски войници отстъпвали през селото му и всички знаели, че идва краят. Мнозина избягали в Натранг, но той останал в селото си заедно с майка си и двете си сестри.

— И какво станало?

Тя продължи да го разпитва и после ми каза:

— Всички много се страхували, но северновьетнамците се държали добре. В селото били останали само жени и деца и войниците не закачали жените. Обаче комунистите открили един млад офицер, чийто крак бил ампутиран, и го отвели. По-късно дошли политически функционери и разпитали всички. Намерили двама държавни чиновници, преоблечени като селяни, и ги арестували. Но никой не бил разстрелян в селото.

Кимнах.

— Ами баща му? Братята му?

Сюзан го попита.

— Баща му загинал много години преди това. По-големият му брат служел в южновьетнамската армия, но така и не се върнал у дома. Майка му още го чакала.

Погледнах господин Кам и видях, че е разстроен. Разказът на вьетнамеца бе смутил и Сюзан. Собствените ми спомени от онова време започваха да се роят в главата ми.

Когато започваш такова пътуване, трябва да очакваш най-лошото и няма да останеш разочарован.

Продължавахме по черната магистрала — в нощта и в миналото.

23.

Бяхме изминали около триста километра от Натранг. Наближаваше десет. Поддържах по-ниска скорост, за да пестя горивото, пък и не бързахме особено. Погледнах индикатора. Стрелката показваше, че ни остава четвърт резервоар.

— Още колко има до Дананг? — попитах Сюзан.

Тя вече бе изчислила.

— Сто и петдесет километра. Как сме с бензина?

— Изгорихме малко повече, докато бягахме от ченгетата. С резервните туби може и да стигнем до Дананг. А може и да минем покрай денонощна бензиностанция.

— През последните триста километра видяхме само четири бензиностанции, всички затворени.

— Не минаваме ли през Куанг Нгаи?

— Да. Магистрала номер едно минава точно през него. Столица на провинция. На около седемдесет и пет километра от тук.

— Вземи пътеводителя и виж дали се споменава нещо за бензиностанция.

Сюзан разтвори книжлето.

— Ами, има малка карта на града... виждам хотел, пагода, черква, поща, заведение на име „Ресторант за ориз номер трийсет и четири“, автогара...

— Тия коли може да работят с ориз.

— Надявам се. На картата не е показана бензиностанция. Но в толкова голям град трябва да има поне няколко. Може някоя от тях да е отворена. Ако не, между Куанг Нгаи и Дананг има още един град, до който би трябвало да стигнем. Казва се Хои Ан, старо китайско пристанище. Очарователно място, туристически център. Ходила съм там, когато бях в Хюе. В Хои Ан има много хотели и може би бензиностанция, която работи до късно. От там до Дананг няма нищо друго.

— Добре. Да видим какво ще стане.

Господин Кам разбра, че разговаряме за горивото, и каза нещо на Сюзан.

— Господин Кам, който вече е наш приятел — каза тя, — ми напомни, че понякога можеш да купиш бензин от частни търговци. Продават го на сергии покрай пътя. Трябва да следим за надпис „ет-ксанг“.

— По цяла нощ ли е отворено?

— Нещо такова. Отиваш в къщата до надписа и си купуваш бензин. Правила съм го с мотора. Обикновено го продават в шишета от безалкохолни и е скъп.

— Колко шишета от кола ни трябва, за да напълним резервоара?

— Не си нося калкулатора. Гледай за надпис „ет-ксанг“.

— Я пак ми обясни защо господин Кам няма да изпълни гражданския си дълг да отиде в полицията — попитах я. — Представи си, че животът му зависи от твоя отговор.

Тя не отговори веднага.

— Дори не мога да превода идеята за граждански дълг. Ако си получи колата обратно и стотина долара, двеста за господин Тук и няколкостотин, за да поправи щетите, той няма да отиде в полицията. Когато в Сайгон стане катастрофа, хората най-малко искат да се появят ченгета.

— Добре. Въпросът е приключен.

Господин Кам поиска цигара и я заслужаваше. Сюзан му я запали и му я държеше, докато виетнамецът я пушеше.

Минахме през Са Хюйн, живописно село на брега, заобиколено от солени мочурища. След няколко минути отново бяхме в пустошта.

Шосето се отклони навътре в сушата през район със селца и оризища.

Погледнах индикатора на горивото и видях, че е под една четвърт. Пътят беше равен, поддържах осемдесет километра в час и смятах, че ще стигнем до Куанг Нгаи. Пък и ни оставаха тубите.

Не бях забелязал нито една табела, която да показва разстоянията между градовете. Нямаше дори табели с имената на населените места. Движехме се само по картата. Самият път бе ту нормален, ту ужасен, по-често ужасен. Тази страна имаше страшно много работа, но честно казано, след трийсет години война определено бяха свършили доста.

— Сигурно вече приближаваме Куанг Нгаи — каза Сюзан. — Градът е на отсамния бряг на река Тра Кук и магистрала номер едно е главната му улица. Може би не бива да минаваме през центъра по това време. И даже да намерим отворена бензиностанция, ще трябва да отстъпиш волана на господин Кам.

— Какво предлагаш?

— Предлагам да скрием колата в някоя горичка и да почакаме до разсъмване. Можем утре сутрин да влезем в Куанг Нгаи и да налеем бензин.

— Добре. Гледай за място, където да отбием.

Намалих скоростта и потърсихме скрито място.

Бяхме само на няколко километра от Куанг Нгаи и светлините на града сияеха на хоризонта. Стори ми се поразително, че градовете толкова отчетливо се открояват, тъй като наоколо нямаше предградия, универсални магазини, а явно и бензиностанции. Хубавото досега бе, че не бях видял ченгета на шосето, освен ония, които бях избутал в канавката. Но според Сюзан вечер по пътищата патрулираха военните и ако ни забележеха, непременно щяха да ни спрат. Асото в колодата, разбира се, беше колътът. Те нямаше да го очакват.

Куанг Нгаи вече бе само на километър, но все още не виждах къде можем да отбием. Наоколо имаше само оризища и села и районът бе открит, освен няколко палмови горички, които не предлагаха никакво убежище.

Насред едно оризище видях ниско хълмче, към което водеше пръстен насип. Знаех какво е това, обаче ми трябваша няколко секунди, за да го осмисля.

— Онова там е надгробна могила — казах. — Можем да спрем от отсрещната ѝ страна и никой няма да ни види.

Намалих и завих по насипа, който пресичаше оризищата. Внезапно господин Кам сякаш откачи.

— Какво му стана?

— Казва, че това било надгробна могила.

— Знам. Често се окопавахме в надгробни могили. Пръстта е мека, високо е, огневите полета...

— Той пита защо отиваш към могилата. Трябвало да спреш.

Спрях по средата на насипа и господин Кам се успокои.

— Какво казва?

Сюзан поговори с него и виетнамецът пак се развълнува.

— Казах му, че ще прекараме нощта там — поясни тя. — Това не му допада.

— Стига де, всички те са мъртви. Кажи му, че ще се държим почтително и цяла нощ ще се молим.

— Той няма да прекара нощта на могилата, Пол. Виетнамците са много суеверни, пък и това е проява на неуважение.

— Аз не съм нито суеверен, нито имам културни задръжки.

— Пол...

— Добре. — Превключих на задна и върнах нисана по тесния насип. Излязох на магистралата, превключих на първа и продължих напред. Щом направиш някоя добрина, веднага вадиш лош късмет.

И естествено, на около километър от нас се приближаваха светлини. Изключих нашите и намалих. Приближаващите се фарове бяха прекалено ниско, за да е камион или автобус, така че трябваше да е нещо по-малко, например автомобил, най-вероятно военен патрул.

— Отбий от пътя, Пол — каза Сюзан.

— Зная. — Спуснах се по банкета. Нямах канавка и направо започваше оризището. Подкарах успоредно на пътя с десните гуми в калта и левите на банкета. Бяхме наклонени под четирийсет и пет градуса, навярно повече, и се безпокоях, че може да се преобърнем. Задните гуми започнаха да се хлъзгат и да затъват в тинята. Спрях.

Погледнах нагоре към пътя и разбрах, че всъщност не сме скрити, обаче бе достатъчно тъмно, за да се надявам, че няма да ни забележат. Все пак трябваше да съм готов за най-лошото.

— Дай ми чантата си — казах на Сюзан.

Чух приближаващата се кола и видях фаровете ѝ. Тя ми подаде чантата. Бръкнах и стиснах ръкохватката на пистолета. Не исках господин Кам да го вижда, защото това можеше да е стимулът, който да го прати в полицията. Опипах ръба на пълнителя, свалих предпазителя и попитах:

— Пълнителят зареден ли е?

— Да.

— Вкаран ли е патрон в патронника?

— Не.

— Резервни пълнители?

— Два. Страх ме е.

Погледнах господин Кам, който имаше уплашен вид. Останах с впечатлението, че репетира версията си за пред властите и се радва, че е завързан.

След няколко секунди видях приближаващия се автомобил. Оказа се голям затворен джип, боядисан в тъмен цвят, не жълт, очевидно военен. Шофьорът гледаше напред към пътя. Зад него седеше още един мъж.

Покривът на нисана се намираше приблизително наравно с магистралата, беше тъмносин, навън бе нощ и боговете бяха с нас. Военният джип отмина.

Дълго останахме там, после превключих на задна, задните гуми зацепиха и изкачихме банкета.

Няколко секунди просто се озъртах, без да включвам фаровете. Беше толкова тъмно, че не виждах и на десетина метра.

Отново потеглих без фарове към Куанг Нгаи. Светлината на града очертаваше силуетите на сгради от двете страни на пътя и забелязах нещо обещаващо. Насочих нисана към силуета, спрях и включих фаровете.

Отдясно в края на черен път тъмнееше разрушена постройка без покрив. Надявах се да не е будистки храм, иначе пак щяхме да имаме проблеми с господин Кам.

Бавно подкарах по черния път, който минаваше през оризищата, и спрях пред бялата сграда. Отпред се различаваха останки от църковна камбанария.

— Католическа черква — казах на Сюзан. — Надявам се нашият приятел да не е и католик.

Тя попита нещо виетнамеца и той кимна.

Минах през широкия портал и вкарах колата в черквата, после превключих на задна и върнах нисана в предния ъгъл, за да не се вижда от пътя.

Фаровете осветиха порутен корпус и покрит с растителност, осеян с останки циментов под.

Изключих фаровете и двигателя и казах:

— Е, за тази вечер толкова.

Слязохме да се поразкършим, само дето господин Кам не можеше да се разкърши, затова го развързах.

Сюзан извади водата и закуските и си направихме ужасна вечеря.

— На оная бензиностанция нямаше ли чипс или бисквити със сирене? — попитах я. — Каква е тая гадост?

— Нямам представа. Сладкиши. Стига си се оплаквал. Всъщност би трябвало да кажеш молитвата.

Господин Кам изяде повече от полагащия му се дял от гадостта в целофановите пакетчета и изпи цял литър вода.

Нямах друг избор, освен пак да го завържа. Освен това го накарах да си събуе сандалите и да легне на задната седалка.

Със Сюзан седнахме по турски в ъгъла срещу нисана. Единствената светлина идваше от звездите, чиито лъчи свободно нахлуваха в останалата без покрив сграда.

— Това някога трябва да е била приятна селска черквица — отбеляза тя.

— Когато бях тук, навсякъде имаше такива — разрушени черкви и пагоди. Нямаше други стабилни постройки и цивилните и военните ги използваха за укрытия. В тях можеше да се спасиш от автоматичен огън, но не и от ракети и мини.

— Не мога да си представя да бушува война. Радвам се, че можеше да говориш за това в Бонг Сон.

Не казах нищо.

Тя извади цигарите си, опитно скри запалката си в шепа и бързо запали, точно като стар войник. Докато пушеше, криеше пламъчето на цигарата си с длани.

— Студено ми е — каза Сюзан. — Може ли да си взема нещо от твоя куфар?

— Естествено. Ей сега ще го донеса.

— Донеси и моя самар.

Изправих се, отидох при нисана, отворих багажника, извадих синия си блейзър от куфара и взех самара. Наметнах блейзъра на раменете й.

— Благодаря — каза тя. — На теб не ти ли е студено?

— Над двайсет градуса е.

Сюзан носеше пътнически будилник в самара си и го нави за полунощ.

— Ще го навиваме на всеки час, в случай че и двамата задремем.

— Добре. Аз ще поема първата смяна. Ти поспи.

Тя легна на циментовия под и използва самара си вместо възглавница.

Поговорихме малко, после усетих, че Сюзан се унася. Извадих колта от чантата ѝ и вкарах патрон в цевта. Оставих оръжието в скута си.

Будилникът иззвъня в полунощ и го изключих, преди да я е събудил. Навих го за един часа, в случай че задрема. Но странно, изобщо не ми се спеше и я събудих чак в четири сутринта.

Сменихме се и ѝ дадох пистолета.

Отпуснах глава върху самара ѝ и си спомних времето, когато цяла година бях спал върху собствената си мешка с автомата за другар. Винаги спяхме напълно облечени и обути, по цяла нощ гонехме комарите и се бояхме от змии и партизани. Бяхме мръсни, нещастни, понякога мокри, друг път зъзняхме или ни бе горещо — и винаги се страхувахме.

Това не беше най-ужасната ми нощ във Виетнам, нищо подобно. Обаче можех да обвинявам за нея само себе си.

Небето изсветля от измамна зора, както става в тропиците. След час вече наистина се съмна и изкукурига петел. През едно сводесто прозорче вдясно от някогашния олтар нахлу сноп слънчеви лъчи. Парче синьо стъкло, останало в рамката на прозореца, хвърли синя светлина по пода до отсрещната стена.

Понадигнах се, седнах и двамата със Сюзан заедно дочакахме утрото.

Вътрешността на черквичката вече се виждаше ясно и аз плъзнах поглед по варосаните стени, ронещата се мазилка, дупките от куршуми и избелялата фреска на Богородица, разбита от избухнал снаряд.

В сградата не бе останало нито късче дърво, освен пепелта от нечий огън на мястото на олтара.

Оризищата не привличат много птици, но чух някъде самотна птича песен. После по пътя профуча първата кола.

— Днес е навечерието на лунната нова година — каза Сюзан и ме хвана за ръка. — Никога през живота си не съм била по-щастлива да видя изгрева.

Чух по магистралата да изтътва камион, после мина мотор. Надникнах през вратата и видях селска каруца и две момичета на велосипеди.

Спомнях си времето, когато първите машини по магистралата бяха миночистачки, танкове, които спокойно можеха да взривят заложените през нощта в дупките експлозивни устройства. После идваха джиповете и камионите, натоварени с американски и виетнамски войници, автомати и картечници, готови да се справят с всяка вражеска засада.

Накрая бяха цивилните — пеш, с волски каруци и колела — отиваха на нивата, на училище или някъде другаде.

Един час след изгрева магистрала 1 малко по малко ставаше проходима от делтата на Меконг до демилитаризираната зона и животът продължаваше до залез-слънце.

— Магистрала номер едно е отворена до Хюе — казах на Сюзан.

24.

На дневна светлина видях, че по предната лява врата на нисана е останала жълта боя от сблъсъка с полицейския джип. Със Сюзан имахме швейцарски ножчета и остъргахме следите. Господин Кам — бях го развързал — ни помагаше с парче стъкло.

Разрязах на две пластмасовите бутилки от вода и с тях събрах кал от оризището, с която замазахме издрасканите места. В тинята открихме няколко пиявици. Сюзан се погнуси от тях, господин Кам не им обърна нула внимание, а аз си припомних някои неприятни случки.

Сюзан погледна една голяма тлъста пиявица и попита:

— Хапят ли?

— Залепват се за кожата ти. Слюнката им съдържа естествено обезболяващо и не усещаш, че са те ухапали. Съдържа и кръворазреждащо вещество и кръвта ти постоянно тече, докато тия гадинки се насмучат. Може цял ден да ги влачиш със себе си, без да ги забележиш, освен ако периодично не се проверяваш. Веднъж една ми се залепи под мишницата и толкова се наду от кръвта ми, че случайно я смачках, когато легнах да си почина.

Сюзан се намръщи.

След завръщането си от Виетнам сигурно бях разказал повече истории за пиявици, отколкото за сражения. Тези случки не ужасяваха хората чак толкова и направо се бях специализирал в тях.

Избърсахме си ръцете в една от ризите ми.

Оставих господин Кам да шофира и това го направи по-щастлив, отколкото да е със завързани палци. Седнах до него, Сюзан — отзад. Излязохме от черквата и се върнахме на магистрала 1. Виетнамци на колела и мотопеди ни зяпаха, обаче по всичко личеше, че сме двама западни туристи с виетнамски шофьор, спрели да разгледат някакви разрушения от войната или да си починат.

След броени минути бяхме в провинциалната столица Куанг Нгаи.

Държах под око господин Кам, а Сюзан ангажираше вниманието му с разговор. Той изглеждаше нормално, но Сюзан ми каза:

— Господин Кам иска нещо за ядене и да се обади на семейството си.

— Да прави каквото си иска, след като ни остави на летище „Хюе-Фу Бай“.

Тя му преведе отговора ми и на лицето на виецнамеца се изписа недоволно изражение.

В Куанг Нгаи нямаше нищо, което да се опише. Всъщност градчето беше грозно, обаче забелязах красива бензиностанция.

Отбихме и аз казах на Сюзан:

— Ти напълни резервоара. Господин Кам ще ми прави компания.

Тя слезе и наля бензин. Неколцина местни, които се мотаеха наоколо, я гледаха как пълни, докато ние с господин Кам си седим в колата. Сигурно стигнаха до заключението, че белите са дресирали жените си по-добре от виецнамците.

Сюзан плати на служителя, който бе стоял до нея и с любопитство беше зяпал нас и нисана ни. Даже привлече вниманието ѝ към драскотините и огънатата ламарина. Тя се престори, че не знае виецнамски.

Погледнах господин Кам. Ако се канеше да направи опит за бягство, това щеше да е най-добрата му възможност.

Служителят излая нещо на нашия шофьор и той му отговори.

Сюзан се качи отзад и каза на господин Кам:

— Куди.

Той запали двигателя и включи на първа.

— Какво си приказваха? — попитах Сюзан.

— Бензинджията забеляза, че номерата са от Натранг, и попита дали сме пътували през нощта. Господин Кам отговори отрицателно и онзи го попита къде сме пренощували. Господин Кам не му отговори. Обикновен учтив разговор, обаче не мина добре.

— Е, нали тук никой не се обажда в полицията за нищо?

Сюзан не каза нищо.

Пресяхохме останалата част от грозното градче и прекосихме река Тра Кук по мост, който явно бе бил голямата награда в шампионат между виецконгските сапьори и сапьорния корпус на американските сухопътни сили. Накрая като че ли бяха спечелили нашите, обаче за малко.

Сега магистрала 1 гъмжеше от моторни превозни средства, волски каруци, велосипеди и пешеходци. Едва пълзяхме с петдесетина километра в час и вече разбирах защо денем пътят от Натранг до Хюе може да отнеме единайсет-дванайсет часа.

Погледнах на картата и на север от Куанг Нгаи видях звездичка, която обозначаваше забележително място. Въпросното забележително място, което се намираше само на няколко километра, се описваше на виетнамски и английски: „Клането при Ми Лай. На 16 март 1968 г. тук е извършено военно престъпление — три пехотни роти на САЩ избиват няколкостотин невъоръжени селяни. Издигнат е паметник в памет на жертвите, който напомня за едно от безумствата и трагедиите на войната“.

— Амин — казах на глас.

Наближихме тесен път, обозначен със саморъчно направена табела на английски: „Клането при Ми Лай“.

Както казах, до този момент не бях видял нито един полезен пътен знак и не можех да не се зачудя кой и защо е поставил този. Зачудих се и дали тук се е завърнал някой от оцелелите триста американски войници, които бяха участвали в клането.

Огледах се и видях обширни оризища и селца по склоновете на ниските хълмове — бяха скрити в сянката на палмови горички и заобиколени от висок бамбук. Тъкмо това си спомнях, когато се замислех за Виетнам, макар че бях воювал и в по-пресечен терен, далеч от предпочитаното крайбрежие.

Когато войната се водеше в джунглите и хълмовете, се чувствахме по-добре, нещо като момчешко приключение, върховният посветителен обред. Там човек не убиваше цивилни, нито случайно, нито нарочно като при Ми Лай, нямаше села, които да опожарява, нито биволи, по които да стреля. Момчетата изглеждаха по-съсредоточени в джунглата — там бяхме само ние и те в най-великата игра на оцеляване, измисляна и играна някога. Войната притежаваше яснота, убийствата бяха чисти, наоколо не умираха жени и деца и нямаше никакви Ми Лай.

Влязохме в провинция Куанг Нам и наближихме някога огромната американска военновъздушна база при Чу Лай. Спомних си, че там бяха служили неколцина от моите приятели от „Апокалипсис сега“. Видях парчета ръждясала бодлива тел от старата база, после

изоставени бетонни сгради, хангари и десетки бетонни подпорни стени, издигнати върху белите пясъци, които се спускаха към морето. Различих и очертанията на писта, покрита с някакви бели неща. Сюзан проследи погледа ми.

— Селяните използват старите писти, за да сушат корени от маниока.

— А стига бе! Искаш да кажеш, че са похарчени милиони долари на американския данъкоплатец за изграждането на самолетни писти, за да ги използват сега за сушене на корени от маниока, така ли?

— Така изглежда. Мечовете на рала. Пистите на...

— Какво е това маниока, мама му стара?

— Нали се сещаш, от него се прави пудинг от тапиока.

— Не мога да понасям тапиока. Майка ми ме тъпчеше насила. Ще поискам да нанесат въздушен удар срещу тая писта.

Сюзан се засмя и господин Кам се усмихна. Обичаше доволни пътници.

— Ще ми се да съм тук, когато ония шантави пилоти от „Апокалипсис сега“ дойдат в Чу Лай — казах аз. — Направо ще припаднат.

Базата Чу Лай обхващаше огромна площ и дълго минавахме покрай части от нея. Видях деца да теглят каручки из района и попитах Сюзан:

— Какво правят?

— Събират старо желязо. Преди това бил доходен бизнес, но металът вече не се намира толкова лесно. Понякога попадали на неизбухнали бомби и се взривявали. Ежегодно загивали и се осакатявали стотици събирачи на старо желязо. Сега добивът е по-скромен, но по-безопасен.

Загледах се в хлапетиите, които ровеха из пясъка. След трийсет години война и близо трийсет години мир и възстановяване тази страна все още имаше белези и незараснали рани, които продължаваха да кървят. Може би тъкмо това беше общото помежду ни.

— Когато и ако отидеш във вътрешността на страната, предупреждавам те, че там все още има много невзривени експлозиви — каза Сюзан.

— Благодаря. — Всъщност даже през войната невзривените експлозиви бяха толкова много, че имаше еднакво голяма вероятност

да попаднеш на родна и на партизанска мина.

Погледнах господин Кам, който очевидно не бе спал добре през нощта. Започваше да клюма и го разтърсих за рамото.

— Известно ли ти е, че двацет и пет процента от тежките автомобилни катастрофи в Съединените щати са причинени от уморени шофьори? — попитах го.

— А?

Сюзан му преведе нещо, обаче не точните ми думи.

— Искат кафе — каза тя.

— Ще спрем на следващия „Бъргър Кинг“.

Тя пак му каза нещо, но не чух думите „Бъргър Кинг“.

Брегът се врязваше в сушата и магистралата мина по няколко мостчета над вади и потоци, които се спускаха от хълмовете и се вливаха в морето. Тази страна наистина беше красива и сега я оценявах повече, отколкото когато трябваше по седем дни седмично да я кръстосвам пеш.

— Този район е бил център на цивилизацията Чампа — каза Сюзан. — Когато си бил тук, виждал ли си чамските кули?

— Да, макар че не знаех какви са. Използвахме ги като стражеви кули или артилерийски вишки. Виждах всичко през очите на войник. Радвам се, че се върнах. Радвам се, че ти си с мен.

— Много мило. Не забравяй, че си го казал.

След известно време пак погледнах картата и отбелязах: Според картата магистрала номер едно минава далеч на запад от Дананг, така че не се налага да пресичаме града.

— Не спомена ли, че си напуснал Виетнам от Дананг?

— Да. На трети ноември хиляда деветстотин шейсет и осма. Взех хеликоптер от Куанг Три до базата ни в Ан Ке, събрах си багажа в куфара, който не бях виждал от отпуската, приведох в ред всичките си документи, прегледах се за венерически болести, сбогувах се с приятелите и си плюх на петите. Качих се на един голям вертолет „Чинук“ до Дананг. Някъде над хълмовете започнаха да ни обстрелват. Искан да кажа, оставах ми по-малко от седемдесет и два часа в страната, а ония копелета се опитваха да ме очистят на път за Дананг. Обаче като се изключат няколко дупки в хеликоптера, стигнахме невредими. После, докато чаках полета за Щатите в транзитната

казарма, към три през нощта партизаните хвърлиха по нас няколко мини. — Прибавих: — Нарочно го направиха.

— Пострада ли някой?

— Беше разрушено съседното помещение, столовата, и няколко шрапнела прелетяха през нашата стая. Аз паднах от леглото на втория етаж и претърпях поредното нараняване на главата. Обаче никой не забеляза и взех самолета за Сан Франциско.

— Басирам се, че си бил щастлив да си заминеш.

Известно време не отговорих, после казах:

— Наистина... но... обмислях дали да не остана в ротата си... всички си заминаваха със смесени чувства, защото изоставяха другарите си... беше странно и месеци наред продължих да се чувствам така... не беше желание за смърт, а смесица от емоции, включително мисълта, че няма да се впиша сред нормалните хора. Трудно е да се обясни, обаче почти всички, които са воювали, ще ти кажат същото.

Тя не отвърна нищо.

Продължихме в мълчание и скоро минахме по моста над река Кам Ле.

— Попитай господин Кам дали река Кам Ле е кръстена на него — казах аз.

— На виетнамски няма чак толкова много думи, Пол, и още по-малко лични имена, затова често ще срещаш едни и същи имена и думи. Реката не е кръстена на господин Кам.

Господин Кам разбираше, че разговаряме за него, и поглеждаше назад към Сюзан. Тя постави ръка на рамото му и му каза нещо. Виетнамецът се засмя.

Предполагам, вече бе преодолял шока от това, че са го отвлекли, че едва не е загинал в скоростна автомобилна гонитба, че е спал на студено и са го заплашили да го убият. А може да се усмихваше, защото мислеше за бакшиша си. А може би за отмъщението си. Тъжната истина беше, че ако пътувах без Сюзан, нямаше да имам друг избор, освен да убия господин Кам. Е, естествено че щях да имам избор, обаче верният избор щеше да е да се избавя от него. И все пак дълбоко в себе си съзнавах, че съм убил прекалено много виетнамци, включително двамата полицаи, и от мисълта да очистя още един стомахът ми се свиваше на топка. Но ако бях убеден, че онова, което

правя тук, е важно и правилно, също като през 1968-а, когато вярвах в тия бабини деветини, щях да направя каквото трябва за Бог, отечеството и Пол Бренър.

Летището на Дананг се появи отдясно в далечината и зад него различих големия град.

Спомнях си, че летището е по-голямо и по-хубаво от „Тан Сон Нат“, защото го бяха построили американците. На картата бе обозначено като международно.

— На тези писти можеш да изсушиш много маниока — казах на Сюзан.

— Това е голямо гражданско и военно летище. След няколко години от тук ще има полети за Щатите.

— Ами сега?

— От време на време кацат американски товарни самолети.

Всъщност това ми беше известно. План за бягство В, според господин Конуей. Пол Бренър в самолетен контейнер с надпис „банани“ или нещо подобно. Случайно можеше и да се получи.

Сюзан извади фотоапарата и снима летището в далечината.

— Спомен за теб — рече тя. — И този път никой не се опитва да те убие... хм... знаеш какво искам да кажа.

— Да.

— Понякога летя до тук в командировка. Не спомена ли, че никога не си ходил в Чайна Бийч?

— Не.

— А на Маймунската планина?

— Мразя маймуните.

— Сигурно не си имал достатъчно време.

— Останах тук точно седемдесет и един часа и десет минути. И дори не си показах носа извън военновъздушната база.

— Ясно. Искал си да си идеш у дома.

— В пътническия, а не в товарния отсек.

Спомних си друго телевизионно предаване от последните дни на Южен Виетнам.

— В края на март седемдесет и пета — казах на Сюзан, — когато изходът от войната стана ясен, „Уърлд Еърлейс“ пратиха два боинга седемстотин двацет и седем на спасителна мисия във военновъздушната база Дананг. Когато първият кацна, го атакуваха

около хиляда изпаднали в истерия мъже, жени и деца. Южновиетнамските военни обаче решиха, че те повече заслужават да се спасят, и откриха огън по бежанците. Двеста войници от южновиетнамския полк „Черната пантера“ изхвърлиха от самолета всички цивилни.

— Ужасно!

— Пилотът на втория боинг прояви благоразумието да не се приземи, но телевизионните камери в самолета показаха бежанци, увиснали на колесниците на първия боинг, който отлиташе над Южнокитайско море. Падаха един по един.

— Боже мой...

Опитах се да си представя паниката и отчаянието на онези последни дни преди окончателната капитулация. Милионите бежанци, цели бойни части, които се разпадат, вместо да се сражават, парализата в Сайгон и Вашингтон, хипнотичните кадри на хаоса и разложението по световните телевизионни канали. Пълно унижение за нас, пълна катастрофа за тях.

Оказа се, че лошите не са чак толкова лоши и че добрите не са чак толкова добри. И без това всичко е гледна точка, реклама и пропаганда. И двете страни страшно много време се бяха очерняли една друга и бяха забравили, че всички са виетнамци, че всички са хора.

— Нямах представа... — промълви Сюзан. — Никой не приказва за това.

— Може би е по-добре.

Магистрала 1 стигна до Т-образно кръстовище. Погледнах картата и посочих наляво. Господин Кам зави и продължихме. Отсечката край Дананг гъмжеше от камиони, автомобили и автобуси и господин Кам час по час подлагаше на изпитание нервите на шофьорите от отсрещното платно.

Сюзан му каза да се поуспокои и той остана зад поредния камион, което го изпълни с недоволство. Беше навечерието на Тет и виетнамецът искаше да се прибере при семейството си в Натранг. За малко му се бе разминало да се върне при тях само духом.

Теренът започна да се издига и пред нас се появи огромна планина, чиито хребети се спускаха към Южнокитайско море. Според

картата магистралата минаваше през планината, обаче не виждах как ще стане това.

— Пътувала ли си от тук? — попитах Сюзан.

— Да. Нали ти казах, пътувах с рейса на мъчението от Сайгон до Хюе. Беше кошмарно. Почти колкото това пътуване.

— Ясно. Пътят опасен ли е?

— Зашеметяващ. Има само един проход през планината, казва се Хайван. Французите го наричат Col des Nuages.

— Облачният проход.

— Oui. — Тя продължи: — Някога планината разделяла Виетнам и царство Чампа, което току-що прекосихме. Времето от двете страни на прохода определено е различно, особено сега през зимата.

— Да не би в Хюе да вали сняг?

— Не, Пол. Но от отсрещната страна на Облачния проход ще е много по-студено и сигурно ще вали дъжд. Това е северната граница на тропиците. Надявам се, че си носиш топли дрехи.

Всъщност не си носех. Обаче не биваше да обвинявам Карл или някой друг за това. През януари и февруари 1968-а бях минавал от другата страна на прохода и си спомнях дъждовните дни и студените нощи.

— Ти имаш ли нещо топло в бездънния си самар? — попитах я.

— Не. Ще си купя.

— Естествено.

Продължихме да се изкачваме по планинския склон. Отляво на пътя се издигаше отвесна скална стена, а отдясно, недалеч от гумите на колата, зееше дълбока урва, на дъното на която плискаха вълните на Южнокитайско море.

— Поразително — възкликна Сюзан.

Господин Кам не зяпаше гледката, слава Богу, но видях, че кокалчетата на пръстите му са побелели.

— Кажи му да отбие — обърнах се към Сюзан. — Ще го сменя.

— Не. Горе в прохода има полиция.

Стигнахме на около петстотин метра височина, ако се съдеше по водата долу. Отляво планината се извисяваше на още поне хиляда метра. Ако бях шофирал по този път снощи в мрака, нямаше да е много забавно.

След цяла вечност наближихме върха на Облачния проход. Теренът се изравни и от двете страни на пътя се появиха стари бетонни бункери.

Стигнахме на върха и видяхме още укрепления. Имаше един туристически автобус, няколко коли с виетнамски шофьори и западни туристи, десетки хлапета, които продаваха сувенири, и полицейски пост, пред който бяха паркирани два жълти джипа.

Господин Кам каза нещо и Сюзан преведе:

— Пита дали искаш да спрем, за да направим снимки.

— Другия път.

— Всички спират. Трябва да спрем. Така няма да изглежда подозрително.

— Кажи му да отбие.

Той спря близо до пропастта, която се спускаше до малък полуостров.

— Направи една снимка и да се махаме от тук — казах на Сюзан. Държах под око ченгетата, които висяха край джиповете си от двете страни на пътя. Те зяпаха всички коли и туристите, обаче явно ги мързеше да пресекат пътя. Но пък човек никога не знае.

Двайсетина хлапета връхлетяха нисана и започнаха да протягат безполезни и глупави сувенири към прозорците.

Някои предлагаха макети на хеликоптери „Хюи“ от алуминиеви консервени кутии, напомнящи на фигури оригами, и се смаях на достоверността на изработката близо трийсет години след заминаването на американците.

Едно от децата чукаше по прозореца с тенекиения си „Хюи“ и видях, че отстрани на вертолета идеално е нарисуван черно-жълтият герб на Първа въздушнопреносима.

— Ще го купя — казах.

Леко спуснах прозореца и се спазарих с хлапето. И двамата държахме хеликоптера, докато не пуснах един долар, все едно купувах, дрога.

Затворих прозореца и се обърнах към господин Кам.

— Ку ди.

Той превключи на първа и минахме през прохода.

— Харесва ли ти новата ти играчка? — попита Сюзан.

— Вече никъде не можеш да ги видиш. — Започнах да си играя с хеликоптера, после издадох звук като от изстреляни ракети, последвани от грохот на картечница „Гатлинг“.

Господин Кам се засмя, обаче нервно.

— Какво ти става? — попита Сюзан.

— Готвя се за кацане. — Приземих хеликоптера на арматурното табло.

Господин Кам и госпожица Сюзан мълчаха. Обожавам да се правя на луд.

Спускахме се по склона на Облачния проход и естествено пътят се скри в облаци и се надигна вятър, после по предното стъкло заплююща дъжд. Господин Кам включи чистачките и фаровете.

Продължихме надолу. Дъждът се усили и вятърът люлееше нисана. Погледнах господин Кам. Изглеждаше малко угрижен. Когато един виетнамски шофьор е угрижен, кръглооките му пътници трябва да са ужасени.

Нямаше много движение, но бе достатъчно, за да направи спускането още по-коварно.

След петнайсет минути облаци започнаха да оредяват и вятърът и дъждът поотслабнаха.

— Тези ветрове идват от североизток и ги наричат „китайски“ — поясни Сюзан. — Сега е тукашната зима, неподходящо време за пътуване.

Спуснахме се почти на морското равнище и след няколко минути видях обширна равнина от морето до планината на запад.

— Излязохме от древното царство Чампа и сега сме в провинция Хюе — каза Сюзан. — Хората тук са малко по-сдържани и изобщо не са толкова сговорчиви, колкото там, откъдето идваме.

— Значи Облачният проход е нещо като границата Мейсън-Диксън^[1].

— Нещо такова.

Погледнах небето. Докъдето ми стигаха очите, видях ниски и плътни сиви облаци. Земята също изглеждаше сива и влажна, а растителността — безцветна и оскъдна.

Съвсем ясно си спомнях зимния пейзаж и всъщност помнех внезапния мирис, който усещах сега, горящите въглища във всички колиби, малко топлинка срещу студения влажен вятър.

Вече бяхме в равнината и отдясно зърнах жалка бамбукова колиба — на прага стоеше селянин, пушеше и зяпаше дъжда. В мига, в който видях безизразното му лице, разбрах нещо за живота на тези хора — работа от изгрев до залез, вечеря у дома, сготвена на открит огън, после сън.

И после идваха пиявиците, гадинките в колибите и въшките в косите им.

И когато идваха войните, както винаги в тази страна, първи взимаха в армията селяните и пак те първи загиваха — милиони селяни, облечени в първите си прилични дрехи и въоръжени с пушки, които струваха две техни години в оризищата.

Отдавна бях видял всичко това, макар че едва сега го разбирах. Разбирах и защо толкова много от тях ставаха партизани с надеждата за по-добър живот след победата. Но както бе казал мой приятел французинът на „Тан Сон Нат“, колкото повече се променят нещата, толкова повече остават същите.

Небето сивееше, дъждът напояваше черните оризища, земята изглеждаше мъртва и пуста.

Беше навечерието на Тет и си спомних как на същия този ден преди много години бях зъзнал в един набързо построен бункер в подножието на планината западно от Куанг Три, недалеч от тук. Валеше, аз пуших, загледан в дъжда и мократа растителност, също като оня селянин на прага на колибата. Сивата влага се процеждаше в калните бункери и в душата ми.

Тогава не го знаехме, но след няколко часа щеше да започне кърваво сражение, което щеше да продължи цял месец. Накрая Хюе и Куанг Три щяха да са в развалини, чувалите за трупове щяха да свършат преди боеприпасите и вече нищо нямаше да е същото нито тук, нито у дома.

— Петдесет километра до Хюе — каза Сюзан.

Замислих се за разминаванията ми със смъртта през 1968-а и по-късно. Това място беше обагряло живота ми и бе променяло курса на личната ми съдба неведнъж, не дважд, а цели три пъти. Трябваше да се запитам какво ме връща тук.

[1] Границата между Пенсилвания и Мериленд, която преди Гражданската война разделяла свободния Север от робовладелския Юг.
— Б.пр. ↑

КНИГА V

ХЮЕ

25.

Беше малко след пладне и дъждът бе спрял, но небето си оставаше сиво. Видях малък витлов самолет да каца на летище „Хюе Фу Бай“ вдясно от магистрала 1. Това летище също беше американска военновъздушна база, макар и не особено голяма.

Сюзан поговори с господин Кам и той мина през портала на летището, където бе паркиран полицейски джип. Дъждът беше измил калта от драскотините на вратата и предполагах, че по предната броня има жълта боя. Двете ченгета ни погледнаха. Спомних си съвета на господин Конуей да избягвам летищата, обаче се налагаше да оставя лъжливи следи.

Междувременно забелязах признаци за някогашното присъствие на американските сухопътни и военновъздушни сили — бетонни бункери, подпорни стени и бетонна контролна кула, която си спомнях.

Нямаше много коли и господин Кам паркира близо до малкия терминал.

Слязохме от нисана и аз отворих багажника и свалих куфарите.

Господин Кам неспокойно стоеше до нас и чакаше да види какво ще се случи. Не беше мъртъв, така че вече можеше да смята, че е спечелил.

Извадих си портфейла, отброих двеста долара и му ги дадох.

— За господин Тук.

Той се усмихна и се поклони. Посочих ожулената страна на нисана.

— Колко?

Виетнамецът ме разбра и отвърна нещо, което Сюзан преведе като триста долара. Дадох му ги, без да споря, като мислено предвкусвах как ще включа в доклада си следното перо: „Повреди на взет под наем автомобил при изблъскване на полицейска кола от пътя изчистване на две ченгета — 300 долара. Без квитанция“.

Внимателно огледах щетите и показах на господин Кам няколко петънца жълта боя. Изобразих със знаци остъргване и той бързо

кимна. После отброих още сто и му ги връчих, като показах, че са за него.

Той широко се усмихна и още по-ниско се поклони.

— Мислиш ли, че е достатъчно за премеждията му? — попитах Сюзан.

— Естествено. Колко ще получа аз?

— Ти си доброволка. Той беше отвлечен. — Пресегнах се в колата, взех макета на хеликоптера и го дадох на господин Кам. — Подарък за теб, за да запомниш завинаги това пътуване. — Като че ли иначе нямаше да го запомни.

Сюзан му преведе нещо. Господин Кам се поклони и изломоти на английски:

— Благодаря. Довиждане.

Погледнах си часовника и му казах:

— Заминаваме за Ханой. Вярваш ли ми?

Виетнамецът се усмихна.

— Ханой.

— Точно така. — Обърнах се към Сюзан. — Обясни му още веднъж защо не бива да ходи при ченгетата.

Тя постави длан на рамото му и му заговори с тих, успокоителен глас. Господин Кам закима. Не изпусках очите му от поглед.

Всички си пожелахме Чук мунг нам мои, господин Кам се качи в нисана и потегли.

— За полицейския участък или за Натранг? — попитах Сюзан.

— За Натранг.

Взехме багажа си и влязохме в терминала. На входа стояха двама униформени и въоръжени виетнамци. Самият терминал, в който се усещаше атмосферата на шейсетте години, бе оживен, но не и претъпкан. Таблото за пристигащи и заминаващи показваше, че най-ранният полет е в шест.

— Повечето пътници за Тет са заминали и вече всички са си у дома — поясни Сюзан.

— Аз не съм. Ти също. — Огледах се. — Веднъж дойдох тук, за да хвана военен самолет за Ан Ке. Той се оказа пълен и не успях да се кача. Самолетът излетя и се блъсна в хеликоптер, който се издигаше в края на пистата. Всички загинаха. Такива неща те карат да си задаваш въпроси.

Сюзан не каза нищо.

Видях, че в терминала влизат въоръжени виевнамци по двойки — носеха същата униформа като на Нахалния на „Тан Сон Нат“. Сигурно бяха от граничната полиция. Двама спряха до един европейец и поискаха билета и документите му.

— Добре, останахме тук достатъчно време — казах на Сюзан. — Сега поотделно ще се качим на таксите до хотел „Сенчъри Ривърсайд“. Аз ще се регистрирам пръв. Ти ще ме последваш и ще поискаш стая. Ако няма свободни, просто почакай във фойето и ще дойда.

— Нека е в бара. Имам нужда да пийна нещо.

— И аз. Къде е пистолетът?

— У мен.

— Защо не идеш в дамската тоалетна да го прехвърлиш в чантата си и после да ми я дадеш?

— Защо не идеш да си хванеш такси?

— Сюзан...

— Пистолетът си е мой. Ако ме спрат и ме претърсят, ще им кажа, че е запалка. Чао.

Мълчаливо се спогледахме.

— Опитай се да не привличаш вниманието докато минаваш покрай полицейския джип на портала — предупредих я аз.

— Зная.

Не я целунах, просто се обърнах и излязох от терминала. Навън чакаха няколко таксите.

— Хюе — казах на шофьора, когато се качих на едно от тях. — „Сенчъри Ривърсайд“. Биет?

Той кимна и потеглихме. Докато минавахме покрай полицейския джип, се наведох и си завързах връзката на обувката.

Разстоянието до Хюе беше десетина километра и пътьом минахме през град Фу Бай, който смътно си спомнях. В далечината видях пагоди и императорски гробници, пръснати из ниските хълмове.

Пресякохме един поток и магистрала 1 се превърна в улица „Хунг Вуонг“. Не познавах Хюе, обаче бях слушал достатъчно за него и знаех, че сме в Новия град на източния бряг на Благоуханната река. Старият императорски град се намираше на отсрещния бряг.

Новият град бе приятен и благоденстващ наглед, малък, обаче по-голям от предишния път, когато го бях видял — през 1968-а бях

прелетял с хеликоптер от тук и отдолу имаше само развалини.

След няколко минути таксито спря на кръгла отбивка пред „Сенчъри Ривърсайд“, който се намираше в просторен парк на самата река, на известно разстояние от улицата. Пететажната сграда беше голяма и модерна, красиво декорирана отпред с езерце и фонтан. Над входа висеше златен надпис „Чук мунг нам мои — Честита Нова година“.

Заслужавах такъв хотел.

Платих на шофьора и се появи пиколо — взе куфара ми и ми даде квитанция. Задържах сака си. Портиерът отвори вратата.

— Добре дошли, господине.

Влязох в голямото фоайе, обзаведено в безвкусен модерен стил. Тук-там бяха поставени саксии с кумкуатови дървета и вази с цъфнали клонки.

Дългата рецепция се намираше отляво и аз избрах най-хубавкото момиче.

— Имам резервация. Бонд. Джеймс Бонд.

Подадох ѝ резервацията и тя я погледна, после вдигна очи към мен.

— Вие сте...?

— Бренър. Пол Бренър. Пише го в резервацията.

— О... извинете.

Виетнамката затрака на клавиатурата и погледна компютърния екран. Представих си съобщение с големи червени букви: „ТЪРСИ СЕ ЖИВ ИЛИ МЪРТЪВ — ПОВИКАЙТЕ ПОЛИЦИЯ“.

Обаче хубавицата — на баджа ѝ пишеше „Деп“, което означава „красавица“ — се усмихна и каза:

— А, да. Господин Пол Бренър. Добре дошли в „Сенчъри Ривърсайд“, господин Бренър.

— Добре заварили.

Имах чувството, че съм прекалено гол и сигурно смърдях, нуждаех се от бръснене и паста за зъби, обаче Деп като че ли не го забелязваше.

— Добре ли пътувахте? — попита тя.

— Поне интересно.

— Нима? Откъде пристигате?

— От Натранг.

— О, как е времето там?

— Страхотно.

— Боя се, че тук е много облачно. Но по-хладното време може би ще ви хареса.

— Убеден съм.

Деп свърши с компютърната си работа.

— Приготовили сме ви много хубава стая, господин Бренър, с тераса, която гледа към реката и Стария град.

— Благодаря.

— Идвали ли сте в Хюе?

— Минавал съм наблизо. Куанг Три. През шейсет и осма.

Тя ме изглежда.

— О!

— Точно така.

— Може ли да видя паспорта и визата ви?

— Можете, само че искам да ми ги върнете.

— Да, разбира се. Но трябва да ги ксерографирам. През това време попълнете регистрационния формуляр, моля.

Попълних формуляра, докато Деп правеше копия на визата и паспорта ми. Тя се върна, подаде ми документите и аз ѝ връчих формуляра.

— Три дни ли ще останете при нас?

— Да. — „Ще ми върнете ли парите, ако ме арестуват по-рано?“

— Между другото, имате ли свободни стаи?

Виетнамката си поигра с компютъра и отвърна:

— Само няколко. Имаме много гости за празника. — Тя ми подаде ключа. — Ако можем да ви услужим с нещо, главният портиер е на ваше разположение.

— Благодаря. Има ли съобщения за мен?

— Ще проверя.

Обърна се, порови в кутията за писма, извади голям плик и каза:

— Това е за вас.

Взех плика и се подписах за получаването му.

— Скоро ще донесат багажа ви. Шести апартамент е на петия етаж. Асансьорите са вдясно зад вас. Желая ви приятно прекарване.

— Благодаря. Много сте красива. Чук мунг нам мои.

Тя се усмихна и се поклони.

— Благодаря ви. Честита Нова година.

Отидох при асансьорите и натиснах бутона. Бях забелязал, че всички служители в добрите хотели по целия свят използват един и същ език. Сигурно ги обучават някъде, например в Швейцария — идеални андронидчета с механизми в главата. И после ги разпращат по всички краища на земята.

Асансьорът дойде, качих се на петия етаж и намерих стаята си с терасата, която гледаше към реката и Стария град.

Модерните мебели изглеждаха удобни, обаче критериите ми бяха спаднали толкова ниско, че бях изгубил нормалната си способност за преценка.

Имаше голяма ниша с бюро. Седнах на стола и отворих плика. Беше факс, адресиран до мен. От Карл. И не с честитка за Нова година.

Прочетох съобщението и забелязах, че не е използван делови език, който позволява по-лесно да се обясняват и разбират двустранните уговорки. Карл трябваше да ми пише като на приятел, тъй като не се предполагаше, че съм тук по работа. Аз бях завърнал се ветеран, турист, и той знаеше, че факсът ще допадне в ръцете на полицията много преди да ми го предадат. Освен това бе променил и пола си и сега се казваше Кей.

„Скъпи Пол, надявам се, че те намирам в добро здраве и че надеждите ти за пътуването са се оправдали. Що се отнася до жената, за която разговаряхме, чух, че може да е омъжена за друг, така че недей да интимничиш с нея и се пази от ревнивия ѝ съпруг. Като твоя приятелка те съветвам да сложиш край на тази връзка. От нея няма да излезе нищо добро. Надявам се престоят ти в Хюе да е приятен. Дано се забавляваш. Пиши ми.“

Подписът гласеше: С обич, Кей.

Е, сега оставаше само да разгадая текста, което не бе трудно. „Омъжена за друг американец.“ Явно искаше да каже, че Сюзан може да работи за друга американска разузнавателна служба. Само че вече го подозирах. И какво от това? Изобщо не бях сигурен за кого работя аз.

„Надявам се престоят ти в Хюе да е приятен“. Уговорената за другия ден среща щеше да се състои.

Отворих чекмеджето, открих вътре бланка за факс и написах:

„Скъпа Кей, пристигнах в Хюе и получих факса ти. Много мило от твоя страна, че си загрижена за любовния ми живот. Но ако спиш с врага, ще знаеш къде ходи нощем. Пътуването върви добре — много трогателно, много поучително. Харесвам виетнамския народ и властите блестящо са се справили. Нямам думи да изразя благодарността си към теб, че ме посъветва да дойда тук.“

Вдигнах очи, замислих се за миг и прибавих:

„Дългите сенки на миналото наистина все още се протягат от тук до родината, но сенките в ума и сърцето ми избледняват, така че ако известно време не ти се обадя, знай, че съм намерил каквото търся и не се разкайвам за идването си. Предай поздравите ми на С.“

Прочетох написаното и реших, че го бива за Карл, полковник Манг, Синтия, за самия мен и потомството.

Замислих се за писмата ми през 1968-а. Спомнях си ги като смесица от новини, войнишко мърморене и малко носталгия. Но като повечето фронтови, съзнаващи, че всяко писмо спокойно може да е последно, винаги завършвах по начин, който предполагаше, че съм в мир със себе си, че приемам възможността да загина и не ме е страх от нея, но че се надявам на по-щастлив изход, разбира се. И между редовете винаги се четеше мисълта, че имам полза от този опит и когато се завърна, ще съм по-добър човек. Надявах се и Господ да чете писмата.

Всичко това идваше малко множко на едно осемнайсетгодишно момче, обаче когато измерва определеното си време на земята в минути, човек пораста бързо.

И ето че след близо три десетилетия пак бях тук, животът ми пак се намираше в опасност и в писмото ми до дома се казваше почти същото: готов съм да посрещна всички превратности, затова и вие бъдете готови.

Оставих факса на Карл до мен на бюрото, защото унищожаването му можеше да се стори подозрително на хората, които вече го бяха прочели.

Изправих се, взех сака и влязох в банята. Измих си зъбите, позаплаках се и си сресах косата.

На вратата се позвъни и аз отидох в дневната да отворя. Носеха куфара ми. Дадох на вьетнамеца един долар. Отворих куфара и навлякох смачкания син блейзър. Нямах търпение да се срещна със Сюзан, затова, без да си разопаковам багажа, взех факса от бюрото и слязох във фоайето.

Връчих бланката на служителя на рецепцията заедно с един долар и го попитах дали ще прати факса веднага и ще ми върне оригинала.

— Съжалявам, господине — отвърна той, — факсовете са заети за целия ден. Ще отнеме един-два часа. Мога да пратя факса и да върна оригинала в стаята ви.

Тоя номер ми беше познат. Можех да ида в Централната поща, обаче там направо щяха да ксерографират факса за ченгетата пред очите ми. Във всеки случай съобщението ми за Карл бе чисто и освен това бързах. Оставих му го. После отидох на касата и обмених петстотин долара в пътнически чекове, за които получих два трилиона донга или нещо подобно.

Потърсих с поглед Сюзан, но я нямаше. Не исках да питам на рецепцията дали се е регистрирала, затова известно време почаках във фоайето. В този съботен следобед имаше много народ. Всички гости бяха бели и ако се съдеше по дрехите им, повечето бяха европейци.

Видях трима мъже на средна възраст, които очевидно бяха американци и също толкова очевидно бяха ветерани. За мои сънародници бяха сравнително добре облечени — дълги панталони, ризи с яки и блейзъри — и се държаха сносно. Единият имаше брада като на Хемингуей и ми се струваше познат — като че ли го бях виждал по телевизията или нещо такова.

Бива ме да правя обосновани предположения за хората — нали с това си изкарвам прехраната. Докато ги наблюдавах как си приказват във фойето, стигнах до заключението, че всички са били офицери, навярно от сухопътните сили или морската пехота, защото нямаха небрежния маниер на пилотите и не ми приличаха на моряци. По-скоро бяха фронтови, а не тилови, и със сигурност през годините бяха постигнали финансов успех. Бяха се срещнали и бяха решили, че е време да се върнат тук. Съпругите им може би пътуваха с тях, обаче сега те бяха сами. Братият даде заповед и тримата се запътиха към бара. Последвах ги.

Седнах на маса с лице към вратата. Вече трябваше да съм се явил в имиграционната полиция, но това можеше да почака. Всъщност ченгетата можеха да вървят на майната си.

Сервитьорката дойде и си поръчах „Сан Мигел“, после поисках още една бутилка.

— Някой идва при вас? — попита тя.

— Да.

Виетнамката постави две салфетки и паничка с фъстъци. Погледнах си часовника, после погледнах към вратата. Сюзан не бе от жените, които можеха да се затруднят от простата задача да вземат такси от летището. Страшно ме притесняваше обаче тая работа с пистолета. Една случайна проверка на документи на летището или дребно автомобилно произшествие по пътя, и щеше да се стигне до престрелка или арест по обвинение в тежко престъпление. Въпреки професията си аз не съм маниак на патлаци и пушки, обаче съм наясно защо толкова много американци държат на правото си да носят оръжие.

Това ме накара да се запитам какво се е случило с милионите М-16, които бяхме предоставили на южновietнамската армия. Откакто бях пристигнал в страната, не бях видял нито едно ченге или военен да носи американски автомат — всички бяха въоръжени с руски калашници, които през войната им бяха любими.

Може би някогашната армия на Южен Виетнам бе заровила оръжието си в зеленчукови лехи или нещо такова. Обаче най-вероятно не беше така. Намирах се в страна на невъоръжени цивилни и въоръжени ченгета и военни. Разгромът бе пълен и нямаше никаква вероятност да избухне бунт. Спомних си снимките от Музея на

американските военни престъпления, масовите екзекуции на бунтовните племена и войници от южновиетнамската армия. В Ханой не си губеха времето.

Къде се бавеше Сюзан?

Сервитърката донесе бирите и ги остави на масата с две чаши. Подписах сметката и ѝ дадох един долар. Пийнах малко бира и хапнах фъстъци, като постоянно си поглеждах часовника и наблюдавах входа.

Чувах тримата американци на съседната маса и ги слушах, за да разсея мислите си от тревоги за Сюзан. Долавях само откъслечни думи и изрази, но военният жаргон и съкращенията ми бяха ясни. Единият говореше нещо за „омитане“, което означаваше медицинско евакуиране с хеликоптер, другият спомена „постъпване“, което означаваше неприятелска ракета, артилерийски снаряд или мина. Третият каза нещо за „стягане“, което означаваше, че всички си умират от шубе. Засмяха се.

Определено бяха фронтовици. Погледнах ги и видях, че се забавляват, стари ветерани като мен, завърнали се, за да сритат звяра в ташаците.

Зачудих се дали и те се чувстват така странно, както се бях чувствал аз на покрива на „Рекс“ и започвах да се чувствам тук в този приятен бар в луксозен хотел, построен край Благоуханната река, където се бяха окопали морските пехотинци и се бяха обстрелвали с врага на отсрещния бряг. Ако не преставаш да бъбриш, заглушаваш картечниците и ракетите. Обаче ако седиш мълчаливо, както правех аз, все още чуваш далечния грохот, който се отдалечава във времето.

Сюзан вече трябваше да е пристигнала. Налагаше се да попитам на рецепцията. Станах и се запътих към изхода.

Точно когато наближавах вратата, тя ненадейно се появи и едва не се блъснах в нея.

— Къде беше, по дяволите? — попитах я вместо поздрав.

— И аз се радвам да те видя.

— Безпокоях се за теб.

— Извинявай. Трябваше да се освежа.

И наистина — носеше една от копринените блузи, които бе купила в Натранг, черен панталон и сандали. Очевидно беше взела душ и се бе гримирала.

— Аз тичам тук да те чакам, а ти се киснеш горе във ваната.

— Какво ще кажеш да те черпя едно?
Обърнах се и се запътих обратно към масата. Седнах и си допих бирата.
Сюзан се настани срещу мен.
— Тази бира за мен ли е?
— Явно.
Тя напълни чашата си, загреба шепа фъстъци и ми подхвърли един. Улучи ме в челото.
После се отпусна назад, отпи от бирата си и запали цигара.
Мълчеше и нямаше да проговори, докато не се успокоях. Знам ги аз жените.
— Ако знаех, че ще се размотаваш, щях да отида на масаж.
Сюзан пак ме замери с фъстък.
— Трябваше да се срещнем тук веднага след... край. Къде е патлакът?
— На сигурно място.
— Къде е това сигурно място?
— Под леглото ми.
— Да не си полудяла?
— Не. Не съм и глупачка. Излязох в градината и го зарових в найлонова торбичка.
Поуспокоих се и саркастично я попитах:
— Запомни ли къде го зарови?
— При оранжевите райски птици. Зарових го, докато миришех цветята.
— Добре. И никой не те видя, нали?
— Надявам се.
— Избърса ли отпечатъците?
— Само своите. Твоите ги оставих.
Поръчах си втора бира. Забелязах, че тримата американци гледат Сюзан — всъщност я зяпаха и я обсъждаха. Мъжете са свини.
— Имаш ли съобщения? — попита тя.
— Да. От К. Искане да те зарежа.
— Е, има ли някакво значение?
— Никакво. Въпросът е приключен. А ти получи ли някакви съобщения?
— Никой не знае в кой хотел съм.

— Басирам се, че бързо могат да научат.

Сюзан се усмихна.

— Хм... Ей, знаеш ли, че настъпва годината на вола?

— Мислех, че сме годината на Торонто Блу Джейс^[1].

— Имам предвид астрологическата година. Стига си ме поднасял.

— Извинявай. Годината на вола.

— Да. Предсказано е, че ще е благоприятна.

— За всички ли?

— Не зная. Съжалявам, че го споменах. Адски си досаден.

Тя се намуси, което ми даде възможност да поразмишлявам за някои неща. „Омъжена за друг американец.“ Карл работеше по случая съвместно с ФБР и това трябваше да означава, че Сюзан е от ЦРУ или разузнавателната служба на външното министерство. Хората от РСВМ припадаха още при вида на оръжие, така че оставаше ЦРУ. Разбира се, можеше да има и друг играч, например военното разузнаване. Във всеки случай това не беше съвсем като да спиш с врага, а по-скоро като да спиш с бизнес конкурент. Или пък Карл лъжеше, което нямаше да е за пръв път. А може и да грешеше, което също нямаше да му е за сефте.

Тя ме откъсна от мислите ми.

— Направих резервация за ранна вечеря. Имат невероятно меню по случай Тет. После ще се разходим из Стария град и ще гледаме празненствата — драконовите танци, куклените представления, музиката и така нататък. След това ще отидем в катедралата на среднощната меса.

Трябваше да е от ЦРУ — кой друг можеше да е толкова нахален, че да ми казва как да си прекарам вечерта?

— Слушаш ли ме?

— Да... Виж, хайде да вечеряме рано и да...

— Нова година е, Пол.

— Не е. Тя беше преди месец.

— Това е тукашната Нова година.

— Не вярвам. Когато пресичаш международната календарна граница, губиш или печелиш само един ден, а не цял месец.

— Според мен трябва да се качиш в стаята си и да вземеш душ, тъй като очевидно не си го направил. После двамата много удобно ще

си полегнем и след това ще се облечем за вечеря.

Не намирах нищо лошо в това, затова се изправих.

— Добре. Да вървим.

— Не може ли да си допия бирата?

— В стаята ми има минибар. Да вървим.

— Възбуден ли си?

— Да. Да вървим.

Тя също стана. Излязохме във фоайето, качихме се с асансьора на петия етаж и аз я заведох в апартамента си.

— О, страхотно е — възкликна Сюзан. — На мен ми дадоха малка стая на първия етаж. С изглед към улицата. Стая сто и шест.

Отиде до стъклената врата и излезе на терасата. Последвах я.

Два моста над Благоуханната река свързваха Стария и Новия град и до по-близкия имаше останки от трети мост, сигурно разрушен през 1968-а.

На отсрещния бряг бе укрепеният град, известен като Цитаделата, императорската столица. От тази височина се виждаше вътрешността ѝ и с изненада установих, че липсва приблизително половината от централната част и на нейно място има само голи участъци, в които се различаваха основите на някогашните сгради.

— Виждаш ли онези стени в Цитаделата? — попита Сюзан. — Това е била Императорската крепост, а в нея е Забраненият порфирен град, в който е можел да влиза само императорът, неговите наложници и евнусите.

— Значи няма да ме пуснат там, само теб.

— Много смешно. — Тя продължи: — Повечето древни сгради са били разрушени през шейсет и осма.

— Виждам. — Утре по обяд или по-късно някъде там долу щях да се срещна с тукашната си свръзка. Надявах се да не е жена.

— Нашият екскурзовод ни разказа, че американците безмилостно бомбардирани града в продължение на трийсет дни и унищожили повечето старини.

Не че исках да защитавам американците, обаче отвърнах:

— Северновиетнамската армия изненадващо превзе града в навечерието на Тет, по време на временното примирие. Трябваша трийсетдневни бомбардировки и сухопътни атаки, за да ги прогоним. Това е то войната.

Сюзан кимна.

— И все пак... жалко.

— Комунистите обикаляли града с имената и адресите на хора, които искали да ликвидират. Разстреляли над три хиляди военни и цивилни. Вашият екскурзовод каза ли ви това?

— Не.

Погледнах на северозапад.

— Моята пехотна рота се беше окопала на ония хълмове, ей там на хоризонта. Виждахме бушуващите сражения в Куанг Три и Хюе. Спуснахме се от хълмовете и се опитахме да не позволим на комунистическата войска да избяга от Куанг Три. После продължихме на юг и пресякохме пътя на бегълците от Хюе.

Тя проследи погледа ми и попита:

— Значи и ти си бил там?

— Да.

— И сраженията са се водили в града, така ли?

— Да. На този бряг на реката, точно където се намираме сега, се бяха окопали морските пехотинци и контролираха Новия град. Куанг Три е на шейсетина километра на север от тук по магистрала номер едно.

— Трябва да идеш в Куанг Три.

— Май наистина ще отида. Изминах дълъг път.

— Ще ми се да дойда с теб, ако искаш компания.

Кимнах.

— Френските войници наричали отсечката от магистрала номер едно от Хюе до Куанг Три „Безрадостния път“. Името останало и ние също ѝ викахме така, макар че някои ѝ казваха „Пътя на засадите“ или „Сдухания път номер едно“.

— Къде е долината А Шау? — попита Сюзан. Посочих на запад.

— Ей там, оттатък оная планинска верига, на седемдесетина километра, близо до лаоската граница. Уединена е, по-скоро е каньон, отколкото долина, заобиколена е от планини и през по-голямата част от годината е потънала в облаци. Понякога е труднодостъпна.

— Идвам с теб.

Погледнах я и се усмихнах.

— Наистина ли преди си била скучна?

— Скучна и глезена. Ако рум сервисът се забавеше, изпадах в ярост.

За последен път погледнах Хюе, обърнах се и влязох в стаята. Отидох в банята, избърснах се и взех душ. Любихме се на удобното легло, после заспахме.

Станахме в шест, облякохме се и слязохме в ресторанта, където имаше шведска маса с новогодишната вечеря.

Всичко беше заето и ни дадоха малка маса за двама до крайречната градина, която според Сюзан не била много далеч от заровения ѝ пистолет.

Всички бяха европейци или американци и забелязах тримата, които бях видял по-рано. Седяха на маса с няколко жени и по жестовете и поведението им прецених, че дамите не са им нито съпруги, нито приятелки. Мъжете бяха в стихията си и жените или бяха очаровани, или се преструваха на такива.

Оркестърът свиреше весела музика и ресторантът представляваше море от усмихнати лица, искрящ кристал и бързаци сервитьори. През 1968-а такова нещо не бе възможно.

Една от шведските маси беше отрупана с истински виетнамски празнични блюда с надписи на няколко езика, за да могат всички да избягват повечето от тях. На другите маси имаше европеизирани виетнамски ястия, китайска кухня и западна храна. Със Сюзан се изплюскахме като прасета, като се тъпчехме с клечки за ядене, ножове, вилици и пръсти.

В девет излязохме от хотела и прекосихме Благоуханната река по моста Транг Тиен.

Вечерта бе хладна и небето се беше изяснило. Луната съвсем бе изтъняла и скоро щеше да изчезне, звездите ярко сияеха. Хиляди хора крачеха по алеята между реката и високите стени на Цитаделата. Градът беше украсен с червени знамена, сградите бяха обкичени със светещи гирлянди и китайски фенери.

Центърът на веселието, изглежда, се намираше около историческата кула срещу главната порта. Там седяха или се разхождаха цели семейства, поздравяваха се и си честитяха новата година.

— Индивидуалното използване на фойерверки е забранено, но градът сигурно ще изстреля няколко ракети като в Сайгон — каза Сюзан. — Когато преди три години пристигнах във Виетнам, фойерверките все още бяха разрешени и на Тет в целия град се гърмеше като в бойна зона.

— Това ми е познато.

Грамадната порта срещу кулата беше отворена и вътре се виждаше декоративен мост, който водеше към императорския палат. Самият дворец бе голям, построен от камък и червено лакирано дърво и с традиционния керемиден покрив. Беше осветен с прожектори и украсен за празника. Зачудих се как е избегнал бомбардировките, но Сюзан поясни:

— Хора и организации от цял свят са дарили пари за реставрирането на двореца в първоначалния му вид.

— Хубаво. Хайде да влезем. И аз ще даря една петарка.

— Тази вечер не можем да влезем. Не виждаш ли ей онези войници, които връщат хората? Сигурно ще има някаква държавна церемония.

— Ще им дам десетачка.

— Откажи се. Имаш си достатъчно проблеми.

Продължихме разходката си край реката, после влязохме в града през една по-малка порта.

Имаше много народ и гледахме драконов танц и няколко глупави куклени представления в импровизирани театри. Музиканти свиреха народна музика на струнни инструменти — беше много съзливлива и нервираща.

Повечето кафенета и ресторанти бяха затворени, обаче открихме заведение, собственост на католическа двойка, което работеше.

Вътре беше пълно с виетнамци и бели, но все пак успяхме да си намерим маса и ни сервираха кафе.

— Хубаво е — казах на Сюзан. — Радвам се, че съм тук.

— И аз.

— Пропускаш купона на семейство Винсънт в Сайгон.

— Единственото място на света, където искам да съм, е тук с теб.

— И аз се чувствам така.

Допихме кафето. Нямаше таксите и циклоси, затова пресякохме Благоуханната река по моста Фу Ксуан и отидохме в Новия град,

където се намираше катедралата.

От моста видях на отсрещния бряг няколко големи спортни комплекса с тенискортове, плувен басейн и игрища.

— Това е Cercle Sportif, старият френски спортен клуб. Има такива в Сайгон и в по-големите градове. Преди са били само за бели. Сега са главно за партийци.

— Комунягите да не би да играят тенис?

— Не зная. Предполагам. Защо не?

— Опитвам се да си представя полковник Манг по тенис екип.

Тя се засмя.

Продължихме по моста и изведнъж в небето проблесна оранжева светлина, последвана от поредица експлозии — потръпнах, после разбрах, че са фойерверки. Сърцето ми се разтуптя и дълбоко си поех дъх.

Сюзан ме погледна.

Почувствах се глупаво, затова се пошегувах:

— Стори ми се, че партизаните са се върнали.

— Точно затова споменах за фойерверките.

Когато слязохме от моста, понечих да пресека улицата, но Сюзан ме спря.

— Виждаш ли онази будка на отсрещния ъгъл? Това е полицейски пост. Ще го заобиколим отдалеч. Понякога досаждат на чужденците. Установих го при предишното си идване тук.

— Полицията не ми е досаждала от четвъртък. Чувствам се пренебрегнат. Да вървим да поспорим с тях.

— Моля те.

Заобиколихме будката.

— Можем да прескочим месата — предложих по пътя.

— Трябва да коленичиш и да благодариш на Господ, че изобщо си жив — отвърна тя.

До катедралата имаше доста път и улиците започваха да опустяват.

— Вече всички са си вкъщи за традиционната вечеря — поясни Сюзан.

— Защо будистите не ходят на среднощна меса в пагодите?

— Мисля, че не се казва меса, а и те се молят, когато имат желание.

В дванайсет без петнайсет стигнахме в катедралата „Нотър Дам“. Все още пристигаха богомолци, главно пеш. Повечето бяха виетнамци, обаче имаше и кръглооки.

Черквата беше внушителна, макар и нова. Дори бе сравнително модерна, едновременно с готически и виетнамски нотки. Предположих, че старите черкви са били разрушени.

Влязохме и си намерихме места на една от последните пейки.

— Щом празникът е будистки, защо има католическа меса? — попитах Сюзан.

— Не зная. Ти си католик. Прати имейл на папата.

Службата започна. Цялата меса и химните бяха на виетнамски, което беше странно, все едно бе дублирано. Прескочих причастieto, както бях постъпил и в сайгонската „Нотър Дам“, обаче повечето присъстващи, сред които и Сюзан, отидоха при олтара. Нямаше от ония прояви на благочестие, каквито могат да се видят в католическите черкви в Щатите, което беше добре, иначе тия тук сигурно щяха да започнат да се покланят, вместо да се ръкуват, и всички щяха да си блъскат главите.

Забелязах, че гражданите на Хюе са по-добре облечени от виетнамците на юг от прохода Хайван, и реших, че е заради студеното време и може би заради по-високо развитата градска култура.

Моят поликултурологичен анализ свърши и последвахме процесията на открития площад пред катедралата.

Хората стояха и си приказваха и някак, не питайте как, Сюзан влезе в разговор с едно местно семейство. Те много се впечатлиха от добрия ѝ виетнамски и елементарния ѝ френски, който също знаеха.

С две думи, отивахме на вечеря у семейство Фам.

— Не им ли каза, че съм лош по характер? — попитах я, докато се влачехме с целия им род.

— За щастие не попитаха нито за теб, нито за мен.

После набързо ми изнесе лекция по виетнамски обноски на масата.

— Не оставяй клечките си в паницата с ориз. Това е символ на смъртта, като ароматичните пръчици на гробищата и семейните олтари. Освен това всичко се поднася на табли. Трябва да опиташ

всяко ястие, което ти предлагат. Ако изпразниш чаша вино или бира, веднага ще ти я напълнят. Остави половин чаша, ако не искаш повече.

— Звучи като в южен Бостън.

— Доизслушай ме. Виетнамците не се оригват като китайците, за да покажат, че храната им е харесала. Смятат го за грубост, като нас.

— Аз не смятам оригването за грубост. Ама нали не съм от горната класа.

Тя ядосано въздъхна.

— Добре, когато се нахраниш, наври си клечките в носа.

— Сигурна ли си?

— Довери ми се.

Семейство Фам живееха в красива къща недалеч от катедралата и явно имаха доста пари.

От ушите ми все още течеше ориз от вечерята в хотела, само че това не беше оправдание да не ям.

Озовах се натикан на ниска маса между стогодишна бабишкера и някакво сополиво хлапе. Срецу мен обаче седеше много яко гадже и знаеше малко английски, ама не достатъчно, за да му покажа какъв съм чаровник. Може и да бе с някой друг, но постоянно се усмихваше и кикотеше, и ми подаваше различните блюда.

Всички знаеха по десетина думи на английски и тия десетина думи не бяха едни и същи, така че разговорът вървеше идеално. Освен това повечето знаеха и френски и аз започнах да си припомням оскъдния си френски езиков запас. Както споменах, добре известните ми виетнамски изрази не бяха подходящи за семейна вечеря. Обаче обмислих дали да не поискам от гаджето да ми покаже личната си карта.

Сюзан седеше в отсрещния край на масата и се забавляваше.

В семейна обстановка виетнамците изглеждаха големи симпатяги, но общественият и търговският живот на цялата страна смърдеше.

— Господин Пол, госпожица Сюзан казва вие били тук през хиляда деветстотин шейсет и осма година — на сносен английски се обърна към мен трийсетинагодишен мъж, който седеше до Сюзан.

— В Куанг Три.

— Наистина? И сражавали с комунистите.

— Нали затова бях тук.

— Убивали?

— Хм... предполагам.

— Браво. — Той се изправи и каза нещо на своите, вдигна чаша към мен и заяви: — За този смел войник, който убива... — Виетнамецът попита нещо Сюзан и довърши тоста си с: — ... убива антихристите.

Всички вдигнаха на здравица и се почувствах принуден да стана. Имах натрапчивото усещане, че участвам в антикомунистическо събиране и нямаше да се изненадам, ако вратата рязко се отвореше и главорезите от министерството на държавната сигурност нахлуеха и арестуваха всички. Карл нямаше да одобри присъствието ми тук. Вдигнах чаша.

— За смелите виетнамски католици. Единственият добър червен е мъртвият червен.

Моят домакин като че ли за миг се смути, но Сюзан преведе думите ми и всички заръкопляскаха.

Погледнах я и видях, че върти очи към тавана. Седнах и зачаках да разбият вратата.

Към два през нощта обмислих дали да не си навра клечките в носа, обаче успяхме да се измъкнем чак към три и улиците бяха съвсем пуси. Освен това бях малко пиян.

— Супер беше, нали? — попита Сюзан.

— Така си е. — Оригнах се.

— Страшно гот си прекарвам с теб.

Пак се оригнах.

— Върхът.

— Много мили хора.

— Да. Малко кръвожадни, ама иначе симпатяги.

— Господин Юен, мъжът, който седеше до мен и който вдигна на здравица за теб, ми каза, че през шейсет и осма комунистите убили много негови роднини. Затова толкова много... мразят режима...

— Знаеш ли, тук всички са пълни с потисната омраза и гняв заради миналото. Полковник Манг, господин Юен, всички. Мечтаят си пак да се хванат за гушите.

Тя не отговори.

— Така или иначе, семейство Фам трябва да внимават. В министерството на държавната сигурност не се шегуват.

— Убедена съм, че внимават.

— Но изобщо не ни познаваха.

— Ние сме американци, при това католици. Е, поне единият от нас е католик.

— Да. — Странно, че според виетнамците всички американци са антикомунисти. Предполагам, че не са срещали нито един професор от известен университет. — Едва ли някой ни е проследил от катедралата и никой не ни следи в момента. Но ти не направи услуга на семейство Фам, като се самопогани на вечеря. Напротив, сигурно ги наблюдават, така че като отидохме там и ние не си направихме услуга.

Сюзан помълча, после отвърна:

— Имаш право. Но тази вечер празнуват даже ченгетата.

— Надявам се.

Известно време повървахме по смълчаните улици.

— Май ти беше приятна компанията на онова момиче срещу теб — по някое време отбеляза Сюзан.

— Кое момиче?

— Онова, с което си приказва цяла вечер.

— А, онова. Тя е монахиня.

— Съмнявам се.

— Уморен съм, Сюзан, боли ме главата и се загубихме.

— Не сме. Хотелът е натам.

Продължихме да вървим и естествено на поредния завой видяхме хотела.

Сюзан ненадейно спря.

— Пол.

— Какво?

— Не трябваше ли днес да се явиш в имиграционната полиция?

— Днес имах работа. Утре ще ида. — Продължихме по улицата.

— Трябваше да идеш днес. Те знаят, че си тук, защото са им съобщили от хотела.

— Ами тогава знаят, че съм тук. Майната им. Полковник Манг не ми опъва много кайшката. Иска да види какво ще правя.

— Откъде знаеш?

— Зная.

— И какво ще се случи утре, когато отидеш на срещата? Ами ако те следят?

— Тайните срещи винаги се подготвят с идеята, че ще те следят. Затова се наричат „тайни“. Трябва обаче да те помоля утре да не ходиш в Цитаделата.

— А... добре.

— Освен ако ти не си моята свръзка.

— Щеше да е интересно.

Стигнахме до хотела.

— Хайде да заобиколим отзад и да ми покажеш къде си го заровила.

— Утре.

— Сега.

— Добре...

Запътихме се към градината зад хотела. Теренът се спускаше към реката и бе терасиран. Осветяваха го ниски лампи.

Докато вървахме по алеята към брега, Сюзан кимна надясно.

— Виждаш ли ги? Оранжевите райски птици?

— Тия цветя ли ядат мухи?

— Не, Пол. Виждаш ли ги?

— Да. Някъде там ли?

— Да. Трийсет сантиметра надясно от средната градинска лампа.

Почвата е много рохкава. Можеш да копаеш с ръка.

— Добре. Утре, преди да тръгнем ще го взема.

— Аз ще го взема.

Не отговорих. Постояхме в градината и погледахме реката. В този час на нощта бяхме съвсем сами. Обърнахме се и тръгнахме към главния вход на хотела.

Влязохме във фоайето и проверихме за съобщения. Имаше две за мен и аз се подписах за получаването им.

Качихме се с асансьора в моя апартамент и аз се стоварих на едно от креслата.

— Господи, остарявам.

— В страшна форма си. Отвори пликовете.

Първо отворих малкия и прочетох на глас:

— Утре сутрин се явете в имиграционната полиция.

— Каишката не е чак толкова хлабава — отбеляза Сюзан.

— Ако бяха сериозно ядосани, щяха вече да са тук.

— Сега е Нова година. Какво е другото съобщение?

Отворих големия плик и извадих факс. Беше от Карл и си го прочетох наум:

Скъпи Пол, навярно последното ми съобщение не е било ясно — наистина трябва да сложиш край на тази връзка. Моля те, отговори ми, че си го направил.

С обич. Кей

Хубавото на това да не си в армията е, че не си длъжен да изпълняваш пряка заповед от военен.

Забелязах и послеслов: „С. ти праща поздрави. Ще те чака в Хонолулу“.

Можеше да ме баламосва, за да ме вкара в правия път. Във всеки случай положението със Сюзан се беше усложнило и не знаех дали искам да се срещна със Синтия в Хонолулу.

Сюзан ме наблюдаваше.

— От кого е съобщението? — попита тя.

— От Кей.

— Всичко наред ли е?

— Да.

— Не изглеждаш спокоен. Може ли да го видя?

— Не.

На лицето ѝ се изписа изражение, в което прочетох болка, обида и ярост.

Изправих се, запътих се към терасата с факса, после се обърнах и ѝ го подадох.

— От госпожа Кей е.

Тя го взе.

— Тази нощ мисля да спя в стаята си.

— Може би така трябва.

Сюзан тръгна към вратата, отвори я без колебание и излезе.

Излязох на терасата и отправих поглед към града отвъд реката. Все още светеха празничните илюминации, главно червени, както можеше да се очаква в червена държава.

Замислих се за семейство Фам. Над тази страна бе надвиснал сив облак, образуван от дима и пожарите на войната, от който се сипеше

омраза, скръб и недоверие.

И не стига това, ами този облак или както го наричаше Карл, тази сянка все още покриваше собствената ми родина.

Наистина, Виетнам беше най-ужасното нещо, случило се с Америка през този век, и навярно можеше да се каже и обратното.

Телефонът иззвъня и аз влязох, за да отговоря.

— Ало.

— Само исках да ти пожелая успех утре.

— Благодаря.

— Ако с теб се случи нещо и се разделим...

— Сюзан, телефоните не са сигурни. Зная какво искаш да кажеш и тъкмо щях да ти се обадя.

— Искаш ли да дойда при теб?

— Не. И двамата сме уморени.

— Добре. Къде и кога ще се срещнем утре?

— В шест часа в бара на хотела. Ще те черпя.

— Добре... а ако закъснееш?

— Прати факс на госпожа Кей. Помниш ли номера?

— Да.

— Предай й всички подробности и изчакай до факс машината или опитай да се свържеш по телефона от пощата.

— Зная.

— Зная, че знаеш. Ти си професионалистка.

— Пол?...

— Да?

— Нямах право да се разстройвам заради онзи послеслов. Извинявай.

— Забрави за това.

— Това между нас е само тук и сега. Казах го съвсем сериозно.

Оставих думите й без отговор.

— Ей, прекарах страхотен ден. Честита Нова година.

— И аз. Честита Нова година и на теб.

Затворихме.

Така. Имах проблем с жена във вражеска държава накрай света, опитвах се да ме арестуват или убият, беше четири часът и на сутринта трябваше да се явя при ченгетата, после по обяд имах вероятно опасна среща. И все пак, кой знае защо, това не ме

безпокоеше. Всъщност не ме вълнуваше цялото времеждие по магистрала 1, включително убийството на двамата полицаи и мъчителното връщане в миналото.

Познавах това чувство: режим „оцеляване“. Животът престава да е сложен. Всичко се свежда до целта да се прибереш у дома.

[1] Бейзболен отбор. — Б.пр. ↑

26.

Не беше най-тежкият новогодишен махмурлук в живота ми, обаче май никога не се бях събуждал толкова рано, за да го осъзная напълно. Взех душ и облякох най-късметлийските си дрехи — син блейзър, бяла риза, панталон цвят каки и мокасини.

Извадих кутия портокалов сок от минибара и изгълтах два аспирина заедно с хапчето против малария. Добре че не ми бяха дали таблетка за самоубийство, защото се чувствах достатъчно кофти, за да я изпия.

Слязох долу, прескочих закуската и извървах пеш няколкото преки до улица „Бен Нге“, където се намираше имиграционната полиция.

Беше студена влажна утрин с висока облачна покривка и улиците пустееха, целите в боклуци от предишната нощ.

Помислих си, че може би трябваше да се обадя на Сюзан, обаче понякога малко раздяла действа благотворно. Бях прекарал повече време далеч от Синтия, отколкото заедно с нея, и страхотно се погаждахме. Е, може би не чак страхотно, ама биваше.

Стигнах до панелната сграда на участъка и влязох. В малкото фойе седеше униформен виетнамец, който ме попита на английски:

— Какво иска?

Вместо да отговоря и да объркам тоя идиот, му дадох ксерокопие на писмото от полковник Манг и той го прочете, изправи се и изчезна в коридора зад бюрото си.

След минута отново се появи.

— Стая. — И вдигна два пръста.

Отвърнах на мирния знак и отидох в стая 2, малък кабинет, чиято врата бе отворена. Зад бюрото седеше униформен мъж на моята възраст, който явно страдаше от още по-тежък махмурлук.

Не ме покани да седна, само известно време ме наблюдаваше. И аз го наблюдавах. Помежду ни премина нещо неприятно.

На бюрото лежаха коланът и кобурът му, в който имаше деветмилиметров чиком. В нито един американски полицейски

участък не можеш да се доближиш до оръжието на ченге. Тук ченгетата бяха немарливи и арогантни. Това ме обиди, а висенето прав ме вбеси.

Ченгето погледна писмото в ръката си.

— Кога пристигнал в Хюе?

Беше ми дошло до гуша от тия глупости.

— От хотел „Сенчъри Ривърсайд“ са ви съобщили кога съм пристигнал. Знаете къде съм отседнал за три дни. Други въпроси?

Не му хареса нито отговорът, нито тонът ми. Виетнамецът повиши глас и почти пискливо попита?

— Защо не се явил тук вчера?

— Защото не исках.

И това не му хареса. Искам да кажа, човекът беше работил на Нова година, в главата му се блъскаха винени дяволчета, а някакъв кръглоок му се дървеше.

Двамата се спогледахме и както казах, помежду ни премина нещо нездраво, което не бе само ядът от махмурлука ни.

— Ти войник тук? — попита ченгето.

— Да. А ти?

— И аз.

Продължихме да се зяпаме и забелязах неравен белег, който започваше от оцелялата половина на ухото му, лъкатушеше отстрани по шията му и изчезваше под разкопчаната му яка. Половината му зъби липсваха или бяха нацърбени, останалите бяха кафяви.

— Кога бил тук? — попита той.

— През шейсет и осма, бях в Първа въздушнопреносима пехотна дивизия, сражавал съм се в Бонг Сон, Ан Ке, Куанг Три, Ке Сан, долината А Шау и из цялата провинция Куанг Три. Бих се със северновиетнамската армия и Виетконг, вие убихте много мои приятели и ние убихме много ваши приятели. Всички заедно убихме много цивилни, включително трите хиляди мъже и жени, които вие очистихте в Хюе. Други въпроси?

Ченгето се изправи и впери поглед в мен. В очите му видях, че побеснява, още преди лицето му да потръпне.

— Други въпроси? — повторих аз. — Ако няма, ще си тръгвам.

— Остава! — изкрещя той. — Остава тук!

Придърпах си стол, кръстосах крака и си погледнах часовника.

Виетнамецът като че ли се смути, после се усети, че трябва да седне, и го направи.

Прокашля се и взе лист хартия. Вдигна химикалката си, овладя се и ме попита:

— Как стигнал в Хюе?

— С автобус.

Ченгето записа отговора ми.

— Кога напуснал Натранг?

— В петък следобед.

— По кое време стигнал в Хюе?

Пресметнах наум.

— В десет-единайсет часа в петък вечерта.

— Къде прекарал нощ?

— В мотел.

— Как казва мотел?

— Не зная.

— Защо не знае?

Когато се налага да обяснявате липсващи интервали от време в полицията, винаги измисляте сексуална връзка, обаче не използвате това оправдание вкъщи.

— В рейса се запознах с една жена. Тя ме заведе в мотела. Биет?

Той се замисли и пак попита:

— Как казва мотел?

— Мотел „Чукарски“. Откъде да зная, по дяволите?

Виетнамецът дълго ме гледа, после каза:

— Къде отива от Хюе?

— Не зная.

— Как напуска Хюе?

— Не зная.

Той почука с пръсти по бюрото до кобура си.

— Паспорт и виза.

Хвърлих ксероксите пред него. Ченгето поклати глава.

— Искат паспорт и виза.

— В хотела са.

— Донеси ги.

— Няма.

Той присви очи и извика:

— Донеси ги!

— Върви по дяволите. — Изправих се и излязох от стаята.

Виетнамецът се втурна след мен и ме сграбчи за рамото. Отблъснах ръката му и двамата застанахме един срещу друг в коридора.

Погледите ни се срещнаха и всеки от нас видя в очите на другия едно и също: бездънна пропаст от чиста омраза.

Бях се приближавал толкова много само до трима виетнамски войници и в двама от тях бях видял и усетил страх. Третият обаче ми бе отвърнал с този поглед, който не излъчваше фронтовашка враждебност, а чиста ненавист, vyplътена във всеки атом на неговото същество, която разяждаше сърцето и душата му.

И за миг, който ми се стори цяла вечност, отново се озовах в долината А Шау, онзи войник пак ме гледаше, аз му отвърях и двамата горяхме от нетърпение да се убием един друг.

Върнах се в настоящето и се опитах да възвърна здравия си разум, ала наистина ми се искаше да убия този човек с голи ръце, да размажа лицето му на каша, да изтръгна ръцете му от ставите, да му смачкам тестисите, да му пречупя гръкляна и да го гледам как се задушава.

Той усети всичко това, разбира се, и също преживя своите кръвожадни фантазии, навярно свързани с остър месарски нож.

Обаче, за разлика от фронта, и двамата имахме други заповеди и неохотно се отдръпнахме от това най-мрачно кътче на сърцата си.

Чувствах се изчерпан, като че ли наистина съм се сражавал, ченгето имаше същия вид.

Почти едновременно си кимнахме, обърнахме се и се разделихме.

Излязох на улицата, спрях и дълбоко си поех дъх. Опитах се да проясня лошите си помисли, но изпитвах почти неовладяемо желание да се втурна обратно вътре и да смажа копелето на кървава каша. Направо усещах как плътта му се цепи под юмруците ми. Насилих се да тръгна.

Известно време крачих безцелно в опит да смъкна равнището на адреналина в кръвта си. Усетих се, че ритам бутилките по улицата и удрям стълбовете. Това не бе добре, обаче беше неизбежно и в крайна

сметка можеше да е добре. За съжаление не действаше успокоително — тъкмо напротив.

Наближаваше девет и Новият град започваше да се раздвижва. Запътних се към Благоуханната река по улица „Хуонг Вуонг“, която ме отведе до моста Транг Тиен. Близко до моста имаше плаващ ресторант, който бях забелязал предишната вечер. По масите на палубата седяха няколко души и аз минах по трапа.

Посрещна ме сънен младеж, който ме настани на една от масите, и аз си поръчах кафе с двоен коняк, което го ощастливи и още повече щеше да ощастливи мен.

По палубата бяха разхвърляни украси, картонени празнични шапки, бутилки от шампанско и дори една дамска обувка. Явно не всички бяха прекарвали нощта на семейната маса и пред домашния олтар.

Донесоха кафето с коняка и аз излях половината чаша в гърлото си. Стомахът ми вече кипеше от жлъч и киселини и горещата течност само допълни нездравата смес.

Седях на леко поклащащата се палуба на речния ресторант и се взирах в мрачните сиви стени на Цитаделата.

Всъщност не исках да мисля за случилото се в участъка — знаех какво и защо се е случило, знаех и че може пак да се случи, навсякъде и по всяко време.

Допих си чашата и поръчах още една. Младежът постави бутилката коняк на масата, явно видял в мен човек, който има нужда от повече алкохол.

След второто кафе с коняк се почувствах малко по-добре и се замислих за работата си. Трябваше да се избавя от евентуалната си опаска и по обяд да се срещна с някого на отсрещния бряг на реката. И ако свързката ми не дойдеше на срещата и пропуснеше алтернативите в два и четири часа, трябваше да чакам вест в хотела и да съм готов незабавно да си замина.

Ако обаче срещата минеше нормално, щях да науча за къде трябва да продължа.

Всеки човек на опасна мисия тайничко се надява всичко да се провали. С нетърпение очакваш да получиш зелен сигнал, и все пак няма да се разочароваш, ако отменят операцията.

Спомнях си това усещане от времето, когато напуснахме хълмовете и се насочихме към Куанг Три със заповед да си върнем града. Когато стигнахме там, южновиетнамците вече бяха свършили мръсната работа и всички скришом бяхме облекчени, ала външно изразявахме огромно разочарование, че не сме успели да се включим в бойните действия. Даже самите ние не си вярвахме. Обаче нали в това се състои мъжкарското перчене.

После в края на март желанието ни да се включим в бойните действия се изпълни — съобщиха ни, че заминаваме за Ке Сан срещу двайсет хиляди добре въоръжени и здраво окопали се северновиетнамци, които от януари бяха обкръжили морските пехотинци в огневата база Ке Сан. Такава вест не може да ти стопли деня.

Едва ли някога ще забравя вида и рева на стотиците хеликоптери, пренасящи хиляди пехотинци към хълмовете край Ке Сан. Ако на този свят има апокалиптично видение, освен ядрена експлозия, трябваше да е тази въздушна атака: изстребители — бомбардировачи пускат стотици петстотинкилограмови бомби, които карат небеса и земя да се разтърсват, реактивни изстребители хвърлят кутии напалм, земята пламти, горят реките, потоците й езерата, горите избухват в огън, цели полета със слонска трева и бамбук се възпламеняват и хеликоптерите непрекъснато обстрелват с ракети и картечници ада под нас, сипят се артилерийски снаряди с мощни експлозиви и бял фосфор и от черната пръст изригват малки вулкани. Небето е черно от дим, земята е червена от огън и тънкият въздушен пласт помежду им е смъртоносна зона от червени и зелени трасиращи куршуми, назъбени нажежени шрапнели и връхлитащи хеликоптери. Апокалипсис сега.

Спомням си как нашият хеликоптер се спускаше към земята и аз стоях на рампата, готов за скок. Войникът до мен доближи устни към ухото ми и надвика грохота на експлозиите: „Ей, Бренър, смяташ ли, че ще ни пуснат?“.

И двамата се засмяхме в потвърждение на онова, за което всички си бяхме мислили, преди да започне атаката, и в този момент бяхме свързани с всеки войник в историята, очаквал звука на сигналната тръба, бойните гайди, свирката, червената ракета или каквото и да е друго, означаващо „Напред“.

Напред. Вече не си човек, нямаш майка, съпруга, не мислиш за никой друг освен за човека до теб. *Напред.* Това е моментът, от който винаги си се ужасявал, това е страхът, който те връхлита нощем, преди да заспиш, и кошмарът, който те събужда. Това е той — тук и сега, в действителност. *Напред.* Посрещни го.

Избърсах лепкавата пот от лицето си и изтрих длани в панталона си.

И после дойде долината А Шау.

Когато си мислиш, че си се спуснал до самото дъно на страха, когато си стигнал до края на тунела и той повече не може да се стеснява и да става по-тъмен, когато вече не си способен да се боиш, в едно далечно кътче на тунела, където се присмиваш на смъртта, откриваш тайна стаичка с най-големия страх: вътре си самият ти.

Изправих се, оставих пет долара на масата и тръгнах по моста към Цитаделата.

През следващите няколко часа обикалях забележителностите с пътеводителя в ръка, правих снимки, возих се на циклоси и таксита и изобщо стъжнявах живота на онези, които се опитваха да ме следят.

Заради нощния празник из града нямаше много хора и имах усещането, че моята свръзка може да почака до два часа, когато улиците щяха да се оживят.

Почти всички наоколо бяха чужденци, така че не изпъквах сред тях. Забелязах, че повечето утринни туристи се движат в организирани групи, но с напредването на деня видях няколко виетнамски семейства, които бяха излезли на разходка. Стените на Цитаделата бяха дълги по над два километра от двете страни и аз се движех там, където имаше най-много хора.

В 11:30 излязох през порта, която водеше към крайречната улица. Запътих се на юг сред тълпи от народ и десетки циклоси, които неотлъчно ме следваха и водачите им крещяха: „Ей! Циклос? Ей! Циклос?“.

Също като в Сайгон и Натранг, те приличаха на представители на победената във войната страна. Победителите напомняха на ченгето в имиграционната полиция. Единствената надежда виждах в очите на децата и дори техните очи невинаги изглеждаха обнадеждаващи.

Продължих покрай реката и стигнах до главната порта срещу кулата, където предишната вечер бяхме дошли със Сюзан. Днес портата беше отворена за публика и аз отново влязох в Цитаделата и пресякох декоративния мост, където правех снимки десетки туристи. Сега се намирах в Императорската крепост, някога достъпна само за императора и неговия двор. Входната зала бе от червено и черно лакирано дърво с много позлатени дракони и зелени демони с изцъклени очи, образи, които не помагат много срещу махмурлук.

Излязох зад двореца и се озовах точно пред Мандаринските зали, номер 32 в моя пътеводител.

Богато орнаментираната сграда била възстановена от пепелището на 1968-а, пишеше в пътеводителя, и имаше онзи стар-нов

вид на павилион в Дисниленд. Снимах я.

Беше 11:45 и нямах представа точно къде трябва да се срещна със свръзката си. Сградата бе голяма и подобно на всички сгради, имаше „вътре“ и „вън“, обаче господин Конуей не се беше конкретизирал, макар че здравомислието налагаше „вътре“, ако валеше, а сега не валеше.

Обиколих Мандаринските зали и вече бях убеден, че не ме наблюдават. Противно на телевизионните филми, почти не е възможно три часа да следиш някого, без да те забележат.

Освен това, ако забележех, че някой ме наблюдава, той спокойно можеше да е моята свръзка.

Опасността, знаех го, не се състоеше в това да ме следят: аз съм по-голям майстор да се избавям от опашки, отколкото женен мъж — от ревнива жена.

Истинската опасност беше свръзката ми да е позната на министерството на държавната сигурност, отдели „А“, „Б“, „В“, „Г“ и „Д“. Почти винаги местният аматьор, нает от някой вашингтонски малоумник, се домъква на тайната среща с петнайсет ченгета след себе си, половината от които с видеокамери.

Слава Богу, не се налагаше да ми предават нищо, което можеше да ме уличи, например кутия документи с надпис „строго секретно“.

Никой не се приближаваше към мен, обаче оставах още пет-шест минути, затова влязох през друг портал, който водеше в Забранения порфирен град, светая светих на Императорската крепост. Тия императори бяха обичали да се уединяват и според Сюзан единствено императорът, неговите наложници и евнусите можели да влизат в Порфирния град. С други думи, цялото това пространство беше запазено само за два ташака. Имах нужда от такова място.

Всъщност в Забранения порфирен град не бе останало много — нямаше императори, евнуси и за съжаление, нямаше наложници, само обширни празни участъци и ниски основи на древни сгради. Единствената цяла постройка беше реставрираната Императорска библиотека, номер 23 в моя пътеводител и втората ми явка в два часа, ако първата не се състоеше.

В Порфирния град имаше доста туристи и чух една двойка на средна възраст да разговаря на английски с американски акцент. Жената мърмореше колко ужасно било, че американските военни

бомбардирани тия архитектурни съкровища и ги превърнали в купчина камъни. Мъжът се съгласи и прибави:

— Ние сеем смърт и опустошение, където и да идем.

Едва ли имаше предвид себе си и жена си, които сееха само глупост, където и да идеха. За да подсиля прикритието си, им предложих да ги снимам заедно пред обраслите с трева развалини. Те, изглежда, се зарадваха и ми дадоха идиотски сложния си фотоапарат.

— Знаете ли, че комунистите атакуваха този красив град по време на примирието за Тет, най-святата нощ в будистката година? — попитах ги аз, докато намествах фокуса. — Усмихнете се. Знаете ли, че комунистическите функционери езекутираха над три хиляди граждани на Хюе, мъже и жени, като ги разстрелваха, разбиваха им главите или ги погребваха живи? Усмихнете се.

Двамата, кой знае защо, не се усмихваха, обаче щяха да запомнят тая снимка, затова направих две пози, втората с мъжа, който се приближаваше към мен и протягаше ръка към фотоапарата.

Той си взе апарата, без да каже дори едно „благодаря“, и си тръгна с жена си не чак толкова арогантен, колкото преди минута, но явно не особено доволен от новопридобитата информация. Но пък когато пътуваш, трябва да научаваш разни неща.

Излязох от Порфирния град, върнах се при Мандаринските зали и се заскитах вътре. Сградата беше голяма и нямах представа как ще ме открие моята свръзка. Ако и двамата имахме опашки, те можеха да ни помогнат да се срещнем за една снимка.

Въпреки несериозността си вече започвах малко да се безпокоя. Бях убеден, че съм сам, обаче не вярвах, че и другият не е под наблюдение.

В 12:20 продължавах да се мотая из сградата и огнедишащите дракони започваха да изглеждат така, както се чувствах аз.

Излязох навън. Слънцето надничаше през пролуките между облаците и бе малко по-топло.

Обиколих Мандаринските зали, ала явно никой не искаше да се запознае с мен.

Срещата не се беше състояла. Имах около час и половина до следващата и през това време можех да отида да си прегледам главата.

Излязох от вътрешния град на крайречната улица, където бях забелязал няколко закусвални. Купих си еднолитрова бутилка вода и

оризова топка, увита в бананови листа.

Настаних се на една пейка до млада виетнамска двойка и позяпах Благоуханната река, изядох един сладолед с пластмасова лъжичка и отпих топла вода от пластмасовото шише.

Отхапах от лепкавата оризова топка. Направо смърдеше. Джеймс Бонд никога не седеше на пейка с махмурлук, не пиеше хладка вода и не ядеше лепкави оризови топки с пръсти.

Благоуханната река течеше бързо заради зимните дъждове надолу по течението видях трите каменни пилони, които бяха носили стария мост. Преди години бях приказвал с един морски пехотинец, който бе участвал в сраженията за Хюе. Та според него човек можел да прекоси реката по трупове, които носело течението. Това си беше чисто преувеличение, типично за морските пехотинци, разбира се, обаче във всяка военна история има зрънце истина, преди да се превърне в цял пясъчник от измислици. Не съм чувал някоя военна история да се смали от преразказване.

Край реката се разхождаха две виетнамки в розови ао дай и дългите им, разделени по средата прави коси ми напомниха за Сюзан. Изправих се, подвикнах им и посочих фотоапарата си.

Те спряха, изкискаха се и ми позираха. Снимах ги и им казах:

— Чук мунг нам мои.

Момичетата отговориха на поздрава и ме подминаха, като продължаваха да се кикотят и да се озъртат през рамо. Това ме поободри.

Повечето хора, струва ми се, водят нормален живот. Но не и аз. В този момент в целия свят едва ли имаше повече от няколко десетки мъже и жени, ако имаше и толкова, които да вършат същото като мен. Повечето тайни срещи бяха любовни и сега се осъществяваха милиони такива, утре и вдругиден щеше да има нови милиони. И някои от тези любовници щяха да умрат, обаче повечето щяха да умрат в обятията на любимите си.

Пол Бренър, от друга страна, или щеше да бъде арестуван, или щеше да получи информация, заради която можеха да го убият, а в най-добрия случай щяха да му увеличат пенсията с няколко долара и щеше да спечели дамата на мечтите си в Щатите.

Във Вашингтон всичко това ми се беше сторило примамливо — е, не чак примамливо, обаче поне нещо, от което можех да имам

някаква полза.

Вдигнах очи към реката и към Новия град на отсрещния бряг. По крайречната алея вървяха хиляди хора. Пропускането на първата среща бе нещо като отлагане на присъдата и имах предостатъчно основателни причини да прекратя изпълнението на задачата, не на последно място заради полковник Манг. Беше време да се прибера в хотела и да се чупя от тая страна.

Продължих да седя на пейката.

В 13:30 се изправих, влязох в Цитаделата през външната стена, после в Императорската крепост, след това през последната стена в Забранения порфирен град. Тогава ми хрумна, че драматично настроените кретени във Вашингтон са схванали символиката на името и разбрах, че тъкмо тук ще се срещна със свързката си и навярно със съдбата си.

28.

Влязох в Забранения порфирен град, пресяхох зеленчуковите лехи и цветните градини и се запътих към Императорската библиотека, единствената оцеляла сграда тук.

Наоколо се мотаеха неколцина туристи, но повечето посетители се разхождаха в градината.

На двайсетина метра от библиотеката клечеше виетнамец и разглеждаше цветята. Изправи се и излезе на алеята пред мен.

— Извинете, господине — на почти перфектен английски каза мъжът. — Имате ли нужда от екскурзовод?

И преди да успея да отговоря, продължи:

— Аз съм преподавател в университета в Хюе и мога да ви покажа най-интересните забележителности в стария град. Аз съм много добър екскурзовод.

Бе около тридесет и пет годишен и носеше обичайния черен панталон, бяла риза и сандали. Имаше евтин пластмасов часовник като всичките си сънародници и лицето му не се отличаваше с абсолютно нищо. Можеше да съм го подминал десетина пъти, без да го забележа в навалищата.

— Колко искате?

— Колкото дадете.

Не отговорих.

— Виждам, че имате пътеводител. Може ли да го погледна?

Подадох му го и виетнамецът го разтвори.

— Да, намирате се точно тук, в Забранения порфирен град. Виждате ли?

— Зная къде съм — без да поглеждам пътеводителя, отвърнах аз.

— Чудесно. Това е най-подходящото място да започнем нашата екскурзия. Казвам се Труонг Куи Ан. Моля, наричайте ме господин Ан. А как да се обръщам към вас?

— Викайте ми Пол.

— Господин Пол. Ние виетнамците сме манияци на етикета. — Той отново приклепна. — Погледнете тази мимоза. Виждате ли, когато

ги докосвам, листата се свиват.

Какъв късмет, да ми се падне бърборещ. Докато господин Ан досаждаше на мимозата, се огледах, за да видя дали някой не ни наблюдава.

Господин Ан се изправи и прелисти няколко страници на пътеводителя.

— Искате ли да видите някое конкретно място?

— Не.

— Тогава аз ще избира няколко забележителности. Интересуват ли ви императорите? Френският колониален период? Може би последната война? Воювали ли сте тук?

— Да.

— О, тогава може би ви интересува битката за Хюе.

Започвах да си мисля, че този човек наистина е екскурзовод, обаче докато зяпаше пътеводителя ми, той попита:

— Сигурен ли сте, че не са ви проследили до тук, господин Пол?

— Да. А вас, господин Ан?

— И мен не.

— Защо пропуснахте първата среща?

— За всеки случай.

Отговорът му не ми хареса.

— Да не би да сте решили, че ви следят?

Виетнамецът се поколеба.

— Не... честно казано, уплаших се.

Кимнах.

— Сега не ви ли е страх?

Той засрамено се усмихна.

— Не. — И прибави: — Нали съм тук.

Нямах намерение да му казвам, че самият аз за малко да пропусна втората среща.

— Наистина ли сте университетски преподавател?

— Да. Ще ви излъжа, ако ви кажа, че не съм привлякъл вниманието на властите. Аз съм виеткиец. Знаете ли какво означава това?

— Зная.

— Добре. Но иначе властите нямат основание да ме наблюдават.

— Никога ли не сте правили нещо подобно?

— Веднъж, преди около година. Обичам да помагам, когато мога. Завърнах се преди четири години и от време на време ме молят за малки услуги. Хайде да се поразходим.

Закрачихме по алеята.

— Комунистите си приписват всички заслуги за реставрирането на този комплекс, но истината е, че са оставили целия императорски дворец да се доразруши, защото е свързан с императорите — каза господин Ан. — Те се отнасят с подозрителност към историята и към всичко, което е било преди тях. Някои западни организации обаче осъществиха натиск върху властите да възстановят много от разрушеното през войната. Западът осигурява парите, разбира се, и комунистите събират печалбите от туризма.

Намирахме се във външната част до императорския палат и господин Ан ме поведе към цветна градина, образувана от разрушените основи на някаква сграда.

— Баща ми беше офицер в южновietнамската армия — продължи той. — Капитан. Убили са го точно на това място, където сега е градината, а някога се е издигала сграда от императорския дворец. Открили го след сражението в развалините заедно с още петнайсет офицери и цивилни, с ръце, завързани зад гърба и с дупки от куршуми в главата. Явно комунистите са ги екзекутирали.

Разбрах, че господин Ан предявява антикомунистическите си акредитиви, обаче тая история спокойно можеше да е пълна измислица, което не бях в състояние да проверя.

— Когато той умря, аз бях съвсем малък, но си го спомням. Служеше тук, където живее семейството ми. Онази вечер си бяхме вкъщи, вечерта на Тет хиляда деветстотин шейсет и осма година, оттатък реката в Новия град, и изведнъж баща ми скочи от стола си и извика: „Изстрели!“. Майка ми се засмя и отвърна: „Това са фойерверки, скъпи“.

Наблюдавах господин Ан. Бе вперил очи в земята и преживяваше спомена.

— Татко взе автомата си и се запъти към вратата по чехли — обувките му бяха в ъгъла. Викаше ни да отидем в бункера зад къщата. Всички вече бяхме много уплашени, защото чувахме крясъците на улицата и фойерверките се бяха превърнали в изстрели.

Виетнамецът замълча за миг, без да откъсва поглед от градината. Приличаше на малко момче, забило очи в краката си.

— Баща ми се поколеба на вратата, после се върна, прегърна майка ми, своята майка и петте си деца, мен и моите братя и сестри. Всички плачехме и той ни побутна към задния изход, който водеше към бункера в градината.

Господин Ан откъсна едно цвете, завъртя го между пръстите си и го хвърли на земята.

— Останахме в бункера заедно с още две семейства цяла седмица, докато дойдат американците. Когато се върнахме в дома си, видяхме, че е изчезнала цялата празнична храна, а бяхме много гладни. Вратата беше разбита, но къщата беше оцеляла. Така и не узнахме дали татко е бил пленен вкъщи, или на път за бойната си част. Атаката беше изненадваща и комунистите влязоха в града без нито един изстрел от наша страна. Баща ми би искал да загине с войниците си и отначало смятахме, че се е случило така. Но после през март, когато цивилните и военните разчистваха развалините, откриха разложени трупове от много кланета. Баща ми носеше личен номер, който му бяха направили американците, и по него го разпознаха, точно тук, където някога е имало сграда. Комунистите са ги разстреляли вътре. Радвам се, че е носил номера си, защото така можахме да го погребем. Повечето семейства нямаха кого да погребат.

Господин Ан отново замълча, после закрачи напред. Последвах го.

Излязохме от Цитаделата и тръгнахме по речния бряг.

— Значи сте били войник тук, така ли? — попита ме той.

— В Първа въздушнопреносима пехотна дивизия през шейсет и осма, главно в Куанг Три.

— О, в такъв случай районът ви е познат.

— Донякъде.

— Как ви се струва? Виетнам имам предвид.

— Мирен.

— Смазаха духа на нашия народ.

— Кой го смаза?

— Режимът.

— Затова ли се върнахте?

— Това е моята родина. Ако в Америка имаше диктатура, нямаше ли да живеете там?

Интересен въпрос.

— Ако американската диктатура беше също толкова неефикасна, колкото тази, може би щях да живея там.

Господин Ан се засмя.

— Е, комунистите може да ви се струват неефикасни, но напълно унищожиха всякаква опозиция.

— Вас са ви прескочили. И много други хора, които мразят режима.

— Може би трябваше да кажа „организираната опозиция“. — И прибави: — Не са спечелили много сърца и улове.

Подминахме моста Фу Ксуан и господин Ан настоя да ме снима с моя фотоапарат на фона на реката, после от другата страна на фона на стената на Цитаделата. Не изглеждаше особено нервен от тази среща, заради която можеха да го разстрелят, обаче сегиз-тогиз зървах в очите му известно безпокойство.

— Предполагам, че ако имат намерение да ни арестуват, ще изчакат да видят дали ще се срещнем с още някого — казах, докато той ме снимаше.

Господин Ан ми подаде фотоапарата.

— Да, ще почакаат.

— Страх ли ви е?

— Умирам от страх — усмихна се той. — Нали знаете, че сме непроницаеми.

Продължихме покрай реката. От господин Ан исках само истинското име на селото, в което трябваше да отида, някои насоки и всичко останало, което му бяха казали да ми предаде. Обаче той не бързаше и може би бе добра идея да приличаме на турист и екскурзовод.

— Завърших Калифорнийския университет в Бъркли — каза виетнамецът.

— Нали казахте, че не искате да имате нищо общо с комунисти.

Той се изкиска.

— Живял съм главно в северна Калифорния, но една година пътувах из цяла Америка. Удивителна страна.

— Откъде взехте пари? — попитах го.

— От държавата.

— Много мило от нейна страна. И сега ги връщате.

Отговорът на господин Ан се позабави.

— Вашето правителство има програма за... как да се изразя... за привличане на агенти на влияние, вьетнамски бежанци, които като мен обещава да се завърнат във Виетнам за период най-малко от пет години.

— Изобщо не съм чувал за това.

— Няма и да чуете. Но ние сме хиляди и симпатиите ни са насочени по-скоро към Вашингтон, отколкото към Ханой.

— Разбирам. И какво ще правите? Революция ли ще вдигнете?

— Не, надявам се. — Той пак се засмя. — Просто трябва да сме тук и фино да влияем върху мисленето на хората. А и на властите, ако е възможно. Повечето вьеткиеу са предприемачи, някои като мен са учени, единици дори са на държавна служба, в полицията и армията. Поотделно ние нямаме власт, но като цяло сме достатъчно много и ханойското правителство се колебае, преди да направи крачка назад към социализъм и изолация. Частната инициатива, търговията и туризмът са тук завинаги. Разбирате ли?

— Да, струва ми се. И вие насаждате подривни идеи в главите на студентите си, така ли?

— Определено не в аудиторията. Но те знаят къде да дойдат, когато искат да чуят истината. Известно ли ви е, че е забранено да се говори за трите хиляди граждани на Хюе, които комунистите са екзекутирали? Всеки го знае, всеки има убити роднини, но за това не се споменава в нито един учебник.

— Е, господин Ан, ако от това ще се почувствате по-добре, и в американските учебници по история рядко се споменава за клането в Хюе. Ако искате да прочетете за кланета, потърсете Ми Лай.

— Да, знам.

Стигнахме до отсрещния ъгъл на стената и на речния бряг видях огромен пазар. Господин Лай ме поведе натам, към една малка закусвалня с маси и столове на брега.

— Може ли да ви почерпя нещо?

— Една кола.

Виетнамецът отиде на касата.

Седнах и се огледах. В тази страна трудно може да се каже дали виждаш едни и същи хора два-три пъти, особено мъжете, които масово носят черни панталони и сандали с чорапи. Някои ризи се различаваха, но повечето бяха бели. Косите им бяха черни и с еднакви прически, нямаха бради и мустаци, освен старците, и никой не носеше шапка. Някои бяха по якета, всички с еднаква кройка и жълто-кафяви. Забелязах, че някои четат с очила, ала иначе почти никой не носеше очила с диоптри, въпреки че всички шофьори явно имаха нужда.

За разлика от Сайгон и Натранг, навалицата от виетнамци в Хюе представляваше еднообразно море.

Господин Ан седна и ми подаде кутия кола. За себе си бе взел чаша горещ чай и хартиено пакетче нелющени фъстъци — изглежда, обичаше да ги чисти.

Виетнамецът най-после пристъпи към въпроса.

— Искате да посетите едно село, нали така?

Кимнах.

Той побутна шепа фъстъци към мен.

— Селото е в далечния север. Северен Виетнам.

Кофти. Надявах се да е в някогашния Южен Виетнам, някъде наблизо, обаче Тран Ван Вин беше северновиетнамски войник, така че какво бях очаквал?

— Селото е малко и го няма на повечето карти — като се преструваше, че прелиства пътеводителя ми, продължи господин Ан.
— Аз обаче направих подробни, макар и дискретни проучвания и смятам, че търсите точно това място.

— Ами ако не е то?

Той сдъвка няколко фъстъка.

— Поддържам постоянна връзка по факса с някои хора в Америка и вашите специалисти са съгласни, че търсите селото, което открих. Деветдесет процента съм сигурен.

— Достатъчно висок процент вероятност за държавна инстанция.

Той се усмихна.

— В този район почти не ходят чужденци и трябва да има причина за вашето пътуване до там.

— Сам ли трябва да си я измисля?

— За щастие близо до селото има едно място, което привлича малко туристи. Казва се Диен Биен Фу. Чували ли сте за него?

— Последната битка от френско-индокитайската война.

— Да. Там ходят военни от всякакви националности, за да изучават историческото бойно поле. Затова ще трябва да отидете там. След като разгледате музея и направите снимки, попитайте някой местен къде е онова селце. Намира се на по-малко от трийсет километра северно от Диен Биен Фу. Но внимавайте кого питате. Там на север докладват всичко на властите. Той отпи глътка чай и продължи:

— Бил съм в Диен Биен Фу, затова мога да ви кажа, че край музея и на пазара се събират много планинци, за да продават занаятчийските си произведения на туристите. Те са главно от племената хмонг и тай. Сигурно си спомняте от службата си тук, че планинците не са особено предани на виетнамските власти. Не че са антикомунисти, но мразят виетнамците — прибави господин Ан. — Затова се обърнете към планинец, не към етнически виетнамец. Може да попаднете на някой, който да знае английски, но повечето знаят френски, тъй като туристите са главно французи. Знаете ли френски?

— Un peu.^[1]

— Bon^[2]. Опитайте се да се представите за французин. Мисля, че можете да се доверите на планинците.

— Обяснете ми защо да се доверя на вас.

— Това ще отнеме малко време — отвърна господин Ан. — И каквото и да ви кажа, няма да останете убеден. Както виждам нещата аз, господин Бренър, просто нямате друг избор.

— Откъде знаете името ми?

— В случай че се наложи да ви потърся в хотела.

— В такива ситуации е крайно необичайно да знаете кой съм — казах аз. — Не че съм расист, обаче вие не сте американец и не отговаряте на критериите за човек, който би трябвало да знае и името ми, и целта ми.

Той ме изглежда, после се усмихна.

— Аз имам близки в новата си родина. Вашите власти ми вярват, но за да се подсигурят, уредиха семейството ми да ме чака в Лос Анжелис. Заминавам за Щатите в деня, в който вие напускате Хюе.

Ако не пристигна в Лос Анжелис, ще приемат, че съм предал и тях, и вас.

— За мен е малко късно, приятел.

— Нямам намерение да ви предавам, господин Бренър. Всъщност ви желая успешно пътуване, защото ако с вас се случи нещо, това няма да се отрази добре нито на мен, нито на семейството ми в Лос Анжелис.

— Разбирам. Е, ние поне не разстрелваме хората.

— На мен пък ми казаха друго.

Не отговорих. В крайна сметка залозите бяха адски големи, каквато и да беше играта, и господин Ан или бе предан на Чичо Сам, или го беше шубе за семейството му, или и двете. Във Вашингтон не си играеха.

— Добре — казах аз. — Извинете, ако съм ви обидил.

— Ни най-малко. Въпросът си беше съвсем основателен и нужен. Вие рискувате живота си.

— Благодаря.

— За вас няма значение дали съм предан, или действам по принуда. На ваша страна съм.

— Супер.

Господин Ан помълча, сдъвка няколко фъстъка, после каза:

— Каквато и да е задачата ви, господин Бренър, предполагам, че е достатъчно важна, за да заложите живота си. Иначе би трябвало да се качите на следващия самолет за Ханой или Сайгон и да се махнете от тази страна. Виетнам може да е приятно място за средния западен турист, но ако се отклоните от туризма, властите ще са безмилостни. Помолиха ме да ви помогна и аз се съгласих — прибави той, — с което изложих на опасност и собствената си сигурност. Не знам за какво става дума, но съм от онези виетнамци, които все още вярват на американците.

— Аз пък не им вярвам.

Засмяхме се.

— Добре, ако сте такъв, за какъвто се представяте, благодаря ви — казах аз. — Ако не сте, предполагам, че ще ви видя на процеса си.

— Ще извадите късмет, ако ви изправят пред съд. Ще ви кажа нещо, което може и да не знаете — в Ханой маниакално се боят от

ФУЛРО. Чували ли сте за тази организация, Front Unitie de Lutte des Races Opprimees, Единен фронт за борба на потиснатите раси?

Пак си спомних снимките в Музея на американските военни престъпления в Сайгон.

— Да, чувал съм за ФУЛРО.

Господин Ан имаше още добри новини за мен.

— Ще прекосите територия на ФУЛРО. Ханойските власти са безпощадни в преследването на тези партизани и в отношението си към американците, които са осъществили връзка с тях. Ако задачата ви го изисква и ви заловят, очаквайте да ви измъчват и после да ви разстрелят. Това е абсолютно сигурно.

Е, задачата ми не го изискваше, обаче ми хрумна, че трудно ще го обясня, ако ме арестуват. Винаги бях смятал, че ако ме хванат, в най-лошия случай ще изтърпя няколко седмици или месеца неприятности и ще последва дипломатическо уреждане на проблема, в резултат на което ще ме репатрират в Щатите. Само че ако включех в уравнението ФУЛРО, спокойно можех да съм последният американец, изчезнал по време на бойни действия във Виетнам.

Господин Ан се оказа бездънен кладенец на интересни факти.

— Агенти от ЦРУ, спецчастите и американски наемници са ходили в отдалечените части на страната, за да помагат на ФУЛРО. За повечето няма никаква информация.

— Благодаря за окуражаването.

Виетнамецът ме погледна.

— Виетнам е нещастна страна, страна, чиято история е обръщала брат срещу брата, баща срещу син. Тук на юг не знаете на кого да вярвате. Но на север ще ви е много по-лесно — не вярвайте на никого.

— Освен на планинците.

Господин Ан не отговори, а отпи глътка чай и ме попита:

— Идването ви тук донесе ли ви спомени?

— Разбира се.

— В тази страна повечето от военното поколение са мъртви или избягали. Онези, които помнят войната, не говорят за нея. Властите празнуват всички комунистически победи и смятат дори пораженията си за триумфи. Щом трийсет години са жънали само победи, защо им е трябвало толкова време, за да спечелят войната?

Въпросът беше реторичен, обаче отговорът гласеше:

— Победителите пишат историята.

— Трябваше да отида в Америка, за да науча историята на собствената си родина — продължи господин Ан. — Ако достатъчно дълго слуша Ханой, човек започва да се съмнява в собствената си памет и разум.

— Във Вашингтон е същото, господин Ан.

— Само че вие се шегувате с това. А тук няма шега.

— Още колко години ви остават тук?

— Една.

— А после?

— Не знам. Може да остана... положението се подобрява...

— Една моя приятелка американка е тук от три години и като че ли не може да си тръгне.

— Всеки си има лични основания да остане или да замине. Виетнам е интересна страна, господин Бренър, в много отношения динамична страна, излизаща от дълъг кошмар и преживяваща социално-икономически промени. За много хора, особено американци, преходът е вълнуващ и предлага много възможности. Веднъж един американец ми описа Виетнам като Дивия запад, място, където зарязваш миналото си и хвърляш всичко в преследване на богатството си.

— Бог да е на помощ на Виетнам.

Господин Ан се усмихна.

— В Япония, Сингапур или Корея може да умрете от скука. Тук няма да умрете от скука.

— Със сигурност. — Допих си колата и си погледнах часовника.

Виетнамецът забеляза жеста ми.

— Селото, което търсите, не се казва Там Ки, а Бан Хин и е в провинция Лай Чау. Пътуването е трудно. Само два пъти седмично има самолет от Ханой, а според моите инструкции вие не бива да минавате през столицата. Във всеки случай местата в самолетите обикновено са запазени седмици предварително. Така че трябва да отидете по суша. За съжаление от тук няма автобуси, само от Ханой. Пътищата, особено по време на дъждовете, са опасни и вие вече знаете, че нямате право сам да наемате кола. Трябва ви кола с шофьор.

— Може би ще си остана вкъщи.

— Вие решавате. Но ако бях на ваше място, щях да взема кола четири по четири с опитен шофьор. В зависимост от маршрута, който изберете, разстоянието от Хюе до Диен Биен Фу е между деветстотин и хиляда километра. За щастие първите петстотин са по магистрала номер едно за Ханой. По някое време южно от столицата трябва да отбиете по път, който да ви отведе до шосе номер шест, по което ще прекосите планината до Диен Биен Фу.

Той отвори пътеводителя на карта на Северен Виетнам и ми я показва.

— Виждате ли Диен Биен Фу?

Погледнах картата и забелязах мястото в крайната северозападна част на страната, близо до Лаос. Видях и шосе 6, което излизаше от Ханой и лъкатушеше през планината до Диен Биен Фу.

— В какво състояние е шосе номер шест?

— По това време на годината — в лошо. Всъщност през цялата година. Пътищата до самото шосе са още по-трагични.

— По трагични от Ню Джърси ли?

Господин Ан се усмихна.

— На картата ще видите два-три пътя, които водят от магистрала номер едно до шосе номер шест, преди да стигнете до Ханой. Трябва да изберете някой от тях в зависимост от климатичните условия, състоянието на пътя и навярно други фактори, които ще можете да определите едва щом настъпи моментът да отбиете от магистрала номер едно. — Той ме погледна.

— Разбирам. А как да обясня на шофьора защо не искам да мина през Ханой, за да изляза на магистрала номер шест за Диен Биен Фу?

— Кажете му, че обичате опасните планински пътища през дъждовния сезон.

Не беше смешно.

— С малко късмет за два дни ще стигнете до Диен Биен Фу.

Зачудих се какво си мислят ония идиоти във Вашингтон.

— Възможно ли е да наема малък самолет от „Хюе-Фу Бай“?

— Не и във Виетнам, господин Бренър. Частните полети са строго забранени.

— Как са стигнали до там французите?

— Скочили са с парашути — усмихна се господин Ан. — Има и друг път. Можете да вземете самолет до Виентян, столицата на Лаос, и

от там до Диен Биен Фу са само сто и петдесетина километра. Но първо ще ви трябва виза и после ще се наложи да пресечете виетнамската граница, а това може да се окаже по-трудно.

— Е, благодаря за урока по география, господин професор. Сигурен съм, че ще се добера до Диен Биен Фу, преди да изтече визата ми.

— Вземете опитен частен шофьор със здрава кола четири по четири. Ще успеете. Но не минавайте през „Видотур“.

— Известно ми е.

Господин Ан зарови пръсти в купчинката празни обелки от фъстъци.

— Казаха ми да ви предам някои инструкции.

Не отговорих.

— Ако откриете човека, когото търсите, трябва да му предложите да купите всичките му сувенири от войната. Ако е мъртъв, удостоверете смъртта му и направете същото предложение на семейството му. Ако е жив, трябва да го снимате и да установите местожителството му с карти и снимки. Може да се наложи по-късно правителството да го потърси. Пак не отговорих.

Господин Ан, изглежда, се чувстваше неловко и избягваше погледа ми.

— А може да решите сам да приключите въпроса и така да спестите по-нататъшните главоболия около установяването на нови контакти с този човек.

— Извинете, бихте ли повторили?

Той го направи.

— Не съм съвсем сигурен, че разбирам значението на думите ви — казах аз. — А вие?

— Не, господин Бренър. Казаха ми, че вие ще разберете.

— Нима? Ами ако ги разбере грешно и реша, че трябва да го убия, докато те са искали да кажат нещо друго?

Господин Ан не отговори пряко на въпроса ми, а каза:

— След дълга и ожесточена война остават много неуредени сметки.

Проблемът едва ли бе свързан с неуредени стари сметки, нито с отплата за нещо, случило се в подземния свят на шпионажа, програмата „Финикс“^[3] или нещо подобно. Тран Ван Вин беше

обикновен войник, присъствал на нещо, което не бе трябвало да види. Обаче господин Ан смяташе, че е свързано с мръсната тайна война, което изглеждаше логично или поне така му бяха казали.

— Във всеки случай — завърши вие트남ецът — с това вашата задача ще бъде изпълнена и вие трябва незабавно да се отправите за следващото си местоназначение с придобитите вещи. Това съобщение е дословно и не ми е известно нищо повече.

Не отговорих.

— Както знаете — продължи той, — довечера и утре трябва да останете тук и после да заминете за Диен Биен Фу и въпросното село. Ако има промяна в плана или получа нова информация за вас, ще ви потърся в хотела. Разполагам със сигурни средства за връзка с някои хора в Сайгон и ще ги осведомя, че срещата ми с вас е била успешна. Сега можете да ми предадете съобщение, което да им пратя.

— Просто им кажете, че разбирам задачата и дълга си и че справедливостта ще възтържествува.

— Добре. Аз ли да си тръгна, или искате вие да сте пръв?

— Аз ще съм пръв. — Взех няколко фъстъка и ги прибрах в джоба си. — Оставям ви този пътеводител. Искам да го върнете в хотела ми на сутринта, когато заминавам за Диен Биен Фу, деня на вашия полет за Лос Анжелис. Така ще се уверя, че не са ви арестували и че операцията ми не е компрометирана. Ако не го получа, ще си запазя правото да напусна страната. Можете да съобщите и това.

— Разбирам.

Изправих се, извадих от джоба си десет долара и ги оставих на масата.

— Благодаря за интересната обиколка.

Той стана и се ръкувахме.

— Лек път, господине — пожела ми господин Ан. — Честита Нова година.

— И на вас.

Тръгнах си през пазара, излязох на крайречната улица и се запътих към моста, по който се влизаше в Новия град.

Наближаваше четири следобед в първия ден от Новата година, годината на вола. А можеше да е и последният ден от годината на глупака, тоест моят последен ден. Как се забърквам в такива неща? Все затъвам в какви ли не лайна: следствия на самоубийства, които

слагат край на кариерата ми, опасни задачи във вражески страни и сложни любовни връзки.

Стигнах до тротоара на моста Транг Тиен и спрях. Счупих няколко фъстъка и хвърлих шушулките в реката. Лапнах фъстъците и ги сдъвках.

Небето бе покрито с плътни облаци и ръмеше. Беше влажно и студено. Благоуханната река бързо се носеше към морето.

Вярно бях разбрал господин Конуей на „Дълес“ и господин Ан в Хюе. Във Вашингтон искаха Тран Ван Вин мъртъв и щяха да са доволни, ако го убиех аз. И изобщо не си бяха направили труда да ми обяснят причините, освен съображения, свързани с националната сигурност, което можеше да означава всичко и обикновено се оказваше точно така.

Вашингтонските гении не ми бяха казали предварително защо този тип трябва да бъде очистен, защото ако вече беше мъртъв, аз, щях да разполагам с информация, която не е предназначена за мен.

Обаче кой знае защо, изглежда, си мислеха, че ако и когато се срещна с господин Тран Ван Вин, ще зная причината и ще направя каквото трябва.

Онова, което бе видял този нещастник в развалините на Куанг Три по време на Тет шейсет и осма, сега го преследваше и щеше да го убие. А това наистина нямаше да е честно, ако беше оцелял през войната и бе остарял... е, ако беше на моята възраст, която не е пределна, а зряла.

Опитах се да съсредоточа всичките си значителни дедуктивни способности върху тая загадка и като че ли се приближавах към нещо, ала то постоянно ми убягваше.

Лесно стигнах обаче до следния извод: щом видяното от господин Вин щеше да му донесе смърт, тогава информацията от господин Вин щеше да донесе същото на мен.

[1] Малко (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Добре (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Секретна програма на ЦРУ, първоначално разработена за „неутрализиране“ на членове на цивилната инфраструктура на Националния фронт за освобождение. — Б.пр. ↑

29.

Седях в бара на хотел „Сенчъри Ривърсайд“ и пиех втори скок със сода. Дребосъкът на пианото свиреше „Странници в нощта“. Беше шест и десет и наоколо гъмжеше от туристи и хубавки сервитьорки с минижупи, които бързаха и все объркваха поръчките на клиентите.

Започвах да се чудя дали на Сюзан не ѝ е писнало и няма да ми върже тенекия. На жените не им пука къде се намират, когато се ядосат на кавалера си. Жени са ми правили сцени в съветска Москва, Източен Берлин и на други места, където не бива да привличаш вниманието.

Имаше вероятност и да са я прибрали за разпит. След сутрешния театър в участъка нямаше да се изненадам, ако решаха да ме тормозят чрез нея. Въпреки преструвките ни те знаеха, че сме заедно.

Повече ме безпокоеше обаче пистолетът и вероятността някой да я е видял, докато го е заравяла. Но даже да бяха предупредени, ченгетата нямаше да направят нищо, докато някой не се опитахе да го изкопае, и тъкмо затова възнамерявах да го оставя там.

Поръчах си още един скок. Тримата ветерани седяха през няколко маси от мен и се радваха на компанията на три жени на около двайсет и пет години, достатъчно млади, за да са им дъщери. Тия момчета можеше да са били офицери, обаче не бяха джентълмени. Бяха свине.

Жените приличаха на американки и се държаха като такива, но иначе не можех да кажа нищо за тях, освен че са туристки и обичат мъже на средна възраст с дебели портфейли.

Така или иначе, стана 18:30 и започвах малко да се тревожа. Затова е най-добре да пътуваш сам, особено когато си на рискована операция. Достатъчно ми е да пазя собствения си гръб и без да мисля за някой цивилен.

Обаче тя може и да не отговаряше на тази характеристика. Това ме накара да се замисля за господин Ан, който също като нея правеше малка услуга на Чичо Сам. Виетнам се превръщаше в Източен Берлин след Студената война: тъмни хора вършеха сделките си, правеха

услуги и си държаха очите и ушите отворени. В ЦРУ сигурно бяха доволни, след като пак имаха къде да разбъркват говната.

Американците, разбира се, не обичат да губят и са научили ценен следвоенен урок от немците и японците: ако изгубиш войната, купи страната на победителя.

Сюзан се появи на входа и се огледа. Изправих се, тя ме забеляза и се усмихна. Винаги можеш да определиш дали някой искрено се радва да те види по усмивката му, когато те забележи в тълпа.

Носеше черни дънки и бяла копринена блуза с остро деколте, които до този момент не бях виждал.

Прегърна ме и ме целуна.

— Разбрах, че си се прибрал — проверих на рецепцията.

— Жив и здрав съм.

Тя седна и аз се настаних срещу нея.

— Е, как мина? — почти развълнувано попита Сюзан. — Имаше ли среща?

— Мина добре. Ти какво прави днес?

— Пазарувах и разглеждах забележителности. Е, с кого се срещна?

— С една евразийска хубавица.

— Стига, Пол, вълнуващо е. Мъж ли беше? Американец или виетнамец?

— Мъж. И повече нищо няма да ти кажа.

— Знаеш ли къде отиваме сега? — Явно не ме чуваше.

— Да. И точка по въпроса.

— Далеч ли е от тук?

— Какво ще пиеш?

— „Сан Мигел“.

Махнах на сервитьорката и ѝ поръчах бира.

— Къде се срещнахте? — попита Сюзан. — Къде беше номер трийсет и две? Басирам се, че е място, обозначено на картата в пътеводителя.

— Как спа?

— Спах като къпана, събудих се по обяд. Ходи ли в имиграционната полиция?

— Да.

— Нормално ли мина?

— Да. Всъщност разменихме няколко по-остри думи.

— Добре. Когато любезничиш с тях, започват да си мислят, че гласиш нещо. Когато си отвориш устата, решават, че си чист.

— Известно ми е. Бил съм ченге.

— Както ме помоли, не се приближавах до Цитаделата и сега трябва да ми разкажеш къде се срещна с онзи човек.

— Очевидно сме се срещнали в Цитаделата.

— Смяташ ли, че са ви следили?

— Не. За него не зная. Днес ли си купи тези дрехи?

— Да. Харесват ли ти?

— Много.

— Благодаря.

Донесоха бирата ѝ и тя си наля. Чукнахме се.

— Извинявай за снощи — каза Сюзан. — Кавгата беше излишна.

— Няма нищо. И аз ти досаждах за Бил.

— Така е. Избавих се от него.

Не отговорих.

Пак погледнах тримата ветерани. Зяпах Сюзан, въпреки че вече си имаха три мацета. Какви свини!

— Какво гледаш?

— Тримата американци ей там. Бивши кашици или морски пехотинци. Вчера ги видях тук, после на вечеря. Зяпат те.

— Готини са.

— Те са прасета.

— Жените, изглежда, се забавляват.

— И те са прасета.

— Май ревнуваш.

— Не. Ти си най-красивата жена в бара.

— Много си мил. — Сюзан върна разговора към работата. — Е, знаеш ли как ще стигнеш до мястото, където трябва да отидеш?

— Да, струва ми се.

В бара беше много шумно и никой не можеше да ни чуе. Пианистът свиреше „Имало едно време“ на Тони Бенет. Реших, че е настъпил моментът да стигна до дъното на някои неща, които можеха да се отразят на здравето ми.

— Ще ти задам няколко въпроса — казах аз. — Гледай ме право в очите.

Тя остави бирата си на масата, наведе се напред и ме погледна.

— За кого работиш?

— За „Американ-Ейжън Инвестмънт Корпорейшън“. Понякога правя услуги на американското консулство в Сайгон и посолството в Ханой.

— Правила ли си услуги на резидента на ЦРУ в Сайгон или Ханой?

— В Сайгон. Само веднъж.

— Искаш да кажеш сега.

— Да.

— Плащат ли ти?

— Разходите.

— Обучавали ли са те?

— Да. Един месец в Лангли.

Което обясняваше пътуването до Вашингтон.

— „Американ-Ейжън Инвестмънт Корпорейшън“ прикритие на ЦРУ ли е?

— Не. Това е истинска инвестиционна компания. Но е сигурна организация.

— Някой друг в АЕИК прави ли услуги?

— Не мога да ти отговоря.

— Какви са инструкциите ти за мен?

— Само да се срещна с теб.

— Не поискаха ли да ме поизцедиш?

— Не. Защо да си правя труда? Ще ми кажеш ли защо си тук?

— Не. Казаха ли ти да пътуваш с мен?

— Не. Идеята беше моя.

— В момента на работа ли си, Сюзан?

— Не.

— Вярвам на всичко, което ми каза. Разбираш ли? Щом си го казала, значи е истина.

— Защото е истина.

— Влюбена ли си в мен?

— Знаеш, че съм влюбена. — Тя за пръв път се усмихна. — Обаче симулирах един оргазъм.

Опитах се да не се засмея.

— Знаеш ли нещо за моята задача, което да не ми е известно?

Сюзан не отговори.

— Кажи ми.

— Не мога. Не мога да те излъжа, затова няма да ти кажа нищо.

— Хайде да опитаме пак. Какво знаеш за това?

Тя отпи глътка бира и се прокашля.

— Не зная каква е целта ти, но мисля, че в ЦРУ знаят. Определено не искаха да ми кажат. Струва ми се, че всеки знае по нещо и не иска да го разкрие на другите.

Това сигурно бе вярно. Зачудих се дали Карл е наясно с цялостната картина.

— Само да се срещнеш с мен ли ти казаха?

— Е, очевидно не само това. Помолиха ме да те въведа в обстановката в страната, без да говоря така, сякаш те въвеждам в обстановката. По-скоро да ти помогна да се аклиматизираш и да те подготвя за операцията. И сам си се досетил — прибави тя.

— Добре, като оставим резидента на ЦРУ в Сайгон, приказвала ли си с някого от американското посолство в Ханой?

— Да, с американския военен аташе. Полковник Марк Гудман. Той пристигна със самолет в Сайгон и разговаря с мен.

— За какво?

— Просто искаше да се увери, че съм разбрала вярно задачата си.

— А именно?

— Ами... да спечеля доверието ти.

— Нещо не схващам.

— Въртиш ме на шиш.

— Животът ми е изложен на опасност. Говори.

— Не трябваше да пътувам с теб. Само да ти предлага да се срещнем в Хюе, да ти кажа, че трябва да дойда тук в командировка или нещо подобно. После трябваше да ти кажа, че ще се срещнем в Ханой.

— А ако не те бях харесал?

— Повечето мъже ме харесват.

— Убеден съм. И какъв беше смисълът да се срещнем тук в Хюе?

— Да видя дали мога да ти помогна с нещо, да съобща за здравето ти, за състоянието ти, за евентуални проблеми с полицията, за резултата от срещите ти и така нататък. Ясно ти е.

— Добре. Тоя, военният аташе, полковник Гудман и резидентът на ЦРУ разговаряха ли помежду си в Сайгон?

— Да. Но аз не присъствах на срещата.

— Нали разбираш, че военният аташе всъщност е от военното разузнаване?

Сюзан кимна.

— Кой е резидентът на ЦРУ в Сайгон?

— Не мога да ти кажа.

Очевидно в тая история участваха всички, освен мен. Военното разузнаване и ЦРУ обсъждаха помежду си следствие на КСО-ФБР, за което не трябваше да знаят нищо, обаче явно знаеха. Каква беше връзката? Всъщност колкото повече мислех за господин Конуей на „Дълес“, толкова по-малко ми приличаше на човек от ФБР и толкова повече на военен, но бяха искали да инсценират участие на Бюрото, за да прилича на случай на убийство, а не на международен проблем. Не само полковник Манг се навърташе наоколо и се представяше за такъв, какъвто не е — същото правеше господин Конуей. А и Сюзан. Вече нямаше да се изненадам, ако откриех, че самият аз работя за полковник Манг.

— Пол?

— Какво?

— Сърдиш ли ми се?

— Още не. Добре, когато ти казаха да използваш невероятния си чар, за да спечелиш доверието ми, с какво те мотивираха?

— С националната сигурност. С патриотичния ми дълг. Такива неща.

— И още какво?

— Още ли ме обичаш?

— Повече от всякога. И още какво?

— Вече няколко пъти ти казах. Свързано е с развиващите се отношения между Америка и Виетнам. Петрол. Търговия. Евтина работна ръка. Не искат да прецакат нещата. Аз също не искам.

— Кой се опитва да ги прецака?

— И това ти казах. Хардлайнерите в Ханой и може би във Вашингтон.

— И казаха ли, че задачата ми е да помогна или да проваля тази кауза?

— Намекнаха, че може да помогнеш.

— Предполагам, иначе вече щеше да си ме блъснала от покрива на „Рекс“.

— Не бъди глупав. Казаха ми да ти помогна.

— Ако ти кажа какво правя тук, смяташ ли, че моята част от мозайката ще пасне с твоята?

— Не зная.

— Искаш ли да си разменим частите от мозайката? Ти си първа.

— Няма нужда да зная защо си тук, нито имам желание.

— Или вече знаеш.

— Не зная. Ядосан ли си ми?

— Още не.

— Все още ли ме обичаш?

— Повече от всякога.

— Добре. Може ли да запаля?

— Естествено. Давай.

Тя извади пакет цигари от чантичката си и запали. Дръпна силно, издиша дима, после се отпусна назад и кръстоса крака.

— Свързано е със залива Камран.

— Добре.

— Ние сме построили пристанището и сега си го искаме.

— Известно ми е.

— Филипинците ни изритаха, японците ще ограничат нашето присъствие. Руският договор за наем на Камран изтича след няколко години и те го плащат според цената от седемдесет и пета година в нови рубли, които са съвсем обезценени. Ханой вече не ги иска.

— Истинските пари говорят на английски.

— Точно така. Става дума за милиарди в зелено за Ханой. За дългосрочен наем.

— Продължавай.

— Виетнамците мразят китайците и се страхуват от тях. Винаги е било така. Американците също се страхуват от китайците. Стратегическите прогнози на Пентагона показват война с комунистически Китай след двайсет години. Не ни достигат военни бази в района. Освен това тук има страшно много крайбрежен петрол.

— Значи не става въпрос за кафе, каучук или бетел?

— Не. За петрол и военни бази.

— Ясно. Продължавай.

— Пентагонът и други във Вашингтон са адски развълнувани. За разлика от сегашното правителство. То не иска да ядосва китайците, които вече ще прибегнат до балистични ракети, ако разположим военна база в залива Камран.

Кимнах. Сега имах нова част от мозайката, обаче тя не пасваше на моята. Искam да кажа, помежду им трябва да имаше друго.

— В Ханой са готови да ни дадат залива Камран — продължи Сюзан — въпреки хардлайнерската опозиция на старите комунисти, които още ни мразят. Обаче на сегашното американско правителство не му стиска да го поиска, въпреки че почти всички в Пентатона и разузнаването са за това. Много е важно при евентуална бъдеща война. Полезно е и за нас, и за виетнамците.

Не отговорих, ала мисълта за завръщането на американските пехотинци, моряци и пилоти на виетнамска земя ме смущаваше. Сюзан отпи глътка бира и запали нова цигара.

— Изненада ме, когато попита капитан Ву за американските военни кораби в района — каза тя.

— Това не е космическа наука, а общополитическа грамотност. Някои неща ги съобщават по новините.

— Признай си какво мислиш, Пол.

— Добре. Нека предположа откъде знаеш всичко това. Ти си началник на тукашното бюро на ЦРУ.

Сюзан се усмихна.

— Не. Аз съм просто едно глезено момиче, магистър по бизнес администрация от горната класа, което търси приключения. — Тя остави цигарата си в пепелника и без да ме гледа, заяви: — Началник на сайгонското бюро на ЦРУ е Бил Станли. Моля те, не издавай на никого, че съм ти казала.

Погледите ни се срещнаха.

— В „Банк във Америка“ знаят ли?

— Той не работи в „Банк във Америка“. Ти пристигна в Сайгон през почивните дни и не можеше да провериш, но аз те заведох в моята служба.

— Да. Вие с Бил бяхте ли... гаджета?

— За това не те излъгах. Но вече е минало.

— Забавляваш ли се?

— Не, ако ми се сърдиш.

— Аз ли? Защо да ти се сърдя?

— Защото те излъгах за някои неща.

— Нима? Сега лъжеш ли ме за нещо?

— Казах ти всичко, което зная. Ще ме уволнят.

— Дано извадиш този късмет. Кажи ми защо съм тук.

— Наистина не зная.

— Бил знае ли?

— Сигурно знае нещо.

— Но не го е споделил с теб.

— Не.

— Защо трябваше да се срещнеш с мен в Ханой?

— Не съм сигурна. Казаха, че можело да се наложи да поговориш с някого, на когото имаш доверие. Не с човек от посолството. Казаха, че ако се завърнеш от операцията, можело да си... разстроен от разкритията си. Трябва да докладвам в посолството за психическото ти състояние.

— И ти не ги попита нищо повече, така ли?

— Разбрах, че колкото по-малко зная, толкова по-добре.

— Откъде взе пистолета?

— От фирмения ни сейф.

— Съзнаваш ли, че приблизително половината неща, които ми каза през последната седмица, са лъжи, полуистини и пълни глупости?

Тя кимна.

— И? Защо да ти вярвам сега?

— Повече няма да те лъжа.

— Не ми пука.

— Не говори така. Просто си вършех работата. После се влюбих. Често се случва.

— Нима?

— Не с мен. С други хора. Не можех да се понасям, задето не бях откровена с теб. Обаче мислех, че и без това си се досетил за всичко. Ти си адски умен.

— Не се подмазвай.

— Наистина си ми ядосан.

— Така е.

— Още ли ме обичаш?

— Не.

— Пол? Погледни ме.

Погледнах я.

Сюзан ми се усмихна тъжно.

— Знаеш ли, няма да е честно, ако вашингтонските богове застанат помежду ни. Ако се разделим, и двамата ще се вкаменим.

Имаше право за Вашингтон и предполагам, може да се каже, че двамата сме били манипулирани и измамени.

— Естествено, че те обичам — казах й.

Тя се усмихна.

— Кой оргазъм симулира?

Сюзан се усмихна още по-широко.

— Познай. — И прибави: — Вече няма да правя така.

Та така. Поръчахме си по още едно и потънахме в собствените си мисли в опит да доразгадаем всичко.

— Днес имаш ли някакви съобщения? — накрая ме попита Сюзан.

— Не.

— Защо искат да ме зарежеш?

— Не зная. Ти знаеш ли?

— Сигурно защото не им харесва това, което става помежду ни. Наистина не искат да споделим информацията си. Предполага се, че работя за тях, но вече не ми вярват. Нито пък на теб.

Оставих последната й констатация без отговор.

— Според мен твоят приятел Бил притиска Вашингтон да ме накара да те зарежа.

— Убедена съм в това. Наистина се пука от яд. — Тя се засмя.

— Би трябвало да ми благодари, че съм го избавил от главоболието му.

— Не е много мило от твоя страна.

Не отговорих. После попитах:

— А ти получи ли някакви съобщения?

— Да. Те знаят, че съм тук, разбира се. Бил ми нарежда да се върна в Сайгон. Бизнес терминология. Щели да ме уволнят, да ме накажат дисциплинарно и така нататък, ако в понеделник не съм на работа. На летище „Хюе-Фу Бай“ ме очаквал билет.

— Трябва да отидеш и да изчистиш тия неща.

— Трябва, но няма. Искам да дойда с теб в Куанг Три.

— Чудесно. Наел съм шофьор и кола за утре сутрин в осем. Пътуваме за долината А Шау, Ке Сан и Куанг Три. Поисках да ми пратят господин Кам.

Сюзан се засмя.

— Господин Кам си е вкъщи пред домашния олтар и моли боговете да ни изличат от паметта му.

— Надявам се.

— Пол?

— Да?

— Може ли да те посъветвам нещо?

— Безплатно ли?

— Да. И от сърце. Не ходи там, където те пращат. Върни се в Сайгон с мен.

— Защо?

— Опасно е. Знаеш го.

Кимнах.

— Благодаря. Но както може би са ти казали, аз съм голям инат.

— Не зная, но разбирам, че смяташ това за лично изпитание на смелостта си и може би имаш много други лични основания да продължиш. Вече не става въпрос за дълг, чест и родолюбие, ако някога изобщо е имало такова нещо. Е, ти ми доказва смелостта си и аз ще напиша пълен доклад за магистрала номер едно и всичко друго, което се случи. Трябва да вземеш решение за преустановяване на операцията. Утре ще идем в Куанг Три, долината А Шау и Ке Сан, за да намериш покой. След това заедно ще се върнем в Сайгон, ще изтърпим говната, с които ще ни засипят, после... ти се прибираш у дома.

— А ти?

Сюзан сви рамене...

Около половин секунда обмислях това съблазнително предложение, после отвърнах:

— Продължавам с операцията. Точка по въпроса.

— Може ли да дойда с теб?

Погледнах я.

— Ако мислиш, че онова на магистрала едно е било страшно, почакай да видиш това пътуване.

— Наистина не ми пука. Надявам се, вече знаеш, че мога да се справя.

Не отговорих.

— Ако съм с теб, шансът ти за успех ще се увеличи с около петстотин процента — каза тя.

— А мога ли да удвоя парите си?

— Естествено. Виж, Пол, идването ми ще е само от полза за теб.

— Това е майтап, нали? Виж, оценявам готовността ти да рискуваш да те хвърлят в затвора, а може би дори да изгубиш живота си, но...

— Не искам цяла седмица да се страхувам за теб. Искам да сме заедно.

— Сюзан... може да ти прозвучи сексистки, обаче има моменти, когато мъжът...

— Стига глупости.

— Добре. Какво ще кажеш за това? Все си мисля за ония снимки в твоя офис и понякога пак те виждам като момиченцето на господин и госпожа Уебър, виждам останалите ти роднини в Масачузетс и въпреки че не ги познавам, никога няма да мога да ги погледна в очите, няма да мога да погледна себе си, ако с теб се случи нещо заради мен.

— Много мило. Но знаеш ли, Пол, ако по пътя до Ханой се случи нещо, най-вероятно ще се случи с двама ни. Ще ни дадат съседни килии, съседни болнични стаи или еднакви ковчези. Няма да се налага да обясняваш нищо нито на родителите ми, нито на никого.

Погледнах си часовника.

— Гладен съм.

— Няма да вечеряш, докато не се съгласиш.

Изправих се.

— Да вървим.

Тя също стана.

— Добре, ще вечеряш. Знаех, че трябва да те попитам, когато сме в леглото. Там мога да получа от теб каквото поискам.

— Сигурно.

Излязохме навън. Валеше, затова взехме такси до Цитаделата, където Сюзан бе направила резервация за вечеря.

Ресторантът се казваше „Хуонг Сен“ и представляваше шестнайсетстенен павилион, построен на стълбове в средата на езеро с

лотоси.

Настанихме се на маса до перилата, поръчахме напитки, гледахме как вали във водата и слушахме крякането на жабите. Беше много приятно, задушевно място, осветено с пъстроцветни фенери и свещи по масите. Романтика.

Нито един от двамата ни не спомена и дума за работа или за разговора в бара.

Вечеряхме и побъбрихме за дома, приятелите и роднините, но не за нас и плановете ни за бъдещето.

По някое време в бара, струва ми се, бях използвал думичката с „О“ и се мъчех да си спомня какво точно съм казал. Може да не я бях изрекъл, обаче бях сигурен, че съм се съгласил с нея.

Сюзан се взираше в дъжда и аз се загледах в профила ѝ.

Трябваше да съм ѝ невероятно сърдит, ала не бях. Не биваше да вярвам на нито една нейна дума, но ѝ вярвах. Физически тя беше безупречна и интелектуално не падаше по-долу от мен. Ако пишех доклад за нея, щях да я опиша така: смела, интелигентна, находчива, решителна и предана. Предаността ѝ бе поделена, да, но това не променяше нещата.

Обаче дали бях влюбен?

Така ми се струва. Но случилото се тук навярно не можеше да се случи другаде и едва ли можеше да продължи на друго място. После идваше Синтия.

Сюзан се обърна, видя, че я наблюдавам, и се усмихна.

— За какво си мислиш?

— За теб.

— И аз си мисля за теб. Опитвам се да измисля щастлив край.

Не отговорих.

— Можеш ли да измислиш щастлив край?

— Ще поработим по въпроса.

Спогледахме се и навярно едновременно си казахме, че няма голяма вероятност за щастлив край.

30.

На другата сутрин, понеделник, чакахме във фоайето на хотела да се появи шофьорът. И двамата носехме дънки, ризи с дълъг ръкав и здрави обувки. Тя беше взела чантата си, пълна с неща за из път.

Наоколо гъмжеше от туристи, които чакаха своите автобуси, коли и екскурзоводи. Хюе бе туристическа Мека, разположена между Сайгон и Ханой, и както се беше оказало, подходящо място за моите срещи.

— Как ще стигнеш до там, където трябва да отидеш утре? — попита тя.

— Още не зная. По-късно ще го обсъдим.

— Това означава ли, че искаш да ти помогна?

— Може би.

— Още сега ще те посъветвам нещо — не наемай кола с шофьор от „Видотур“. Със същия успех можеш да вземеш полковник Манг.

— Благодаря. Вече ми е известно.

Излязохме в поредния сив облачен ден, студен и влажен, ала поне не валеше.

— Снощи наистина ме изцеди — каза Сюзан.

— Бях много надървен.

— Не говоря за това. Имах предвид разговора ни в бара.

— А, отдавна трябваше да го направя, скъпа.

На кръглата отбивка се появи бяла тойота РАВ4 и спря. От нея слезе виецнамец и попита нещо портиера, който посочи към нас.

Шофьорът се приближи и Сюзан го заговори на виецнамески. Сигурно се пазаряха за цената — любимата ѝ тема за разговор с виецнамеците.

Шофьорът беше четирийсетинагодишен, а аз бях придобил навика да сравнявам възрастта на местните по отношение на войната. Когато американците си бяха заминали, този човек бе бил юноша и може да беше носил оръжие, или в южновиецнамеските местни отбранителни сили, съставени главно от хлапета и старци, или във Виецконг, в чиито редици също имаше много момчета и момичета.

Сюзан ни запозна. Шофьорът се казваше господин Лок. Не изглеждаше особено добродушен и не ми подаде ръка. Бях забелязал, че в отношенията си с белите чужденци повечето виетнамци са или много раболепни, или много добронамерени. Чужденците означаваха пари, но иначе средният Нгуен се държеше учтиво, докато не го ядосаш. Господин Лок нито приличаше на наемен шофьор, нито се държеше като такъв. Напомняше ми на ония типове с непроницаеми лица, които бях видял в сайгонското министерство на държавната сигурност. Като военен криминален следовател аз играя много роли и ме бива в тия неща. Господин Лок не играеше добре ролята си на шофьор, също както полковник Манг не се бе преструвал успешно на ченге от имиграционната полиция.

— Господин Лок пита къде отиваме, за да може да се обади във фирмата си — каза Сюзан.

Обърнах се направо към него.

— А Шау, Ке Сан, Куанг Три.

Той едва забележимо кимна и влезе в хотела.

— Ангажирах го чрез хотела, а те, нали знаеш, са длъжни да използват „Видотур“ — казах на Сюзан. — Поискай визитката на тоя смешник.

Тя кимна разбиращо и когато господин Лок излезе от фоайето, поиска визитната му картичка. Виетнамецът поклати глава и ѝ отвърна нещо.

Сюзан се приближи до мен.

— Казва, че си бил забравил визитките. Виетнамците, които имат визитни картички, толкова се гордеят с тях, че по-скоро ще си забравят цигарите.

— Добре, значи ни наблюдават. Питай го дали има карта.

Тя го попита и шофьорът, без да отговори, взе една карта от предната седалка и ми я подаде. Разгърнах я върху капака на колата.

Тъй като господин Лок стоеше наблизко, аз ѝ казах:

— Тук е долината А Шау, точно на запад от Хюе. Пътят свършва по средата на долината, ето тук в А Луой, близо до лаоската граница, където в края на април шейсет и осма извършихме въздушен десант. От А Луой води тази пунктирана линия, която може да е проходима, но може и да не е. Това е част от Пътеката на Хо Ши Мин. Попитай господин Лок дали можем да стигнем по нея до Ке Сан.

Сюзан го попита, въпреки че той навярно знаеше английски. Виетнамецът ѝ отговори нещо и тя преведе:

— Господин Лок казва, че пътят бил черен, но стига да не вали, можело да минем.

— Добре. След А Шау продължаваме седемдесетина километра на север към Ке Сан, където също съм участвал в хеликоптерен въздушен десант. Беше в началото на април шейсет и осма. После по магистрала номер девет завиваме на изток към крайбрежието покрай демилитаризираната зона и стигаме в Куанг Три, където се намираше някогашният ми базов лагер и където служих през януари и февруари шейсет и осма. По време на офанзивата „Тет“. Та значи пътуваме назад във времето в обратен хронологичен ред. Ще го направим в този ред — прибавих аз, — защото не искам да стигнем в долината А Шау по тъмно.

Тя кимна.

— Цялото разстояние е около двеста километра, после още осемдесет обратно на юг и се връщаме в Хюе. — Сгънах картата и я хвърлих на предната седалка.

Сюзан запали цигара и ме погледна.

— Някога предполагал ли си, че ще се върнеш тук?

Отдръпнах се от колата и господин Лок и се замислих.

— Отначало не — отвърнах. — Искам да кажа, когато за последен път през седемдесет и втора си заминах, войната все още продължаваше. После десетина години комунистите държаха страната като в менгеме и американците не бяха добре дошли. Обаче... към края на осемдесетте, когато положението започна да се поотпуска и аз поостарях, започнах да се замислям. Ветераните се завръщаха във Виетнам и почти никой от познатите ми не съжаляваше.

— И ето че си тук.

— Да. Но идеята не беше моя.

— Нито пък предишните два пъти.

— Всъщност втория път дойдох като доброволец.

— Защо?

— Заради няколко неща... беше добре за кариерата — вече бях военен полицаи, а не пехотинец фронтовак. Освен това положението вкъщи се влоши и жена ми прати писмо в Пентагона от мое име, че съм искал да замина за Виетнам.

Сюзан се засмя.

— Това е глупаво. Погледна ме. — Е, значи си заминал за Виетнам, за да избягаш от жена си.

— Да. Постъпих като страхливец. — За миг се замислих. — Освен това... брат ми Бени... имаше неписана политика да не пращат едновременно двама мъже от семейство на фронта... а на Бени все му се случваше нещо... та затова му спечелих малко време. За щастие участието на Америка във войната приключи преди той да получи повиквателна. Пратиха го в Германия. Не обичам да разправам тая история, защото така се изкарвам по-благороден, отколкото съм.

Сюзан постави длан на рамото ми.

— Постъпил си много смело и благородно.

Не обърнах внимание на думите й.

— Копелето постоянно ми пращаше снимки от бирхалета с разни фройлайни в скута му. И майка, която беше в пълно неведение, се хвалеше на всички, че Бени го пратили в Германия, защото една година учил немски в гимназията. Пък Пол учил френски, затуй го пратили във Виетнам, където била чувала, че говорят френски. Мислеше си, че Виетнам е някъде до Париж.

Сюзан се смееше.

— Готова ли си за път?

— Да — Тя угаси фаса и се настанихме на задната седалка.

— Родителите ти живи ли са?

— Да.

— Ще ми се да се запозная с тях.

— Ще ти дам адреса им.

— А Бени?

— Продължава да води очарователен живот. Имам още един брат, Дейв, който все още живее в южен Бостън.

— Искане ми се да се запозная с всички.

Опитах се да си представя Уебърови от Ленъкс, седнали на по някоя и друга бира с Бренърови от южен Бостън, и не успях да видя ясно картинката.

Господин Лок седна зад волана и потеглихме.

Движехме се по заслонена от дървета улица покрай хотели и ресторанти. Минахме край Cercle Sportif и музея на Хо Ши Мин. След

няколко минути излязохме от града и поехме на юг сред ниските хълмове.

Видях пръснатите наоколо императорски гробници — оградени със стени постройките, заобиколени с паркове. Сюзан ги снима в движение.

Повечето туристи според мен излизаха от града, за да разгледат гробниците и пагодите, обаче аз отивах другаде.

— Нямаше нужда да идваш с мен — казах на Сюзан. — Тук могат да се видят по-интересни неща от бойните полета.

Тя ме хвана за ръка.

— Предишния път разгледах повечето забележителности. Сега искам да гледам каквото гледаш ти.

Не бях сигурен, че самият аз искам да гледам каквото виждам.

Пътят продължи на юг през некропола, после зави на запад. Тъй като бе седмицата на Тет, нямаше много движение. В селата зървах играещи деца и цели семейства, които се бяха събрали навън, разговаряха и ядяха под дърветата.

Взех картата от предната дясна седалка и я разгледах. Обикновена пътна карта, при това не особено добра. Бях свикнал с подробни пехотни карти, отчасти базиращи се на френските военни карти. Пехотните карти бяха покрити с пластицин, за да издържат на климата, и с помощта на химически моливи ние обозначавахме американските огневи бази, летища, базови лагери и други съоръжения. Военното разузнаване ни информираше за промените във вероятните местонахождения на виетконгските партизани и бойните части на северновиетнамската армия, които също маркирахме. Не знаех откъде получавах тези сведения, обаче повечето ни престрелки все бяха на места, където не се предполагаше, че има противници.

Вдигнах поглед към пътя и видях, че приближаваме Благоуханната река. Според картата нямаше мост, в действителност — също, в случай че очаквах приятна изненада.

Господин Лок качи колата на един шлеп, на който можеха да се съберат два автомобила. Ние бяхме единствената кола и лодкарят ни каза нещо.

— Можем да платим за две коли или да висим тук цял ден — преведе Сюзан. — Два долара.

Дадох му парите, слязохме от автомобила и постояхме на палубата, докато фериботът прекосяваше реката. Сюзан направи снимка от шлепа.

— Питай господин Лок дали може да го снимаш — казах ѝ аз.

Тя го направи. Виетнамецът поклати глава и ѝ отговори рязко.

— Не иска да го снимаме — каза Сюзан. Погледнах към отсрещния бряг на реката.

— Военноинженерният корпус поставяше понтонни мостове. Виетконг обаче не обичаше вида на здрави мостове. Някой партизанин натоварваше бамбуков сал с мощни експлозиви и чакаше поредния преминаващ конвой. Тогава се приближаваше с лодка, като се преструваше на Том Сойер или Хъкълбери Фин, и в последния момент задействаше взривното устройство, скачаше от сала и се гмурваше под водата, захапал куха тръстика за дишане. Обикновено обаче усещахме какво се кани да направи и го взривявахме заедно със сала му, преди да стигне до моста.

Сюзан мълчеше.

— Затова всички обичахме да даваме наряд на мостове — прибавих аз. — Това беше една от най-интересните игри, на които играехме.

— След като вече си пораснал и зрял човек, Пол, когато погледнеш на всичко това, виждаш ли го като... хм, ненормално поведение?

— Навремето ми се струваше нормално. Искам да кажа, повечето ни действия, думи и мисли бяха подходящи за ситуацията. Всякакво друго поведение, което ти би нарекла нормално, тук щеше да се смята за ненормално. Според мен е напълно нормално да се кефиш от това, че ще седиш на някой мост и ще чакаш да взривиш партизанина, вместо цял ден да патрулираш в джунглата. Не си ли съгласна?

— Да, струва ми се. Разбирам за какво става въпрос.

— Браво. Но като се замисля наистина изглежда малко странно — все пак признах аз.

Стигнахме на отсрещния бряг и се качихме в колата.

Господин Лок подкара по пътя и продължихме на запад към хълмовете и тъмнеещата на хоризонта планина.

Движихме се едва с петдесетина километра и щеше да ни трябва повече от час, за да стигнем до долината А Шау, ако шосето продължаваше да е добро, разбира се.

Теренът бе хълмист, обаче виевтамците бяха успели да разширят оризищата си с помощта на бентове и водни колела. Районът изглеждаше благоденстващ и по-гъсто населен, отколкото си го спомнях.

Стигнахме до градчето Бин Биен, последният град по този път. Някога наричахме земите нататък „Индиянската територия“.

Шосето започна да се издига и скоро бяхме сред хълмовете — червени шисти, покрити с хресталаци.

— Всяка нощ трябваше да се окопаваме и избирахме хълм като онзи ей там, с възможно най-стръмните склонове, за да си осигурим максимално добри огневи полета — казах на Сюзан. — Почвите тук са предимно шисти и със сапърските лопатки ни трябваша часове само за да изровим малка дупка за спане, която да може да се превърне и в стрелкови окоп, ако ни нападнат през нощта. Окопът приличаше на плитък гроб, какъвто понякога и ставаше. Поставяхме капани със сигнални ракети и мини. Мините бяха с ръчно задействан генератор, свързан с електрически проводник, по който течеше достатъчно ток, за да взриви детонатора. Мината изстрелваше стотици сачми от лагери, нещо като изстрел с гигантска ловна пушка, и покосяваше всички в радиус от трийсетина метра. Това беше страшно ефикасно отбранително оръжие и ако не бяха сигналните ракети и мините, повечето от нас нямаше да спят нито една нощ през цялата си едногодишна служба тук.

Тя кимна.

Пътят навлезе в съвсем тесен проход със стръмни склонове от двете страни. Растителността започна да се сгъстява. Покрай шосето течеше планински поток и си представих как се разлива през мусонния период и прави пътя непроходим.

— Това е единственият път към долината откъм Виетнам — поясних аз, — но американците никога не минаваха от тук, защото този проход е идеален за засада. Използвахме хеликоптери и пренасяхме по въздух всичко необходимо.

Когато се издигнахме по-нависоко, по склоновете се носеха облаци, от земята се издигаше мъгла и рязко застудя. Господин Лок не

беше много лош шофьор, но караше бавно. От двайсетина километра не бяхме видели нито друга кола, нито човешко същество.

— Никога не съм навлизала толкова навътре в страната — отбеляза Сюзан. — Зловещо е.

— Все едно е друга държава. Съвсем различна от крайбрежните низини. Тук има много планинци.

— Какви са те?

— Просто много племена с различни имена, но общо ги наричат планинци.

— А сега ги наричаме етнически малцинства. Така е политически коректно.

— Ясно. Обаче те са си планинци. Така или иначе, преди обичаха, американците и мразеха етническите вьетнамци, и северните, и южните. Ние ги въоръжавахме до зъби, обаче номерът беше да ги накараш да избиват само северновьетнамците и партизаните, а не нашите южновьетнамски съюзници. Струва ми се, че девизът им беше „Единственият добър вьетнамец е мъртвият вьетнамец“. Чувала ли си за ФУЛРО?

Господин Лок завъртя глава и погледите ни се срещнаха. Сега тоя идиот щеше да докладва, че съм тук, за да оглавя възраждането на планинското въстание.

— Веднъж видях няколко снимки в музея на...

— Да. И аз.

Сюзан за миг се замисли.

— През всички тези години, откакто съм тук, никога не съм виждала планинец.

— Даже в „Кю-бар“ ли?

Тя не ми обърна внимание.

— Те дали са... нали разбираш... доброжелателно настроени?

— Някога бяха. Всъщност са много симпатични, ако не си вьетнамец. Може би трябва да си направиш нова прическа.

Вдигнах поглед и видях, че господин Лок ни зяпа в огледалото. Явно разбираше какво си говорим и не му харесваха приказките за ФУЛРО и омразата на планинците към вьетнамците.

Изкачихме ниско било и поехме надолу. Проходът продължаваше да е много тесен и отчасти забулен в мъгла, така че долината А Шау не се виждаше.

— Виж, Пол. — Сюзан посочи един хребет, на който се издигаше продълговатата постройка от дървени трупи със сламен покрив, вдигната на стълбове. — Онова там къща на планинци ли е?

— Така изглежда.

Когато стигнахме на стотина метра от къщата, на хребета над нас се появиха трима мъже с много дълга коса, облечени в нещо като пъстроцветни одеяла. Двама носеха калашници, третият — американски М-16. Сърцето ми се разтуптя, а очевидно и на господин Лок, защото удари спирачки.

Той се втрени в тримата въоръжени мъже, вече на по-малко от петдесет метра от нас, и каза нещо на Сюзан.

— Според господин Лок това били планинци от племето ба ко или ба хи — преведе тя. — Нямали право да носят оръжие, но те ловували с тези автомати и властите, изглежда, не можели да се справят с проблема.

Това беше радостна вест. Харесваше ми мисълта за въоръжени цивилни, с които властите не могат да се справят. Само се надявах да си спомнят, че обичат американци.

Тримата планинци стояха неподвижно и ни наблюдаваха. Реших да се погрижа да разберат, че само шофьорът е виетнамец, изправих се на седалката и им махнах с ръка.

— Ей! — извиках. — Върнах се!

Те се спогледаха, после пак се обърнаха към мен.

— Аз съм от Вашингтон и съм тук, за да ви помогна.

— Да не искаш да ни застрелят? — попита Сюзан.

— Те ни обичат.

Тримата размахаха автоматите си и аз казах на господин Лок на английски:

— Добре, пускат ни да минем. Давай. — Седнах на мястото си.

Той превключи на скорост.

Продължихме да се спускаме към долината.

— Беше невероятно — отбеляза Сюзан. — По дяволите, трябваше да ги снимам.

— Ако ги беше снимала, щяха да ти откъснат главата и да се опитат да я натъпчат във фотоапарата.

— Държиш се като идиот.

— Ще ти кажа какво правеха със северновиетнамските войници и партизаните от Виетконг — одираха ги живи, после ги нарязваха с бръсначи, хвърляха парчетата на кучетата си и караха пленника да гледа как псетата го ядат парче по парче. Всеки път щом пленяваха вражески войник, кучетата побесняваха от очакване. Повечето северновиетнамци се самоубиваха, за да не попаднат в плен на планинците.

— Божичко...

— Никога не съм присъствал на такава сцена... обаче веднъж видях останки... Това ни накара да се зарадваме, задето още не сме се побъркали толкова.

Тя не отговори.

Господин Лок се обърна и ме погледна. Изражението му не бе особено мило.

— Карай — казах му аз.

Проходът се разшири и стана по-полегат. Ниските облаци се разнесоха и видяхме долината А Шау, тук-там осеяна с бели валма мъгла, които от тук приличаха на сняг.

Вгледах се в долината и ми се стори много позната. Не бях смятал, че някога пак ще видя това място — нещо повече, навремето си бях мислил, че това е последното място, което изобщо ще видя.

Сюзан ме наблюдаваше.

— Спомняш ли си долината?

Кимнах.

— Пристигнал си с хеликоптер. И после?

Известно време мълчах, след това отвърнах:

— Докараха ни от Кемп Евънс, щаба на Първа въздушнопреносима пехотна дивизия. Безброй хеликоптери с пехотинци, готови за въздушен десант. Беше двајсет и пети април и по случайност времето беше хубаво. Долетяхме от североизток, над онези хълмове, през който минахме преди малко. В северния край на долината се намира А Луой — някога е било виетнамско село, но по онова време вече нямаше и следа от него. Там свършва този път. В А Луой навремето имало пост на френския Чуждестранен легион, който през петдесетте години бил превзет от комунистическия Виетмин. Наричаха долината А Шау „нож, насочен към сърцето на Хюе“. А я владееха комунистите. В началото на шейсетте спецчастите

установили лагер в А Луой, точно насред индианската територия, възстановили френската самолетна писта, събрали и обучили планинци да се сражават с партизаните и северновиетнамците.

Вече бяхме почти на дъното на долината и виждах рекичката, която течеше през нея.

— А Шау води до Лаос, ей там, зад оная планина — продължих аз, — и едно разклонение на Пътеката на Хо Ши Мин минава от там. Затова един ден през шейсет и шеста врагът съсредоточил силите си в Лаос, хиляди войници, превзел лагера на американските спецчасти и комунистите отново овладели долината.

Пътят се изравни и господин Лок малко увеличи скоростта.

— След като лагерът на спецчастите бил превзет и оцелелите планинци избягали, цялата долина, хълмовете и планината станали свободна огнева зона, сметище на военновъздушните сили. Ако се налагало да преустановят някоя бомбардировка заради времето, изхвърляли бомбите си тук. Когато пристигнах, целият район приличаше на швейцарско сирене. Тези огромни кратери се превърнаха в окопи и за нас, и за тях, и ние се сражавахме, кратер по кратер... в долината, сред хълмовете, в джунглата. — Погледнах на югозапад. — Някъде там край лаоската граница има едно място, викат му Хълма на хамбургера. През май шейсет и девета изгубихме двеста души и дадохме стотици ранени в опити да превземем тоя безполезен хълм. Цялата скапана долина години наред тънеше в кръв... и сега... все още изглежда мрачна и зловеща... но виждам, че виетнамците и планинците са се върнали... и аз се завърнах.

Сюзан помълча, после се огледа наоколо.

— Щях да те разбера, ако не беше искал да се върнеш тук.

— Да... но... така е по-добре, отколкото да го преживяваш в кошмарите си... като онзи американец в тунелите в Ку Чи... връщаш се, поглеждаш нещата в очите и виждаш, че не са такива, каквито са били. После новият спомен измества стария... така е на теория. Обаче междуременно... Това място ме потиска.

— Искаш ли да си тръгнеш?

— Не.

Пътят водеше към възстановеното село А Луой, което се мержелееше в далечината. Земята наоколо, някога обрасла със слонска трева, бамбук и храсти, сега бе разчистена за зеленчукови градини.

— Та през април шейсет и осма американската армия искаше да си върне долината — продължих аз. — Затова ни пратиха тук с хеликоптерите и аз седях в хюито с още шестима пехотинци, не особено доволен от съдбата си, когато изневиделица се обади зенитна артилерия. Никога не ни бяха обстрелвали със зенитки... беше ужасяващо... черните въздушни взривове, като на филм за Втората световна война, изпълваха небето, във въздуха свистяха огромни шрапнели. Улучиха опасната перка на хеликоптера пред нас и той започна да се върти, от вратата му изпопадаха пехотинци, после падна като камък и избухна на земята. Последва го втори вертолет и нашият пилот рязко се спусна надолу в опит да избегне зенитките. Доколкото можех да видя, бяха свалени два хеликоптера, всеки с по седем пехотинци и четиричленен екипаж, така че още преди да кацнем бяха загинали двайсет и двама. В първоначалния въздушен десант изгубихме още десет машини. Междувременно от хълмовете около долината ни обстрелваха с картечници. Плексигласовото предно стъкло на хеликоптера беше пробито от куршум, обаче ние си бяхме живи и здрави и пилотът ни спусна на три метра от земята, ние скочихме и той веднага се махна.

— Господи. Сигурно си...

— Умирах от шубе. Та значи се озовахме на земята и на това му викаха „гореща десантна зона“, което значеше, че ни обстрелват. Лошите бяха по хълмовете наоколо и използваша миномети, ракети и картечници. Ние спуснахме хиляди войници с хеликоптери в тая смъртоносна зона и започнахме да се разгръщаме, за да атакуваме противника по хълмовете. В това време военновъздушните сили хвърляха напалм и бомби отгоре им, а бойните хеликоптери „Кобра“ стреляха с ракети и картечници „Гатлинг“, за да спрат вражеския огън. Беше страшна касапница, нещо като десанта в Нормандия, обаче въздушен, а не морски. До края на деня овладяхме положението, превзехме пистата в А Луой и се разгърнахме из хълмовете в търсене на северновиетнамци.

Погледнах в огледалото и казах на шофьора:

— Скъсахме им задниците на момчетата от Народната освободителна армия, господин Лок.

Той не отговори.

— Недей, Пол.

— Майната му. Майка му е била комуняга.

— Пол...

Овладях се и видях, че влизаме в А Луой, кално село с дървени къщи. Имаше една по-стабилна постройка със знаме, очевидно държавна сграда. Единствените моторни превозни средства бяха мотопеди, един селскостопански камион и два жълти полицейски джипа. Видях електрически кабели, значи селото бе електрифицирано, което беше някакъв напредък от предишното ми идване.

Господин Лок спря на селския площад. Нямаше обозначени места за паркиране.

Със Сюзан слязохме и аз се огледах, за да се ориентирам. Хълмовете не се бяха променили, за разлика от самата долина.

— Е, това е дупката, за която три седмици водихме кървави сражения — казах на Сюзан.

После се обърнах на английски към господин Лок.

— Ще се поразходим. Можеш да докладваш на шефовете си. — И посочих с палец държавната сграда.

Със Сюзан прекосихме площадчето и се спуснахме по тясна уличка, която водеше до нивата на запад от селото. През полята минаваше старата самолетна писта, дълга километър и половина и обрасла с бурени, ала все още използваема.

— Това е пистата, а ей там в далечния северен край са останките от лагера на спецчастите, които отначало Първа въздушнопреносима използва за команден пункт. Сапърорите издигнаха бункери от чували с пясък и след два дни оградихме пистата с бодлива тел и мини. Моята рота три дни отблъскваше врага от хълмовете. После ни дадоха двудневна почивка в бункерите. Моят бункер беше ей там, в подножието на онзи хълм.

Отправих поглед към склона на петстотин метра от нас.

— Един ден шестима души седяхме върху чувалите и играехме покер, и северновиетнамците започнаха да ни обстрелват с мини от ей ония хълмове. И знаеш ли какво беше най-шантавото? Ние почти не им обърнахме внимание, защото вече бяхме стари пушки и знаехме, че се опитват да улучат командните бункери, погребите или самата писта. И продължихме да играем на карти. После, и това е най-странното, някакъв комуняга сигурно ни е забелязал и е побеснял, че не обръщаме нула внимание на мините му. Та затова започна да насочва огъня срещу

нашето мизерно бункерче. Когато ни обсипаха буци пръст и камъни, разбрахме, че няма майтап. Седя си аз с три аса и трийсетина долара в пода, а всеки хвърля картите, награбва шепа мангизи, скача от покрива на бункера и се мятат вътре. Аз обаче си запазвам асата и ги показвам на ония идиоти, бункерът започва да се разпада, а ние спорим дали съм спечелил, или трябва да развалим играта. После три седмици се смяхме на тая случка.

— Искат ми се да съм била там — каза Сюзан.

— Аз бях.

Закрачих между две разорани ниви и тя ме последва. Пътеката свършваше при група дървета и ние минахме през тях към брега на рекичката. Тя бе плитка и камениста. Спомнях си, че съм я пресичал през един брод някъде по-нагоре по течението. Спуснахме се до водата и стъпих върху един плосък камък. Сюзан застана до мен.

— Един ден прекосихме реката ей там. В ротата бяхме останали едва стотина души от сто и шейсет. По време на офанзивата „Тет“ през януари и февруари и после в началото на април в Ке Сан бяхме изгубили много хора. Беше към трийсети април и вече бяхме изгубили доста момчета в А Шау, а месомелачката има нужда от прясно месо, обаче не ни прашаха попълнение, освен това провизиите ни започваха да се изчерпват, чистата вода също...

Погледнах водата.

— Това е чиста планинска река. Рискувахме, напълнихме си манерките и пихме направо от реката.

Закрачих по скалистия бряг и стигнах до брода. Сюзан ме последва и ние стъпихме върху първата скала. Водата стигаше до глезените ни и бе толкова студена, колкото си я спомнях. Прекосихме реката и излязохме на отсрещния бряг.

— Стигнахме тук и какво да видим? Десетина убити вражески войници лежаха на брега, някои наполовина във водата. Разлагаха се целите позеленели и подути, а ченето на един висеше само на мускулите и се опираше на рамото му... всички зъби си бяха на мястото... беше адски странно. Всички си изляхме манерките. Едно от момчетата повърна. — Приклегнах, загребах вода в шепите си и вперих поглед в нея, но не пих.

Сюзан мълчеше.

Изправих се, открих началото на пътеката сред гъстата растителност и се изкачих на брега.

Тя ме последва, но ме предупреди:

— Пол, тук може още да има противопехотни мини.

— Едва ли. Този брод сигурно често се използва и пътеката е добре утъпкана. Но ще внимаваме. — Закрачих по пътеката, Сюзан тръгна след мен. — По-късно ще се проверим за пиявици.

Тя не отговори.

— Та изкачваме се ние по тая пътека и нещо помръдва в храсталака. Обаче не е виетнамец, а елен. Аз съм в челото на първия взвод и всички като идиоти откриваме огън по животното. Не го улучваме и започваме да го гоним през тия гъсталаци, докато останалата част от взвода тича нагоре, за да ни настигне.

Продължих да вървя по пътеката, която навлизаше сред гъстата гора.

— Ротният, капитан Рос, беше долу при реката с другите два взвода и реши, че сме влезли в контакт, обаче моят взводен му съобщи по радиостанцията, че гоним елен. Това ни докара мъмрене от капитана, който вече идваше на помощ с останалата част от ротата. — Засмях се. — Искам да кажа, пълни откачалки.

Продължих да се изкачвам. Тук тропическата гора бе много гъста и все ми се струваше, че усещам земни пиявици да падат по тила ми.

— Къде отиваме? — попита Сюзан.

— Искам да видя нещо там горе. Не мога да повярвам, че открих това място.

Минахме покрай няколко кратера от бомби, които сега бяха обрасли с дървета и храсти, ала навремето бяха само черна пръст.

Накрая стигнахме до полянката, която си спомнях и която продължаваше да е осеяна с дупки. От отсрещната ѝ страна продължаваше гората, а стотина метра нататък се издигаха стръмни хълмове. Това беше мястото. Запътих се към гората.

Спрях до плътната растителна стена.

— Та двайсестина души гоним елена и стреляме като луди, а той навлиза сред дърветата. Тогава тук имаше просека, която взехме за друга пътека. Последвахме го и изневиделица изскачахме на открито, обаче виждаме, че това не е естествена поляна, защото има много отсечени пънове, и разбираме, че сме се натъкнали на противников

базов лагер, скрит в джунглата. Слънчевите лъчи се процеждат между клоните, абсолютно невероятна гледка. Колиби, камиони, хамаци, открити кухни, полеви лазарет, разбит танк и адски много зенитни оръдия, просто зарязани сред дърветата.

Опитах се да открия просеката в растителността, ала не успях.

— Тук е. — Проправих си път през гъсталака и се оплетох в една лиана — прерязах я с швейцарското си ножче.

— Пол, това вече не е добре утъпкана пътека. Ще пострадаш.

— Ти се върни.

— Не, ти се върни. Стига.

— Просто остани там и ще те повикам. — Продължих да се провирам в храстите, макар да знаех, че наоколо може да е фрашкано с мини, които имат навика да избухват, щом ги настъпиш. Обаче трябваше да видя стария базов лагер.

Накрая храсталаците оредяха и се изправих пред някогашния огромен вражески базов лагер под покроба на джунглата. Тук имаше толкова малко светлина, че растителността не бе много гъста и висока и виждах чак до хълмовете — на стотина метра.

Сюзан се приближи зад мен.

— Това ли е?

— Да. Това беше северновиетнамският базов лагер. Погледни ей натам. Виждаш ли ония паднали бамбукови колиби? Навсякъде имаше постройки, боеприпаси, камиони, оръжие...

Направих няколко крачки напред и вдигнах поглед нагоре.

— Бяха опънали камуфлажни мрежи. Много хитри хора.

Сюзан не отговори.

— Та дотичваме ние тук след елена, двайсетина момчета, и се заковаваме на място. Странното е, че гонехме вечерята си, а северновиетнамците сигурно си бяха помислили, че ги атакуваме със стотици войници, защото си бяха плюли на петите. Бяха се изпарили. Огънят още пушеше.

Навлязох още няколко метра в лагера.

— И значи се придвижваме много предпазливо, от дърво на дърво, от дънер на дънер. Току-що сме направили голям удар с откриването на този лагер и моят взводен, лейтенант Мерит, съобщава добрата вест на ротния по радиостанцията, този път без да споменава за елена. Обаче се оказва, че вьетнамците всъщност не са изчезнали и се

крият около лагера, най-вече по ония стръмни хълмове ей там. Но и ние не сме пълни тъпаци, та залягаме зад дънерите и пъновете и правим така нареченото огнево разузнаване, което по същество е обстрелване на дадено място, за да проверим дали ще привлечем отведен огън, преди да навлезем по-дълбоко в лагера. И естествено, един от лошите си изпуска нервите или изгубва търпение и натиска спусъка преди цялата рота да се озове в смъртоносната зона. Изневиделица започва тотална престрелка и ние изстрелваме гранати и ракети във варелите бензин, те избухват, погребите също се взривяват и скоро останалата част от ротата се присъединява към нас.

Продължих към средата на обраслия лагер и се огледах. Личеше, че събирачите на стар метал са идвали, защото никъде нямаше нито парченце стомана — нито взривени бензинови варели, нито разбити камиони, нито дори шрапнели по земята.

Сюзан се приближи до мен и смаяно зяпна огромното открито пространство под покрива на джунглата.

— Това е невероятно... Искам да кажа, сигурно из цял Виетнам има такива места.

— Има. По всяко време криеха половин милион души в такива лагери в джунглите, в тунелите в Ку Чи и другаде, в крайбрежните села, в блатата в делтата на Меконг... излизаха да се бият когато и където пожелаеха... но този път ги бяхме сгасили в долината и те трябваше да се сражават по нашите условия...

Навлязох още по-навътре в пустия, призрачен лагер.

— За нещастие се оказа, че сме попаднали на много по-голяма бойна част от нашата, затова преустановихме контакта и се разкарахме. Върнахме се при реката, само че те продължиха да се опитват да ни откъснат от другите и трябваше да си проправяме път с огън. Повикахме бойни хеликоптери и артилерия и единствено това ни спаси от обкръжаване и смърт. Беше пълна каша, но най-лошото тепърва предстоеше. Нашият батальонен, подполковник, беше ранен по време на въздушния десант и неговият заместник, майор, страшно искаше да стане подполковник, затова два дни ни караше да контраатакуваме, поддържани от артилерия и хеликоптери. Обаче ония пак бяха повече и на третия ден бяхме изгубили една трета от ротата, убити и ранени, но превзехме лагера или поне така си мислехме. Изведнъж чухме нещо странно в отсрещния край на поляната и от

джунглата се появиха два танка — не бяха наши, ние изобщо нямахме танкове в долината. Никой от нас не се беше натъквал на вражески танк и просто се... вцепенихме. Имаха петдесет и седем милиметрови оръдия и откриха огън. Улучиха едно от момчетата право в гърдите и направо го разкъсаха. Двама бяха свалени от шрапнели и всички останали залегнаха или се опитаха да избягат, само че не можеш да избягаш от танк. После един от нашите вдига своята противотанкова ракета Ем седемдесет и две — една играчка в картонена тръба, — изправя се, прицелва се хладнокръвно и стреля. Ракетата улучва купола на водещия танк. Избухва втора ракета и същата участ сполетява другия танк. Виетнамските танкисти изскачат навън и се втурват да бягат и ние ги покосяваме. Значи имаме два унищожени танка, капитанът се свързва по радиостанцията с батальонния щаб и ето ни герои. Обаче да не би да ни връщат в А Луой? Не, новият батальонен командир се опитва да си спечели страхотна репутация или нещо подобно и ни нарежда да продължим. Ние не сме много навити, обаче той е печен и ни казва по радиостанцията, че според разузнавателните доклади по-навътре сред хълмовете можело да има американски военнопленници, затворени в бамбукови клетки. Това ни мотивира и потегляме.

Закрачих към мястото, където смятах, че сме улучили танковете, и Сюзан ме последва.

— Изкатерихме се по оня стръмен хълм ей там и подгонихме оцелелите противници, като се озъртахме за бамбуковите клетки. — Поех си дъх и продължих: — На шестия ден бяхме влезли в десетина схватки с оттеглящите се северновиетнамци. Наистина намерихме бамбукови клетки, обаче празни. Вече бяхме напълно изтощени, обзети от най-страшната фронтова умора, когато нощем не можеш да спиш, не можеш да ядеш, и трябва да си напомняш да пиеш вода. Почти не разговаряме, защото нямаше какво да си кажем. С всеки ден оставаме все по-малко и накрая няма взводове и отделения, превръщаме се просто в банда въоръжени мъже без командир и командна структура... всички офицери са мъртви или ранени, освен ротния, капитан Рос, двайсет и пет годишен, стареца на ротата, и всички сержанти са извън строя... санитарите са ранени, радистите и картечарите също, затова се опитваме да си припомним на какво са ни учили по време на

първичното обучение за радиостанциите, картечницата Ем шейсет, за оказване на първа помощ... и продължавахме напред...

Вперих поглед в далечните хълмове.

— Вече можем да се връщаме, Пол — тихо рече Сюзан.

— Да... Е, трябваше да поискаме да ни сменят или да ни пратят попълнение и ротният може и да го е направил, обаче не си спомням... но тази постоянна битка беше придобила собствен живот и ми се струва, че просто искахме да убием повече от ония, които бяха убили и ранили много от нас, беше като борба до последен дъх й въпреки че се страхувахме и бяхме изтощени, искахме да убиваме още повече виетнамци. Всъщност с нас се беше случило нещо адски странно.

Заковах се на място.

— Това продължи цели седем дни и на последния не можеше да познаеш, че сме добри американски хлапета от хубава и чиста страна. Искам да кажа, ръцете и дрипавите ни униформи бяха целите в кръв, имахме седемдневни бради и кухи кървясали очи, тънехме в мръсотия и не мислехме за бръснене и душ, нито за храна и превръзки, мислехме само как да убием още един жълт.

Стояхме един до друг и Сюзан каза:

— Разбирам защо не искаше да говориш за това.

Погледнах я.

— Няколко пъти съм разказвал тази история. Това не е случката, за която не обичам да говоря.

Навлязох още петдесетина метра в лагера и тя ме последва.

— Продължавахме навътре сред хълмовете и на седмия ден патрулирахме по един хребет в търсене на поредната схватка. Ротният прати до зори — по двама души в клисурите от двете страни на билото. Аз бях в един от тях. Заедно с другаря ми се спуснахме в дерето и тръгнахме успоредно на другите, които виждахме над нас. После обаче дерето стана по-дълбоко, хребетът зави, другарят ми се оказа доста пред мен и изгубих зрителна връзка с него и ротата. Та вървя си аз съвсем сам, което не е добре, и се мъча да настигна онзи пред мен, обаче се оказа, че той се изкатерила горе, за да намери останалите от ротата.

Запътих се към подножието на стръмния хълм, където все още имаше няколко колиби, порутени и обрасли с лиани. Погледнах нагоре към склона.

— Беше ей там, от отсрещната страна на тоя хълм... Вървя си аз сам и решавам, че е време да се кача на билото и да се присъединя към другите. И тъкмо се канех да го направя, зърнах движение с крайчеца на окото си. От другата страна на дерето, на няма и двајсет метра от мен, стои северновиетнамски войник с калашник и ме гледа.

Дълбоко си поех дъх и продължих:

— Та така... зяпаме се ние един друг, и виетнамецът е облечен в тигров униформен панталон, обаче е гол до кръста и има окървавена превръзка на гърдите. Не съм готов за стрелба, той също. Сега трябва да видим кой е по-бърз, но честно казано, аз се бях вцепенил от страх и мислех, че с него се е случило същото. Но после... той хвърли автомата си на земята и аз си поех дъх. „Предава се“, казах си. Ама не. Виетнамецът тръгва към мен, аз вдигам автомата си и викам „Дунг лай!“ — „Стой!“ Обаче той продължава да крачи към мен и аз пак му викам: „Дунг лай!“. И жълтият вади дълго мачете от пояса си. Измърмори нещо, само че не успях да разбера какво се опитва да ми каже, по дяволите. Тъкмо се каня да го гръмна, когато забелязвам, че сочи към сапърската лопатка на колана ми и изведнъж разбирам, че иска да влезем в ръкопашен бой. Усетих, че по лицето ми е избила студена пот, заслушах се в птиците и насекомите и отново се върнах в онова дърво.

— Искан да влезем в ръкопашен бой и лае нещо — по-скоро на себе си, отколкото на Сюзан, казах аз. — Не разбирах нищичко, но знаех точно какво ми говори. Казваше ми: „Да видим колко си смел без вашата артилерия, хеликоптери и изстребители“. Казваше ми: „Гадно копеле, да видим дали ти стиска, прехранена, глезена, скапана американска свиня“. Това ми казваше. И в същото време се приближаваше, и вече беше на няма и три метра от мен, и аз се вгледах в очите му. Никога не бях виждал такава омраза, нито преди, нито след това. Искан да кажа, тоя човек беше напълно превъртял, беше ранен и беше сам, може би беше последният оцелял от частта си... и ми даваше знак да се приближа, нали разбираш, като в училищен бой. Ела ми, скапаняко. Да видим дали ти стиска. Обрах мекия спусък... после... нямам представа защо... но хвърлих автомата си на земята... и той спира, и се усмихва. Пак сочи лопатката ми и аз му кимам.

Замълчах и застанах на един камък в подножието на хълма. Няколко пъти си поех дъх и избърсах лицето си.

— Да вървим, Пол — рече Сюзан.

Поклатих глава.

— Е, кой е по-луд, аз или той? Пресегнах се, откопчах лопатката, завъртях острието на деветдесет градуса спрямо дръжката и го заключих. Смъкнах си каската и я хвърлих на земята. Виетнамецът вече не се усмихва и лицето му е напрегнато и съсредоточено. Взира се в очите ми и иска да го гледам, обаче аз съм от южен Бостън и знаей, че трябва да наблюдаваш оръжието на противника си. Двамата се обикаляме един друг, дебнем се и нито един от нас не говори. Той замахва с мачетето и разсича въздуха пред лицето ми, но аз не отстъпвам, защото не е достатъчно близо... само че мачетето му е по-дълго от моята лопатка и това ще се окаже проблем, ако се приближи. Затова продължаваме да се обикаляме, докато накрая виетнамецът не насочва диагонален удар към шията ми.

Пак замълчах и се замислих за случилото се после. Странно, въпреки че рядко го преживявах подробно, сега си спомнях всичко.

— Отскачам назад и той не ме улучва, затова пак ме напада и острието сочи гърлото ми. Аз отстъпвам настрани, препъвам се и падам. Трябва му само половин секунда и виетнамецът замахва с мачетето към краката ми, но аз се претъркулвам и острието се забива в земята. Светкавично се изправям, отклонявам поредния удар с лопатката, замахвам нагоре с нея като ъперкът и го удрям в долната челюст. Острието, което редовно точа, отсича парче от брадичката му и този голям къс кървава плът увисва на лицето му и виетнамецът изпада в шок. Не ми трябва нищо повече. Замахвам с лопатката като с бейзболна бухалка, почти отсичам дясната му ръка и мачетето изхвърча от дланта му.

Помислих си дали не трябва да завърша разказа си с това, но продължих:

— Та така... той стои пред мен и играта е свършила. Имам пленник, ако искам, мога и да го пусна да си иде. Или... да го убия с лопатката... той се взира в мен, голямото кърваво парче от брадичката му виси и от ръката му тече кръв... и аз какво мислиш правя? Хвърлям лопатката на земята и вадя ножа си. В очите му за пръв път проблясва страх, после той светкавично хвърля поглед към мачетето си и се мота към него. Изритвам го в главата, обаче виетнамецът продължава да драпа към мачетето. Заобикалям го, сграбчвам го за косата с лявата си

ръка, изправям го на крака, дръпвам главата му назад и му прерязвам гърлото с ножа. Все още усещам как острието минава през хрущяла на гръкляна му и чувам свистенето на въздуха през отворената трахея... Срязвам и артерията и по ръката ми шурва кръв... Пускам го, обаче той продължава да стои прав, обръща се към мен, двамата стоим лице в лице, от гърлото му блика кръв, виждам как животът угасва в очите му, обаче виетнамецът не престава да ме гледа и двамата се вираме един в друг, докато краката му не поддават и той не се строполява по очи.

Избягвах да гледам Сюзан.

— Избърсах кръвта от ножа си в панталона му, закопчах лопатката на колана си, прибрах си ножа, взех си каската и автомата и си тръгнах. Погледнах нагоре и видях две момчета от моята рота, които бяха дошли да ме търсят — бяха наблюдавали част от случилото се. Единият взе автомата от ръката ми и пусна един откос във въздуха. „Автоматът стреля, Бренър“ — каза ми той. Момчетата ме гледаха — искам да кажа, вече всички бяхме малко шантави, обаче... това беше повече от шантаво и те го знаеха.

За миг се замислих, опитах се да си спомня какво се бе случило после.

— Другият взема калашника и ни вика: „Пълнителят на жълтия е зареден. — Поглежда ме и ме пита: — Как влезе в ръкопашен бой с него, мамка му?“. Не му отговарям и другият вика: „Бренър, трябва да стреляш по тия скапаняци, не да ги колиш с нож“. Двамата се изхилват. После единият вдига мачетето и ми го подава. „Отсечи му главата. Никой няма да ти повярва.“ Та така... Отсякох главата на мъртвеца... и другият монтира щика си на автомата ми, вдигна главата, забучи я на щика и ми подаде автомата...

Погледнах Сюзан.

— Тръгваме да се връщаме в ротата, аз нося автомата със забучената глава, приближаваме ротните позиции и едно от момчетата вика: „Не стреляйте, Бренър има пленник“ и всички се хият... всички разпитват как се е случило... един тип отсича бамбуков прът и забучва главата на него... С двете момчета приказваме с капитана... гледам главата на кола... — Дълбоко си поех дъх. — Онази нощ се върнах с хеликоптер в базовия лагер... заедно с главата... и ротният писар ми даде тридневна отпуска в Натранг.

Отново погледнах Сюзан.

— Та така ме пратиха в хотела в Натранг.

31.

Мълчаливо слязохме при реката и се прегледахме за пиявици. Тя беше чиста, обаче на моя гръб се бе лепнала гадинка, която вече започваше да се подува от кръв.

— Запали си цигара — казах на Сюзан.

Тя го направи и аз ѝ обясних как да опари задния край на пиявицата, без да ме изгори. Тя доближи огънчето до кръвосмучещото и то се пусна от мен. Сюзан го махна от гърба ми и с отвратено възклицание го захвърли надалеч.

— Тече ти кръв.

Тя притисна хартиена кърпичка към раничката и я задържа, докато се залепи. Облякохме се и седнахме на една скала край брега.

Сюзан продължи да пуши цигарата си.

— Дай да си дръпна — помолих я.

Тя ми я подаде и аз силно дръпнах, закашлях се и ѝ я върнах.

— Цигарите са вредни.

— Кой твърди, че не са?

Известно време помълчахме, заслушани в ромона на реката. Сюзан допуши цигарата и попита:

— Как си?

— Добре. — За миг се замислих. — Войниците, които са били тук, могат да ти разкажат и по-страшни истории... и аз съм преживявал по-ужасни неща... обаче в ръкопашния бой има нещо, което... Все още долавям миризмата на вьетнамеца, виждам лицето му, усещам косата му в ръката си и ножа, прерязващ гръкляна му...

— Спри.

— Добре... Е, после съжалявах, че съм го убил. Трябваше да остане жив. Нали разбираш, като победения воин, който е проявил храброст.

— Смяташ ли, че той е щял да те остави жив?

— Не, но не биваше да му режа главата. Едно ухо или пръст щяха да са достатъчни.

Тя запали нова цигара.

— Тормози те нещо друго.

Погледнах я и очите ни се срещнаха. После и двамата се втренчихме в реката.

— Сам се уплаших от себе си — казах накрая.

Сюзан кимна.

— Искам да кажа... откъде идва това?

Тя хвърли фаса във водата.

— Идва от място, където никога повече не бива да ходиш.

— Ще те излъжа, ако ти кажа, че съм се почувствал зле... задето съм приел предизвикателството и съм го убил.

Сюзан не отговори.

— Обаче като много травмиращи събития, скоро го погребях в паметта си и от първия ден в Натранг почти никога не мислех за него. Само че сегиз-тогиз то само изскачаше в главата ми.

Тя пак кимна и запали нова цигара.

— След като се върнах у дома, започнах повече да мисля за случая... например защо съм го направил? Никой не ме караше и нямаше рационална причина да хвърля автомата и да убия оня жълт с лопатката, докато той се опитваше да ме посече с мачетето. Какво съм си мислил, по дяволите?

— Понякога е по-добре да оставиш тези въпроси без отговор, Пол.

— Сигурно си права... Искам да кажа, виждал съм случаи на военна психоза, виждал съм момчета в сражение, които поради някаква причина изгубват всякакъв страх, виждал съм най-нечовешкото и свирепо поведение, което можеш да си представиш при нормални хора. Виждал съм черепи, използвани като преспапиета, или свещници по бюрата на офицери и сержанти, виждал съм американски войници с огърлици от зъби, изсушени уши или кости от пръсти и не мога да ти изброя всички ежедневни жестокости, които съм виждал и от двете страни... и това те кара да се чудиш какви сме ние, какъв съм аз, щом почти не им обръщам внимание, и вече сериозно започваш да се питаш за себе си, когато се включиш в играта. Беше нещо като култ към смъртта... и човек искаше да участва...

Сюзан се взираше в течащата река и от цигарата ѝ се вдигаше дим.

— Повечето момчета пристигаха тук нормални и се ужасяваха от поведението на старите. Обаче след няколко седмици преставаха да се отвращават и след няколко месеца се присъединяваха към групата на откачалките. И повечето, струва ми се, се завръщаха у дома и пак ставаха нормални, макар че някои не можеха да се оправят. Но никога не съм виждал някой превъртял отново да стане нормален, докато още е тук. Положението само се влошаваше, защото в тая обстановка губиш всякакъв усет за... човечност. А може да се изразиш по-деликатно и да кажеш, че са станали безчувствени. Всъщност по-скоро беше страшно, отколкото отвратително. Човекът, който сутринта е отрязал ухото на убития от него партизанин, следобед се шегува със селските дечурлига и бабички и им раздава бонбони. Искам да кажа, че не бяхме зли или психявали, ние си бяхме нормални, и тъкмо това адски ме плашеше.

Усетих, че съм преминал от „те“ на „ние“ — и тъкмо в това се състоеше проблемът: „те“ ставаше „ние“ и „ние“ ставаше „аз“. Майната му на отец Венет, майната ѝ на черквата „Сейнт Бриджид“, майната ѝ на Пеги Уолш, майната му на покаянието, майната ѝ на изповедалнята, майната му на всичко, което бях научил в училище и вкъщи. Просто ей така. Отне около три месеца. Щеше да стане побързо, обаче ноември и декември в Бонг Сон бяха кротко време. След „Тет“, Ке Сан и А Шау бях готов да убия родния си брат, ако носи вражеска униформа. Всъщност много виетнамци правеха точно това.

Сюзан продължаваше да се взира в реката, като че ли не искаше да прави резки движения, докато нося наточената си лопатка.

Дълбоко си поех дъх.

— Няма да се преструвам, че съм бил ангелче. Нищо подобно. Всички откачахме, обаче го смятахме за временно състояние. И ако извадиш късмет, някой ден се завръщаш у дома. За съжаление го отнасяш у дома със себе си и това завинаги те променя, защото си, влязъл в най-тъмното кътче в душата си, мястото, за чието съществуване знаят повечето хора, но никога не са били там, обаче ти дълго си стоял на това място и не ти се струва толкова ужасно, не изпитваш нито грам угризение и тъкмо това те плаши... и продължаващ живота си в Щатите, пак общуваш с нормални хора, смееш се и се шегуваш, но го носиш вътре в себе си... тая тайна, която мама не знае и за която гаджето ти не подозира, само понякога усеща,

че, нещо не е наред... и сегиз-тогиз попадаш на някой като теб, който е бил там, разказвате си глупави истории за пиянства и ебане, за горещи десантни зони, тъпи офицери, които не могат да четат карта, за най-тежката гонорея, която си карал, за бедния Били или Боб, който се е гътнал, за това-онова, обаче никога не засягаш неща като ония селяни, които случайно си гръмнал, а може би неслучайно, за това колко уши и глави си събрал или за това как си прерязал нечие гърло с нож...

— Имаше ли някой... нормален? — попита Сюзан.

Замислих се.

— Предполагам, че сред нас е имало хора, които... които в известна степен са запазвали морала и човечността си... обаче всъщност не си спомням... възможно е. В една бойна част има естествен подбор... нали разбираш, ония, които не могат да се справят, или никога не стигат до фронта, или ги връщат обратно. Спомням си войници, които моментално откачаха и ги пращаха в тила да вършат черна работа. Това се смяташе за нещо като опозоряване, обаче се избавяхме от тях... да, сред нас имаше хора, които запазваха религиозните или моралните си разбирания, но мисля, че и във войната, както и в живота, добрите умират млади... — Замълчах, после прибавих: — По-добре не мога да ти отговоря.

Тя кимна.

Погледнах към реката, която преди много години бях прекосил с други като мен по следите на елен, отвел ни в мрачната тропическа гора на най-мрачното място, което бяхме виждали.

Минахме през скалния брод и се запътихме обратно към А Луой.

— Струва ми се, че каквото и да кажа, ще прозвучи банално, покровителствено или глупаво съзливо — каза Сюзан, докато вървахме по правата пътека през забулените в ниска мъгла селски ниви. — Но виж какво, Пол, случилото се тук с теб и другите е минало. Имало е война, ти си участвал в нея и тя е свършила.

— Зная. И го вярвам.

— И ако се чудиш, чувствата ми към теб не са се променили.

Не отговорих, обаче ми се щеше да ѝ кажа: „Така говориш сега. Я си помисли“.

Сюзан хвана ръката ми и я стисна.

— А пък аз вечерям на покрива на хотел „Рекс“ и поднасям този абсолютен непознат, че не иска да говори за войната. Как да ти се

извиня за това?

— Няма нужда. Това пътуване ми е от полза. А ако ти не беше с мен, може би нямаше да съм толкова честен със себе си, колкото съм с теб.

— Оценявам го.

Смених темата.

— През май шейсет и осма някъде в тази долина е загинал в сражение един северновиетнамски войник на име Тран Куан Ли. В дрехите му открили писмо от брат му Тран Ван Вин, също войник в северновиетнамската армия.

Не продължих и зачаках отговора ѝ.

— Ти ли намери трупа и писмото? — накрая попита тя.

— Не.

— Виждал ли си това писмо?

— Да, преди около седмица. Знаеш ли нещо за него?

Сюзан ме погледна.

— Не съм сигурна какво целиш, Пол.

Спрях и тя се обърна към мен.

— Знаеш ли нещо за това писмо, Сюзан?

Тя поклати глава и за миг се замисли.

— Свързано е с идването ти тук.

— Точно така.

— Искаш да кажеш... че някой е открил писмото в дрехите на убит вражески войник... кой е намерил писмото?

— Американски войник от Първа въздушнопреносима пехотна дивизия.

— Познаваш ли го?

— Не. Дивизията беше голяма. Двайсет хиляди души. Човекът, който го намерил, го взел като сувенир от войната. Наскоро писмото било преведено и съдържанието му е причината да съм тук.

Сюзан се замисли и аз я погледнах. Вече познавах тази жена и виждах, че ѝ е известно нещо, което сега се опитва да свърже с новата информация.

— Какво по-точно са ти казали?

Тя вдигна лице към мен.

— Само това, че се появили неизвестни досега сведения и че ти трябва да откриеш тук някого и да го разпиташ във връзка с тях.

— Това аз ти го казах.

— Така е. Това ми казаха и в Сайгон. Тези неизвестни сведения в писмото ли са?

— Да.

— Какво пише?

— Ами, едно е какво пише, съвсем друго е какво означава. Затова трябва да открия автора на писмото и да го разпитам.

Сюзан кимна.

Продължихме към А Луой, на стотина метра по равната пътека. Нямаше значение къде и как е загинал Тран Куан Ли, обаче щеше да е интересно да науча. Ако бях имал време във Вашингтон, щях да потърся Виктор Орт и да го разпитам и може би щяхме да си разкажем по някоя история за А Шау.

Бях убеден, че Виктор Орт си е направил ксерокопие на писмото или е запазил оригинала и е пратил ксерокса в АВВ. Така или иначе, той разполагаше с оригиналния текст, който можех да поискам да ми преведат, вместо да разчитам на редактирания превод. Карл обаче сигурно беше пратил някого при Орт да вземе писмото. Извод: в този случай Карл нямаше да ми позволи да проведе обикновено детективско разследване. Бе се погрижил да замина в полуневедение за Сайгон, където Сюзан Уебър щеше да ме баламосва, докато се кача на влака за Натранг.

Освен това не разбихах връзката между писмото и обяснението на Сюзан за залива Камран, ако изобщо имаше такава. Това също можеше да е баламосване.

— Имаш ли ксерокс на писмото? — попита тя.

— Май си прескочила няколко лекции в Лангли.

— Не бъди саркастичен. Не съм професионална разузнавачка.

— Тогава на какво са ви учили там?

— Как да съм полезна. Предполагам, че свързката ти в Хюе ти е казала как да откриеш... как му беше името?

— Тран Ван Вин. Да, каза ми. Това име говори ли ти нещо?

— Не. Трябва ли?

— Всъщност не. — Обаче ми беше хрумнало, че Тран Ван Вин е станал високопоставен член на ханойското правителство и истинският превод на това писмо някак си може да се използва, за да го изнудят да

съдействия на американците или нещо подобно, например свързано със залива Камран.

Господин Вин наистина можеше да живее в Ханой и да е в Бан Хин само за Тет, което щеше да е логично. Но ако щяха да го шантажират, защо искаха да го убият? Може би във Вашингтон не го искаха мъртъв и просто бяха продължили да ме баламосват, за да не разбере за какво става въпрос. Обаче ако бе така, защо господин Ан в Хюе ми беше предал това съобщение, в което се съдържаха окончателните ми инструкции от Вашингтон?

Много е трудно да разрешиш случая, когато всички улики са писмени или словесни и писмените са подправени, а словесните са лъжи.

Истината се криеше в село Бан Хин — преди известно като Там Ки — в лицето на Тран Ван Вин, прост селянин и бивш войник, който спокойно можеше да се окаже съвсем друг. Всъщност отдавна можеше да е мъртъв или да предстоеше да го подкупят или изнудват.

Както казах, във войната има някаква простота и откровеност, като в това да се опиташ да убиеш някого с лопатка. По своя характер разузнаването е игра на покер, играна с белязани карти и фалшиви пари.

— Съжалявам, че не мога да ти помогна с това писмо — рече Сюзан. — Но мога да ти помогна да откриеш човека, който го е написал, и ако не знае английски, ще ти превеждам точните му думи. Много ме бива да печеля доверието на виетнамците.

— Да не споменаваме за надървените американци.

— Това е нищо работа. Но независимо дали ми се доверяваш, няма да намериш по-подходяща от мен.

Не отговорих.

Стигнахме до А Луой. Една старица хвърляше ориз на няколко кокошки в бамбукова клетка зад дома си. Погледна ни изненадано, очите ни се срещнаха и двамата разбрахме защо съм тук. Тази долина определено не привличаше средния турист.

Минахме между няколко къщи и излязохме на площадчето. Колата чакаше там, където я бяхме оставили, господин Лок седеше под сламения навес на нещо като първобитно кафене или лавка, пълна с местни. Пиеше нещо и пушеше. Повечето виетнамци, както бях забелязал, никога не седяха сами и веднага завързваха разговор с

някого. Обаче господин Лок излъчваше кофти вибрации, които сънародниците му в лавката усещаха и стояха настрана.

— Искаш ли нещо за ядене или пиене? — попита Сюзан.

— Не. Да си вървим.

Тя отиде в лавката, поговори с господин Лок, после се върна при мен.

— Той ще е готов след няколко минути.

— Кой плаща за това пътуване, той или аз?

— Струва ми се, че не те харесва.

— Той е гадно ченге. Надушвам ги от километър.

— Тогава може би и той мисли за теб по същия начин. Искаш ли да те снимам тук?

— Не.

— Повече никога няма да дойдеш тук.

— Надявам се.

— Имаш ли снимки от предишния път?

— Така и не извадих фотоапарата си от мешката. Едва ли някой е правил снимки тук, а даже да е правил, най-вероятно ги е проявило семейството му, след като е получило личните вещи на загиналия.

Сюзан не настоя повече.

Господин Лок изпразни чашата си и се приближи до колата. Взех картата от седалката и я разгърнах.

— На тази пунктирана линия до Ке Сан пише нещо за Пътеката на Хо Ши Мин, нали така? — попитах Сюзан.

Тя я погледна и прочете:

— „Хе тонг дуонг мон Хо Ши Мин.“ Което значи нещо като мрежа от пътеки или част от мрежата от пътеки на Хо Ши Мин.

— Ясно. Всъщност не беше една пътека, а цяла мрежа от пътеки в джунглата, плитки корита на потоци, подводни мостове, мостове от дънери през блатата и кой знае още какво. Както виждаш, по-голямата част минава през Лаос и Камбоджа, където не трябваше да действаме. Пътеката до Ке Сан върви покрай лаоската граница и се надявам, че тоя тъпак няма да се изгуби и няма да се озовем в Лаос без визи.

Господин Лок стоеше до колата. Дадох му знак да дойде при мен. Той бавно се подчини и застана прекалено близо. Искаше ми се да му завържа палците зад гърба и да шофирам сам, обаче това можеше да ми докара проблеми. Посочих картата.

— Пътеката на Хо Ши Мин. Биет? Ке Сан.

Той кимна и седна зад волана. Със Сюзан се качихме и потеглихме.

В долината имаше тесни селски пътеки, по които се движехме, после излязохме на черен път, който водеше на север през хълмовете. От двете страни растяха дървета и клоните им скриваха слънчевата светлина. Това наистина бе Пътеката на Хо Ши Мин.

Теренът стана по-пресечен и планински, тук-там отделни участъци от пътя бяха настлани с гнили дънери. В далечината се виждаха величествени водопади, плитки поточета пресичаха пътя. Докато се друсаме, Сюзан правеше снимки. На господин Лок, изглежда, му правеше удоволствие колкото може по-бързо да минава през калта и на няколко пъти опръска двама ни със Сюзан. В огледалото видях, че се усмихва.

Движехме се едва с трийсет километра в час и тойотата диво подскачаше. От време на време пътят заобикаляше малки езерца, които всъщност можеха да са гигантски кратери от бомби, изровени от петстотинкилограмовите чудовища, хвърляни от бомбардировачи Б-52 от десет хиляди метра височина. Казах това на Сюзан и прибавих:

— Хвърлихме цяло състояние да бомбардираме тия пътеки. Може да сме убили петдесет-сто хиляди северновиетнамски войници, мъже и жени. Обаче те продължаваха да прииждат, запълваха дупките и променяха маршрута като мравки, които се мъчиш да стъпчеш, преди да стигнат до дома ти. Не го съзнавах, докато не видях ония танкове руско производство в базовия лагер в джунглата. Искam да кажа, тези машини бяха построени близо до Москва, някак бяха стигнали до Северен Виетнам и бяха пропътували хиляди километри по такива пътища под постоянни атаки, сами си бяха носили гориво и резервни части и накрая един от тях стига чак до вратата на президентския дворец в Сайгон. Признавам им го на ония копелета. Те не можеха да си представят, че няма да победят. — Потупах господин Лок по рамото. — Ей, вие дребосъците сте адски издръжливи. Във войната срещу китайците ви искам на моя страна.

Погледите ни се срещнаха в огледалото и мога да се закълна, че господин Лок кимна.

Тропическата гора оредя и видяхме хълмовете и планината, осяяна с продълговати наколни жилища. В мъгливия въздух се

издигаше дим от огньовете.

— Възхитително е — възкликна Сюзан. — Абсолютно първобитно. Може ли да спрем при планинците?

— Те не обичат неканени гости.

— Шегуваш ли се?

— Не. Трябва да се обадиш предварително. Приемат посетители само между четири и шест.

— Измисляш си.

— Ти си по измислиците.

— Не съм. Хайде да спрем.

— По-късно. Около Ке Сан има много планинци.

— Сигурен ли си?

— Питай Джеймс Бонд.

Тя се усмихна.

— Така ли му викаш?

— Да. Джеймс Бонд, тайния агент. Питай го.

Сюзан го попита, той ѝ отговори и тя ми каза:

— Около Ке Сан живеели планинци от племето бру. Господин Лок пита каква работа имаме при моите — „мои“ означава „диваци“.

— Ами, първо, това не е негова работа, и второ, ние не обичаме други расови епитети, освен „жълт“ и „дръпнати очи“.

— Това е отвратително, Пол.

— Зная. Деградирам. Извинявам се. Кажи му да върви на майната си.

Господин Лок, струва ми се, ме разбра.

— Ако се опитвахме да влезем във връзка с бунтовни планинци, щяхме ли да вземем за шофьор тайно ченге? — попитах Сюзан и господин Лок.

Никой не ми отговори.

Сюзан направи още няколко снимки и продължи да си приказва с виетнамеца. След малко се обърна към мен.

— Според господин Лок във Виетнам имало около осем милиона планинци и над петдесет отделни племена с различни езици и диалекти. Властите се опитвали да ги образават и да ги научат на модерно земеделие, но те се съпротивлявали срещу цивилизацията.

— Може пък да се съпротивляват срещу властите.

— Навярно трябва да ги оставят на мира — каза Сюзан.

— Точно така. Виж, случайно харесвам планинците, които съм срещал, и се радвам, че все още носят оръжие. Въобразявам си, че се завръщам като полковник Гордън, Марлон Брандо или господин Курц и започвам да живея като местните. Ще организирам тия осем милиона души в страхотна бойна сила и ще завладеем планината. По цял ден ще ходим на лов и за риба, нощем ще изпълняваме странни и зловещи ритуали около пламтящи огньове и главите на нашите врагове, набучени на колове. Може би ще организирам американски туристически групи. Планинският свят на Пол Бренър. Десетачка за дневна обиколка, петдесет за нощна. Веднъж видях планинци да одират жив бик и после му прерязаха гърлото и изпиха кръвта му. Това ще е кулминацията на вечерта. Как мислиш?

Тя не отговори.

Пътувахме в мълчание през забулената в мъгла планина под мрачно небе. Миришеше на огън и ледената влага се процеждаше в костите и сърцето ми. Мразех това място.

Сюзан каза нещо на шофьора и той спря.

— Какво има? — попитах аз.

— На оня хълм има пътека, която води до няколко планински къщи. — Тя взе фотоапарата си и слезе от тойотата. — Искam да видя планинско село.

— Чакай тук, дребосък — казах на господин Лок. — Да не вземеш да изчезнеш.

Слязох и последвах Сюзан по пътеката.

На двеста метра нагоре теренът се изравни и пред нас се разкри обширна поляна с шест наколни жилища.

На поляната имаше двайсетина жени и два пъти повече дечурлига и всички си вършеха работата, която явно се състоеше главно в готвене. Наоколо изглеждаше много чисто и почти нямаше друга растителност, освен ниска трева, която пасяха дребни кози и две спънати кончета.

Жените носеха дълги тъмносини рокли с бяла бродерия, пристегнати на кръста с шалове.

Кучетата залаяха още щом ни подушиха, ала планинците продължиха да се занимават със задачите си, почти без да ни обърнат внимание, макар че няколко хлапета ни загледаха.

Кучетата се втурнаха срещу нас, обаче бяха дребни, както всички кучета във Виетнам, и не си спомнях да са особено зли. Въпреки това ми се прииска да носех нещо, с което да ги залъжа.

— Не хапят — успокоих Сюзан.

— Прочутите последни думи.

— Недей да се навеждаш да ги галиш — тук не ги гаят и може да си помислят, че си им обядът.

Сюзан махна на планинките и каза нещо на виетнамски.

— Това е племето трибинго — казах й. — Човекоядци са.

Един нисък набит старец, който седеше на стъпалата пред къщата си, се изправи и тръгна към нас. Носеше бродирана риза с дълги ръкави, черен панталон и кожени сандали.

Пак се огледах, обаче не забелязах по-млади мъже. Всички бяха на лов или може би сушаха човешки глави.

Старецът дойде при нас и Сюзан му каза нещо. Различих думата „ми“. Дватамата се поклониха.

Тя ме запозна със стареца, чието име звучеше като Джон, и се ръкувахме. Той бе достатъчно възрастен, за да е планински боец, и ме гледаше така, като че ли бях пристигнал, за да му дам нова заповед.

Сюзан и старецът — който очевидно беше селският старейшина или хончо, както ги наричахме някога, въпреки че това бе японска дума — се заговориха и видях, че нямат проблем да контактуват на виетнамски.

Джон ме погледна и ме изненада с въпроса:

— Ти войник? Воювал тук?

— В А Шау — отвърнах аз.

— Аха. — Той ни даде знак да го последваме.

— Май ще обядва с нас — казах на Сюзан.

— Стига си се правил на идиот, Пол. Тук е очарователно.

Старецът ни обясни, че били от племето таои, което, надявах се, не извършваше човешки жертвоприношения, и ни разведе из селцето, което нямаше име. Според Сюзан се наричало „Мястото на клана дай-юй Джон“ или „старейшината Джон“. Дай-юй означава и „капитан“ и той не се казваше Джон, обаче така звучеше. Едва ли щях да открия селото в някой световен атлас, особено ако името му се променяше с всеки нов старейшина.

Сюзан поиска и получи разрешение да снима всичко и всеки. Кучетата се мъкнеха подире ни където и да идехме.

Джон ни показва всевъзможни неща, които смяташе, че може да ни заинтригуват и които наистина заинтригуваха единия от нас.

Старейшината ни запозна с всички, даже с децата, и Сюзан поддържаше разговор с него и ми превеждаше.

— Той пита дали ще хапнем с него и неговите хора.

— Другия път. Трябва да продължаваме.

— Гладна съм.

— Ще ти мине, когато видиш менюто. Освен това те се хранят адски бавно. Трябва да са се научили на четиричасовите обеда от французите. Кажи му, че трябва да отидем на едно място.

— Тук сме насред пустошта.

Погледнах стареца и посочих часовника си. Той може би ме разбра.

— Ке Сан — казах аз.

— Аха. — Старейшината кимна.

Приключихме обиколката на селото и забелязах, че децата не ни следват, нито просят пари и бонбони като сайгонските вьетнамчета. Само кучетата не се отделяха от нас.

Старецът ни заведе при дъсченото стълбище, където го бяхме видели да седи, и ни покани да влезем в къщата. Навсякъде по стъпалата бяха пръснати кожени сандали и домашно изработени обувки, затова със Сюзан се събухмем. Джон направи същото.

Качихме се по стълбището и този път кучетата останаха навън. Американците също трябва да се научат да не пускат кучетата си вътре, след като го правят първобитните планинци.

Влязохмем в дървената сграда, дълга петнайсетина и широка около шест метра. Дъсченият под бе застлан с пъстри черги. По централната ос на къщата имаше стълбове, които поддържаха островърхия покрив.

Прозорците бяха малки и покрити с тънка тъкан, която пропускаше малко дневна светлина. Няколкото газени фенера бяха запалени. В средата на къщата имаше голяма глинена пещ, обаче без комин, и си спомних, че димът се вдигаше към тавана, изпълваше помещението и нощем пропъждаше комарите.

Вътре нямаше никого. Хамаците бяха сгънати и висяха по стените. Преброих двайсет и се опитах да си представя двайсет души на всякаква възраст и от двата пола да спят заедно в тази обща къща, пълна с дим. Нищо чудно, че планинците не бяха толкова многобройни, колкото виетнамците.

— Някога правила ли си го в хамак? — попитах Сюзан.

— Може ли да разговаряме за нещо по-културно?

Джон ни заведе в средата, където бе неговото място. Той беше хончо, затова разполагаше с обширно пространство, задръстено с бамбукови ракли и сандъци. На стената бяха окачени ножове и мачете, плюс няколко шала и кожи.

Видях голяма квадратна маса, висока трийсетина сантиметра. Отгоре ѝ бяха наредени порцеланови и керамични съдове.

Странно нещо, това първобитно общество бе комунистическият идеал, и все пак планинците мразеха суровата комунистическа власт и бяха свободомислещи и независими. Пък и не обичаха виетнамците.

Джон седна по турски до една голяма дървена ракла. Ние със Сюзан последвахме примера му. Беше по-лесно, отколкото да приклеknем като виетнамци.

Той отвори раклата, извади една зелена барета и ми я подаде.

Взех я и я разгледах. Имаше етикет на американски производител.

Старейшината каза нещо на Сюзан и тя преведе:

— Дал му я неговият американски дай-юй през войната.

Кимнах.

Той извади друга зелена барета и пак каза нещо.

— Преди три години му я дал друг американец — бивш войник.

— Нямам зелена барета, която да му дам — отвърнах аз.

— Дай му часовника си.

— Ти му дай часовника си. За какво му е часовник, по дяволите?

Джон ни показа и други съкровища от раклата си: американски войнишки колан, пластмасова манерка, компас, боен нож и няколко сумки. Това ми напомни за собствения ми куфар в мазето, също като милиони други куфари из цяла Америка пълен с дреболии от някогашния войнишки живот.

След това старейшината извади синя кутийка, в която разпознах военна кутия за медал, и почтително я отвори. Върху сатенената

подложка лежеше кръгъл бронзов медал с червено-бяла лента. Изображението представляваше орел, кацнал върху книга и меч. Около орела бяха изсечени думите „Боеспособност, чест, вяност“.

Вгледах се в него. Беше медал за добро поведение. Спомних си, че момчетата от спецчастите ги купуваха в лавките на базовите лагери и награждаваха с тях планинските бойци за храброст, въпреки че медалът нямаше нищо общо с храбростта, обаче планинците не го знаеха и въоръжените сили не се оплакваха, че спецчастите раздават тия нищо неозначаващи медали.

Поех кутията така, като че ли в нея лежеше медалът на Конгреса за доблест, разгледах бронзовата плочка и я показах на Сюзан.

— Джон е получил медала за изключителна храброст, надхвърляща какъвто и да било дълг — казах ѝ.

Сюзан кимна и почтително му преведе.

Той се усмихна, взе кутията и я затвори, после внимателно я прибра в голямата ракла.

Замислих се за моя виетнамски кръст за храброст, получен от виетнамския полковник, който ме беше целунал по двете бузи, и се зачудих дали всъщност не ми е дал медал за това, че съм с опрятна униформа или нещо подобно.

Накрая, но не на последно място, Джон извади от раклата дълъг предмет, увит в намастен парцал, и аз разбрах какво е още преди да го развие — дай-ной Джон все още пазеше автомата си М-16. Пластмасовият приклад и ръкохватката лъщяха от смазка, летите алуминиеви части и оксидираната стоманена цев блестяха така, сякаш току-що са минали ротна проверка.

Той го протегна към мен с две ръце, като че ли бе нещо свещено, и погледите ни се срещнаха. Поставих длани върху автомата и няколко секунди го държахме и двамата. Усмивката му беше преляла в строго, самовгълбено изражение, каквото, струва ми се, се беше изписало на собственото ми лице. После кимнахме, спомняйки си миналото — войната, изгубените другари и разгрома.

Без да каже нито дума, старецът отново уви оръжието и го прибра в раклата, затвори я и се изправи.

Със Сюзан също станахме и излязохме под мрачното небе.

Джон ни поведе обратно към пътеката. По пътя махахме на всички. Когато стигнахме, старейшината каза нещо на Сюзан и тя му

отвърна.

— Джон ни желае приятно пътуване и те приветства в планинската земя.

— Кажи му, че му благодаря, задето ми показва медала и ме запозна със своя народ. — Не знаех дали планинците празнуват Тет, затова прибавих: — Желая на племето таои благоденствие, добър лов и щастие.

Сюзан преведе, Джон се усмихна и рече нещо. Тя се обърна към мен.

— Пита кога ще се върнат американските войници.

— Никога. Това достатъчно скоро ли е? Кажи му, че американците се завръщат само с мир и вече няма да има война.

Сюзан му предаде думите ми и ми се стори, че планинецът малко се разочарова. Налагаше се да отложи клането на вьетнамци за по-далечно бъдеще, отколкото се беше надявал.

Бръкнах в джоба си и извадих швейцарското си ножче. Подадох му го и той се усмихна. Като че ли го позна и започна да отваря остриетата и другите джаджи.

— Това е отвертка, Джон — поясних аз. — В случай че попаднеш на някой винт. А това странно нещо е тирбушон за твоето шато Ла Фиг Ротшилд, обаче ако искаш, може да го забиеш в главата на някой, комисар.

Докато показвах на Джон всички удобни бъзикни на ножчето, Сюзан стоеше и се блещеше.

Старейшината свали тъмносиния си шал и го завърза на шията на Сюзан. После се сбогувахме и двамата със Сюзан тръгнахме надолу по пътеката.

— Беше очарователно... и трогателно — каза тя. — Той все още... е, изглежда, боготвори американците.

— Те са харесвали и французите, което и в двата случая говори за лош вкус. Просто не харесват вьетнамците и чувствата са взаимни.

— Разбирам. — Сюзан за миг се замисли. — Не мога да повярвам, че съм тук от три години, а не знаех нищо за това.

— Не го пише в „Уолстрийт Джърнъл“, нито в „Икономик Таймс“.

— Прав си. Доволен ли си, че се отбихме?

— Ти се отби. Аз дойдох с теб, за да се погрижа да не се озовеш на шиша за печене.

Стигнахме до края на пътеката.

— Басирам се, че господин Лок виси за петите на някое дърво с прерязано гърло и кучетата ближат кръвта му — казах аз.

— Това е отвратително, Пол.

— Извинявай. Караше ми се.

Открихме тойотата и господин Лок се оказа жив и здрав, обаче изглеждаше малко ядосан или може би поизнервен. Качихме се в колата и аз му наредих:

— Ку ди.

— Да не би да си припомняш виетнамски? — попита Сюзан.

— Да. — Повечето известни ми виетнамски думи и изрази бяха свързани с чукане, обаче си спомнях и някои по-обща неща. — Сат конг — казах ѝ аз, което означаваше „Смърт на комунистите“.

На господин Лок не му хареса и той ме стрелна с поглед.

— Гледай си пътя — скастрих го аз.

Пътят на север продължаваше да е лош и скоро стигнахме до някакво селце, казваше се Та Ай — няколко бамбукови колиби на равна планинска ливада, чиито обитатели приличаха на виетнамци. Те живееха в села и обработваха земята — планинците се препитаваха с лов. Както казваше Сюзан, наистина бе очарователно и при други обстоятелства, а и ако няхах спомени, свързани с тия хълмове, може би щях да съм в по-добро настроение.

Минахме през друго селце, което според картата се казваше Тон Ке. Пътят зави на запад към лаоската граница и се спусна в тясна долина, после пак продължи на север. След час стигнахме до низинен район с оризища и село на име Ли Тон. Трябваше да се движим по насипите между самите оризища. Пътеката на Хо Ши Мин. Удивително, ако се замисли човек — по-удивително сега, когато бях видял част от нея.

Малко повече от два часа след като напуснахме А Луой минахме по нов бетонен мост при село Дакронг и след няколко километра Пътеката на Хо Ши Мин пресече шосе 9, двулентов полуасфалтиран път, отчасти благодарение на военноинженерния корпус на армията на САЩ. Господин Лок зави наляво и поехме на запад към Ке Сан.

— По време на обсадата на Ке Сан от началото на януари до април шейсет и осма този път беше блокиран от северновиетнамската армия — казах на Сюзан. — Не можеше да премине даже брониран конвой. Обаче в началото на април направихме въздушен десант сред хълмовете около обсадения лагер и след седмица бронирана колона с няколко полка морски пехотинци и южновиетнамски войници отвори пътя и разкъса обсадата.

— И ти ли участва в десанта?

— Да. Първа въздушнопреносима взе активно участие. Хубаво е да имаш стотици хеликоптери, с които да се придвижваш, обаче обикновено не ти се ходи там, където те пращат.

За кратко продължихме по шосе 9. Трафикът бе умерен и се състоеше главно от мотопеди, велосипеди и камиони.

Надясно се издигаше платото на фронтовата база Ке Сан, зад която се виждаха обрасли с дървета хълмове, в момента забулени в мъгла. От географска гледна точка районът напомняше на долината А Шау, макар че не беше толкова уединен и заобиколен от хълмове.

Исторически погледнато, при Ке Сан също като в А Шау и Диен Биен Фу в една затънтена долина се беше събрала огромна западна армия, за да се сражава с вьетнамците. При Диен Биен Фу западните бяха претърпели пълен разгром, докато при Ке Сан и А Шау в най-добрия случай се бе стигнало до патово положение, което в крайна сметка беше нанесло психологическо поражение на американците, защото според тях равният резултат не можеше да замести победата.

Минахме покрай платото на някогашната фронтова база и стигнахме до град Ке Сан, който също като А Луой през войната бе изчезнал, за да се възроди години по-късно.

Небето продължаваше да е мрачно и облачно. Такова си го спомнях и през април 1968-а, също толкова мрачно и тежко, колкото настроението ми, място, където смрадта на хиляди трупове загатва за собствената ти участ.

32.

Влязохме в Ке Сан. Покрай идеално правите улици се издигаха стабилни сгради с червени керемидени покриви.

Стигнахме до обширен площад, на който строяха голям покрит пазар. Очевидно това беше показан град, място с известно име, и властите искаха да изглежда добре за пред туристите и журналистите. И наистина, на площада бяха паркирали пет туристически автобуса и край сергиите се мотаеха десетки западни туристи, които сигурно се мъчеха да разберат защо са ги довели в тоя затънтен край на страната.

Господин Лок спря на една бензиностанция и ние със Сюзан слязохме да се поразтъпчем.

— Имам нужда от студена бира — заявих аз.

Тя каза нещо на шофьора, който пълнеше резервоара, и двамата се запътихме през площада към най-близкото кафене.

— Базата не е била тук, нали? — попита Сюзан.

— Не. Подминахме я — онова високо плато. Фронтната база Ке Сан носи името на града, който още тогава вече не съществуваше. По-късно ще се качим до нея.

По пътя до бирата ми имаше сергии и върна на етикета, Сюзан трябваше да спре на повечето от тях. На много от павилионите продаваха двукилограмови пакети кафе местно производство, предлагаха се също ананаси и зеленчуци. Няколко сергии бяха специализирани във военните сувенири, предимно боклуци, например дрънкулки от шрапнели. Забелязах няколко 105-милиметрови снаряда с посадени в тях цветя, сложна метафора, ако изобщо има такава. Имаше вази от 50-калиброви гилзи, както и ниски тумбести гранати, продавани като чаши със запоеани дръжки.

— Откъде идват всички тези неща? — попита Сюзан.

— От Съединените американски щати.

— Боже мой, адски са много.

— Обсадата продължи сто дни. Това сигурно е съвсем малка част от изразходваните артилерийски боеприпаси.

Тя се приближи до една сергия, на която продаваха части от оръжия — пластмасови приклади от М-16, лостчета и шплентове от ръчни гранати, картонени телескопични тръби от леки противотанкови ракети М-72 и така нататък. Освен това имаше пластмасови манерки, войнишки колани, сумки, ножници на щикове, токи и всевъзможни дреболии — археологически доказателства за някогашното присъствие на една армия, сега за продан като сувенири за оцелелите, които пожелаеха да отнесат със себе си късче от ада.

Сюзан ме разпитваше за тези експонати — какво са били и за какво са се използвали. Отговорях ѝ, после казах:

— Студена бира.

— Един момент. Какво е това?

Погледнах предмета в ръцете ѝ.

— Това случайно е брезентов калъф от сапъорска лопатка. Закопчаваш го на колана си и пъхаш лопатката вътре.

Тя го остави и продължи към следващата сергия, където семейство планинци продаваха занаятчийските си произведения.

— Знаеш ли от кое племе са, Пол? — прошепна ми Сюзан.

Носеха яркосини и червени дрехи със сложна бродерия и жените бяха вдигнали косите си на кокове, завързани с пъстри шалчета.

— Според мен са от Калифорния — отвърнах.

— Стига си се правил на шут. От кое племе са?

— Откъде да зная, по дяволите? Всичките са планинци. Питай ги.

Тя заговори една старица на виетнамски и двете се изненадаха, че другата знае езика. След като побъбриха, Сюзан ми каза:

— Трудно разбирам виетнамския ѝ.

— Сигурно и тя твоя.

Цялото семейство се събра около нас. Жените пушеха лули, мъжете — цигари. Обсъдиха таойското шалче на Сюзан и ѝ показаха своите по-пъстри шалове. По някое време започнаха да ме зяпат и се досетих, че Сюзан ги информира за войнишкото ми минало.

Един много дребен кривокрак старец се приближи до мен. Носеше оранжева туника с жълт пояс. Хвана ме за ръцете и ме погледна в очите. Дланите му бяха като кожа, лицето му също. Старчето изломоти нещо и Сюзан преведе:

— Казва, че е бил американски войник.

— Нима? Едва ли покрива минималното изискване за височина.
Планинецът продължи да говори и тя ми превеждаше:

— Сражавал се заедно с американци със... зелени барети... седем години бил при тях... добре му плащали... дали му хубава пушка и нож... убил... страшно много врагове... казва „Beausour, beausour“^[1], чуваш ли го?

— Beausour, beausour — повтори старецът и прокара показалец през гърлото си, което отлично разбрах, тъй като самият аз го бях правил.

— Питай го дали още си пази автомата — казах на Сюзан.

Тя го попита. Планинецът ме погледна и едва забележимо кимна.

Та стоя си аз там, гледам невероятно сбръчканото старческо лице с тесни цепки вместо очи, двамата се държим за ръце на градския площад на Ке Сан и нямаме почти нищо общо, освен връзките на войната, които никога не могат да се разкъсат.

— Пита дали познаваш капитан Боб, неговия командир — преведе Сюзан.

— Кажи му, че веднъж срещнах капитан Боб в Америка. Той е добре и често говори за смелостта на планинските си войници.

Тя преведе и старецът ми повярва. Той стисна ръцете ми, после отиде при сергията и се върна с бронзова планинска гривна, каквато не можеш да купиш, защото я дават само ако те харесат или си проявил смелост. Планинецът разтегли тънката гривна, постави я на лявата ми китка и я стегна. После отстъпи крачка назад и ми отдаде чест. Отвърнах му.

Наоколо вече се бяха събрали неколцина американци и виетнамци. Не изглеждаха много доволни от сцената.

— Кажи му, че му благодаря и че с капитан Боб ще се върнем да организираме нова планинска армия — казах на Сюзан.

Тя каза нещо на стареца, той се усмихна и се ръкувахме.

Сюзан непременно трябваше да има поне шест шарфа и шалове в различни цветове и за пръв път откакто бе пристигнала във Виетнам, не се пазари, а даде на старицата десетачка.

Искаше да направи и снимки, разбира се, затова попита планинците дали са съгласни и те й позволиха.

— Ще ти отсекаат главата — казах ѝ. Обаче Сюзан ги снима и те не ѝ отсякоха главата. Всички позирахме за снимка с шалове на шията,

после се сбогувахме и аз се запътих направо към кафенето.

— Те са от племето бру — каза Сюзан. — Дай да видя гривната.

Протегнах ръка като сомнамбул.

Тя разгледа простия накит.

— Има ли някаква символика?

— Просто приятелски дар — отвърнах аз. — Вкъщи имам още една.

— Наистина ли? Кой ти подари първата?

— Ами планинец естествено.

— Защо ти я подари? Мъж ли беше, или жена?

— Мъж. Не бива да закачаш жените им, иначе ще ти набучат хуя на кол.

— Чудесно. И защо ти дадоха гривната?

— Просто като приятелски дар. Раздавах я на всеки, когото харесат. За съжаление очаквах да ядеш с тях, а те ядат неща, поужасни и от войнишките порции.

— Като например?

— Е, менюто им не е чак толкова отвратително, колкото виетнамското. Хранят се с месо — елени, глигани, птици, невестулки и други ужасни диви животни. Пекат го на жар. Обаче е малко трудно да преглътнеш чашата топла кръв.

— Ти пил ли си кръв?

— Вървеше добре с дивеча.

Стигнахме до кафето. Наближаваше един и заведението бе пълно с европейци и американци, сред които стопаджии. Някои може би бяха ветерани, ала повечето бяха от туристически групи, които едва ли имаха някаква връзка с това място — Ке Сан очевидно се включваше в туристическия маршрут и тия хора се бяха записали за екскурзията в хотелите си в Хюе. В рекламната брошура сигурно пишеше нещо такова:

„Ке Сан! Вижте мястото на прочутата кървава тримесечна обсада на фронтовата база на американската морска пехота! От удобен автобус с климатик преживейте ужасите на трийсет хиляди души, вкопчени в смъртна

битка. Допълнителна екскурзия до планинско село. Обядът е включен в цената.“

Така или иначе, масите бяха заети, обаче забелязах маса за четирима, на която пиеха бира само един американец и един виецнамец. Отидох при тях и попитах:

— Нецо против да седнем тук?

— Не — отговори американецът, едър здравеняк на моята възраст. — Сядайте.

Двамата със Сюзан се настанихме.

— Казвам се Тед Бъкли — представи се здравенякът и протегна ръка.

Стиснах я.

— Пол Бренър. Това е Сюзан Уебър.

Той се ръкува със Сюзан.

— Приятно ми е да се запознаем. Това е господин... как се казвахте?

— Аз съм господин Трам — отвърна виецнамецът. Изглеждаше шейсетинагодишен. — За мен е удоволствие да се запознаем.

— Господин Трам е бил северновиецнамски офицер, капитан, нали така? — каза Тед Бъкли. — Участвал е в сраженията тук. Можете ли да повярвате?

Господин Трам се усмихна криво и кимна.

— И аз бях тук в Двайсет и шести полк на морската пехота от януари до юни шейсет и осма — прибави американецът и също се усмихна. — Така че с господин Трам сме били в Ке Сан по едно и също време, но от двете страни на барикадата.

Погледнах господин Трам и очите ни се срещнаха. Той се опитваше да определи дали и аз съм бил тук и дали изпитвам омраза, или като Тед Бъкли просто намирам това за страхотно съвпадение.

— Господин Трам предложи да е мой екскурзовод в базата — заяви Тед. — Вие там ли отивате, или вече се връщате?

— Отиваме — отвърнах аз.

Сервитърката дойде и ние със Сюзан си поръчахме студена бира. Тед ме погледна.

— Морската пехота?

Отговорих му с обичайното:

— Не, по дяволите. Толкова тъп ли изглеждам?

Той се засмя.

— Сухопътните сили?

— Първа въздушнопреносима.

— А стига бе! Тук ли си бил?

— Да. — И в духа на добронамереното междуведомствено съперничество прибавих: — Да не си забравил, че пехотата дойде да ви спаси задниците?

— Глупости. Държахме виетнамците там, където ги искахме.

— Те ви обсаждаха цели три месеца, Тед.

— Точно там ги искахме.

Двамата се засмяхме. Беше забавно. Поне така ми се струва. Господин Трам и Сюзан пушеха и ни слушаха. Тед се обърна към господин Трам.

— И тоя приятел е бил тук. В Първа въздушнопреносима пехотна дивизия. Разбрахте ли?

Виетнамецът кимна и ми каза:

— Вие пристигнахте на първи април.

— Точно така.

— Добре го помня — каза той.

— И аз.

Донесоха бирите и всички вдигнахме бутилките си.

— За мира — каза Тед.

Чукнахме се и отпихме.

Погледнах Тед Бъкли. Както казах, той бе едър мъж, обаче от ония оскъдни, гадни месеци на обсадата беше понатрупал някое и друго кило. Лицето му бе обветрено и дланите му бяха груби, явно работеше физически труд на открито.

— Сам ли сте тук? — попита го Сюзан.

— С жена си съм. Тя остана в Хюе. Каза, че щяло повече да ми мине, ако дойда сам. Пътуваме с туристическа група — поясни Тед. — Дойдохме от Сайгон с микробус. Току-що срещнах господин Трам и той каза, че ще ми покаже лагера. Искате ли да дойдете с нас?

— Благодаря, ще дойдем — отвърнах аз.

Тед погледна Сюзан и попита:

— Как успя да ви домъкне тук?

Тя се усмихна.

— Сама пожелах.

— Никога не бъди доброволец. Нали така, Пол? В Хюе ли сте на хотел?

— Да — каза Сюзан.

— Вчера разгледахме Цитаделата — каза Тед. — Господи, по-голямата част още е разрушена. Сражавал ли си се тук, Пол?

— Не. Главно в Куанг Три.

— Ясно. ДЗ Шарън. Спомням си. Какъв беше в Първа въздушнопреносима?

— Обикновен кашик.

— И аз. Изкарах половин година в тоя лайнарник. — Той се обърна към Сюзан. — Извинявай. Не се сещам за по-точна дума.

— Вече съм свикнала — отвърна тя и попита господин Трам: — Колко време сте били тук?

— Четири месеца. Пристигнах през декември шейсет и седма и си заминах през април. — Виетнамецът ме погледна. — Когато господин Пол е пристигал, аз съм си заминавал.

Това му се стори смешно, и той се изкиска.

Тед го изгледа.

— Как беше от другата страна на барикадата?

Господин Трам разбра въпроса и за миг се замисли.

— Много зле. Американските бомбардировачи летяха денонощно, артилерията непрекъснато ни обстрелваше... беше много тежко за нас... за вас също, сигурен съм... обаче бомбардировачите бяха ужасни.

— Е, приятел, аз пък три месеца бях под обстрела на вашата артилерия — отвърна Тед.

— Да, войната е ужасна за всички. Известно време мълчахме, после Тед ми каза:

— Ей, можеш ли да повярваш? Можеш ли да повярваш, че си се върнал?

— Опитвам се.

— Изглеждаш прекалено млада, за да си спомняш нещо от войната — рече той на Сюзан.

— Така е. Но Пол е много любезен и споделя спомените си с мен.

Тед очевидно искаше да попита за връзката ни и за да не се тормози много, му казах:

— Със Сюзан се запознахме в Хюе и я поканих днес да дойде с мен.

— Добре, значи отскоро се познавате. Откъде си? — попита я Тед.

— От Ленъкс, Масачузетс.

— Сериозно? Аз съм от Чатам, Ню Йорк, точно оттатък щатската граница. Имам малка строителна фирма. — Той се усмихна. — Тук съм изкопал толкова много окопи и съм построил толкова много бункери, че когато се върнах у дома, исках да оградя къщата с пясъчни чували и да я заобиколя с окопи. Вместо това моят старец ми намери работа при един зидар.

Сюзан се усмихна.

— Откъде си, Пол? — попита Тед.

— Роден съм в Бостън, сега живея във Вирджиния.

— А вие откъде сте? — попита Сюзан виетнамеца.

Господин Трам се усмихна.

— Аз съм от едно крайбрежно градче, казва се Донг Хой. В биещия Северен Виетнам, обаче след обединението няма граница и преди шест години със семейството си се преселих в Ке Сан.

— Защо? — попита Тед.

— Това е икономически развиващ се район.

— Защо точно този район?

Виетнамецът се замисли за миг.

— Спомням си красивите зелени хълмове и долината, когато пристигнах тук преди сраженията... мнозина виетнамци напускат крайбрежието, където е пренаселено. Както казвате вие, тук е новата граница.

— Наистина е граница — потвърди Тед. — Чак до индианците.

— Екскурзовод ли сте? — попита Сюзан виетнамеца.

— Преподавам английски в гимназията. Сега е Тет, затова дойдох тук да видя дали не мога да услужа на туристите. Само за ветерани — прибави господин Трам.

Погледнах го. Стори ми се симпатичен и ако бе от министерството на държавната сигурност, сигурно работеше там само

почасово. Във всеки случай аз го бях открил, а не обратното, така че нямаше нищо общо с мен. Може да се познаваше с господин Лок.

— А вие какво работите? — попита ме господин Трам.

— Пенсионер съм.

— Е, вие в Америка се пенсионирасте млади.

— Той е по-стар, отколкото изглежда — отбеляза Сюзан.

Господин Трам и Тед се подсмихнаха. Тед ни погледна и реши, че спим заедно.

Побъбрихме си, поръчахме по още една бира и всички се изредихме през клозета.

Господин Трам не беше първият северновиетнамски войник, когото срещам тук, обаче бе първият, с когото пиех бира, и любопитството ми беше възбудено.

— Какво мислиш за всички тия американци, дето се завръщат тук? — попитах го.

— Мисля, че това е хубаво — без колебание отвърна той.

Не обичам да говоря за политика, но в този случай направих изключение.

— Смяташ ли, че онова, за което се сражавахте, си е струвало толкова много смърт и страдания?

Виетнамецът отново не се поколеба.

— Аз се сражавах за обединението на страната си.

— Добре. Страната е обединена. Защо Ханой се отнася толкова зле с Юга? Особено с ветераните от южновиетнамската армия.

Някой ме срита под масата и не беше нито господин Трам, нито Тед.

Господин Трам се замисли.

— След победата бяха допуснати много грешки. Властите го признават. Сега е време да мислим за бъдещето.

— Имаш ли приятели, които са служили в южновиетнамската армия?

— Не, нямам. За моето поколение е трудно да забрави. Когато се срещаме на улицата, в рейса или в кафето, ние си спомняме за страданията и смъртта, които сме си причинявали едни на други. Поглеждаме се с омраза и се извърщаме настрани. Ужасно е, но мисля, че новото поколение го е преодоляло.

Върнахме се към бирите си. Странно нещо, бившият капитан Трам беше готов да пие бира с двама американци, които се бяха опитвали да го убият недалеч от тук, обаче не щеше да каже здрасти на бивш южновиетнамски войник. Тази вражда между Севера и, Юга, между победителите и победените продължаваше и бе нещо адски сложно, не толкова свързано с войната, струва ми се, колкото със случилото се след нея. Войната е проста, сложен е мирът.

— Рейсът тръгва след половин час — каза Тед. — Сигурно няма да имате нищо против да дойдете с нас.

— Имаме кола с шофьор — отвърнах аз. — Можете вие да дойдете с нас.

— О, така ли? Добре. — Той погледна екскурзовода си. — Става ли?

— Разбира се.

Тед настоя да плати бирата и излязохме от оживеното кафене.

Заварихме господин Лок там, където го бяхме оставили, и той каза нещо на Сюзан. Тя му отговори на виетнамски. Това поразя Тед.

— Ей, ти да не знаеш туземски? Искам да кажа, виетнамски?

— Малко.

— Господи, кой учи виетнамски, по дяволите?

Тримата със Сюзан и господин Трам се натикахме на задната седалка на тойотата, здравенякът Тед седна отпред и потеглихме. Поехме на изток по шосе 9 и господин Трам започна обясненията си.

— Ако погледнете надясно, ще видите останките от старата крепост на френския Чуждестранен легион.

Всички погледнахме. Сюзан и Тед направиха снимки. Господин Трам продължи:

— Народната армия превзе крепостта преди пристигането на...

— Той ме погледна и се подсмихна. — Преди пристигането на господин Пол със стотици хеликоптери.

Това наистина беше малко странно. Искам да кажа, седях си аз гъз до гъз с тоя жълт, когото щях да очистя на мига, ако го бях видял навремето. Или пък той щеше да ме убие. Сега ми бе екскурзовод и ми обясняваше кога съм извършил тук въздушен десант.

— Пътят отдясно е част от Пътеката на Хо Ши Мин и води на юг до А Луой в долината А Шау, място на много ужасни сражения. Един километър на юг по тази пътека се намира мостът Дакронг, който е

подарък на виетнамския народ от нашите кубински социалистически братя. Ако желаете, после можем да видим моста.

Сюзан каза нещо на господин Трам на виетнамски и той кимна. Тед я чу и пак се обърна.

— Какво става?

— Току-що идваме от долината А Шау — поясни тя. — Пол е бил там.

— А, ясно. Помня, че от тук ви прехвърлиха в А Шау. Как беше?

— Гадно — отвърнах аз.

— Не може да е било по-кофти от Ке Сан, приятел.

Има различни кръгове на ада, даже във войната, и всеки войник е убеден, че е в най-страшния кръг. Безсмислено е да се мъчиш да го убедиш в противното. Твоят ад си е твой ад, неговият си е негов.

— Имах брат, който беше в долината А Шау — рече господин Трам.

Никой не попита какво прави сега брат му.

Виетнамецът се върна към разказа си.

— Както виждате, земята от двете страни на пътя се обработва. Тук произвеждаме главно кафе, зеленчуци и ананаси. През войната долината беше необитаема, освен някои планинци, които бяха съюзници на американците. Завърнали са се съвсем малко от първоначалните обитатели и новите заселници са главно от крайбрежието. Те назовават селата си по имената на родните си места и когато им идват гости от крайбрежието, просто трябва да попитат за еди-кое си село и местните ще ги упътят.

— Същото е в Щатите — каза му Тед. — Нью Йорк. Нью Джърси. Нью Лъндън. Нью еди-какво си. Същата работа.

— Нима? Много интересно — рече господин Трам, който още не беше получил възнаграждението си. — Виждате ли многобройните езерца в района? Това не са езерца, а бомбени кратери. Преди бяха хиляди, но повечето са заринати. Останалите се използват за отглеждане на патици или за поене на животните.

Спомнях си гледката от хеликоптер. Само мъртва кафява растителност, сива пепел, километър след километър северновиетнамски окопи, кратер след кратер, като лунен пейзаж.

Представих си как капитан Трам и неговите другари вечер седят в бункерите или окопите си, пушат, приказват и се надяват на спокойна

нощ. В това време на близо десет километра над тях, прекалено високо, за да ги видят и чуят, ято грамадни бомбардировачи Б-52 едновременно освобождават товара си от петстотинкилограмови бомби. Бомбите не свистят — само хората на земята надават писъци, когато без предупреждение отгоре им се посипят пръст и шрапнели.

Тези бомбардировки превръщаха земята в оживял ад, като че ли преизподнята излизаше на повърхността, за да погълне света. И нямаше достатъчно здрав бункер или достатъчно дълбок тунел, които да издържат, защото бомбите първо потъваха в почвата и чак тогава избухваха. И ако не те улучеше самата бомба, от сътресението мозъкът ти ставаше на желе, вътрешните ти органи се разкъсваха, тъпанчетата ти се спукваха и човек политаеше във въздуха заедно с парчетата пръст. А понякога оставаше жив заровен в тунела, окопа или бункера си.

Бяхме откривали стотици северновиетнамци, легнали по гръб и вперили поглед в небето със стичаща се от ушите, носа и устата кръв или скитащи се наоколо като зомбита. Не си струваше да ги взимаме в плен, не можеше да им се помогне и не знаехме дали трябва да ги застрелваме, или е излишно да си губим времето.

Погледнах господин Трам и разбрах, че е виждал същото, само че от своя гледна точка, и се зачудих дали е мислил за това, или постоянно е в главата му.

След около два километра по шосето стигнахме до табела с надпис на английски „Фронтowa база Ке Сан“ и господин Лок зави наляво.

Продължихме по черен път, който се изкачваше по платото. Разминахме се с туристически автобус, нагоре вървеше редица от стопаджии. След няколко минути спряхме на паркинг, на който имаше шест рейса, няколко частни автомобили и мотопеди. Слязохме.

Платото, на което някога се бе намирала базата, представляваше просто обрасло с трева голо пространство. Мъгливите зелени хълмове се извисяваха наоколо и аз си представях северновиетнамската артилерия, ракети и миномети, обстрелващи този открит район. Кой военен гений беше избрал това място? Сигурно същият идиот, който бе разположил базата в А Луой и тъй като двете бази бяха били френски крепости, си помислих за географското сходство с Диен Биен Фу.

— Учеха ни да се укрепваме нависоко — казах на Тед. — Мисля, че са забравили урок номер едно.

Той се съгласи.

— Господи, тук бяхме лесна мишена. — Здравениякът се огледа. — Скапаните жълтури стреляха, после бързо скриваха оръдията си в пещерите. Ние отвърщахме на огъня, а самолетите обсипваха хълмовете с мощни експлозиви и напалм. Тази игра продължи сто дни и лагерът беше истински ад, приятел. Отиваш да пуснеш една вода и ти гръмват патката. Живеехме като животни в окопите и бункерите, навсякъде имаше плъхове и кълна се в Господ, всеки ден валеше и скапаната червена кал беше толкова гъста, че ти събуваше кубинките. Един от нашите затъна до колене в калта и трябваше да го теглят с джип, който обаче затъна до предното стъкло и се наложи да го вадят с камион, който затъна до покрива, затова повикаха хеликоптер с кабели и той също затъна, та се не видя. И знаеш ли как измъкнахме всички?

Усмигнах се.

— Не, как?

— Сержантът от столовата извика: „Хайде на горещата манджа!“.

И двамата се засмяхме. Морските пехотинци наистина са големи лаладжии.

Господин Трам и госпожа Сюзан любезно се усмигнаха. Господин Лок, който привидно не знаеше английски, а и без това нямаше чувство за хумор, стоеше с каменна физиономия.

— Намираме се във фронтовата база — каза господин Трам. — Както виждате, тук не е останало нищо, освен очертанията на пистата ей там, където не расте нищо.

Всички погледнахме към пистата в далечината. Сюзан и Тед направиха няколко снимки на пустия пейзаж и на нас.

— Бях тук през юни — каза Тед, — когато булдозерите сринаха цялата база. Не оставихме нищичко на жълтурите.

Господин Трам, който беше жълтур, се съгласи с него.

— Когато през юни изоставиха базата, американците не искаха да оставят нищо, за да не го използват в пропагандни филми, и затова сега тук е съвсем голо. Но виждате дупките в земята, където събирачите на стар метал са изровили всичко заровено. Изкопаха дори камиони, унищожени от артилерията и заровени с пръст. Говори се, че щели да възстановят някои части от базата — прибави той, — защото иначе няма нищо за разглеждане.

— Ей, намерих ти работа — казах на Тед.

Той се засмя.

— Да бе. За нищо на света няма да наредя нито един пясъчен чувал на тоя гаден хълм.

Господин Трам се усмихна.

— Много американски морски пехотинци осигуряват информация за базата на местните власти и вече имаме нейни карти и скици.

— Беше си дупка — отвърна Тед. — Червена кал и чували с пясък. Когато бях тук, нямаше трева.

Господин Трам продължи разясненията си за възстановяването на ада за туристите. Озърнах се и забелязах, че наоколо се мотаят петдесетина души в напразен опит да установят за какво е целият тоя шум.

Поразходихме се, а господин Лок остана при колата. Господин Трам посочи на запад.

— Онези хълмове са в Лаос, на двайсет и пет километра от тук. Близо до границата е лагерът на американските спецчасти Ланг Вей, който в началото на обсадата превзе моят полк. — Той замълча за миг. — Те бяха много смели мъже, но бяха твърде малко.

— Техните планински бойци също бяха много смели — отбелязах аз.

Виетнамецът не отговори.

Продължихме през платото и видях двама американци на средна възраст, които бяха видимо развълнувани. Съпругите им стояха малко настрана и гледаха в друга посока.

Тед също ги забеляза и известно време ги позяпа, после се приближи към тях и ги заговори. Здравениякът не приличаше на сантиментален ревльо, обаче след малко тримата се прегръщаха.

След няколко минути се върна, прокашля се и каза:

— Артилеристи са. Били са ранени, когато през януари избухнаха погребите, и са ги евакуирали. Изпуснали са най-голямата веселба.

Никой не каза нищо, макар че господин Трам сигурно си спомняше улучването на главните погребни от северновиетнамски артилерийски снаряд. Мои познати, които бяха патрулирали сред хълмовете край Куанг Три, разказваха, че видели и чули експлозията от

трийсет километра. Това сигурно страшно бе повдигнало духа на северновиетнамците и бе прието за лоша поличба от обсадените морски пехотинци.

Продължихме обиколката си.

Тед спря до ръба на платото.

— Бункерът ми беше от тая страна, южната, и от него се виждаше шосе номер девет.

— Наистина ли? — попита господин Трам. — Моят полк също беше от юг, от отсрещната страна на магистралата, така че сигурно сме разменили някой и друг куршум.

— Убеден съм в това, приятел — каза Тед. — Ти къде беше, Пол? Погледнах към хълмовете в далечината.

— Също откъм южната страна. Направихме въздушен десант сред ей ония хълмове. Казаха ни, че ще излезем в тила на врага, в тила на господин Трам, обаче там, където ни стовариха, имаше адски много северновиетнамци.

Господин Трам замислено кимна.

— Да, съвсем ясно си спомням следобед, когато се появиха хеликоптерите. Бомбардираха ни дни наред, преди да започне десантът, хвърляха много напалм и когато дойдоха вертолетите с войниците, бяхме здравата уплашени.

— Ти ли си бил уплашен? Аз си умирах от шубе. Биет?

Господин Трам кимна и продължи да кима. Виждах, че е някъде далеч и мисли за деня, в който бяха се появили хеликоптерите.

— Спомням си, когато дойде пехотата, и ние си казахме: „Мама му стара, сега ще подплашат жълтурите и ще ни развалят веселбата“ — рече Тед.

Изглежда, имаше две различни версии на сражението: Първа въздушнопреносима го виждаше като спасяване на обсадени морски пехотинци, а морските пехотинци го виждаха като разваляне на веселбата.

— С удоволствие щях да си остана у дома — казах на Тед.

Той се засмя. Господин Трам се върна от унеса си и попита здравеняка:

— Имахте ли плъхове?

— Дали сме имали плъхове ли? Божичко, плъховете бяха толкова грамадни, че ги мислехме за сърни. И бяха адски гладни. Трябваше да

спиш с кубинки, иначе направо ти отхапваха пръстите. Без майтап. Много подли и дръзки гадинки. Имахме специални сачмени патрони и веднъж дневно ходехме на лов за плъхове. Един път два плъха задигнаха кутия с порции и си я вмъкнаха в дупката, после единият се връща и се опитва да размени пакет цигари за отварачка за консерви. — Той се засмя. — Ей на това му се вика смелост.

Сюзан се подсмихна. Господин Трам явно продължаваше да мисли за плъховете.

— Нашите окопи гъмжаха от плъхове — каза той. — Ядяха... — Виетнамецът погледна към Сюзан и не довърши изречението, обаче аз знаех, че не са яли порционите им.

— Тези плъхове пренасяха болести... нали знаете... на френски е *les puces* — рече господин Трам.

— Бълхи — помогна му Сюзан.

— Да, и тези бълхи пренасяха чума... черната чума, от която кожата почернява... бубонна чума... много войници умряха.

Стояхме под сивото, мрачно небе, от хълмовете духаше вятър, и тримата потънахме в собствените си мисли. Можехме да останем така цяла седмица в игра на „А имахте ли?...“, ала имаше ли смисъл?

— Да, сега си спомням — накрая прекъсна мълчанието Тед. — Един ден пристигна товарен самолет с онова нещо... гама не знам какво си.

— Гама-глобулин — подсказах му аз.

— Да. Спомняш ли си? Забучваха ти конска игла в гъза и ти впръскваха оная гадост. Съхранявах я в лед и кълна се, че беше гъста като маджун. Цяла седмица имах буца в задника и питахме бацилите за какво е, а те викат: „За дребна шарка“. Обаче после научихме, че е заради чумата. Господи Боже, като че ли обстрелът не ни беше достатъчен.

— Някой разболя ли се? — попита Сюзан.

— Да не си мислиш, че са щели да ни кажат? — отвърна Тед. — Отиваш в лазарета с треска и понякога те връщат наряд с пеницилин, а пък се случваше и да те изпратят в чувал със следващия самолет. Никой не споменаваеше думата „чума“.

Кимнах. Спомнях си страха от бубонна чума, свидетелства за която бяхме виждали сред убитите и ранени северновиетнамци. Преди въздушния десант ни бяха направили гама-глобулин и нашите медици

общо взето бяха откровени. Предупредиха ни да се пазим от бълхи от плъхове и разбира се, от пряко ухапване от плъх. И докато сме на тая тема, откажете цигарите и се опитайте да не ви улучи куршум. Мерси, докторе.

Първа въздушнопреносима беше нарекла тази операция „Пегас“ по името на митологичния летящ кон, но навярно щеше да е по-подходящо да носи имената на четиримата конници от Апокалипсиса — Война, Глад, Болест и Смърт.

— Тази ужасна обсада продължи през целия януари, февруари и март — продължи разказа си господин Трам. — В лагера имаше двайсет, двайсет и пет хиляди войници, а американските морски пехотинци бяха... колко, господин Тед?

— Пет-шест хиляди.

— Да. А когато си тръгнахме, ни казаха, че сме изгубили десет хиляди наши другари, болни, ранени и мъртви... с нас имаше още хиляди болни и ранени... и после мнозина от тях умряха. Аз оставих там много приятели, братовчеди и един чичо, който беше полковник. И знаей, че са загинали и много американци, затова когато си тръгнах, си казах: „Какъв беше смисълът?“.

— И аз все се чудя — отвърна Тед.

Господин Трам известно време мълчаливо вървеше, после спря и посочи.

— Виждате ли онази траншея ей там? Това е една от малкото оцелели. Започнахме да копаем траншеи към лагера — точно като баща ми и чичовците ми при Диен Биен Фу. Копаехме всяка нощ и траншеите все повече се приближаваха към вашата бодлива тел. И когато стигнехме съвсем близо, някоя нощ щяхме да излезем от тях и да атакуваме в точката на най-слаба отбрана, щяхме да проникнем в лагера ви... но не успяхме... и мнозина загинаха там, където беше бодливата тел.

Тед поде разказа от там.

— Когато ни се стореше, че сме зърнали движение навън или виждахме сигнални ракети от нашите предупредителни капани, минометите ни изстрелваха осветяващи парашутни ракети над района и ставаше светло като ден... — Той погледна надолу към мястото, където някога бе минавала оградата. — Виждахме ги да се приближават към нас, стотици, движеха се адски безшумно, без да

стрелят, просто се приближаваха към бодливата тел и изобщо не се прикриваха, просто тичаха към нас, ние откривахме огън и те започваха, да падат като кегли. Божичко, веднъж един от тях наду сигнална тръба, всички се втурнаха напред и закрепяха, а на мен гъзът ми се стяга и треперя толкова силно, че не мога да се прицеля, и те започнаха да хвърлят гранати по външната ограда, тя се разкъса и те се насочиха към вътрешната, мините падат навсякъде около моя бункер и ме е страх да си приближа лицето до амбразурата заради шрапнелите и трасаците, та затова държа автомата за ръкохватката.

И съм приклепнал под амбразурата, без да виждам нищичко, обаче изпразвам пълнител след пълнител... и после един горещ шрапнел ме улучва в ръката, хвърлям автомата и виждам, че е повреден, и не знам какво си мисля, и изтичвам от бункера и започвам да мятам гранати към оградата. Пет фрагментационни и две с бял фосфор, и всичко гори, включително войници, и тия дребосъ... тия хора продължават да идват, мама му стара, пробиват втората бодлива тел и между мен и тях няма нищо друго, освен последната ограда, защото картечните ни са съборени и аз се озъртам за автомат... после изневиделица тръбата пак прозвучава и тях вече ги няма.

Тед впери очи надолу по склона на платото и едва доловимо промълви:

— И тях вече ги няма... само няколко десетки се бяха оплели в телта или стенеха на земята. И ние отидохме там, и... хм... — Той погледна господин Трам, който се извърна настрани.

Обиколихме големия лагер. От него не бе останало абсолютно нищо, освен призрачните очертания на дългата писта, на която като че ли не растеше нищо, както беше казал господин Трам.

— Ако не възразявате, ще ми разкажете ли за вашите преживявания тук? — помоли ме вьетнамецът.

Продължихме пътя си и след като помислих малко, отвърнах:

— Ами, след въздушния десант влязохме в контакт с врага... със северновьетнамската армия, обаче беше очевидно, че те отстъпват в Лаос. През следващата седмица водехме леки сражения. Всъщност не си спомням колко време останахме. Видяхме стотици убити войници, много ранени, много гробове... и плъховете... носеше се ужасна воня на смърт, и земята беше опустошена... и никога не бях виждал такова нещо... последствия от огромно клане, и в известен смисъл това беше

по-ужасно от самата битка. Все си казвах: „Вървя през Долината на смъртта и Бог е изоставил това място“.

Върнахме се на градския площад на Ке Сан. Дадох десетачка на господин Трам и му казах:

— Благодаря. Зная, че ви е трудно отново да преживявате случилото се.

Той се поклони.

— Мога да го правя само за американци, които са били тук. За другите е безсмислено.

— Е, аз не съм била тук, но вие тримата ме накарахте да се почувствам така, все едно съм участвала в сраженията — рече Сюзан.

— Смяташ ли, че е трябвало да дойде и жена ми? — попита я Тед.

— Да. Утре ела заедно с нея.

Тед прехапа устни и кимна.

— Тя искаше да дойде... обаче аз исках да съм сам.

— Разбирам — отвърна Сюзан.

После каза нещо на виетнамски на господин Трам. Той се поклони и ѝ отговори, всички се ръкувахме и Тед се запъти към автобуса си, а виетнамецът вероятно към дома си.

Върнахме се в тойотата и аз наредих на господин Лок:

— Куанг Три.

Той излезе на шосе 9 и поехме на изток към крайбрежието, към мястото, където бях прекарал по-голямата част от мандата си, когато не ме пращаха на въздушен десант в поредния кошмар.

— Беше невероятно — каза Сюзан. — Какво преживяване!

Не отговорих.

— Как се чувстваш?

— Добре.

— Пол... защо смяташ, че си останал жив тук?

— И аз се чудя.

— Искам да кажа, половината от другарите на господин Трам са загинали, а той се е спасил. Тед Бъкли е оцелял, ти също. Мислиш, ли, че е съдба? Или е заради способностите ви? А може би късмет? Защо?

— Наистина не зная. Ако можеха да говорят, мъртвите щяха да ти кажат защо са умрели, обаче живите не знаят отговора.

Тя ме хвана за ръка и мълчаливо прекосихме мирната долина в Ке Сан, което означава „Зелената долина“ и което трябва да се е струвало жестока шега на двайсетте хиляди северновиетнамци, дошли тук, за да видят как долината почервява от кръвта им, покрива се с бомбени кратери, посивява от пепел и почернява от разлагащи се трупове.

А южновиетнамците, които се бяха сражавали за своята родина, сигурно се бяха питали дали молбата за помощ към американците е благодат или проклетие, защото никой не може да изравнява земята като нас и опустошенията трябва да са били абсолютно непонятни на нашите съюзници.

А обкръжените и обсадени във фронтовия лагер Ке Сан шест хиляди американски морски пехотинци, толкова далеч от дома сигурно се бяха чудили как са се озовали в епицентъра на оживелия ад.

И Ке Сан, Зелената долина, се бе превърнала във военна легенда за морските пехотинци наред със Залите на Монтесума, бреговете на Триполи, Окинава, Иво Джима и всички други напоени с кръв бойни полета по света.

А жертвите на Първа въздушнопреносима пехотна дивизия бяхме милостиво малко, победата беше наша, прибавихме поредната бойна лента на полковите си знамена, получихме похвала от президента и ни пратиха в долината А Шау, поредното мрачно и мъгливо място, където ни очакваше съдбата.

Погледнах долината и видях, че пак е зелена — животът се бе възродил, върху костите растяха кафе и зеленчуци и човешката раса напредваше към нещо по-добро.

И все пак знаех, че горе на платото тримата с Тед и господин Трам сме чували шепота на призраците във вятъра и далечния зов на онази тръба, която беше разцепила тихата нощ и бе събудила звяра в сърцето на всеки мъж.

[1] Много, много (фр.). — Б.пр. ↑

33.

Продължихме на изток по шосе 9. Сред хълмовете видях акри огън и дим, сякаш отново бушуваше война, ала после си спомних, че някои планинци опожаряват горите, за да разчистват земя за обработване.

Край пътя се простираха равни открити участъци, обрасли с храсти, тук-там имаше бедни ферми. Бях видял всичко това от въздуха, когато стройните формирвания на въздушнопреносимата армада ни бяха носили към десантните зони на Ке Сан.

— Демилитаризираната зона е на пет километра от тук — казах на Сюзан. — В цялата ивица на юг от нея, от брега до лаоската граница, действаше морската пехота. Морските пехотинци разположиха поредица огневи бази от Куа Виет на брега до Ке Сан на изток. Десет години се водиха сражения за този район.

— Винаги ли е изглеждал толкова мрачен? — попита тя.

— Не зная. Може да е от хербицидите, напалма и експлозивите. Девизът на обеззеленителите беше „Само ние можем да унищожим горите“. Навремето ми се струваше смешно, но не и сега.

Пътят отново зави на изток и отляво се извиси някогашната база на морската пехота „Рокпайл“, двестаметрово скално образувание.

Скоро видях отдясно черен път и табела с надпис „Кемп Керъл“. От там към шосе 9 се приближаваше микробус, на който пишеше „Екскурзии в ДМЗ“.

— Светът на ДМЗ — казах на Сюзан. — Когато през седемдесет и втора се върнах за втория си мандат, Кемп Керъл беше предаден на южновietнамската армия в рамките на цялостните ни усилия изобщо да им прехвърлим зоната. По време на великденската офанзива през седемдесет и втора южновietнамският командир на Кемп Керъл се предал на северновietнамците без нито един изстрел. Научихме за това в Сайгон и отначало не можахме да повярваме. Целият гарнизон беше свалил оръжие.

И именно тогава, спомних си, бях осъзнал, че щом си тръгне последният американски войник, южновietнамците ще изгубят

войната и цялата пролята тук американска кръв ще е дадена напразно.

Минахме през град Кам Ло, който никога нямаше да снимат на пощенска картичка. На улицата до едно кафене бяха паркирани много туристически автобуси.

— На север от тук е огневата база Кон Тиен, което означава „Ангелския хълм“. Там убиха едно приятелче от гимназията.

Излязохме от Кам Ло, подминахме отбивката за Кон Тиен и продължихме на изток.

Пейзажът не се бе променил много и колкото повече се приближавахме към крайбрежието, толкова по-сиво ставаше небето.

От двете страни на пътя се появиха сгради, дори видяхме един приличен наглед четириетажен хотел с голям надпис: „Гостите на ДМЗ добре дошли тук — от ресторант панорама вижда ДМЗ“.

— Дунг лай — казах на господин Лок.

Той погледна назад към мен, после отби.

Със Сюзан слязохме и се запътихме към хотела, който носеше името „Донг Труонг Сон“. Фоайето бе малко, ала ново, и ние се качихме с единствения асансьор на покрива.

Отдавна беше минало време за обяд и още не бе дошло време за коктейли, поради което в ресторанта нямаше никого освен един млад виетнамец, очевидно сервитьор, защото спеше на един стол.

Седнахме на една маса край ниската стена на покрития ресторант, откъдето се разкриваше изглед на север.

Познавах това място — бях го виждал и от земята, и от въздуха, бях го виждал на карти и все още го виждах в главата си.

— Това е река Куа Виет, която се влива в Южнокитайско море — казах на Сюзан. — На изток е Кон Тиен на река Кам Ло, а по течението й имаше малки поддържащи огневи бази, като се започнеше от Алфа Едно на изток, Алфа Две, Три и Четири. — Посочих. — Зад река Кам Ло е река Бен Хай, която минава точно през средата на някогашната демилитаризирана зона по седемнайсети паралел, границата между разделения Северен и Южен Виетнам. Утре отивам там.

Тя не отговори.

Отправихме поглед към все още опустошения пейзаж и от тази височина видях издайническите езерца, някои от които подредени на равни разстояния в права линия, така че нямаше как да не позная кратерите от бомби.

— Мрачно е — отбеляза тя. — Съвсем различно от Сайгон и Натранг.

— И аз изпитвах същото чувство, когато през януари шейсет и осма пристигнах от Бонг Сон. Дойдохме по време на зимните мусони, после по време на офанзивата „Тет“, след това от Ке Сан и накрая от А Шау. Дъжд, мъгла, кал, сиво небе, опожарена земя и безброй трупове. Тогава си помислих, че на баща ми му е било много по-лесно да се бие с немците във Франция през лятото на четирийсет и четвърта, въпреки че никога не съм му го казвал.

— Баща ти е участвал във Втората световна война, така ли?

— Бил е пехотинец като мен. Бренърови се гордеят с това, че в рода ни никога не е имало офицер, нито професионален военен. Ние сме само южнобостънско пушечно месо за войните. Един мой чичо загина в Корея.

— Баща ми е бил офицер от военновъздушните сили в Корея — рече Сюзан. — Военен лекар. Както ти казах в Сайгон — прибави тя, — струва ми се, че ще се харесате.

— Бащите трудно харесват мъже, които са спали с дъщерите им.

— Аз никога не съм спала с никого. Още съм девствена. Питай баща ми.

Усмихнах се.

— Е, тогава ще е заради възрастовата разлика.

— Пол, аз съм минала трийсетте — родителите ми няма да възразят, даже да си ветеран от Гражданската война. Отчаяни са. Аз също, иначе нямаше да се занимавам с теб.

Сервитьорът се събуди, забеляза ни и се домъкна при масата ни. Поръчахме си две кафета.

— Как е да седиш в ресторант с изглед към ДМЗ? — попита ме тя.

— Не съм сигурен. Чувствам се някак... нереално, сякаш зная, че съм тук, обаче ми е трудно да мисля за това като за туристическа атракция. — Замълчах за миг. — Но се радвам, че е атракция. Тия неща не бива да се банализират, макар че навярно е неизбежно. Пък и туристите могат да научат нещо, ветераните да се примирят с много неща, а виетнамците да се срещат с много американци и междувременно да направят малко мангизи.

Сюзан кимна.

— Радвам се, че дойдох.

Донесоха кафетата, Сюзан запали цигара и се загледахме в безмълвните бойни полета под нас.

— Виж сега какво пише в рекламната брошура — казах аз. — „Екскурзии в ДМЗ: приятна сутрин в минираните полета, където можете да съберете шрапнели и да участвате в състезание по пълнене на чували с пясък. Следва пикник сред руините на огневата база Кон Тиен, после ще потърсим необозначени гробове край магистрала номер едно и ще завършим деня на футболния стадион „Донг Ха“, където ще гледаме драматизация на капитулацията на Кемп Керъл, изпълнена от истинските участници. Пикникът е включен в цената.“

Известно време тя ме наблюдава и реши да не отговори. Но някъде на второто си кафе и третата си цигара ми рече:

— Сякаш и без това не ти е достатъчно тежко... това завръщане по старите бойни полета... сигурно се безпокоиш за пътуването на север и за задачата си, а онези във Вашингтон те тормозят и полковник Манг те следи...

— Не забравяй за себе си.

— Тъкмо щях да стигна и до това. И отгоре на всичко се появява някаква нахакана кучка...

— За кого говориш?

— За оная адски нагла филия, дето решава да те преследва...

— Да ме прелъсти.

— Както и да е. Ти си имаш куп неща на главата, сърцето ти е останало в Щатите, а душата ти временно е дадена на заем на мъртвите.

Не отговорих.

— И все пак. Пол, според мен се получи. Това помежду ни. Кимнах.

— Но мисля, че не бива да идвам на север с теб.

— Никога не съм те молил.

— Може би ще съм ти повече в тежест, отколкото в помощ.

— Смятам, че трябва да продължиш за Ханой и ще се срещнем там.

— Не. Аз смятам, че трябва да се върна в Сайгон.

Това ме изненада.

— Защо?

— Според мен трябва да си свършиш работата тук, после да отидеш в Хонолулу... да видиш какво ще стане там, след това... след това ми се обади.

— От Хонолулу ли?

— Не, Пол, от Вирджиния.

— Добре. А после?

— После ще видим какви чувства изпитваме.

— Искаш да кажеш, че трябва да сме в различни полукълба, за да разберем какви чувства изпитваме, така ли?

Сюзан, кой знае защо, прояви известно нетърпение.

— Давам ти свобода на действие. Да не си идиот?

— О, и къде е тая свобода? Нещо не я забелязах?

— Ти си абсолютен кретен. Опитвам се да проявя разбиране към положението, в което се намиращ, и съм готова да се откажа от мъжа, когото обичам...

— Ти вече го направи. Прати му факс.

Тя се изправи.

— Да вървим.

Дадох няколко долара на сервитьора и слязохме с асансьора.

— Извинявай — казах й. — Денят беше тежък. Шегувам се, когато ми е трудно и когато усещам опасност — стар фронтовашки навик. Ксин лой. Съжалявам. — И така нататък.

Когато стигнахме във фоайето, Сюзан ме държеше за ръка и ме успокояваше, че разбирала. Не можех да се похваля със същото. Понякога съм голям лайнар, обаче самопожертвователното изпълнение на Сюзан направо смърдеше. Зная какво е свобода и това не беше. За добро или зло щяхме заедно да завършим този мандат.

34.

Продължихме пътя си и влязохме в град Донг Ха, който приличаше на паркинг за камиони в Ню Джърси. Имаше жп и автогара, две бензиностанции и няколко мотела. Стигнахме до Т-образното кръстовище на магистрала 1 и завихме на юг. От отсрещната страна на двулентовия път видях сграда с надпис на английски „Туристическа агенция Куанг Три“. Пред нея имаше няколко туристически автобуса.

— Познаваш ли този град? — попита Сюзан.

— Никога не съм бил тук, но зная, че беше поддържаща база на морската пехота и сухопътните сили.

Сюзан попита нещо господин Лок, той ѝ отговори и тя каза:

— Донг Ха е столицата на провинция Куанг Три. И след като поговори пак с шофьора, добави:

— През април седемдесет и втора американските бомбардировачи сринали из основи град Куанг Три и той така и не бил възстановен. Сега това е провинциалната столица.

— Какви ли не гадости се случват.

Продължихме на юг по магистрала 1, която бе почти пуста.

— Отсечката от тук до Хюе се наричаше Безрадостния път — казах на Сюзан.

Тя погледна оскъдната растителност, паянтовите къщи и редките оризища.

— И за какво се сражавяхте — да задържите района или да принудите врага да го завладее?

Засмях се.

— Трябва да си спомня тая реплика, ако срещна някой, който е бил тук. Някъде наблизо свършваше оперативната зона на морската пехота и започваше нашата.

Стигнахме до новопостроен мост над приток на река Куа Виет и наредих на господин Лок:

— Спри.

Той спря на моста и аз слязох. Сюзан ме последва. Погледнах по течението на реката и видях пилоните на стария мост.

— Моят взвод на няколко пъти охраняваше този мост — казах. — Е, не точно този, а стария, който беше ей там. — Забелязах останките от френски бункер при разрушения мост. — Случвало ми се е да спя в оня бетонен бункер. Издрасках името си на стената до още неколкостотин имена, сред които Жак и Пиер.

Тя ме хвана за ръка.

— Да идем да видим.

— Питай Джеймс Бонд дали има фенерче.

Сюзан го попита и виетнамецът извади фенерче от жабката. Дватама се запътихме към разрушения мост. Френският бункер представляваше кръгла сграда с диаметър десетина метра, построена от железобетон, с куполовиден покрив, за да отразява ракети и мини. Приличаше на иглу. В основата му забелязах парчета зелен найлон — сигурно бяха останали от американски чували с пясък.

— Укрепвахме старите френски бетонни бункери с пясъчни чували — обясних на Сюзан, — защото новите боеприпаси проникваха на петнайсетина-двайсет сантиметра в стените и чувалите поемаха преките попадения. Въпреки това, ако си вътре, когато улучат бункера, после мозъкът ти няколко часа е като втечен. Викахме му „да станеш морски пехотинец“. Стара шега.

Взех фенерчето от ръцете ѝ и осветих вътрешността на бункера.

— Изглежда гадно. Дори не виждам бетонния под — само кал.

— Има ли пиявици?

— Тук вътре няма. Ще вляза пръв и ще изхвърля змиите навън. — Вмъкнах се през тесния отвор.

Центърът на купола бе висок пет метра и човек спокойно можеше да стои изправен до амбразуриите.

Осветих бетонните стени и под и видях отвратителни пълзящи същества, нещо като стоножки, и много паяжини с големи колкото орех паяци, както и плужеци, обаче нямаше змии. Всички стени бяха плесенявали, но се виждаха издрасканите по бетона имена.

— Изхвърли малко змии — извика Сюзан.

— Няма змии. Само че внимавай и не пипай стените.

Тя влезе в бункера и застана до мен.

— Пфу, мирише.

— Някога ги поддържахме чисти, обаче от седемдесет и пета тук не е идвал никой.

През амбразуриите се процеждаше сивкава светлина. Продължавах да движа лъча на фенерчето, за да не вляза в контакт с нещо неприятно.

— Къде е името ти? — попита Сюзан.

Бавно прокарах лъча по облите стени и спрях на няколко имена. Приблжих се, като заобикалях паяжините, и осветих имената. Всички бяха френски и носеха датата avril 1954. Като че ли си ги спомнях. През 1968-а подписите бяха били само на четиринайсет години, обаче на мен, осемнайсетгодишния хлапак, който в края на войната във френски Индокитай беше бил четиригодишен, ми бяха изглеждали като писмена, останали от древна войска. Сега осъзнавах близостта на двете войни и изтеклото оттогава време.

— Някой е написал нещо под четирите имена — посочи Сюзан. — Виждаш ли?

Насочих лъча към френските думи.

— Пише „Шибан бункер“.

— Не е вярно. — Тя се приближи и прочете: „Les quatre amis, les ames perdues. — Четирима другари, изгубени души“.

Отново плъзнах лъча и спрях на името Сал Лонго.

— Този човек беше в моя взвод. Загина в долината А Шау... невероятно.

Открих името си, издраскано в бетона с върха на отваращата ми за бира. Покритите с черен мухъл букви едва се четяха. Втренчих се в името на Пол Бренър, следвано от датата 11 януари 1968.

Сюзан също погледна.

— Невероятно.

— По-добре тук, отколкото на Стената във Вашингтон.

Известно време просто зяпах името си, после преместих лъча и видях още няколко познати имена. Някой бе нарисувал сърце със стрела, под което пишеше „Анди и Барбара завинаги“. Ако ставаше въпрос за Анди Хол, това „завинаги“ беше настъпило през май 1968-а, също в А Шау. След ония три седмици рота Делта, моята рота, бе престанала да представлява ефикасна бойна част и почти всички оцелели получиха по още една нашивка на ръкава, бързо фронтово

повишение, както се казваше в армията, само че ние им викахме „кървави нашивки“.

Хванах Сюзан за ръка и я поведох към изхода.

Излязохме под облачното небе.

— Не мога да повярвам — рече тя. — Там беше твоето име, написано преди близо трийсет години... и онези френски войници... малко е... тъжно... почти зловещо... искам да кажа, знаейки, че много от тези хора не са се завърнали.

Кимнах.

Върнахме се в тойотата и продължихме на юг по Безрадостния път.

Отляво видяхме писта, която си спомнях — летището на Куанг Три, където сухопътните сили поддържаха малки наблюдателни и разузнавателни самолети и хеликоптери. Сега пистата бе изоставена и бетонът беше обрасъл с трева. Контролната кула я нямаше, както и огромната френска вишка, която се бе намирала в близост до пистата. Спомнях си, че бетонните вишки някога осейваха района, ала до този момент не бях забелязал нито една. Всъщност бяха изчезнали всички някогашни по-стабилни сгради — училища, черкви, пагоди, френски и американски военни съоръжения.

— Този район беше опустошен по време на офанзивата „Тет“, но когато си заминавах, го възстановявах — казах аз. — Изглежда, не е оцеляло нищо от великденската офанзива през седемдесет и втора и последното настъпление през седемдесет и пета.

— Бункерът е оцелял — възрази Сюзан.

— Да бе. Трябваше да прекарам там цялата война.

Отляво на пътя видях голяма разрушена бетонна сграда, която явно не бе улучена от бомби или артилерийски снаряди, защото покривът беше почти непокътнат. Щетите бяха нанесени от ужасна престрелка. Стените бяха надупчени от куршуми, забелязах характерните малки кръгли дупки от избухнали в бетона ракети. Трябваше ми малко време, за да позная будистката гимназия, мястото, където Тран Ван Вин беше написал писмото до брат си.

— О, Господи! — възкликна Сюзан. — Погледни ей онази сграда.

— Будистка гимназия.

Тя изглеждаше очарована от останките и снима постройката.

— Край Сайгон няма много развалини от войната... Виж! Танк!

Зад гимназията имаше огромен танк М-48 „Патън“. След трийсет години тъмнозелената боя все още изглеждаше като нова. Трябваше да си купя такава за къщата си.

Сюзан каза на господин Лок да спре и се обърна към мен.

— Иди да седнеш на танка.

— Ти иди. Седял съм на достатъчно танкове. — Взех фотоапарата от ръцете ѝ.

Тя скочи от колата и се покатери по полегатата задна част на танка. Беше пъргава и се катереше като момче. Седна по турски на купола и аз я снимах и казах:

— Ще ми се всички танкисти да изглеждаха като теб.

Тя зае няколко пози за пред обектива и направих още няколко снимки.

После Сюзан скочи на земята и се върна при тойотата. Посочих на изток. На пет километра от нас се издигаха ниски хълмове.

— Бях сред ония хълмове в нощта, когато в края на януари започна офанзивата „Тет“. Строяхме поредната огнева база и към десет вечерта видяхме нещо, което помислихме за фойерверки, обаче после разбрахме, че сме сгрешили. По радиостанцията докладваха за вражеска атака срещу Куанг Три. Вдигнаха ни в пълна бойна готовност и малко по-късно получихме съобщение, че Куанг Три и Хюе са превзети и че бригадният ни щаб, десантна зона „Бети“ в предградията на Куанг Три, е обсаден.

Огледах се.

— Главният ни базов лагер се казваше десантна зона „Шарън“ и се намираше наблизко, обаче не виждам следи от него. — Погледнах към хълмовете. — Та ето къде отпразнувах Тет през шейсет и осма, годината на маймуната. Не беше благоприятна година за никого.

— Тази година ще е много по-хубава.

Качихме се в колата и потеглихме.

След стотина метра по магистрала 1, където някога се бе намирала гарата, господин Лок зави наляво по двулентов път. Помнех, че води към Куанг Три, на около километър и половина от магистралата. От двете страни имаше малки дъсчени къщи със сламени покриви, заобиколени от зеленчукови градини. Имаше и дървета, само че едва ли бяха отпреди 1972-ра.

— Край тоя път имаше сергии, където продаваха разни неща на войниците — казах на Сюзан.

— Какви например?

— Главно неща, откънати от нас. Тук човек можеше да си ги откупи.

Господин Лок спря колата, огледа се и излая нещо на Сюзан. Тя ми преведе:

— Тук е бил Куанг Три. Някъде отляво трябвало да е градската цитадела.

Обърнах се наляво, обаче там нямаше нищо друго, освен къщурки, бамбукови огради, градини и кокошки.

Сюзан поговори с виетнамеца и каза:

— Той смята, че ровът на Цитаделата все още е там и че някой селянин може да ни упъти.

— Добре. Ще се бавим около час.

Тя извади фотоапарата от чантата си и слязохме от колата. Шофьорът се пресегна към задната седалка, подаде на Сюзан чантата ѝ и ѝ каза нещо.

Тръгнахме по тясна пътека между зеленчукови градини и къщурки, построени с материали от изчезналия град и някогашните укрепления. Видях парчета бетон, надупчени от куршуми дъски, гофриран метал от покриви на американски казарми, зелени найлонови пясъчни чували от бункери и градински алеи от червени керемиди.

— Преди тук имаше малък град, сега има голямо село — казах на Сюзан.

— Невероятно.

— Какво ти каза господин Лок?

— Кога? А, че ще паркира и ще остави колата, затова искаше да си взема багажа.

Кимнах.

Няколко дечурлига ни видяха и скоро ни следваше цяла тълпа. Двама-трима възрастни любопитно ни зяпаха от градините си. Продължихме по селските пътеки. Сюзан се оглеждаше.

— Никога не съм била в село.

— Аз съм бил в стотици. Всички са еднакви. Само че в някои имаше партизани, а в други — не. — Посочих. — Виждаш ли оная копа сено? Веднъж намерихме цяла стая, скрита в голяма копа.

Партизаните ги нямаше, обаче бяха оставили част от снаряжението си. Подпалихме копата, после изгорихме няколко съседни колиби. — Всичко изплуваше пред очите ми, затова продължих: — После... после ония ями в градините, големи колкото в тях да се вмъкне дребен партизанин — викахме им „гнезда на паяци“ и адски трудно ги откривахме, освен ако партизанинът не решише да изскочи и да открие огън по нас с калашника си. Освен това в градината на всяка колиба имаше землянка, в която се скриваше семейството, когато ставаше напечено. Само че във всяка землянка се криеха и партизани и никой не искаше да влезе вътре и да провери, защото никога повече нямаше да излезе, затова викахме всички да излязат с вдигнати ръце и обикновено се появяваха няколко гаджета, които майчето искаше да скрие от войниците, в случай че сме си наумили нещо друго, освен да търсим партизани. Та след като всички би трябвало да са излезли, хвърляш вътре газова граната и сегиз-тогиз се случваше да изскочи партизанин с гърмящ калашник, и ти го очистиш, после продължаваш напред.

Бях удивен, че толкова живо си спомням всичко, и продължих:

— В сламените покриви заравяха автомати, боеприпаси, пластични експлозиви и всевъзможни други полезни неща, и затова арестувах семейството, предавах го на националната полиция и изгарях къщата им, въпреки че в девет десети от случаите нещастниците са крили партизани или оръжие под принуда. Веднъж — всъщност беше доста смешно — се опитахме да изтеглим въжето на един кладенец и естествено, онова долу се оказа тежко за кофа с вода, та затова три момчета издърпаха партизанина, целия мокър, и още преди да се покаже навън, хвърли калашника си горе, за да не го гръмнем. Та появява се той, изглежда почти засрамен — с две думи, намерихте ме — и ние се скъсваме да се хилим, после някой го удари в лицето и той падна в кладенеца, и петнайсет минути го оставихме да пляска във водата, преди да му хвърлим кофата и да го извадим. После оня, дето го удари в лицето, му даде цигара и му я запали, след това изгори къщата, в чийто двор беше кладенецът, завързахме жълтия и го качихме на хеликоптер за военнопленнически лагер, и продължихме. Ден след ден, село след село, докато ни писна до смърт от претърсване на тия мизерни села, от тарашене на къщи за оръжие, писна ни да се чудим кога ще изскочи партизанинът и ще те гръмне в главата.

Случваше се да помогнем за израждане на бебе, за евакуиране на болно дете, да намажем с мехлем от походната аптечка забралата рана на някой старец и да раздадем бонбони на дечурлигата. Проявите на човештина се редуваха с прояви на крайна жестокост, обикновено в един и същи ден и често в едно и също село. Просто никога не знаеш как ще реагират в даден момент стотина въоръжени момчета. Мисля, че до голяма степен е зависело от това колко жертви сме дали предишния ден, дали сме открили нещо в селото, колко е горещо и дали сме жадни, дали офицерите и сержантите внимателно контролират момчетата, дали тоя ден не им пука, защото са получили кофти писмо от вкъщи, дали старшият командир ги е сдъвкал по радиостанцията, или самите те започват да откачат. Колкото повече напредваше войната, толкова по-млади ставаха лейтенантите и сержантите само до преди месец бяха били младши сержанти... и нормалните задръжки на по-зрелите хора... нали разбираш... хлапетата могат да издивеят... и ако някой убие един от техните, те искат в замяна кръв... и затова помитат селото... излизат извън контрол и това вече не е война, това са хлапета на лов, които с еднаква лекота могат да хвърлят граната в семейната земянка, да почерпят жълтото татенце с кутия сладки, получени с колет от дома, или да угасят фаса си в лицето му, ако открият в градината му гнездо на паяк.

Сюзан мълчаливо вървеше до мен и се зачудих дали трябва да ѝ разказвам тези неща. Зачудих се също дали трябва да разказвам тези неща на себе си. В Щатите човек ги забравяше, изолираше ги в ума си или ги отдаваше на синдрома на фалшивата памет, резултат от гледане на прекалено много филми за Виетнам. Обаче тук... тук беше мястото на събитията и нямаше начин да го извъртиш.

Продължихме да вървим през селото и дечурлигата ни следваха, ала не просека и не досаждаха като в Сайгон. Бяха селски хлапетии, които не бяха виждали много лиен ксо и може би се срамуваха, но може и да носеха родовата памет за огромните американци, които бяха вървели през селата на техните бащи и дядовци, и затова стояха на разстояние.

— Представи си какво е да си селянин — казах на Сюзан. — Нощем не спиш и денем не се усмихваш. Ти и всички наоколо сте на ръба на лудостта и отчаянието и сте изцяло в ръцете на два въоръжени противника, които твърдят, че искат да спечелят сърцата и умовете ви,

обаче някой ден може да ви изнасят и да ви прережат гърлата. Такъв беше животът в селата на тая измъчена страна. Когато всичко свърши, селяните не ги беше грижа кой е победил. Можеше да е спечелил самият дявол с адските си пълчища и това щеше да е чудесно, защото войната е свършила.

Сюзан помълча, после отвърна:

— Щях да се присъединя към партизаните и да се сражавам в хълмовете. Щях да предпочета да умра в бой.

Насилих се да се усмихна.

— Ти си борбена личност. Всъщност — прибавих — повечето младежи избираха едната или другата страна и постъпваха точно така. Обаче някои оставаха в селата да сеят и жънат, да се грижат за престарелите си родители и по-младите си братя и сестри и да се надяват на най-доброто. Във всеки случай, ако някога отново попаднеш в село, когато видиш хора на тази възраст, ще разбереш какво са преживели.

Тя кимна.

Сякаш по даден знак, отстрани на пътеката видяхме старец, който ни се поклони. Сюзан го заговори и той се усмихна, зарадван, че чужденката знае виетнамски. Двамата поприказваха няколко минути, после тя ми рече:

— Цитаделата е точно по тази пътека. Казва, че бил отдавнашен жител на Куанг Три и че ако си завърнал се войник, ще се изненадаш от гледката.

— Изненадан съм. Кажи му, че съм служил в Първа въздушнопреносима и бригадният ми щаб е бил в старата френска крепост.

Сюзан му предаде думите ми и той подробно ѝ отговори. Тя ми преведе:

— През седемдесет и втора комунистите и южновьетнамската армия се сражавали за града и той попадал ту в едните, ту в другите ръце. Накрая южновьетнамците се оттеглили към Хюе, дошли американските бомбардировачи, унищожили всичко, каквото било останало от Куанг Три и убили много комунистически войници, които били в Цитаделата, френската крепост и американския базов лагер край града. Не останало абсолютно нищо.

Кимнах.

Старецът каза още нещо и Сюзан го преведе.

— Завръщали се и други американци от пехотата и винаги се натъжавали и изненадвали, че не е останало нищо от тяхното присъствие тук. Веднъж срещнал един французин, дошъл да види крепостта, в която бил служил, и французинът бил убеден, че е сбъркал мястото, та цял ден търсил своята крепост и... струва ми се, че има предвид вишките.

Старецът се засмя и продължи разказа си.

— Французинът очаквал да намери кафенето, където някога пиел, и може би някогашните си... приятели.

— Е, и аз съм тук за това. Кажи му го.

Сюзан го направи и той се засмя още по-гръмогласно. Нямам представа защо му бе толкова забавно: навярно беше изплакал всичките си сълзи и не му бе останало нищо друго, освен да се смее на смъртта и опустошението.

Благодарихме му и продължихме нататък.

В края на пътеката стигнахме до обширно открито квадратно пространство с широчина около половин километър, заобиколено от селски колиби и градини. Беше обрасло с висока трева и дръвчета и отначало ми заприлича на селска мера. Само че около него минаваше буренясал ров, някога обграждал стените на Цитаделата. Тук-там зърнах части от стена, не по-високи от метър. Разрушена от бомба каменна арка показваше мястото, където се бе намирал мостът над рова.

— Тук беше Цитаделата — казах на Сюзан. — Това беше центърът на града и вътре се намираха държавните сгради, имаше болница, банка, няколко кафенета, казармата и щабът на южновиетнамската армия, а също лагерът на американските военни съветници. Повечето от тях били убити, когато комунистите превзели града по време на офанзивата „Тет“. Също като в Хюе. Опасно е, когато животът ти зависи от ненадеждни съюзници.

Сюзан погледна откритото пространство в средата на селото.

— Прилича на парк или спортно игрище, обаче е съвсем пусто.

— Сигурно са го оставили като паметник на един разрушен град и на хората, които са живели в него, обаче не виждам никакъв знак.

— Аз също... но погледни, Пол, там над рова има мост.

Погледнах натам, накъдето ми сочеше, и видях непокътнат, ала надупчен от шрапнели бетонен мост, който някога бе водил към порта в изчезналите стени.

Запътихме се към моста, пресякохме сухия ров и влязохме в някогашната Цитадела. Дечурлигата, които бяха вървели по петите ни, останаха от другата страна и едно от тях ни извика нещо.

— Казва, че било държавна собственост и влизането било забранено — преведе Сюзан. — Освен това казва „тан тан“ — прибави тя. — „Призраци“.

— Така залъгват децата, за да стоят надалеч от неизбухнали снаряди и мини.

— Сигурно си прав. Само гледай и ти да не настъпиш някой неизбухнал снаряд, че иначе наистина ще се превърнем в призраци.

— Не се отклонявай от пътеките.

— Тук няма пътеки, Пол.

— Ами тогава стъпвай внимателно.

Навлязохме в средата на тревистото поле, което някога беше било град.

— Тук беше плацът, а военната част на Цитаделата беше ей там... поне така ми се струва.

— Спомняш ли си я?

— Почти. Идвал съм тук веднъж, когато трябваше да участвам в някаква идиотска церемония по награждаване. Южновietнамците често организираха такива.

— Искаш да кажеш, че тук са те наградили, така ли?

— Да. И не с медал за добро поведение.

— А с какво?

— С нещо, наречено кръст за храброст, по едноименния френски орден. Като нашата Бронзова звезда, струва ми се.

— За какво ти дадоха медала?

— Не съм съвсем сигурен. Цялата церемония беше на вietнамски.

— Стига де, Пол. Знаеш защо са ти дали медал.

— Да. За пропаганда. Снимаха всичко и го показваха преди филмите — в единствените шест кинотеатъра в цялата страна. Нашите смели американски съюзници и така нататък. Южновietнамците просто взимаха списъка с войниците, които са получили американски

награди, и им даваха съответния виетнамски медал. Аз получих Бронзова звезда за долината А Шау без никаква церемония и виетнамците ми връчиха кръста за храброст тук с невероятно помпозен ритуал.

— Дадоха ли ти копие от записа?

Усмигнах се.

— Това беше филмова лента, Сюзан. Тогава нямаше видеокасети. Ако имаха, сигурно щяха да ми продадат едно копие.

— Може да открием оригиналния запис в сайгонските архиви.

— Надявам се той боклук да е изгорял.

— Страшно си сантиментален.

— Да. Така или иначе, аз стоях горе-долу тук заедно с още стотина американци от Първа въздушнопреносима и един полковник ме целуна по двете бузи... беше юни или юли и температурата на плаца беше трийсет и два градуса, обаче моята рота, вече попълнена с новобранци, патрулираше някъде, така че не беше чак толкова зле. Мислех си, че ще мога да обиколя някой и друг бар в града след церемонията, само че сухопътните сили на Съединените щати бяха така любезни да ни натоварят всички в камиони и да ни върнат в десантна зона „Шарън“, която, струва ми се, вече не съществува. — Погледнах я. — Страхотно гадже съм, нали?

Тя се усмигна и ме прегърна.

— Това наистина е невероятно преживяване за мен.

— Хм... това е последният пункт от обиколката ти. Показах ти местата, където съм служил през първия си мандат: Бонг Сон през ноември и декември шейсет и седма, Куанг Три по време на офанзивата „Тет“ през януари и февруари, после Ке Сан през април и А Шау през май, след това пак тук в провинция Куанг Три, където останах, докато през ноември не се върнах в базовия лагер Ан Ке. Там си събрах багажа, качих се на самолет за Дананг и после за Сан Франциско.

— В Сан Франциско сигурно си прекарал супер уикенд.

— Бях готов яко да купонясвам с другите момчета... обаче не ни посрещнаха много топло.

Тя не каза нищо.

— Всъщност и без това не бях в настроение за купони и няколко дни останах на хотел, докато умът ми се поизбистри... къпех се и час

по час пусках водата в тоалетната. — Усмихнах се. — Спях на мекото легло, гледах телевизия, изпразних две бутилки джин и постоянно се щипех, за да се уверя, че не сънувам... после взех самолета за Бостън. Обаче още не бях съвсем добре.

— А навремето не е имало психоаналитици, нали?

Едва не се изсмях.

— Говорим за шейсет и осма в разгара на голяма война. Минаваш на преглед при психиатър, преди да те вземат в казармата, и той винаги те определя за достатъчно психически здрав, за да убиваш хора, само че никога не ти преглеждат главата, след като се върнеш и знаеш ли какво? Не ги обвинявам.

— Психоанализата е можела да ви помогне.

— И екип от Зигмунд Фройд и Исус Христос нямаше да помогне. Ние си се оправяхме сами.

Вървахме през ограденото с ров пространство, което някога бе било град Куанг Три. Спрях и вдигнах един нащърбен шрапнел, който събирачите на старо желязо не бяха забелязали.

— Може да е от бомба, ракета, мина, артилерийски снаряд или граната — или наши, или техни. Когато те улучи, всъщност няма никакво значение. — Подадох го на Сюзан. — Сувенир от изчезналия град Куанг Три.

Тя го прибра в джоба си.

Продължихме да вървим под сивото небе и видях, че неколцина виетнамци оттатък рова ни гледат. Сигурно се чудеха дали обикаляме Цитаделата в рамките на екскурзията из ДМЗ. Два долара, за да пресечеш оцелелия мост над рова и да се разходиш из Цитаделата. Екскурзоводите всяка сутрин можеха да разхвърлят метални парчета наоколо, преди да пристигнат автобусите, и всеки да си отнесе по едно у дома.

— Добре, ето ти още една част от мозайката — казах на Сюзан. — Писмото до Тран Куан Ли, което са открили у него в долината на А Шау, е от брат му Тран Ван Вин, който бил ранен тук по време на сраженията за Куанг Три по време на офанзивата „Тет“ през шейсет и осма. Вин лежал ранен в една от тукашните сгради и видял нещо, свързано с двама американци. Това говори ли ти нещо?

— Не.

— Добре. Та след един ден той пише писмото от избата на будистката гимназия, която също видяхме на идване, и това писмо стига до брат му в долината А Шау.

— Какво е видял?

— Тъкмо това е причината да съм тук. Въпросът е дали Тран Ван Вин е останал жив след това сражение или след сраженията през следващите седем години, дали още е жив и мога ли да го открия и ако успея, какво ще ми каже. — Пропуснах момента с това как убивам Тран Ван Вин и впоследствие може би ме ликвидират.

Продължихме да вървим и накрая Сюзан попита:

— Това ли е всичко?

— Това е.

— Важно ли е онова, което е видял?

— Явно. Иначе нямаше да съм тук на държавни разноски.

— В писмото казва ли се какво е видял?

— Пише, че видял капитан от американските сухопътни сили хладнокръвно да убива лейтенант от американските сухопътни сили — тук, в една полуразрушена сграда в Цитаделата, докато самият той лежал ранен на етаж над тях.

Тя се замисли за миг.

— Значи... това е разследване на убийство.

— Очевидно.

Сюзан известно време помълча, после каза:

— Но...

— Но.

Тя спря и погледна над пустото поле.

— Тук ли?

— Някъде тук. Не зная къде са били сградите, но винаги е полезно да дойдеш на местопрестъплението, макар да е след близо три десетилетия и местопрестъплението да е смляно от бомбардировки и артилерийски обстрел. Ченгетата са не по-малко суеверни и мистични от фронтоваците. Имаш чувството, че мъртвият — призракът — ще ти проговори или поне ще те вдъхнови да откриеш убиеца му. Не че вярвам в това, обаче не го и отхвърлям. — Усмихнах се. — Да опитаме ли един сеанс?

Сюзан също се усмихна.

— Разбирам как може да те вдъхнови идването на местопрестъплението. — Тя ме погледна. — Но смяташ ли, че не става въпрос само за убийство?

— Ти как смяташ?

— Нямам представа.

— Защо са ти казали, че е свързано със залива Камран?

— Не зная.

— Каква може да е връзката с едно убийство през войната?

— Не зная.

— Защо разузнаването се намесва в следствие на Криминалния следствен отдел?

— Нямам представа. А ти?

— Има прекалено много възможности. Някои съответстват на част от фактите, обаче нито една от тях не съответства на всички факти. Просто ми трябва повече факти. Да са ти известни такива?

— Не... освен... ако се съди по това колко бяха развълнувани Бил и полковник Гудман, изглежда, е нещо повече от някакво старо убийство.

Кимнах.

— Ти си много умна жена. Развий хипотезата си.

Тя се замисли за миг.

— Убиецът, този капитан, или свидетелят Тран Ван Вин, или навремето е бил, или сега е изключително важна личност.

— Извънредно проникателен отговор.

Сюзан принудено се усмихна.

— Получавам послания от отвъдното.

Постояхме на това място, където се бяха водили поне две големи сражения, ала където сега цареше гробна тишина. Под тази земя почиваха човешки кости и може би бомби — надявах се, че ще продължат да почиват и че не са очаквали моето завръщане.

— Мислиш ли, че този Тран Ван Вин е жив? — попита тя.

— Стигаме до поредното съвпадение... два дни след като северновиетнамците превзеха града, ние получихме заповед да се спуснем от хълмовете и да им попречим да избягат... и наистина убихме много от тях... така че е възможно аз или някой от моята рота да е убил главния ми свидетел.

— Звучи зловещо...

Кимнах.

— И все пак имам предчувствието, че Тран Ван Вин е жив.

— И че живее в Там Ки ли?

— Хм, не. Това беше измислено име. Моят човек в Хюе ми съобщи истинското име на селото.

— А именно?

— В момента не мога да ти кажа. Може би по-късно.

— Къде се намира?

— Много на север. Близко до Диен Биен Фу. Знаеш ли къде е това?

— Горещо-долу. Доста далече. И там ли отиваш утре?

— Такъв е планът ми.

— Добре. Диен Биен Фу е в моя списък на забележителности. Как ще стигнем до там?

— Не знам как ще стигна до там. Мислех да взема влак по крайбрежието и после да продължа с кола.

— Влаковете започват да пътуват чак в петък.

— Ти как би стигнала до там?

— Ако ме поканиш на вечеря, ще ти кажа.

Погледнах я.

— Наистина ли имаш идея?

— Вчера не съм си изгубила целия ден в пазар.

— Казвай.

— Не. Няма нужда да знаеш, докато нямаш нужда да знаеш.

Хвана ме под ръка и се обърнахме към моста.

Първото нещо, което забелязах, бе, че са изчезнали всички дечурлига.

Второто нещо, което забелязах, бе, че някой стои наред някогашната Цитадела и ни наблюдава. Беше полковник Манг.

35.

С полковник Манг се спогледахме от стотина метра.

— Кой е този? — попита Сюзан.

— Сети се.

— О... И какво прави тук?

— Ами, за начало иска да отида при него, което няма да направя.

— Познавам тези хора, Пол. Ако го унизиш, ще побеснее.

— Знаеш ли, Сюзан, писна ми бели хора да се безпокоят, че може да унизят някой източноазиатец. Майната му.

— Ще ида да поговоря с него.

— Ще останеш тук.

Тя не отговори, но остана при мен.

На стотина метра зад полковник Манг забелязах още двама мъже — стояха на моста над рова. Бяха униформени и носеха автомати. Всъщност въпреки далечината познах моя дундест приятел Нахалния от „Тан Сок Нат“.

Полковник Манг носеше тъмнозелена куртка, риза и вратовръзка, което бе по-подходящо за тукашния по-студен климат. Освен това беше с островърха шапка, кобур и пистолет.

Бе се надигнал вятър и слънцето се спускаше зад дърветата. По някогашната Цитадела се протягаха дълги сиви сенки и скоро щеше да се мръкне. Бях готов да остана тук до зори.

— Пол, хайде да изминем около една трета от разстоянието — предложи Сюзан. — Той ще направи същото.

— Майната му. Не съм го канил тук.

— Той няма нужда от покана. Довери ми се. Хайде. — Тя направи крачка напред.

Поколебах се, после закрачих към полковника. Сюзан тръгна с мен. След трийсетина крачки спрях.

Полковник Манг схвана идеята и направи точно трийсет крачки към нас. Всичко това беше адски тъпо, разбира се, обаче когато става въпрос за достойнство, мъжете си остават момчета.

Колебливо пристъпих към виегнамеца, той направи същото и двамата се запътихме един към друг. Накрая останаха десетина метра и дребосъкът спря. Последвах примера му.

Спогледахме се. Той не изглеждаше доволен, така че ставахме двама.

— Хайде, Пол, показва му каквото искаше — настоя Сюзан. — Да видим какво иска той.

— Майната му.

Полковник Манг сигурно не ме бе чул, защото каза:

— Добър вечер, господин Бренър.

Не отговорих.

На Сюзан й беше омръзнало това състезание по ядосване и се приближи до виегнамеца. Поговори с него около минута. Не я чувах, така че не знаех на какъв език приказва.

— Защо не дойдеш при нас, Пол? — обърна се тя към мен.

Е, бях прекарал ужасен ден — А Шау, Ке Сан, ДМЗ, а сега и Куанг Три. Мозъкът ми бе пълен със спомени от войната и тялото ми пулсираше от гадни мъжки хормони. Бях надъхан като фронтовак пехотинец и вече не бях турист в Сайгон, който да слуша глупостите на Манг — нямаше да ми трябва много, за да избухна. Ако бях въоръжен със стария си автомат, можех да очистя двамата жълтурковци с калашниците преди Манг да успее да посегне към пистолета на хълбока си.

— Пол. Ела. Моля те.

Дълбоко си поех дъх и изминах десетте крачки до Сюзан и полковник Манг.

Не се поздравихме, но аз пръв се обърнах към него, без да ме е заговорил.

— Какво правите тук?

Той продължително ме изглежда.

— Това е моят въпрос към вас.

— Казах ви, че ще дойда в Куанг Три, за да видя мястото, където съм служил. Така че не ме питайте защо съм тук.

Виегнамецът се втренчи в мен. Явно разбираше, че съм изоставил твърдото си, ала учтиво поведение към него.

— Е, и какво видяхте? — попита той. — Нищо. Казах ви, тук няма нищо. Вашите бомбардировачи опустошиха цяла провинция.

Това ли искахте да видите? — Полковникът махна с ръка. — Харесва ли ви?

Дълбоко си поех дъх.

— Много добре знаете защо бомбардировачите са опустошили тази провинция, господин полковник. Защо не се опитате да приемете действителността така, както се опитвам аз?

— Действителността е такава, каквато казваме ние — без колебание заяви той.

— Не, действителност е онова, което се е случило. Клането в Хюм е действителност, действителност беше и клането в Куанг Три през шейсет и осма. Видях го със собствените си очи. Да, клането при Ми Лай също е действителност. Ръцете на всички ни са окървавени. Приемете го и престанете да ми тикате тази гадна война в лицето. Аз не съм я започнал, нито вие. Проумейте го.

Той не оцени лекцията ми, нито тона ми, обаче запази хладнокръвие.

— В Хюе и Куанг Три не е имало кланета. Имаше ликвидиране на враговете на народа. Клането беше при Ми Лай.

— Какво искате?

— Кажете ми защо вие и спътничката ви сте тук и се опитвате да установите връзка с планинците.

— Искате да кажете с моите ли? С диваците?

— С планинците, господин Бренър. Каква работа имате с тях?

— Никаква.

— Господин Лок твърди противното.

— Господин Лок е идиот.

В този момент в разговора се включи Сюзан.

— Господин полковник, от всички краища на света идват туристи, за да видят местните жители на Виетнам. И ние направихме същото.

Полковник Манг я изглежда, като се чудеше, сигурен съм, защо жена отговаря вместо мъж. Тази страна беше толкова сексистка, че можеше и да ми хареса.

— На няколко пъти сте изчезвали от погледа на господин Лок — обърна се виетнамецът към мен, не към Сюзан. — Навлезли сте сред хълмовете в долината А Шау. Отбили сте се в планинско селище. Разговаряли сте с планинци на площада в Ке Сан.

— И какво от това? Аз съм турист.

— Нима? Планинците на всички туристи ли подаряват гривни като тази, която носите на китката си? Или таойски шалчета като на госпожица Уебър? Туристите отдават ли си чест с бивши американски наемни войници?

Обмислих въпросите му и осъзнах, че има право.

— Прекалено сте подозрителен и чувствителен на тема планинци, господин полковник.

— Така ли смятате? Вие не живеете тук, господин Бренър. Бихте ли обяснили поведението си?

Всъщност не.

— Къде е господин Лок? Доведете го тук и ще обсъдим проблема. Имам конституционно право да видя своя обвинител — за да разведрия обстановката, прибавих аз.

Полковник Манг се усмихна.

— За съжаление в момента господин Лок е възпрепятстван. Защо ходихте в долината А Шау и в Ке Сан?

Не отговорих.

— Господин Лок ни съобщи, че сте разказвали много истории за войната, господин Бренър, и в нито една от тях не сте изпълнявали задължения на готвач.

— Господин Лок не знае английски, господин полковник.

— Напротив, знае. И това ви е известно. Няколко пъти сте му го натяквали.

— Точно така. Тогава защо ми е да се самообвинявам пред него, щом ми е било известно, че знае английски?

— Защото не ви е било известно, че е агент на министерството на държавната сигурност.

— Естествено, че ми беше известно. Ясно му го заявих.

— Той не ми е споменавал такова нещо.

— В такъв случай не ви е казал истината — обърна се към полковника Сюзан. — Още от мига, в който го видяхме, разбрахме, че е полицаи. От три години съм в тази страна, господин полковник, и познавам тайните агенти.

Полковник Манг я стрелна с очи.

— Разговарям с господин Бренър. — После погледна към мен. — Не вярвам да сте знаели...

— Аз пък говоря на вас, господин полковник — остро го прекъсна Сюзан. — И вие ще ми отговорите.

Виетнамецът отново се обърна към нея.

— Моля? Не ви чух добре.

— Нима? Тогава разберете... — Тя премина на виетнамски и му издрънка цял куп глупости. Бях убеден, че ще я зашлеви. Тогава щеше да ми се наложи да го поваля на земята, горилите с автоматите щяха да се втурнат насам и преди да се усетят, щях да съм опрял дулото на пистолета на полковник Манг в челото му, и цяла нощ щяхме да останем в това патово положение или пък щяхме да водим престрелка. Така или иначе не беше на хубаво. Обаче оставих Сюзан да даде отдушник на чувствата си.

Преди тя да престане да му вика, виетнамецът също започна да ѝ крещи и двамата продължиха в същия дух. Зачудих се къде е останала загрижеността ѝ, че ще унизи полковник Манг. Обожавам, когато миротворците откачат и се опитват да започнат трета световна война. Забелязах също, че горилите с автоматите са нащрек и ни наблюдават. От това разстояние едва ли чуваха много, ала можеха да разпознаят побесняла жена, особено ако бяха семейни. Хубавото бе, че Сюзан и полковникът поне все още приказваха — или по-точно викаха. Ако Манг млъкнеше, щяхме да загазим.

Налагаше се да поохладя обстановката, затова се обърнах към Сюзан.

— Добре. Им ланг. Fermez la bouche. Млъкни. Стига.

Тя млъкна.

Полковник Манг беше сериозно ядосан и въпреки че не бе дошъл да ни арестува, в момента обмисляше тая възможност, особено защото двете гори бяха видели как американската кучка му крещи.

Той се овладя и пак се обърна към мен и каза, като че ли нищо не се е случило:

— Не вярвам да сте знаели, че господин Лок е агент на министерството на държавната сигурност.

— На глупак ли ви приличам?

Полковник Манг устоя на изкушението да ми отговори: „Да. Защо иначе си тук?“.

— Щом сте толкова умен — отвърна той, — защо свободно сте разказвали за сраженията си в присъствието на господин Лок, след

като пред мен се представихте за готвач?

— Очевидно не съм бил готвач. Бях пехотинец.

— Защо ме излъгахте?

Защото така ми казаха малоумниците във Вашингтон.

— Не виждах причина да ви разстройвам с факта, че съм се сражавал с вашите сънародници, господин полковник — учтиво отговорих аз.

— Нима? Но излъгахте. Ченгетата обичат да уличават в лъжа.

— Излъгах — признах аз. — Убивал съм северновиетнамски войници и партизани, тук, в и около град Куанг Три, в Ке Сан, в долината А Шау и в Бонг Сон. И какво от това? Вие също сте били фронтовак и сте убивали мои сънародници. Бяхме във война. За това ни плащаха. Точка по въпроса. Не сте дошли тук, за да ми кажете, че сте открили какъв съм бил през войната. Какво искате?

— Вече ви отговорих. Интересува ме каква работа имате с планинците.

— Никаква.

— Тогава защо сте ходили в хълмовете?

Тоя тип или беше идиот, или беше параноик. Сигурно и двете.

— Отидох в долината А Шау и в Ке Сан да посетя местата, където съм се сражавал. Смятах, че сме се разбрали по този въпрос.

Той се замисли.

— А може би изобщо не сте служили на тези места и сега сте отишли там, за да влезете във връзка с планинците от страна на вашето правителство и се преструвате, че посещавате старите си бойни полета, които всъщност не са ваши. Интересуват ви единствено планинците.

Трябваше ми секунда, за да го разбера. Полковник Манг очевидно вече бе решил, че не съм дошъл за добро, и затова беше комбинирал известните му факти с подозренията си. Наистина не бях дошъл за добро, обаче той бе адски далече от истината. Само че това нямаше значение, защото в тая страна щеше да свърши работа каквото и да било обвинение.

И аз подходах към проблема логически.

— Ако се нуждаех от измислен повод, за да отида в хълмовете, на „Тан Сон Нат“ можех да ви кажа, че се интересувам от дървета и диви животни. Загряват ли?

Виетнамецът обмисли думите ми.

— Всъщност вие ми казахте, че изобщо не сте сигурен дали ще ходите в базовия си лагер в Ан Ке, който е във вътрешността на страната и където живеят много планинци. Защо го скрихте?

— Какво съм крил? Наистина не съм ходил в Ан Ке.

— Но сте отишли в друг хълмист район.

От този тип ме заболя главата. Забелязах, че Сюзан също проявява нетърпение към параноята и глупостта на Манг относно планинците.

— Вие, разбира се, сте чували за ФУЛРО — продължи той.

Очаквах го.

— Научих за тази организация в Музея на американските военни престъпления. Видях снимки на масови екзекуции на планинци. Между другото, това разстройва туристите.

— Нима? Целта е да си вземете поука.

— Не можехте ли просто да пратите планинците в лагери и да ги научите да са доволни граждани? Защо трябваше да ги разстрелвате?

Полковникът ме изгледа.

— Враговете на народа, които свалят оръжие, получават възможност да се променят в специални училища. Враговете, които са пленени с оръжие, се разстрелват. Всеки, който влезе във връзка с въоръжени бунтовници, също се разстрелва — прибави той и ме погледна, после погледна Сюзан. — Разбирате ли?

Естествено, че разбирах. През 1968-а и ние правехме същото, затова не можех да изнеса на полковник Манг лекция за съдебния процес, презумпцията за невинност или правото на носене на оръжие. Обаче беше време да внесе яснота. Погледнах го в очите.

— В шпионаж ли ме обвинявате, господин полковник?

Той се втренчи в мен и внимателно подбра думите си.

— Опитвам се да установя действителната цел на вашето идване в страната.

Е, аз също. Само че полковник Манг не можеше да ми помогне в това.

— Със сигурност можете да се занимавате с нещо по-приятно през седмицата на Тет. Може би семейството ви иска да ви види.

Забележката ми не му хареса.

— Не е ваша работа с какво се занимавам, господин Бренър. Но за ваше сведение, аз си бях вкъщи и сега дойдох да поговоря с вас.

— Съжалявам, че сте били толкова много път за нищо, господин полковник.

— Не бих изминал толкова много път за нищо, господин Бренър. Явно предстоеше още нещо неприятно.

— Не реагирам добре на скрити заплахи, господин полковник. Може да не ви се вярва, обаче както ви споменах, гражданите в родината ми отказват да отговарят на полицейски въпроси и имат правото да мълчат. Полицаят има възможност да арестува заподозрения или да го освободи. Така че, ако сте дошли да ме арестувате, действайте. Иначе си тръгвам.

Полковник Манг явно досега не бе слушал лекции за границите на полицейските правомощия, защото избра друга възможност, която не спадаше към изброените.

— Ако отговорите на въпросите ми откровено, вие и спътницата ви ще можете да си тръгнете.

Погледнах Сюзан и тя ми кимна. Както вече казах, идването ѝ с мен си имаше своите плюсове и минуси и в момента се отнасяше към втората категория. Ако ме бутнеха в дранголника, щях да се оправя. Обаче ако Манг решише да опандизи и Сюзан, щях да загая.

— Имам още няколко въпроса към вас, господин Бренър — каза полковникът. — Може ли да ги задам?

Кимнах.

Той се усмихна.

— Каква е връзката ви с тази госпожица?

И това бях очаквал.

— Запознахме се в Сайгон... в Хошимин... и сега пътуваме заедно.

— Нима? Закъде?

— За Ханой.

— А, да. За Ханой. А къде отивате след Хюе и преди столицата?

— Струва ми се, че вече ви казах, господин полковник. На север по крайбрежието.

— Искате да видите, според собствените ви думи, как живее и работи народът на бившия Северен Виетнам.

— Точно такива бяха думите ми.

— И как възнамерявате да стигнете до Ханой?

— Не зная. Вие какво ще ме посъветвате?

Той се усмихна.

— Можете да дойдете с мен. Имам кола й шофьор.

— Предложението ви е много любезно, но не искам да се отклонявате заради мен.

— И аз пътувам натам. Родният ми дом е близо до Ханой.

— Разбирам. Е, предполагам, че тогава пак ще се видим там.

— Бъдете сигурен, господин Бренър.

— С нетърпение го очаквам. Може би ще се срещнем в нашето посолство.

— А може би няма. — Виетнамецът извади цигара и я запали.

Сюзан също извади цигарите си и саркастично попита:

— Искате ли цигара?

Той не й обърна внимание, което можеше да се смята за огромен напредък след състезанието по викане. Полковникът се учеше бързо.

Манг дръпна от цигарата си.

— Значи пътувате по крайбрежието за Ханой, така ли?

— Как иначе да стигна до Ханой?

— Ами, човек може да заобиколи през хълмовете към Лаос, после да се върне по Червената река. Много е красиво.

— Там живеят ли планинци?

Той се усмихна и не отговори. Дойде ми много веселба за един ден. Беше студено и почти тъмно, имах нужда от скоч, а аз си играя на котка и мишка със злия източноазиатски близък на Шерлок Холмс на място, където е било, извършено убийство, докато наоколо са загивали хиляди войници и цивилни. Заради това бях тук, а тоя тип се опитваше да ми лепне сериозно обвинение. Нямах търпение да видя Карл и от сърце да се посмея на случката.

Полковник Манг се върна на темата за моя любовен живот.

— Значи с госпожица Уебър пътувате като приятели, така ли?

— Както вече знаете, ние спим в едно легло.

Той се престори на изненадан. Явно имаше нужда и от курсове по актьорско майсторство.

— Но имахте отделни стаи в Натранг и Хюе. И спите в едно легло. Каква екстравагантност!

— Американците проявяват екстравагантност в опитите си да запазят благоприличие и добър тон.

— Всъщност си позволявате каквото пожелаете, а после се опитвате да се преструвате на добродетелни. Струва ми се, че на английски това се нарича „лицемерие“. Прав ли съм?

— Отлично наблюдение, господин полковник. Сега да ви кажа ли аз нещо за вие트남ците? Те са единственият народ, който боготвори американския долар повече от самите американци.

— Вие обиждате мен и родината ми, господин Бренър.

— Вие обиждате мен и родината ми, полковник Манг.

Той дръпна от цигарата си.

— Може би трябва да се върнем на предишния въпрос. — Полковникът погледна Сюзан и ѝ каза нещо на вие트남ски. Въпросът, изглежда, не я зарадва особено и тя отговори лаконично.

— Този разговор ще се води на английски — заявих аз.

— Попита ме дали американките имат навика да спят с мъже, с които току-що са се запознали — каза Сюзан. — Аз му отговорих, че ме обижда.

— Вие트남ските офицери имат ли навика да обиждат жени? — попитах полковник Манг.

— Опитвам се да установя действителния характер на вашата връзка — отвърна на мен, но не и на Сюзан той.

— Защо? Не е ваша работа.

— Според мен е. Известно ви е, разбира се, че вашата приятелка е спала с началника на бюро на ЦРУ в Хошимин.

Дълбоко си поех дъх.

— Известно ми е, че е имала приятел.

— Нима? И познавате този приятел. Сам ми го казахте. Господин Бил Станли. Началник на бюро на ЦРУ за цял Южен Виетнам.

От всички възможни имена, аз да избира да кажа на полковник Манг, че билети за влака за Натранг ми е резервирал началникът на бюро на ЦРУ за цял Южен Виетнам. Обаче така става, когато кретените във Вашингтон решат, че няма нужда да знаеш нещо, което трябва да знаеш.

— Господин Бренър? Защо спите с приятелката на своя приятел?

— Познавам Бил Станли само като служител в „Банк във Америка“.

— Нима? Значи не знаете, че приятелят ви е началник на бюро на ЦРУ, така ли?

— Вие твърдите така. Освен това не ми е приятел.

— Но вие казахте, че заедно сте следвали в университета. В Принстън.

Погледнах Сюзан, която видимо се смути. Някой ден нахалните ми забележки щяха да ме вкарат в беда. Всъщност тоя ден май че бе настъпил.

— Как може да сме били колеги, когато той е поне десет години по-млад от мен? — отговорих на полковник Манг.

— И аз това се чудех, господин Бренър.

— Е, пошегувах се.

— И какво е смешното?

— Трудно е да се обясни. Не познавам Бил Станли, господин полковник, и той не ми е приятел.

— Но е агент от ЦРУ. Всичко е точно както трябва. В ЦРУ знаят кой е човекът от нашето разузнаване в посолството ни във Вашингтон. Тези неща не могат да се скрият. Всъщност господин Станли няма нищо общо с „Банк във Америка“ и е консулски служител от отдела за икономическо развитие. Това не е истинската му работа, разбира се, но му осигурява дипломатическия имунитет, който му е нужен, за да изпълнява другите си задължения. И все пак вие, господин Бренър, неговият приятел, не знаете това. Удивително.

Наистина удивително. А и полковник Манг се оказваше малко по-умен и по-саркастичен, отколкото бях смятал.

— На какво да вярвам, Господин Бренър?

Погледнах Сюзан, която изглеждаше малко обезпокоена. Може да ми се ядосваше, че съм използвал името на Бил Станли, обаче сигурно повече се ядосваше на начина, по който бе подходено към всичко това.

— Господин Бренър? На какво да вярвам?

— Не познавам Бил Станли.

— Но ми казахте, че го познавате.

— Излъгах ви.

— Защо?

— Ще ви кажа защо. Госпожица Уебър ми уреди билетите за влак до Натранг, само че не исках да споменавам нейното име, затова използвах името на нейния приятел. Биет?

— Не, не разбирам. Защо сте го направили?

— Вижте, господин полковник, ако знаех, че Бил Станли е агент на ЦРУ, защо щях да използвам името му в разговор с вас?

— Тъкмо това се опитвам да разбера, господин Бренър.

— Ясно. Е, отговорът е, че не познавам Бил Станли, нито за кого работи. Не познавам никого в Сайгон, но си спомних неговото име и месторабота от един разговор с госпожица Уебър, затова го използвах вместо нейното.

— Но защо! — настоя виетнамецът. — Не отговорихте на този въпрос.

— Вие отговорете.

— Как мога да отговоря вместо вас? Трябва да отговорите.

— Добре... Не исках името на госпожица Уебър да привлече по какъвто и да било начин вниманието на полицията, независимо от невинния повод. Тя живее тук и не желяех да компрометирам деловата й дейност. Разбирате ме.

— Може би. Но не разбирам връзката ви с господин Станли.

— Няма връзка. — Задник.

— О, има. Вие спите с неговата приятелка — Полковник Манг се усмихна.

Не ми се щеше да го призная, обаче тоя тип бе почти толкова опитен и саркастичен, колкото и аз в работата си.

— Отговорете на един мой въпрос — казах аз. — Ако знаех или предполагах, че Бил Станли е агент на ЦРУ, защо щях да използвам името му? Аз ще отговоря вместо вас, господин полковник. Не знаех и все още не зная. И защо да ви вярвам, че той е агент на ЦРУ?

Виетнамецът кимна.

— Наистина защо? — Погледна Сюзан и я попита: — Знаете ли, че човекът, с когото сте спали, е агент на ЦРУ?

— Защо му е да ми казва?

— Американците имат много досадния навик да отговарят на въпроса с въпрос.

— Защо да е досаден?

Полковник Манг губеше търпение към Сюзан, която наистина можеше да изкара човек от кожата му. Той пристъпи към нея и аз също пристъпих към него. После застанахме неподвижно, но в готовност.

Накрая виетнамецът отново се обърна към мен и запали нова цигара, без да предложи на дамата.

— Значи не познавате господин Станли.

— Не.

— Но сте разговаряли с него пред католическата катедрала в Хошимин.

— Това той ли е бил?

— Знаете, че е така, господин Бренър. Не се преструвайте.

— Запознах ме с Бил Станли пред катедралата, поговорихме около три минути, както ви е известно, и от тогава нито сме се виждали, нито сме се чували.

— Така твърдите вие. Защо да ви вярвам? Излъгахте ме за военната си служба, на втория ден от престоя си в Хошимин сте се срещнали с агент на ЦРУ, проявявате прекалено силен интерес към планинците, не конкретизирате маршрута си и ми казахте, че заминавате сам за Натранг, а не сте сам. Заминавате с приятелката на агент на ЦРУ. Още за какво сте ме излъгали?

— За още две-три неща.

— Нима? За кои?

— Струва ми се, ви казах, че Виетнам изглежда добре управляван и благоденстващ. Всъщност не е вярно. Народът е нещастен и всички, които срещнах на юг, мразят Ханой. В Сайгон има повече проститутки и сводници, отколкото навремето, и вие се отнасяте ужасно към бившите войници на Република Виетнам. Известно ми е, че сте осквернили гробовете им и сте превърнали оцелелите почти в роби, и като бивш войник намирам това за позорно и отвратително, както би трябвало да го намирате и вие. Ханойското правителство не е законно и няма подкрепата на народната воля. Това, господин полковник, е цялата истина, а не онова, което вие твърдите или вярвате, че е истина.

Полковник Манг не ме гледаше. Гледаше в далечината и дишаше тежко. На лицето му се бе изписало странно изражение и раменете му се надигаха и спускаха. Не знаех дали ще припадне или ще се разплаче, дали ще извади пистолета си или ще ме помоли за убежище в Америка. Канех се да му предложа позата лотос, обаче той, изглежда, се овладяваше и без нея.

Виетнамецът дълбоко си пое дъх и се откъсна от транса си или в каквото там беше изпаднал. Прокашля се и продължи, като че ли не е бил на ръба на психическа криза.

— Господин Бренър — делово ме попита полковник Манг, — от имиграционната полиция в Хюе ме осведомиха, че сте взели автобус от Натранг до Хюе. Вярно ли е?

Поредният въпрос, който не ми се щеше да чуя.

— Вярно е.

Той се замисли за миг.

— Заминали сте от Натранг рано следобед и сте пристигнали Хюе същата вечер преди полунощ. Така ли е?

— Нещо такова.

— Разбирам. — Полковникът се престори, че размишлява, и на лицето му се изписа озадачено, почти разтревожено изражение, сякаш нещо го безпокоеше. Познавах тая гримаса, защото я използват повечето разпитващи.

— Офицерът от имиграционната полиция в Хюе ми докладва, че според вашите думи пътувате сам. Така ли е?

Разбрах че ако ни бе разпитвал със Сюзан поотделно, може би щяхме да му дадем различни отговори.

— Никога не съм заявявал, че пътувам сам. Всъщност той изобщо не ме е питал. Но сигурно сте го попитали вие и подобно на всички подчинени, той е измислил отговора заради вас.

Виетнамецът се замисли за миг.

— Тогава предполагам, че трябва да го попитам пак. Значи с госпожица Уебър сте пътували заедно, така ли?

— Точно така.

— С автобус?

— Точно така.

— И къде отседнахте, когато пристигнахте в Хюе?

— В един мотел.

— А, да. Така разбрах и аз. — Той се усмихна. — Полицаят беше останал с впечатлението, че сте прекарали нощта с проститутка. — Полковникът погледна Сюзан, после мен. — Но навярно грешно е разбрал вашето описание на спътницата ви.

— Също като господин Лок, полицаят в Хюе има нужда от уроци по английски, ако искате да разпита или подслушва англоезични чужденци. Не сте ли съгласен?

Дори да беше съгласен, полковник Манг отговори:

— Моят английски, надявам се, ви задоволява. Доста добре зная езика, но не разбирам отговорите ви.

— Аз ги разбирам.

Той се усмихна.

— Ще ви задам един прост въпрос. Как се казва мотелът, в който сте прекарали нощта с госпожица Уебър?

— Не зная. Мотелите имат ли имена?

— Обикновено носят името на улицата, на която се намират. Това помага ли ви?

— Не.

Виетнамецът погледна Сюзан.

— Спомняте ли си името на мотела?

— Не.

— Много съм изненадан, госпожице Уебър, че вие, която от три години сте във Виетнам, сте отишли на такова място — без да престава да я наблюдава, каза той.

— Когато е уморен, човек може да спи навсякъде, господин полковник.

— Нима? — Полковникът се обърна към мен. — А когато пристигнахте в Хюе, отидохте ли в „Сенчъри Ривърсайд“, за да проверите дали има свободни стаи?

— Не.

— Защо? И вие като мен щяхте да установите, че има свободни стаи.

— Средствата ми са ограничени. Мотелът беше евтин.

Той не вярваше на нито една моя дума и не го обвинявам.

— Казвате, че сте пристигнали в Хюе в петък вечерта, господин Бренър, и не сте си направили труда да проверите в хотела си или в който и да е друг западен хотел дали има свободна стая за вас и спътничката ви. И твърдите, че вместо това от автогарата сте отишли в мотел, почти изключително посещаван от проститутки и техните клиенти, и че сте се настанили там, но не си спомняте мотела. После в дванайсет трийсет и пет на другия ден се регистрирате в хотел „Сенчъри Ривърсайд“ сам и приблизително двацет минути по-късно пристига госпожица Уебър. По някое време се срещате в бара и след това се оттегляте в стаите си — или по-точно в стаята на господин Бренър. Правилно ли съм ви разбрал?

— Да — потвърдих аз.

— И все пак всичко това изобщо не ми се струва логично. Навярно бихте могли да ми обясните поведението си.

Нещата явно не отиваха на добре.

— С госпожа Уебър имаме тайна връзка, господин полковник. Разбирате ли?

Той ме наблюдаваше.

— Опитваме се да избегнем евентуална среща с господин Станли, което обяснява поведението ни.

Полковник Манг не смяташе така.

— Все още съм объркан, господин Бренър, но ще продължа. — Той пак погледна Сюзан. — Вие сте красива двойка. Хора, които не се забравят лесно. И затова наредих на полицията в Натранг да разпита двамата автобусни шофьори, които са поели курсовете в дванайсет и един часа. И никой не си спомня западна двойка на вашата възраст да е пътувала в неговия автобус. Освен неколцина млади западници, двата рейса били пълни само с виетнамци. — Полковникът за миг замълча. — Струва ми се странно да пътувате с автобус.

— Нямаше друг транспорт и вие го знаете. Пътувахме с автобуса в един часа от Натранг за Хюе, и пак повтарям, господин полковник, някой ви е дал невярна информация.

— Нима? Прекалено много невярна информация. От различни хора. — Той погледна Сюзан. — И вие ли пътувахте със същия автобус?

— Да.

Полковник Манг се замисли или поне се престори, че мисли.

— За съжаление аз повярвах на тази невярна информация от двамата автобусни шофьори, че не сте пътували с техните коли, затова направих още някои проверки. Първо попитах във „Видотур“ дали някой от вас е наемал автомобил с шофьор и от там ме осведомиха, че не сте. Те грижливо поддържат документацията си и затова, разбира се, информацията е вярна. После започнах да проверявам в частните туристически агенции. — Виетнамецът ме погледна. — И знаете ли какво открих?

Не отговорих на реторичния му въпрос. Всъщност се съмнявах, че през празниците Манг е успял да се свърже с някой от тези хора.

Той продължаваше да ме зяпа и нито един от двамата ни не сваляше картата си.

— Нищо — накрая каза той. — Но продължаваме да правим проверки в Натранг.

Не отговорих.

— Струва ми се, господин Бренър, че с госпожица Уебър сте пристигнали в Хюе с частен микробус или по-вероятно с частна кола и шофьор. Смятам, че инструкциите ми бяха ясни. Не биваше да пътувате с частни превозни средства.

Сега вече трябваше да отговоря.

— Мисля, че достатъчно слушахте вашите въпроси, подозрения и саркастични забележки, господин полковник. Не зная какво целите, обаче от Хюе отивам направо в Ханой ще подам официално оплакване в нашето посолство, после ще напусна страната. И когато се върна във Вашингтон, ще подам оплакване във външното министерство. Поведението ви е недопустимо и неоправдано.

Това явно не го обезпокои. Полковникът вече бе убеден, че ме е уличил в нещо, и изглеждаше по-уверен.

— Струва ми се, ще установя, че сте наели кола с шофьор, за да стигнете до Хюе, че сте спрели някъде през нощта и че може би сте се отклонили от директния си маршрут. И когато открия шофьора, ще го разпитам какво сте правили и с кого сте се срещали по време на пътуването си. Освен, разбира се, ако не ми кажете сам.

Не исках да му признавам, че съм убил двама полицаи по пътя, затова отвърнах:

— Нямам какво повече да ви кажа.

— Е, аз пък имам да ви кажа още някои неща. — Той запали нова цигара. — Полицаят, с когото сте разговаряли в Хюе, ме осведоми, че не сте му оказали никакво съдействие.

Не отговорих.

— Опитали сте се да напуснете кабинета му без разрешение.

Не устоях на изкушението.

— Не само че се опитах да напусна кабинета му, но го направих и той не ме спря.

Полковник Манг, изглежда, се изненада. Явно подчинените му не съобщаваха всичко на началника си. Странно, струва ми се, че той

повярва на мен, а не на тях, което може би не бе толкова странно — в една полицейска страна всички се ужасяват от истината.

— Ако се поставите на моето място, ще разберете, че въпросите и подозренията ми наистина са оправдани. Има предостатъчно косвени доказателства, че целта на пътуването ви тук не е туризъм. И после, тези ваши лъжи, които сега се опитвате да поправите...

— Струва ми се, господин полковник, че са ви излъгали други хора. А може би са ви заблудили или са направили грешни предположения. Ако бях полицай, щях да се върна и да разпитам всички.

— От факсовете на господин Станли до госпожица Уебър в „Гранд хотел“ останах с впечатлението, че връзката ви не е толкова тайна — заяви той.

— И тъкмо затова се опитваме да не се срещнем с господин Станли.

— Нима? Началникът на бюро на ЦРУ толкова ли е глупав, че да му избягате, като останете една нощ в мотел и после се настаните в хотел, където отседат почти всички западници? Може би щях да ви повярвам, че се опитвате да не се срещнете с господин Станли — прибави полковникът, — ако през целия си престой в Хюе бяхте останали в мотела, където не искат паспорти и визи.

— Наистина трябваше да го направим. Нещо друго?

— Да. Как вашата приятелка Кей е научила за връзката ви с госпожица Уебър? И защо тази ваша приятелка ви съветва да скъсате?

— Защо не престанете да ми четете пощата?

— Работата ми е да ви чета пощата, господин Бренър. Отговорете на въпроса ми.

Той обаче бе лесен и въпреки яда си към полковник Манг отвърнах:

— Пратих й факс от Натранг за новата си любов и ми се струва, че тя ревнува. Предполагам познавате жените, господин полковник, така че разбирате.

— Тогава ще ви попитам за отговора ви до Кей. Вие пишете: „Ако спиш с врага, ще знаеш къде ходи нощем“. — Полковник Манг се обърна към Сюзан, после към мен. — Значи тази дама е врагът, за когото говорите, така ли?

Погледнах Сюзан, след това отново Манг.

— Това е поговорка. Не бива да приемате буквално всички английски изрази, които чувате или прочетете.

— Нима? Е, благодаря за урока, господин Бренър.

— Моля. И стига сте ми чели пощата.

— Намирам я за интересна. Освен това в отговора си до Кей пишете... един момент да си спомня... — Той точно цитира последния абзац: „Дългите сенки на миналото наистина все още се протягат от тук до родината, но сенките в ума и сърцето ми избледняват, така че ако известно време не ти се обадя, знай, че съм намерил каквото търся и не се разкайвам за идването си. Предай поздравите ми на С.“.

Не погледнах Сюзан, обаче не откъснах очи от полковник Манг. Не му се сърдех чак толкова много, че се опитва да ми лепне сериозно обвинение, обаче той още повече затрудняваше и без това объркания ми любовен живот.

— Защо известно време няма да се обаждате на Кей? — попита виетнамецът. — И какво сте намерили тук?

Дълбоко си поех дъх.

— Намерих вътрешен мир и щастие.

— Нима? Къде? В Ке Сан ли? Или в долината А Шау? В Хюе ли? Или тук?

— Разстройвате кармата ми, господин полковник. Променете темата.

— Вие не харесвате никоя тема.

— Опитайте пак.

— Може би трябва да опитам в полицията в Ханой.

— Добре, да вървим.

Той не разбра блъфа и изглежда, се изненада. После се прокашля.

— След време, господин Бренър.

Погледнах си часовника.

— Среща ли имате?

— Бързам за вечеря.

Полковникът не ми обърна внимание, а попита Сюзан:

— Омъжена ли сте за друг американец?

— Защо не проверите в молбата ми за работна виза?

— Проверих. Там заявявате, че сте неомъжена.

— Значи е така.

— И в дома ви няма следи от съпруг — прибави виетнамецът и се усмихна.

Сюзан го зяпна. Искам да кажа, това бе жената, която едва не получи припадък, когато узна, че някой е влизал в хотелската ѝ стая в Натранг. Сега установяваше, че полковник Манг е тършувал в дома ѝ. Тя дълбоко си пое дъх и му каза нещо на виетнамски. Изречението бе кратко и Сюзан не повиши глас, обаче каквото и да беше съдържанието му, лицето на полковника се напрегна като че ли някой му бе наврял нещо в гъза. Бях настоял разговорът да е на английски, ама понякога се налага да кажеш „майната ти, гадняр“ на съответния език.

Наблюдавах полковник Манг, който несъмнено нямаше търпение да разговаря поотделно с нас с помощта на електроди, закрепени за гениталиите и гърдите ни.

Очаквах да ме попита за новогодишната вечер в семейство Фам или за неделната ми среща с господин Ан, обаче той си мълчеше, което ме обезпокои повече, отколкото ако го беше направил. Хрумна ми, че ако наистина е много интелигентен, полковник Манг нарочно ме оставя с впечатлението, че души по грешна следа. Всъщност можеше да знае нещо за действителната цел на идването ми тук, макар че нямаше откъде — освен ако не бе арестувал господин Ан.

Исках да ме попита за събота и неделя, само че той повдигна много по-неприятен въпрос. Погледна ме право в очите и изигра коза си.

— Непременно ще установим как сте стигнали от Натранг до Хюе. Ще установим и дали ви е известно нещо за автомобилната катастрофа на магистрала номер едно край Натранг, при която загинаха двама полицаи.

Отговорих на погледа му.

— Не зная за какво говорите, господин полковник. Но вие ме обвинихте в какво ли не, от отклонение от маршрута ми до сексуални престъпления, шпионаж, връзки с ФУЛРО, а сега намесвате и някаква автомобилна катастрофа. Това е възмутително. Няма да стоя нито секунда повече и да слушам това.

Хванах Сюзан за ръка и я поведох.

— Стой! — извика полковник Манг. — Нито крачка повече.

Пуснах ръката ѝ и се обърнах към него. Погледите ни се срещнаха.

— Мога още сега да разстрелям и двама ви и да хвърля трупове ви в рова за храна на псетата — тихо каза той.

— Можете да опитате. Но ако ще стоите толкова близо до мен, най-добре да действате бързо с пистолета.

Полковник Манг отстъпи назад, а аз направих крачка към него. Той посегна за оръжието си и Сюзан извика:

— Не! — Прибави нещо на виетнамски, втурна се към нас, хвана ръката ми и се опита да ме дръпне назад от него.

Хвърлих поглед над рамото му и видях, че двете горили тичат през полето.

Полковник Манг отново отстъпи назад, чу тичащите стъпки зад себе си и даде знак на двамата да спрат. Те се подчиниха. Виетнамецът направи още една крачка назад.

— Вие заплашихте офицер на Социалистическата република и за това мога да ви арестувам и да ви хвърля в затвора за десет години — заяви той и погледна Сюзан. — Така ли е?

— Нямате нужда от повод или обвинение и отлично го знаете.

Полковникът я изглежда.

— Прекалено отдавна сте в тази страна, госпожице Уебър. Може би е време да си заминете.

Точно както смятах и аз. Обаче Сюзан отвърна:

— Ще си тръгна, когато съм готова.

— Ще си тръгнете, когато наредя да ви изгонят.

— Хайде опитайте.

Той гневно я стрелна с поглед.

— Всъщност, госпожице Уебър, може би е време да си отиде цялата ви компания.

Сюзан се подсмихна.

— Моята компания, господин полковник, има повече влияние в Ханой от вас.

Това не му хареса. Почти виждах, че съжалява за дните, когато един пистолетен изстрел в главата е решавал всички досадни проблеми. Само че живеехме в нова действителност и нито полковник Манг, нито аз напълно я разбирахме.

Той дълбоко си пое дъх.

— Ханой е далеч от Хошимин. Ако останете, госпожице Уебър, вашият приятен живот в скъпия ви апартамент със слугите ви, с вашия

незаконен мотор и вечерите ви в „Кю-бар“ вече няма да е толкова приятен и спокоен. — Полковникът се усмихна. — Всъщност ми се струва, че трябва да останете във Виетнам.

— Тъкмо това възнамерявам да направя.

Наистина го бяхме вбесили и знаех, че ми е приготвил няколко прощални думи. Надявах се да са от рода на „Визата ви е анулирана, господин Бренър. Вървете си у дома.“ Добре.

Той се обърна към мен и злобно се усмихна.

— Приятно пътуване до Ханой. Може би ще се видим там. Но сигурно няма.

— Аз поне ще съм там.

Полковник Манг отново погледна Сюзан.

— Извадете лентата от фотоапарата си и ми я дайте.

— Няма.

Той даде знак на двамата зад него и те се приближиха. С Нахалния се спогледахме и той се захили.

— Дай му лентата — казах й аз.

Тя се поколеба, измъкна фотоапарата от чантата си и вместо да извади лентата, снима полковник Манг.

— Лентата! — изкрещя виетнамецът. — Веднага!

Сюзан отвори фотоапарата, издърпа лентата и я хвърли на земята.

Нахалния я вдигна и вдигна поглед към Сюзан с изражение на изненада, граничеща със страхопочитание, сякаш казваше: „Не бива да си правиш ташак с полковник от министерството на държавната сигурност. Да не си откачила?“.

Полковник Манг реши да сложи край на срещата, докато все още води по точки, погледна ме и каза:

— С вас сме оцелели в много жестоки сражения, господин Бренър. Каква ирония, ако не оцелеете през ваканцията си.

Точно това си мислех и аз.

Полковникът се обърна и прекоси пустото поле с двамата си подчинени. Нахалния се озърна през рамо и прокара показалец по гърлото си.

36.

Небето вече бе тъмно. Стояхме на студения вятър.

— Треперя — накрая наруши мълчанието Сюзан.

— Застудя.

— Треперя от страх, Пол.

Знаех какво иска да каже.

— Добре се справи. Даже страхотно.

Тя запали цигара и ръката ѝ наистина трепереше, което не се беше случило в присъствието на полковник Манг.

— Да се махаме — казах аз.

Закрачихме към моста.

— По-добре ли мина срещата ви в Сайгон? — попита Сюзан.

— Малко по-добре, но не много.

Тя се замисли за миг.

— Странно, но ми се струва, че той... той изпитва добри чувства към теб. Не се смей.

— Котката изпитва добри чувства към мишката. Като към обяд.

— Не, не е само това. Помежду ви има нещо... като игра, предизвикателство, уважение...

— Ние сме свързани. Обаче знаеш ли, ако имах лопатка и ако той имаше мачете, нечия глава щеше да свърши набучена на кол.

Сюзан не отговори. Продължихме да вървим в сумрака на някогашната Цитадела.

— Изгубихме всички хубави снимки от селото на старейшината Джон, Ке Сан... всичко. Това ме вбесява най-много.

— Трябваше да поискаш квитанция за конфискувани вещи.

— Сега ще трябва да се върнем и пак да направим снимки.

— Не и през този живот, скъпа.

— Някой ден ще се върнем.

Не отговорих.

— Той щеше да извади пистолета си, Пол.

— Никога не ядосвай въоръжени хора.

— Ти го ядоса — напомни ми тя.

— Опитвах се да установя връзка с него. Не се получи.

Сюзан не обърна внимание на думите ми.

— Това още повече затруднява останалата част от пътуването.

— Прави го по-голямо предизвикателство.

Пресяхохме мостчето над рова и се запътихме през селото към пътя.

В къщите, покрай които минавахме, светеха електрически крушки и в студения влажен въздух усетих характерния мирис на горящи въглища. Тази миризма бе най-ясният ми спомен от здрача привечер през зимата на 1968-а.

— Съжалявам, че не ти казах за Бил по-рано — рече Сюзан.

— Не ти беше работа да ми казваш. — Усмихнах се. — Та значи трябва да използвам някое име и аз подхвърлям името на началника на бюро на ЦРУ. Точно попадение, Бренър.

Тя премести цигарата си между средния и безимения си пръст като виетнамците и каза с виетнамски акцент:

— Е, господин Бренър, вие сте установили връзка с планинците. Нали така? И госпожица Уебър ме осведоми, че се готвите да ги организирате в армия. Нали така? И ще завладеете хълмовете.

— Не е смешно. Ей, смяташ ли, че господин Лок ни чака?

— Силно се съмнявам.

Продължихме през селото. Подуших мирис на готвена риба и задушен ориз.

Излязохме на пътя.

— Господин Лок не ни е изчакал — отбелязах. — Жалко. Искях да му строша врата. Как ще се върнем в Хюе?

— Не зная. Искаш ли да останем в град Куанг Три?

— Няма такъв град.

— Може да има странноприемница. А и съм убедена, че за няколко долара ще ни приемат в някоя къща.

— Те трябва да ми платят. Хайде да излезем на магистралата.

Запътихме се към магистрала 1, разстоянието до която бе малко повече от километър.

— Тоя копелдак ни е зарязал насред пустошта — изругах аз. Стигнахме до магистралата, обаче не се виждаха превозни средства и тъй като беше новолуние, цареше пълен мрак. Сюзан се огледа и каза:

— Рейсовите пътуват по магистрала номер едно докъм полунощ. Ще ида да питам някой местен. Ти остани тук и ако се появи автобус, го спри. Просто трябва да му махнеш.

После влезе в най-близката колиба на трийсетина метра от пътя. Замислих се за случилото се през деня и осъзнах, че за един следобед съм покрил петмесечна служба. Може би ми се бе искало още малко да поостана в А Шау или Ке Сан, обаче сигурно ми беше достатъчно. Знаех, че никога повече няма да се върна.

Замислих се също за всички неща, с които бях напълнил главата на Сюзан, и реших, че и това е достатъчно.

Тя се върна.

— Поканиха ни на вечеря и да пренощуваме. Изпуснахме коктейлите.

— Какво има за вечеря?

— Ориз.

— Дългозърнест или лепкав?

— Лепкав. След половин час ще има рейс. Местен.

— Кога ще стигне в Хюе?

— Когато стигне.

— Забавлява ли се днес?

— Прекарах невероятен ден, Пол, и искрено ти благодаря. Въпросът е ти как си.

— Добре съм. Когато не съм добре, ще ти кажа.

Тя запали цигара.

— Тази война... тази война е била невъобразима. Изобщо не мога да проумея как цяла година сте живели така.

Не всеки бе живял цяла година, обаче не й го казах. Мълчаливо стояхме на асфалта и чакахме фарове, движещи се на юг.

— Ами ако мине военен патрул? — попита Сюзан. — Ще се скрием ли?

— Зависи в какво настроение съм.

— Е, ние чакаме да спрем автобуса за Хюе. Десет долара глоба.

— Тая страна е много гадна.

— Повечето хора са готини. Семейството, с което приказвах преди малко, направо ме умоляваше да останем за вечеря.

— Селяните са готини. Гадни са ченгетата, политиците и военните.

— Ти си и ченге, и военен. И си готин.
— Понякога. Полковник Манг иска да те изрита от страната.
Защо не си заминеш?
— Къде да ида?
— В Ленъкс, Масачузетс.
— Защо?
— Защо не?
— Защо ти не се върнеш в Бостън, вместо да живееш във Вирджиния?

— В Бостън няма нищо за мен.
— А какво има във Вирджиния?
— Нищо.

Известно време Сюзан се взираше в огънчето на цигарата си.

Накрая попита:

— Защо не идем някъде заедно?
— Трябва да откажеш цигарите.
— Може ли по една след секс?
— Това пак прави по половин пакет на ден.

Сюзан се засмя.

— Дадено.

От север приближаваха фарове на голямо превозно средство и скоро видях осветените прозорци на автобус. Застанах на пустата магистрала и размахах ръце. Автобусът спря, вратата се отвори и се качихме.

— Хюе — казах на шофьора.

Той ни изглежда любопитно.

— Един долар.

Най-добрата сделка напоследък. Дадох му два и виецнамецът се усмихна.

Рейсът бе полупразен и седнахме един до друг. Седалките бяха дървени и автобусът беше стар, може би френски. Пътниците ни зяпаха. Предполагам, че не им приличахме на хора, които пътуват с рейс.

Продължихме на юг по тъмната магистрала и спирахме във всяко селце или когато някой ни махнеше по пътя. Едни слизаха, други се качваха. Сюзан се радваше, че сме попаднали в автобус за пушачи,

каквито всъщност бяха всички. Тя ме държеше за ръка и гледаше през прозореца.

Между изчезналия град Куанг Три и възродения град Хюе нямаше нито едно голямо селище. По някое време обаче пейзажът започна да изглежда по-нормално и имах чувството, че сме преминали от провинция Куанг Три в провинция Хюе.

Замислих се за Куанг Три. Щеше ми се да видя някогашния си базов лагер, десантна зона „Шарън“ или старата френска крепост, наречена десантна зона „Бети“. Ала местата, където бях прекарал близо година, вече съществуваха само в ума ми и на няколко избелели снимки. Странно е да изпитваш носталгия по военна зона, обаче всички тези места — базовите лагери, уличните сергии, бардаците и салоните за масаж, болницата, на която дарявахме храна и лекарства, будистките и католическите училища, на които носехме хартия и химикалки от месечните си дажби, черквата, където се бяхме сприятелили със стария виетнамски свещеник и монахинята — вече ги нямаше, изличени от земята и спомените на всички, освен най-старите сред нас.

Може би завръщането ми се бе забавило. Може би трябваше да се върна, преди да са зараснали прекалено много от видимите и психологическите рани, преди да са умрели или грохнали от старост повечето представители на военното поколение. Преди десетина-петнайсет години може би щях да видя тук нещо друго — повече развалини и инвалиди, и естествено повече бедност. Но и късче от някогашния Виетнам преди екскурзиите в ДМЗ и Света на Виетконг, преди стопаджиите и японските и американските бизнесмени.

Ала животът продължава, положението се подобрява — въпреки провинция Куанг Три — едно поколение отминава и се ражда друго.

— Извинявай, ако съм нарушил приятния ти живот тук — казах на Сюзан.

— Не беше чак толкова приятен. Искях малко вълнение и го получих. Попитах за войната и ти ми разказа.

— Приключих с това.

Известно време не разговаряхме, после я попитах:

— Как ще продължим на север утре?

— Със слонове.

— С колко слона?

— Три. Един за теб, един за мен и един за дрехите ми.

Усмигнах се.

— Смяташ ли, че полковник Манг ще ни следи? — попита Сюзан.

— Ще се погрижа да не ни следи. И оставяш пистолета тук.

Тя не отговори.

Всеки потъна в собствените си мисли. Старият автобус пуфтеше по лошия път.

— Не се разстройвам за онзи факс — накрая рече Сюзан.

— Добре. За кой факс?

— Онзи, в който си писал „ако спиш с врага“ и пращаш поздрав на С.

Не отговорих.

Тя смени темата.

— Когато полковник Манг спомена за катастрофата на полицейската кола, сърцето ми спря да бие.

Пак не отговорих.

— Ами ако открие господин Кам или господин Тук?

— Тогава ще загазим сериозно — искрено отвърнах аз.

— Страх ме е, Пол.

Не отговорих.

— Може би трябва да напуснем страната, преди да ни обвинят в убийство.

— Добра идея. Утре трябва да вземеш самолет за Сайгон и да се махнеш.

— А ти?

— Аз трябва да продължа. След като утре се отправя на север, полковник Манг няма да може да ме пипне. Когато стигна в Ханой, ще се обадя на един човек в посолството и той ще ме вкара вътре. После остава Вашингтон и Ханой да сключат сделка за мен. Надявам се да струва на Вашингтон поне милиард в помощи.

— Не е смешно.

— Върви си у дома, Сюзан. Вземи самолет до Сайгон и от там продължи с първия полет за чужбина.

— Ще замина, ако и ти дойдеш с мен.

— Не мога.

— Твоят виетнамски късмет се е изчерпал, Пол.

Не отговорих. Замислих се за срещата ни с полковник Манг в мрачните развалини на цитаделата на Куанг Три и си спомних южновиетнамския полковник, сега навярно мъртъв или превъзпитан, който ми бе връчил медала. Два съвсем различни случая на едно и също място. Всъщност не беше едно и също — времето и войната го бяха превърнали от поле на честта в пустош, толкова гъсто обитавана от призраци, че кълна се, усещах ледения им дъх по лицето си. Автобусът продължаваше към Хюе.

Сюзан се откъсна от мислите си.

— Той се държеше обидно, Пол. Направо ме обвини, че съм курва.

— Трябваше да го зашлевиш. Всъщност какво му каза, когато разбра, че ти е претърсил апартамента?

Тя се поколеба.

— Ами, попитах го дали е мастурбирал, докато е тършувал в чекмеджето с бельото ми.

— Да не си луда?

— Почувствах се изнасилена. Бях ядосана.

— Гневът, госпожо Уебър, е разкош, който не можеш да си позволиш тук.

— Може би не биваше да го казвам. Забележи обаче, че той не го отрече.

Засмях се. Обаче не бе смешно. И полковник Манг беше смятал така. Сигурно вече проверяваше електродите си в участъка в Хюе.

Един час след като бяхме напуснали Куанг Три автобусът навлезе в северния край на Хюе и спря на автогара „Ан Хоа“ до стените на Цитаделата. Това, изглежда, бе последната спирка, затова слязохме и взехме такси до хотел „Сенчъри Ривърсайд“.

На рецепцията не ни очакваха факсове и други съобщения, което ме наведе на мисълта, че всички в Сайгон и Вашингтон имат пълна увереност в способността ми да изпълня задачата — а може със Сюзан просто да им бяхме дошли до гуша. Във всеки случай липсата на новина е добра новина.

Преди банята минахме през бара, което показваше кое смятаме за по-важно.

От закуска не бяхме хапвали нищо, но странна работа, нямах апетит за нищо, освен скоч. Сюзан също си изпи вечерята.

Към десет часа бяхме в моя апартамент, седяхме на терасата с бири от минибара в ръце и гледахме забуления в мъгла град и реката.

— В Сайгон ти казах, че за хората от моето поколение Виетнам е страна, а не война. Спомняш ли си? — попита ме Сюзан.

— Да. Ядоса ме.

— Сега разбирам защо. Е, надявам се да съм ти показала страната толкова добре, колкото ти ми показва войната.

— Така е. Научих някои неща.

— И аз. А преживя ли някои неща?

— Може би. Ще разбере едва когато се върна у дома.

От север се събраха черни буреносни облаци и заваля. Мълния освети града и реката, последва далечен гръм, напомнящ на артилерийски залп.

Дъждът заплющя по терасата, обаче ние останахме навън и след няколко минути зъзняхме мокри до кости.

Спокойно можех да си представя, че отново е зимата на 1968-а — офанзивата „Тет“ беше в разгара си, на север от тук Куанг Три пламтеше, заобиколен от наводнени оризища, и ние се окопавахме в калта, и чакахме отстъпващата вражеска армия да се опита да достига хълмовете зад нас, преследвана от американските и южновьетнамските войски. Чук и наковалня, така се казваше. Ние бяхме наковалнята, преследвачите бяха чукът, а нещастниците помежду ни бяха пържолите.

Онази нощ може да бях видял Тран Ван Вин, дори може да бях изстрелял откос срещу него. Когато го видех, щях да го попитам как е избягал от врящия котел на укрепения град.

— Достатъчно ли си мокър? — попита ме Сюзан.

— Още не.

— Къде си сега?

— В една дупка край Куанг Три. Вали и артилерията стреля.

— Колко време трябва да останеш там?

— Докато не ми наредят да си тръгна.

Тя се изправи.

— Е, когато си готов да правиш любов, а не война, ще те чакам.

Разроши мократа ми коса и влезе вътре.

Поседях под дъжда още няколко минути, докато изтърпя самоналоженото си покаяние, след това я последвах.

Сюзан беше в банята. Съблякох се и се присъединих към нея.
Любихме се под душа, после се прехвърлихме в леглото.

Навън отекваха гръмотевици и светкавиците осветяваха тъмната стая.

Спах неспокойно и мълниите бяха фон на кошмарните ми сънища. Усещах студената пот по лицето си и треперенето на тялото си. Все се пресягах за автомата си, но не можех да го открия. Знаех, че това не се случва в действителност, обаче тялото ми явно не знаеше. Сънувах, че бомбена експлозия ме е повалила в безсъзнание и когато се свестявам, съм на борда на някакъв съвсем безшумен хеликоптер и летя към лазаретния кораб „Убежище“.

Отворих очи.

Седнах на леглото с чувството, че от сърцето ми се е вдигнало нещо черно и тежко.

37.

Погледнах дигиталния часовник на нощното шкафче. Показваше 04:32 или както казвахме в казармата, мрак и половина. Чувах дъжда, но нямаше гръмотевици. Обърнах се към Сюзан, ала нея я нямаше.

Станах от леглото и проверих в банята, но не беше там. Мятането ми насън може да я бе събудило, затова отидох в дневната и погледнах на дивана. Същият резултат.

Вдигнах телефона и набрах номера на нейната стая. Докато звънеше, придърпах кабела към терасата, но тя не беше и там. Никой не ми отговори.

Върнах се в спалнята, за да се облека и да отида в нейната стая или до градината зад хотела.

В това време чух вратата на дневната да се отваря. Излязох от спалнята в момента, в който Сюзан включваше лампата. Беше по дънки, черен пуловер и черно ватено яке, което до този момент не бях виждал. Носеше самара си и някои неща в голям найлонов плик, който хвърли на дивана.

— Отиваш ли някъде? — попитах я.

— На север.

— Слоновете напоени и нахранени ли са?

— Да.

— И си оставила пистолета в градината, нали?

— Да.

— Заклеваш ли се?

— Заклевам се. До пет и половина трябва да напуснем хотела.

Имаме среща.

— С кого и къде?

— Взе ли душ?

— Не. — Прозях се. — Защо?

— Върви да вземеш душ. Виж, когато в неделя пазарувах, ти купих раница, това кожено яке и два дъждобрана, плюс още някои неща за из път. Трябва да вземеш малко лични вещи и да зарежеш багажа и официалните си дрехи.

Приблжих се до дивана.

— Как ще покажа на хората, че съм американец, ако не съм със синия си блейзър?

— Точно това е въпросът. Виж. — Тя закопча ватираното си яке, сложи си големи очила, завърза един от планинските шалове на шията и лицето си и нахлупи черна, подплатена с мека козина кожена ушанка. — Voila.

— И каква си сега?

— Планинка.

— От кое племе?

— Виждала съм техни снимки във вестниците и списанията, и по телевизията. Така се обличат през зимата, когато карат моторите си.

— Сериозно?

— Да. И както знаеш, те са малко по-набити от виетнамците, така че от разстояние би трябвало да минем за планинци.

— От какво разстояние? Петнайсет километра ли?

— Освен това от пребиваването ви тук са останали много американски азиатци... те са нещо като изгнаници.

— От отсрещната страна на ДМЗ няма никакви американски азиатци — никога не съм бил толкова на север.

— Е, тогава на север от ДМЗ ще сме планинци. Важното е, че не трябва да изпъкваш. От разстояние.

Не отговорих.

Сюзан извади тъмнокафяво кожено яке от найлоновия плик и ми го подаде.

— Купих най-големия размер, който успях да открия. Премери го.

Премерих го и се намъкнах в него, обаче ми беше тясно и едва стигаше до кръста ми.

— Изглеждаш секси в кожа — отбеляза тя.

— Благодаря. Ще пътуваме с мотор, така ли?

Тя ме погледна.

— Не се сещам за друг начин. А ти?

— Да. Кола четири по четири с шофьор. Днес ще проверя в частните туристически агенции. Имам няколко дни за път, така че не бързам.

Сюзан поклати глава.

— Не бива да замесваш трета страна. Полковник Манг ще обиколи целия град и ще разпита частните туристически агенции, ако вече не го е направил.

— Хм... да идем в друг град и да наемем кола с шофьор от там. А можем просто да се обърнем към всеки местен с джип. За триста долара всеки ще ни закара до Диен Биен Фу.

— Може да е вярно, но моята идея е по-добра: не включва трета страна и ни дава пълен контрол над целите ни.

Имаше известно основание. Транспортът в тази страна изискваше да избереш най-малкото зло.

— Откъде взе мотор? — попитах я.

— Върви под душа. Аз ще събера багажа ти.

Обърнах се, влязох в спалнята, съблякох се и отидох под душа. Опитах се да си спомня кога съм отстъпил на Сюзан ръководството на тази операция.

През вратата на банята я чух да тършува в спалнята.

— Може ли да ми вземеш един блейзър за Ханой? — извиках аз.

— Раницата е малка.

Избръснах се, взех душ и си изпих хапчето против малария.

Излязох от банята, увит в пешкир. Куфарът и сакът ми бяха на леглото, плюс една тъмнозелена раница. Дрехите ми бяха пръснати по завивките.

— Аз ще се заема с това — казах на Сюзан.

За десет минути наредих в раницата най-необходимото. Всичко, от което трябваше да се откажа, прибирах в куфара и сака. Тя видя, че взимам мокасините си и хошиминските сандали.

— Вземи си само маратонките. Имаш прекалено много бельо. Защо мъжете не си перат бельото, когато пътуват?

Спомних си защо не съм се оженил.

— По-лесно е да го изхвърляш. Добре, ами това?

Сюзан навиги единия дъждобран, напъха го в раницата ми и я закопча.

— Добре. Готово. Ще се облечеш ли?

Свалих си пешкира и си облякох дрехите, които бях оставил настрана — спортни чорапи, бельо, дънки, поло и черните ми маратонки. Прибрах паспорта и визата в портфейла си и го поставих във водонепромокаемата чантичка, която ми беше купила Сюзан.

— Откъде намери всичко това?

— Ходих на централния пазар. Там има всичко.

Събрахме нейното ватирано яке, моето кожено, двете шапки, два чифта кожени ръкавици и няколко планински шала и натикахме всичко в найлоновия плик, за да не ги види и запомни някой на излизане. Увих фотоапарата си в найлонов чувал за пране и заедно с експонираната и чистата лента го пъхнах в един от страничните джобове на раницата си. Това прекалено много ми напомняше за 1968-а.

— Аз нося моя фотоапарат, така че можем да оставим единия, за да спестим място — каза Сюзан.

Знаех, че ще трябва да снимам сувенирите на Тран Ван Вин, ако не ми ги продаде, и определено щеше да се наложи да фотографирам самия господин Вин или неговия гроб. Освен това трябваше да снимам дома му и района наоколо, така че ако не е мъртъв, по-късно някой да може да отиде, да го открие и да го убие.

— За тази работа ми трябва фотоапарат, затова за всеки случай ще вземем два — отвърнах аз.

— Добре.

— Налице ли е цялата ти изснимана лента, освен филма, който конфискува полковник Манг?

Тя кимна.

— Нито за миг не съм я изпускала от поглед.

— Хубаво. При теб ли е преспапието?

Сюзан ме погледна.

— Не. Пак го няма.

— Защо не ми каза?

— Има ли значение? — принудено се усмихна тя. — Мога да го взема от „Метропол“ в Ханой.

— Бъди сигурна, че когато стигнем в Ханой, няма да отидем в „Метропол“.

— В Ханой няма да намериш място, където да не ти задават въпроси. Съобщават в полицията за всеки гост. Това не ти е Южен Виетнам.

— Ще мислим за този проблем, когато стигнем там. Готова ли си?

— Да.

Смъкнахме всичко във фоайето и отидохме на рецепцията. Докато уреждах сметката, забелязах, че са ми включили сто долара за колата с шофьора от „Видотур“ и това нямаше да е неоснователно, стига шофьорът да не беше таен агент, който ни бе зарязал в съседната провинция. Обаче не исках да се карам за това със служителя.

— Бихте ли проверили дали имаме съобщения? — попита Сюзан дежурния младеж — казваше се господин Тин.

— И аз очаквам пакет, книга, която трябваше да ми доставят тази сутрин — прибавих аз.

— Един момент. — Той отиде при стелаж с ключовете и извади няколко бележки, после влезе в задната стая.

— Каква книга? — попита Сюзан.

— Пътеводител — казах ѝ и тя не каза нищо.

Господин Тин се върна с факс и кафяв плик, който не беше достатъчно дебел, за да съдържа книга.

— Имате факс, господин Бренър, а този плик е за госпожата.

— Не е ли пристигнала книгата ми?

— Съжалявам, господине.

Отдръпнах се от рецепцията и си погледнах часовника. Бе едва 05:35 и още не се беше съмнало.

— Кога най-късно можем да тръгнем от тук? — попитах Сюзан.

— Сега.

Замислих се за миг. Нямаше как да разбера дали след нашата среща полицията е арестувала господин Ан. Тоест няхах представа дали полковник Манг вече не го е подложил на електрошокове и не е научил закъде пътувам.

— Съжалявам за ранното заминаване, но няхах друг избор — каза Сюзан. — Да се надяваме, че книгата ще пристигне след няколко часа.

— Да... добре. По-късно ще се обадим тук. — Отворих факса и прочетох краткото съобщение:

Скъпи Пол, само няколко думи, за да ти пожелаая приятно пътуване за Ханой. От приятели в Сайгон научих, че всичко в Хюе е минало добре. С. няма търпение да се срещнете в Хонолулу. Бог да те благослови.

P. S. Моля, отговори.

Подадох факса на Сюзан, тя го прочете и без коментари ми го върна:

— Изглежда, моята свръзка в Хюе се е свързала със Сайгон и е съобщила, че срещата е минала добре — казах аз. — Обаче все още не зная дали след това не са арестували този човек.

Върнах се на рецепцията, взех бланка за факс и написах:

Карл, в отговор на факса ти, както ти е известно, срещата в Хюе мина успешно. В понеделник ходих в А Шау, Ке Сан и град Куанг Три. Много трогателно. Трябва да дойдеш, полковник. След малко заминавам с частен транспорт, за да търся Т. В. В. Г-жа У. ще ме придружи. Тя се окажа безценна помощничка, преводачка и спътница. Запомни го, каквото и да се случи. В Куанг Три се натъкнах на полковник М. Изглежда, подозира, че съм тук, за да вдигна планинско въстание. Прочети за ФУЛРО, ако не си чувал за него. С Манг ще се срещнем в Ханой, ако не и по-скоро, така че „Метропол“ е изключен. Когато пристигна, ще се опитам да се свържа с г-н И. в посолството на САЩ. Все още очаквам успех. Поздрави на С.

Поколебах се, после написах:

Поради различни причини, не на последно място от които евентуалното удължаване на престоя ми тук, нека С. не заминава за Хаваите. Ще се срещна с нея в Щатите. До скоро.

Прибавих:

Направих всичко възможно, Карл, но се чувствам малко използван. Биет?

Накрая се подписах: „Пол Бренър, ОЗ подофицер“.

Дадох на господин Тин два долара и казах:

— Хайде да пуснем тоя факс.

— Съжалявам, господине, но машината...

— Сега е шест сутринта, приятел. Факс машината не е заета. —

Заобиколих плота и помогнах на господин Тин да влезе в задната стая, където се намираше факс машината. Помогнах му също да набере номера и след няколко секунди пратихме факса. Взех от него кибрит, изпразних кошчето за боклук на пода и изгорих факса вътре. Погледнах господин Тин, който явно не се радваше особено много на присъствието ми. — Господин Тин — казах му, — по-късно ще ви се обадя, за да проверя дали са донесли книгата ми. Биет?

Той кимна.

Силно го потупах по рамото и младежът залитна.

— И гледай да не изчезнеш.

Излязох от стаята, заобиколих плота и отидох при канапето, на което седеше Сюзан. Тя държеше плика си отворен и на масичката и в скута ѝ имаше снимки.

Седнах до нея.

— Добре, пуснах факса и казах на господин Тин, че ще му се обадя по-късно... — Погледнах снимките на масичката. Вдигнах една от тях. Цветна фотография на плаж, сниман отвисоко. Трябваше ми секунда да позная остров Пирамид. Снимката бе направена от пирамидалните скали, по които се бяха катерили събирачите на птичи гнезда.

Взех снимката, която беше привлякла вниманието ми и установих, че е зърнест образ на Сюзан, излизаща от водата, очевидно направена с телеобектив. Бе съвсем гола и на фона се виждах аз, все още в морето.

Разгледах още няколко фотографии — със Сюзан се прегръщам във водата, Сюзан разговаря с шведската двойка, аз лежа по очи в пясъка, докато Сюзан седи на задника ми. Оставих снимките и я

погледнах. На лицето ѝ се беше изписало вгълбено изражение и очите ѝ се взираха в празното пространство.

— Ще го убия това копеле. — Тя не отговори.

— Сюзан? Погледни ме.

Сюзан дълбоко си пое дъх, после още веднъж, и отвърна:

— Няма нищо. Добре съм.

— Хубаво... — Събрах снимките и ги прибрах в плика. Изправих се. — Готова ли си да тръгваме?

Сюзан кимна, ала продължи да седи. После каза:

— Копеле...

— Наистина голям задник — съгласих се аз. — Подъл, извратен, садистичен побъркан лайнар.

Сюзан не отговори.

— Добре, да вървим. — Хванах я за ръка и я вдигнах.

Тя безмълвно постоя няколко секунди, после повтори:

— Копеле... защо го е направил?

— Няма значение.

Тя ме погледна.

— Може да е пратил тези снимки на Бил.

Всъщност снимките вече пътуваха, и не само до Бил.

— И в службата ми...

— Да вървим. — Дръпнах я, обаче тя не помръдна.

— И... приятелите ми тук... семейството ми... в полицията имат домашния ми адрес в Ленъкс... службата ми в Ню Йорк...

— Ще мислим за това по-късно.

Сюзан ме погледна.

— Те имат само твоя домашен адрес... докато за мен водят цяло полицейско досие... адресът на всяко писмо, което пращам от тук, се записва...

— Но нали си използвала фирмения куриер?

— Пращах коледни картички направо от пощата... — Тя се опита да се усмихне. — Искях да са с виетнамски печат... Хем знаех, че не бива... — Погледна ме. — Смяташ ли, че е пратил тези снимки и в Щатите?

— Виж, Сюзан, не че го омаловажавам, обаче ти си била на нудистки плаж. Голяма работа. Нали така? Не са те снимали по време на полов акт.

Тя ме изглежда гневно.

— Пол, не искам семейството ми, приятелите и колегите ми да ме видят снимана гола.

— По-късно ще мислим за това. Трябва да се махаме от тук. От Виетнам. Живи. После ще мислиш за снимките.

Сюзан кимна.

— Добре. Да вървим.

Взехме си багажа и тръгнахме към вратата.

— Трябва ни такси за летище „Хюе-Фу Бай“ — казах на портиера.

Той посочи към мрака навън.

— Самолет не лети. Няма светло „Хюе-Фу Бай“. Слънце. Самолет лети. — Портиерът се усмихна. — Отива закуска.

— Не искам да закузвам, приятел. Искam такси. Бай гио. Maintenant. Веднага.

Сюзан му каза нещо и той се усмихна, кимна и излезе навън.

— Казах му, че лесно се палиш — усмихна се тя.

Отговорих на усмивката ѝ. Изглеждаше по-добре. Портиерът се върна и ни помогна с багажа. На кръглата отбивка спря такси, качихме се и потеглихме.

Дъждът беше отслабнал и само ръмеше. Пътят лъщеше на светлината на фаровете. Таксито мина по улица „Хунг Вуонг“ и продължи по магистрала 1 към летището. Сюзан погледна през задния прозорец.

— Не виждам никого след нас.

— Добре. Къде отиваме?

— Не зная. Мислех, че ти знаеш.

Прегърнах я и я целунах по бузата.

— Обичам те.

Тя се усмихна.

— Само след няколко дни ще ме обичат още стотина мъже.

— Тукашната поща е бавна.

Сюзан ме хвана за ръката.

— Не се ли чувстваш като изнасилен?

— Манг иска да се почувстваме точно така. Няма да участвам в неговата игра.

— Но ти си мъж. Не е същото.

Не исках да се връщам на тази тема, затова пак попитах:

— Къде отиваме?

— Наблизо.

Продължавахме на юг по „Хунг Вуонг“ през Новия град. Сюзан каза нещо на шофьора, той намали и направи обратен завой на почти пустата улица. Докато се връщахме, не забелязах други коли да повтарят маневрата ни.

Насочихме се на север и „Хунг Вуонг“ пресече Благоуханната река по моста Транг Тиен близо до ресторанта в реката. На отсрещния бряг видях пазара „Донг Ба“, където с господин Ан бяхме яли фъстъци и бяхме разговаряли.

Таксито спря на автогара, която също се казваше „Донг Ба“. Слязохме, взехме багажа и аз платих на шофьора.

— С рейс ли ще пътуваме? — попитах Сюзан.

— Не. Но автогарата е отворена и шофьорът ще го запомни. Трябва да отидем до пазара „Донг Ба“, който също е отворен по това време.

Метнахме раниците на гръб и аз затеглих куфара си по пътя. Сюзан носеше сака ми.

— Идвам с теб, защото си получила известна подготовка в Лангли и познаваш тази страна — казах аз.

— С други думи, знаеш какво правиш.

— Зная какво правя.

След пет минути стигнахме до пазара „Донг Ба“, който вече работеше в мрака преди разсъмване. Хора, които навярно бяха собственици на ресторанти, се пазаряха за цената на странна наглед риба и парчета месо.

Един мъж стоеше под гола електрическа крушка, увиснала на жица.

— Идва да види първокласни плодове — каза той.

Не му обърнах внимание, обаче Сюзан го последва зад голямата сергия. Тръгнах след нея.

Виетнамецът отвори паянтовата задна врата и Сюзан влезе вътре. Мъжът застана на прага и ми каза:

— Идва. Бързо.

Подчиних се и той затвори вратата. Озовахме се в продълговатото тясно помещение, осветено от няколко крушки. Миришеше на плодове

и мокра пръст.

Двамата със Сюзан размениха няколко думи на виетнамски и тя ме попита:

— Нали си спомняш господин Юен от вечерята при семейство Фам, Пол?

Наистина. За да му покажа, че го помня, отвърнах на виетнамски:

— Сат Конг.

Той се усмихна и ентусиазирано закима.

— Да. Сат Конг. Сат Конг.

— Кивито изглежда страхотно — казах на Сюзан.

— Господин Юен предложи да ни помогне.

Обърнах се към него.

— Разбирате ли, че ни наблюдава министерството на държавната сигурност и може да са ни видели да приказваме с вас и семейството ви след месата, а после да са ви проследили до дома ви? Съзнавате ли всичко това?

Виетнамецът не говореше добре английски, но разбираше всяка дума. Той бавно кимна.

— Не ме интересува дали ще умра.

— Обаче мен ме интересува дали ще умра.

— Мен — не.

Струва ми се, не разбираше, че говоря за себе си. Във всеки случай му казах:

— Ако полицията ме арестува с мотор, ще ви открият. По регистрационния номер. Биет?

Той отговори на Сюзан, която ми обясни:

— Номерът е от мотор, който е бил унищожен при катастрофа.

— Добре, обаче ако по мотора стигнат до него, кажи му, че ще заявим на полицията, че сме го откраднали от него. Нали така? Кажи му също, че когато вече не ни трябва, ще го бутнем в езеро или нещо подобно.

Тя му преведе и господин Юен ѝ отговори на виетнамски.

— Казва, че мразел комунистите и бил готов да стане... мъченик... за вярата си.

Погледнах го.

— Ами семейството ви?

— Също — отвърна той.

Трудно се спори с хора, които мечтаят да станат мъченици, ала поне бях опитал.

Хрумна ми и че господин Юен сигурно не е мотивиран само от вярата си, но и от омразата си заради случилото се през 1968-а и по-късно. Господин Ан също не беше мотивиран единствено от идеали като свобода и демокрация, а и от същата ненавист като господин Юен — и двамата бяха изгубили свои близки. Можеш да простиш за загиналите на бойното поле, обаче не и хладнокръвно убийство.

— Добре, стига всички тук да съзнават последствията — казах аз.

На слабата светлина видях голям брезент, хвърлен върху нещо, което трябваше да е моторът.

Господин Юен видя, че поглеждам натам, отиде при брезента и го вдигна.

На пръстения под в тясната стая имаше огромен черен мотоциклет от марка, която не успях да определя.

Приблжих се и поставих длан върху широката кожена седалка. На обтекателя от фибростъкло пишеше БМВ, а отдолу — Париж-Дакар. Не отивах на нито едно от тия места, въпреки че Париж ми звучеше добре.

— Никога не съм виждал такъв модел — казах на господин Юен.

— Добър мотор — отвърна той. — Вие отива в планина, на голям... път... — Погледна Сюзан и премина на родния си език.

Тя го изслуша, после каза:

— Това е БМВ, модел Париж-Дакар, сигурно по името на едноименното рали...

— Дакар е в Западна Африка. Това нещо да не би да може да плава?

— Не зная, Пол. Виж, двигателят е деветстотин и осемдесет кубически сантиметра и резервоарът е за четирийсет и пет литра бензин плюс два литра резерва. Това стига за петстотин, петстотин и петдесет километра. Господин Юен казва, че бил отличен за кал, пресечен терен и открит път. За това е направен.

— Естествено — щом от Париж можеш да стигнеш с него до Западна Африка. — Погледнах обемистия резервоар, който се издигаше високо на рамата, за да не се пробие от сблъсък със земята. С този пробег от над петстотин километра можехме да заредим само

веднъж по време на деветстотинте километра път до Диен Биен Фу. Приклекнах и проверих гумите. Бяха широки повече от педя и с неизносени грайфери.

Междувременно Сюзан разговаряше с господин Юен.

— Той казва, че бил много бърз и... струва ми се, че иска да каже маневрен... и не друсал. Техническият ми речник е малко беден — призна тя.

Обърнах се към господин Юен.

— Колко?

Той поклати глава.

— Безплатно.

Откакто бях слязъл от самолета на „Тан Сон Нат“, не бях чувал тази дума в никакъв контекст и едва не припаднах.

— Не можем да ви върнем мотора. Чао-чао. Ди ди.

Той закима, обаче не знаех дали ме е разбрал.

— Вече му го обясних — каза Сюзан. — Той разбира.

— Нима? Къде и кога си разговаряла с него?

— По време на вечерята споменах, че имам проблем, и ме поканиха на закуска в неделя сутринта. Теб също, но ти имаше среща.

А май ми бе казала, че е спала до обяд.

— Значи сделката вече е сключена, така ли? — попитах.

— Само ако ти искаш.

Замислих се и ѝ отговорих на завоалиран английски:

— Освен безпокойството ми, че по нашите следи и по следите на тези хора може да са други, това е хиляда километра път знаеш докъде. Готова ли си на това?

Тя каза нещо на виетнамеца и той избухна в смях.

— Какво е толкова смешно?

— Казах на господин Юен, че питах дали няма слонове.

Не намерих в това нищо забавно.

Господин Юен потупа седалката.

— Добър мотор. Купува от французин. Той... — Виетнамецът заговори на Сюзан, която ми преведе:

— Миналата година тук е имало рали Ханой-Хюе.

— Французинът ли е победил?

Тя се усмихна и попита господин Юен, после ми каза:

— Сигнал втори.

— Тогава да потърсим мотора, който е стигнал пръв.

Сюзан започваше да губи търпение.

— Да или не, Пол?

Е, цената ме устройваше, затова се метнах на мотора.

— Давай.

Господин Юен ни изнесе кратък и объркан урок по управление на БМВ Париж-Дакар. Останах с впечатлението, че всъщност не може да управлява тази машина или че кара така, както всички виетнамци караха всичко — по принципа на опита и грешката с много надуване на клакони.

Слязох от мотора и посочих резервоара.

— Пълен ли е?

Господин Юен кимна.

— Добре... — Погледнах Сюзан. — Е?

Тя също кимна.

Отворихме найлоновата торба и навлякохме планинските си костюми: кожено яке за мен, ватирано за нея, кожени ушанки и планински шалове. Господин Юен изглеждаше развеселен.

Изпразнихме раниците си в големите странични багажници и натъпкахме самите раници най-отгоре.

— Задръжете куфара и сака — казах на господин Юен. — Нали? Грижете се за сините ми блейзъри.

Той кимна, после извади една карта от закопчана с цип кожена чантичка, закрепена върху фибростъкления обтекатель, и ми я подаде.

— Виетнам.

— Нямате ли карта на Париж?

— Къде отива?

— Да убивам комуняги.

— Хубаво. Къде отива?

— В Далат.

— Добре. Хубаво. Лек път.

— Благодаря. — Извадих портфейла си и му подадох последните си двеста долара, които имах, доста добра цена за скъп мотор.

Виетнамецът поклати глава.

— Той наистина иска да ни подари мотора — каза Сюзан.

— Добре. — Обърнах се към господин Юен. — Благодаря ви.

Господин Юен се поклони, после погледна към камарата плодове, избра грозд банани и го пхна в единия багажник, взе две еднолитрови бутилки вода и ги сложи върху бананите. Накрая ми даде знак да избутам мотора към вратата, откряна я и надникна навън. Погледна към нас и кимна.

Вдигнах ципа на коженото си яке, увих тъмния шал на шията си и си сложих тъмните очила, после намъкнах кожените ръкавици — бяха ми тесни.

Сюзан направи същото и се спогледахме. Беше смешно, обаче не беше смешно.

— Ще караш ли това нещо, или ще го пилотираш? — попита тя.

— Идеята не е моя.

Сюзан и господин Юен си размениха новогодишни поздравления и поклони. Аз се ръкувах с него и му казах:

— Още веднъж ви благодаря. Вие сте добър човек.

Той ме погледна и отговори на перфектен английски:

— Бог да ви благослови, Бог да благослови госпожица Сюзан, Бог да благослови пътуването ви.

— А вие внимавайте.

Виетнамецът кимна и отвори вратата.

Избутах тежкия мотор навън. Сюзан ме следваше. Погледнах назад към господин Юен, ала вратата вече бе затворена.

— Към пътя ей там — каза Сюзан.

Забутах мотора през слабо осветения пазар. Вече не ръмеше, затова пък наоколо се стелеше студена речна мъгла. Хората ни зяпаха, обаче и родната ми майка нямаше да ме познае, така че нямаше значение.

— Мисля, че най-подходящият път е наляво покрай реката — каза Сюзан. — Готов ли си?

Метнах се на мотора и запалих двигателя. Ревът прозвуча страхотно и усетих мощта, която вибрираше под мен. Форсирах двигателя и погледнах индикаторите, които като че ли работеха. Включих светлините и Сюзан се качи зад мен. Превключих на първа и потеглихме по тревистия склон към крайречния път.

Продължих по шосето между Благоуханната река отляво и високите стени на Цитаделата отдясно. Макар и натоварен с двама

души, моторът бе много мощен. Можеше да се окаже приятно. А може би нямаше.

Благодарение на оскъдния утринен трафик успях да се науча да карам тая голяма машина, без да убия нито нас, нито някой друг.

Подминахме двата моста над реката, после и кулата, и след няколко минути южната стена на Цитаделата свърши.

— Завий надясно — извика Сюзан.

Завих по път, който минаваше успоредно на западната стена на Цитаделата и продължаваше на север покрай железопътните релси. След края на двукилометровата стена пресякохме големия ров, който я обграждаше. Пътят се разшири и разбрах, че се движим по магистрала 1.

Сюзан ме потупа и аз погледнах през рамо. Тя ми сочеше Цитаделата, която се смалвяваше в далечината. Сочеше ми Хюе, столицата на императорите, перлата на вьетнамските градове, която беше загинала през 1968-а и се бе възродила върху костите на своя народ.

Помислих си за господин Ан и неговия баща, капитан от армията, за господин Юен и семейство Фам, за шестнайсетстенния ресторант, където със Сюзан бяхме вечеряли в дъжда, за нощта на Тет, за Благоуханната река, за катедралата, празничните светлини и фойерверките. За годината на вола.

Сюзан ме прегърна и доближи уста към ухото ми.

— Винаги се натъзвавам, когато си тръгвам от място, свързано с приятни преживявания.

Кимнах.

Небето на изток изсветляваше и магистрала 1, Безрадостния път, по който бяхме пътували до Куанг Три и обратно, до ада и назад, се пълнеше с утринен трафик.

Погледнах към хълмовете в далечината, огрени от първите лъчи на слънцето, което изгряваше над Южнокитайско море. Спомних си ги, спомних си студения дъжд през февруари 1968-а. И най-вече си спомних мъжете, които всъщност бяха момчета, прекалено състарени, преди да са изживели детството си, и умрели прекалено млади — преди да изпълнят която и да било от мечтите си.

От 1968-а се чувствах така, сякаш вода живот на заем, и всеки изтекъл ден бе ден, който другите не бяха имали — затова винаги щом

си помислех за тях, правех всичко възможно, за да изживея тези дни добре и да съм признателен за отпуснатото ми време.

Пресегнах се назад и стиснах Сюзан за крака.

Тя ме прегърна още по-здраво и отпусна глава на рамото ми.

Бях изминал дълъг и странен път от Бостън, Масачузетс — целта бе неизвестна, ала пътуването беше Божи дар.

КНИГА VI НА СЕВЕР

38.

Продължихме на север по магистрала 1. С изсветляването на небето движението се засили. От време на време вдигах сто километра в час и усъвършенствах виетнамското провиране между колите с надут клаксон.

— Преди Ку Чи, кога за последен път си карал мотор? — попита Сюзан.

— Тъкмо се чудех.

Подминахме отбивката за Куанг Три и видяхме изоставения танк и разрушената будистка гимназия, където бе започнало всичко това. Малко по-късно пресякохме моста, до който се намираше бункерът с моето име, издраскано на стената.

След петнайсет минути намалихме скоростта, за да завием по пътя за Донг Ха, и бавно преминахме през грозното градче. Когато стигнахме до шосе 9, видяхме двама полицаи в жълт джип, паркиран от отсрещната страна на пътя. Не ни обърнаха никакво внимание.

— Тези ченгета ни взеха за планинци — отбеляза Сюзан.

— Не зная за какви са ни взели, обаче този модел ограничено производство изпъква.

— Така ти се струва. В тази страна има толкова много нови вносни стоки, че виетнамците вече почти не ги забелязват.

Не й се вързах. Хрумна ми още нещо.

— Не виждам други планинци с мотори.

— Аз видях двама.

— Следващия път ми ги покажи.

Продължих към ДМЗ. Вече бяхме на север от шосе 9, в старата оперативна зона на морската пехота. Бях пътувал по тази отсечка само веднъж, когато взех конвой, за да отида на гости на едно бостънско приятелче в Кон Тиен. Бяха го пратили на операция и се разминахме, обаче му оставих бележка на леглото, която той така и не успя да прочете.

Покрай магистралата на север от Донг Ха имаше редици сергии, ала щом ги отминах, пак вдигнах сто километра в час. Не беше толкова

опасно, колкото го правеше да изглежда Сюзан по пътя за Ку Чи.

След петнайсет минути пейзажът от мрачен стана мъртъв.

— Струва ми се, че току-що навлязохме в ДМЗ — казах на Сюзан аз.

— Господи... всичко е опустошено.

Погледнах тази ничия земя, все още необитаема, осеяна с кратери от бомби и снаряди, с бяла почва, покрита с оскъдна ниска растителност. Ако на луната падаха няколко капки дъжд, сигурно щеше да изглежда така.

В далечината видях бодлива тел и ръждиви останки от джип наред обозначено минно поле, в което дори събирачите на метал не се бяха осмелили да влязат.

В мъглата пред нас се появиха неясните очертания на мост, който трябваше да е над река Бен Хай. Намалих скоростта.

— Когато бях тук, този мост го нямаше — казах на Сюзан.

Стигнах до средата на моста и спрях. Погледнах реката, която цели двайсет години беше разделяла Северен и Южен Виетнам.

— Това е. Вече съм в Северен Виетнам.

— Аз още съм в Южен — отвърна тя. — Дай малко напред.

— Мини пеш.

Сюзан слезе от мотора, отвори единия багажник, извади кафявия плик със снимките от остров Пирамид и запали със запалката си ъгъла му. Пликът запламтя в ръката ѝ. Тя го държа до последния момент, после го хвърли в реката. Качи се и продължихме по моста.

На отсрещния бряг имаше статуя на северновиетнамски войник с каска и автомат АК-47. Очите му бяха също толкова безжизнени, колкото и на американските статуи при Стената.

Навлязохме в някогашната вражеска територия. Колкото повече се отдалечавахме от ДМЗ, толкова по-добре изглеждаше земята, макар че все още имаше много кратери от бомби и разрушени сгради.

Пътят обаче си беше все същият и бе хлъзгав от мъглата и лекия дъжд. Постоянно трябваше да си бърша очилата и лицето с шала. Коженото ми яке лъщеше от влага.

Разминахме се с мотор, който пътуваше на юг; пътниците бяха облечени като нас. Те ни махнаха и ние им отговорихме.

— Виждаш ли? — каза Сюзан. — Даже планинците ни смятат за свои.

След час наближихме голям град, на чиято табела пишеше „Донг Хой“.

Намалих скоростта и се огледах. Изненада ме това, че градът изглежда по-мрачен и западнал от населените места в Южен Виетнам. Колите и камионите бяха по-стари, нямаше толкова много мотопеди и циклоси. Почти всички караха велосипеди или вървяха пеш и дрехите им изглеждаха мръсни и износени. Освен това търговията изобщо не можеше да се сравнява с тази на юг от ДМЗ — нямаше барове и магазини, забелязах само няколко кафенета. Това ми напомни за първото ми преминаване от Западна в Източна Германия.

— Това е родният град на господин Трам, нашият екскурзовод в Ке Сан — рече Сюзан.

— Разбирам защо се е преселил.

Отново минахме покрай жълт полицейски джип и ченгето зад волана дори не вдигна поглед от цигарата си. Наистина можеше и да успеем.

Пред нас видях конвой военни коли: открити камиони и джипове с войници и няколко щабни автомобили. Увеличих скоростта и започнах да ги изпреварвам.

Погледнах надясно и видях, че войниците ни наблюдават — всъщност зяпаха Сюзан. Лицето ѝ беше плътно скрито под пластове шалове, кожена ушанка и очила и тя спокойно можеше да прилича на бабите им, обаче те познаваха готиното парче, щом го видеха, и ѝ махаха и подвикваха. Тя срамежливо бе извърнала лице, както подобава на планинка.

Обърнах се към шофьора на открития джип до нас и погледите ни се срещнаха. По изражението му разбрах, че се мъчи да определи от кое племе съм. Всъщност едва ли можех да мина за планинец. Дадох газ, понесохме се към началото на конвоя и изпреварихме водещата машина.

Магистрала 1 беше равна и в тази отсечка от пътя минаваше близо до брега. Движихме се бързо, ала наоколо имаше толкова много различни видове моторни превозни средства с различна големина и мощност, наред с велосипеди, каруци и пешеходци, че карането по-скоро напомняше на състезание с препятствия и трябваше постоянно да си нащрек.

Бяхме се отдалечили на двеста километра от Хюе. Наближаваше девет. Два и половина часа път. А магистрала 1 беше лесната част.

Планинската верига на запад пред нас се спускаше към Южнокитайско море, както имат навик да правят планините в тая страна, като образуваше високопланински проход в близост до брега. С издигането на пътя, велосипедистите започваха да бутат нагоре колелата си и волските каруци намаляваха скорост. Дадох газ. След двайсет минути наближихме превала на лъкатушния планински проход. Тук горе беше студено и ветровито и трудно управлявах мотора.

Преди да стигнем превала започнах да забелязвам хора по пътя. Бяха увити в мръсни парцали, лицата им едва се виждаха, те стояха покрай скалите и протягаха ръце.

— Просяци — извика в ухото ми Сюзан.

Просяци ли? Приличаха на статисти от „Отмъщението на мумията“.

Сюзан им кресна нещо, обаче неколцина от тях успяха да ни докоснат и се наложи да маневрирам помежду им, за да не ги блъсна.

Стигнах до превала и поехме надолу към крайбрежните долини. Моторът на няколко пъти поднесе по хлъзгавия асфалт и постоянно трябваше да намалявам скоростта.

В далечината видях равните оризища, наводнени до насипите, и групи колиби, издигнати върху островчетата суха земя. Тук имаше повече борове, отколкото палми, и повече надгробни могили, отколкото бях видял на юг. През войната Северен Виетнам бе изгубил около два милиона души, близо десет процента от населението, което обясняваше броя на могилите. Войната е гадна работа.

Час и половина след като излязохме от планинския проход, наближихме голям град. Завих по един черен път и продължих по него, докато от магистралата не можеха да ни видят.

Слязохме и се поразтъркахме. Освен това използвахме тоалетната, чиято роля в случая изигра един храст.

Извадих картата от кожената чантичка и я разгледах.

— Този град трябва да е Вин.

— Вин е туристически град — каза Сюзан. — Можем да спрем там, ако искаш да се обадиш в „Сенчъри Ривърсайд“.

— Какво му е туристическото?

— Наблизо е родното място на Хо Ши Мин.

— Има ли много туристи?

— На туристите не им пука за родното място на чичо Хо, но на онези от „Видотур“ им пука, затова мястото е в задължителната програма. Освен това е горе-долу по средата на пътя между Хюе и Ханой и туристическите автобуси спират тук за през нощта.

— Добре. Ще спрем и ще си купим тениски с чичо Хо.

Тя извади два банана.

— Банан ли искаш или банан?

Докато разучавах картата, хапнахме бананите и утолихме жаждата си с вода от бутилките.

— На около двеста километра от тук е град Тан Хоа — казах аз.

— Когато стигнем там, трябва да внимаваме за път, водещ на запад. Ето, виж. Трябва да стигнем до шосе номер шест, което ще ни отведе до... е, би трябвало да ни отведе до Диен Биен Фу, обаче виждам, че свършва, преди да стигне до там... после продължава по-малък път.

Сюзан погледна картата.

— Това накрая едва ли може да се нарече път.

— Добре, хайде да свалим планинските костюми и да се опитаме да приличаме на лиен ксо, дошли на поклонение в родното място на чичо Хо.

Избавихме се от племенните шалове и кожените ушанки и ги натъпкахме в единия багажник.

Метнахме се на мотора и потеглихме обратно към магистрала 1. След няколко минути бяхме в предградията на Вин. Отдясно имаше голяма табела и аз намалих скоростта, за да може Сюзан да прочете надписа.

— Пише... „Между хиляда деветстотин шейсет и пета и хиляда деветстотин седемдесет и втора... град Вин беше напълно разрушен от американските бомбардировачи и военноморската артилерия... и е възстановен от местните жители... с помощта на нашите социалистически братя от Германската демократична република...“

— Това страшно привлича туристите.

Когато влязохме в града, видях, че наистина прилича на Източен Берлин в кофти ден — безкрайни редици еднообразни сиви панелни блокове и други панелни сгради с неясна функция.

Хората ни зяпаха и аз се поколебах дали да спираме.

— Сигурна ли си, че в тоя град идват туристи?

— Може да е извън сезона.

Стигнахме до кръстовище край някакъв парк.

— Завий наляво — каза Сюзан.

Послушах я и улицата ни отведе в центъра на града. И тя се казваше „Ле Лой“. После завихме надясно. Зачудих се как се ориентира Сюзан.

От лявата страна на пътя имаше няколко хотела и нито един от тях не можеше да мине за „Рекс“. Всъщност никога не бях виждал толкова мрачни сгради, даже в Източна Германия, и се замислих дали източногерманците не бяха изиграли номер на вьетнамците. Във всеки случай видях автобуси и туристи, което ме поободри.

— Сигурно можеш да се обадиш от някой от тия хотели — предложих аз.

— По-лесно ще е от пощата. Освен това, ако не успея да се свържа по телефона, в пощата има факс и телекс. В хотелите няма.

Известно време обикаляхме града, открихме пощата и Сюзан влезе.

Минувачите ме гледаха, обаче благодарение на чичо Хо не привличах излишно внимание. След десетина минути до мен спря жълт джип с две ченгета. Полицаят на предната дясна седалка ме зяпна.

Не му обърнах внимание, ала той ми кресна нещо и нямах друг избор, освен да го погледна.

Ченгето ми говореше нещо и отначало си помислих, че ми дава знак да сляза, но после разбрах, че ме пита за мотора. Спомних си, че чужденци нямат право да управляват толкова големи машини, и тъй като знаех, че беемвето е с регистрационен номер от Хюе, му казах на френски:

— Le tour de Hanoi a Hue^[1].

Полицаят очевидно не разбра, а и честно казано, обикновено аз също не разбирах собствения си френски.

— Le tour de Hanoi a Hue — повторих аз, което не обясняваше напълно защо съм пред пощата, обаче ченгето се обърна към колегата си зад волана и видях, че шофьорът е разбрал нещо.

Онзи отдясно ме измери със суров полицейски поглед, изломоти нещо на вьетнамски и жълтият джип отмина.

Дълбоко си поех дъх и за пръв път в живота си благодарих на Господ, че са ме взели за французин.

Тъкмо се канех да сляза и да потърся Сюзан, когато я видях да се появява от пощата. Тя седна зад мен и аз потеглих по улица „Ле Лой“, която излизаше на магистрала 1. След пет минути вече бяхме напуснали Вин. Видяхме табела, на която на десетина езика пишеше „Родното място на Хо Ши Мин, 15 километра“.

— Искаш ли да видиш колибата, в която е роден чичо Хо? — попитах Сюзан.

— Карай.

Продължихме на север по магистрала 1.

— Не успях да се свържа по телефона, затова пратих телекс и факс — каза тя. — Трябваше да изчакам отговор.

— И?

— Книгата не е пристигнала или поне така пише в телекса господин Тин.

Не отговорих.

— Все пак книгата струва петнайсет долара, ако я продаде на някой турист без пътеводител... а нас ни няма... така че е възможно господин Тин да я е получил и сега да я продава. Това са много мангизи за Виетнам.

Пак не отговорих.

— Обаче имаше съобщение от полковник Манг — продължи Сюзан. — За мен.

Не я попитах какво пише, но тя сама ми каза:

— Полковник Манг ми пожелава приятно пътуване и се надява, че снимките са ми харесали.

Не отговорих.

— Освен това пише, че забелязал в апартамента ми бански и съжалявал, че съм ги забравила.

Наближихме отбивката за родното място на Хо Ши Мин, по която тъкмо завиваха два микробуса със западни туристи. Отбих, извадих фотоапарата на Сюзан от раницата и снимах табелата, в случай че филмът попадне в ръцете на местната полиция.

— Две ченгета с джип спряха до мен — казах на Сюзан. — Убедих ги, че съм французин и участвам в рали. Парижкият ми акцент ги впечатли.

— Северновietnamците изпитват известно пристрастие към французите.

— Защо?

— Не съм сигурна. Но в Ханой ще видиш мъже на средна възраст с барети и в това поколение все още е *tres chic* да знаеш малко френски, да подражаваш на френските маниери и да четеш френска литература. В Ханой смятат французите за културни, а американците — за груби материалисти и войнолюбиви капиталисти.

— Това не значи, че сме лоши хора.

Тя въздъхна.

— Тези снимки ме разстройват.

— Аз обаче се безпокоя за книгата.

— Знам. Какво ще правим, ако не се появи?

Замислих се. Господин Ан можеше да е прекарал известно време завързан върху някоя маса, докато полковник Манг беше поставял електроди на тестисите му и бе пускал тока. В такъв случай нямаше начин господин Ан да не му е казал „Диен Биен Фу! Бан Хин!“ и всичко друго, каквото бе пожелал да научи полковник Манг.

— Какво ще правим? — повторно попита Сюзан.

— Ами... можем да отидем в Ханой и да се опитаме да се чупим с първия самолет за чужбина. Можем да идем и в Диен Биен Фу. Не можем цял ден да висим тук, нали?

Тя се замисли за миг.

— Диен Биен Фу.

— Нали каза, че вьетнамският ми късмет се бил изчерпал — напомних ѝ аз.

— Така е, нали са те взели за французин. Моят късмет още не е свършил, въпреки голите ми снимки. Да тръгваме.

Включих на скорост и се понесохме по магистралата. Сюзан се наведе напред и погледна индикатора.

— Трябва ни бензин — каза тя. — Току-що подминахме една бензиностанция. Обърни.

Направих остър обратен завой, влязох в бензиностанцията и спрях до колонката. Изключих двигателя и слязохме от мотора.

Служителят седеше в малка бетонна сграда и ни наблюдаваше, обаче не помръдваше. Явно бензиностанцията бе държавна и се различаваше от всичко, което бях видял на юг от ДМЗ. Тук все още

беше социализъм и добрата вест за капиталистическата алчност и потребителския пазар още не бе стигнала до земята на чичо Хо.

Завъртях ръчната манивела и Сюзан пхна края на маркуча в резервоара.

— Върти по-бързо — каза тя.

— Въртя толкова бързо, колкото може един европейски социалист.

— Когато плащаме, двамата сме французи — предупреди ме тя.

— Bon.

Налях трийсет и пет литра в големия резервоар и погледнах сметката.

— Двайсет и една хиляди донга — казах аз. — Не е зле. Почти два долара.

— В стотици е, Пол — поправи ме Сюзан. — Двеста и десет хиляди донга. И пак е евтино.

— Добре. Ти плати.

Бензинджията се беше приближил и тя му каза:

— Bonjour, monsieur.^[2]

— Comment sa va?^[3] — включих се и аз.

Виетнамецът не отговори на никакъв език, обаче се зазяпа в мотора, докато Сюзан броеше двеста и десетте хиляди донга с лика на чичо Хо. Посочих банкнотите и му казах:

— Numero uno hombre. — Само че май бях сбъркал езика и Сюзан ме срита в глезена.

Служителят ни изгледа, после пак се обърна към мотора. Качихме се и Сюзан му каза:

— Le tour de Hue a Hanoi.

Дадох газ и се чупих преди виетнамецът да разбере какво му говорим.

Продължихме на север по магистрала 1, после отбихме и си сложихме планинските шалове и кожените ушанки.

— Защо му каза „numero uno hombre“, по дяволите? — попита ме Сюзан.

— В смисъл че чичо Хо е голяма работа.

— Това е на испански.

— Има ли значение? Ти си французойка, аз съм испанец.

— Понякога шегите ти не са подходящи за това положение.

Замислих се.

— Стар навик. Кашиците го правят, когато стане напечено. И ченгетата. Може да е нещо мъжкарско.

— Понякога тъпите ти забележки още повече усложняват положението — каза тя. — Например дето си казал на полковник Манг, че с Бил заедно сте учили в Принстън.

Беше в кофти настроение и се надявах, че е от мензис, а не от сутрешно гадене.

Магистрала 1 бе единствената голяма артерия север-юг в тази пренаселена страна и въпреки че не трябваше да има много движение заради празниците, като че ли половината население използваше двете смехотворни платна с лош асфалт. Не можехме да вдигнем над шейсет километра и всеки сантиметър от пътя беше истинско предизвикателство.

Трябваша ни близо два часа, за да изминем стотината километра до следващия град Тан Хоа. Наближаваше три и застудяваше. Небето тъмнееше, покрито със сиви облаци, и сегиз-тогиз минавахме през лек дъжд. Стомахът ми къркореше.

— Това би трябвало да е Тан Хоа — извиках на Сюзан. — От тук вече можем да се насочим на северозапад към шосе номер шест.

— Ти решаваш.

Погледнах километража. Бяхме изминали почти петстотин и шейсет километра от Хюе и това ни бе отнело над осем часа. Сега бе 15:16 и ни оставаха по-малко от четири часа светлина.

Анализирах няколко възможности и прецених, че след като не вали, трябва да мина по лошия път сега и колкото може повече да се приближа до шосе 6 преди залез-слънце. На другия ден можеше да вали и следващият второстепенен път до шосе 6 можеше да е непроходим, което се беше опитал да ми обясни господин Ан.

— Ще отбием по пътя от Тан Хоа — казах аз. — Ако не ни хареса, ще се върнем и ще опитае следващия.

Все още с планинските си шалове и ушанките, влязохме в града. Очевидно Тан Хоа не бе разрушен през войната и беше запазил известно очарование. Видях един стар господин с барета и няколко хотела и кафенета, които не бяха строени от източногерманци.

Гледаха ни с любопитство.

— По крайбрежието няма много планинци, затова са любопитни, но не и подозрителни — поясни Сюзан. — Все едно индианци да влязат в град в Дивия запад.

— Измисляш ли си?

— Да.

Прекосихме града и видях отляво тесен асфалтиран път. Имаше табела с надпис „Донг Сон“ и нещо на вьетнамски. Намалих и посочих.

— Това е археологически обект... — каза Сюзан. — Култура Донг Сон, каквото и да значи... хиляда години преди нашата ера. Може пътят да е по-нов.

Завих и продължих стотина метра напред, после спрях.

Извадих картата от чантата и я разгледах.

— Това е пътят. След петдесетина километра ще стигнем до селце на име Бай не знам какво си, после продължаваме на север по шосе номер петнайсет до шосе номер шест.

— Дай да видя.

Подадох ѝ картата и тя мълчаливо я проучи, после я прибра в якето си.

— Добре.

Потеглихме. Пътят минаваше покрай археологическите разкопки, после асфалтът изчезна. Черният път бе изровен от каруци и автомобили и трябваше да се движа между коловозите.

Едва подскачахме с четирийсет километра в час, понякога дори с по-малко.

Теренът все още беше равен, обаче се издигаше. Наоколо имаше оризища, ала те изчезнаха и бяха заменени от зеленчукови градини.

Беемвето Париж-Дакар наистина бе подходящ мотор за черни пътища, само че черните пътища не бяха подходящи за мен. Едва удържах кормилото и през повечето време задникът ми беше във въздуха. Сюзан здраво ме прегръщаше през кръста.

Трябваша ни близо два часа, за да изминем четирийсетте километра до края на пътя. Влязохме в селцето Бай не знам какво си и стигнахме до Т-образно кръстовище. Завих надясно по шосе 15, което бе в по-добро състояние. Всъщност дори имаше чакъл и канавки.

Според картата до шосе 6 имаше над сто километра и с тая скорост щяха да ни трябват поне четири часа. Беше шест без двайсет и

слънцето се спускаше зад планината вляво.

Пътят се издигна към хълмовете, зад които започваше планината. Заради друсането почти не можехме да разговаряме.

Мръкваше се и търсех място, където да спрем за през нощта. Определено вече се намирахме сред хълмовете, а виевтамците не живееха много далеч от градовете, селата и селскостопанските райони. Покрай пътя се издигаха борове и ставаше зловещо. Спрях мотора, за да си почина и казах:

— Нагоре може да има ски хижа.

Сюзан извади картата от якето си.

— След дваисетина километра има село, Ланг Чан.

Замислих се за миг.

— Не ми се ще да влизам в северновиевтамско село по тъмно.

— И на мен.

— Ами... тогава да останем тук. — Огледах се. — Да потърсим място, където да се скрием с мотора.

— Пол, тук няма никакво движение. Можем да спим направо на пътя.

— Имаш право. — Избутах мотора малко по-нагоре и го подпрях на един бор.

Сюзан извади последните два банана, последната бутилка вода и двата дъждобрана.

Седнахме до мотора и се облегнахме на два бора. Обелих банана си и казах:

— Всяко зло за добро. В боровите гори няма пиявици.

— Само бълхи и кърлежи.

Изядохме бананите, изпихме водата и погледахме как угасват последните слънчеви лъчи. Имаше плътни облаци и скоро се възцари пълен мрак. Чувахме звуците на разни животинки, тичащи из боровата гора.

Сюзан запали цигара и разгледа картата на светлината на запалката си.

— До Диен Биен Фу остават четиристотин километра.

Поседяхме в мълчание, заслушани в нощта.

— Ходила ли си в планината като малка?

— Правех всичко възможно да го избегна. А ти?

— Не и когато живеех в южен Бостън. Обаче в казармата често съм спал навън. Веднъж изчислих, че съм прекарал под звездите над шестстотин нощи. Понякога е приятно.

Над хълмовете удари силен гръм и се надигна вятър. Или тук беше студено, или аз бях прекарал прекалено много време във Виетнам.

— А понякога не — прибавих аз.

Сюзан запали нова цигара и ме попита:

— Искаш ли? Залъгва глада.

— Току-що изядох един банан.

Заваля и си сложихме качулките. Притиснахме се един към друг и се увихме в дъждобраните.

— Заръмя — казах.

— Не, наистина си вали.

Дъждът се усили, вятърът също.

— Колко ти плащат за това? — попита Сюзан.

— Само разходите.

Тя се засмя.

Бяхме мокри до кости и затреперихме. Спомних си студените мокри вечери през зимата на 1968-а, когато бях окопан в калта само с пелерина и небето над мен, пълно с фойерверки — притежаваха някаква ужасяваща красота в черния дъжд.

Сюзан сигурно си мислеше същото, защото ме попита:

— Така ли беше?

— Нещо подобно... всъщност беше по-лошо, защото знаеш, че ще е така всяка нощ до края на зимните дъждове през март... и че врагът иска да те убие. — Замълчах за миг. — Стига за войната, Сюзан. Тя свърши. Наистина.

— Добре. Стига за войната. Войната свърши.

Още по-плътно се увихме в дъждобраните и легнахме един до друг под дъжда.

Валя през цялата нощ и треперехме.

На другия ден ни очакваше Диен Биен Фу, ако успеехме да стигнем до там, после селцето Бан Хин и Тран Ван Вин или неговият гроб.

[1] Рали Ханой — Хюе (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Добър ден, господине (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Как сте? (фр.). — Б.пр. ↑

39.

През капещите борови клони започна да се процежда сивкава зора.

И двамата бяхме мокри до кости и зъзняхме от студ. Сюзан не изглеждаше добре.

Изтърсихме водата от дъждобраните и ги навихме. Отворихме багажниците, извадихме сухите си чорапи, бельо и дрехи, преоблякохме се и хвърлихме мокрите дънки и ризи под дърветата — нямахме нужда от много дрехи. Може би щяха да ни трябват по-малко, отколкото си мислехме.

Сюзан имаше още шалове и с тях избърсахме мотора, после си сложихме другите и сменихме племената.

Набързо разгледахме картата и се метнахме на беемвето. Двигателят запали веднага и потеглихме на север по шосе 15 към шосе 6.

Пътят бе от червена глина и тук-там чакъл, който осигуряваше известно триене, ако не успееш да дам газ достатъчно бързо. След около километър забелязах малък водопад.

Отбих и се измихмем с калъпче портокалов сапун, който Сюзан беше купила, после пихме студена и надявам се, чиста вода. Качихме се и продължихме. Пътят беше празен, обаче не можех да вдигна повече от шейсет километра в час. Боляха ме всички кости и мускули и за последен път бях ял истинска храна в шестнайсетстения ресторант, което бе в неделя, Нова година. Днес беше сряда.

Наближихме селцето Ланг Чан. Зад него започваха по-високите хълмове, а после и планината, чиито върхове не се виждаха заради ниските облаци и мъглата.

Когато стигнахме до бедняшкото село с бамбукови колиби и паянтови постройки от борови дънери, намалих скоростта. Минаваше седем и усещах мирис на ориз и риба.

Имаше малко хора и много кокошки.

— Трябва да намерим нещо за ядене — каза Сюзан.

— Нали вчера изяде един банан.

Тя обви пръсти около гърлото ми и закачливо го стисна. После ме прегърна и отпусна глава на рамото ми. Наистина трябваше да потърсим храна.

Прекосихме Ланг Чан и продължихме. Пътят се издигаше по-стръмно, обаче беемвето се оказа невероятна машина и яко зацепваше калта.

— Тук е много красиво — каза Сюзан в ухото ми.

Красота наред нищото, на път за края на света.

Нямах представа на каква височина се намираме, ала според картата върховете бяха високи хиляда и петстотин и две хиляди метра, така че трябваше да сме приблизително на половината. Беше студено, но нямаше вятър и не ръмеше въпреки плътната облачна покривка.

Сегиз-тогиз виждах горички планински бамбук, заобиколени от борове, и това ми напомни за царевичните ниви във Вирджиния, обградени от величествени гори от бял бор. От предишното си идване тук си спомнях, че когато абсолютно чужди неща започнат да ти изглеждат родни, вече е време да си вървиш у дома.

Погледнах километража и видях, че сме на четирийсет километра от Ланг Чан, така че скоро трябваше да стигнем до село Туок. Тази последна отсечка по шосе 15 ни бе отнела цял час, обаче бях убеден, че ще навакса, когато излезем на шосе 6, обозначено на картата като първокласен път, макар че това беше относително понятие.

Шосето рязко зави наляво и след няколко минути намалих скоростта, за да прекошим Туок, което приличаше на Ланг Чан, само дето кокошките бяха по-малко.

Селяните ни проследиха с поглед. Бях почти сигурен, че от време на време виждат мощни мотори, както и че не са в състояние да разберат какви сме. Аз обаче разбирах какви са те — етнически виетнамци — и че още не сме навлезли в територията на планинските племена: до този момент не бях забелязал характерните продълговати къщи.

Продължихме още двайсетина-трийсет километра и хълмовете станаха по-високи. Пътят следваше един планински поток, пред нас се извисяваха върховете. Добре съм с ориентацията и въпреки че слънцето още не се виждаше, знаех, че не се насочваме накъдето трябва.

Отбих, спрях и проучих картата. После се огледах и се опитах да разбера накъде се движим. Бива ме да разчитам карта на терена, обаче картата не я биваше и нямаше нито един пътен знак.

— Мъхът от коя страни на дървото расте?

— Изгубихме ли се?

— Не, както се казва в казармата, просто сме временно дезориентирани.

— Значи сме се изгубили.

— Както кажеш.

Слязохме от мотора и сведохме глави над картата.

— Според мен е трябвало да завием някъде край Туок, за да продължим по шосе номер петнайсет, обаче не видях нито знак, нито път — казах аз.

Сюзан посочи с показалец на картата.

— Когато зави на запад преди Туок, шосе номер петнайсет стана шосе номер двеста и четиринайсет, на което се намираме в момента. Трябвало е да завием надясно и да продължим по шосе номер петнайсет.

— Нататък е лаоската граница.

— А това означава граничари и войници.

— Точно така. Да се махаме от тук.

Докато обръщах мотора, забелязах на хребета пред нас дим и силуети на къщи на фона на сивото небе.

— Тук сме на планинска територия.

— Дали са от ФУЛРО? — попита Сюзан.

— Не зная. Въпреки подозренията на Манг темата ФУЛРО е нова за мен. — В този момент чух нещо и погледнах надолу по пътя, по който бяхме дошли. Към нас се приближаваше открит зелен военен джип с двама мъже на предната седалка. — Качвай се.

Едновременно се метнахме на мотора и запалих двигателя. Предницата на беемвето сочеше перпендикулярно на тясното шосе и можех да избирам дали да потегля срещу джипа и да се размина с него, или да продължа на запад към лаоската граница, накъдето отиваха те. Нито една от възможностите не ми допадаше.

Джипът се намираше на по-малко от сто метра и шофьорът ни забеляза и нарочно мина в средата на пътя, за да не мога да се промъкна покрай него — по този начин сложи край на колебанието ми.

Рязко завъртях волана надясно, включих на скорост и потеглих към лаоската граница.

— Пол, можем да спрем и да се опитаме да ги излъжем нещо — извика Сюзан. — Не сме направили нищо лошо.

— Облечени сме като планинци, а не сме планинци. Ние сме американци, както показват паспортите ни, и не искам да им обяснявам какво правим тук.

Погледнах в огледалото и видях, че джипът не изостава. Движех се със седемдесет километра в час и моторът се справяше отлично, обаче едва се държах на седалката. Сюзан с всички сили се бе вкопчила в мен. Отгоре на всичко се приближавах към граничния пункт, където щяха да ме спрат, а можех и да профуча през бариерата и да залегна над волана, за да избегна автоматичния огън на виетнамците и най-вероятно на лаоските граничари от отсрещната страна, които също бяха комуняги и от време на време се държаха приятелски с хората на чичо Хо. Гледах за път настрани, обаче такъв нямаше и войниците зад мен го знаеха.

— Пол, ако не спреш или не намалиш, ще решат, че бягаме от тях — настоя Сюзан. — Спри, моля те, не мога да се държа повече. Ще падна. Намали и отбий, може просто да ни подминат. Ще падна, Пол. Моля те.

Намалих и отбих вдясно. Джипът започна да ни настига.

— Добре... просто ще се държим хладнокръвно и ще видим какво искат — казах на Сюзан.

Свалихме си шалове и ушанките.

Имах силното предчувствие, че това е краят на пътя.

Джипът вече беше точно зад нас. Войникът на дясната седалка стоеше прав, стиснал автомата си. Колата се изравни с мотора и войникът извика „Дунг лай! Дунг лай!“, което през 1968-а бе моя реплика. И ми даде знак с калашника си да спра.

Когато започнах да намалявам скоростта, забелязах как се опули, после чух силен гръм до главата си и войникът с автомата се килна назад. Оръжието му отхвърча във въздуха и той падна на задната седалка. Прозвуча втори изстрел и челото на шофьора избухна. Джипът спря, после бавно потегли назад по склона, задните му колела заседнаха в канавката.

Спрях мотора.

Седях и гледах право напред. Миришеше на барут.

— Ти се закле, че си оставила пистолета в Хюе — казах ѝ, без да я поглеждам.

Тя не отговори, просто слезе и отиде при джипа с все още димящия колт в ръка.

Без да обръща внимание на шофьора, който беше останал с половин череп, Сюзан опитно премери пулса на войника, проснат на задната седалка.

— И двамата са мъртви — заяви тя и пхна пистолета под ватираното си яке. — Благодаря, че намали.

Не отговорих.

Няколко секунди просто се гледахме.

— Не можех да им позволя да ни спрат — каза Сюзан.

Не казах нищо.

Тя извади цигара и я запали. Ръката ѝ бе стабилна като скала. Разбирах, че съм в присъствието на човек, който не е новак с оръжията.

Сюзан няколко пъти дръпна от цигарата, после я хвърли във водата, проследи я с поглед как плава по течението и попита:

— Какво да правим с труповете?

— Нищо. Ще си помислят, че са ги убили хора от ФУЛРО. Обаче трябва да вземем автоматите, за да решат, че наистина са били те.

Сюзан кимна, отиде при джипа и взе двата калашника и пистолета от кобура на шофьора.

Приблжих се, извадих резервните им пълнители и ги хвърлих в гората, след това взех портфейлите, цигарите и часовниците им и ги натъпках в джобовете си.

Погледнах двамата убити, целите в кръв, ала в главата ми не нахлуха никакви спомени — онова си бе за едно време, сега беше различно и едното нямаше нищо общо с другото. Е, може би мъничко.

Сюзан претършува джипа, откри целофаново пликче със сушени плодове, отвори го и ми предложи.

Поклатих глава.

Тя загреба шепа плодове, лапна ги, сдъвка ги и преглътна, после лапна още една шепа и прибра пакетчето в страничния си джоб.

Върнахме се при мотора, всеки нарамил по един калашник.

Обърнах, качихме се и потеглихме надолу по калния път към Туок, където бях изпуснал отбивката.

Преди да стигнем до селото спрях и хвърлихме автоматите, пистолета и личните вещи на убитите в бамбуковия гъсталак.

Продължихме надолу, този път видях завоя и се върнахме на шосе 15.

Пътувахме в мълчание. Пресякохме дървен мост над планински поток и минахме през село Куан Хоа. След двайсетина километра завих наляво по шосе 6 към Диен Биен Фу.

Пътят беше приличен, две тесни платна, обаче достатъчно широки, за да се разминат камиони, ако се движат плътно вдясно. Настилната бе нещо като мазен чакъл, който сегиз-тогиз преминаваше в нещо като асфалт. Успях да вдигна осемдесет километра в час.

Оскъдният трафик се състоеше главно от камиони, возещи дървен материал, няколко джипа и от време на време мотоциклети. Не забелязах мотопеди и волски каруци, велосипеди и пешеходци — това наистина беше път заникъде.

Наляво се издигаха хълмовете и планините покрай лаоската граница, надясно пак имаше хълмове, а зад тях се извисяваха върховете на така наречените Тонкински Алпи.

Общо взето пътят бе добър, въпреки че от време на време настилната ненадейно изчезваше и трябваше да намалявам скоростта. Посоката беше североизточна, височината се увеличаваше. Колкото по на запад отивахме, толкова повече изчезваха признаците на живот, освен дима от планинските селища, който често едва се различаваше от планинската мъгла.

От два часа и двамата не бяхме изrekli нито дума. Накрая Сюзан попита:

— Ще ми проговориш ли?

Не казах нищо.

— Трябва да спрем. Ще се напикая.

Видях равен участък, където боровете бяха разчистени, пресякох малко поточе, спрях сред пъновете и угасих двигателя.

Известно време останах седнал, после слязох. Сюзан също слезе, обаче не отиде в храстите, а запали цигара, стъпи на един пън и се обърна към мен.

— Кажи нещо, Пол.

— Нямам какво да кажа.
— Кажи ми, че съм се справила добре.
— Справи се добре.
— Благодаря. Не можех да ги оставя да ни спрат.
— Така твърдиш ти.
— Ами... ако не беше изпуснал завоя, това нямаше да се случи.
— Съжалявам. Случват се гадости.
Тя се загледа в дима на цигарата си, после каза:
— Истината е, че съм лудо влюбена в теб.
— Това добрата новина ли е, или лошата?
Сюзан не ми обърна внимание.
— И това не им харесва... ако изобщо го вярват.
— Май и на мен не ми харесва... ако изобщо го вярвам.
— Не говори така, моля те.
— Нали щеше да пикаеш.
— Не ми се пикае. Трябва да поговорим.
— Няма за какво.

— Има. — Тя ме погледна. — Добре, наистина работя в ЦРУ, но съм и служителка в „Американ-Ейджън“, така че и двамата с теб не сме пряко свързани с държавата и ако искат, могат да ни зарежат. Действително не искаха да ме зарежеш, искаха да спечеля доверието ти, затова ти наредиха да ме зарежеш. Да, трябва да те държа под око... — Сюзан се усмихна. — Аз съм твойт ангел хранител. Да, имах връзка с Бил, той наистина е началник на тукашното бюро на ЦРУ и ако узнаят, че съм ти казала, ще побеснеят, обаче не са ми нареждали да спя с теб — това беше моя инициатива. Улесняваше работата, но да, влюбих се в теб... да, те вече ме подозират, защото знаят или предполагат, че имаме връзка, но хич не ми пука.

Погледна ме и продължи:

— Нямам представа какво знае или е видял Тран Ван Вин, но ми е известно всичко за тази операция, освен името на селото, и в четири часа в неделя след срещата ти с господин Ан се видях с него и той ми обясни всичко, което не знаех, освен името на селото, което можеше да съобщи само на теб. Каза ми, че те харесал и бил убеден, че ще изпълниш задачата. Пропуснах ли нещо?

— Семейство Фам.

Сюзан кимна.

— Да. Срещата пред катедралата беше уговорена. Този мотор вече беше купен и ти издържа курса за управление по пътя за Ку Чи. Запознах се с Фам Куан Юен при предишното си идване в Хюе — прибави тя. — Може да му се има доверие.

— За теб обаче не може да се каже същото.

Тя сви устни.

— Добре... недей да ми вярваш. Но ме питай каквото поискаш и се кълна, че ще ти кажа истината.

— Ти се закле, че ми казваш цялата истина в Сайгон, Натранг и Хюе. Закле се и че не си взела пистолета.

— Пистолетът ми трябваше. Трябваше и на двама ни, в случай че се случи нещо такова.

— И за да пръснеш черепа на Тран Ван Вин. Нали така?

Тя не отговори.

— Защо трябва да бъде убит?

— Кълна се, че не зная. Но ще научим. Убедена съм, че е жив.

— Значи си се съгласила да убиеш човек, без да знаеш защо.

— И ти си убивал хора, без да знаеш защо.

— Те се опитваха да убият мен.

Тя ме погледна.

— Колко виетнамци наистина са искали да те убият?

— Всички. Не се опитвай да ми връщаш топката, Сюзан. Може да съм бил войник, обаче никога не съм бил убиец.

— Никога ли?

Искаше ми се да я пратя на майната ѝ, само че тогава тя щеше да спомене за долината А Шау и всичко останало, за което бях проявил глупостта да ѝ разкажа, а наистина не ми се щеше да се стига до там.

— Виж, Пол... Зная, че си ядосан и имаш пълното право. Не това не е толкова хладнокръвно и измамно, колкото изглежда...

— Обаче успя да ме заблудиш.

— Остави ме да довърша. Казаха ми, че са избрали теб, защото си опитен, но и защото шефът ти имал високо мнение за теб като човек. Искал да те върне на работа или поне да ти осигури достоен завършек на кариерата...

— Като например да ме очистят ли? Много достоен завършек.

— Освен това смятал, че ако се върнеш тук, ще е полезно за теб и за... връзката ти с... твоята приятелка. Така че не бъди циник. Хората

са загрижени за теб.

— Стига бе! Ако бях обядвал, щях да се издрайфам.

Тя се приближи към мен.

— Ще ми се да мисля, че в това, което правим, има човечност... искам да кажа, като американци. Не сме лоши хора, въпреки че понякога вършим лоши неща. И смятам, че ги вършим с надеждата целта да оправдава средствата. Друга държава просто щеше да прати двама убийци да очистят онзи човек и точка по въпроса. Но ние не работим така. Ние искаме да се уверим, че ако с този човек трябва да се направи нещо, той е точно този, когото търсим, и че онова, което знае, ако изобщо знае нещо, непременно изисква такива мерки. — Сюзан ме погледна. — Няма просто да отида при Тран Ван Вин и да му пръсна черепа. Ще го вземем със себе си в Ханой.

— Свърши ли?

— Да.

— Вече може ли да тръгваме?

— Не, докато не ми кажеш, че вярваш, че те обичам. Не ми пука за нищо друго. Ако искаш, още сега обърни и тръгвай за Ханой. Кажи ми какво искаш да правиш или какво искаш да направя аз.

Замислих се и отговорих:

— Ами... искам да продължа, да намеря този човек и да разбера каква е цялата тая история. — Погледнах я. — А ти се прибери в Сайгон, Ханой, Вашингтон или там, откъдето си дошла.

Сюзан дълго се взира в очите ми. После бръкна в якето си и извади колта.

Приковах поглед в него — човек никога не изпуска от поглед оръжието — и в малката ѝ длан ми се стори по-голям от колт четирийсет и пети калибър.

Тя ми го подаде. Взех го. Сюзан измъкна двата резервни пълнителя от джоба си и ги пхна в другата ми ръка. След това извади раницата си и я нарами.

Погледнах я и видях, че по лицето ѝ се стичат сълзи. Без да каже нито дума, тя хвана главата ми в двете си ръце, силно ме целуна по устните, обърна се и бързо пресече пътя.

Приблжи се автомобил, шофиран от виетнамец. Вътре имаше още двама мъже. Сюзан вдигна ръка и колата намали и спря.

Е... можех да я оставя да си замине и тогава щях да съжаля, някъде по пътя и да подгоня колата по пътя за Ханой. Можех да я повикам и да ѝ кажа, че съм променил решението си. Можех и наистина да я оставя да си иде.

Сюзан се бе навела и разговаряше с двамата виетнамци на предната седалка. Задната врата се отвори и тя се качи, без да поглежда към мен.

Пресякох шосето и застанах пред колата. Виетнамецът зад волана обърна глава към Сюзан, после спря. Заобиколих и отворих задната врата.

— Да вървим.

Тя каза нещо на тримата виетнамци и те се усмихнаха.

Сюзан слезе и аз затворих вратата. Автомобилът потегли.

Върнахме се при мотора и тя прибра раницата си. Качихме се. Обърнах се към нея и погледите ни се срещнаха.

— Ако ме лъжеш, че ме обичаш, кълна се в Господ, ще ти пръсна черепа. Ясно ли е?

Тя кимна.

Потеглихме към Диен Биен Фу, където бе срещнала съдбата си една армия и където търпеливо ме очакваше моята съдба.

Отново се движехме на северозапад по шосе 6. Наближаваше обяд и имахме по-малко от половин резервоар. Нямахме да стигнем до Диен Биен Фу, без да презаредим. Ако Сюзан не беше с мен, може би щях да успея. Но пък без нея сигурно сега щях да съм в някой военен арест и да отговарям на трудни въпроси.

Обаче, ако се върнех още малко назад, до ресторанта на покрива на хотел „Рекс“, животът ми бе направил грешен завой някъде между втората ми бира и десерта. Същото се отнасяше за операцията. Явно всички, свързани с нея, знаеха много повече от мен.

Кални свлачища, предизвикани от прекомерно изсичане на горите, покриваха части от асфалта, ала имаха преимуществото, че запълваха дупките. Вдигах средно шейсет километра в час, доста повече от колите по шосето. Забелязах два джипа на дъното на крайпътни дерета.

Да се върнем на темата за госпожа Уебър, която вече не ме прегръщаше през кръста, а се държеше за седалката. Сълзите бяха истински, също и сълзите в „Апокалипсис сега“. В тази жена се водеше борба на противоречия, също като в мен — за живота, Виетнам и за нас. И какво от това? Не обичам да ме манипулират и лъжат, още по-малко, когато е заложен животът ми. С ангел хранител като Сюзан Уебър не се налагаше да се тревожа от срещата с ангела на смъртта, което ме навеждаше на мисълта, че ако са я инструктирали да се погрижи за Тран Ван Вин, може да са й дали указания да реши евентуалните проблеми и с Пол Бренър. Обаче не можех да се примиря с това и го изхвърлих от ума си. Естествено, не съвсем.

Шосето се спусна в една долина и по склоновете видях планински къщи. Откъм североизток духаше вятър и трябваше да се навеждам. Отгоре на всичко заваля и се наложи да намаля, за да виждам пътя.

Пак се замислих за тази странна операция и ми хрумна нов въпрос. Защо точно аз? В КСО със сигурност имаше по-безскрупулни

хора, които с готовност щяха да рискуват живота си и да заминат за Виетнам и които знаеха как се изпълнява заповед.

Обаче Карл може би вярно беше преценил, че им трябва Пол Бренър. Най-очевидното ми ценно качество бе фактът, че не съм държавен служител, което даваше възможност на всички да отричат, ако нещата отидеха на зло. Сюзан също, бях убеден в това, официално не получаваше държавна заплата и притежаваше всичко необходимо за операцията: познания за Виетнам, езика и културата, които през последните двайсет и пет години американското разузнаване беше позабравило. Освен това бе жена и нямаше да е толкова подозрителна за виетнамците, които нямаха високо мнение за нежния пол.

Всичко това изглеждаше добре на хартия, само че с агенти от различен пол винаги стоеше проблемът да си паднат един по друг. Така се беше случило с нас със Синтия. Карл обаче бе убедил колегите си, че Пол Бренър обича Синтия Сънхил, а Пол беше моногамен и се знаеше, че докато е на служба, общо взето си държи оная работа в гащите. От друга страна, Сюзан Уебър имаше връзка с Бил Станли, началник на сайгонското бюро на ЦРУ.

И накрая, Карл наистина го беше грижа за мен и бе искал да приема тази задача, заради кариерата ми и поради лични причини, отчасти свързани с моите обтегнати отношения със Синтия. Що се отнасяше до нея, нямах представа какво ѝ е известно и какво са ѝ казали, обаче бях готов да заложа половината си пенсия, че не са споменали на госпожа Сънхил за госпожа Уебър.

Минахме през земеделско градче, в началото на което видях табела с надпис „Йен Чау“. От двете страни на пътя имаше голям пазар и продавачите като че ли бяха главно планинци в традиционни носии. Под покривите на сергиите бяха паркирани много коли; шофьорите разговаряха, зяпаха дъжда и пушеха. От моята страна беше спрял тъмнозелен военен джип, ала брезентовият гюрук бе вдигнат и двамата мъже вътре пушеха, без да гледат към никого. Продължих.

Пътят направи няколко остри завоя и трябваше да намаля, за да не изгубя управление. Деретата бяха толкова дълбоки, че щях да падам дълго след като е изтекла валидността на визата ми.

Прекосихме планинско селце, разделено на две от изровена от дъжда клисура, над която имаше мост от дърво и стомана.

След около час дъждът поотслабна и пред нас видях признаци на цивилизация.

— Сон Ла — каза Сюзан. — Столицата на провинцията.

Влязохме в градчето Сон Ла, което приличаше на селище в Дивия запад. Покрай тясното шосе имаше няколко странноприемници и кафенета. Избелял дървен знак на френски сочеше към страничен път и пишеше „Penitenciaire“. Французите наистина майсторски избираха кофти места за затвори. Искам да кажа, в сравнение със Сон Ла Дяволският остров^[1] приличаше на Таити.

Обитателите на градчето приличаха на планинци в модерни дрехи и повечето носеха барети. Край пътя имаше стар френски бетонен километричен знак с надпис „Диен Биен Фу, 150 км“. Погледнах индикатора и прецених, че имам бензин за още стотина километра, може би по-малко.

— Искаш ли да спрем за бензин? — попита Сюзан.

— Не.

Продължихме през предградията на Сон Ла. Средствата на министерството на обществените строежи се бяха изчерпали и настилната се превърна в рядка смес от кал и асфалт. Моторът често поднасяше и буксуваше, а пътят постоянно се издигаше.

Пак се изкачвахме към високите хълмове. Пред мен се появи стена от мъгла и навлязох в нея. Усещането беше нереално, сякаш бях дал воля на въображението си и моторът летеше в бурния въздух.

— Това е проходът Фа Дин — каза Сюзан. — Спри, моля те.

Спрях и слязохме. Избутах мотора до брега на едно плитко поточе и свалих стойката. Бяхме оплискани с кал и се измихме в ледената вода, която се стичаше по скалите, после утолихме жаждата си.

Сюзан ми предложи целофановото пакетче със сушени плодове и аз поклатих глава. Тя хапна от плодовете, после запали цигара.

— Щом не ми говориш или ако ме мразиш, трябваше да ме оставиш да си отида — рече Сюзан.

Което си беше самата истина, обаче не отговорих.

— Дадох ти пистолета — продължи тя. — Какво повече мога да направя, за да ми повярваш?

— Имаш ли друго оръжие?

— Не.

Щеше ми се да я попитам дали е трябвало да ме очисти, ако станех проблем, само че не успях да се насиля да го направя и естествено, нямаше да получа искрен отговор.

— Искаш ли да поговорим? — попита Сюзан.

— Вече говорихме.

— Добре. — Тя хвърли цигарата си в потока и ми подаде целофановото пакетче. — Няма да мръдна от тук, докато не хапнеш нещо.

Не обичам плодове, даже сушени, обаче нещо ми се виеше свят, може би от височината. Взех пликчето и хапнах малко. После казах:

— Дай да видя картата. Тя ми я подаде.

— Как сме с бензина?

— От тук нататък повече ще се спускаме.

Сюзан застана до мен и погледна картата.

— В Туан Гиао би трябвало да има бензиностанция. Там шосе номер шест завива на север, а ей този път продължава на юг към Диен Биен Фу.

— Вече видях. Готова ли си?

— Имам нужда от още една цигара. — Тя запали.

Зачаках.

— Ако не ме обичаш или не ми вярваш, ще се хвърля от тази скала — каза Сюзан.

— Тук няма никаква скала и не съм в настроение за вещерските ти магии — отвърнах аз.

— Мразиш ли ме?

— Не. Обаче ми писна от теб.

— Ще ти мине ли?

— Да вървим. — Качих се на мотора.

— Обичаш ли ме?

— Сигурно. — Запалих двигателя.

— Вярваш ли ми?

— Ни най-малко.

Тя хвърли фасата.

— Добре, да вървим.

Качихме се на мотора и потеглихме.

Продължихме през прохода. Заради мъглата видимостта спадна до по-малко от три метра. По някое време започнахме да се спускаме и

изключих от скорост, за да спестя бензин. Въпреки това се движехме прекалено бързо и постоянно трябваше да натискам спирачка.

Видях приближаващи се жълти фарове и след няколко секунди от мъглата изплува военен джип. Единственото нещо, което се забелязваше от лицата ни, бяха кръглите ни очи, ала дори те бяха скрити под очила. Шофьорът обаче се зазяпа в нас и ми хрумна, че се е разпространила вестта за очевиден удар на ФУЛРО срещу военен джип близо до лаоската граница. Такива неща не се съобщаваха по новините, но предполагах, че се случват по-често, отколкото признаваха виетнамците, и че военните са вдигнати в бойна готовност.

Войникът на предната дясна седалка вдигна калашника си. Помислих, че ще ни препречат пътя, затова държах едната си ръка на спирачката, а другата до затъкнатия в колана ми пистолет.

Военните почти напълно спряха и ние минахме покрай тях. Преброих до пет, после включих на скорост и дадох газ. Освен това изключих фаровете и се оказа, че така се вижда по-добре. Вдигнах осемдесет километра в час, което бе прекалено много за качеството на настилка и видимостта. Всъщност се доверявах на несъществуващия си късмет и усета си за посоката на завоите. Трябва да призная, че Сюзан мълчеше и с това доказваше собственото си доверие в мен, а може и да беше затворила очи.

Час по час поглеждах в огледалото, обаче не виждах да ни следват жълти фарове за мъгла.

След половин час излязохме от мъглата и се озовахме сред гористи хълмове.

Никога не бях попадал на такова затънтено място, даже през войната, и разбирах, че няма място за грешки — само една стъпка в неправилната посока можеше да сложи край на това пътуване.

Превключих на трета и продължихме през гората. Резервоарът бе почти празен. Бях разчитал да купя бензин от някоя кола или камион по пътя, тъй като знаех, че всички автомобили имат резервни туби. Обаче изглежда бях единственият идиот на пътя, освен военния джип, а той едва ли щеше да ми продаде бензин.

Чух, че двигателят се задавя, и превключих на втория резервоар.

Сюзан също го чу.

— На резервния ли си?

Кимнах.

Тя нито ми даде съвет, нито критикува начина, по който изразходвам горивото.

Горе-долу по времето, когато и вторият резервоар трябваше да е празен, видях разчистена земя и няколко колиби.

След минути стигнахме в градчето Туан Гиао, където шосе 6 завиваше на север към Китай и на юг за Диен Биен Фу продължаваше друг път.

Видях табела с надпис „ет-ксанг“ и казах на Сюзан:

— Пак сме французи.

Свалихме шаловете и ушанките и ги натъпкахме в якетата си. Потеглих към табелата.

Бензинът ни свърши преди така наречената бензиностанция и се наложи през последните неколкостотин метра да бутаме мотора.

Въпросната „ет-ксанг“ представляваше разкалян паркинг и порутена сграда, в която имаше бутилки и туби бензин с всевъзможен размер, форма и обем.

Собственикът бе стар виетнамец, увит, като че ли вали сняг. Когато видя двама чужденци, бутаци беемвето в калта, той се усмихна. Реших, че сигурно е бащата на Гъзаря.

— Bonjour, monsieur — поздрави го Сюзан.

— Bonjour, mademoiselle — отвърна той, като галантно я подмлади.

Нямаше какво повече да си кажем — виетнамецът вече знаеше, че сме свършили бензина, и се зае да пълни резервоара с различни съдове. Докато наливаше, започна да брои на пръсти и съобщи на френски:

— Litres. — Стигна до четиридесет, повече, отколкото побираше резервоарът, и аз го прекъснах.

Цената се равняваше на долар и половина за литър, което беше скъпо за Виетнам, обаче изобщо не бях сигурен къде се намираме, затова му платих.

Бе шест и петнайсет и слънцето залязваше зад планината на запад. Разстоянията в тази част на света не бяха големи, само че времето за пътуване заблуждаваше. Бяхме изминали близо хиляда километра, което трябваше да ни е отнело около осем часа по нормален път, ала след два дванайсетчасови пробега все още не бяхме стигнали.

Другият ден, четвъртък, беше официалният край на Тет, макар че всъщност празникът щеше да продължи до уикенда. Обаче ми хрумна, че може да открием село Бан Хин и дома на Тран Ван Вин, само за да ни кажат: „О, разминали сте се. Той е на път за Сайгон, където живее сега“. И че господин Вин е управител на хотел „Рекс“ или нещо подобно.

— Приятно е да те види човек, че пак се усмихваш — каза Сюзан. — За какво си мислиш?

— Не ти трябва да знаеш.

— Ако те прави щастлив, и аз ще съм щастлива.

— Ако имах нещо в корема, щях да се издрайфам.

— Не се дръж гадно.

— Да тръгваме.

Качихме се на мотора и потеглихме на юг. Видях бетонен километричен знак, на който пишеше „Диен Биен Фу, 81 км“.

Сега бяхме западни туристи на път за френския еквивалент на Ке Сан и долината А Шау, виетнамския вариант на Йорктаун^[2], Термопилите, Армагедон и десетки други последни и окончателни битки, които всъщност бяха само прелюдия към първите изстрели на следващата война.

А що се отнасяше до моята приятелка пушачка, която си падаше да носи скрито оръжие, трябваше да разбера дали имам ангел хранител, или нещо по-опасно. Оръжието е като буболечките — щом видиш една, има още. А може би последната серия изповеди на госпожа Уебър бе цялата истина и нищо друго, освен истината. Е, не съм чак толкова доверчив.

Пътят беше кофти, затова тя ме прегърна с ръце през кръста. Все още бях бесен, обаче гладът и умората са чудесен лек срещу гнева. Тази жена можеше да шофира и да стреля, пък и знаеше езика, а из тия земи имах да мисля за достатъчно врагове, затова я потупах по ръката.

Тя погали корема ми и попита:

— Приятели ли сме?

— Не, обаче те обичам — отвърнах й.

Тя ме целуна по тила. Това ми напомни за адски голяма котка с много дълги зъби, която облизва уловената антилопа преди да ѝ прехапе гърлото.

[1] Остров край Френска Гвиана, бивша каторга (1851-1951). — Б.пр. ↑

[2] Град в югоизточна Вирджиния, където през 1781 г. генерал Корнуолис се предава на Вашингтон. — Б.пр. ↑

41.

На четирийсестина километра от Диен Биен Фу пътят стана още по-лош. Какво му беше на това място? Нямаше нито един пътен знак, мъглата се сгъстяваше и пречупваше лъча на фара. Започвах да губя ориентация.

— Хайде да спрем и да пренощуваме тук, Пол — предложи Сюзан.

— Къде?

— Тук. До пътя.

— Не виждам никакъв път.

Продължихме със средна скорост петнайсестина километра в час и моторът от време на време се олюляваше. След около два часа, някъде към десет, започнахме да се спускаме и след петнайсет минути стигнахме до обширна равнина. Не виждах много, обаче усещах откритото пространство и наоколо бяха пръснати светлинки. Сегиз-тогиз облаците се разкъсваха и бледата лунна светлина се отразяваше в нещо, което помислих за езеро, обаче после разпознах в него оризища. През 1968-а във Виетнам имаше много долини, носещи прозвището „Щастливата долина“, което означаваше, че патрулиращите сред хълмовете са щастливи да видят долината. Това беше Щастливата долина.

Пътят рязко зави надясно и от двете му страни видяхме колиби. Трябваше ми известно време, докато разбера, че сме в Диен Биен Фу. Отляво забелязах светец надпис „Ресторант Нга Луан“, а отдясно имаше мотел, наречен „Диен Биен Фу“. Всичко това ми изглеждаше призрачно и си помислих дали не съм паднал от някоя скала и сега не съм във виетнамския рай.

— Май ще изберем мотел „Диен Биен Фу“ — казах на Сюзан, завих и спрях. Слязохме. Протегнах се и установих, че мускулите ми са напълно схванати. Докато вървах към вратата, ми се стори, че ще падна. Дори не успях да смъкна кожените си ръкавици.

— Ще поискат паспортите и визите ни и на Север не приемат отрицателен отговор, нито ще се задоволят с десетачка — предупреди

ме Сюзан, преди да влезем.

— Е, като сме американци, това не значи, че сме лоши.

— От мотела ще пратят имената ни в министерството на държавната сигурност в Ханой и там ще разберат, че сме били тук.

— Разбирам. Но ми се струва, че ще стигнем в Ханой преди имената ни. Това е последният етап от пътуването, обаче ако искаш, можем да спим под звездите.

Тя се замисли за миг и видях опитната професионалистка, която преценяваше рисковете.

— Ще вземем стая — каза Сюзан накрая.

— Запази я за четири дни, за да си помислят, че имаме намерение да поостанем.

— Паспортите ни ще останат в тях, докато напуснем, така че когато утре си ги поискаме, ще видят, че си заминаваме. Това е полицейска страна.

— Добре. Но въпреки това запази стаята за четири дни. Те ще пратят информацията в Ханой. Влез сама. Няма нужда да виждат и мен.

— Има. Нали ти казах, че сме в полицейска страна.

Влязохме в малкото фоайе. На рецепцията седеше жена на средна възраст и четеше вестник.

Сюзан поиска стая на френски и жената, изглежда, се изненада, че пристигаме толкова късно. Двете със Сюзан поговориха на лош френски, малко английски и няколко думи на виетнамски. Трябваше да дадем паспортите и визите си, които виетнамката настоя да задържи.

За десет американски долара на нощ получихме ключа за стая 7. Щастливото ми число.

Излязохме от рецепцията и аз избутах мотора до нашата стая в левия край на мотела. Сюзан отвори вратата.

— Жената каза да вкараме мотора в стаята, иначе никога вече нямамо да го видим.

Вкарах беembeто в тясната стаичка и го оставих до двойното легло.

Имаше малка баня и само едно нощно шкафче, една лампа и закачалка, висяща на вериги от тавана — приличаше на трапец за сексуално авантюристични двойки.

Извадихме раниците си и ги оставихме на леглото, после Сюзан влезе в банята, включи бойлера и си изми ръцете и лицето със студена вода.

— Жената каза, че ще ни донесе нещо за ядене — рече тя. — Веднага се връщам.

И излезе.

Седнах на леглото, събух си маратонките и смъкнах мокрите си чорапи. Съблякох коженото яке и си свалих ръкавиците, после пъхнах колта под възглавницата. Огледах стаята. Някъде дълбоко в себе си съзнавах, че това място е отвратително, обаче в момента ми приличаше на „Риц Карлтън“ във Вашингтон.

Сюзан се върна с бамбуков поднос, върху който имаше бамбукови съдове с кюфтета, и го остави на леглото. Имаше също студен ориз, клечки за хранене и бутилка вода.

Приклекнахме до леглото и започнахме да ядем с пръсти. Унищожихме всичко за трийсетина секунди. Водата изчезна още по-бързо.

— Май си бил по-гладен, отколкото си мислеше — отбеляза Сюзан. И прибави: — Месото беше от морско свинче. Без майтап.

— Не ми пука, даже да е било кучешко.

Сюзан се усмихна, сложи подноса на пода, изправи се и свали мокрите си кални дрехи.

— Жената на рецепцията много се изненада, че идваме от планината вечер с мотор.

— Аз също.

— Каза, че никога не била посрещала толкова късни гости и тъкмо се канела да си тръгва. Може да сме събудили известно подозрение.

— Явно каквото и да направим, все събуждаме подозрение.

— Мисля, че няма да има проблеми. Тя каза, че в града имало западни туристи, макар че повечето идвали по-късно през сезона.

— Тук да не би да има туристически сезон?

Сюзан вдигна ръце към закопчалката на сутиена си, после ме погледна така, сякаш питаше: „Може ли да се съблека пред теб? Или вече не сме любовници?“.

Изправих се и си разкопчах ризата. Тя си свали сутиена и го хвърли върху мотора, после си събу бикините и попита:

— Искаш ли да убием малко време, докато се топли водата?

Е, колкото и да бях бесен, Хуйчо Дръвски изобщо не беше ядосан. Всъщност беше доволен и с него щяхме да влезем в спор. Обаче главният ми мозък бе полумъртъв от изнемога, а мозъкът на малкия Хуйчо беше спал през цялото пътуване и не можех да устоя на упоритото му настояване. Докато Хуйчо растеше, си съблякох ризата, панталона и боксерките.

Стояхме на светлината на лампата — с мръсни лица, освен местата, покрити от очилата и шалове, с тела, целите в пот и още кой знае какво след два дни без душ.

Сюзан отметна завивките — имаха червеникав оттенък от водата, съдържаща прекалено много железен оксид.

После легна по гръб и ми даде знак да отида при нея. Подчиних се. Хуйчо ми сочеше пътя.

Качих се отгоре ѝ и веднага ѝ го вкарах. Искам да кажа, дори не можех да вървя и да контролирам движенията на крайниците си, чувствах гръбнака си така, сякаш съм скочил с парашут, натоварен с трийсет и пет кила снаряжение, и съм паднал в бетонна яма, обаче ми се чукаше. Поразително.

Е, Хуйчо си беше вкъщи, само че нещо не можех да докарам старото навътре и навън. Сюзан усети и започна да движи хълбоците си нагоре-надолу.

Мисля, че едновременно стигнахме до оргазъм или до мускулни спазми, последвани от кратък период на безсъзнание. Когато дойдох на себе си, все още бях отгоре ѝ. Станах от леглото и я събудих.

Наложи се да я отнеса в банята. Пуснах душа. На мивката имаше калъпче сапун и заедно влязохме в малката фибростъклена кабина. Оставихме хладката вода да се стича по телата ни, после се избърсахме с пешкирите за ръце.

С олюляване се върнахме при леглото и се стоварихме отгоре му един до друг. Сюзан се прозя и ме попита:

— Правихме ли секс?

— Така ми се струва.

— Добре. — Тя отново се прозя. — Приятели ли сме?

— Разбира се.

Сюзан се умълча и помислих, че е заспала. Изключих лампата.

— Къде е пистолетът? — попита ме тя в тъмнината.

— Под моята възглавница. Остави го там.
Отново пауза. После:
— Всичко, което ти разказах за личния си живот, е вярно.
— Лека нощ.
— Другото... е, имах ли избор?
— Не зная. Сладки сънища.
Сюзан помълча, после каза:
— Нося със себе си снимки, Пол.
Това ме разсъни.
— Снимки на жертвата ли?
— Да. И на вероятния убиец.
Седнах на леглото и светнах лампата.
— И?
— Това е. Двамата са млади мъже в униформа.
— Къде са?
— В раницата ми.

Станах и отворих раницата й. Изпразних цялото й съдържание върху леглото и не открих втори пистолет, което ме поободри.

Открих снимките — пластмасов албум с по една снимка на всеки лист. Доближих го към лампата и запрелиствах страниците. Първите десет снимки, цветни и черно-бели, бяха на един и същ мъж в различни униформи — таки, маскировъчна, зелена и даже една синя парадна. На някои фотографии беше гологлав, на други носеше каска или съответната шапка, която вървеше с униформата. Бе с нараменни знаци на лейтенант и кръстосаните пушки показваха, че е пехотинец. На една от снимките беше с маскировъчна униформа за джунглата и на рамото му видях нашивката на Първа въздушнопреносима. На възраст бе на около дваисет и пет, може би малко по-млад. Имаше късо подстригана пясъчноруса коса, големи невинни очи и приятна усмивка.

Веднага познах, че този човек не е убиецът — той беше жертвата. Приличаше на много момчета, които бях срещал във Виетнам. Нещо в усмивките и очите им подсказваше, че не са тук отдавна. Наистина, добрите умираха млади, всички останали имаха петдесет процента шанс. Предположих, че снимките са от семейството на младежа.

Вторите десетина фотографии бяха на мъж с капитански пагони. Също като лейтенанта, той носеше знака с кръстосаните пушки и на няколко снимки бе в маскировъчна униформа за джунглата със същите нараменни нашивки.

Проучих лицето му, ала очите ми се замъгляваха и направо заспивах прав. И все пак в лицето му имаше нещо познато, макар че не можех да го поставя в нужния контекст. Обаче познавах това лице.

На една от снимките капитанът носеше зелена униформа и с вратовръзка ми се стори по-познат. Имаше суров вид, беше тъмнокос, с къса военна подстрижка, тъмни проникателни очи и усмивка, която не можеше да мине за искрена.

На зелената униформа различих два реда орденски ленти и познах повечето от тях, включително виетнамския кръст за храброст като моя, но също Сребърната звезда, която показваше огромна смелост, плюс медал за служба във Виетнам, което означаваше, че снимката е направена след мандата му. Този човек имаше и Пурпурно сърце, обаче, тъй като бе в униформа след Виетнам, раната не беше тежка. Очевидно се бе завърнал в родината с почести и слава и може би все още беше жив, ако не се бе завърнал във Виетнам и късметът му не се беше изчерпал. Естествено, че бе жив, нали затова бях тук.

Взирах се в снимката на капитана в зелената униформа, вглеждах се в очите му, които сякаш се рееха някъде другаде. Който и да беше този човек, някой в КСО или ФБР го смяташе за убиец.

Отново прелистих албума и този път се съсредоточих върху табелките с имената, които се виждаха на някои фотографии. Нито една не се четеше и останах с впечатлението, че снимките са ретуширани. Интересно.

— Някой от двамата изглежда ли ти познат? — попита Сюзан.

Погледнах я.

— Не. Трябва ли?

— Ами... Нали стигнахме до заключението, че единият днес може да е известен.

Оставих думите ѝ без отговор, само отбелязах:

— Нашият свидетел може би ще успее да разпознае единия или и двамата, макар че е малко вероятно.

Оставих албума на нощното шкафче. Трябваше да се наспя и може би на сутринта щях да си спомня. Имах предчувствието, че

Сюзан знае имената и на двамата.

Изключих лампата и се строполих на леглото.

Тя каза нещо и аз чух изречение, първата дума от което бе „утре“, а последната — „свърши“, подходящо място да потъна в сън.

42.

Сънувах къщата си във Вирджиния. Навън валеше лек сняг. Събудих се призори в друга реалност. Сюзан не спеше.

— Ако се върнем в Щатите заедно, мисля, че можем да забравим всичко това.

— Тогава да се върнем в Щатите — предложих аз.

Тя хвана ръката ми.

— И когато ни питат как сме се запознали, ще казваме, че сме се срещнали на почивка във Виетнам.

— Надявам се, че това не е представата ти за почивка.

— А можем да казваме, че сме били тайни агенти на опасна операция и не ни е разрешено да говорим за това.

Седнах на леглото.

— Трябва да тръгваме.

Сюзан стисна ръката ми.

— Ако с мен се случи нещо и ти се измъкнеш от тук, ще отидеш ли при семейството ми да им разкажеш за мен? За... за последните ни дни?...

Не отговорих. През 1968-а бях дал това обещание на три момчета от района на Бостън и единият от тях загина, затова когато се върнах, удържах на думата си и отидох при родителите му в Роксбъри. Това бяха най-дългите два часа в живота ми. Наистина предпочитах да участвам в сражение, а да не седя пред майка му, баща му, двамата му по-малки братя и сестричката му, около четиригодишна, която постоянно ме питаше къде е брат й.

— Пол?

— Ще отида. И ти направи същото за мен.

Сюзан се надигна и ме целуна, после скочи от леглото и влезе в банята.

Облякох се, подредих багажа и затъкнах пистолета на кръста си. Тя се върна от банята и докато се обличаше, попита:

— Какъв е планът?

— Сега сме канадски туристи.

Оставихме мотора в стаята и излязохме на улицата, по която бяхме пристигнали.

Беше студено и доста облачно. Повечето сгради бяха във френски колониален стил, заобиколени с тучна растителност. Десетки хора вървяха или караха велосипеди по черния път. Мъжете носеха каски като северновиетнамските войници през 1968-а и от тях ме побиха тръпки. Виетнамките бяха с конични сламени шапки, а планинците, които бяха мнозинството от населението, носеха традиционните носии на поне две различни племена.

Ако се съдеше по разстоянието до околните планини, тази долина беше по-голяма от Ке Сан и А Шау.

Закрачихме по улицата и отляво видяхме хълмче, на върха на което имаше стар френски танк. Подминахме военен музей и голямо военно гробище, после стигнахме до знак с кръстосани мечове — международният символ на бойно поле — и завихме надясно.

По пътя имаше бункер с дъсчена табела и надпис на френски, виетнамски и приличен английски: „Това е бункерът на полковник Шарл Пирут, командващ френската артилерия. На втората вечер от битката полковник Пирут разбра, че е обкръжен от съкрушителната артилерия на Виетмин, лично се извини на всеки от хората си, после влезе в бункера и се самоуби с ръчна граната“.

Вторахих се в бункера, който бе отворен, и реших, че все пак трябва да са почистили.

— Не ми се влиза — каза Сюзан.

— Като те гледам, май си била тук.

Погледнах към хълмовете, които обрамчваха долината, и си помислих, че може би разбирам. Също като американците в Ке Сан, французите се бяха опитали да примамят комунистите в сражение и затова бяха дошли тук. И бяха получили повече, отколкото бяха искали. Случват се гадости.

Сюзан направи снимка и продължихме. Пресякохме моста над рекичката, която течеше през долината. На отсрещния бряг имаше паметник на виетминските жертви, построен върху френската крепост Елиан.

Наоколо обикаляха групички западни туристи, всички с екскурзоводи.

Тръгнахме след една от тях, която зави наляво по селски път. Из зеленчуковите градини ръждясваха няколко танка и артилерийски оръдия. Имаше табели с надписи на френски и виетнамски.

Стигнахме до голям бункер, около който стоеше група туристи. Надписът гласеше: „Това е бункерът на генерал Кристиан дьо Кастри, главнокомандващ френските сили. Тук беше подписана френската капитулация“.

Виетнамски екскурзовод говореше на френски на група мъже и няколко жени на средна възраст. Зачудих се дали някой от тях е участвал в събитията тук. Забелязах, че в очите на един възрастен мъж има сълзи и предположих, че това отговаря на въпроса ми.

До нас се приближи млад виетнамец и каза нещо на френски.

— Je ne parle pas français^[1] — отвърнах му.

Той явно се изненада, после ни огледа от глава до пети и попита:

— Американци?

— Канадци — поправих го аз. Това е подходящо прикритие за американци в някои части на света, където американците не са особено добре дошли. Да живее Канада.

— Дошли да види бойно поле? — попита виетнамецът.

Спомних си многобройните си прикрития и отговорих:

— Да. Аз съм военен историк, ботаник и ентомолог. Събирам пеперуди.

Въпреки волята си, Сюзан се усмихна. Помислих си, че ѝ бе липсвал старият Пол Бренър и сега беше щастлива, че съм се завърнал.

— Дава един долар, моля, и аз разказва за битка — заяви младежът.

Сюзан му даде един долар. Все едно че пусна монети в джубокс — той започна да дудне нещо полунепонятно и когато се запънеш на някоя английска дума, използваше френска, а когато френският станеше проблематичен, прибегваше до виетнамски.

Накратко, в началото на 1954-та десет хиляди френски войници, включително от Чуждестранния легион, и около три хиляди планински и виетнамски колониални части, установили поредица от укрепени позиции в долината, всички носещи имена на бивши любовници на генерал дьо Кастри. Тъй като бяха седем, останах впечатлен от френския главнокомандващ.

— Може би повече любовници, обаче той няма достатъчно войници — опита се да се пошегува виетнамският екскурзовод, както навярно правеше с всички туристи.

— Имаш право.

Младежът продължи и тъжната история приличаше на Ке Сан, само че французите не бяха разполагали със самолети и хеликоптери, за да неутрализират непреодолимата сила на петдесетте хиляди виетнамски войници, командвани от генерал Во Нгуен Гиап, същия, който бе планирал обсадата на Ке Сан и офанзивата „Тет“ през 1968-а и когото започвах да мразя или може би да уважавам.

— Хора на генерал Гиап пренася много стотици оръдия през хълмове и обгражда Диен Биен Фу — каза екскурзоводът. — Изстрелва много хиляди снаряд срещу французи. Френски полковник самоубива, кога пада хиляда снаряд. Той много изненадан.

Погледнах към хълмовете, през които бях минал предишната нощ. И аз щях да се изненадам. Едва бях докарал мотора до тук — стотиците артилерийски оръдия щяха да са истинско предизвикателство.

Във виетнамците има нещо, което ги прави невероятно търпеливи, трудолюбиви и упорити. Замислих се за Пътеката на Хо Ши Мин, за тунелите в Ку Чи, за мъкненето на стотици грамадни оръдия през местности, които бяха почти непроходими дори пеш.

— Копали ли са тунели и окопи тук? — попитах аз.

— Да, да, много, много километър — *les tranchées*. Вижда там? *Les tranchées*. Виетмински войник копае близо, напада Елиан, Ан-Мари, Франсоаз, Доминик, Габриел, Беатрис, Клодин.

— Ще нарека крепост на твоё име — казах на Сюзан. — Форт Сюзан.

Екскурзоводът разбра и любезно се усмихна.

— Нарича форт на тази госпожа?

Сюзан извъртя очи нагоре и не отговори.

Виетнамецът ни разказа, че французите спуснали още три хиляди парашутисти в Диен Биен Фу, за да спасят обсадената армия. Накрая обаче, след два месеца, всичките тринайсет хиляди френски и колониални войници били убити, ранени или пленени, а според нашия екскурзовод виетнамските бойци били изгубили половината от своите петдесет хиляди души, ала спечелили войната.

— Французи имат достатъчно война — заключи той. — Френски войници прибира вкъщи.

Тази история ми звучеше познато, все едно се развиваше през 1968-а, а не през 1954-та, и тъй като никой във Вашингтон не си бе взел поука от Диен Биен Фу, предполагам, може да се каже, че американската война във Виетнам всъщност беше започнала тук.

— Две хиляди френски войник лежи тук — прибави екскурзоводът и махна с ръка към зеленчуковите градини, в които се виждаха биволи и виетнамки с мотики. — Французи построява паметник там. Вижда? Много французи идва да гледа. Идва и американци. Никога не виждал канадци. Харесва?

Помислих си, че през последните две седмици съм видял достатъчно бойни полета, за да ми стигнат до края на живота ми. Въпреки това се чувствах свързан с хората, които се бяха сражавали и загинали тук.

— Интересно е — отвърнах.

Беше четвъртък и до неделя трябваше да съм в Банкок. Чувствах се като повечето войници, на които остават само четири дни — параноично. Спомних си, че няколко дни преди да си замина моят взводен старшина прояви любезността да ми каже: „Не се обнадеждавай прекалено, Бренър. Партизаните имат още седемдесет и два часа да ти ебат майката“.

Сюзан даде фотоапарата си на екскурзовода и той ни снима до командния бункер на генерал дьо Кастри. Фотоалбумът трябваше да носи заглавието „Най-ужасната зимна почивка в живота ми“.

— Искате да види цяло бойно поле? — попита виетнамецът. — Аз показва. Един долар.

— Може би утре — отклоних предложението му. — Ей, как се забавлявате в този град?

— Забавлява? Какво това забавлява?

Чудех се как да закарам Тран Ван Вин в Ханой на мотор за двама, ако допуснех, че е жив и ще остане жив — и ако допуснех, че наистина трябва да го закарам в Ханой, което не знаех, за разлика от Сюзан. Хрумна ми, че тя може би ще пътува сама и не се налага да се тревожа. Въпреки това попитах:

— Кой е най-добрият път до Ханой?

— Ханой? Искате отива в Ханой?

— Да. Има ли влак? Или автобус? Може би самолет?

— Самолет. Автобус много опасно. Няма влак. Французи ходи самолет. Самолет не ходи утре, ходи samedi^[2]. Но може би няма място за вас. Биет?

— Ами с кола и шофьор?

— Не. Сега Тет. Никой шофьор не отива Ханой. Lundi^[3] шофьор отива Ханой. Иска шофьор?

— Може би. Добре, благодаря за урока по история. Виетнамците са много смели.

Той се подсмихна, после посочи гърдите си.

— Онг умира тук. Разбираш? Grand-pere^[4].

— Разбирам.

Оставихме екскурзовода и закрачихме обратно към града по черния път. Минахме покрай един разбит танк и няколко френски бункера, обрасли с буренаци.

— Тук е някак по-тихо и по-достойно от Света на Виетконг и Света на ДМЗ — отбелязах аз.

— Северът е по-трезв и не е толкова комерсиализиран — отвърна Сюзан. — Освен това тук са си имали работа с французи, които са малко по-достойни и сериозни от някои наши сънародници в Света на Виетконг или „Апокалипсис сега“.

— Аз съм канадец.

— Почти не разбирах виетнамския на екскурзовода — осведоми ме тя. — Тук говорят друг диалект.

Обзе ме подозрението, че госпожа Уебър ме подготвя за някаква измама, ако се стигне до разговор с моя главен свидетел.

— Литературният език е същият — възразих аз. — Нали така?

Тя се поколеба.

— Почти.

— Добре. Вземи си химикалка.

Продължихме нататък.

— Какъв е планът сега? — попита Сюзан.

— Нашата обща свръзка в Хюе господин Ан ме посъветва да отида на пазара и да поговоря с планинците. Не ти ли каза?

— Каза ми.

— Та такъв е планът.

— Безпокоиш ли се какво може да се е случило с господин Ан?

— Да.

— Смяташ ли, че ще се пречупи, ако го разпитат?

— Всички се пречупват.

Тя не отговори.

Завихме по една улица в края на града. Имаше достатъчно туристи и не биехме на очи. Бяха предимно хора на средна или преклонна възраст, младежи нямаше. Отляво видях автогарата — стара сграда с два невероятно очукани автобуса отпред.

Сюзан забеляза, че гледам натам.

— Защо попита екскурзовода за транспорт до Ханой?

— Възможно е да реша да заведа свидетеля там. Не мога да взема мотора, освен ако ти не останеш тук.

— Вече трябва да ми кажеш името на селото, което търсим.

Ако й вярвах, това беше единственото нещо, което не знаеше и ако й го кажех, тя повече нямаше да има нужда от мен. Обаче моментът бе настъпил.

— Бан Хин. Намира се на трийсетина километра на север от тук. Ако нещо се случи с мен, продължи сама.

Тя не отговори.

Стигнахме до пазара, който представляваше частично павиран покрит участък.

Докато го обикаляхме, забелязах, че никой не рекламира шумно стоката си. Казах го на Сюзан и тя отвърна:

— Търговците на Север не са агресивни и нахални. Като бизнес дама, за мен северновиетнамците са безнадеждни.

— Можеш да свалиш прикритието си, госпожо Уебър.

— Трябва да се упражнявам за следващия мъж, с когото го прилагам.

Огледах се и забелязах, че се продават много морски свинчета, наред с невестулки, червени катерици и друг вкусен дивеч.

— Е, каква е версията ни? — попитах Сюзан. — Имаме роднини в Бан Хин, така ли? Или приятел, с когото си пишем от деца? Може би търсим място, където да се заселим, след като се пенсионираме?

— Остави на мен.

Цял сектор от пазара бе зает от планинци и тръгнахме натам.

— Ще се чакаме на алея номер осем, хартиени стоки и електрически крушки — каза Сюзан.

Погледнах да видя дали алеите наистина са номерирани, и тя ми се изсмя.

— Иди да потърсиш сергиите за чай. Ще се чакаме там.

Продължих през пазара, после хвърлих поглед през рамо и видях, че Сюзан е седнала по турски на едно одеяло, приказва си с няколко планинки, разглежда разни стоки и пуши цигара. Продавачките пушеха нещо с лули. Може да бяха друсани и затова да не бяха толкова нахални.

Намерих покритата сергия, където в плетени кошници по земята се предлагаха чаени листа. Търговците бяха предимно планинци от едно и също племе и запарваха чай. За двеста донга, около два цента, получих чаша от горещата течност и я изпих. Беше отвратителна, обаче бе гореща, а аз умирах от студ.

Това място ми се струваше странно и бях сигурен, че почти всички чужденци са с организирани групи. Само идиот можеше да дойде сам.

В сектора за чай се появиха четирима войници с калашници и ме измериха с погледи, после си поръчаха чай.

Застанаха на няма и три метра от мен, пиеха чай, пушеха и тихо си приказваха. Единият постоянно ме зяпаше. За какво ми беше тая гадост?

Нямаше толкова да се безпокоя, ако не бе затъкнатият в колана ми колт. Когато носиш патлак, а е забранено, гадното оръжие сякаш расте под дрехите ти и във въображението ти става голямо колкото топ.

Четиримата войници си изпиха чая преди мен и си тръгнаха. Останах на мястото си, заслушан в туптенето на сърцето си. Сюзан се приближи и остави на земята голям найлонов плик, пълен с шарени дрехи. Поръча си чай, отпи глътка и каза:

— Чудесен е.

— Какво свърши?

— Доста работа. Бан Хин е на трийсетина километра на север от тук.

— Това ми е известно. Как ще стигнем до там?

— Всички тези планинци са от племената тай и хмонг, живеят по северните хълмове и идват в Диен Биен Фу с жените си — с коне, с автобуса, който пътува веднъж дневно, а богатите имат мотори.

— Но как ще стигнем до Бан Хин ние?

— Не бързай. Открих една жена, която живее близо до Бан Хин.

— Добре. Начерта ли ти карта?

— Не. Но ме упъти. Проблемът е, че нейното племе използва много пътеки и преки пътища и маршрутът не ми стана много ясен. Пък и не разбирах половината от онова, което ми говореше.

— Върни се и я накарай да ти напише маршрута.

— Те са неграмотни, Пол.

— Тогава я накарай да ти нахвърля карта.

— Те нямат идея за карта. Картата е абстракция.

— За теб и може би за нея. Обаче не и за мен.

— Успокой се. Мисля, че ще се ориентирам.

Замислих се. Господин Ан категорично ме бе предупредил да не се обръщам към етнически вьетнамци, защото ако заподозрат нещо, веднага ще изтичат при ченгетата. Можех да се доверя на планинците. Само че господин Ан беше забравил да спомене, че говорят на друг диалект, че се движат по пътеки, вместо по пътища, че са неграмотни и никога през живота си не са виждали карта. Дребни проблеми, ала Сюзан смяташе, че ще се ориентира.

— Ти как ѝ обясни защо искаш да отидеш в Бан Хин? — попитах я.

— Казах ѝ, че съм чувала за красивите накити, които правят там.

Изпръхтах, обаче не ме бива много в подигравките и Сюзан не го забеляза.

— Жената спомена, че Бан Хин било вьетнамско село, а не планинско, както навярно сме знаели, че вьетнамците правели грозни накити и че отгоре на всичко никога не била чувала в Бан Хин да правят накити.

Допи чая си, после обиколи другите сергии и купи бутилирана вода, оризови сладки и банани. Аз се оглеждах за сергия с мексиканска храна.

Тръгнахме си от пазара с покупките и се запътихме към мотела само на стотина метра по черния път. Отидохме в стая 7, събрахме багажа и избутах беembeeto навън.

Освободихме стаята преждевременно и си получихме паспортите и визите. Надявах се още да не са ги пратили по факса в министерството на държавната сигурност, обаче няха намерение да попитам.

— Къде отива сега? — попита ме служителят на рецепцията.

— В Париж — заявих аз.

— В Ханой — каза Сюзан.

— О, голям вода, шосе номер шест. Отива само в Сон Ла. Чака в Сон Ла. Два дни. Може три.

— Благодаря за прогнозата, мой човек — отвърнах аз. — До следващия сезон.

Излязохме навън.

— Да разбирам ли, че шосе номер шест е затворено поради наводнения и кални свлачища? — попитах Сюзан.

— Така изглежда. Господин Ан ме предупреди, че това се случва често, но обикновено разчиствали пътищата с булдозери за ден-два.

— Какво му е на това място, по дяволите?

— Не го приемай лично.

— Добре, как ще стигнем до Ханой, ако шосе номер шест е затворено?

— Има друг път покрай Червената река. Директно за Ханой.

— Ами ако сме трима?

— Покрай Червената река има влак, който пътува от Ханой до Лао Кай на китайската граница, на двеста километра северно от тук.

— А как ще стигнем до Лао Кай с Тран Ван Вин?

— Може би с рейс. Ще мислим за това, след като открием Бан Хин и видим колко души ще пътуваме за Лао Кай. Освен това влаковете тръгват утре сутрин. Разстоянието от Лао Кай до Ханой е около четиристотин и петдесет километра, така че би трябвало да стигнем за десетина-дванайсет часа. — Тя ме погледна. — В случай че не съм с теб, знаеш пътя.

Кимнах.

— Ако изчерпиш всички други възможности, спри камион за Ханой. Единствените въпроси, които задават шофьорите, са дали имаш десетачка и искаш ли да си купиш опиум.

— Господин Ан ли ти каза всичко това?

— Да, но можехме да го прочетем и в пътеводителя, ако не го беше дал на господин Ан. Когато даваш на някого предмет, изпълняващ ролята на парола, той не бива да е нещо полезно. Използвай пакетче фъстъци например. Да не си проспал тази лекция?

— Аз съм пенсионер. Защо не взе пътеводителя, когато си се срещнала с него?

— Не знаех, че си му го дал. Амазьор с амазьор — прибави Сюзан.

— А ти?

— Аз съм специалистка по инвестиции.

— Да бе.

Качихме се на мотора и излязохме на пътя. Поех на юг, в случай че ни наблюдават, и след няколко минути напуснахме Диен Биен Фу. Отбих до хълмчето с танка. Табелата ме информира, че се намираме при крепостта Доминик. Зачудих се какво се е случило с всички любовници на генерала и дали някоя от тях по-късно е дошла тук, за да види мястото, носещо нейното име.

Сложихме си кожените ушанки и очилата. Сюзан извади два тъмносини шала и ми подаде единия с думите:

— Племето хмонг.

— Известно ми е.

Сюзан се засмя.

— Какъв си идиот.

Увихме шалове на шиите си.

— За съжаление тукашните планинци не са много наясно с методите за боядисване и после ще имаш синя боя по лицето — предупреди ме тя и ми показа ръцете си, по които наистина имаше синя боя. Никой във Вашингтон нямаше да повярва на това.

Няколко минути разглеждах картата, после я попитах:

— Къде е Бан Хин?

Сюзан посочи с показалец.

— Някъде тук в долината на река На. Селото не е обозначено, обаче мога да го намеря.

Спогледахме се.

— Всичко ще е наред.

Потеглихме.

Открих пътека през оризищата и след няколко минути излязохме на пътя, който минаваше покрай командния бункер на генерал дьо Кастри. Зачудих се какво се е случило и с него, дали пак е видял любовниците си. Ако аз бях имал седем любовници, може би щях да предпочета да остана във военнопленническия лагер.

Прекосихме зеленчуковите градини, подминахме ръждивите танкове и оръдия и продължихме на север към хълмовете и планината, откъдето предишната вечер бяхме дошли, макар и по друг път, на запад от онзи, по който бяхме стигнали в Диен Биен Фу.

Погледнах си часовника и видях, че още няма обяд. Пътят беше черен, ала сух, силно утъпкан и равен между коловозите, така че без усилие се движех с трийсет километра. Ако не се изгубехме, след около час щях да питам някого в Бан Хин дали познава човек на име Тран Ван Вин. Нямах ни най-малка представа как ще свърши този ден.

Според картата пътувахме по шосе 12 през долината на На, която на повечето места не бе широка и петстотин метра. Реката беше малка, обаче имаше бързо течение и пътят всъщност представляваше насип покрай брега ѝ.

Постепенно хълмовете станаха по-високи. Когато долината се разширяваше, от двете страни на шосето се появяваха оризища и колиби. Хората, които виждахме, изглежда, бяха етнически вьетнамци в традиционни черни копринени носии и с конични сламени шапки. Работеха на оризищата също като в крайбрежните равнини, но бяха много далеч от своите предци.

Тук върховете бяха над две хиляди метра и духаше постоянен вятър от север. Със Сюзан трябваше да се наведем напред, иначе щеше да ни отнесе от мотора.

По еднолентовия път нямаше никакво движение. Спомних си, че е последният ден на Тет и хората си стоят вкъщи, включително, надявах се, Тран Ван Вин. Вьетнамците, които бяха пътували, за да се върнат в родния си дом, щяха да си заминат едва на другия или на последващия ден. Хрумна ми, разбира се, че родният дом на Тран Ван Вин може да е на крайбрежието и да е отишъл там. В такъв случай щях да го хвана, когато се върнеше в Бан Хин, макар че не разполагах с много време. Наистина исках в неделя да съм в Банкок или където и да било другаде, освен във Виетнам. Обаче знаех, че ще остана, докато не си поговоря с господин Вин.

По хълмовете забелязах планински къщи, издигнати на разчистени от гората склонове, и си помислих, че на едно и също място, само че вертикално една спрямо друга, съжителстват две съвсем различни цивилизации.

Около час след като бяхме потеглили видях, че сме изминали трийсет километра.

— В правилната посока ли се движим?

— Бан Хин е отдясно на пътя.

— Нима? Струваше ми се доста по-сложно.

— Понякога ти се иска да ме изоставиш, затова трябва да ти изглеждам незаменима.

Оставих това интересно изявление без отговор и я попитах:

— Виждаш ли оная колиба? Иди да попиташ за Бан Хин.

— Ще разговаряме само с планинци. Не сме били толкова много път, че да се прецакаме в последния момент.

Бавно продължихме на север по шосе 12. След десетина минути видяхме насреща да се приближават трима млади планинци на коне. Спрях мотора и угасих двигателя.

Забелязах, че конете не са оседлани и че на гърбовете им са завързани чували.

Двамата си свалихме шаловете, ушанките и очилата. Сюзан слезе и се запъти към конниците. Поздрави ги с жест и те спряха.

Тя им заговори и те закимаха и почти едновременно посочиха пътя зад тях. До тук добре.

Сюзан, изглежда, им благодареше и тъкмо се канеше да се обърне, когато единият младеж бръкна в чувала си, извади нещо и й го даде. Тя му махна с ръка и се върна при мен.

Тримата я настигнаха и отново я заговориха. Явно я бяха харесали. Стигнаха до мен, отдадоха ми нещо като военен поздрав и продължиха на юг.

— Бяха много любезни — каза Сюзан. — Подариха ми тази кожа. — Показа ми шейсетинасантиметрова животинска кожа с черна козина. — За съжаление не е обработена и вони.

— Важен е жестът — отвърнах аз.

— Разкарай я.

— Засега ще я задържа.

— Къде е Бан Хин?

— Пред нас.

— На какво разстояние?

— Ами... те очевидно не измерват пътя с време или разстояние, а с особеностите на релефа. Така че търсим голямата долина след две

селца.

— Добре. Качвай се.

Сюзан седна зад мен. Запалих двигателя и продължихме без планинските си аксесоари.

След пет минути минахме през няколко колиби. Първото село. След още пет бяхме във второто.

Пет-шест минути по-късно наближихме по-голямо селище, разположено отдясно на пътя. Преди да влезем в селото на известно разстояние от шосето видяхме четири тухлени сгради: едната бе скромна пагода, втората — болница, а третата — училище. На четвъртата се вееше червено знаме с жълта звезда и пред нея беше паркиран тъмнозелен военен джип. Знаех си, че е прекалено лесно. Спрях мотора.

— Това е Бан Хин — каза Сюзан.

— А онова там е военен джип.

— Виждам. Какво ще правим?

— Не съм бил толкова път, за да се върна.

— И аз.

Бързо профучах покрай военния пост, завих към пагодата и заобиколих отзад, където не можеха да ме видят от пътя и надявах се, от военната сграда.

Угасих двигателя и слязохме.

— Добре, какво да кажа, ако Тран Ван Вин е жив и си е вкъщи?
— попита Сюзан.

— Ние сме канадски военни историци и знаем малко френски. Ще питаме за ветерани от офанзивата „Тет“, после ще преминем на битката при Куанг Три. Импровизирай. Бива те да баламосваш хората.

Извадихме раниците и фотоапаратите си и Сюзан заобиколи към входа на пагодата.

Последвах я през отворената врата. Вътре нямаше никого. В керамични вази бяха поставени цъфнали клонки, а в отсрещния край на малката сграда без прозорци имаше малък олтар, на който горяха ароматични пръчици.

Сюзан отиде до олтара взе нова пръчица, запали я и хвърли няколко донга в останената за тази цел паничка.

После се върна при мен до вратата.

— Днес е последният ден на Тет, четвъртият ден от годината на вола. Най-после стигнахме в Бан Хин. Да идем да потърсим Тран Ван Вин и след това да си вървим у дома.

[1] Не зная френски (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Събота (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Понеделник (фр.). — Б.пр. ↑

[4] Дядо (фр.). — Б.пр. ↑

43.

Бан Хин не приличаше на тропическите и субтропическите села в крайбрежните равнини. Тук например нямаше палми, обаче растяха много борове и огромни широколистни дървета, както и гъсти храсталаци див рододендрон, който в този хладен февруарски следобед започваше да цъфти.

Селото беше разположено между стръмните планински склонове на изток, оризищата на север и юг и еднолентовия път, по който бяхме пристигнали.

Колибите бяха от грубо сковани чамови дъски с покриви от бамбукови листа. Около всички имаше зеленчукови градини, в някои от които забелязах входи на бомбоубежища, останали от времето на американските бомбардировки.

Не бях предполагал, че толкова далечна долина може да е била бомбардирана, ала си спомних, че в писмото до брат си Ли Тран Ван Вин цитираше братовчед си Лием, който описвал камиони, натоварени с ранени войници, и нови войски, придвижващи се на юг. Сега можех да си го представя, този затънт път, който започваше от китайската граница — от там произхождаше голяма част от вьетнамското снаряжение — и се виеше към границата с Лаос, началото на Пътеката на Хо Ши Мин. Имах предчувствието, че тук всички над трийсетгодишна възраст си спомнят военновъздушните сили на Съединените щати.

В селото гъмжеше от дечурлига и възрастни и изглежда, че в този последен ден на Тет повечето жители на Бан Хин са си вкъщи.

Всъщност всички ни зяпаха, както хората в някое провинциално американско градче сигурно щяха да зяпат двама източноазиатци, обикалящи улиците в черни копринени носии с конични сламени шапки.

Стигнахме до центъра на селото, който представляваше площадче от червена пръст, не по-голямо от тенискорт, заобиколено от няколко къщи и открит павилион с малък пазар. Имаше няколко маси

като за пикник, на които седяха хора, приказваха, пиеха и ядяха. Всички прекъснаха разговорите си и се обърнаха да ни погледнат.

Винаги съм знаел, че ако стигнем до тук, най-големият ни проблем ще е в самото село. Военната сграда на пътя го задълбочаваше още повече.

В средата на площада имаше проста бетонна плоча, дълга около три метра и висока два, поставена върху друга бетонна плоча, излята на земята. Вертикалната беше боядисана в бяло и отгоре ѝ имаше червени букви. До нея бяха поставени цъфнали клонки и в керамични панички горяха ароматични пръчици. Приблжихме се до паметника и спряхме пред него.

Червените букви всъщност се оказаха имена. Над тях имаше по-едър надпис и Сюзан го преведе:

— „В чест на мъжете и жените, които загинаха за обединението на родината в Американската война, 1954-1975 г.“ Това са имената на изчезналите и са много, включително Тран Куан Ли. — Тя посочи.

Видях името на Тран Куан Ли, видях и че от неговото семейство са изчезнали много хора.

Двамата прочетохме имената, обаче не открихме Тран Ван Вин. До тук добре.

— Трябва да има имена и от другата страна — казах аз.

Заобиколихме паметника, който отвсякъде бе покрит с червени букви, очевидно наскоро освежени.

Тълпа от стотина души постепенно се приближаваше към нас. Някои от по-възрастните мъже и жени бяха с ампутирани крайници.

Погледнах имената на убитите, които бяха подредени хронологично, като на Стената във Вашингтон. Нямахме представа кога Тран Ван Вин може да е загинал в бой, освен че не е преди февруари 1968-а, затова започнах от там, а Сюзан започна от края, април 1975-та.

Докато четях имената, затаих дъх.

— Още не го виждам... — промълви Сюзан.

— Аз също. — Обаче не исках да видя името му и можеше подсъзнателно да съм го пропуснал, макар че всеки път щом зърнех „Тран“, сърцето ми се разтуптяваше.

Навалицата вече бе точно зад нас. Чувствах се малко странно да стоя пред паметника на десетките загинали и изчезнали от това село,

всички убити от мои сънародници и може би дори от мен. От друга страна, аз си имах моя стена. Отгоре на всичко бях канадец.

Със Сюзан продължихме да четем имената и след малко тя ми прошепна:

— Много от имената са на жени и деца и пише, че били убити на родния фронт, което сигурно означава, че са загинали по време на бомбардировки.

Не отговорих.

Срещнахме се по средата на списъка.

— Няма го — казах аз.

— И тук го няма. Но дали още е жив?

— Басирам се, че всеки от тълпата зад нас може да отговори на този въпрос.

Докато се взирах в простата бетонна плоча с написани на ръка имена, не можех да не си помисля за полираната гранитна стена във Вашингтон. В крайна сметка между тези два паметника нямаше никаква разлика.

— Канадци — казах на Сюзан. — Готова ли си?

— Oui.

Обърнахме се и погледнахме тълпата. В провинцията на Южен Виетнам бяхме събуждали мимолетно любопитство. Тук събуждахме огромен интерес и ако откриеха, че сме американци, можеха да проявят враждебност. Не бях в състояние да прочета нищо по лицата пред нас, обаче не приличаха на комитет по посрещането.

— Bonjour — поздравих ги аз.

Разнесе се мърморене, ала без усмивки. Помислих си, че поради непосредствената близост на Диен Биен Фу може да изпитват враждебност и към французите. „Онг умира тук... Grand-pere.“

— Nous sommes canadiens^[1] — казах аз.

Стори ми се, че тълпата се поотпусна, обаче може просто така да ми се искаше.

Сюзан също поздрави, прибави, че идваме от Диен Биен Фу, и попита дали може да снимаме Le Monument^[2].

Изглежда, никой не възрази, затова тя снима имената на мъртвите.

Накрая се приближи господин на средна възраст с черен вълнен панталон и оранжев пуловер. Каза ми нещо на френски, обаче не успях

да чатна нищо, а с моите познания по езика едва ли и той щеше да ме разбере.

Сюзан с леко запъване му отговори и той се обърна към нея.

Неговият френски бе малко по-добър от нейния, затова тя използваше и отделни виетнамски думи, които само сепнаха зяпачите и ги накараха да се приближат още повече.

Скоро щяха да се появят и войници и след като погледнеха паспортите ни, щяха да установят, че не сме канадци.

Започвах да се чувствам не толкова като Джеймс Бонд, колкото като Индиана Джоунс във филм, озаглавен „Селото на обречените“.

Сюзан баламосваше виетнамеца за l'histoire de la guerre americaine^[3] и той като че ли почти й вярваше.

Накрая тя му каза нещо на по-нормален виетнамски и чух да произнася името Тран Ван Вин.

Когато попитах за някого по име в затънтено градче във Виетнам, Канзас и изобщо където и да е по света, представлението свършва.

Последва дълго мълчание, след което мъжът погледна и двамата ни и аз затаих дъх. Накрая той кимна и отвърна:

— Oui. И survivre.^[4]

Сюзан ми кимна и се усмихна. После се обърна към виетнамеца и продължи на родния му език, тук-там изпъстрен с френски думи — той бавно й отговаряше, с много френски изрази. Като че ли щеше да ни се размине.

Накрая мъжът изрече вълшебната думичка „Allons“^[5].

И ние го последвахме през навалищата, която се раздели, за да ни пропусне.

Прекосихме покрития пазар и виетнамецът спря пред табло за съобщения, покрито с прозрачна пластмаса, и посочи две избелели черно-бели снимки на американци в униформи на пилоти с вдигнати ръце, обкръжени от селяни в традиционни носии със стари пушки. Имаше още малко място, колкото за снимка на нас със Сюзан в същата поза.

— Les pilotes americains — каза виетнамецът.

Погледнах Сюзан и очите ни се срещнаха.

Продължихме по тясна пътека между дърветата и колибите към високата планина в края на долината, където имаше група ниски

хълмчета. Скоро видях, че са надгробни могили. Зад тях имаше малки дъсчени къщи.

Мъжът ни поведе по лъкатушна пътека към къща от дялани чамови греди с покрив от бамбукови листа.

Стигнахме до отворената врата, той ни, даде знак да почакаме и влезе вътре.

След няколко секунди отново се появи и ни махна да влезем. На прага ни каза нещо на френски за chez^[6] Тран.

Озовахме се в помещение с под от трамбована червена глина. През стъклените прозорци проникваше слаба сивкава светлина и усетих мирис на горящи въглища.

Когато очите ми се приспособиха, забелязах покрай стените сгънати хамаци с одеяла и няколко бамбукови кошници и ракли на пода. На черна черга в средата на стаята бе поставена ниска маса.

В отсрещния ъгъл имаше нажежена до червено готварска пещ от глина. От дясната ѝ страна видях прост олтар, на който горяха ароматични пръчици и бяха поставени снимки. На стената вдясно от олтара висеше голям плакат на Хо Ши Мин, а до него — виетнамското знаме и няколко поставени в рамки грамоти или награди. Нямаше никого.

— Това бил домът на Тран Ван Вин и трябвало да го почакаме тук — каза Сюзан.

Не обичам да ме затварят между стени, само че вече беше късно да се тревожа за това. По един или друг начин бяхме стигнали до края на нашето пътуване.

— Той каза ли къде е барчето? — попитах аз.

— Не. Но каза, че мога да пуша. — Сюзан се приближи до пещта, свали раницата си, седна на чергата пред огъня и запали цигара.

Смъкнах раницата си и я оставих до нейната. Видях, че при отсрещната стена покривът е висок едва метър и осемдесет, отидох там и извадих пистолета изпод коженото си яке. Бях усвоил едно-две неща от Виетконг и пъхнах колта и двата резервни пълнителя между два реда преплетени бамбукови листа.

— Умно — каза Сюзан. — Ако се появят войниците, можем да обясним присъствието си тук, но не и оръжието.

Оставих без отговор това прекалено оптимистично изявление.

— Какво ти разказа оня човек? — попитах я.

— Господин Кием е селският учител. Както предложи ти, аз му казах, че сме канадски военни историци, че идваме от Диен Биен Фу и се занимаваме с американската война. Казах му също, че там са ни пратили да видим военния паметник на площада в Бан Хин. Това последното го съчиних сама.

— Бива те в това.

— Обясних му, че сме чули за многото ветерани от американската война, които живеят в долината на На, и че особено ни интересуват ветераните от офанзивата „Тет“ през шейсет и осма, и поспециално битката за град Куанг Три. — Тя дръпна от цигарата и продължи: — Но господин Кием не спомена имена, освен своето собствено. Бил участвал в боевете за Хюе. Накрая се ядосах и просто му казах, че в Диен Биен Фу са ни посочили Тран Ван Вин като храбър войник, ранен в Куанг Три. — Сюзан ме погледна. — Не исках да висим повече на площада, затова рискувах.

— Господин Кием повярва ли ти?

— Възможно е. Колебаеше се между недоверието и гордостта, че в Диен Биен Фу са похвалили Бан Хин. Господин Кием също е от рода Тран и е роднина на Вин.

— На оня паметник имаше много загинали и изчезнали от този род. Добре, че сме канадци.

Сюзан се опита да се усмихне.

— Надявам се, че ни е повярвал.

— Не се държеше враждебно, така че сигурно ни е повярвал. За следващата операция във Виетнам ще сме швейцарци.

Тя запали нова цигара.

— Нали ще ми пратиш картичка?

— Добре се справи. Гордея се с теб и ако господин Кием е отишъл да повика войниците, ти не си виновна.

— Благодаря ти.

— Тран Ван Вин тук ли живее, или е на гости за Тет?

— Господин Кием каза, че Тран Ван Вин винаги бил живял в Бан Хин.

— Къде е сега?

— Отишъл да види роднините си.

— Значи би трябвало да е в добро настроение. Кога се очаква да се прибере?

— Когато пристигне рейсът от Диен Биен Фу.

Погледнах плаката на чичо Хо.

— Смяташ ли, че това е инсценировка?

— Ти как мислиш?

— Мисля, че вие канадците имате досадния навик да отговаряте на въпроса с въпрос.

Сюзан принудено се усмихна и дръпна от цигарата си.

Отидох при семейния олтар и разгледах снимките на слабата светлина. Забелязах, че всички мъже и жени са млади, между двайсет и двайсет и пет годишни и казах:

— Тук май никой не остарява.

— Виетнамците използват снимки от младостта на покойните, без значение на каква възраст са умрели.

— Нима? Значи ако трябваше да умра днес и бях будист, щяха да използват някоя от снимките, които ми направи напоследък, така ли?

Сюзан се усмихна.

— Струва ми се, че щяха да се обърнат към майка ти за малко по-стара снимка. Семейният олтар е по-скоро свързан с култа към предците, отколкото с будизма — прибави тя. — Малко е объркано. Виетнамците, които не са католици, се смятат за будисти, но също изповядват първобитен култ към предците. Освен това са конфуцианци и таоисти. Наричат го „там гиао“ — „тройната религия“.

— Аз преброих четири.

— Казах ти, объркано е. Ти си католик. Не мисли за това.

Погледнах малките снимки и забелязах, че мнозина от младите мъже са с униформи. Някой от тях трябваше да е Тран Куан Ли, който не беше официално обявен за загинал, обаче, след като близо трийсет години не се бе появил за празниците, можеше да се смята за мъртъв.

Все още имахме възможност да се осъзнаем.

— Ако побързаме — казах на Сюзан, — за около пет минути ще сме на беembeeto.

Тя отговори, без да се поколебае:

— Не зная кой ще влезе през тази врата, но и на двама ни е известно, че ще го чакаме тук.

Кимнах.

— Как ще водиш разговора ни с Тран Ван Вин? — попита ме Сюзан.

— Първо на първо, това е мой разговор. Ще съм откровен. Така постъпвам със свидетелите в Щатите. Баламосваш заподозрените, обаче си откровен със свидетелите.

— И ще му съобщиш, че сме американци, пратени от нашето правителство, така ли?

— Е, не чак толкова откровен. Ние сме американци, само че ни праща семейството на убития, за да търсим справедливост.

— Не знаем името на убития.

— Тран Ван Вин го знае. Той е взел портфейла му. Остави на мен говоренето и мисленето, Сюзан. Ти поemi превода. Биет?

Очите ни се срещнаха и тя кимна. Зачакахме.

Погледнах я. Бяхме изминали дълъг път, ала иначе този миг на истина, който досега беше абстрактен, изведнъж ставаше реален и непосредствен. Тран Ван Вин бе жив и ако изобщо ни кажеше нещо, щеше да породи цял куп нови проблеми.

Сюзан се изправи и ме прегърна.

— Измамих те и пак може да извърша неща, които да не ти харесат, но каквото и да се случи, знай, че те обичам.

Преди да успея да отговоря, чух зад себе си шум и двамата едновременно се обърнахме към вратата. На прага видяхме тъмния силует на мъж, който, надявах се, беше Тран Ван Вин.

[1] Ние сме канадци (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Паметника (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Историята на американската война (фр.). — Б.пр. ↑

[4] Да. Жив е (фр.). — Б.пр. ↑

[5] Елате (фр.). — Б.пр. ↑

[6] При (фр.). — Б.пр. ↑

44.

Сюзан отиде при мъжа на прага, поклони се и каза нещо на виетнамски.

Той също се поклони и отговори, после се обърна към мен. Погледите ни се срещнаха. Не се съмнявах, че това е Тран Ван Вин.

Изглеждаше шейсетинагодишен, обаче може да бе по-млад. Беше слаб и по-висок от повечето виетнамци. Все още гъстата му коса бе гарвановочерна и късо подстригана. Носеше широк панталон и черно ватирано яке, сандали и чорапи.

— Пол, това е господин Вин — представи го Сюзан.

Приближих се към него и протегнах ръка. Той се поколеба, после я стисна.

— Аз съм Пол Бренър, американец, и идвам отдалеч, за да се срещна с вас.

Докато Сюзан превеждаше, виетнамецът се взираше в мен.

— Казахме на вашите сънародници, че сме канадци, защото смятахме, че във вашето село може да изпитват неприязън към американците.

Сюзан отново му преведе думите ми. Господин Вин продължаваше втренчено да ме наблюдава.

Вгледах се в очите му. Последният американец, когото бе виждал, сигурно беше искал да го убие и обратно, ала не забелязах в изражението му враждебност. Всъщност лицето му бе абсолютно безизразно.

Извадих паспорта от джоба си и му го подадох, разтворен на първата страница.

Той го взе и го погледна, затвори го и ми го върна. После каза нещо.

— Какво искате? — преведе Сюзан.

— Първо, имам тежкото задължение да ви съобщя, че брат ви Ли е загинал в сраженията в долината А Шау през май хиляда деветстотин шейсет и осма. Трупът му бил открит от американски войник, който взел личните му вещи. Те доказват, че наистина е бил Тран Куан Ли.

Господин Вин чу „А Шау“ и името на брат си, което сигурно му подсказа, че няма да получи добра вест.

Сюзан преведе и той безизразно я изслуша. Продължаваше да ме наблюдава, после отиде при семейния олтар, вдигна една от снимките и дълго я гледа. Остави я на мястото ѝ, обърна се и ми каза нещо.

Сюзан направо му отговори и ми обясни:

— Пита дали ти си убил брат му. Отговорих му, че не си.

— Кажи му, че съм служил в Първа въздушнопреносима пехотна дивизия, че през май шейсет и осма съм участвал в сраженията в долината на А Шау и че е възможно аз да съм убил брат му, но не аз съм открил трупа му.

Тя се поколеба.

— Убеден ли си, че искаш...

— Просто му кажи.

Сюзан се подчини и той ме погледна, после кимна.

— Кажи му, че по времето, когато той се е възстановявал от раните си в будистката гимназия, аз съм бил извън Куанг Три и е трябвало да убивам северновиетнамските войници, опитващи се да избягат от града.

Тя преведе и господин Вин, изглежда, се изненада, че зная за преживяванията му през войната. Отново се спогледахме и пак не забелязах враждебност. Не се съмнявах, че си мисли: „И този нещастник е бил там“.

— Радвам се, че не съм ви убил, радвам се, че и вие не сте ме убили — казах му аз.

На устните му плъзна лека усмивка, ала виетнамецът не отговори.

Стигахме донякъде, обаче още не знаех докъде.

— Честно казано, господин Вин, много съм изненадан, че сте останали жив след още седем години война.

Сюзан му преведе и Тран Ван Вин зарея поглед в празното пространство, и кимна сам на себе си, като че ли той също е изненадан. Стори ми се, че горната му устна потреперва, но може да съм си го въобразил. Виетнамецът беше истински стоик, стар военен навик, който отчасти бе в наша полза.

— Как сме с твоя превод? — попитах Сюзан.

— През войната той доста време е бил на юг и разбира южния ми акцент — отвърна тя. — И аз схващам повечето от неговите думи.

— Добре. Обичаме верните и точни преводи.

Сюзан не отговори.

Не казах нищо повече на господин Вин и го оставих да помисли дали иска той да ми каже нещо. Накрая виецът заговори и Сюзан преведе:

— Господин Вин казва, че е служил в Триста и четвърта пехотна дивизия на Виетнамската народна армия.

Той продължи.

— През август шейсет и пета бил на юг и се сражавал в провинция Куанг Три. Казва, че трябвало да знаеш къде е била неговата дивизия по време на офанзивата „Тет“ през зимата на шейсет и осма.

Знаех, разбира се. Когато през януари 1968-а ме пратиха в Куанг Три, 304-та бе нашият главен противник. Този човек вече бе прекарал там две години и половина, без да му се вижда края и без да го пускат в отпуски.

Господин Вин продължаваше да говори.

— През юни шейсет и осма върнали дивизията на север... в нея били останали малко хора... попълнили я с нови войници и през март седемдесет и първа пак я пратили в Куанг Три, после участвали в пролетната офанзива през седемдесет и втора... Великденската офанзива... неговата дивизия превзела провинцията и град Куанг Три... понесла тежки загуби от американските бомбардировки и се оттеглила на север за попълнение. Пита дали си бил тук по време на пролетната офанзива.

— И аз се завърнах в родината през шейсет и осма, през ноември, после пак дойдох във Виетнам през януари седемдесет и втора и по време на пролетната офанзива служих в Биен Хоа — отвърнах аз.

Сюзан му преведе и той кимна, после ме погледна. Съмнявах се, че е разговарял с американски ветеран, и очевидно беше любопитен, ала поради ненадейното ми пристигане се колебаеше — не бе имал две седмици да се подготви за срещата като мен.

Господин Вин отново заговори и Сюзан преведе:

— Казва, че през седемдесет и трета се върнал на фронта, след това през седемдесет и пета участвал в последната пролетна офанзива и Триста и четвърта дивизия превзела Хюе, после с пленени танкове продължила на юг по магистрала номер едно. На дваисет и девети април влязъл в Сайгон и на другия ден присъствал на капитулацията в президентския дворец.

А аз си мислех, че имам страхотни спомени от войната. Този човек я бе видял цялата, от начало до край, десет години кланета. Ако моята година ми се беше сторила като десет, неговите десет трябва да му се бяха сторили като сто. И ето че сега бе тук, в родното си село, и продължаваше да живее, след като бяха отнели десет години от младостта му.

— Сигурно сте получили много медали и награди — казах му аз.

Сюзан преведе и както се бях надявал, той без колебание отиде при една от плетените ракли и я отвори. Искях да го накарам да свикне да отваря куфари с военни спомени.

Господин Вин извади парче черна коприна и го разгърна върху ниската маса. После приклепна и подреди, един до друг дванайсет медала с различна форма и големина, всички с различен на цвят емайл — убедителни доказателства за десетте години в ада.

Назова всеки медал и Сюзан преведе.

Не исках да се държа покровителствено, като му казвам, че съм впечатлен — струваше ми се човек, който усеща баламосването, затова само кимнах.

— Благодаря, че ми ги показахте.

Сюзан му преведе и двамата с нея се спогледахме. Тя кимна, като че ли искаше да каже: „Добре се справяш за безчувствен идиот“.

Господин Вин прибра медалите си в раклата, затвори я и се изправи.

Няколко секунди тримата просто стояхме един до друг. Виетнамецът знаеше, сигурен съм, че не съм изминал близо дваисет хиляди километра, за да видя наградите му.

Моментът беше настъпил, затова му казах:

— Тук съм, за да поговорим за онова, което сте видели, докато сте лежали ранен в Цитаделата на Куанг Три.

Той чу „Куанг Три“ и може би дори „Цитаделата“ и погледна Сюзан, която му преведе.

Господин Вин отново се обърна към мен, ала не отговори.

— Американският войник, който открил трупа на брат ви в долината А Шау, взел от дрехите му писмо, пратено му от вас, докато сте се възстановявали от раните си в будистката гимназия — продължих аз. — Спомняте ли си това писмо?

Още докато Сюзан му превеждаше, той кимна, разбрал откъде зная за военните му преживявания. За пръв път го излъгах:

— Тук съм от страна на семейството на лейтенанта, който е бил убит от капитана. — Което може и да не беше пълна лъжа. — Помолиха ме да проуча въпроса и да открия истината, за да възтържествува справедливостта. — Погледнах Сюзан: „Преведи го точно“.

Тя отвърна на погледа ми и преведе. Господин Вин не отговори.

Опитах се да се поставя на негово място. Неговото поколение бе избито пред очите му и той не беше нито впечатлен, нито трогнат от желанието на едно американско семейство да потърси справедливост в онова масово клане. Ханойските власти винаги се бяха отнасяли недоверчиво към американското правителство, което харчеше милиони долари, за да открие останките на неколцина изчезнали по време на сражение. Не зная дали причината се състоеше в културните различия, или се отнасяше до чиста практичност — Виетнам не разполагаше нито с времето, нито с парите да търси над триста хиляди изчезнали войници. Ние, от друга страна, маниакално издирвахме нашите две хиляди изчезнали.

Господин Вин мълчеше, аз също. Не бива да припираш тия хора, още повече че продължителното мълчание не ги правеше нервни като американците.

Накрая виетнамецът заговори и Сюзан преведе:

— Казва, че не иска да участва в никакво издирване, ако не получи нареждане от властите.

Дълбоко си поех дъх. Нямах намерение да обидя този стар войник, като му предложа пари, обаче му напомних:

— Американското семейство е научило за съдбата на брат ви Ли, за която ви разказах. Ще бъдете ли така любезен да ми разкажете за съдбата на техния син, за да мога да им я предам? — Замълчах за миг и прибавих: — Това е частен семеен въпрос и няма отношение към властите.

Сюзан преведе и отново последва мълчание, нарушавано от прашенето на въглищата в пещта и птичите песни навън. Господин Вин се обърна и отиде до вратата. Със Сюзан се спогледахме.

Виетнамецът излезе и чух, че разговаря с някого, после се върна и каза нещо на Сюзан.

Тя му се поклони и помислих, че ни молят да си вървим или да останем, докато дойдат войниците, обаче Сюзан ми обясни:

— Господин Вин помолил внук си да потърси една тяхна роднина, за да направи чай.

Защо се съмнявам в себе си? Бива ме в тия неща. Свидетелите ме харесват. Заподозрените се страхуват от мен. Пък и съм голям късметлия.

Господин Вин посочи ниската маса, после седна по турски пред горещата пещ и даде знак на Сюзан да се настани от лявата му страна, а на мен — срещу него.

Тя извади цигарите си и му предложи. Виетнамецът прие. Сюзан поднесе пакета и на мен и ми кимна. Взех си цигара. Тя запали трите и остави пластмасовата си запалка на масата. Пепелникът бе парче смачкана стомана от шрапнел.

Дръпнах от цигарата и я оставих в пепелника. Господин Вин, изглежда, хареса своята марлборо лайт.

— Може ли да ви разкажа как се случи да прочета вашето писмо до брат ви? — попитах аз.

Сюзан преведе и той кимна.

Разказах му за Виктор Орт и Американските ветерани от Виетнам, като наблегнах на хуманитарната програма на АВВ да помагат на ханойските власти в търсенето на техните изчезнали войници. Разказът обаче бе леко променен и ние с господин Орт се превърнахме в членове на Американските ветерани от Виетнам и аз случайно познавах едно семейство, чийто син, лейтенант от Първа въздушнопреносима, беше загинал в Куанг Три. Прозвуча ми добре.

После обясних, че семейството е убедено, че този лейтенант, за когото се споменава в писмото на господин Вин, може да е техният син. Поукрасих историята — нали съм бостънски ирландец и съм голям майстор в тия работи. Не споменах за Криминалния следствен отдел, нито за името на убития лейтенант, защото не го знаех. Знаеше го господин Вин.

Сюзан преведе и той внимателно я изслуша.

В стаята влезе жена на средна възраст и без да каже нито дума, отиде при печта, в която висеше чайник. Сложи три чаши на чергата, взе щипка чаени листа от една керамична кутия и пусна по малко във всяка чаша. После с един черпак напълни чашите с гореща вода, нареди ги върху плетен бамбуков поднос, придвижи се на колене до масата и се поклони.

Тая страна наистина ми харесваше. Погледнах Сюзан и ѝ намигнах. Тя ми се изплези.

Така или иначе, след изпълнението на чайната церемония жената си тръгна.

Отпихме по глътка чай.

Усмихнах се и казах.

— Отвратително е.

Сюзан преведе на господин Вин нещо друго и той се усмихна. Двамата запушиха и се заговориха.

— Господин Вин пита дали сме любовници — каза ми Сюзан. — Отговорих му, че отначало сме били приятели, когато си ме наел в Сайгон за преводачка, но после сме станали любовници.

Погледнах го. Виетнамецът леко се усмихваше и сигурно си мислеше: „Голяма работа си, старче“.

— Господин Вин е удивен от броя на американските ветерани, които се завръщат на юг — продължи Сюзан. — Научава за това от вестниците и в училището, където имало телевизор.

Кимнах и си казах, че Бан Хин не е напълно откъснат от света. Този факт можеше да се окаже важен, ако се оправдаеха подозренията ми за убиеца.

Сюзан и господин Вин продължиха да си бърбят. Знаех, че се налага, преди да преминем към деловата част, обаче започвах да губя търпение, да не споменавам за това, че се безпокоях кой може да е следващият посетител в къщата.

— Може ли да попитам дали тази жена беше ваша съпруга? — обърнах се аз направо към него.

Сюзан преведе и той кимна.

— Това ли е Май, за която споменавате в писмото си?

Сюзан се поколеба, после преведе.

Господин Вин остави чашата си, погледна право пред себе си и каза нещо, без да се обръща към никого.

— Май загинала при бомбардировка на Ханой през седемдесет и втора — преведе Сюзан. — Когато през седемдесет и първа той се върнал от фронта, двамата се оженили. Нямали деца.

— Съжалявам.

Той разбра и кимна.

Със Сюзан поговориха още малко и тя ми каза:

— Господин Вин се оженил повторно и има седем деца и много внуци. Пита дали ти имаш деца.

— Даже да имам, не ми е известно.

Сюзан му даде едносричен отговор, навярно отрицателен. След като приключихме с любезностите, господин Вин ме попита нещо и Сюзан преведе:

— Пита дали носиш писмото, което е пратил на брат си.

— Имах копие, но го изгубих по време на пътуването — отвърнах аз. — Ще му пратя оригинала, ако ни даде някакъв адрес.

Тя му преведе и господин Вин отговори.

— Имал братовчед в Диен Биен Фу, на когото можеш да го пратиш.

Кимнах.

Щеше ми се писмото да бе у мен, разбира се, за да видя дали преводът и оригиналът съвпадат. Надявах се обаче скоро да разбера.

Слава Богу, нямаше повторно да ни напълнят чашите, и господин Вин и Сюзан пропъждаха комарите с цигарения си дим.

— Измъчват ли ви раните? — попитах виетнамеца.

— Понякога — преведе Сюзан. — След Куанг Три получих още рани, но не толкова сериозни, за да отсъствам от частта си повече от месец.

Той ме посочи и вдигна вежди.

— Не съм раняван — отговорих.

Сюзан преведе и господин Вин кимна.

— Как избягахте от Куанг Три?

— Можех да ходя и ни казаха да се опитаме да избягаме през нощта. Тръгнах рано сутринта и вървах сам в дъждовна буря. Минах на десет метра от един американски окоп, после избягах в хълмовете на запад.

Надявах се, че е взел със себе си вещите на убития лейтенант. Той прибави още нещо и Сюзан преведе:

— Господин Вин казва, че може да е минал покрай теб.

— Наистина мина.

Това накара всички да се усмихнат, но не и да се засмеят искрено.

Добре, на работа.

— Може ли да ви покажа някои снимки, за да видим дали лейтенантът, чието семейство ме прати тук, е същият, когото сте видели в разрушената сграда в Куайг Три? — попитах аз.

Сюзан преведе и той кимна.

Тя се изправи, отиде при раницата си и се върна със снимките. Остави албумчето на масата и го разтвори на първата страница.

Господин Вин погледна снимката, стана и отиде до една плетена ракла. После донесе на масата нещо, увито в плат, и извади брезентов портфейл. Отвори го и измъкна найлоновия калъф за снимка, който постави до албума.

Сюзан погледна двете снимки, извади тази от албума и ми ги подаде.

На снимката от портфейла видях млада двойка. Жената бе хубава, а мъжа вече познавах от фотографиите в албума.

Вече имахме жертвата и ни трябваше името ѝ, макар че в КСО вече го знаеха, за разлика от мен.

— Може ли да видя портфейла? — попитах господин Вин.

Той го побутна към мен.

Отворих го и го прерових. Имаше военни чекове, които използвахме вместо долари, и още няколко семейни снимки — мама и татко, две девойки, които сигурно бяха сестрите му, и бебе, което можеше да е детето на убития.

В портфейла имаше още някои дреболии: картата с Женевската конвенция, тази с правилата за водене на сухопътна война и трета с правилата за водене на сражение. Много правила. Повечето не значеха нищо, освен Правило номер едно: „Убий го, преди той да убие теб“.

Този млад офицер обаче бе носил задължителните карти и ми правеше впечатление на приличен младеж. Това още повече се подсилваше от картата за алкохолната му дажба, каквато имаха само офицерите. На нея имаше само две дупки, които показваха две

покупки. Ако тая карта ми беше паднала във Виетнам, щеше да прилича на швейцарско сирене, улучено от шрапнел.

Накрая извадих личната му карта.

Прочетох името на убития. Уилям Хайнс, старши лейтенант от пехотата.

Вдигнах поглед към господин Вин.

— Може ли да върна този портфейл на семейството на лейтенант Хайнс?

Виетнамецът ме разбра и без превод и незабавно кимна.

Отместих портфейла настрана. Ако не друго, поне семейство Хайнс щяха да получат този портфейл след близо трийсет години, ако Пол Бренър се завърнесе от Виетнам, естествено.

— В писмото си казвате на брат си, че този човек е бил убит от американски капитан — продължих аз.

Сюзан преведе и господин Вин кимна.

— Имаме няколко снимки на мъж, който според нас е въпросният капитан. Навярно ще можете да го разпознаете.

Сюзан разтвори албума на следващите десет снимки и му ги показва една по една. Наблюдавах лицето му, докато внимателно ги гледаше.

Когато стигнаха до последната, виетнамецът се втренчи в нея и каза нещо, после се върна на първата и пак разгледа всичките, и продължи да говори. Имах чувството, че не е убеден или че не иска да се ангажира, за което не го обвинявах.

— Казва, че светлината била лоша — преведе Сюзан. — Лицето на капитана било покрито с мръсотия, носел каска и от втория етаж господин Вин не го виждал ясно. Във всеки случай след толкова години явно не си го спомня.

Кимнах. Бях близо, обаче стигах до задънена улица.

— Ще ми разкажете ли какво сте видели? — попитах го.

— Видях само онова, което описах в писмото — преведе Сюзан.

Не исках да споменавам, че неговото и моето писмо може да не са еднакви. Затова нахлупих детективската си шапка и започнах.

— В писмото си казвате на брат си, че не разбирате смисъла на убийството. Обаче споменавате, че са спорили. Възможно ли е лейтенантът да е заплашил капитана? Или лейтенантът да е проявил неподчинение или страхливост? Струва ми се необичайно офицер да

извади пистолета си и да застреля свой колега заради някакъв спор. Помислете за онова, което сте видели, и може би ще се сетите нещо.

Сюзан преведе и господин Вин се втренчи в мен, макар че не разбирах защо. Накрая каза нещо.

— Все още не виждал смисъл в убийството — преведе Сюзан.

Нямаше толкова лесно да се откажа, особено след като бяхме рискували живота си, за да дойдем тук, и междувременно бяхме убили четирима души.

— Възможно е да не си спомням добре писмото или пък преводът му да не е бил точен — продължих аз. — Бихте ли ми разказали историята така, както си я спомняте?

Господин Вин дълбоко си пое дъх, като че ли не искаше да разказва случки от войната, и не отговори.

— Господин Вин, никой не обича да си припомня онова време, но откакто съм тук, обиколих местата на някогашните си сражения, включително Куанг Три и долината А Шау. Отново преживях миналото и разказах преживяванията си на тази госпожа. И мисля, че ми се отрази добре. Сега ви моля да си припомните този случай, за да има някаква полза от идването ми.

— Не иска да говори за това — преведе ми Сюзан.

Тук имаше нещо.

— Точно ли превеждаш? — попитах я.

Тя не отговори.

— Мама му стара, какво става тук, Сюзан?

Тя ме погледна.

— Наистина е по-добре да не научаваш, Пол.

Побиха ме тръпки.

— Да бе, по-добре било да не научавам.

— Изминахме дълъг път, Пол, и открихме господин Вин жив. Сега трябва да проверим дали има още вещи от войната, после да отидем в Ханой и да докладваме.

Погледнах господин Вин. Явно разбираше, че гостите му спорят.

Взех портфейла и го вдигнах във въздуха.

— Сувенир? — казах аз, дума, която повечето виетнамци знаят. — *Souvenir de guerre*? Дай-юй сувенир? Сувенир от капитана? Трунг-юй сувенир? Сувенир от лейтенанта? — Посочих раклата. — *Beausour souvenir*? Биет?

Той кимна, изправи се и отиде при раклата. Погледнах Сюзан.

— Знаеш ли какъв е проблемът?

— Да.

— Чела ли си истинския превод на писмото?

— Да.

— Лъжлива кучка.

— Прав си.

Господин Вин донесе няколко неща и ги остави на масата.

Погледнах ги. Видях американски военен часовник, чийто секундарник отдавна бе спрял, пластмасова манерка, която господин Вин все още можеше да използва, ако не бяха дупките от шрапнел, останали от някоя друга битка, златна венчална халка, лични знаци и документи в брезентова чантичка.

Взех личните знаци и прочетох името „Хайнс, Уилям Х.“, следвано от серийния му номер, кръвната му група и религиозната му принадлежност — методист.

Погледнах венчалната халка, от вътрешната страна на която пишеше „Бил Фран, 15.1.67“, около година преди да го убият.

Отворих брезентовата чантичка и открих връзка писма от Фран, родителите му и други хора. Оставих ги настрана и намерих недовършено писмо с дата 3 февруари 1968-а. Писмото гласеше:

Скъпа Фран,

Не зная кога и дали изобщо ще успея да довърша това писмо. Както вече ти е известно, Виетконг и северновиетнамската армия нанасят удари из цялата страна и дори атакуваха Цитаделата в Куанг Три. Щабът на американските военни съветници беше улучен от мини и имаме много ранени, които не могат да получат лекарска помощ. Южновиетнамските войници си плюха на петите и нашите се бият на живот и смърт. Толкова за сладката работа на военен съветник. Зная, че писмото ми звучи много песимистично, и нямам представа дали ще го получиш, но ако все пак стигне до теб, искам да знаеш...

И с това свършваше. Оставих го.

В чантичката имаше малък бележник и аз го отворих. Оказа се типичен офицерски дневник, в който бяха записани радиочестоти и позивни, пароли, имена на свръзки в южновиетнамската армия и така нататък. Освен това лейтенант Хайнс си бе водил личен дневник. Прелистих го и прочетох няколко откъса. Отнасяха се главно за времето, щабните съвещания, мисли за войната и други случайни записки.

Вниманието ми привлякоха бележките под датата 15 януари:

Капитан Б. е любимец на ст. офицери, но не и на мен и на другите. Прекалено много време прекарва на черния пазар и всяка нощ е в бардака.

Затворих дневника. Явно тоя капитан Б. се беше радвал на войната; поне до Тет.

Погледнах господин Вин и посочих вещите на масата, после себе си.

Той кимна.

Обърнах се към Сюзан.

— Семейство Хайнс ще искат да им предадем тези неща. Както и да научат как е загинал лейтенант Уилям Хайнс.

— Знаеш как е загинал — отвърна тя. — В бой.

— Съжалявам. Било е убийство.

— Няма нужда да го научават.

— Е, не мога да говоря от тяхно име, обаче съм пратен тук да открия кой е убил лейтенант Хайнс.

— Не, не си пратен тук за това. Пратен си тук, за да видиш дали свидетелят на убийството е жив. Жив е. И има ли у него веществени доказателства? Има. Ние можем ли да ги вземем? Можем. Хората във Вашингтон вече знаят името на убиеца, другия мъж на тези снимки, и нито ти, нито аз трябва да знаем името му. Не бива да го научаваш.

— Грещиш. — Погледнах сгънатия лист пожълтяла хартия на масата, последния сувенир от раклата на господин Вин. Бях познал в него войскови наряден списък и го придърпах към себе си. Беше напечатан на пишеща машина и имената бяха избелели, обаче се четяха. Най-отгоре пишеше: „Сухопътни сили на САЩ, Щаб на

американските военни съветници, Куанг Три, Република Виетнам“. Носеше датата 3 януари 1968 г.

Прегледах имената и видях, че групата на съветниците се състои от шестнайсет души, всички офицери и старши сержанти. Тази работа не бе особено опасна, докато нещо не се прецакаше, като по време на офанзивата „Тет“.

Командир на групата беше подполковник Уолтър Дженкинс, а негов заместник — майор Стюарт Билингс. Трети по старшинство бе капитан, единственият капитан, посочен преди много лейтенанти, сред които Уилям Х. Хайнс. Капитанът се казваше Едуард Ф. Блейк.

Известно време зяпах името, после взех албума и се втренчих в една от снимките, на която капитанът носеше вратовръзка. Вдигнах очи към Сюзан и казах:

— Вицепрезидентът на Съединените щати Едуард Блейк.

Тя запали цигара и не отговори.

Дълбоко си поех дъх. Ако имах скоч със сода, щях да го пресуша. Едуард Ф. Блейк. Капитан Б.

Вицепрезидентът Едуард Блейк, само на една крачка и едни избори от президентския пост. Само че имаше проблем. Беше убил човек.

Погледнах Тран Ван Вин, който седеше търпеливо, макар че навярно вече усещаше лошите вибрации. Опитах се да си придам спокоен вид, за да не го разстроя.

— Каква е вероятността нашият домакин да разпознае вицепрезидента Едуард Блейк? — с нормален глас попитах Сюзан.

Тя дръпна от цигарата си.

— Това е въпросът, нали?

— Да. Искам да кажа, тук не хващат добре телевизията.

— Вече сме обсъждали всичко това във Вашингтон — отвърна Сюзан. — Поискаха моето мнение.

— И какво е твоето мнение?

— Ами, според мен почти всеки виетнамец в страната може да разпознае президента и сигурно даже вицепрезидента на Съединените щати по снимките във вестниците. Както в повечето комунистически страни, тук вестниците са еднакви, евтини и достъпни на масите, които общо взето са грамотни. Така отговорих във Вашингтон.

— Освен това новините са изключително политически и са съсредоточени върху Вашингтон — продължи тя. — Виетнамците не са зле информирани, дори в Бан Хин. Пък и има телевизор в училището. И както може би ти е известно, като сенатор, вицепрезидентът Блейк беше член на комисията по външни отношения и на тази за изчезналите войници и многократно е посещавал Виетнам. Навярно си спомняш, че той е близък приятел с нашия посланик в Ханой Патрик Куин. — Сюзан погледна към господин Вин. — Възможно е да се появи проблем, особено ако Едуард Блейк стане президент. — Тя се обърна към мен. — А ти как смяташ?

Представих си как Тран Ван Вин седи на градския пазар, пуши, чете тукашната „Правда“, вижда снимка на Едуард Блейк, в главата му звънва камбанка и той си вика: „Не... не може да бъде. Е, защо да не може? Ей, приятели, тоя тип, дето е президент на Империалистическите американски щати, е оня, за който ви разправях — дето гръмна лейтенанта в Куанг Три“.

И какво от това? Щеше ли да съобщи за това интересно съвпадение на местните власти? И ако го направеше, какви щяха да са последствията? Това беше въпросът.

— Как смяташ ти, Пол? — повтори Сюзан.

Погледнах я.

— Разбирам защо някои хора във Вашингтон имат основания да са нервни и защо Едуард Блейк може да страда от безсъние, ако допуснем, че знае за всичко това, включително за идването на Пол Бренър във Виетнам. Във всеки случай вероятността нашият домакин да го познае и да съобщи, е съвсем малка.

— По-добре да се подсигури, отколкото после да съжаляваме. Обаче се поуспокоих, след като взехме всички тези военни сувенири — прибави тя.

— А ако го убиеш, съвсем ще се успокоиш.

Сюзан остави забележката ми без отговор.

— Той като че ли позна снимката. Искам да кажа, някой ден може да го направи. Например, когато прочете за визита на Едуард Блейк в някой вестник. Всъщност в момента вицепрезидентът Блейк е на официално посещение в Ханой.

— Какво съвпадение! Блейк знае ли, че има проблем? — попитах я аз. — Затова ли е тук?

— Нямам представа... Мисля, че ако не знае, скоро ще научи от съветниците си, ако и когато стигнем в Ханой. Поне така предполагам.

— Значи не ни е известно дали хората, които ни пратиха тук, се опитват да прикрият Блейк, или да го шантажират, така ли?

— Провинциалните вестници са седмичници, така че в следващия брой ще има нещо за посещението на Блейк със съответните снимки — все едно не бях казал нищо, продължи Сюзан.

— Виетнамците често публикуват фотографии от войната наред със съвременните и винаги посочват кой къде и кога е служил, така че ще напишат, че Едуард Блейк е участвал в боевете в Куанг Три през шейсет и осма, но впоследствие е станал приятел на Виетнам. Много си падат по такива неща. — Тя ме погледна. — Как мислиш? Нашият приятел тук ще събере ли две и две, ако види поставени една до друга снимки на капитан Блейк и вицепрезидента Блейк?

— Животът му ли зависи от отговора ми?

Сюзан отново не каза нищо.

— Този човек не е преживял десет години ад, за да го очистиш в собствения му дом, защото някой ден може да си спомни нещо.

Господин Вин продължаваше да пуши, докато гостите му разговаряха на английски. Сигурно ни смяташе за много груби, обаче бе достатъчно учтив, за да не го покаже. Чудех се и дали името Едуард Блейк му говори нещо.

— Дали името му говори нещо? — попитах я.

— Не. На виетнамски се произнася различно. Обаче трябва да вземем нарядния списък, за да не може да сравни името във вестника... освен това той ще си спомни идването ни.

Погледнах я и се замислих. Още ли я обичах? Да, обаче щях да го преживея. Вярвах ли й? Нито за миг. Бях ли ядосан? Да, но също бях впечатлен. Много я биваше. И накрая, дали тя щеше да направи нещо прибързано? В момента взимаше решение.

Тя замислено дръпна от цигарата си.

— Наистина ми се ще да не беше толкова любопитен.

— Нали затова ми плащат. Затова ме наричат „детектив“.

Сюзан се усмихна, после си спомни, че сме забравили нашия домакин, и го заговори за бог знае какво. Може би го питаше откъде е взел пръстения си под. Пак го почерпи с цигара, после измъкна от джоба си сметката от мотела в Диен Биен Фу и написа нещо на гърба

й, като продължаваше да бърбори с господин Вин. Може да си разменяха рецепти за фо, обаче после Сюзан ми каза:

— Взимам адреса на братовчедата на господин Вин в Диен Биен Фу, за да можем да му пратим писмото.

— Защо? Нали или ти ще убиеш господин Вин, или някой друг.

Сюзан не отговори.

Господин Вин ми се усмихна.

— Да се махаме от тук, преди да са се появили ченгетата — казах аз.

— Всичко е наред — отвърна тя. — Няма да повярваш, но господин Вин е окръжен партиен секретар. — Сюзан кимна към плаката на чичо Хо на стената. — Войниците няма да дойдат, освен ако господин Вин не ги повика.

Погледнах виетнамеца. Какъв късмет, да съм гостенин на главния комуния в този окръг. Иначе, изглежда, искаше да помогне и ако Сюзан беше превела въпросите ми за случилото се в деня, в който бе видял капитан Блейк да застрелва лейтенант Хайнс, господин Вин щеше да отговори.

— Parlez-vous francais?^[1] — попитах го.

Той поклати глава.

— Поне мъничко? Ун рей?

Господин Вин не отговори.

— Е, може би вече трябва да си вървим, Пол, преди господин Вин да надуши нещо — каза Сюзан.

— Още не съм свършил.

— Остави го на мира.

— Кажи ми, Сюзан, защо е толкова важно да прикрият Едуард Блейк?

— Би трябвало по-внимателно да четеш вестниците, а и вече ти казах, Едуард Блейк има здрави връзки тук. Създал си е много приятели в ханойското правителство — сред новите хора, които искат да са в добри отношения с нас. Малко остава да се договори за залива Камран и да сключи търговски договор и сделка за петрол. Освен това ще се противопостави на Китай.

— И какво от това? Той е убиец.

— И какво от това? Той ще е следващият президент. Хората го харесват, военните го харесват, разузнавателната общност го харесва,

бизнесмените го харесват. Басирам се, че допреди десет минути и ти си го харесвал.

Кое то си беше самата истина. Военен герой и така нататък. Даже майка ми го харесваше. Блейк бе хубавец.

— Добре, да допуснем, че Едуард Блейк е убил лейтенант Хайнс с основателна военна причина — казах аз. — Сега попитай господин Вин и без никакви глупости, какво е видял в оная сграда. Давай.

— Никога няма да узнаем причината и тя няма значение — възрази Сюзан. — А и господин Вин не я знае. — Тя се изправи. — Да вървим.

— Ти обаче я знаеш. Кажи ми я.

Сюзан тръгна към задната стена и сега беше много по-близо до пистолета от мен.

— Не искам да я научаваш — отвърна тя. — И без това вече знаеш прекалено много.

Господин Вин се опитваше да разбере какво става. И аз се изправих, без да откъсвам очи от нея. Тя знаеше, че зная къде отива.

— Пол... обичам те. Наистина. Затова не искам да знаеш повече, отколкото вече знаеш. Всъщност изобщо няма да спомена, че си се добрал до името Едуард Блейк.

— Само че аз ще го спомена. А сега го попитай каквото ти казах или сама ми го обясни.

— Няма. — Сюзан се поколеба. — Дай ми ключовете.

Извадих ключовете от джоба си и ѝ ги подхвърлих. Тя ги хвана, погледна ме и каза нещо на господин Вин. Това го накара да се обърне към мен и да заговори.

Видях я да бърка под листата и да измъква пистолета. После го скри зад гърба си. Зачудих се дали изстрелът ще се чуе в селото. Или два изстрела.

— Убивал съм хора за родината си, вършил съм всякакви гадости за нея — казах ѝ аз. — Чувала ли си старата поговорка „По-скоро ще предам родината си, отколкото своя приятел“? Някога не вярвах в това. Сега не съм толкова сигурен. Когато станеш на моя възраст, Сюзан, ще си спомниш този момент и може би ще го разбереш.

Спогледахме се и видях, че тя още малко и ще се разплаче, което не вещаеше нищо добро за моето здраве и за това на господин Вин.

Виетнамецът се беше изправил и ни гледаше.

Сюзан му каза нещо и той започна да събира вещите от масата. Искаше ми се да го спра, ала реших, че не бива — поради ред причини, не на последно място от които пистолетът.

Господин Вин върна албума на Сюзан, която го прибра в страничния джоб на ватираното си яке, после ѝ даде брезентовата чантичка с писмата и нарядния списък, личните знаци, портфейла, венчалната халка и часовника, които също отидоха в джобовете ѝ.

Нашият домакин вече се бе досетил, че със Сюзан не сме съгласни по някакъв въпрос, обаче какъвто си беше учтив, не искаше да се меси в скандала между двама западници от различен пол.

Междувременно Сюзан преценяваше следващия си ход, който можеше да е чисто или мръсно изнасяне. Трябваше да заглуши гърмежа и може би обмисляше тъкмо това. Нещо не можех да си представя Сюзан Уебър да убива Тран Ван Вин или новия си любовник, обаче после си спомних как беше очистила ония двама войници, без да ѝ мигне окото. Тя отиде при раницата си и извади кожата, която ѝ бяха подарили планинците. Ето как щеше да заглуши изстрела. Погледнах я, но тя избягваше очите ми, което също не бе добър признак.

Сюзан дълго се колеба, накрая взе решение и затъкна пистолета зад гърба си, без господин Вин да разбере какво се е случило. Тя му поднесе кожата с поклон и вьетнамецът ѝ отвърна.

— Идваш ли с мен? — попита ме Сюзан.

— Ако дойда с теб, аз ще взема оръжието и уликите. Наясно си с това.

Тя дълбоко си пое дъх, каза „Съжалявам“ и си тръгна.

Ето как се озовах наскоро дълбоката провинция в дома на местния партиен секретар, който не знаеше даже френски, та камо ли английски, а новото ми гадже офейка с ключовете на мотора и патлака. Е, можеше да е и по-кофти.

Доближих показалец към слепоочието си и казах на господин Вин:

— Ко-деп диен кай дау. Побъркана.

Той се усмихна и кимна.

— Случайно дали днес ще има други рейсове?

— А?

Погледнах си часовника. Наближаваше три. Диен Биен Фу бе на трийсет километра. По равен път с бърз ход можех да взимам шест-седем километра в час. Щях да съм в града към осем, а можеше и да хвана нещо на стоп.

— Кам ун... — опитах се да си припомня някои думи. — Както и да е. Благодаря. Merci beaucoup. Страхотен чай. — Протегнах ръка и се ръкувахме. Вгледах се в очите му. Този стар ветеран се беше спасил от ада и сега бе беден селянин, провинциален комунист от старата школа, напълно непокуварен и абсолютно маловажен. Ако Вашингтон не го очистеше, може би щяха да го направят новите хора в Ханой. С господин Вин имахме някои общи неща.

Свалих си часовника, отлично швейцарско производство, военен модел, и му го подадох. Той неохотно го взе и се поклони.

Нарамих раницата си и напуснах дома на Тран. Спуснах се през хълмовете и между надгробните могили и се върнах в Бан Хин.

Не привлякох толкова голямо внимание, колкото предишния път, или поне не забелязах.

В крайна сметка, въпреки перченето и сарказма си, продължавах да съм влюбен в тая кучка. Стомахът ми се свиваше и ме пробощдаше сърцето. Замислих се за Сайгон, за покрива на „Рекс“, за влака до Натранг, за „Гранд хотел“, остров Пирамид, магистрала 1 до Хюе, навечерието на Тет, А Шау, Ке Сан и Куанг Три и ако пак трябваше да извървя този път, щях да го направя с нея.

После идваше тая работа с Едуард Блейк. Все още не бях в състояние да проумея всичко и не бях готов да го анализирам. Със сигурност знаех, че една или друга групировка е надушила за писмото и се е намесила в играта, а може да беше и обратното — първо писмото да е привлякло вниманието на ЦРУ или ФБР и военният КСО да бе само параван. А Пол Бренър беше Дон Кихот, който търчеше из затынтената провинция по рицарски дела с госпожа Санчо Панса, истинския двигател и мозък на операцията. Разбира се, отдавна се бях досетил за част от всичко това, обаче не бях направил почти нищо по въпроса.

Във всеки случай някои хора във Вашингтон бяха обзети от остра форма на параноя, в което много ги биваше. А според анкетите Едуард Блейк щеше да спечели следващите избори — хубавец и герой от войната, с красива жена и деца, пари и високопоставени приятели,

така че всеки, който застрашаваше пътя му към президентския пост, щеше да бъде ликвидиран.

Иначе човекът едва ли щеше да загази, особено ако някой ни очистеше с господин Вин. Окончателният анализ показваше, че Сюзан не може да натисне спусъка, така че може би трябваше да ѝ пратя благодарствена картичка.

Прекоших селския площад и хвърлих поглед към паметника на загиналите. Тази война, тази Виетнамска война, тази Американска война, просто продължаваше да взима жертви.

Стигнах до шосе 12. Надявах се на автостоп, обаче нали бе последният ден от празниците, всички си почиваха и никой не пътуваше никъде.

Закрачих на юг към Диен Биен Фу. Подминах военния пост и забелязах, че джипа го няма.

След около половин километър чух зад себе си рев на мощен мотор, ала продължих да вървя. Тя спря до мен и се спогледахме.

— Защо отиваш в Диен Биен Фу? Нали ти казах как да стигнеш до Ханой. Не щеш да ме слушаш. Трябва да чакаш стоп за Лао Кай. Аз отивам натам. Сядай.

— Благодаря, но предпочитам да вървя пеш и да отида там, където искам аз. — Продължих напред.

Чух я да вика след мен:

— Няма да се влача след теб, нито да те моля. Това е. Или ела с мен, или никога повече няма да се видим.

Вече бяхме разигравали тоя театър на шосе 6, обаче този път нямаше да отстъпя. Показах, че съм я чул, с махване на ръка. Моторът изрева и започна да се отдалечава. След десетина минути пак беше зад мен.

— Последен шанс, Пол.

— Обещава ли?

— Беше ме страх, че ще се качиш на стоп и ще те изпусна.

Продължавах да вървя и тя ме следваше.

— Ако искаш, ти карай.

Не отговорих.

— Трябва да отидеш в Ханой и в неделя да излетиш от страната. Ако не те заведе, ще загази.

— Мислех, че трябва да ме убиеш.

— Това е смешно. Хайде, време е да си вървиш у дома.
— Сам ще намеря пътя, благодаря. Вече съм го правил два пъти.
— Моля те.
— Върви по дяволите, Сюзан.
— Не говори така. Моля те, ела с мен.
Погледнах я и казах:
— Наистина не искам да си с мен.
— Искаш, разбира се.
— Край.
— Така ли ми се отблагодаряваш, че не ви убих с господин Вин?
— Каква си добричка!
— Нещо против да запаля?
— Не ми пука, ако ще и да изгориш.
Сюзан запали цигара.

— Добре, чуй какво се е случило — каза тя. — Тран Ван Вин пише на брат си, че бил в хазната в Цитаделата на Куанг Три, лежал ранен на втория етаж и гледал надолу. Видял да влизат двама мъже и една жена, които отворили сейф в стената и започнали да вадят чували. Били цивилни и господин Вин решил, че или са там по официална работа, или пренасят плячката на сигурно място. Те отворили няколко чувала и господин Вин видял, че са пълни със златни монети, американска валута и накити. — Тя дръпна от цигарата. — Разбираш накъде отива работата. Искаш ли да стигнеш до края?

— Нали затова съм тук.

Сюзан се усмихна.

— Тази история се потвърждава от факта, че по време на битката била ограбена хазната в Куанг Три. Пише го в учебниците по история. Проверих.

— Довърши историята.

— Сержант Вин пише, че няколко часа преди това бил свършил боеприпасите, затова само ги наблюдавал. Скоро лейтенантът — Хайнс — влязъл в сградата и заговорил тримата цивилни така, като че ли и той участвал в спасяването на ценностите. Обаче ненадейно лейтенант Хайнс вдига автомата си и убива двамата мъже. Жената го умолявала да я пощади, но той я убил с изстрел в главата. Капитан Блейк влиза, вижда какво се е случило, двамата с лейтенант Хайнс се скарват и лейтенант Хайнс понечва да вдигне автомата си, само че

капитан Блейк го изпреварва с пистолета си и го застрелва. После капитан Блейк връща парите и златото в сейфа, заключва го и си тръгва. По-късно плячката изчезва.

Сюзан хвърли фаса си.

— Та това се е случило. Тран Ван Вин го е видял и го е разказал в писмото до брат си.

— Струва ми се, че размени двамата американци — отбелязах аз. Тя се подсмихна.

— Може и да си прав. Обаче според мен така звучи по-добре.

— Значи Едуард Блейк всъщност хладнокръвно е убил четирима души и освен това е крадец. Това ли е човекът, който искаш да ти е президент?

— Всички грешим, Пол. Особено по време на война. Всъщност и аз не бих гласувала за Едуард Блейк, но той е подходящ за страната.

— Не и за моята. Сбогом. — Обърнах се и закрачих.

Тя продължи успоредно с мен.

— Харесвам мъже, които се борят за правдата.

Не отговорих.

— Е, вече знаеш тайната. Ще я запазиш ли?

— Не.

— Нищо не можеш да докажеш.

— Ще опитам.

— Не бива.

Спрях и се огледах. Нямаше жива душа.

— Много удобно място да ме убиеш.

— Прав си. — Сюзан извади колта от колана си, майсторски го завъртя на предпазителя и ми го подаде. — Или пък ти да се избавиш от мен.

Взех оръжието и го хвърлих колкото можех по-надалеч в оризището.

— Имам друг — каза тя. — По-точно два.

— Сюзан, ти не си добре.

— Казах ти, че в нашето семейство сме побъркани.

— Наистина си побъркана.

— И какво от това? Така съм по-интересна. Ти да не си мислиш, че си съвсем наред?

— Виж, не ми се спори с теб тук...

— Обичаш ли ме?

— Естествено.

— Искаш ли да ми помогнеш да изхвърлим Едуард Блейк от мястото му?

— Нали беше подходящ за страната? — напомних ѝ аз.

— Не и за моята. Хайде. Бензинът свършва, а си прекалено стар, за да вървиш пеш.

— Бил съм кашик.

— През коя война? Гражданската или Испано-американската^[2]? Качвай се. Можеш да се занимаваш с мен в Ханой. Имам нужда от напляскване.

Усмигнах се.

Тя обърна и протегна ръка. Поех я и Сюзан ме притегли към мотора. Качих се.

Потеглихме на север покрай Бан Хин към Лао Кай и от там за Ханой.

Това щеше да е приятен завършек на историята, ако вярвах и на половината от думите ѝ.

[1] Говорите ли френски? (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Съответно 1861-1865 и 1898 г. — Б.пр. ↑

45.

Продължихме на север по шосе 12, което си оставаше еднолентов черен път отдясно на река На. Небето беше покрито с ниски тъмни облаци, които сякаш щяха да си останат там до пролетта. Откакто бяхме минали през прохода Хайван по пътя за Хюе, не бях виждал слънчев ден.

Доколкото климатът влияе върху културата, наистина съществуваха два различни Виетнам: слънчев, шумен и усмихнат на юг и сив, мълчалив и мрачен тук на север. Познайте кой спечели войната.

Със Сюзан почти не разговаряхме, което ме устройваше. Мразя тия кавги между любовници, когато единият иска да убие някого, а другият — не.

Опитах се да осмисля всичко това и предполагам, че до голяма степен го разбихах, поне политическия, икономическия и глобално стратегическия му аспект. И естествено, нямаше никакъв смисъл, както и при предишната ни намеса в тая страна. В крайна сметка обаче трябваше да има смисъл за ония във Вашингтон, които разсъждаваха различно от нормалните хора.

Колкото до мотивите на Вашингтон, те представляваха смесица от основателен страх от Китай, нездрава вманиаченост изобщо по Виетнам и дълбоко вкорененото разбиране, че властта е като голяма пишка, която Господ ти е дал, за да я използваш и да се забавляваш.

Освен това в тези задълбочени размисли имаше й човешки елементи. Като начало, Едуард Блейк трябваше да отиде в затвора за убийство. Президент можеше да стане някой друг.

После идваше Карл. Полковник Хелман се нуждаеше от генералска звезда, иначе щеше да е принуден да мине в запаса, а полковник, който се стреми към звезда, е като гимназистка, която иска да си уреди среща в нощта преди завършването. Свирките не бяха изключени. Не го обвинявах, обаче нямаше нужда да въвлича и мен.

След това бяха ключовите актьори като Бил Станли, Дъг Конуей и един Господ знае кой още, които четяха от сценарий със заглавие

„Боже, пази Америка“, който продуцентите и режисьорите всъщност щяха да пуснат като „Г-н Блейк отива във Вашингтон“ и в който президентът Блейк изхвърля руснаците от залива Камран, превръща Виетнам в американска петролна компания, с това изкупва миналото и в последното действие Седми флот напуска залива Камран, отправя се към комунистически Китай и хвърля всички в паника.

Тия хора може би трябваше да започнат да играят тенис.

Синтия пък беше манипулирана от Карл Хелман да намекне на Пол Бренър, че има нужда от работа и че това е най-добрият начин да спасят връзката си. Нейните мотиви може и да бяха чисти, само че ако наистина ме разбираше, щеше да е напълно откровена, а не да се преструва, че не са го намислили двамата с Карл. Боже, пази ме от жени, които са взели моето благо присърце.

И накрая идваше Сюзан, моето пухкаво котенце с големите зъбки. И най-страшното бе, че тя наистина бе влюбена в мен. Изглежда, привличам интелигентни жени с психически проблеми. Или, ако го погледнех от друг ъгъл, проблемът можеше да е в мен. Обикновено обвинявам Хуйчо Дръвски за повечето си затруднения с жени, обаче този път, струва ми се, трябваше да обвиня сърцето си.

Според картата скоро щяхме да стигнем в град Лай Чау. За съжаление не беше Лао Кай — оставаше още много път.

Пак се бяхме пременили в планинските си носии и военните нямаше да познаят, че сме чужденци, и да ни спрат за кеф. Обаче, когато наближихме Лай Чау, си свалихме шаловите, кожените ушанки и очилата и спряхме на бензиностанцията в центъра на града, който приличаше на позападнал Диен Биен Фу.

Сюзан отиде до тоалетната, докато аз помпах, за да напълня резервоара. По-бавно ли е, ако помпиш литри вместо галони? Или по-бързо?

Тя се върна, вече без синя боя по лицето и ръцете.

— Аз ще наляя. Ти иди да използваш кофата.

— Обичам да помпам.

Сюзан се усмихна.

— Може ли да ти подържа маркуча?

Абсолютно шантава. Обаче яко се чукаше.

— Сърдиш ли ми се?

— Не, разбира се.

— Вярваш ли ми?

— Това вече го упражнявахме.

— Добре, вярваш ли, че съм на твоя страна? Че също като теб съм убедена, че Едуард Блейк трябва да даде публично обяснение как е загинал Уилям Хайнс?

— Категорично. — Напълних резервоара и я попитах: — Имаш ли пари?

Тя плати на служителя, който стоеше до нас, зяпаше ни и оглеждаше беемвето. Защо не наливат бензина тия хора? Положението тук ще се оправи, когато всички бензиностанции станат американска собственост и преминат в американски ръце. Това ще им покаже на тия копелета кой е спечелил войната.

Исках аз да карам, затова се качих. Сюзан се приближи до мотора.

— Погледни ме, Пол.

Обърнах се към нея.

— Не можех да убия онзи човек. Трябва да ми повярваш.

Вгледах се в очите ѝ.

— Вярвам ти.

Тя се усмихна.

— Обаче ти ме побъркваш.

И аз се усмихнах, обаче отвърнах:

— Не е смешно.

— Зная. Извинявай. Когато съм нервна, губя чувството си за хумор.

— Качвай се.

Сюзан седна зад мен и ме прегърна през кръста.

Потеглихме по шосе 12, което следваше наклона на долината на На и постепенно се издигаше.

Сюзан бе гладна, както обикновено, затова отбихме и си направихме пикник до едно смрадливо оризище. Банани, оризови сладки и литър вода. За последен път бях погълнал протеин предишната вечер — морското свинче.

След обяда тя запали цигара.

— Ако се чудиш защо са избрали теб, една от причините е, че им е трябвал ветеран от войната. Между старите войници има някаква

връзка, даже да са воювали едни срещу други. Веднага го забелязах между теб и господин Вин.

Замислих се за това.

— А не съществува никаква връзка между мен и полковник Манг?

— Всъщност съществува.

Не обърнах внимание на думите й.

— Значи ме е избрал компютър, така ли? Красив, владеещ френски и виетнамски, отлично познаване на страната, обича местната храна, шофьорска книжка за мотор и умения за работа с хора.

Сюзан се усмихна.

— Не забравяй и страхотното чукане.

— Да. Ще ти кажа нещо — сбъркали са.

— Може би. А може би не.

Пуснах и тая реплика покрай ушите си и се качихме на мотора.

На шейсетина километра и два часа от Лай Чау шосето се раздвои и за пръв път видях пътен знак: лявото разклонение водеше към лаоската граница, която бе на десет километра, а дясното — към Лао Кай на шейсет и седем километра. Избрах дясното, тъй като не ми се ходеше в Лаос и определено не исках да се натъкна на повече граничари или военни.

В огледалото обаче видях, че зад мен вдига прах военен джип.

— Военни — казах на Сюзан.

Тя не погледна назад, но също се наведе към огледалото.

— Лесно можеш да им избягаш на този изровен черен път.

Искаше да каже, че коловозите са много неравни, докато ивицата помежду им бе по-гладка. Дадох газ, вдигнах шейсет километра и видях, че облакът прах зад мен се смалява в далечината.

Половин час продължихме с тази скорост и реших, че ако джипът се движи наполовина толкова бързо, трябва да е на петнайсет километра зад нас.

— Нали ти казах, че моторът е по-подходящ — напомни ми Сюзан.

Голяма част от това пътуване беше обмислена предварително и онова, което ми се бе струвало случайно, беше пресметнато. Бях допуснал грешката да подценя своите приятели във Вашингтон, които не можеха да са толкова тъпи, колкото изглеждаха.

Този участък от шосето бе съвсем пуст и според картата се наричаше 4Д. Започваше да застудява и да се стъмва. Хванах ръката на Сюзан и погледнах часовника ѝ. Наближаваше седем. Както бях установил през 1968-а, в тия ширини слънцето бързо залязва и мракът може да те изненада.

Шосе 4Д започваше да се изкачва към планината и пред нас се извисиха върхове. Отгоре на всичко се появи мъгла. Нямаше да стигнем до Лао Кай.

Пак започнах да се оглеждам за място, където да отбия и да пренощуваме. Дъхът ми излизаше на пара и предположих, че температурата е близо до нулата.

Тъкмо се канех да отбия към един планински поток, когато видях табела „Са Па“, следвана от надпис на английски: „Красива гледка. Добри хотели“. Спрях и зяпнах табелата. Дали някой стопаджия не се беше измайтапил?

— Това истина ли е? — попитах.

— Има един планински град Са Па — каза Сюзан. — Стар френски курорт. Някой от ханойския ни офис беше ходил там. Дай да погледнем картата.

Извадих я и я разгледахме на отслабващата светлина. И естествено, открихме точица с надпис Са Па, обаче нищо не показваше, че там има нещо повече от поредното затънтено градче. Според картата височината бе хиляда и осемстотин метра, което обясняваше защо дъхът ми излиза на пара и не си чувствам носа.

— От Са Па до Лао Кай е трийсет километра — казах аз. — Ще спрем в Са Па.

Потеглих нагоре по стръмния черен път. Мъглата се сгъсти, обаче не включих фара и се движех в средата на шосето.

След петнайсет минути видяхме светлини и след още няколко бяхме в Са Па.

Градчето беше приятно и на тъмно можех да си представя, че се намирам във френско алпийско селище.

Пообиколихме наоколо и установихме, че през зимата в градчето е пълно мъртвило. Имаше много хотелчета и странноприемници и всички щяха да докладват за пристигането ни в имиграционната полиция.

Видях няколко души по улиците — повечето бяха планинци. Забелязах един виетнамец с мотопед и казах на Сюзан:

— Попитай го кой е най-добрият хотел в града. — Дадох газ и го настигнах. Сюзан го заговори и той я упъти.

— Направи обратен завой — каза ми тя.

Обърнах на пустата улица и Сюзан ме насочи към път, който се издигаше над града.

В самия му край като мираж се очерта силуетът на огромен модерен хотел, наречен „Виктория Са Па“.

Дадохме мотора на портиера, извадихме раниците си и влязохме в просторното луксозно фоайе.

— Само най-хубавото за моя герой — каза Сюзан. — Използвай кредитната си карта. Струва ми се, че вече няма да ми изплащат разходите.

— Хайде първо да пийнем нещо.

До фоайето имаше бар. Хванах я за ръка и я поведох в това модерно заведение с панорамен изглед към мъгливите планински склонове. Оставихме раниците си и седнахме на една от масите. Сервитьорката взе поръчката ни за две бири. Огледах се и видях десетина бели туристи. Нямахме да изпъкваме. Точно затова бях попитал за най-добрия хотел в града.

— Имам предчувствието, че няма да се настаним тук — рече Сюзан.

— Няма — потвърдих аз и прибавих: — Полковник Манг вече знае, че сме отседнали в мотела в Диен Биен Фу, значи му е известно, че сме в северозападен Виетнам. Ще му се да научи точно къде се намираме, обаче не съм сигурен как ще използва тази информация. Във всеки случай, не искам той или местните горили да се присъединят към нас за коктейла. Затова ще продължим.

— Съгласна съм, че не бива да отсядаме в хотел — отвърна Сюзан, — но може би трябва да потърсим друго място в града, където да пренощуваме, например някоя черква или онзи парк, покрай който минахме. Лао Кай е на около два часа опасно каране в планинската мъгла. Ако ни настигне джип, няма да го чуем заради рева на мотора и може да не успеем да му избягаме. — Тя ме погледна. — А и ти изхвърли пистолета ми.

— Нали имаш още два.

Сюзан се усмихна.

— Е, знай един кашишки трик за нощно бягство — казах аз. — Ще вървим пеш.

Тя не отговори.

Донесоха бирите и Сюзан вдигна чашата си.

— За най-ужасните три дни, които съм прекарвала във Виетнам с най-добрия мъж, когото познавам.

Чукнахме се.

— Нали искаше малко приключения.

— Освен това исках горещ душ и меко легло. Да не споменавам за прилична вечеря.

— В затвора няма да получиш нищо подобно. — Погледнах я. — Стигнахме прекалено далеч, за да допуснем грешка накрая.

— Зная. Ти си майстор по измъкването в последния момент.

— Вече два пъти съм го правил.

Сюзан повика сервитьорката и ѝ каза на френски, че искаме да вечеряме.

После ми се усмихна.

— Може би през лятото пак ще дойдем тук.

— Прати ми картичка.

Тя замислено отпи глътка бира.

— Тук трябва да има факс машина. — Погледна към десетината посетители в бара. — Можем да помолим някой от тези да прати факс вместо нас. Просто за да съобщим, че сме стигнали до тук.

— Ако не се явим в Ханой с доклад за изпълнението на задачата, какво ги интересува докъде сме стигнали?

— Ами... поне трябва да им кажем, че сме се срещнали с Тран Ван Вин и че ни е дал някои неща.

— Колкото по-малко знаят в Сайгон, Вашингтон и американското посолство в Ханой, Сюзан, толкова по-добре. Не им дължа нищо след лъжите, с които ме засипват от две седмици. И не без твое съдействие.

Сервитьорката донесе паничка с фъстъци и две порции шишчета соте, залети с нещо, което миришеше на фъстъчено маслен сос.

— Какво е месото? — попитах аз.

— Не ставай дребнав. Чака те дълъг път. — Сюзан се изправи. — Във фоайето видях няколко туристически брошури. Ей сега се връщам.

Останах пред бирата си и загадъчното месо. Ревнивците не обичат да изпускат жените си от поглед. Не съм ревнивец, обаче се бях научил, че не бива да изпускам Сюзан от поглед.

Тя се върна след няколко минути с наръч брошури, седна и почна да ги преглежда.

— Тук има карта на Са Па. Виждам пътя за Лао Кай. Искаш ли да ти прочета за пътя?

— Естествено.

— Добре... „заобикаля ни планината Хоанг Лиен, която французите наричат „Тонкинските Алпи“... районът изобилства с диви животни, сред които планински кози и маймуни...“

— Мразя маймуните.

— През зимата е много студено. Ако вървим пеш, както предполагам, ще направим, няма планински хижи и заслони и ни трябва екипировка за дъжд и газов котлон...

— Това са само трийсет и пет километра, Сюзан. Мога да ги извървя по гащи. Трябва ли да минаваме през села?

— Едва ли... не пише... обаче в планината имало планинци, които били много затворени и не обичали гости.

— Хубаво.

— Добре... „на дванайсет километра от Са Па е проходът Дин Део, най-високият планински проход във Виетнам, две хиляди и петстотин метра. От тази страна времето е студено, влажно и мъгливо. Оттатък прохода често е слънчево.“

— Даже нощем ли?

— Млъкни, Пол. Добре... „в прохода духа силен вятър, но само неколкостотин метра надолу времето започва да се затопля. Са Па е най-студеното място във Виетнам, а Лао Кай е най-топлото.“ Това е добре... „проходът Дин Део е граница между две големи климатични системи“.

— Може ли да кажа нещо?

— Не. На десетина километра от Са Па е Сребърният водопад, където можем да се избавим от мотора.

— И това ли го пише в брошурата?

Тя ме погледна.

— В Сайгон ми казаха, че Пол Бренър имал репутация на голям досадник. Явно не знаят и половината истина.

— Във Вашингтон ми казаха, че си бизнес дама и правиш услуга на Чичо Сам — осведомих я аз. — Явно са ми съобщили по-малко от един процент от истината.

— Късметът ти просто е свършил.

— Да се махаме от тук, преди да сме си намерили компания — казах аз.

Платихме сметката, излязохме, дадохме бакшиш на портиера и взехме мотора.

— Студено е — отбеляза Сюзан.

— Оттатък прохода е слънчево.

Сложихме си ръкавиците, ушанките и шалове, яхнахме мотора и потеглихме. Спуснахме се в града и Сюзан ме упъти към шосето за Лао Кай.

Мрачният мъглив път се издигаше в планината. Беше асфалтиран, обаче видимостта бе толкова ниска, че трябваше да карам със скорост между десет и петнайсет километра в час.

Около четирийсет и пет минути след като излязохме от Са Па чух звук на падаща отвисоко вода и минута по-късно видяхме водопада отляво на пътя. Отстрани на шосето имаше урва и аз слязох. Не виждах нищо в мъглата, затова вдигнах един голям камък и го хвърлих. След няколко секунди го чух да се удря в друг камък, после във втори, докато ехото не заглъхна.

— Е, както пише в брошурата, тук ще се избавим от мотора — казах аз.

Оставихме двигателя да работи и бутнахме беembeто Париж-Дакар от ръба на пропастта. След две секунди го чухме да се блъска, после отново и отново, докато накрая всичко утихна.

— Хубав мотор беше — отбелязах аз. — Мисля да си купя такъв.

Продължихме пеш нагоре по стръмния път. Беше лют студ и северният вятър брулеше лицата ни.

Трябваше ни близо час, за да изминем тези два-три километра до прохода Дин Део. Когато приближихме билото, вятърът започна да вие. Наведохме се напред и се затътрихме в мълчание.

На върха вятърът стана толкова силен, че трябваше да спрем и да си починем на завет зад една скала.

Сюзан успя да запали цигарата си едва след няколко опита.

— Трябва да ги откажа — заяви тя. — Не ми остана дъх.

— Надолу би трябвало да е по-лесно. Добре ли си?

— Да... просто ми трябва малко почивка.

— Искаш ли якето ми?

— Не. Нали сме в тропиците.

Погледнах я на слабата светлина и очите ни се срещнаха.

— Харесваш ми — казах аз.

Тя се усмихна.

— И ти ми харесваш. Можем добре да си живеем заедно.

— Можем.

Сюзан угаси фаса си и тъкмо понечихме да се изправим, когато тя се вцепени и прошепна:

— Залегни!

Едновременно залегнахме зад скалата.

Чух рева на двигател и видях жълти фарове в мъглата. Колата се приближаваше от посоката, от която бяхме дошли. За миг зърнах голям военен камион.

Останахме да лежим още цяла минута, после Сюзан попита:

— Смяташ ли, че търсят нас?

— Нямам представа, но ако е така, търсят двама души с мотор.

Изтече още една минута. После станахме, излязохме иззад скалата и закрачихме срещу вятъра. Смъкнах шала на шията си и вдигнах ушите на ушанката, за да чувам по-добре. Сегиз-тогиз се озъртах за фарове. Вероятността някой да ни забележи от кола, преди да го чуем или видим беше минимална. Обаче трябваше да сме нащрек.

Пресякохме билото на прохода и вятърът се усили, ала вече вървахме надолу и се движехме с добро темпо.

На около петстотин метра от върха вятърът отслабна и наистина усетихме, че започва да се затопля.

След пет минути видях да се приближават жълти фарове и вятърът донесе до нас рева на двигател.

Отляво имаше пропаст, отдясно течеше тесен поток, на отсрещния бряг на който се издигаше отвесна скала. Поколебахме се за половин секунда, после скочихме в леденостудената вода.

Автомобилът бавно се приближаваше, двигателят се чуваше по-силно и лъчите на фаровете ставаха по-ярки.

Неподвижно лежахме в потока.

Накрая колата ни отмина, без да успее да я видя.

Дадох ѝ трийсет секунди, после се изправих на едно коляно и погледнах на юг. Зърнах светлини, които се качваха към прохода. Станах и казах:

— Добре, да вървим.

Сюзан ме последва на пътя. Бяхме мокри до кости и зъзнехме, ала стига да продължавахме да се движим, нямаше да замръзнем.

По пътя не се забелязваше следа от живот. Щом смятаха, че в Диен Биен Фу е студено, вьетнамците и планинците определено не биха живели тук.

На два часа от прохода мъглата се вдигна и стана по-топло. Бяхме почти изсъхнали и аз си свалих ръкавиците, шала и ушанката и ги прибрах в раницата. Сюзан продължи както си беше.

След половин час видяхме градски светлини в дълбока долина, която трябваше да е долината на Червената река.

Спряхме и седнахме на един плосък камък. Сюзан извади една от мокрите туристически брошури и я прочете на светлината на запалката си.

— Това трябва да е Лао Кай, а на северозападния бряг на реката е Китай — каза тя. — Пише, че Лао Кай бил разрушен по време на китайското нашествие през седемдесет и девета, но границата пак била отворена, ако искаме да посетим Китайската народна република.

— Другия път. Какво пише за транспорта до Ханой?

Сюзан отново щракна запалката.

— Има по два влака дневно, първият в седем и четирийсет, пристига в Ханой в шест и половина следобед.

Погледнах си часовника, обаче него го нямаше.

— Колко е часът? — попитах я.

— Почти един. Къде ти е часовникът?

— Подарих го на господин Вин.

— Много мило от твоя страна.

— Догодина ще му пратя нова батерия.

— Какво ще правим през следващите шест часа? — попита тя.

— Ще отида да си прегледам главата.

— И аз мога да ти поставя диагноза. Искаш ли да я чуеш?

— Не. Дай да слезем на по-топло, по-близо до Лао Кай, и да се скрием някъде до сутринта. — Изправих се. — Готова ли си?

Тя стана и закрачихме надолу по пътя.

Планината се превърна в хълмове и видяхме колиби и селца, но никъде не светеше. Пътят стръмно се спускаше към долината и вече различавах Червената река и пръснатите светлини на два града от двете страни на реката. На отсамния бряг се намираше Лао Кай, а на отсрещния, на около километър от тук, трябваше да е Китай.

Смътно си спомнях граничната война през 1979-а между Китай и Виетнам, обаче знаех, че виетнамците бяха сритали червените китайци в задниците. Тия хора бяха жилави и както бях казал на господин Лок на път за долината А Шау, в следващата война исках да сме съюзници. И предполагам, че в известен смисъл целта на тази операция отчасти бе тъкмо такава.

Искам да кажа, не ми се щеше да ме обвинят, че нарушавам глобалното равновесие на силите — военните и политическите гении във Вашингтон явно здравата се потяха, за да изковат нов виетнамско-американски съюз срещу комунистически Китай. По някакъв начин вицепрезидентът Блейк беше важен за този съюз и трябваше да стане президент. Аз само трябваше да забравя какво съм видял и чул в Бан Хин и с малко късмет заливът Камран пак щеше да е наш, освен това щяхме да получим нови източници на петрол, щяхме да разполагаме с голяма виетнамска армия, разположена на китайската граница, и всички заедно можехме да сритаме китайците в гъза — или поне да ги заплашим с това, ако не престанеха да се държат като задници. Звучеше добре.

Още по-хубаво бе, че можех да изнудя президента Блейк да ме назначи за военен министър, за да уволня полковник Карл Хелман или да го разжалвам в редник и да го пратя на вечен наряд в клозетите.

Очевидно можеха да се случат много хубави неща, ако просто си затворех устата — или може би ако някой ми я затвореше.

Не знаех, нито някога щях да узная дали Сюзан Уебър е трябвало да сложи край на кариерата ми и да превърне пенсията ми в пожизнена рента за мама и тате. Тя залагаше достатъчно много, за да е мотивирана да вземе такъв курс на действие — искам да кажа, щом във Вашингтон бяха заплашили да избият цялото семейство на господин Ан, ако се окаже предател, залозите определено бяха достатъчно високи, за да включат старши подофицер Пол Бренър в списъка на жертвите.

През войната в рамките на програмата „Финикс“ бяха убити над двайсет и пет хиляди виетнамци, заподозрени в сътрудничество с Виетконг. Прибавете към тях неколцина американци във Виетнам, които бяха съчувствали на партизаните, както и местни французи, които откровено им бяха помагали, а също други европейци, живеещи във Виетнам и с прекалено леви убеждения. Получаваше се удивителната цифра двайсет и пет хиляди мъже и жени, най-мощната програма за убийства, изпълнявана от Съединените американски щати. Можех да допусна и че някои от американците, които бяха участвали в програмата и които бяха мои съвременници, са готови и способни мигновено да очистят неколцина недоволници и бунтари като мен.

Ако погледнех на положението откъм по-веселата му страна, бях открил момичето на своите мечти. Тук, във Виетнам. Никой не би могъл да е по-щастлив.

— Нали разбираш, че ще надуя свирката за Едуард Блейк? — казах на Сюзан, докато вървахме към Лао Кай.

Отговорът ѝ се позабави.

— Помисли си. Понякога не всички желаят и се нуждаят от правдата и справедливостта.

— Е, когато настъпи този ден, ако още не е дошъл, ще се преселя в някой град като Сайгон или Ханой. Там поне никой не се преструва, че правдата и справедливостта имат някакво значение.

Сюзан запали цигара.

— Под външността си ти си оставаш романтично хлапе.

Не отговорих.

— С теб съм, каквото и да решиш — каза тя.

Пак не отговорих.

Стигнахме до бамбуков гъсталак и навлязохме в него, развихме дъждобраните си и легнахме на земята. Не си падам много по бамбукови усойници и се надявах, че е достатъчно студено, за да ги държи в дрямка, докато не ги стопли слънцето. Така пишеше в наръчника по пехотно укриване.

Сюзан заспа, ала аз не можах. Небето се проясняваше и зърнах звезди през разкъсаните облаци. След няколко часа започна да изсветлява и чух нещо като крякане на папагали. Някъде от далечината се носеше глупаво маймунско бръщолевене.

Трябваше да се размърдаме преди бамбуковите усойници и събудих Сюзан. Тя седна на земята, прозя се и стана.

Отново излязохме на пътя и продължихме.

Отдясно течеше широк поток, който се вливаше в Червената река. Край шосето имаше колиби, но беше много рано и още нямаше движение.

Стигнахме в долината и влязохме в невероятно грозния град Лао Кай.

Сградите бяха сравнително нови, което показваше, че по време на войната през 1979-а всичко е било разрушено. Поне за този унищожен виетнамски град никой не можеше да обвинява сухопътните сили, морската пехота, флота и военновъздушните сили на Съединените щати.

Наоколо се мяркаха хора, обаче никой не ни обръщаше внимание. Видях група от петнайсетина западни стопаджии — седяха и лежаха на пазара, сякаш са прекарали там нощта.

— С нашите раници можем да минем за студенти — казах на Сюзан.

— Аз поне бих могла.

После спря една виетнамка и я попита:

— Гакселуа?

Жената посочи с ръка, направи няколко жеста и ѝ отговори. Сюзан ѝ благодари на френски, аз ѝ благодарих на испански и продължихме.

— Трябва да пресечем реката — каза тя.

Пресякохме Червената река по нов мост. Малко по-нагоре по течението видях пилоните на два разрушени моста. Още по-нагоре реката се разклоняваше и забелязах сгради с надписи с китайски йероглифи.

Сюзан проследи погледа ми.

— Китай.

Докато слизахме от моста, видях на виетнамския бряг няколко разрушени постройки, които не бяха възстановени. Това бе била странна война и дори не си спомнях какво бе накарало китайците и виетнамците да се хванат за гушата толкова скоро след като китайците бяха оказвали помощ на виетнамците през Американската война. Общо взето, те не се обичаха и това беше така от около хиляда години.

Сигурно не им бе трябвало много, за да се нахвърлят отново едни срещу други.

Вървахме по път, успореден на някаква теснолинейка. Скоро приближихме гарата, нова панелна постройка. Старата сигурно беше станала първа жертва на войната.

Влязохме в гарата и на двете гишета видяхме стотици хора. Други се блъскаха на перона за Ханой. Няколко души чакаха на западния перон за Китай, който се намираше едва на километър и половина по релсите.

Часовникът на стената показваше 06:40 и изглежда, щяхме да чакаме на опашка поне час. Нямаше голяма вероятност да си намерим места. Според разписанието следващият влак потегляше в 18:30 и стигаше в Ханой в 05:30 в събота.

Не бързах много, обаче не исках да вися дванайсет часа в Лао Кай. Освен това понякога е добре да се появиш по-рано и да изненадаш хората.

— Защо не използваш чара си и американските си мангизи, за да прередиш опашката? — попитах Сюзан.

— Тъкмо се канех да го направя. — Тя отиде в началото на една от опашките и поговори с някакъв младеж. Бутна в ръката му няколко банкноти и след десет минути се върна с два билета за Ханой.

— Взех места за по десет долара, платих на хлапето спален вагон за седемнайсет и му дадох още пет. Следиш ли разходите ни?

— Просто ще ги впиша в общата сума. Всъщност откакто си с мен, мога да поискам и вредни.

— Страшно си забавен. Това не беше шега.

Излязохме на перона, където стояха, седяха и лежаха на студения бетон стотици хора. Теснолинейката чакаше на една глуха линия и приличаше на влакче от анимационен филм.

Небето бе светло, ала имаше облаци и температурата беше дванайсет-тринайсет градуса. Забелязах доста западни туристи — мнозина от тях носеха наскоро закупени дрехи, съчетаващи облекла на различни планински племена, а навярно и полове. Истинските планинци на перона ги сочеха и се кикотеха.

Сюзан запали цигара и ме попита:

— Колко печелеше на фронта?

— Петдесет и пет долара на месец. Шестстотин и шейсет годишно. Не беше чак толкова изгодно. Междувременно хора като Едуард Блейк, които не ходеха в джунглата да си рискуват кожата, се занимаваха с неща като черна борса, валутни сделки и откровено плячкосване. Някои забогатяха от войната, обаче повече загинаха, бяха ранени или откачиха, за което, разбира се, получаваха по петдесет и пет долара месечно.

Сюзан се замисли за миг.

— Разбирам защо го приемаш толкова лично.

Не отговорих.

— Чудя се дали Блейк е занесъл откраднатото в Щатите.

— Може никога да не узнаем, обаче не беше чак толкова сложно. Преди да си заминеш те претърсваха, за да се уверят, че не мъкнеш дрога или боеприпаси. Иначе не им пукаше какво носиш в мешката си. На митницата в Щатите само ти махаха с ръка да минеш, защото знаеха, че тук са те преджобили за наркотици и експлозиви. Освен това офицерите като капитан Блейк бяха на почит.

Тя кимна.

— Зад всяко голямо богатство стои престъпление.

Тъй като градът беше граничен, имаше много униформени, главно граничари, но и тежковъоръжени войници, като че ли всеки момент очакваха да избухне нова война. Това бе малко зловещо, обаче имаше достатъчно търсачи на приключения от Европа, Австралия и Америка, за да ни осигурят известно прикритие.

Граничарите започнаха да патрулират на перона, искаха документи и изпросваха дарения за вдовиците и сираците. Забелязах, че тормозят етническите китайци и избират западници без екскурзоводи.

Сюзан също не спеше.

— Виждаш ли онази група ей там? Струва ми се, че са американци. Да се смесим с тях.

Знаех, че са американци, защото двама от мъжете носеха шорти в това време и жените бяха накичени с достатъчно планински накити, за да приличат на ходещи елхички.

Приближихме се до групата, с която имаше виетнамски екскурзовод.

Сюзан, която беше по-общителна от мен, завърза разговор с няколко жени. Приказваха си за бижута и платове.

Граничарите стояха на разстояние от нас.

Към седем часа анимационната теснолинейка спря на перона. Сюзан се сбогува с новите си приятелки и се запътихме към втори вагон. Качихме се и потърсихме местата си.

Купето бе тясно, само с две седалки отляво, пътеката минаваше покрай прозорците отдясно.

Качихме раниците си на багажника.

— Ти седни откъм пътеката, за да можеш да си протегнеш краката — предложи Сюзан. — Адски е тясно. — Седнахме.

И двамата мълчахме. Струва ми се, разбяхме, че сме използвали повече от полагащия ни се дял късмет и не бива да говорим за това. Разбира се, много зависеше от уменията, ума и опита. Оказваше се, че Сюзан Уебър е добра спътница. Чудех се дали щях да се справя сам и знаех, че ще продължавам да си задавам този въпрос до края на живота си.

В 07:40 влакът напусна гарата и потеглихме за Ханой.

Релсите минаваха по северния бряг на Червената река и Тонкинските Алпи се извисяваха от двете страни на долината. С малко фантазия можех да си представя, че съм в Европа и пътувам за някое хубаво място.

Влакът беше претъпкан и имаше хора и в коридора, обаче не и на тесната пътека до нас.

Известно време седяхме в мълчание и гледахме през прозорците. Влакът тракаше ужасно и скоро усетих, че купето не се отоплява. Освен това предположих, че няма вагон-ресторант.

— До тук добре — каза Сюзан.

— До тук добре.

— Е, бях ли ти добро другарче?

— Да не би вече да съм си пристигнал у дома жив и здрав?

Сюзан запали цигара и няколко минути гледа през прозореца, после попита:

— Какви са инструкциите ти за Ханой?

— Ами твоите?

Отговорът ѝ се забави малко.

— Казаха ми да се явя в посолството на инструктаж.

— Виетнамската полиция охранява ли посолството?

— Била съм там само веднъж... да, има полицейски пост. Освен това ми казаха, че имало тайни агенти, които следели кой влиза и излиза, даже правели снимки и понякога спирали хората.

— Какво си правила в посолството?

— Просто се отбих.

— Ясно.

— Какви са инструкциите ти? — повтори тя.

— Казаха ми да отида в „Метропол“ и да чакам нови инструкции. Може да се свържат с мен, а може и да не ме потърсят. Може да ме приемат в посолството, но може и да не ме приемат. Утре трябва да замина за друг град...

— За Банкок. Видях ти билетите, както и полковник Манг.

— Да. „Метропол“ е изключен, ханойското летище също, а посолството се наблюдава.

— И? Какво ще правим?

— Още ли е отворен ханойският „Хилтън“?

— Това не е за майтап.

— Майтапя се, когато съм нервен. Както и да е, да разбирам ли, че вицепрезидентът Блейк е на посещение в Ханой?

— Дошъл е на гости при своя стар приятел посланик Патрик Куин и ще участва в конференция за изчезналите войници. Убедена съм, че ще има и още някои по-конфиденциални срещи с виетнамски правителствени ръководители.

— Освен това трябва да проведе и една непредвидена среща. С нас.

Известно време Сюзан не отговори, после рече:

— Тази идея може да се окаже или добра, или много лоша.

— Ако знае, че има проблем, той трябва да е в Ханой, където може да окаже някакво въздействие върху ситуацията. И ние сме в състояние да му помогнем.

— Честно казано, не зная дали му е известно, че има проблем. Със сигурност обаче е известно на други хора и ми се струва, че те ще информират господин Блейк в Ханой. Лошата новина, господин вицепрезидент, е следната: знаем, че сте убили трима виетнамци и един американски офицер във Виетнам. Добрата новина е, че сме овладели положението.

— Не са го овладели — поправих я аз.

— Предполага се, че е овладяно.

Влакът тракаше на изток към Ханой. Със Сюзан обсъдихме някои идеи и възможности и се опитахме да разработим план. Преструвах се, че ѝ вярвам. Тя също се преструваше.

Постоянно имах чувството, че не се очаква да съм стигнал толкова надалеч и че Сюзан внася промени за личното ми присъствие. Обаче може би ме обземаше параноя. Навярно се очакваше да стигна до Банкок, където щяха да преценят какво съм открил и както се бе изразил господин Конуей, как да се отнесат с мен. Може би се очакваше Сюзан да стане свидетелка за или срещу мен. И може би моят приятел Карл, който беше загрижен за мен, щеше да ми е съдия.

— Ти ще ходиш ли в Банкок?

Сюзан не отговори.

— Ей, Сюзан?

— Да.

— Добре. Ако има вероятност да се наложи... да речем, да ме погребат с военни почести, преди да съм готов за това, хрумвало ли ти е, че и ти може да си в същото положение?

— Хрумвало ми е.

— Добре. — Оставих въпроса открит.

Пътувахме към изгряващото слънце, към Ханой, към края на операцията и към края на моя трети и определено последен мандат във Виетнам.

Влакът от Лао Кай бавно навлезе в северните предградия на Ханой и в 18:34 спряхме на гара „Лонг Биен“.

Пътуването от знойния порочен Сайгон ме бе отвело по бойните полета на Южен Виетнам, в сърцето на собствения ми мрак, и на север, за да стигна до някои открития и надявах се, до малко повече познание за самия мен.

Най-после бях сключил мир с това място, също като мнозина други, които бяха идвали тук, и като много мъже и жени от моето поколение, които не бяха стъпвали в тази страна, ала преди много години бяха преживели Виетнам.

И все пак в неочаквани мигове войната притежава способността да се появява в сънищата ни и да се натрапва в дните ни. И за Едуард Блейк бе настъпил един от тези моменти.

КНИГА VII

ХАНОЙ

Ханой. Многозначително име за хората от моето поколение като Берлин и Токио за поколението на баща ми. През войната не минаваше седмица без репортаж за бомбардировка на Ханой. „Днес американски бомбардировачи нанесоха удар на три километра от центъра на Ханой срещу железопътен мост над Червената река, електростанция и вероятни вражески ракетни площадки.“ След пет-шест години това престанаха да са новини, освен за пилотите и хората на земята.

Пътниците около нас си събираха багажа и започваха да слизат от влака.

Със Сюзан останахме седнали и зяпахме перона. Навън имаше много униформени граничари, които наблюдаваха пътниците. Забелязах и цивилни ченгета — лесно се разпознават.

— Някои от тези хора държат снимки — казах на Сюзан.

Тя продължаваше да гледа през прозореца.

— Това не е необичайна гледка на гарите... не бива автоматично да приемаме, че търсят нас... обаче наистина следят само чужденците.

— Да. — Освен това смятах, че са им дали снимките от остров Пирамид, така че нямаше да ни познаят облечени. Всъщност някои ченгета, изглежда, повече се интересуваха от снимките, отколкото от пътниците.

— Хайде да се закачим за американската група от сутринта.

Изправихме се, смъкнахме раниците си и отидохме в шести вагон. Американската група тъкмо слизаше след своя виетнамски екскурзовод.

Докато се тътрехме към изхода, пред нас вървеше една виетнамка и Сюзан я заговори, после се обърна към мен. „Лонг Биен“ се намирала в далечен квартал на източния бряг на Червената река и трябвало да се прехвърлим на друг влак до Централна гара. Можело също да вземем автобус или такси.

Една от най-забележителните особености на Сюзан бе нейната права, дълга до раменете коса и тя ме помоли да я напъхам под яката на ватираното ѝ яке.

Аз имам много забележителни особености, обаче не можех да ги скрия всички с шалове, без да привлека вниманието или да изчерпя шаловите, така че просто си увих един тъмносин на шията и брадичката.

— Когато слезем, се разделяме.

Слязохме на перона, разделихме се и се вмъкнахме в средата на групата от двайсетината американци и техния екскурзовод.

Сюзан бърбеше с хората наоколо, а аз поведох разговор с двама мъже, като не откъсвах поглед от ченгетата. Някои от тях ни наблюдаваха, обаче не проявяваха признаци да са ни познали.

Групата се събра и вкупом напуснахме перона. Като че ли щяхме да се измъкнем, ала въпреки това затаих дъх.

Гарата представляваше съчетание от минало и настояще — виждах местата, където разрушенията от бомбардировките бяха закърпени с по-нов бетон. Държава, която е воювала, никога не изглежда същата, поне за хората, които си я спомнят отпреди.

Времето беше облачно и много по-топло, отколкото в планините. Тая страна се нуждаеше от един слънчев ден. Аз се нуждаех от един слънчев ден.

Отляво забелязах таксиметрова стоянка. Двама граничари и един цивилен наблюдаваха туристите, които се качваха на такситата.

Нашата група се насочи към автобус с надпис „Лъв Планет Туре“ и започна да се качва в него. Сюзан бе преди мен. Каза нещо на виетнамския екскурзовод и му подаде няколко банкноти, което го накара да се усмихне. Аз стигнах до виетнамеца и също му подадох петачка. Той отново се усмихна и кимна.

Качих се в автобуса. Шофьорът, който не познаваше никого от групата, не ми обърна внимание, обаче даже да беше, щях и на него да дам някой долар.

Рейсът можеше да побере четирийсестина души и имаше много свободни места, ала Сюзан се бе настанила до пътеката в съседство с жена на средна възраст с планински обеци. Седнах срещу нея и метнах раницата си на свободната седалка до прозореца. Чувах как товарят куфарите в багажното отделение под краката ми.

На туткавите американци им трябваше цяла вечност, за да се качат. Граниচারите обикаляха навън, все още зяпаха снимките и продължаваха да търсят някого.

Най-после всички се качиха. Виетнамският екскурзовод беше последен.

— Добре, всички ли са тук? — попита той.

— Да — в един глас отговори групата.

Мразя туристическите групи, обаче алтернативата в този случай — полицейска кола — можеше да се окаже по-кофти, макар и не много.

Един граничар се приближи към рейса и се качи.

Наложи се да си завържа връзките на обувките. Сюзан направи същото. Междувременно жената до нея продължаваше да дудне и на ченгето сигурно му се стори, че си приказва сама.

Чух, че екскурзоводът и граничарят разменят няколко думи и реших, че след секунди ченгето ще ме потупа по рамото. Хвърлих поглед към Сюзан и очите ни се срещнаха.

След цяла вечност, че и отгоре, се разнесе хидравличният звук от затваряне на врата. Секунди по-късно автобусът потегли. Въпреки това със Сюзан продължихме да си връзваме обувките, докато не напуснахме района на гарата.

Изправих се и казах на Сюзан:

— Здравсти, аз съм Пол. За пръв път ли си във Виетнам?

Тя затвори очи, отпусна глава назад и дълбоко си пое дъх. Жената до нея не преставаше да дрънка.

Автобусът се насочи на юг и залязващото слънце прати последните си лъчи през десните прозорци. Двамата си свалихме сините планински шалове и ги прибрахме в раниците си.

— Откъде си? — попитах я.

— Млъкни, моля те.

Жената до нея се обиди, млъкна и се обърна към прозореца.

— Извинете, говорех на тоя досадник — каза ѝ Сюзан.

Американката се обърна към мен и ме изгледа строго. Екскурзоводът стоеше до шофьора с лице към пътниците. Видях, че ме наблюдава, погледите ни се срещнаха за половин секунда, после той се извърна.

Нямах представа какво го е накарало да си държи устата затворена, обаче сигурно до голяма степен се дължеше на страх — не от нас със Сюзан, а от ченгето. Приемането на няколко долара от извънредни пътници бе дребно престъпление. Укриването на бегълци,

макар и неволно, можеше да му докара глоба, уволнение и арест. Тази страна се управляваше със страх. Бил съм в такива държави и това може да е и в полза, и в ущърб на властите. Този път беше в ущърб. Следващия можеше да не извадим такъв късмет.

Автобусът продължи по някаква широка улица и екскурзоводът каза:

— Сега приближава към моста „Чуонг Дуонг“ над Сонг Хонг — Червената река. Красива река. Прави снимки.

Всички надлежно снимаха моста и Червената река.

— Сега отива в Ханой — каза виетнамецът. — Квартал Хоан Кием — Стария град. Много красив. Прави снимки.

Пресякохме моста към Стария град. Тук улиците и тротоарите гъмжаха от народ, ала далеч не толкова много, колкото в Сайгон, а и на лицата на всички бе изписана мълчалива решителност, хората се движеха по-бавно и целеустремено. Напомниха ми за армия мравки.

Повечето сгради бяха във френски колониален стил, много старомодни и порутени, но все още притежаваха чар. По улиците имаше широколистни дървета и ако не бяха надписите на виетнамски, можех да си представя, че се намирам в някое френско провинциално градче, където предпочитам да съм.

На хоризонта виждах светлините на високи нови небостъргачи.

— Не е толкова мрачно, колкото си мислех — казах на Сюзан.

Тя се извини, че прекъсва монолога на жената, и ми отговори:

— Външният вид заблуждава.

— Не бъди песимистка. Мисли за успеха.

Сюзан не беше в настроение за мен и отново насочи вниманието си към плямпалото.

Пак погледнах през прозореца. Спомних си, че всъщност никога не сме бомбардирани центъра на града, поради което той продължаваше да изглежда френски, а не източногермански. Не си спомнях обаче американците да са получили похвала от пресата, че са пощадили централната градска част. Трудно е да представиш в положителна светлина бомбардировките, даже да са грижливо планирани.

Автобусът се движеше по тесните лъкатушни улици. Екскурзоводът даваше съответните разяснения и също не

поздравяваше американците за това, че са оставили Стария град непокътнат. Хората наистина не оценяват американците.

— Утре вижда мавзолей на Хо Ши Мин, дом на Хо Ши Мин, паметник на Ленин, Военен музей, Военновъздушен музей и езеро в град, къде американски бомбардировач Бе петдесет и две разбива и още на дъно — съобщи ни екскурзоводът.

— Ще пропуснем всичко това — казах на Сюзан.

Тя не отговори.

Погледнах през прозореца, после я попитах:

— Знаеш ли къде се намираме?

— Имам обща представа — отвърна Сюзан. — А ти знаеш ли къде отиваме?

Не бях мислил за друго, освен за непосредствените проблеми. Всъщност никога не бях вярвал, че ще стигнем толкова далеч, обаче ето че бяхме тук и сега трябваше да реша къде ще пренощуваме.

— Е, ако търсят нас, не можем да отидем в посолството и в „Метропол“. Какво ще кажеш за вашето ханойско представителство?

— Представителството е затворено и нямам ключ — отвърна тя. — А и може да го наблюдават.

— Не може ли да се обадиш на някой от вашите служители?

— Не искам да ги замесвам.

— Да не искаш да кажеш, че нито един от тях не работи за ЦРУ?

Сюзан не отговори.

— Е, аз имам свръзка в посолството. Казва се Джон Игън, тукашният човек на ФБР. Утре ще му се обадя от външен телефон и ще си уговоря среща.

— Известно ти е, че телефоните на посолството се подслушват. Нямах ли предварително уговорена среща?

— Не. Но ще се оправя. Знаеш ли какво е „голям грозен тъпкач“?

— В момента седя срещу такъв.

Усмихнах се.

— Това е бомбардировач Бе петдесет и две. Военен жаргон. Някой от посолството би трябвало да го знае. Например военният аташе полковник Марк Гудман.

Жената до Сюзан подслушваше разговора ни и големите ѝ обеци стърчаха право нагоре.

— Знаеш ли езерото, където е големият грозен тъпкач? — попитах аз.

Жената се ококори. Сюзан се усмихна и кимна.

— Хубаво. Там ще е срещата. Игън е човекът. В случай че се разделим. Става ли?

Тя отново кимна.

— А коя е твоята свръзка в посолството?

— Също Игън — след кратко колебание отвърна Сюзан.

Смених темата.

— Що се отнася за пренощуването, трябва да потърсим американец, който да ни пусне в хотелската си стая. Обаче не от тая група.

— Аз лесно ще намеря някой, който да ме приеме в стаята си — отвърна тя. — Ами ти къде ще спиш?

— В някой бардак.

— Не и в този град.

Тя като че ли се замисли.

— Всъщност има едно място, където можем да идем...

По изражението ѝ реших, че има предвид стар любовник, което предпочитам да избегна. Обаче Сюзан продължи:

— Довечера съм канена на прием... в резиденцията на американския посланик.

— А стига бе! Аз канен ли съм?

— Зависи.

— От какво?

— Дали тази вечер сме стигнали до Ханой.

Струва ми се, че главно зависеше от това дали съм жив, или мъртъв.

— Мислех, че си ми казала всичко.

Тя избегна погледа ми.

— Присъствието ми на този прием не беше сигурно и не е важно.

— Разбирам. Е, нека отгатна кой ще е на приема. Тъй като вицепрезидентът е в Ханой, допускам, че почетен гост ще е Едуард Блейк. — Погледнах я.

Сюзан кимна.

— И се е очаквало ти да го информираш по някои въпроси, към които той може би проявява известен интерес.

— Не лично него.

Жената до Сюзан се бе навела толкова наляво, че се уплаших рейсът да не се преобърне.

— Облечен ли съм за дипломатически прием? — попитах аз.

Тя се усмихна.

— Ти си толкова секси, Пол, че можеш да се появиш по мръсни дънки, маратонки и кално кожено яке.

— Добре. В колко часа е купонът?

— Започва в осем.

Погледнах си часовника, който продължаваше да е на китката на господин Вин, и попитах:

— Колко е сега?

— Седем и петнайсет.

— Може ли да си купя часовник в този град?

— Аз ще ти купя.

Автобусът зави по една тясна улица и спря.

— Стигнали в хотел — съобщи екскурзоводът. — Добър хотел.

Погледнах през прозореца и видях стар хотел, за който едва ли се споменаваха в повечето пътеводители.

— Настаняваме се в хотел, после среща във фойето и отива на хубава вечеря в италиански ресторант — продължи виетнамецът.

Това предизвика аплодисментите на туристите, които сигурно от една седмица бяха на ориз и невестулки. Аз също изръкоплясках.

Всички започнаха да се смъкват от автобуса и аз се озовах зад бързивата приятелка на Сюзан. Тя обърна глава към мен и ме изгледа така, като че ли бях небръснат, опръскан с кал, смрадлив дегенерат.

— Вие с нашата група ли сте? — попита ме жената.

— Не, госпожо. Аз съм канадец.

Слязохме. Екскурзоводът се извърна от нас със Сюзан, но аз извадих една двайсетачка и когато минавахме покрай него, му я пхнах в ръката.

Ето че бяхме в Ханой, на тясна улица, задръстена с пешеходци, циклоси и няколко коли. Вече беше тъмно и лампите светеха, обаче дърветата хвърляха плътна сянка.

Отдалечихме се от хотела.

— Знаеш ли къде се намираме? — попитах Сюзан.

— Недалеч от резиденцията на посланика — отвърна тя. — Хайде да потърсим къде да пийнем нещо, да отидем до тоалетната и да се измием. Освен това искам да се обадя на дежурния в посолството.

— Добра идея. — Погледнах към отсрещната страна на улицата за кафене или бар, после нещо ме накара да се обърна към хотела на петдесетина метра от нас. Пред автобуса бе паркиран тъмнозелен автомобил, седан, какъвто рядко се среща в тая страна. Останах с впечатлението, че е някаква служебна кола. На тротоара с гръб към нас стоеше униформен мъж и на светлината от хотела видях, че разговаря с нашия екскурзовод и шофьора на рейса. Това не ми хареса. Още по-малко ми хареса, когато шофьорът посочи към нас със Сюзан. Униформеният се обърна и ни погледна. Беше полковник Манг.

Полковник Манг се запъти към нас и извика:

— Господин Бренър! Госпожице Уебър!

— Той каза ли нещо? — попитах Сюзан.

— Мамка му... Пол... дали да не избягаме?

Преди да успее да взема решение, седанът потегли и спря до нас. Униформеният на предната дясна седалка извади пистолет и го насочи към мен.

Полковник Манг се приближи по тротоара. Носеше зелената си униформа, ала този път без кобур. Даде знак на горилата в колата да сваля оръжието, после спря на няколко крачки от нас.

— Боях се, че съм ви изпуснал на гара „Лонг Биен“.

— Наистина ни изпуснахте — отвърнах аз.

— Да. Но сега ви намерих. Може ли да ви предложи да ви повозя?

Може да съжаляваше, че ни е зарязал в Куанг Три, и сега да искаше да изкупи вината си. Обаче му отговорих:

— Няма нищо, имам нужда от физически упражнения.

— Къде отивате?

— В „Метропол“.

— Нима? „Метропол“ е в обратната посока. Защо се качихте на този туристически автобус?

— Взех го за градски.

— Знаете, че не е така. Всъщност сякаш бягате от нещо.

— Не, отиваме в „Метропол“. Натам, така ли?

Полковникът погледна Сюзан.

— Получихте ли съобщението ми в „Сенчъри“?

Тя не отговори.

— Господин Тин ми каза, че ви го е пратил по телекс до пощата в град Вин. Какво сте правили във Вин?

— Ходихме да видим родното място на Хо Ши Мин — отвърна Сюзан.

— А, да. Вие сте канадски историци, както научих наскоро.

Не отговорихме. И не се зарадвахме на това съобщение.

Полковник Манг запали цигара. Дано да се гътнеше от инфаркт.

Над рамото му забелязах, че неколцина американци от автобуса ни наблюдават, после двама униформени пред хотела им дадоха знак да влязат вътре. Освен това видях, че шофьорът на рейса и екскурзоводът са изчезнали — сигурно бяха на път за там, където отивахме ние, и това не беше хотел „Метропол“.

Направи ми впечатление също, че пешеходците пресичат улицата, за да избегнат полицията на нашия тротоар.

— Много рано сте напуснали хотел „Сенчъри“ в Хюе — каза полковник Манг.

— И какво от това?

Той не обърна внимание на нахалния ми отговор, обаче трябваше да ми го върне, затова каза на Сюзан:

— За съжаление тук на Червената река няма нудистки плажове за вас.

— Върви по дяволите — изсумтя тя.

Виетнамецът неочаквано се усмихна.

— Станахте любимка на мъжете в моя отдел. Те много внимателно се запознаха със снимките ви от остров Пирамид.

— Върви по дяволите!

Полковник Манг запази самообладание и реших, че не иска да участва в състезание по надвикване пред хората си, които сигурно не разбираха, че Сюзан го праща по дяволите.

Манг ни измери с поглед.

— Изглежда, сте прекарали известно време в провинцията.

Не отговорихме.

— Къде ви е багажът? — попита ме той.

— Откраднаха го.

— Нима? А откъде взехте тези дрехи, които не бяха в багажа ви?

— Купихме ги.

— Защо?

— Защо не?

— Виждам и синя боя от планински шалове по лицата и ръцете ви. Струва ми се, че сте се опитвали да се дегизирате.

— Като какви?

— Не ми харесват отговорите ви, господин Бренър.

— На мен пък не ми харесват вашите въпроси.

— И никога не са ви харесвали. — Той смени темата. — Резервацията ви в „Метропол“, господин Бренър, е за утре. Защо пристигате един ден по-рано?

— Вижте, господин полковник, имаме покана... — започна Сюзан.

— По-късно — прекъснах я аз. Приемът в резиденцията на посланика беше асо, което можеше да се изиграе само веднъж, и моментът не бе подходящ.

Тя ме разбра.

— Утре рано сутринта имаме среща в посолството.

— С кого?

— С търговския представител.

— За какво?

— За търговия естествено.

Виетнамецът я изгледа сурово.

— Направих някои проверки и установих, че вие също имате резервация в „Метропол“, но за днес.

Полковник Манг разполагаше с повече информация за маршрута на госпожица Уебър от мен. За да съм честен обаче, в Натранг тя ми беше споменала нещо за командировка в Ханой, макар че вече не вярвах да е свързана с търговския представител.

Полковник Манг се наслаждаваше на собствения си сарказъм.

— Тъй като господин Бренър няма стая за тази нощ, предполагам, че ще го приемете в своята, но това ще остави впечатление за неблагоприличие.

— Върви по дяволите — предложи му пак Сюзан.

Беше време да видя дали тоя тип лови риба, ходи на лов или поставя капани.

— Оценявам, че сте си направили труда да ни посрещнете в Ханой, господин полковник — казах му, — и ако няма нищо друго, ние ще си вървим.

Той не отговори.

— Плашите туристите — прибавих аз.

— Нима? Но изглежда вие не се плашите.

— Ни най-малко.

— Има време. Някога идвали ли сте в Ханой, господин Бренър?

— Не, но мои приятели са прелитали от тук през войната, макар че не са се отбивали. — Добър удар.

Полковникът се усмихна.

— Всъщност някои се отбиваха и бяха настанени в хотел „Хилтън“.

Не беше зле. Обичам състезанията по вбесяване. Бе мой ред, затова казах:

— Искях да разгледам Военновъздушния музей, обаче ми съобщиха, че нямало какво да се види.

— А искате ли да разгледате министерството на държавната сигурност?

— Благодаря, вече видях онова в Сайгон.

— В Хошимин.

— Както и да е. — Той, изглежда, не бързаше да изпълни заплахата си или добре се забавляваше тук на улицата. Във всеки случай аз го осведомих: — С госпожица Уебър се обадохме на дежурния в посолството, за да съобщим за пристигането си в Ханой. Навярно с вас бихме могли да поговорим утре. Да речем, коктейл в шест, в бара на „Метропол“. Съгласен ли сте?

Той се втренчи в мен на слабата светлина.

— Не сте се обаждали във вашето посолство. Разбирам, че според вас се влияя от дипломатически съображения. Но ще ви кажа следното, господин Бренър: ако остана за петнайсет минути насаме с вас и госпожица Уебър, ще докажа, че двамата представлявате вашето правителство и действате срещу моята страна.

— Бихте ли се конкретизирали?

— Ще се конкретизирам в стаята за разпити.

Изглежда, бяхме в безизходица. Аз исках да отида в петзвезден хотел, а полковник Манг искаше да ме прати в затвора. Но също така искаше да се убеди, че не проваля кариерата си, затова си приказвахме на улицата и той чакаше аз или Сюзан да издрънкаме нещо, което да оправдае арестуването ни. И на мен ми се е случвало да изпадна в същата ситуация, обаче не му съчувствах особено.

Полковник Манг имаше решение на проблема.

— Бих желал двамата доброволно да ме придружите в министерството на държавната сигурност, за да си поговорим.

Хиляди пъти бях казвал същото на заподозрени и повечето от тях изобщо не се прибираха вкъщи.

— Шегувате се — отвърнах аз. — Нали?

— Не. Не се шегувам.

— Прозвуча ми като шега.

Манг или се смути, или се ядоса, че отхвърлям поканата му.

— Ако дойдете доброволно, ви обещавам, че ще можете да си тръгнете след един час.

— Казахте, че ви трябва само петнайсет минути с нас — напомни му Сюзан.

Вече добре познавах полковник Манг и виждах, че е страшно бесен. Забелязах също, че Сюзан го вбесява повече от мен. Едва ли между нас с него имаше някаква връзка, обаче бях сигурен, че мрази Сюзан. Поради тази и ред други причини не исках тя да попада в лапите му...

— Имам едно предложение, господин полковник — казах му. — Закарайте ни в посолството и оставете госпожа Уебър да влезе вътре. После доброволно ще дойда с вас в министерството.

Не му трябваше много време, за да отговори.

— Не.

Сюзан се присъедини към него.

— Не, където и да идем, отиваме заедно.

Никой не искаше да ми съдейства, затова казах на полковник Манг:

— Добре, тогава ни оставете да се обадим на дежурния в посолството и да му съобщим, че сме пристигнали в Ханой, че полковник Нгуен Куи Манг иска да ни зададе няколко въпроса и че ще го придружим в министерството на държавната сигурност. Доброволно естествено. Можете да слушате разговора.

Той поклати глава.

Полковник Манг не можеше да се пазари. Или си мислеше, че не му се налага.

— Добре, господин полковник, предложенията ми се изчерпаха.

— Хванах Сюзан за ръка и му казах: — Приятна вечер.

Виетнамецът изгуби самообладание, за миг забрави английски и извика:

— Дунг лай!

Отново се задъхваше и след като го бяхме предизвикали, трябваше да направи нещо. Той поговори с мъжа на предната дясна седалка, който слезе от колата и отвори задната врата. Надявах се полковник Манг да си тръгва, ама де такъв късмет. Манг погледна през рамо, за да се увери, че всички американски туристи са влезли в хотела, и ни заповяда:

— Качете се в колата.

Не мръднахме от местата си. Той се усмихна.

— Страх ли ви е?

— Не. А вас?

— Защо да ме е страх? Качете се в колата.

— Някой трябва да насочи оръжие срещу нас, за да ни принуди да се качим — заявих аз.

Той разбра и кимна. Каза нещо на мъжа до седана, който с удоволствие насочи пистолета си срещу нас.

Отново хванах Сюзан за ръка и двамата се настанихме на задната седалка. Манг седна отпред, другият остана на тротоара.

Потеглихме в мълчание по улиците на Стария град и след няколко минути намалихме пред хотел „Метропол“, огромна внушителна сграда, чието истинско място беше в Париж.

Помислих си, че полковник Манг е променил решението си.

— Благодаря, че ни докарахте.

Той се завъртя на седалката.

— Исках да видите къде няма да пренощувате.

Гадняр.

Колата продължи на запад през Стария град. Само за да се уверя, че тия хора не са пълни идиоти, натиснах дръжката на вратата, обаче беше заключена.

От тежко положението бе станало страшно и не проявяваше признаци на подобрение. Анализирах възможностите, но не ми оставаше друго, освен да премина към насилие, за което бях готов. Не виждах Манг да има оръжие, само че шофьорът имаше, следователно първо трябваше да обезвредя него. Хвърлих поглед през задния прозорец и видях, че ни следва втора кола. Налагаше се да взема решение, както ме бяха учили в казармения курс по бягство от плен, дали е възможна физическа съпротива и ако е възможна, какви ще са последствията от неуспешен опит. Понякога усложняваш дребен или

среден проблем, като извиеш нечия шия, друг път го решаващ. Всичко зависи от това какъв е краят на пътуването.

Обмислих всичко това, като взех предвид втората кола и факта, че със Сюзан не сме репетирали координиран опит за бягство.

На поредния завой се наведох към нея и прошепнах:

— Оръжие?

Тя поклати глава.

— Просто се пошегувах.

— Не разговаряйте — заповяда Манг.

Завихме в тясна, зле осветена улица, която според табелите се казваше „Йет Киеу“, и спряхме пред голяма пететажна сграда в колониален стил. Втората кола спря зад нас.

Полковник Манг взе едно дипломатическо куфарче от седалката и безмълвно слезе.

Сюзан ме сръга и тихо рече:

— Приемът при посланика, Пол. Тая вечер ли беше? Пол...

— Изиграй асото само когато се налага.

Тя ме погледна.

— Струва ми се, че се налага.

Двама мъже от втората кола дойдоха и отвориха задните врати. Слязохме и не особено любезно ни придружиха до входа на министерството на държавната сигурност, където стоеше полковник Манг.

Пазачът отвори вратата и полковникът влезе, последван от нас със Сюзан и двете горили.

Просторното фоайе беше много занемарено и ми напомни за своя сайгонски аналог. Имаше неколцина униформени и цивилни, които ни погледнаха така, като че ли не виждат чак толкова много бели туристи в министерството, но им се иска да виждат повече.

Полковник Манг ни заведе при един стар асансьор и когато петимата се качихме, каза нещо на оператора.

Слязохме на четвъртия етаж, който бе слабо осветен и мръсен. От едната страна на коридора имаше затворени врати и иззад една от тях чух мъжки мъчителен вик, последван от шамар и отново вик. Друга врата беше леко откrehната и отвътре се носеше женски плач.

Полковник Манг сякаш не забеляза нищо, както и двете горили. Предполагам, че бяха свикнали, все едно това бе нормалният шум на

четвъртия етаж.

Полковникът отвори една от вратите и докато влизаше вътре, зърнах на пода проснат гол мъж, целия окървавен. Зад бюрото седеше униформен, пушеше и четеше вестник.

Полковник Манг каза нещо на униформения и затвори вратата, после се обърна към нас и ни осведоми:

— Стаята е заета.

Ние със Сюзан се спогледахме и разбрах, че и тя е видяла сцената. Повечето хора никога не са виждали такова нещо и си спомних първото си сражение, мъртвите и умиращите навсякъде около мен — просто не приемаш действителността и така се справяш с нея.

Полковник Манг намери свободна стая и влязохме.

Помещението нямаше прозорци и вътре беше топло. От тавана висеше гола електрическа крушка. В средата имаше бюро, стол и две дървени табуретки.

Манг остави фуражката и дипломатическото си куфарче на бюрото, седна и запали цигара. После ни посочи табуретките.

— Седнете.

Останахме прави.

На пода имаше стар паркет, лекъосан с нещо кафеникавочервено. От помещението зад себе си чух викове, последвани от блъскане в стената.

Полковник Манг изглеждаше съвсем невъзмутим, като че ли боят в полицейския участък не беше нещо по-различно от взимането на отпечатъци и снимането на арестанти.

— Хората, които не съдействат по време на разпит, отиват в мазето, където винаги получаваме пълно съдействие и където не ви канят да седнете — отбеляза той и отново посочи с ръка. — Седнете.

Двете горили зад нас изритаха табуретките в краката ни и ни натиснаха да седнем.

Полковник Манг дълго ни наблюдава, после каза:

— Причинихте ми много главоболия. — И прибави: — Провалихте ми празника.

— И вие не ми направихте почивката много забавна — отвърнах аз.

— Млъкнете.

Без да пита, Сюзан извади цигарите си и запали. Манг не обърна внимание, сякаш пушенето беше едно от неотменните права на виетнамските затворници.

Всички мълчахме, докато двама от нас пушеха. Горилите зад мен дишаха тежко. Инстинктът ми подсказваше, че със Сюзан сме попаднали в затруднение. Най-големите ни проблеми, разбира се, бяха двете мъртви ченгета на магистрала 1 и двамата убити войници на шосе 214. Фактът, че по време на инцидентите двамата сме се намирали в района на местопрестъплението можеше да е чиста случайност, обаче Манг едва ли щеше да ни повярва. После идваше господин Кам, нашият шофьор, когото трябваше да убия. Истината бе, че навярно щяха да ни изправят пред наказателния взвод за убийство и правителството на САЩ с нищо не можеше да ни помогне.

Манг ни гледаше, ние също го гледахме на светлината на висящата крушка.

— Да започнем отначало — каза той и дръпна от цигарата си. — Най-после открих как сте пътували от Натранг до Хюе. Господин Тук много ми помогна, когато го посетих в туристическата му агенция.

За пръв път изпитах истински страх.

— Е, господин Бренър, вие сте наели частен автомобил, което ви беше казано да не правите...

Прекъснах го:

— Госпожа Уебър имаше право да пътува по какъвто начин желае. Аз бях само пътник.

— Млъкнете. И е шофирал Дуонг Ксуан Кам, който много подробно ми разказа за пътуването ви. — Полковник Манг се втренчи в мен. — Може би ще ми разкажете за него със свои думи, за да няма недоразумения.

От тия глупости заключих, че господин Кам или е умрял при разпит, без да признае, че е станал съучастник в убийство, или се крие, или бяга, за да си спаси живота.

— Убеден съм, че не мога да ви разкажа нищо повече от шофьора — отвърнах аз. — С госпожа Уебър през цялото време спяхме.

— Вашият шофьор твърди друго.

— Какво по-точно?

— Ако ми зададете още един въпрос, господин Бренър, или вие, госпожице Уебър — заяви полковник Манг, — този разговор незабавно ще се премести в мазето. Ясен ли съм?

— Трябва да ви напомня, господин полковник, че нито госпожа Уебър, нито аз сме военнопленници в ханойския „Хилтън“, където през войната вашите сънародници са измъчвали стотици американци. Войната свърши, господин полковник, и вие ще отговаряте за действията си.

Той продължително ме изглежда.

— Ако с нещо незначително успея отново да направя вашата страна противник на моята, и аз, и други хора ще сме много щастливи. — Манг противно се усмихна. — Мисля, че открих начин да го постигна. Естествено, говоря за съдебен процес и екзекутиране на един така наречен американски турист и една така наречена американска бизнес дама или за убийство, или за противодържавна дейност, или и за двете.

Стори ми се, че има предвид нас, затова му напомних:

— Не само нашето правителство ще ви държи отговорен, но и вашето.

— Това не е ваша грижа, господин Бренър. Имате си други проблеми.

Полковникът замълча за миг, навярно замислен за моите и, надявах се, за своите потенциални проблеми.

— Когато се срещнахме в Куанг Три — каза той, — ние разговаряхме за посещението ви в Хюе, липсващото време от пътуването ви от Натранг до Хюе, дръзкото ви отношение към полицаия в Хюе и по други въпроси, свързани с партньорите на госпожица Уебър. Освен това обсъдихме посещението ви в долината А Шау и Ке Сан и контактите ви с планинските племена. Смятам, че вече разполагам с достатъчно доказателства, за да ви арестувам.

— А аз смятам, че тормозите американски ветеран и видна американска бизнес дама поради политически и лични съображения.

— Нима? Тогава трябва да продължим разговора си докато и двамата не променим мнението си. Как напуснахте Хюе?

— Напуснахме Хюе с мотор и както ви е известно, по същия начин пристигнахме в Диен Биен Фу.

— Да, и по пътя станахте канадци.

Не отговорих.

— Откъде взехте мотора?

— Купих го.

— От кого?

— От един човек на улицата.

— Как се казваше?

— Нгуен.

— Търпението ми се изчерпва.

— Не може да изчерпите нещо, което не притежавате.

Това му хареса и той се усмихна.

— Струва ми се, че зная откъде сте взели този мотор.

— Тогава е излишно да ме питате.

Полковник Манг се вторачи в мен.

— Всъщност не зная. Но зная следното: преди с госпожица Уебър да си тръгнете от тук, ще настоявате да ми го кажете.

Значи засега нищо не заплашваше господин Юен, алчността на Гъзаря го беше вкарала в неприятности и господин Кам бе мъртъв или се криеше. Оставаше господин Ан, който, надявах се, щастливо се беше завърнал при семейството си в Лос Анжелис.

— Къде спряхте по време на двудневното си пътуване с мотор до Диен Биен Фу? — продължи разпита Манг.

— Спахме в гората.

— Възможно ли е да сте пренощували в планинско село?

Пак се връщаме на темата за планинците.

— Струва ми се, че щях да си спомням — отвърнах аз.

Той ме погледна внимателно.

— Двама войници са били убити на шосе номер двеста и четиринайсет близо до лаоската граница. Единият е застрелян в гърдите с американски автоматичен пистолет колт четирийсет и пет калибър. — Манг се вторачи в мен така, като че ли смяташе, че може да зная нещо по въпроса. — По това време вие сте се намирали в този район.

— Не зная къде е шосе номер двеста и четиринайсет, но пътувах по магистрала номер едно до шосе номер шест за Диен Биен Фу — без да извърщам очи, отвърнах аз. — А сега ми казвате, че съм бил на номер двеста и четиринайсет и ме обвинявате, че съм убил двама войници. Дори няма да отговоря на такова абсурдно обвинение.

Той продължаваше да ме гледа.

— Ние ви придружихме доброволно, за да ви отговорим на няколко въпроса — напомних му аз. — Съвсем скоро ще решим, че ни задържате против волята ни и вие, господин полковник, чието име е известно в нашето посолство, ще трябва да обясните отсъствието ни. — На мен ми прозвуча добре, ала не и на полковник Манг.

Той се усмихна.

— Не ме слушате, господин Бренър. Не ме интересува нито вашето посолство, нито правителството ви. Всъщност всеки конфликт ме радва.

— Определено ще се стигне до там, господин полковник.

— Губите ми времето. — Манг погледна Сюзан. — Разбирам, че ви пренебрегвам.

— Всъщност аз ви пренебрегвам.

Той се засмя.

— Струва ми се, че не ви харесвам.

— Така е.

— Защо? Заради онези снимки ли? Или защото подобно на повечето си сънародници изпитвате чувство на расово превъзходство над вие트남ците?

Намесих се.

— Чакайте, този разпит е...

— Не разговарям с вас, господин Бренър. Но ако разговарях, щях да ви попитам колко пъти сте използвали расистки думи и изрази като „жълтур“ и „дръпнати очи“. Колко?

— Сигурно много. Но не и през последните двайсет и пет години. Сменете темата.

— Тази тема ме интересува. — Полковникът се обърна към Сюзан. — Защо сте във Виетнам?

— Тук ми харесва.

— Не ви вярвам.

— Не ми пука дали ми вярвате, но аз обичам народа на тази страна, неговата култура и традиции.

— Забравихте да споменете парите.

— Но не ми харесва вашето правителство. Правителство и народ не са едно и също. Даже да бяхте американец — прибави тя, — пак щяхте да сте ми отвратителен и противен.

Помислих си, че след около три секунди ще се озовем в асансьора за мазето, но полковник Манг просто зарея поглед в празното пространство.

— Проблемът пак е в чужденците — накрая каза той. — Тук има прекалено много туристи и бизнесмени. Скоро ще останат с двама по-малко.

Отново бях почти убеден, че говори за нас.

— Потърсете по-близо причината за проблемите си — посъветва го Сюзан. — Започнете с тази сграда.

— Няма нужда вие или който и да е чужденец да ни казва как да управляваме собствената си родина. Тези дни отминаха, госпожице Уебър. Моето и бащиното ми поколение платиха с кръвта си, за да освободят тази страна от Запада. И ако е необходима нова война, за да се избавим от капиталистите, ние сме готови пак да направим тази саможертва.

— Знаете, че не е вярно. Тези дни са отминали.

Полковник Манг се върна на темата за изправянето на двама ни със Сюзан пред наказателния отряд, която го караше да се чувства по-самоуверен, и отново насочи вниманието си към мен.

— Във вторник рано сутринта сте напуснали Хюе с мотор и в сряда късно вечерта сте пристигнали в Диен Биен Фу, където сте отседнали в мотел „Диен Биен Фу“.

— Точно така.

— И в четвъртък сутринта сте посетили бойните полета, където сте казали на екскурзовода, че сте канадски историци и струва ми се, биолози.

— Казах „кънектикътски историци“.

— Какво е това?

— Кънектикът. Част от Съединените щати.

Манг като че ли се обърка, затова прибавих:

— Щатът на индийското орехче.

Той остави думите ми без коментар и продължи:

— По-късно същия ден сте пристигнали с мотор в село Бан Хин и отново сте се представили за... историци.

Премълчах.

— Госпожица Уебър каза на един човек на селския пазарен площад, че сте канадци. Защо се представяхте за канадци?

— Някои хора не обичат американците. Всички обичат канадците.

— Аз не обичам канадците.

— Колко канадци познавате?

Той разбра, че го принуждавам да смени темата и че се опитвам да печеля време. Всъщност, ако имаше някаква вероятност да се измъкнем, тя зависеше от това дали Манг възнамерява да ни задържи повече от времето, след което може би щяха да ни търсят. Само че се чудех дали точно сега някой във Вашингтон, Сайгон или тукашното посолство наистина ще се загрижи за нас. Утре — да, тази вечер — може би не. Присъствието на приема при посланика, изглежда, не беше задължително. Ако се очакваше река На да носи трупа ми до този на господин Вин, отсъствието ми определено нямаше да направи впечатление. Замислих се дали да не изиграя нищожното си асо, обаче инстинктът ми подсказваше, че полковник Манг не е готов за това.

— Защо отидохте в Бан Хин? — попита ме той.

— Знаете защо.

— Зная. Но честно казано, не откривам смисъл в посещението ви при Тран Ван Вин. Така че можете да ми го обясните.

Имаше пет имена, които тази вечер не исках да чувам от полковник Манг: господин Тук, господин Кам, господин Ан, господин Юен и Тран Ван Вин. Вече бе споменал три от тях. Що се отнасяше до Тран Ван Вин, какъвто си беше верен другар, той напълно бе съдействал на полковника, обаче не беше успял да му обясни много. Повече се безпокоях за господин Ан и господин Юен, които бяха допуснали грешката да си пъхнат главата в торбата заради американците, също като двайсет милиона южновьетнамци през войната. Тия хора не си взимаха поука. Във всеки случай въпросните две имена още не бяха изскочили, ала вече разбирах методите на разпит на полковник Манг и знаех, че прескача някои моменти и пази най-хубавото за края.

Той започваше да губи търпение и повтори:

— Навярно ще можете да ми обясните целта на посещението си при господин Вин.

— Убеден съм, че господин Вин ви е съобщил целта на посещението ми.

— Той ми разказа за вас по телефона, но нямах възможност лично да разговарям с него. — Полковник Манг си погледна часовника. — Би трябвало скоро да пристигне със самолет и тогава по-подробно ще обсъдя въпроса с него. Засега ми кажете защо сте го посетили.

— Добре, ще ви кажа. — Като максимално се придържах към истината, изложих на полковник Манг същата версия за писмото, която бях представил на Тран Ван Вин: за Американските ветерани от Виетнам, семейството на лейтенант Уилям Хайнс, очевидното убийство на лейтенанта от неизвестен капитан — нямаше смисъл да споменавам за вицепрезидента на Съединените щати — и че съм обещал на семейство Хайнс да проуча случая, докато съм на носталгично пътуване във Виетнам.

Завърших разказа си и видях, че полковник Манг е потънал в дълбок размисъл. Вече бе чул същото от Тран Ван Вин и моята история не съответстваше на онова, което подозираше или знаеше. Разбира се, този поврат в хода на събитията повдигаше много нови въпроси и той бе объркан. Скоро щеше да поиска да види сувенирите от раницата на Сюзан. Имах чувството, че сме тук от много време. От цяла вечност.

Полковник Манг погледна Сюзан.

— Потвърждавате ли този разказ?

— Аз съм само курвата за ваканцията — отвърна тя.

Той се вторачи в нея.

— Какво значи „курва“?

Сюзан му отговори на виетнамски и полковникът кимна, сякаш за пръв път ни вярваше за нещо.

— Обаче връзката ви с господин Станли ми се струва подозрителна — все пак каза той.

— Спала съм с половината бели в Сайгон, господин полковник. Не бива да придавате толкова значение на връзката ми с Бил Станли.

Понякога, както казват в нашия бранш, голотата е най-доброто прикритие. Полковник Манг изглеждаше искрено щастлив, че мнението му за Сюзан е потвърдено от самата курва, въпреки че това омаловажаваше връзката с Бил Станли.

Освен това, разбира се, полковник Манг се чудеше за моята връзка със Сюзан Уебър и дали ще е в състояние да ме пречупи чрез

нея. Всъщност в миналото аз бях проявявал забележителна вярност към курвите, обаче виетнамецът не го знаеше, затова я изгледах ядосано и се извърнах от нея.

Той забеляза реакцията ми и ѝ каза:

— Вие не сте по-добра от проститутките по сайгонските улици.

— Но го правя безплатно — възрази Сюзан.

— Щяхте да сте по-откровена, ако взимаште пари.

След като постави Сюзан на мястото ѝ, Манг отново насочи вниманието си към мен.

— Тран Ван Вин ми каза, че с госпожица Уебър сте се скарали за нещо. Тя напуснала дома му няколко минути преди вас. Така ли е?

— Да.

— Защо?

— Имахме много противоречия по време на пътуването и накрая се скарахме за това как е най-добре да стигнем до Ханой.

Той се замисли.

— И сте решили да вземете влака от Лао Кай.

— Естествено. Нали пристигнахме заедно на гара „Лонг Биен“.

— Знаех къде сте, знаех и че отивате в Ханой. Името ви не беше сред пътниците на самолетите, затова поставих под наблюдение гара „Лонг Биен“, автогарата, хотел „Метропол“ и американското посолство, в случай че вземете кола или вашия мотор до столицата.

— Откъде знаехте, че сме в туристическия автобус?

— Полицията, който се качи в автобуса, забеляза, че екскурзоводът изглежда нервен, но не искаше да създава проблеми пред вашите сънародници, затова изчакахме. По-късно може да се срещнете с екскурзовода в друга част на тази сграда. — Полковник Манг се усмихна. — Нали ви казах, че пак ще се видим в Ханой.

— Ами ако вместо това бяхме заминали за Хошимин?

Той изглеждаше достатъчно радостен да отговаря на въпроси относно блестящите си професионални способности.

— Ако сега не седяхме тук, щяхме да сме в същото министерство в Хошимин. Нищо не ни убягва, господин Бренър.

Трябваше да оставя въпроса открит, обаче аз отбелязах:

— Нямате представа какво ви убягва.

Полковникът пак се усмихна.

— Вие с госпожица Уебър не успяхте да ни избягате и сега сте тук.

— Имате право — признах аз. — Имиграционната полиция в тази страна е безпощадна, господин полковник. Не е зле и ние да имаме такава в Америка.

Той отново се усмихна.

— Пътните нарушения, незаконният начин на пътуване и визовите нередности са сериозни въпроси, господин Бренър.

— Трябва да е така, за да ни обявите за общонационално издирване.

— Свършихте ли с игричките?

— Надявам се. Вие от отдел „А“ ли сте, или от „Б“?

— От отдел „А“. Който отговаря на вашето Централно разузнавателно управление.

— Е, при следващото си идване във Виетнам ще подам молба за виза по-рано.

Манг пак се усмихна.

— Няма да има следващо идване.

— Свършихме ли?

— Не. И престанете да задавате този въпрос.

Щях да си погледна часовника, обаче си спомних къде е.

Та седяхме си ние, докато Сюзан, Манг и двете горили пушеха и аз вдишвах дим втора ръка, без дори да има прозорец, който да отворим. Като че ли това място не беше достатъчно нездравословно, ами по пода имаше стари петна от кръв и инквизиторът в стаята зад гърба ми, изглежда, обичаше да блъска госта си в стената, което караше крушката да се клати.

Известно време полковник Манг ни остави да слушаме виетнамския вариант на скуош в съседната стая, после се обърна към Сюзан.

— Защо пратихте телекс на господин Тин от хотел „Сенчъри“ в Хюе?

— Господин Бренър дал пътеводителя си на заем на един екскурзовод и го помолил да го върне до вторник сутринта. Тъй като го нямаше, пратих телекс, за да попитам дали са го донесли. Сигурна съм, че сте прочели телекса.

Той с нищо не показва дали го е чел.

— И какво щяхте да направите, ако бяха занесли пътеводителя в хотела? Да се върнете в Хюе ли?

— Не, разбира се. Щях да помоля господин Тин да ни го прати в „Метропол“.

Манг погледна към мен.

— И на кой екскурзовод сте дали пътеводителя?

Тъй като бях изчерпал Нгуените, отвърнах:

— Мисля, че се казваше господин Хан. Студент.

— Защо му дадохте пътеводителя си?

— Той ми го поиска на заем. Да не съм нарушил някой друг закон?

Даже полковник Манг усети иронията и се усмихна. Обикновено обаче усмивките му не вещаеха нищо добро.

— Трябва да ви призная нещо — каза той.

— Хубаво, защото аз нямам какво да ви призная.

— Наредих да ви следят в Хюе.

Не отговорих. Известно време всички седяхме и слушахме кръсърците на някой, когото влачеха по коридора. Можеше да е екскурзоводът.

Накрая полковник Манг наруши мълчанието.

— Моите колеги са ви изпуснали, но ми докладваха, че сте се движили като човек, който смята, че го следят.

— А вие какво очаквахте да ви кажат? Че съм седял на някоя пейка в парка и са ме изпуснали, така ли?

Това не му хареса и полковникът се обърна към Сюзан.

— Същото се отнася за вас, госпожице Уебър. Движили сте се подозрително.

— Пазарувах.

— А, да. Дегизировката.

— Подходящи дрехи за пътуването до Диен Биен Фу. Ако искате, мога най-подробно да ви опиша пазаруването си.

Нито виетнамецът, нито аз проявихме интерес към тази тема. Освен това Манг може би реши, че е стигнал до поредната задънена улица. Всъщност не беше така, ала аз бях почти сигурен, че господин Ан се е спасил. Само че човек никога не знаеше какви изненади му готви полковник Манг.

— Къде е моторът, който сте купили в Хюе? — попита ме той.

— Продадох го на една австралийка в Лао Кай.

— Как се казваше?

— Шийла. Руса, синеока, с приятна усмивка.

Полковник Манг подозираше, че го баламосвам, обаче се включи в играта.

— Колко платихте за него в Хюе и за колко го продадохте?

— Купих го за три хиляди щатски долара, обаче успях да му взема едва петстотин от австралийката в Лао Кай. Тя знаеше, че гоним влака, и се пазари до дупка.

— Разбирам. Разменихте ли някакви документи с тази госпожа или с човека в Хюе?

— Господин полковник, откакто съм тук, не съм виждал квитанции.

Той остави забележката ми без отговор и погледна към Сюзан.

— Открих ключовете за мотора ви във вашия апартамент, но не успяхме да намерим самия мотор. Ще ни помогнете ли?

— Откраднаха го.

— Според мен е скрит.

— Отдел „А“ няма ли си друга работа, освен да търси мотори?

— Всъщност, госпожице Уебър, си имаме достатъчно работа и тъкмо затова сте тук.

— Нямам представа защо съм тук.

— Имате.

— Струва ми се, че самият вие не знаете, господин полковник.

— Ако не зная нещо, винаги го научавам от заподозрения — заяви Манг и ни напомни: — Това е само предварителен разпит. Следващият ще е като онези, които видяхте и чухте в съседните стаи. Последният ще е в мазето. Засега ще се върнем на въпроса за убитите полицаи и войници, както и на други теми като моторите, които изискват допълнителни обяснения.

— Мъчението е последното убежище на глупавия и мързелив инквизитор — осведомих го аз. — И признанията са безполезни.

Полковникът ме погледна така, сякаш никога не го бе чувал, и може би наистина не беше.

— Какво разбирате вие от разпити? — попита ме той.

— Гледам много полицейски предавания по телевизията.

— Всъщност се опитах да науча повече за вас с помощта на нашето посолство във Вашингтон.

— Не познавам никого там.

— Сарказмът ви не ми харесва.

— На никого не му харесва.

Манг се върна на темата за миналото ми.

— Установихме, че миналия септември сте напуснали американската армия с чин старши подофицер.

— Казах ви го още на „Тан Сон Нат“.

— Но не изяснихте с какво сте се занимавали.

— Никой в армията не е наясно с какво се занимава.

— Явно е така, като се има предвид представянето ви тук.

— Представихме се добре, господин полковник, и вие го знаете.

Питайте когото искате от съучениците си от гимназията.

Полковник Манг окончателно изгуби самообладание и се разкрещя на виетнамски, удари с юмрук по бюрото и се изправи. Даже видях слюнка в ъгълчетата на устата му. Имах чувството, че не трябваше да споменавам за войната.

Той тичешком излезе иззад бюрото и дойде при мен. Скочих, ала преди да успея да реагирам, двете горили извиха ръцете ми зад гърба. Полковник Манг ме зашлеви през лицето и аз се отскубнах от войниците, които не бяха много силни. Единият дори падна на пода. Другият отново ми се нахвърли, Сюзан стана и изрита табуретката ми пред краката му. Той се просна по очи и ние с Манг застанахме един срещу друг.

Преди да успея да го размажа, двете горили допълзяха до стената, извадиха пистолетите си и се развикаха.

Полковник Манг им отговори, после ненадейно излезе от стаята. Сигурно му се беше допикало или нещо подобно.

— Приемът, Пол — напомни ми Сюзан.

Едната горила рязко ѝ заговори на виетнамски и тя преведе:

— Казва да седнем и да млъкнем. Ако мръднем или проговорим, щял да ни застреля.

Седнахме пред двете горили, които ни държаха на мушка. Ако се бяха приближили, за пет секунди щях да им гепя патлаците, обаче те стояха на разстояние.

Тупурдията в стаята не бе привлякла особено внимание заради тупурдията в съседните стаи. На излизане полковник Манг не беше затворил вратата И чух много шамари откъм коридора.

Манг се върна след пет минути. С него бяха още две въоръжени горили, които също се изправиха зад нас. Когато минаваше покрай мен, усетих мирис на алкохол.

Той седна зад бюрото и запали цигара. Опитваше се да изглежда така, като че ли не се е случило нищо.

— Да се върнем на темата за убийствата на полицаите и войниците. Независимо дали ще се признаете за виновни, има свидетели, които ще ви разпознаят. Така че се смятайте за обвинени в убийство.

Замислих се дали да изиграя асото си, обаче то започваше да прилича на двойка спатия.

Полковник Манг ни остави да смелим обвинението, после каза:

— Готов съм да сваля обвинението в убийство в замяна на писмени показания, че двамата сте агенти на американското правителство и подробно обяснение на задачата ви във Виетнам.

— После ще отидем ли всички заедно в „Метропол“ да му ударим по едно?

— Не. Ще останете в затвора, докато ви експулсираме.

— И докато нашето правителство се извини и ви напише чек.

— Надявам се да не се извини. И можете да си задържите парите.

— Какво искате да призная?

— Искам двамата да признаете какво сте извършили — установили сте връзка с въоръжени бунтовници, оказали сте съдействие на ФУЛРО, шпионирали сте, влезли сте в контакт с врагове на държавата.

— Аз съм тук само от две седмици.

Той не схвана сарказма и кимна.

— Естествено, вие виждате преимущество на това да се признаете за виновни в политически престъпления, вместо да ви обвиним в обикновено убийство. Правителствата ни могат да се договорят за политическите престъпления. Убийството си е убийство. Имам свидетели на четирите престъпления — напомни ми Манг. —

Освен това имам свидетели на политическите престъпления. Вие избирате.

Правораздавателната система тук действаше малко по-различно, отколкото в Щатите. Струва ми се, че го бях споменал на Карл.

— Трябва да вземете решение, господин Бренър.

— Пак ме пренебрегвате — обади се Сюзан.

Той я погледна.

— Не искам нищо от вас, освен да си затваряте устата.

Преди Сюзан да успее пак да го прати по дяволите, аз се намесих:

— Ще оставя решението на вас, господин полковник. Моето доброволно съдействие приключи, както може би сте забелязали.

Полковник Манг каза нещо на горилите и си помислих, че тръгваме за мазето, обаче единият от войниците взе раниците ни и ги остави на бюрото.

Друг ни даде знак да си съблечем якетата. Подчинихме се и той ги хвърли при раниците.

Полковник Манг изпразни моята. Не каза нищо за липсата на бельо, затова пък попита:

— Къде са всичките ви дрехи?

— Очевидно в багажа, който ми откраднаха.

Той не ми обърна внимание и разгледа фотоапарата, лентата, планинската гривна и последната ми чиста риза. Извади всичко от тоалетния ми несесер и изстиска пастата ми за зъби и крема за бръснене.

— Е, с какво се занимавахте в армията? — докато си играеше с личните ми вещи, повтори полковникът.

— Вече ви казах.

— Казахте ми, че сте били готвач. После признахте, че сте били на фронта.

— Бях на фронта. После станах готвач.

— Струва ми се, че всъщност сте били разузнавач.

Топло, обаче не и горещо.

След като му омръзна да разглежда оскъдния ми багаж, Манг изпразни раницата на Сюзан. Наруши навиците си, като прескочи сутиените и бикините ѝ, и претършува останалите ѝ вещи,

включително планинския шал, подарен ѝ от старейшината Джон, пиринчените планински накити и други джунджурии.

Накрая остави фотоапарата ѝ при моя заедно с всичките ни изснимани ленти.

После насочи вниманието си към вещите, които бяхме взели от Тран Ван Вин. Разгледа часовника, личните знаци, венчалната халка, дневника, портфейла и неговото съдържание, брезентовата чантичка с писмата и войсковия наряден списък. Списъкът го заинтригува само за няколко секунди и Манг прелисти писмата. След това вдигна поглед към Сюзан.

— Това ли са всички вещи, получени от Тран Ван Вин?

Тя кимна.

— Защо ги носите вие, а не господин Бренър?

— Има ли значение?

— Какво носите в себе си?

— Нищо.

— Скоро ще проверим.

— Ако ме докоснете, ще ви убия — обеща му Сюзан. — Ако не днес, някой ден.

— Защо една курва не иска да я докосват?

— Майната ти.

— Успокой се — казах ѝ и се обърнах към Манг. — Ако я докоснете и тя не ви убие, ще го направя аз. Ако не днес, някой ден. Знаете, че съм способен на това.

Виетнамецът ме погледна.

— А, значи харесвате тази жена. И сте готов да убивате заради нея.

— Ще ви убия просто за кеф.

— И аз ще ви убия просто за кеф. Всъщност вече изгубихте възможността да си признаете политическите престъпления. Определено не искам толкова опасни хора като вас с госпожица Уебър някой ден да излязат на свобода. Можете да ме убие.

— Ако не аз, ще го направи някой друг.

Той ме стрелна с поглед и разбра какво искам да му кажа: че не съм сам. Беше го подозирал и се радваше, че го потвърждавам, обаче не бе много радостен, че е попаднал в списъка на смъртниците.

Все пак предпочете да остави забележката ми без отговор и насочи вниманието си към якетата, в които нямаше нищо интересно.

— Къде са снимките, които ви пратих?

Сюзан му отвърна нещо на виетнамски, което обикновено го вбесяваше.

Манг рязко ѝ отговори на родния си език и аз им напомних:

— Говорете на английски.

— Затваряй си плювалника — нареди ми той на чист английски.

Положението изискваше дипломатичност, затова използвах френски, международния език на дипломатията.

— Mangez merde.

Трябваше му секунда, за да разбере, че съм му казал да яде говна.

— Забавлявайте се, господин Бренър, използвайте възможността да се перчите пред дамата си — отвърна той. — По-късно и двамата няма да сте толкова смели.

Не отговорих.

Манг отвори дипломатическото си куфарче и извади куп снимки. Разгледа няколко, после ни подхвърли пет-шест и някои от тях паднаха на пода с лицето нагоре. Естествено бяха фотографиите от остров Пирамид.

— Може би бъркам за западняшкото благоприличие — заяви той на Сюзан. — Затруднявате ме с вашето претърсване.

— Да не сте ме докоснали — отвърна тя.

Виетнамецът ме погледна.

— Господин Бренър? Ще ми помогнете ли?

— Трябва да повикате жена, която да я претърси в друга стая.

— Защо всички не се престорим, че сме на плажа?

— Защо не престанете да се държите като гъз? — Изправих се и усетих нещо студено да се притиска към тила ми.

— Седнете — нареди ми полковник Манг.

Пистолетът зад мен щеше да е мой, ако го поисках, само че не бях сигурен дали другите три пистолета не са насочени към мен. Седнах.

Беше време да изиграя асото си.

— Американският посланик Патрик Куин ни покани с госпожа Уебър на прием в резиденцията си. В осем часа. Приемът е в чест на

вицепрезидента на Съединените щати Едуард Блейк, който, както знаете, е в Ханой.

Полковник Манг ме погледна, после се обърна към Сюзан.

— И какво ще носите на приема при посланика? — попита ме той. — Не виждам подходящи дрехи в багажа ви.

— Госпожа Куин има подходящо облекло за мен — отвърна Сюзан. — Не се тревожете.

Виетнамецът пак ме изгледа.

— Ами вие, господин Бренър?

— Аз ще свиря на китара. И вече закъснявам.

Той не ми обърна внимание.

— Защо са ви поканили на такъв прием?

— Аз съм приятелка на госпожа Куин — заяви Сюзан.

— Нима. А вие, господин Бренър?

— С Пат Куин сме съученици.

— Аха. Много известни личности е имало в класа ви. Е, тогава задържам и двама ви от вечерята с вашите сънародници.

— Вашият външен министър господин Туанг също ще присъства — осведоми го Сюзан, — както и министърът на вътрешните работи господин Хуонг, който ви е началник, струва ми се. Може и да не му спомена за този проблем.

Обикновено не се впечатлявам от подхвърляне на имена, обаче в случая направих изключение. Естествено полковник Манг вече имаше основателна причина да не ни пусне от тук живи. Погледнах го, но лицето му продължаваше да е непроницаемо и нямах представа накъде ще се наклонят везните.

— От Лао Кай пратих телекс в посолството и съобщих, че пристигам с влак, ще се настая в „Метропол“ и ще присъствам на приема в осем — заявих аз.

— Пощата не е отворена по времето, когато тръгва влакът от Лао Кай за Ханой.

Опа.

— Дадох съобщението на австралийката, която обеща да го прати. Жената, която купи мотора. — Страшно се радвам, че съм с ирландска кръв.

Полковник Манг запали нова цигара и се замисли. Накрая ме попита:

— Този Блейк ли ще е следващият ви президент?

— Сигурно. — И прибавих. — У нас има избори.

Той пак се засмя.

— Този човек не ми харесва.

Е, най-после да сме на едно мнение за нещо.

— Той е служил тук през войната — продължи Манг.

— Зная.

— Прекалено често идва на посещения.

— Той е приятел на Виетнам.

— Така твърди той. Чувал съм слухове, че иска пак да разположи американски военни на виетнамска територия.

Нито Сюзан, нито аз отговорихме. Полковник Манг имаше да мисли за много неща и не исках да го смуцавам със заплахи или с обещания да кажа някоя добра дума за него на приема.

Той ни погледна.

— Все още не съм доволен от отговорите ви. Длъжен съм да защитавам родината си.

Не звучеше много уверено и го знаеше. Погледна си часовника, което бе добър признак. И все пак още не беше взел решение.

— Ще ви задам някои въпроси, господин Бренър и ако ми отговорите честно, може би ще ви освободя с госпожица Уебър.

Не казах нищо.

— Дошли сте да разследвате убийството на лейтенант Хайнс от американски капитан през февруари хиляда деветстотин шейсет и осма година в Куанг Три. Така ли е?

— Вече ви го казах.

— Но намекнахте, че провеждате разследването от страна на семейството.

— Точно така.

— И в същото време действате от името на вашето правителство.

— Да.

Откровеният отговор, изглежда, го изненада. Както и двама ни със Сюзан. Започвах да виждам изход от тая сграда и той беше свързан с Едуард Блейк, който в известен смисъл ме бе довел тук.

— Госпожица Уебър колежка ли ви е? — продължи полковник Манг.

Не бях сигурен, затова отвърнах:

— Тя прояви желание да ми помага с езика и при пътуването.

Манг погледна Сюзан.

— Каква връзка имате с вашето правителство?

— Спала съм с Бил Станли.

— Друга?

— Аз съм гражданка на моята страна и си плащам данъците.

Със Сюзан хич не можеха да мелят, затова той отново насочи вниманието си към мен.

— А каква е вашата връзка с правителството ви?

Веднъж бях спал с агентка на ФБР, обаче в момента това едва ли го интересуваше.

— Аз съм пенсиониран следовател в сухопътните сили на Съединените щати. — Имах право и да му съобща служебния си номер, ако го помнех, естествено.

Полковник Манг се замисли. Сигурно се чудеше с какво се занимават служителите в КСО.

— Каква е сегашната ви връзка с вашето правителство?

— Цивилен служител.

— Работите ли за Централното разузнавателно управление?

Сигурно, обаче отвърнах:

— Не. Това е криминален въпрос. Разследвам убийство, а не извършвам такова.

Хуморът ми му убегна.

— Когато разговаряхте с Тран Ван Вин, открихте ли кой е убиецът?

— Може би.

— Защо е толкова важно след толкова много години?

— За да възтържествува справедливостта.

— За кого? За семейството ли? Или за властите?

— За всички.

Той замислено дръпна от цигарата си. Не беше глупак, аз също, затова мълчах. Полковникът сам трябваше да стигне до края.

— Значи след близо трийсет години сте се върнали във Виетнам, за да откриете истината за това убийство.

— Точно така.

— Заради справедливостта.

— Заради справедливостта.

— Този убит лейтенант Хайнс сигурно произхожда от заможно и влиятелно семейство, та вашето правителство да си прави такъв труд.

— Няма значение дали е богат. Убийството си е убийство. Справедливостта си е справедливост.

Той погледна Сюзан.

— Къде са снимките, които показахте на господин Вин?

— Изхвърлих ги.

— Защо?

— Вече не ми трябваха.

— Господин Вин ми каза, че сте имали две групи снимки. Едните на лейтенант Хайнс, другите на капитана, когото подозирате в извършването на убийството.

Сюзан кимна.

— Господин Вин ви е дал снимката на лейтенант Хайнс и тези вещи потвърждават, че именно той е жертвата.

— Точно така.

— Но господин Вин не е успял да разпознае на снимките на капитана човека, когото е видял да убива този лейтенант в Куанг Три. Нали така?

— Да.

— Как се казва този капитан?

— Не зная.

— Как така? Нали имате снимките му?

Намесих се.

— Тези снимки бяха мои, господин полковник. Госпожа Уебър само превеждаше.

— А, да. Тогава питам вас: как се казва този капитан?

— Нямам представа.

— Не са ли ви казали кого търсите?

— Не. Има ли значение? Смятате ли, че е възможно да го познавате?

Той ме изглежда.

— Всъщност след като сте си заминали, господин Вин се е замислил за вашето посещение и...

Виждах, че полковник Манг гори неврони и също като мен преди няколко дни и почти напипва отговора, обаче той все му се изплъзваше.

— Отговорих ви честно — напомних му аз. — Вече знаете целта на идването ми тук. Не сме нарушили закона. Трябва да си вървим.

Той наистина беше потънал в дълбок размисъл и инстинктивно разбираше, че най-после се е натъкнал на нещо.

— Щом разследвате убийство на американец от американец — попита ме полковникът, — защо вашето правителство не поиска съдействие от нашето? Вие плащате милиони за информация за изчезналите си войници.

Въпросът бе съвсем основателен — самият аз бях попитал същото Карл, макар че отговорът се съдържаше в самия въпрос. На Стената ми бяха трябвали около две минути, за да си отговоря. На полковник Манг му трябваше повече, затова той повтори въпроса, сякаш на себе си.

— Както сте научили от господин Вин — отвърнах аз, — този капитан е убил и трима виетнамски цивилни и е откраднал ценности от хазната в Куанг Три. Нашето правителство искаше да избегне настояване от ваша страна да изправите капитана на съд.

Полковник Манг не каза „глупости“, обаче погледът му беше достатъчно красноречив.

— Този отговор не е задоволителен.

— Тогава сам си отговорете на въпроса.

Виетнамецът кимна и прие предизвикателството. Запаля нова цигара и ми се стори, че чувам часовника на телевизионната игра да тиктака.

Накрая Манг се зае да разглежда личните вещи на лейтенант Уилям Хайнс. Взе войсковия наряден списък и го прочете.

— Господин Вин отбеляза, че някакъв документ с американски имена е накарал двама ви да проявите известно вълнение. — Той ме погледна, после погледна Сюзан и ѝ каза нещо на виетнамски. Като че ли чух думата „дай-юй“, „капитан“, и със сигурност чух името Блейк, произнесено с виетнамски акцент.

Сюзан кимна.

Полковник Манг имаше вид на човек, който е стигнал до истината. Беше доволен от себе си, ала също възбуден и навярно малко уплашен. Също като Карл, можеше да го очаква генералска звезда, но ако не използваше тази информация както трябва и я докладваше не на

когото трябва в правителството, щеше до края на живота си да подпечатва визи на лаоската граница. Или още по-лошо.

Той ме погледна и ми зададе проникателен въпрос:

— Ще защитавате ли този човек, или ще го изобличите?

— Пратен съм тук, за да открия и съобща истината. Нямам власт над неговото бъдеще.

— Трябваше да отговорите, че са ви пратили тук, за да го изобличите. Нали ви казах, че не ми харесва.

— Зная какво е трябвало да отговоря. Вие искахте истината и аз ви я дадох. Искате ли пак да започна да лъжа?

Манг не ми обърна внимание.

— Дайте ми визите си.

Това беше най-добрата новина, която бях чувал от много време насам, и веднага му дадох визата си. Сюзан последва примера ми. Той не си направи труда да иска паспортите ни, защото и тримата знаехме, че американското посолство за десет минути ще ни издаде нови, само че без виетнамските визи не можехме да напуснем страната. Обаче щяхме да напуснем тая сграда.

Полковник Манг нареди нещо на една от горилите и войникът излезе от стаята.

— Ще ви пусна с госпожица Уебър да отидете на приема — каза полковникът.

Искаше ми се да го поздравя за разумното решение, ала вместо това попитах:

— Кога да очакваме да ни върнете визите?

— Не ви трябва виза, за да ви арестуват пак, господин Бренър.

— Правите...

Вратата се отвори и горилата се върна с една униформена жена. Тя заговори Сюзан на виетнамски и Сюзан ѝ позволи да я опипа, което, изглежда, задоволяваше изискванията за претърсване, без да дава сериозни основания за оплаквания на приема при посланика.

Беше мой ред и горилата ме претърси.

В себе си носехме само портфейлите си и Манг разгледа съдържанието им, после ги хвърли на бюрото.

— Вземете си портфейлите и си вървете.

Взехме си ги и започнахме да си събираме раниците.

— Наясно сте, че няма да вземете тези неща — каза полковникът.

— Трябват ни личните вещи на лейтенант Хайнс — отвърнах аз.

— И на мен ми трябват. Вървете.

— Трябва ми самолетният ми билет.

— Не ви е нужен.

— Трябват ни якетата ни.

— Вървете. Веднага.

— Искам лентата и фотоапарата си — каза Сюзан.

Той я изгледа, после се обърна към мен.

— Смаян съм от вашата арогантност. Аз ви подарявам живота, а вие се пазарите за онова, което взех в замяна.

Имаше право. Хванах Сюзан за ръка.

— Почакайте — спря ни Манг. — Можете да вземете нещо със себе си на приема. Вдигнете снимките от пода.

Почти чух Сюзан да го праща на майната му, затова бързо се обадох:

— Госпожа Уебър вече прати своите копия на търговския представител в посолството. Благодаря ви.

Той се усмихна.

— А аз ще пратя тези копия на посланика и госпожа Куин. Трябва да знаят, че приемат в дома си курва.

Сюзан мило му се усмихна.

— Ще предам поздравите ви на вътрешния министър.

— Благодаря. Непременно му съобщете, че неговият приятел Едуард Блейк е убиец и крадец.

Не биваше да отговарям, обаче му казах:

— Вие лично му го съобщете, господин полковник. Имате всички доказателства, Тран Ван Вин също ще потвърди. Но внимавайте. Дърпате тигъра за опашката.

Спогледахме се и в този кратък миг, струва ми се, се видяхме в лицето на другия — ние, той и аз, Америка и Виетнам, продължавахме да се блъскаме един в друг в най-неподходящия момент, на най-неподходящите места и поради най-неоснователни причини.

48.

Горилите ни придружиха до фоайето. Сюзан каза нещо, което не им хареса, и те се сбогуваха с нас, като ни блъснаха навън. За миг останахме неподвижно на тъмната улица, после тя ме хвана за ръка и тръгнахме към близкия осветен булевард.

— Защо не му каза за приема при посланика по-рано? — попита Сюзан.

— Все забравях.

Тя здраво стисна пръстите ми — чак ме заболя.

— Не е смешно.

— Едва ли ни измъкна приемът при посланика — отбелязах аз.
— Измъкна ни Едуард Блейк.

Сюзан не отговори.

Отдалечихме се от министерството на страха и стигнахме до широк булевард — казваше се „Фо Тран Хунг Пао“. Трябваше да го преименуват.

Сюзан се ориентира и завихме надясно. Минахме покрай голяма грозна модерна сграда, която според Сюзан била Дворецът на културата и пред която бяха паркирани много таксито и циклоси.

— Да вземем такси — предложих аз.

— Имам нужда от малко разходка. Не е далеч.

Продължихме по оживения булевард. Тя извади цигарите си от дънките и запали с кибрит.

— Поне не ми взе цигарите.

— Не е чак такъв садист.

Времето беше студено и много от мъжете носеха пуловери или дебели спортни якета и повечето бяха с барети. Никой не се усмихваше, включително аз. Това място някак си изтриваше усмивката от лицето ти, особено ако току-що идваш от улица „Йет Киеу“.

— Той взе всичките ни улики — каза Сюзан. — Какво мислиш ще прави с тях?

— Точно това е въпросът.

— Преживяхме истински ад, за да ги открием, а сега са у него и той знае всичко... Във Вашингтон ще получат припадък.

Не отговорих.

— Е, какъв е планът сега?

— Имам нужда от нещо за пиене.

— Ще пиеш на приема.

— Наистина ли познаваш жената на посланика?

— Да. Два пъти сме се срещали тук в Ханой, веднъж я водих с приятелките ѝ на пазар в Сайгон, после вечеряхме заедно. А ти свириш ли на китара?

— Излъгах. Познаваш ли посланика?

— Веднъж сме се срещали в посолството и още веднъж — в резиденцията.

— Дали ще си те спомни?

— Сигурно. Опита се да ме сваля.

— Как се справи?

— Добре, докато не се намеси Бил. — Тя се засмя и ме хвана под ръка. — Понякога съм голяма досада, но ще ме изтърпиш.

Стигнахме до друг широк булевард, който Сюзан знаеше, и завихме наляво. Наближихме голямо езеро, заобиколено от парк, амбулантни търговци и хора, които играеха шах. По осветеното езеро плаваха различни лодки. На едно островче имаше пагода с червена звезда на върха.

— Това ли е езерото, в което е паднал американският бомбардировач? — попитах аз.

— Не. В Ханой има много езера. Това е Езерото на върнатия меч.

— Има ли Езеро на върнатите улики?

— Едва ли.

— Какъв е планът, Пол? — отново попита Сюзан, докато вървахме покрай езерото.

— Каквото и да е, си е мой.

Тя дълго мълча, после каза:

— Все още не ми вярваш.

Не отговорих.

— След всичко, което преживяхме заедно.

— Тъкмо това е проблемът.

Сюзан спря. Аз също спрях и се обърнах към нея. Спогледахме се и видях, че е разстроена.

— Рискувах живота си за теб — каза тя.

— Така е.

— Наистина ли ме обичаш?

— Да, но не съм длъжен да ти вярвам.

— Не може да обичаш, без да вярваш.

— Това са женски глупости. Може, разбира се. Да вървим. —
Хванах я за ръка и продължихме.

Сюзан отскубна ръката си от моята.

— Аз отивам в хотела. Ти върви на приема.

Това звучеше като реплика от предишните ми три-четири връзки.
Причината трябваше да е в мен.

— Имам нужда от теб на приема — казах ѝ.

— Опитай пак.

— Ти си поканена и знаеш пътя. Познаваш домакините.

— Опитай пак.

— Искам да си с мен.

— Защо?

— Не зная. Обаче ти знаеш. Кажи ми какво се очаква да се случи
тази вечер.

Отговорът ѝ се забави няколко секунди.

— Щом съм стигнала до тук, трябва да отида на приема, да
съобщя на някого дали съм успяла и да предам каквото нося.

— Очакваше ли се и аз да стигна до тук?

Сюзан се замисли за миг.

— План „А“ предвиждаше, че не откриваме Тран Ван Вин или че
няма никакви улики. Тогава ти заминаваш за Банкок, а аз се връщам в
Сайгон. План „Б“: откриваме каквото търсим, но ти не знаеш какво
означава. Заминаваш за Банкок, аз — за Сайгон. План „В“: ти
разбираш какво сме открили и не създаваш проблеми. Докладваш в
Банкок, аз заминавам за Сайгон. План „Г“: ти искаш да станеш герой и
с теб заедно заминаваме за Банкок. Такъв е планът сега.

Наблюдавах лодките, които се състезаваха или може би водеха
измислени морски сражения — при вьетнамците трудно можеше да се
определи.

— Пол?

Погледнах я.

— Разбира се, положението се усложни, защото се влюбих в теб — каза тя.

— Всички се влюбват в мен. Това е план „Д“.

— Добре. План „Д“.

— Да се върнем на „Г“. Какво се очакваше да направиш, когато ти кажа, че ще докладвам за всичко открито на шефа си, после на ФБР, министерството на правосъдието и на пресата, ако се наложи?

Тя не отговори.

— И това ще доведе до официално следствие, вероятно до повдигане на обвинение срещу Едуард Блейк и процес за убийство, който може да провали плана му да стане президент. Добре, ако ти кажех всичко това, както направих, как се очакваше да постъпиш?

— Да те вразумя.

— Невъзможно. После?

— Поставах ме в трудно положение.

— Добре дошла в трудното положение. Казвай.

— Какво искаш да ти кажа? Че е трябвало да те убия ли? Казах ти, просто трябваше да те държа под око, докато не стигнеш в Банкок. — Сюзан замълча за миг. — Нямах представа какво възнамеряват да правят с теб после.

— Това е доста студено и безсърдечно.

— Зная. Но на инструктажа звучеше добре. Някога бил ли си на инструктаж, на който трудните решения се обсъждат логично и делово и звучат добре, но после отиваш и виждаш хората, с които се очаква да си суров? — Тя ме погледна.

Всъщност точно така беше минала по-голямата част от професионалния ми живот, от бойните инструктажи до съвещанията в прокуратурата на въоръжените сили.

— Разбирам те, само че ти говориш за нещо незаконно, да не споменавам, че е неморално и непочтено.

— Зная.

— Какви бяха мотивите ти?

Сюзан сви рамене.

— Глупости. Вълнения, приключения, усещането, че важни хора ми се доверяват и разчитат на мен. — Тя ме погледна. — Виждам, че не ми вярваш.

— Разбира се, че не ти вярвам.

— Добре. Значи не си толкова глупав, колкото изглеждаш.

— Надявам се. Къде си се научила да боравиш с оръжие?

— На много места.

— За кого работиш?

— Наистина не мога да ти кажа, а и няма значение. Не си прави труда да ме питаш пак.

Не казах нищо.

— Виж, Пол, ти имаше заповед да ме лъжеш от самото начало и аз имах заповед да те лъжа от самото начало. Нямах право да се ядосваш на моите лъжи и да смяташ, че твоите са оправдани.

Кимнах.

— Добре. Само че точно затова вече не съм в тоя бранш.

— Трябва да си помислиш дали да не останеш. Блестящо се справи с Тран Ван Вин и полковник Манг и събра две и две.

— Хубаво е да се откажеш, докато водиш по точки и още си жив.

Тя ме погледна.

— Когато бяхме в долината На и когато ти дадох пистолета, ти казах, че ще ти помогна да изобличиш Едуард Блейк, макар че не се очаква да постъпя така. Говорех сериозно и ще го направя, защото е правилно и защото... Ще направя всичко, каквото поискаш от мен. Даже с теб никога повече да не се видим, искам да ме запомниш с добро...

По лицето ѝ потекоха сълзи и Сюзан ги избърса с длани.

— Да вървим — казах аз.

Продължихме покрай езерото. Тя знаеше пътя. Завихме по улица „Фо Нго Кюен“ и стигнахме до хотел „Метропол“.

— Мога да се настаня, да вземем душ и ако искаш, да се любим — предложи Сюзан.

— Защо да разваляме такъв идеален ден?

— Това жестоко ли трябваше да е, или смешно?

— Смешно. Да вървим на гости на посланика и да свършваме с това.

— Мръсни сме и воним.

— Тая работа също. Далече ли е?

— На съседната пряка.

Подминахме „Метропол“, завихме и продължихме по уличка, от двете страни на която растяха дървета. Пред нас видях добре осветен участък, който трябваше да е резиденцията на посланика.

Сюзан спря и ме погледна.

— Разстроена съм и не мога да вляза в такъв рид.

— Изглеждаш страхотно.

— Нямам грим, плакала съм, не съм облечена и ти ме правиш нещастна.

— Можеш да вземеш червило на заем.

— Погледни ме.

— Няма.

— Погледни ме, Пол.

Погледнах я.

— Три неща — на твоя страна съм, можеш да ми вярваш и те обичам.

— Добре.

— Целуни ме.

Целунах я и се прегърнахме. Много ли се бяхме отдалечили от оня хотел?

Пуснахме се и тя вдигна очи към мен.

— Още три неща — нямаме улики, Тран Ван Вин е при полковник Манг и когато напуснеш Ханой, трябва много да внимаваш в Банкок.

— Тъкмо затова искам просто да мълчиш. Няма нужда да се забъркваш в моите момчешки геройства.

Сюзан не отговори.

Изминахме краткото разстояние покрай висока тухлена стена и се приближихме към портал от ковано желязо.

До стената имаше полицейски пост и при нас дойде цивилен виетнамец.

— Паспортите — каза той на английски.

Дадохме му ги и ченгето ги провери на светлината на джобно фенерче. После ни погледна така, като че ли знаеше кои сме. Полковник Манг сигурно бе предупредил за идването ни.

Ако полковникът беше променил решението си, щяха да ни върнат в министерството на държавната сигурност. Виждах портала на

резиденцията на пет-шест метра от нас. На входа стояха двама американски морски пехотинци.

Цивилното ченге мълчеше и не знаех дали трябва да го изритам в ташаците и да се втурна към портала. Пред полицейския пост имаше двама униформени виетнамци, и двамата въоръжени, и ни наблюдаваха.

— Къде отивате? — попита ме цивилният.

— На приема при американския посланик.

Той погледна дрехите ни, ала не каза нищо. Протегнах ръка.

— Паспортите.

Ченгето ги плесна в дланта ми, обърна се и се отдалечи. Продължихме към портала.

— Излизането може да не се окаже толкова лесно — предупредих Сюзан.

— И на мен ми дойде наум същото.

Порталът беше отворен и двамата морски пехотинци в парадна синя униформа бяха приятна гледка. Те също ни измериха с поглед. Не застанаха мирно и не отдадоха чест, обаче кръглите ни очи ни осигуриха достъп до резиденцията.

Няколко метра навътре имаше пост, където стоеше друг морски пехотинец в тъмнозелена униформа, въоръжен с автомат М-16. Към нас се приближи сержант от морската пехота и каза:

— Извинете, приятели, това е частна собственост.

— Идваме на приема при посланика — осведоми го Сюзан.

— Тъъ... — Той ни изглежда. — Тъъ...

— Уебър — представи се тя. — Сюзан Уебър. А това е господин Пол Бренър, мой гост. Старши подофицер Пол Бренър.

— Добре... хм... — Сержантът насочи миниатюрното си фенерче към списъка в ръката си. — Да, госпожо. Ето ви. — Той я погледна, после мен, и попита: — Може ли да видя някакъв документ за самоличност?

Подадох му паспорта си. Сержантът го разгледа и ми го върна.

— Благодаря, господине.

Сюзан му даде своя паспорт и той го провери.

— Тъъ... нужно е официално облекло.

— Току-що пристигаме от провинцията и тук са ни приготвили дрехи. Благодаря ви, сержант — отвърна му тя.

— Да, госпожо. А вие идвали ли сте тук, господине?

— Не.

Той посочи към сградата.

— По кръглата отбивка към входа. Приемът е в градината.
Приятна вечер.

Погледнах младия морски пехотинец и си помислих за Тед Бъкли в Ке Сан. Светът много се бе променил от зимата на 1968-а, обаче ако навремето не си бил тук, не можеш да го разбереш.

Тъкмо се канех да се обърна, когато сержантът ме попита:

— Служили ли сте тук?

— Да. Отдавна.

Той застана мирно и отдаде чест на някогашния младши сержант Пол Бренър.

Хванах Сюзан за ръка и закрачихме по павираната с камъни отбивка.

Резиденцията бе триетажна френска вила с мансарда. Кремавата мазилка беше оформена като каменни блокове и по фасадата имаше френски декоративни орнаменти, балкони от ковано желязо и жалузи. На осветения с прожектори стълб до главния вход се вееше американското знаме. Побиха ме тръпки.

На входа стоеше виетнамец в тъмен костюм.

— Добър вечер — усмихна се той.

— Добър вечер отговори Сюзан на английски.

Обичам хората, които не парадират, че знаят чужди езици. Въпреки това му казах „Bon soir“^[1], за да може да разкаже на приятелите си за французина, който дошъл на приема при американския посланик, облечен като свиня.

— Bon soir, monsieur — отвърна той и ни отвори вратата. Изкачихме ниско мраморно стълбище. Горе чакаше виетнамка в синьо копринено ао дай — поздрави ни на английски и се поклони.

— Последвайте ме, моля. Приемът е в градината.

— Искам да отида до тоалетната — каза Сюзан.

Виетнамката, изглежда, смяташе, че има нужда.

Тя ни кимна към дневната вдясно, откъдето имаше стълбище за втория етаж, обаче Сюзан го подмина и продължи напред.

Докато прекосяхме красиво обзаведената дневна, тя посочи затворената двукрила врата отляво.

— Кабинетът на посланика.

После отвори друга врата, която водеше към голяма тоалетна.

— Влизай. Не съм срамежлива.

Влязохме и тя се запъти към тоалетната.

На стената имаше две мраморни мивки със сапун и пешкири и аз измих мръсотията и синята боя от лицето и ръцете си. Погледнах се в огледалото и видях един уморен до смърт небръснат мъж. Това не бяха двете най-ужасни седмици в живота ми — долината А Шау продължаваше да държи първото място, — обаче може би бяха най-изтощителните в емоционално отношение. И още нищо не беше свършило. Нито пък някога щеше да свърши.

Сюзан застана пред мивката до мен и също се погледна в огледалото.

— Добре изглеждам без грим... нали?

— Ще видим дали посланикът пак ще се опита да те сваля.

Не забелязах паста за зъби и какъвто съм си добър войник, отхапах парче сапун и напълних устата си с гореща вода. По устните ми изби пяна.

Сюзан се засмя.

— Какво правиш?

Изплюх водата в мивката.

— Мия си зъбите.

Тя се изми и опита номера със сапуна.

— Пфу.

Отидох при прозореца, който гледаше към предната градина, откъдето бяхме дошли. Видях морските пехотинци на входа и американското знаме. Оттатък стената беше Ханой, територията на Манг.

— Трябва да пренощуваме тук — казах ѝ. — Или в посолството.

Сюзан се приближи до мен с горещ мокър пешкир и го постави върху тила ми.

— Как е?

— Страхотно.

Тя погледна навън.

— Знаеш ли, Пол, няма нужда да се стига до конфликти. Защо да ставаш персона нон грата в посолството?

— Защо не? Аз съм персона нон грата в останалата част на тази страна. Персона нон грата ли съм в тази тоалетна?

Сюзан се усмихна.

— Зоната ти за сигурност определено се смаява. Знаеш ли, полковник Манг може да свърши работата вместо теб.

— Пие ми се.

Излязохме от тоалетната и се върнахме при виетнамката, която ни поведе по коридора покрай голяма дневна или салон, до който видях още по-голяма трапезария. Мебелите бяха блестящи, смесица от френски и източноазиатски стил, макар че по стените висяха множество модерни боклуци.

Стигнахме до дълга галерия, която минаваше зад къщата, и жената ни посочи една френска врата. От градината се носеха гласове и музика.

— Бил сигурно е тук — каза Сюзан, докато отивахме към вратата.

— Досетих се.

— Това смущава ли те?

— Не. Учили сме заедно в Принстън.

Излязохме и се озовахме на мраморно стълбище с розов гранитен парапет.

— С парите, които струва тая сграда, може да се купи бомбардировач Бе петдесет и две — отбелязах аз.

Сюзан ме хвана за ръка — много красив жест — и слязохме до средата на стълбището. На двора бе издигнат голям павилион, осветен с китайски фенери. Самият двор беше заобиколен със стени и градини, също осветени. Наляво видях огромен басейн. Ако изиграех картите си както трябва, можех да съм следващият посланик във Виетнам.

Сюзан плъзна поглед по тълпата — близо двеста души, нито един от които не носеше дънки или поло.

— Ето го посланика... а ето я Ан Куин... Не виждам вицепрезидента... но трябва да е там, където забележиш навалица и чуеш целуване на задник.

— Струва ми се, че го виждам.

— Малко сме закъснели за ръкуването, затова първо трябва да отидем и да се представим на госпожа Куин.

— Къде си учила тия неща? Не може ли първо да се отбием през бара?

— Не. Протоколът преди алкохола.

Спуснахме се долу и няколко души ни забелязаха, после още няколко. Шумът като че ли поутихна.

Сюзан се запъти направо към съпругата на посланика, която разговаряше с група мъже и жени под павилиона, и ѝ протегна ръка.

— Как си, Ан? Изглеждаш невероятно.

Ан Куин беше красива петдесетинагодишна жена с изразително лице. Всъщност лицето ѝ изразяваше нещо като смайване, обаче бързо успя да се овладее.

— Сюзан! Много се радвам да те видя!

Пфу.

Докато целуваха въздуха до бузите си, носът на госпожа Куин потрепери, като че ли бе подушила миризмата на Виетнам. Останалите от групата се отдръпваха назад.

— Няма да познаеш каква седмица преживях — каза Сюзан на домакинята.

Не, определено нямаше.

— О, Ан, позволи ми да ти представя моя приятел Пол Бренър. Пол, Ан Куин.

Опитах се да застана от подветрената ѝ страна.

— Много ми е приятно да се запознаем. Чук мунг нам мои.

Тя пресилено се усмихна и отвърна на новогодишния ми поздрав.

Все още имах вкус на сапун в устата и се опитах да направя балонче, обаче не се получи.

— Извинявай, че закъсняхме — каза Сюзан. — С Пол прекарахме една седмица в провинцията и влакът от Лао Кай не пристигна навреме, а отгоре на всичко ни откраднаха багажа.

— О, ужасно!

Предполагам, това обясняваше облеклото ни, без пряко да става дума за него. Забелязах, че Сюзан се вписва в обстановката и дори гласът ѝ от секси беше станал бодър. Имах нужда от алкохол.

Госпожа Куин ме погледна и се замисли.

— Вие... пътували сте заедно... къде?...

— В Диен Биен Фу и Са Па. Непременно трябва да отидеш там.

— Ами... да...

— С Пол прекарахме три великолепни дни в Натранг. Била ли си там?

— Не...

— Трябва. И не пропускай остров Пирамид. После отидохме в Хюе и се настанихме в „Сенчъри“. Където ходи миналата година.

— А, да... — Тя отново ме погледна и каза на Сюзан: — Бил Станли е тук...

Тази жена не довършваше нито едно изречение. Сигурно не довършваше и нито една мисъл.

Сюзан се огледа.

— О, няма? Ще трябва да му се обадя.

— Да... той всъщност питаше...

Сюзан осведоми нея и другите хора, които продължаваха да отстъпват:

— Пол е служил във Виетнам през войната и обиколихме някои места, където се е сражавал.

Госпожа Куин пак ме погледна.

— Много интересно... трудно ли...

— Този път не.

— Пол още от Лао Кай си мечтае за алкохол — каза Сюзан. — А и аз ще пийна нещо. Пътуването с влака беше ужасно. Извинете ни.

— Моля.

Тя ме хвана за ръка и се запътихме към един от баровете.

— Прекрасна жена — рече Сюзан.

— Не чакай нова покана.

Пробихме си път сред навалищата. Всички ни зяпаха. Хубавото на зле облечената красива жена е, че си остава красива.

Добрахме се до открития бар, където се усмихваха двама виетнамци в бели сака. Сюзан си поръча джин с тоник, а аз — двоен скоч с лед.

Огледах се. Гостите бяха предимно кръглооки, обаче имаше и доста виетнамци, неколцина във военна униформа, което ми напомни за полковник Манг. Може би трябваше да го покана тук. Щеше да му хареса. Освен това можех да го заведа в храстите ѝ да го спукам от бой.

Повечето бели и даже азиатците приличаха на бизнесмени, ала видях и мнозина, които можеха да са от други посолства, източни и западни.

Изводът: вицепрезидентът Едуард Блейк имаше огромна привлекателна сила.

Мислено си отбелязах да потърся своята свръзка от ФБР, Джон Игън, макар че бях убеден, че той пръв ще ме открие.

Четиричленен виетнамски оркестър свиреше „Лунна светлина във Вермонт“ на моравата. Забелязах няколко мъже със слушалки в ушите и подутини под саката — очевидно бяха от Секретната служба и охраняваха вицепрезидента. Някой наблюдател вече им съобщаваше нещо от рода на „Двама скитници при южния бар. Дръжте ги под око.“

Пригответе напитки и аз се обърнах и се блъснах в един от Секретната служба, който беше извадил слушалката си, за да може да говори с мен. Изглеждаше петдесетинагодишен и се усмихваше. Той протегна ръка.

— Здравсти, аз съм Скот Ромни.

— Аз съм американски гражданин — заявих, без да обръщам внимание на десницата му.

Усмивката му сякаш бе залепена на лицето му.

— Бихме ли могли да си поговорим вътре, господине?

— Едва ли.

Сюзан прекъсна забавлението ми.

— Идете да поговорите с госпожа Куин. Тя ни познава лично.

Той усмихнато я погледна.

— Да, госпожо, ще отида. — И се отдалечи.

Отпих глътка скоч, нажабурих си устата и преглътнах. Сюзан ме помоли да поддържа чашата й, докато си запали цигара.

— Цигарите ми са на свършване — каза тя и взе джина си. — Нали ти казах, изглеждаш подозрителен. На мен никога не ми се е случвало.

Усмихнах се.

Сюзан издуха дима.

— Искаш ли да те запозная с посланика?

— Искам да си допия скоча.

— Той идва насам.

Погледнах надясно към басейна и видях мъж, който трябваше да е Патрик Куин. Приближаваше се към нас сам, ала на разстояние го следваха още няколко души. Носеше тъмносин костюм като почти всички други мъже на приема и лъчезарно се усмихна на Сюзан.

— Сюзан! — извика посланикът, прегърна я и я целуна. — Изглеждаш прекрасно! Как си?

Изглежда, можеше да довършва кратки изречения, като накрая повишаваше глас.

— Отлично — отвърна Сюзан. — Вие изглеждате в чудесна форма и имате хубав тен за февруари.

Пфу.

— Ами, тайната ми е в солариума и новата фитнес зала в мазето. Къде си ходила?

— В Натранг. С този господин. Господин посланик, позволете ми да ви представя своя приятел Пол Бренър.

Той изискано се обърна към мен и протегна ръка.

— Пол! Адски ми е приятно да се запознаем.

Имаше яка хватка и обичаше да стиска здраво, поради което скокът ми се разплиска.

— Добре дошъл на малкото ни събиране — продължи посланикът. — Радвам се, че успя да дойдеш, Пол.

— Благодаря, господин посланик.

— Наричай ме Пат. Е, значи със Сюзан сте били в Натранг, така ли?

— За няколко дни.

— Трябва да отида там. Господи, как ми се ще да можех да попътувам из тая страна.

— Това си е истинско приключение.

— Убеден съм, убеден съм.

Не се налагаше да го повтаря толкова пъти. Нямах представа дали знае кой съм, защо съм във Виетнам и дали появата ми тук го изненадва, смайва или не му прави впечатление. Почти винаги държат посланиците в неведение относно шпионската дейност, за да могат по-късно да отричат всичко и да изглеждат искрени. Обаче ми се стори странно, че при тия двеста души наоколо е дошъл от отсрещния край на моравата, за да поздрави Сюзан. Разбира се, сигурно искаше да я чука, което също можеше да обясни ентусиазма му.

Тя му разказваше за влака от Лао Кай и багажа, а той се хващаше за всяка дума и съчувствено кимаше. Определено му се щеше да я чука, само че това беше последният ми проблем и всъщност изобщо не беше мой проблем.

— Сигурен съм, че Ан ще ти намери да облечеш нещо — каза посланикът.

— Всъщност си харесвам старите дънки — отговори тя.

Той се засмя. Ха-ха. После се обърна към мен.

— Какво ще кажеш да ти дам едно спортно сако, Пол?

— Не и ако госпожата е по дънки. Не съм чак толкова смел.

Ха-ха.

— Пол е служил във Виетнам — каза Сюзан. — Ходихме на местата, където се е сражавал.

— О, за пръв път ли се връщаш?

— Да.

— Аз служих тук във флота. По крайбрежието. Така и не участвах в истински бой.

— Не сте пропуснали нищо.

Посланикът се засмя и ме потупа по рамото.

— Както знаеш, вицепрезидентът Блейк също е бил на фронта. Напомни ми по-късно да те представя. Добре, радвам се, че сте тук въпреки премеждията си. Вземете си нещо за ядене. Кухнята е от „Метропол“.

Обърна се към Сюзан и прибави по-тихо:

— Бил Станли питаше за теб. Трябва да му се обадиш, че си тук.

— Ще му се обадя.

Патрик Куин се върна при групичката си на моравата. Допих скоча си.

— Тоя тип истински ли е?

— Много е чаровен.

— Вкусът ти за мъже ме безпокои.

Тя се усмихна и се огледа.

— Има шведска маса. Искаш ли нещо за ядене?

— Не. Затъпявам, когато ям. — Подадох празната си чаша на бармана и той я напълни.

— Имаш ли нещо против да потърся Бил?

— Бил сам ще те потърси, скъпа.

— Арестувана ли съм?

— Не, просто се чувствам в много по-голяма безопасност, когато си до мен.

Сюзан сви рамене.

Поразходихме се. Тя познаваше някои хора, главно американски бизнесмени, които живееха в Ханой. Тук бе и един човек от ханойското представителство на компанията ѝ и двамата си поговориха.

Междувременно постоянно ми правеше впечатление как лижат задника на Едуард Блейк.

Власт.

Едуард Блейк скоро щеше да стане най-могъщият човек в най-могъщата държава в историята. И аз държах ташаците му в ръката си. Обаче ако ще стискаш ташаците на царя, трябва да си готов и за цялата царска свита.

Погледнах към Сюзан, която приказваше с колегата си. Тя беше непредвидимият участник в тая игра.

До мен се приближи непознат мъж и ми протегна ръка.

— Здравейте, аз съм Джон Игън. Вие трябва да сте Пол Бренър.

Стиснах ръката му.

— Да не би още някой да е облечен така?

Той се усмихна, после погледна към Сюзан и каза:

— Може ли да поговорим?

Сюзан го забеляза и се обърна към нас.

— Веднага се връщам — казах ѝ.

Двамата се отдалечихме към отсрещния край на моравата зад оркестъра, който свиреше „Върни ме в старата Вирджиния“. Започваше да ме мъчи носталгия.

Игън държеше чаша и я чукна в моята.

— Добре дошъл в Ханой.

— Не си предполагал, че тази вечер ще го кажеш, базирам се.

Той не отговори.

Беше четирийсетинагодишен, прекалено млад, за да е воювал, обаче може да бе служил в армията, преди да постъпи във ФБР. А ако Сюзан не лъжеше, че той е и нейна свръзка в посолството, можеше да е от ЦРУ. Бях се научил да не вярвам на нищо, което са ми казали за тази операция.

— Голяма гадост е тук — подметна той.

— Това ли ти е първата реплика?

Игън се усмихна и каза:

— Обучавам виетнамските наркоченгета. Всички са корумпирани и отглеждат опиум в задния си двор.

— Добре, доказа ми, че си агент от ФБР и обучаваш виетнамската полиция. Вярвам на всяка твоя дума. Какво искаш?

Той, изглежда, не оцени цинизма ми и поведението му се промени.

— Как се озова тук тая вечер?

— А къде трябваше да съм?

— В „Метропол“, при това утре.

— Има ли значение?

— Сигурно няма. Е, как мина?

— Кое как мина?

— Пътуването ти.

— Добре.

— Би ли се конкретизирал?

— Виж, не знаая какво ти е известно или какво би трябвало да ти е известно, нито дори какъв си. Очаква се да се свържа с теб, само ако яко съм загази. Яко съм загази. Полицията ми взе визата и искам утре да ме измъкнеш от тук. Трябва да докладвам в друга страна и ми е нужна виза или дипломатически паспорт, самолетен билет и придружител от посолството до летището. Разбираш ли?

Той се замисли.

— Защо визата ти е в полицията?

— Не ми помагаш с тия въпроси, Джон.

— Добре... има някои промени. Ще докладваш тази вечер. Тук.

— Това е разследване на убийство и е под юрисдикцията на Криминалния следствен отдел. Разговарям само с шефа си. Това беше последната ми и единствена заповед.

— Дъг Конуей и твоят шеф са ти казали, че разследването се води съвместно с ФБР. Бихме искали тази вечер да се срещнем с теб, Пол, в кабинета на посланика.

— Не ме слушаш, Джон.

— Просто ела там, става ли? Тогава ще се уговорим за заминаването ти.

— Кой иска да се срещне с мен?

— Аз например. Както и полковник Гудман, военният аташе, един господин от Сайгон, когото за кратко си видял пред катедралата, и още един-двама души. Просто искаме да ни отделиш малко време преди да те пратим да си вървиш.

— Предполагам, че вицепрезидентът ще пренощува тук.

— Не мога да ти отговоря поради съображения за сигурност, но предположението ти е основателно. Защо питаш?

— Искам да се срещна с него.

— Ще се опитам да го уредя.

— Освен това ми трябва стая в резиденцията.

— Защо?

— Защото ако направя и една крачка извън портала, може да ме арестуват.

— Защо?

— Обичам бъркани яйца за закуска.

Той ме погледна.

— Проблем ли имаме, Пол?

— Да. И моята спътница Сюзан Уебър има нужда от стая тук. Тя е в същото положение като мен.

— Това май е интересна история.

— Просто ме измъкнете от тук. Рибата и гостите вкъщи се вмирисват след три дни. — Обърнах се и се запътих към павилиона.

Наистина не знаех какъв е Джон Игън, обаче Бил Станли работеше в „Банк ъв Америка“, Сюзан Уебър работеше в „Американ-Ейжън Инвестмънт Корпорейшън“, Марк Гудман, военният аташе, всъщност беше от военното разузнаване, полковник Манг бе от имиграционната полиция, а Пол Бренър беше турист. Трябваше да си запиша всичко това.

Във всеки случай аз бях предал съобщението си и в полунощ щях да видя какъв им е проблемът.

Взех си още един скок и се огледах за дамата си. Към мен се приближи висока и стройна хубава жена във вечерна рокля.

— Търсите ли някого? — попита ме тя.

— Търся ви цял живот.

Жената се усмихна и протегна ръка.

— Позволете да се представя. Казвам се Джейн Блейк.

Внезапно познах лицето ѝ. Прокашлях се.

— О, извинете...

Тя пак се усмихна.

— Няма нищо. Когато Ед е наблизо, напълно ме пренебрегват.

— Нямам представа защо.

— Ще съм съвсем откровена. Всички се интересуват кой сте.

Най-после момент а ла Джеймс Бонд.

— Искате да кажете защо съм по мръсни дънки и наскоро не съм се бръснал ли?

Тя се засмя.

— Да, точно така.

— Е, госпожо Блейк, можеше да съм завърналият се от затвора граф Монте Кристо. Само че се казвам Пол Бренър и току-що идвам от едно далечно село на име Бан Хин, където трябваше да открия един човек на име Тран Ван Вин. — Погледнах я, обаче тя не прояви абсолютно никакъв признак, че това ѝ говори нещо.

— Защо е трябвало да го търсите?

— Всичко започва от времето на войната и се боя, че нямам право да обсъждам въпроса.

— Охо, звучи интригуващо.

— Така е.

— А коя е жената с вас?

— Сюзан Уебър. Моята преводачка. Добре знае виетнамски. Живее в Сайгон.

— О, това вече е загадъчно — усмихна се Джейн Блейк. — И романтично.

— Ние сме просто приятели.

— Е, струва ми се, че търсехте приятелката си. Тя е ей там при басейна. Никой не успя да познае какъв сте. Ед смяташе, че сте известен актьор. Те ходят така зле облечени. Повечето предполагахме, че сте изгубили на комар или сте дошли с такива дрехи, за да скандализирате всички.

— Всъщност наистина съм дошъл да скандализирам всички. Успех на мъжа ви в изборите.

Тя се усмихна, кимна и отиде да разпространи новината. Надявах се, че не е взимала мерки за завеси в Белия дом.

Запътих се към басейна. Там бе жената, която наистина бях търсил цял живот. И разговаряше с предишния си любовник Бил

Станли, който сигурно ми беше ядосан, че съм му отмъкнал гаджето, макар че трябваше да ми благодари.

Двамата ме видяха да се приближавам, млъкнаха и зачакаха с чаши в ръце. Обожавам тия глупости.

— Прекъсвам ли нещо?

— Не — отвърна Сюзан. — Пол, нали помниш Бил Станли?

Протегнах ръка и той я стисна.

— Как са нещата в банката?

Станли не отговори — и не ми се усмихваше.

Еlegantният Бил носеше тъмносин тропически вълнен костюм, несъмнено ушит по поръчка в Сайгон, с тесен панталон, който плътно прилепваше към миниатюрните му гениталии.

— Тъкмо разказвах на Бил за срещите ни с полковник Манг — рече Сюзан.

— Проучих този човек и имате късмет, че сте живи — за пръв път се обади Бил.

— Ако беше проучил мен, щеше да разбереш, че късметлията е полковник Манг.

Той, изглежда, не се впечатли от мъжкарското ми перчене.

— Манг смята, че те познава — осведомих го. — Каза ми, че си началник на бюро на ЦРУ в Сайгон. Представяш ли си?

Бил пак нямаше какво да ми отговори, обаче поне не можеше да обвини Сюзан, че го е издала.

Известно време тримата мълчахме. Зачудих се дали Сюзан се чувства неловко между двама мъже, с които наскоро е спала. Изглеждаше спокойна, така че сигурно бяха разглеждали този проблем в клуба на младите богаташки.

— Пол, Бил ми каза, че тази вечер си поканен на среща — наруши мълчанието тя. — Помоли ме да дойда с теб. Мисля, че така ще е най-добре.

Погледнах Бил.

— Както преди малко отговорих на Джон Игън и както ще ти каже и той, нямам право да обсъждам нищо с теб, ЦРУ, военното разузнаване, ФБР и когото и да било тук. Разследването все още е под юрисдикцията на Криминалния следствен отдел и не можете да променяте правилата или играчите.

— Можеш и ще обсъждаш случая, ако получиш заповед от своя шеф или от съответната по-висша инстанция.

Гласът му не ми хареса, обаче, за да не нарушавам добрия тон, отвърнах:

— Ако и когато получа нова заповед, ще я изпълня. Аз обаче съм граждански гражданин и си запазвам правото да избира времето и мястото на доклада си. И определено няма да е тук.

Бил Станли ме изгледа.

— Няма да е зле да дойдеш на срещата, тъй като ще обсъждаме заминаването ти от страната. Не е нужно да казваш повече, отколкото искаш.

— Не ще и дума. — Намирах се на дипломатически прием и се опитвах да съм дипломатичен, обаче това не е силната ми страна. Попитах го: — Какво си мислеше?

— Моля?

— Какво си мислеше, когато прати гаджето си с мен на опасна задача?

Бил, изглежда, обмисли какво си е мислил и се прокашля.

— Понякога, господин Бренър, въпросите на националната сигурност са по-важни от личните съображения.

— Понякога. И ако това е един от тези моменти, не би трябвало да се оплакваш от случилото се.

Това не му хареса.

— Честно казано, идеята ми не беше такава.

Не си направих труда да го попитам каква е била идеята му.

— Можеше да откажеш.

Бил кипеше, обаче продължи да мълчи.

— Макар че това нямаше да се отрази добре на кариерата ти — продължих аз.

Той може и да си помисли, че го изкарвам кариерист, готов да стане сводник на гаджето си, за да се издигне. Обаче запази мълчание, както се отнасят хората с някой неизлечимо болен.

Сюзан реши, че е време да смени темата.

— Пол, казах на Бил, че знаем кой е убитият лейтенант, но че не сме успели да разкрием убиеца.

— И Бил повярва ли ти?

— Не, Бил не й повярва — отговори самият той.

— Бил не ти вярва — казах й.

— Е, такава е истината — заяви Сюзан. — Казах му, че сме открили Тран Ван Вин, но че сме решили да не рискуваме да носим онези неща с нас и сме ги скрили.

Очите ни се срещнаха за половин секунда и аз погледнах Бил, за да видя реакцията му, обаче той бе неразгадаем като полковник Манг.

Наистина нямах представа дали Сюзан му е казала тези неща, защото тя говореше какво ли не. Още от самото начало беше знаела кой е убиецът, Бил също го бе знаел, затова Сюзан се опитваше да ме предпази, което беше много мило, само че номерът нямаше да мине.

— Всъщност няма да е зле вицепрезидентът да присъства на тази среднощна среща — казах на Бил.

Той дълго ме наблюдава, после каза:

— Вицепрезидентът не се интересува от разследването на убийства.

— Може да се заинтересува специално от това. Кажи на хората му, че е в негов интерес да дойде.

— Вие сте подписали различни заявления, свързани с националната сигурност и държавната тайна — напомни ми Бил. — Независимо от сегашния ви статут, те все още важат.

— Освен това съм се заклел да защитавам конституцията.

Той ме изглежда сурово.

— Във Вашингтон със сигурност са ви казали, че ако приемете тази задача, животът ви може да е в опасност.

Такива изявления обикновено предшестват операцията, а не се правят след нея, така че в този контекст това по-скоро бе заплаха.

— Може ли да поговорим насаме? — попитах го.

— Не — отсече Сюзан, преди Бил да успее да отговори.

— Чисто лично — казах й. — Нищо служебно.

— Няма да ме обсъждате така — заяви тя.

— Всички сме достатъчно възрастни, за да обсъдим въпроса заедно — включи се и Бил.

— Аз не съм чак толкова възрастен. — Дадох му знак да ме последва. — Мъжка приказка.

Сюзан побесня, обаче си остана на мястото и запали цигара. С Бил се отдалечихме така, че да не може да ни чува.

— Трябва да си поговорим за Сюзан и... хм, за една работа — казах му аз. — Ако открия или дори само заподозра, както вече подозирам, че се е предвиждало да ме очистят и че ти си знаел, одобрявал или планирал този момент от операцията, ще те убия. А сега да си поговорим за Сюзан.

Той ме зяпаше и мълчеше.

Мога да изпълнявам сапунени опери за около пет минути, след което се връщам към истинското си аз и сега реших, че трябва да го направя, затова заявих:

— Наистина съжалявам за случилото се. Признавам, че знаех за връзката ти със Сюзан и нямам навика да гоня чужди жени или гаджета. — Обикновено. — И както, сигурен съм, вече са ти казали, имам връзка с една жена в Щатите. Затова не се оправдавам и трябва да знаеш, че Сюзан се съпротивляваше на ухажването ми. Операцията приключи и аз си заминавам. Още веднъж се извинявам за всички проблеми, които съм ви създал, и се надявам двамата да можете да го преодолеете.

Проучих лицето му, докато той обработваше тия кавалерски мъжки глупости. Наистина вярвах в част от тях и изпитвах противоречиви чувства към Сюзан. Само че бях почти сигурен, че тя вече не проявява интерес към Бил и че може би Бил не проявява интерес към нея. Ала както се казва, трябваше да разчистя облаците и да дам на Бил възможност да си каже думата.

Но Бил нямаше какво да ми каже, затова продължих да поемам вината върху себе си.

— Сюзан държеше отношенията ни да останат чисто платонични и делови, докато обстоятелствата не ни принудиха да пренощуваме в една стая в Диен Биен Фу. — На Бил сигурно му се искаше да ми повярва, а аз бях изпълнил рицарския си дълг към дамата и се готвех да се върна на въпроса за това как ще го убия и обратно.

— Отседнал съм в „Метропол“ — каза ми той.

— Правилен избор.

— Когато вчера се настаних, ме очакваше запечатан плик с неизвестен подател.

— Нима? Не бива да отваряш пратки без обратен адрес.

— Да, известно ми е. Обаче отворих този плик. Вътре имаше двайсет снимки на двама ви със Сюзан на плажа. Бяха надписани

„Натранг, остров Пирамид“. Бяхте чисто голи — прибави Бил.

Леле.

— Е, спомням си плажа — отвърнах аз. — Обаче носехме бански. Снимките сигурно са били дигитално променени.

— Едва ли. Какво ви е прихванало и двамата, че да се мотаете голи, след като знаете, че ви следят? На нищо ли не са те учили в школата, която си завършил?

Имаше право.

— Признавам, че сбъркахме.

— И после ми казваш, че допреди няколко дни връзката ви била чисто платонична.

— Е, просто се изкъпахме голи. Идеята беше моя.

— Убеден съм. Никога ли не си чувал за телеобектив?

— Няма нужда да ми четеш лекция.

— Тези снимки могат да се използват за изнудване.

— Всъщност мисля, че полицията ги разпраща на всички, включително на теб, за да опозори Сюзан. Така че това изключва изнудване.

— Боже мой... Ти виждал ли си снимките?

— Да. Полковник Манг беше така любезен да ни ги покаже.

Той поклати глава и потъна в размисъл.

— На теб може да не ти пука, обаче Сюзан произхожда от добро семейство с известно обществено положение и...

— Бил, престани с тия напудрени глупости, преди да съм изгубил търпение. И двамата ни е грижа за Сюзан. Край на обсъждането.

— Добре... — Бил ме погледна. — Сюзан ми каза, че те обича. Убеден съм, че го е казала и на теб.

— Да, каза ми, но ситуацията беше адски изкуствена. Тя трябва добре да си помисли.

— Какви чувства изпитваш към нея?

— Противоречиви.

— По-точно?

— По-точно постоянно откривам нови страни на нейната личност. — Струва ми се, че това се нарича „биполярно разстройство“, обаче той вече го знаеше. Честно казано, и аз невинаги съм нормален и тъкмо тогава си падах по Сюзан. Ала за да съм коректен към нея, казах

на Бил: — Тя е забележителна жена и лесно бих могъл да се влюбя в нея.

Бил се замисли. Моите пет минути от „Дни от нашия живот“ изтичаха, затова го осведомих:

— Мисля, че Сюзан трябва да вземе решение, не ние.

Той изобщо не ме познаваше и сигурно приемаше всичко, което му казвах, за чиста монета, въпреки че беше чел сводката за мен.

— От думите на Сюзан останах с впечатлението, че ти... че изпитваш същите чувства към нея.

Преди да успея да отговоря Сюзан се приближи към нас.

— Смятам, че си приказвахте достатъчно. Настъпи време за реклама.

— Трябва да настоя повече да не се обсъжда случай, за който нямам информация.

— Това е абсурдно и възмутително — отвърна Бил.

— Въпреки това настоявам.

— За ваше сведение, вие не определяте това кой с кого ще говори — изсумтя той. — Сюзан не работи за вас, аз също.

— За кого работи Сюзан?

— Не за вас.

— Моля ви, престанете и двамата... — намеси се тя.

Прекъснах я.

— Виж, Бил, време е да приемеш действителността. Съдбата, късметът и сериозната работа поставиха ташаците на Едуард Блейк в моята шепа. Не съм го искал. Обаче е факт. — Протегнах ръка с длан нагоре и свих пръсти. — Напълно разбирам, че тази информация е опасна, затова наистина трябва да внимавам пред кого, къде, кога и как се разпространява. После всички ще ми благодарят за усърдието и прозорливостта. Включително ти, Бил. Така че можем и тримата да останем заедно до полунощ, което не ми се ще, всеки от нас да тръгне по свой път, без да лъже, или ние със Сюзан да останем заедно. Някой да вземе решение.

Сюзан се обърна към Бил.

— С Пол ще отидем да пийнем нещо. Ще се видим по-късно.

Оставихме Бил Станли да пуши, а той изобщо нямаше цигари.

— Е, кой ме спечели? — попита тя, докато се отдалечавахме към бара.

— По-късно ще хвърляме чоп. Що се отнася до тая среща, не искам да ме подкрепяш. Или се дръж неутрално, или се престори, че на следващите избори ще гласуваш за Едуард Блейк.

— Щом така искаш.

Напълниха чашите ни.

— Струва ми се, че с допълнителната ми работа е свършено.

— Наистина ли е допълнителна?

— Казах ти. Аз съм цивилна гражданка. Без преки връзки с правителството. — Тя се замисли за миг. — Освен това ще ме уволнят от основната ми работа.

— Виж, мила, само десетина души в света знаят за тая история и ние сме сред тях. Другите осем си мислят, че уликите са при нас и искат да ги вземат. Ако бяха наши, можехме да се спазарим. Освен това, ако им бяхме казали, че няма улики, може би щяха да ни повярват. Обаче ти каза на Бил, че сме открили уликите и сме ги скрили. Сега сме във възможно най-лошото положение. Изводът: имаме само прекалено много сведения и нищо за реална размяна.

— Ами... това е само от една страна.

— Каж ми как изглежда от другата страна, за да преценя дали има смисъл да правя следващата вноска за колата си.

— Ами... признай им истината. Че уликите и свидетелят са при полковник Манг и че той е събрал две и две. Те ще откачат, но така повече няма да ни оказват натиск. Ще трябва да се занимават с Манг. Най-добрият сценарий е Манг да надуе свирката, Блейк да бъде съсипан, ЦРУ да убие Манг и ние да заживеем щастливо.

— В живота не става така. Виж, те са имали две основания да използват цивилни — едното е, че ще могат да отричат, ако нещо се обърка, а другото — че рядко очистват свои хора. Но ако решат, че се налага, на бърза ръка ще ни очистят.

— Не са чак толкова безмилостни.

— През войната ЦРУ и военното разузнаване избиха тук над двайсет и пет хиляди души.

— Не е вярно.

— Искаш ли да потанцуваме?

— Естествено.

Оставихме чашите си и отидохме на малкия дансинг пред оркестъра. Свиреха „Джорджия“ на Рей Чарлз и си представих как

Едуард Блейк пресмята гласове наум.

Много хора ни наблюдаваха и официалният фотограф на посолството ни направи снимка, която може би щях да видя в „Уошингтън Поуст“ с надпис: „Пол Бренър и Сюзан, часове преди изчезването им“.

Забелязах, че Едуард Блейк ни гледа, ала нямаше особено загрижен вид. Започвах да си мисля, че не подозира за проблема си.

Музикантите засвириха „Луна над Маями“, където има много гласоподаватели. Видях, че Бил разговаря с Джон Игън. Двамата час по час поглеждаха към нас със Сюзан, като че ли се опитваха да преценят какъв размер ковчези ни трябва.

— Ще ми се да бяхме в Сайгон, да танцувахме на покрива на „Рекс“ и да ти бях казала всичко, каквото знаех — рече Сюзан.

— Щяхме дълго да танцуваме.

— Знаеш какво искам да кажа.

Не отговорих.

— Каза ли на Бил, че ме обичаш?

— Не споделям чувствата си с други мъже.

— Добре, сподели ги с мен.

Кой знае защо, си спомних един стар казармен израз: „вражеската диверсия, която подценяваш, е главната атака“. Обаче това пак беше цинично и параноично.

— Обичам те — казах й аз. — И знаеш ли, даже отново да ме заблуждаваш, даже да ме предадеш, пак ще те обичам.

Тя ме прегърна още по-силно и усетих, че плаче. Надявах се, че това са сълзи от радост, а не от преждевременни угризения.

[1] Добър вечер (фр.). — Б.пр. ↑

49.

Десетина минути преди полунощ последните гости си тръгнаха, оркестърът събираше инструментите си и барманите запушваха бутилките шардоне. Със Сюзан влязохме в резиденцията на посланика и се запътихме към дневната.

В салона стояха няколко души от Секретната служба. До стълбището видях своя млад приятел Скот Ромни. Когато ме забеляза, той се напрегна.

— В кухнята има мляко и бисквити — казах му.

Влязохме в дневната, където вече бяха Бил Станли и Джон Игън. С тях беше един мъж в зелена военна униформа на полковник. На табелката му пишеше „Гудман“. Това бе представителят на военното разузнаване, Марк Гудман, който при нормални обстоятелства нямаше да прояви никакъв интерес към разследване на убийство. Предполагам, че се интересуваше от залива Камран.

Беше висок, дългнест мъж, няколко години по-възрастен от мен. Спомних си, че го бях видял на моравата. Той позна Сюзан от срещата им в Сайгон, двамата се ръкуваха и тя ме представи.

Вратата на кабинета на посланика бе затворена.

— Посланикът има среща и скоро ще свърши — осведоми ни Джон Игън.

— Разбрах, че с госпожа Уебър сте загазили — каза ми полковник Гудман.

— Нищо, с което да не можем да се справим, господин полковник — отговорих аз.

Гудман носеше отличия на офицер от пехотата и имаше страшно много орденски ленти. Видях и значка на фронтовак пехотинец, каквато имах и аз: Сребърна звезда, Бронзова звезда и две Пурпурни сърца. Инстинктът ми подсказваше, че тоя човек го бива, обаче инстинктът ми бе подсказвал същото за Едуард Блейк.

Нито на Бил, нито на Джон Игън не им се приказваше, обаче полковник Гудман ме попита:

— Значи през шейсет и осма сте били в Първа въздушнопреносима, така ли?

— Да, господин полковник. — Обръщах се към него с нужното уважение, тъй като бях бивш военен на военна задача и той имаше по-висок чин. Ако го видех след два дни, щях да му викам Марк.

— Участвали ли сте в боеве?

Казах му и той кимна. Разменихме подробности за военната си кариера и полковникът ме попита:

— Липсва ли ви Криминалният следствен отдел?

— В последно време не.

— Интересува ли ви работа в цивилните законоохранителни органи?

— Мислил съм за това.

— Убеден съм, че след тази задача лесно ще си намерите място във федералните законоохранителни институции.

Това ми прозвуча като шега, обаче полковникът не се усмихваше. В такъв случай може би се опитваше да ме спечели на тяхна страна.

Не отговорих.

Той се обърна към Сюзан.

— Благодариха ли ви както трябва за това, че доброволно пожелахте да превеждате?

— С удоволствие помогнах.

— Сигурен съм, че не ви е било лесно да напуснете работата си.

Този разговор ми се струваше нереален, както всички държавни съвещания, особено ако темата е деликатна — изкуството на намеците, многозначителността и мъглявите изрази. Може да си мислиш, че ти предлагат да отидеш на кафе, докато всъщност те пращат да убиеш президента на Колумбия. Трябва да внимаваш.

Бил ми се стори от мълчаливите, което навярно беше единственото му добро качество. Въпреки това реши да се обади и каза на Сюзан:

— Загатнах на полковник Гудман и посланика, че може би не напускаш страната доброволно.

— Искам да остана — заяви тя високо. — Но както знаеш, полицията отне работната ми виза и положението ми тук не е сигурно.

Аз изясних проблема:

— Арестуваха ни и е възможно пак да ни арестуват.

— Уговорих се с посланика двамата да пренощувате тук — каза Джон Игън.

— Добре. Иначе ни чака улица „Йет Киеу“.

Всички знаеха този адрес и нямаше нужда от повече обяснения. Обърнах се към Бил:

— Къде е шефът ти? — Имах предвид началника на ханойското бюро на ЦРУ — главния шпионин във Виетнам.

— Не е в града — отвърна той.

Отсъствието му от Ханой по време на кулминацията на изключително важна операция ми се стори малко загадъчно. Имаше вероятност да не е в групичката на Блейк, да е ненадеждно честен и да не може да му се има доверие. Обаче ми хрумна нещо друго и аз се обърнах към Джон Игън.

— Откога си във ФБР?

— Отскоро.

— От около две седмици ли?

Той не отговори директно на въпроса ми.

— Знам, че си имал някои сблъсъци със света на разузнаването, Пол, и за едно ченге всичко това сигурно прилича на глупав шпионски маскарад. Но има достатъчно основателни причини нищо да не е такова, каквото изглежда. За общото благо е, включително за твоето.

— Не и за моето, Джон.

— Повярвай ми, Пол.

В дневната имаше кана с кафе и аз си налях една чаша. Сюзан отиде да пуши в тоалетната.

Бил използва възможността да ме помоли да излезем в коридора.

— Не можем да ви измъкнем от тук за ден-два — каза той. — Сюзан ще остане още няколко дни.

— Кой го казва?

— Трябва й малко време да приключи личните и служебните си дела в Сайгон. От тук, естествено. После ще уредим безопасното й заминаване от страната.

— С други думи, тя е заложничка.

— Не те разбирам.

— Заминаваме заедно.

— Не е възможно.

— Направете го възможно.

Той ми каза нещо, което вече знаех:

— Ходиш по тънък лед. Внимавай да не се подхлъзнеш.

— Много ли те е страх? — попитах го аз. Бил се обърна и влезе в дневната.

Допих си кафето в коридора и се върнах при другите тъкмо когато Сюзан излизаше от тоалетната. Отнякъде беше намерила червило.

Едното крило на вратата на кабинета на посланика се отвори и отвътре се появи Патрик Куин, без обичайната си усмивка. Огледа се, намери усмивката си и каза:

— Бил, Марк, Джон, Пол, Сюзан! Знам, че имате работа, затова заповядайте в моя кабинет.

Всички измърмориха някаква благодарност.

— Щяхте да ме запознаете със своя приятел вицепрезидента — казах му аз.

Той си погледна часовника.

— Ще видя дали е свободен. — Посланикът се обърна към полковник Гудман. — Ако ви трябва нещо, Марк, позвънете на охраната или в кухнята. — После каза на всички. — Благодаря, че ни посетихте. — И си тръгна.

Онзи, с когото беше разговарял в кабинета си, или още бе там, или беше излязъл през прозореца.

Всички се запътихме към отворената врата — първо Сюзан, после Бил, Марк и Джон.

Влязох в слабо осветения кабинет последен и първото нещо, което забелязах, бе мъж, седнал на кожено кресло в ъгъла. Поразително приличаше на Карл Хелман.

Той се изправи, приближи се към мен и протегна ръка.

— Здравей, Пол.

Даже гласът му звучеше като на Карл. Стиснах ръката му.

— Здравей, Карл.

Бяхме толкова развълнувани от срещата, че почти бяхме онемели. Накрая си върнах дар слово и му прошепнах:

— Ах ти лъжливо непочтено копеле!

— Радвам се, че си добре — отвърна той. — Тревожих се за теб. Моля те, запознай ме с госпожица Уебър.

— Сам се запознай.

Карл се обърна към нея.

— Аз съм Кей. Карл Хелман. Поддържали сме връзка по факс и имейл.

— Приятно ми е да се запознаем — отвърна Сюзан. — Пол има много високо мнение за вас.

— Уважението ни е взаимно. — Карл се обърна към другите. — Благодаря, че ме поканихте.

Той се ръкува с Бил, Марк и Джон и по откъсите от разговорите им разбрах, че не се познават или поне че се преструват, че не се познават и че се радват да се срещнат.

— Самолетът ми пристигна само преди час — осведоми ни Карл — и още не съм се настанил в хотела си. Затова ви моля да проявите снизхождение, ако ви се стори, че съм малко разсеян.

Всички разбираха тия глупости.

— Може ли да поговорим насаме? — попитах го аз.

— Естествено.

Излязохме в дневната и аз затворих вратата.

— Заради теб за малко да ме убият.

— Как е възможно? Аз бях във Фолс Чърч. Изглеждаш уморен.

— От две седмици съм в тая скапана дупка, последните няколко дни на мотор, гонен от ченгетата.

— Между другото, как беше в Натранг? Казвал ли съм ти, че през войната прекарах тридневна отпуската там?

— Защо си тук?

— Помолиха ме да дойда.

— Защо?

— Всичко това много ги безпокои.

— Можеха да поискат Сюзан да им докладва тук — отбелязах аз. — Тя сигурно работи в ЦРУ.

— Ами... изглежда, че двамата с нея сте се сприятелили и те решиха, че трябва да го направят на място.

— Искаш да кажеш, че искат да видят на чия страна съм.

— Нещо такова.

— Да смятам ли, че знаеш за какво се отнася?

Той видя каната с кафе и си наля.

— Смяташ ли, че мога да изпуша една цигара тук? — И запали, без да изчака отговора ми.

— Знаеш ли за какво се отнася, Карл?

Той издиша дима.

— Всъщност аз бях първият човек, който научи. Когато писмото на Тран Ван Вия се появи на бюрото ми, се замислих на кого да поверя случая. Обаче колкото повече препрочитах писмото, толкова повече то ме заинтригуваше. Затова сам се заех с него. Успях да разкрия самоличността на убития по военните досиета, фронтовите архиви и официалните истории на бойните части. Както предположи във Вашингтон ти, просто трябваше да проуча списъка на хората, които през февруари шейсет и осма са служили в град Куанг Три. Американският съветник лейтенант Хайнс е загинал в сражение в Цитаделата на или около седми февруари хиляда деветстотин шейсет и осма. И името му е на Стената. И после се натъкнах на името на капитан Едуард Блейк, и естествено, разбрах, че сигурно съм открил нещо от огромно значение. Капитан Блейк е бил командир на Уилям Хайнс и най-вероятно единственият капитан от Първа въздушнопреносима, с когото Хайнс е поддържал тесни връзки. Разбира се, не бях сигурен и все още не съм.

— Аз обаче съм.

— Не бъди толкова сигурен. Не можеш да осъдиш човек за убийство с неубедителни косвени доказателства.

— Така е. Първо го изнудваш и после го оставяш да стане президент на Съединените щати.

Той се огледа за пепелник и смени темата.

— Тя е голяма красавица.

— Не си я виждал в седем сутринта с махмурлук.

— Пак ще е хубава. Господин Станли сърди ли ти се?

— Всъщност може би е облекчен.

— Аха. — Карл едва забележимо се усмихна и изтръска пепелта на цигарата си в една саксия. — Изглежда ми от ония жени, с които не може да се справи никой мъж. Даже ти.

— Това комплимент ли е?

— Би трябвало. Е, аз току-що пристигам и не зная почти нищо, освен онова, което ми разказа посланикът.

— Какво ти разказа?

— Само каквото знае той и каквото му е докладвал Бил Станли, а именно че разследваш убийство, извършено през войната, и

следствието е завършило плодотворно. Вярно ли е?

— Зависи какво разбираш под „плодотворно“.

— Откри ли Тран Ван Вин?

— Да. В Бан Хин.

— И той пазеше сувенири от войната.

— Да.

— У теб ли са?

— Как е Синтия?

Смяната на темата не го смути.

— Добре е и ти праща целувки. Разочарова се, че ти промени плановете си за Хаваите. Но разбира причината.

— Не гради заключения въз основа на неубедителни доказателства.

— Никога не го правя. — Той допи кафето си и изтръска пепелта в чашата. — Господин Станли казал на посланика, че си извършил някакво пътнотранспортно нарушение и полицията те е разпитвала.

— Точно така.

— Сериозно ли беше нарушението?

— Убих двама полицаи и двама войници.

Карл като че ли нито се смая, нито се изненада.

— Но полицията не е сигурна, че си бил ти, нали?

— Всъщност тук няма значение.

— Вярно е. Посланикът изглежда разстроен, че ще му гостуваш, но явно с нетърпение очаква компанията на госпожа Уебър.

— Нямам представа защо.

— Трябва да те измъкнем от тази страна преди властите да открият, че си тук, и да поискат да бъдеш предаден на полицията.

— Кои власти?

— Ханойските, разбира се. Да не страдаш от параноични самовнушения?

— Не. Но съм абсолютно сигурен, че някои хора във Вашингтон искат да ме убият.

— Дори някои хора да желаят смъртта ти, всички те са тук. На първо място господин Станли, но не поради причините, които си мислиш.

— Карл, точно сега не е време за твоето извратено чувство за хумор. Освен това съм ти ядосан.

— Някой ден ще ми благодариш за това. Виждам, че си поотслабнал. Да не би да не си се хранил както трябва?

— Виж, полковник, искам най-късно до утре вечер да съм се махнал от тук. Преживях достатъчно вълнения. Биен?

— О, отлично си спомням това усещане. Мислиш ли, че трябва да отида в Ку Чи и Ксуан Лок?

— Защо не? И без това си тук. Освен това искам Сюзан да дойде с мен.

— Това не е мой проблем.

— Вече е твой.

— Ще видя какво мога да направя. Този полковник Манг ли е причина за главоболията ти?

— Причините за главоболията ми са много, обаче той е най-очевидната и най-откровената.

Той не обърна внимание на намека ми.

— Къде е сега този човек?

— На десетина минути път с кола от тук. Тази вечер със Сюзан прекарахме един неприятен час с него в щаба на Гестапо.

— Но щом те е освободил, не би трябвало да се безпокоиш чак толкова много.

— Сложно е за обяснение, а не бива да оставяме ония хора вътре прекалено дълго сами.

— Защо?

— Виж ме, Карл. Хубаво ме виж. На глупак ли ти приличам?

Той се включи в играта и се вгледа в лицето ми.

— Изглеждаш доста интелигентен. Може би даже прекалено.

— Защо ме прати на тази операция?

— Защото си най-добрият човек, с когото разполагам.

— Вярно е. Обаче не най-добрият от службата.

— Навярно. Но те се опитаха да ми отнемат случая и трябваше да ги впечатля с най-добрия си агент.

— Кой са тези „те“?

— Няма значение.

— Ти какво печелиш?

Карл очакваше този въпрос.

— Само удовлетворението от добре свършената трудна работа.

— Аз поканен ли съм на церемонията по производството ти?

— Разбира се.

Изгледах го.

— Разбираш ли, че следващият президент на Съединените щати може да е крадец и убиец, полковник?

— Вероятен крадец и убиец.

— Докато ние с теб сме се бръчкали в джунглата, тоя тип си е седял в кабинета в щаба на американските военни съветници в Цитаделата в Куанг Три и е въртял сделки на черната борса. После, когато са се разхвърчали ланата и навсякъде около него са умирали американски войници и морски пехотинци, той намира време да извърши убийство и обир. Чел си оригиналното писмо. Това не те ли смущава?

Карл се замисли за миг.

— Предполагам, че тази версия е превод на разказа на Тран Ван Вин, направен от госпожа Уебър.

— Отговори на въпроса ми.

— Миналото си е минало. Не можем да променим онова, което се случи с нас там... тук. Ние изпълнихме дълга си, други не. Не бива да продължаваме да мразим, както, изглежда, правиш ти...

— Адски си прав, че изпитвам омраза. — Самият аз бях посъветвал полковник Манг да уталожи гнева си, обаче често не слушам собствените си съвети. — На Стената ти ме попита дали мразя хората, които не са служили, и аз ти отговорих отрицателно. Казах ти, че мразя ония, които са служили безчестно. Спомняш ли си?

— Спомням си. Това беше първият признак, че може би допускам грешка, като те пращам на тази задача.

— Трябваше да си го разбрал още преди десет години.

Карл кимна.

— Сигурно. Самият аз изпитвам противоречиви чувства.

— Не би трябвало, Карл.

Той остави забележката ми без отговор.

— Твоята омраза не бива да влияе на преценката ти. Не ни е известно, нито някога ще докажем, че Едуард Блейк е виновен в каквото и да било.

— Това ще решат съдебните заседатели.

— Няма. Приеми този проблем като възможност. Възможност за мен и теб със закъснение да извлечем полза от войната.

— Не мога да повярвам, че го чувам от теб. Полковник Карл Хелман, ревнител за законност и ред. Ти ще осъдиш родната си майка, ако я хванеш да краде от гарнизонния магазин.

— Майка ми не е следващият президент на Съединените щати и не е заобиколена от влиятелни и безпощадни хора.

Зяпнах го.

— Не можеш да съдиш за целия живот на някого само по един момент от него. Ако нас с теб ни съдеха така, щеше да ни се наложи да отговаряме за много неща. Факт е, Пол, че след войната Едуард Блейк е водил примерен живот и в този момент страната се нуждае от него и го иска. Какво значение има за теб дали ще стане следващият президент?

Обърнах се към вратата на кабинета, обаче Карл ме хвана за ръката.

— Не ми усложнявай живота и не усложнявай и своя. И двамата сме се спасили от много куршуми, Пол, и ни предстоят заслужени повишения и пенсии. Достатъчно скоро ще последват и погребенията ни с всички военни почести. Няма защо да приближаваме тази дата.

Отскубнах ръката си и влязох в кабинета.

Сюзан седеше на едно кресло, Джон Игън и Бил бяха на кожения диван, Марк Гудман беше преместил стола от бюрото при другите. Опрях задник на бюрото на посланика. Карл влезе и се настани на големия кожен фотьойл, на който бе седял по-рано.

Стаята се осветяваше от две лампи със зелени абажури. През прозорците се чуваше шум от сгъване на столове.

— Взе се решение аз да водя обсъждането — осведоми ме полковник Гудман.

Не отговорих.

— Докато бяхте навън, Сюзан ни докладва за пътуването ви от Сайгон до Натранг, Хюе и Диен Биен Фу, за проблемите ви с полицията и войниците и за срещите ви с полковник Манг. Стигнахме до Бан Хин. — Той погледна към нас със Сюзан. — Изказвам похвала на двама ви за изключителната работа.

Не казах нищо.

— Ако полковник Хелман не възразява, Пол, може би ще ни разкажете какво се случи в Бан Хин.

— Пол има право да говори — отвърна Карл. — Но още сега трябва да ви съобщя, че господин Бренър има някои сериозни въпроси относно целта на тази операция и настоящата среща.

Всички ме погледнаха и за миг срещнах очите на Сюзан. На това му викат „определящ момент“. Личният ми живот винаги е бил в пълен хаос, а професионалният е осеян с блестящи триумфи, които впоследствие съм успявал да засенча с глупавия си инат или със сблъсъците си с висшестоящите. Не виждах защо този случай трябва да е по-различен, затова казах:

— Както сигурно ви е съобщил Бил, аз ходя по тънък лед и мога да се хвана единствено за ташаците на вицепрезидента.

Последва прокашляне и леко разшаване. Сюзан беше вдигнала длан пред лицето си и не знаех дали е разстроена, или се усмихва.

— Веднага искам да изясня, че Сюзан Уебър си свърши работата по отношение на операцията, Тран Ван Вин и мен — заявих аз. — Бях в пълно неведение относно обекта на следствието до самия му край, когато сред военните сувенири на господин Вин открих войскови наряден списък с имената на лейтенант Уилям Хайнс и капитан Едуард Блейк. И тогава дадох на Сюзан да разбере, че съм се досетил за какво става дума и че съм наясно с необходимостта да запазя тази информация в тайна. Въз основа на поведението ми тя прецени, че ще се включи в отбора, макар че няхах това предвид.

— Паметта ти изневерява, Пол — прекъсна ме тя. — Когато откри, че Едуард Блейк е заподозрян в убийство, ти напълно откачи. Искаше да надуеш свирката и аз ти казах, че ще си луд, ако го направиш. Поспорихме и ти победи. Аз се съгласих с теб. Трябва да изпълним закона. Всъщност е съвсем просто.

В стаята се възцари дълго мълчание. Виждах, че никой не е доволен и най-малко Бил, който несъмнено беше гарантирал за Сюзан. Карл също имаше смущаващи мисли за своя най-добър агент, а и двамата с полковник Гудман се сбогуваха с генералските си звезди. Единствено Джон Игън изглеждаше спокоен и вече бях убеден, че не е човекът от ФБР, пратен да обучава вьетнамски наркоченгета.

Погледнах Сюзан, която току-що се бе поставила в крайно лошо положение. Тя ми намигна.

— Тъй като съм ченге — казах аз, — ще се престоря, че това е съвещание на КСО и че всички вие искате да ви изложи

доказателствата по разследването на убийството. В този случай няма лични или политически съображения и никакви глупости за национална сигурност или каквото и да било друго, освен съблюдаването на закона.

— Можеш да ни изложиш доказателствата си както искаш, Пол — каза Джон Игън. — Това не променя реалността.

— Всъщност ще промени вашата реалност. И трябва да го приемете. Това не е мой проблем.

Никой не предложи нови реалности, затова продължих:

— Преди две седмици с мен се свърза полковник Хелман, който ме помоли да разследвам вероятно убийство, извършено през войната. По време на инструктажа стигнах до заключението, че става дума за нещо повече от убийство с трийсетгодишна давност. Обаче въпреки това поех следствието и това може би беше първата ми грешка.

Продължих да разказвам, като използвах езика на криминален следовател. Набързо претупах пътуването на север от Сайгон, обаче споменах за Манг и инцидентите на магистрала 1 и шосе 214. Пропуснах секса, защото съм кавалер, защото нямаше отношение към въпроса и защото присъстваше Бил. Марк Гудман и Джон Игън обаче сигурно бяха разбрали, че със Сюзан не сме само партньори, и отчитаха този фактор.

Преминах нататък и с известни подробности им описах последния разпит, на който ни беше подложил полковник Манг, и впечатлението, че той все още смята случая за свързан с ФУЛРО.

Върнах се на Диен Биен Фу, Бан Хин и дома на Тран. Изложих им събитията достатъчно подробно, за да разберат, че ако се изправя пред комисия на Конгреса или представители на правосъдното министерство, показанията ми ще звучат правдоподобно.

— Според мен Тран Ван Вин е сигурен и достоверен свидетел. Макар да беше редактиран за мен и да не е оригинал, преводът на писмото, който получих от полковник Хелман, е важен документ. Поради тази причина по факса от летище „Дълес“ го пратих на един приятел и го помолих да го съхранява.

Тая глупост накара няколко глави да се завъртят една към друга.

— Що се отнася до веществените доказателства — продължих аз, — те се състояха от лични вещи на лейтенант Уилям Хайнс. Портфейл, венчална халка, брезентова чантичка с писма, които ние със

Сюзан не сме чели, дневник, в който лейтенант Хайнс не особено ласкателно описва капитан Блейк — нарича го черноросаджия и редовен клиент на местните проститутки.

Джон и Бил се разшаваха на столовете си. Полковник Гудман също явно се чувстваше неловко.

— Не го осъждам, въпреки че лейтенант Хайнс не е одобрявал поведението му — заявих аз. — Признавам, че когато бях тук, аз също ходех по курви и пуших канабис, за да поотпусна нервите си. Обаче не съм бил черноросаджия.

— Това няма значение — отбеляза Джон.

— Почти всичко в разследването на убийство има значение, ако искаш да откриеш защо един човек е убил друг — осведомих го аз.

Моето добро приятелче Карл се съгласи.

— Всичко има значение и когато се свържат едно с друго, даже най-дребните неща разкриват картината и помагат за установяване на мотивите и самоличностите на жертвата и заподозрения.

— Браво, Карл — похвалих го аз. — Всъщност, доколкото успях да разбера от вещите на убития, Уилям Хайнс е бил доброто момче, а Едуард Блейк — лошото. Не, това не го прави убиец. Обаче разполагаме с някои факти, които го посочват като заподозрян. Това е войсковият наряден списък, който показва, че двамата едновременно са били в една съветническа група и в нея има само един капитан. Военният архив ще го потвърди — ако съответните документи не са били унищожени в оня прочут и удобен пожар. Разполагаме с показанията на свидетеля, който е видял как капитан от Първа въздушнопреносима пехотна дивизия застрелва лейтенант, съвсем наскоро разпознат като Уилям Хайнс, носещ същите нараменни нашивки като капитана. Свидетелят е взел личните му вещи.

Колкото можеше повече раздух тия мижави доказателства, обаче ако присъстващите бяха съдебни заседатели и аз бях прокурор, щях да съм обезпокоен. Е, когато не ти достигат улики, трябва сам да си ги измислиш.

— Както може да ви е казала Сюзан, Тран Ван Вин разпозна убиеца на снимките на Едуард Блейк.

Погледнах към нея.

— Категорично — потвърди тя.

Бил, Джон и Марк имаха разстроен вид, докато Карл изглеждаше скептичен, както се и очакваше. Завърших изказването си с думите:

— И след това идва ограбеното от хазната. Някой ще трябва да разследва финансовото минало на Едуард Блейк и по-конкретно след завръщането му от Виетнам. В сейфа на хазната имало накити, които може да се открият или още да са у господин Блейк, в бившите му приятелки или настоящата му съпруга.

В стаята се възцари тишина, после се обади Бил.

— Струва ми се, че доказателствата не само са косвени, но и неубедителни, да не споменавам, че са с трийсетгодишна давност. Определено не бих повдигнал обвинение въз основа на сведенията, които чух.

Джон Игън се съгласи с него.

— Толкова сериозно обвинение няма да издържи в съда, но ще зарадва неговите политически противници и медиите.

Марк Гудман изглеждаше дълбоко потънал в мрачен размисъл.

— Според вас този свидетел е сигурен, така ли? — попита ме той.

— Така ми се струва. Но съм наясно, че съдебните заседатели може да не смятат така.

— Къде е този свидетел? — небрежно ме попита Джон.

— Сигурно спи. Той е селянин.

Бил, който вече бе забелязал моята духовитост, ядосано рече:

— Къде спи? В селото си ли?

— Предполагам. Не беше практично да го водим тук. — Погледнах Бил и Джон. — Не беше практично и Сюзан да му пръсне черепа.

Никой, включително Карл, не се престори на смаян или изненадан, което ме изкефи. Обаче и никой не коментира репликата ми. Полковник Гудман погледна Сюзан.

— Значи с Пол сте скрили тези веществени доказателства, така ли?

— Да.

— Къде?

— Ако ви кажа, няма да са скрити.

Военният аташе се усмихна добродушно.

— Вече не е необходимо да ги криете.

Сюзан не отговори.

— Наблизо ли са? — попита полковник Гудман.

— Не — отвърна тя. — Очаквахме да имаме проблеми с полицията, когато слезем от влака в Ханой.

— Значи сте ги скрили в Лао Кай или край Бан Хин, така ли?

— Там някъде.

Бил се засрами от неотстъпчивостта на бившето си гадже. Ако Игън му беше шеф, както подозирах, от тук направо щяха да го пратят да наблюдава руски кораби от брега на Исландия.

— Кажи ни къде си скрила доказателствата, Сюзан — рязко нареди Бил.

Сюзан го стрелна с поглед, какъвто той сигурно вече бе виждал.

— Я не ми говори с този тон.

Бил промени тона си.

— Сюзан, може ли да ни опишеш мястото, където са скрити личните вещи на лейтенант Хайнс?

— По-късно.

— Сюзан...

Джон Игън го прекъсна и се обърна към мен.

— Да не би да укриваш доказателства за престъпление?

— Не, само ги скрих.

— Защо?

— Намираме се във вражеска страна, Джон. Скрих доказателствата на сигурно място.

— Кое то сега ще ни разкриеш.

— Защо? Вие ги смятате за маловажни. Не се безпокойте за тях.

Той не обърна внимание на думите ми и повтори:

— Ще ни кажеш къде си ги скрил.

— Защо? Какъв си ти?

Игън погледна Карл и той каза:

— Заповядавам ти, Пол.

— Добре. По-късно ще ти кажа. Насае.

Карл се зарадва, че е единственият, който е в състояние да ми нарежда, и още повече че само той ще разполага с важна информация.

— Добре — отвърна той. — Ще поговорим по-късно.

Всички трябваше да се задоволят с това и полковник Гудман продължи нататък.

— Вие, полковник Хелман, сте опитен професионален следовател. Какво е мнението ви за тези доказателства? Ще препоръчате ли ново разследване? Или повдигане на обвинение? Или може би прекратяване на следствието?

Карл подръпна долната си устна, после отговори:

— Трябва да отчетем изтеклото време и характера на свидетеля. Той може да изглежда сигурен и надежден, но аз не бих го призовал в съда, освен ако показанията му не се подкрепят с още доказателства... а единственото споменато досега сериозно вещественно доказателство, войсковият наряден списък, просто не е достатъчно. Ако аз водех следствието, на този етап щях да го прекратя.

— Това не е вярно, Карл, и ти го знаеш — възразих аз. — На този етап от следствието правиш единственото, което можеш да направиш. Разпитваш заподозрения.

Джон Игън рязко се намеси.

— Това няма да го бъде, нито тук, нито никъде. — Той плъзна поглед по присъстващите и ни напомни: — Отклоняваме се от най-важното. Този... този проблем може да съсипе живота и политическата кариера на един достоен човек, многократно награждаван ветеран, съпруг, баща и всеотдаен общественик. Американският народ няма нужда от повече скандали или лов на вещици. Има и международни съображения. Според мен всичко това не е достойно за по-нататъшно обсъждане.

Полковник Гудман се замисли за миг.

— Бих искал да зная какви са намеренията на всеки от нас, тоест на хората, които разполагаме с тази информация. Джон?

— Ще я забравя и тази среща изобщо не се е състояла.

— Бил?

— Ще я забравя.

— Полковник Хелман? Всъщност вие водите следствието, нали?

— Следствието не беше официално и никога няма да е — отвърна Карл Хелман. — Смятайте делото за унищожено.

Стори ми се, че чух облекчена въздишка. Полковник Гудман ме погледна.

— Пол?

— Искам да се срещна със заподозрения.

Военият аташе понечи да каже нещо, после се отказа и се обърна към Сюзан.

— Госпожице Уебър?

— Нямам абсолютно никакъв опит в юридическите или криминални въпроси и не зная на какви изисквания отговарят убедителните или косвените доказателства, надеждните или несигурните свидетели. Но зная, че капитан от армията на Съединените щати е извършил четири убийства и грабеж и че единственият капитан, който може да ги е извършил, се намира в гостната на втория етаж. Здравият разум налага да поговорим с него. Той може би ще е в състояние да ни каже къде е бил в съответния ден. Възможно е да е бил в отпуска, в болницата или в компанията на десетина души. Трябва да се поразровите малко по-надълбоко и може би ще останете доволни от откритията си или ще установите, че се налага да се разровите още по-надълбоко.

Отново настана дълго мълчание. Накрая го прекъснах.

— Вижте, самият аз не съм убеден, че Едуард Блейк е убиец. Може би дори ми се иска да се убедя в обратното. Сюзан има право. Нищо няма да изгубим, ако поговорим с него.

— Значи искаш да се кача горе и да измъкна вицепрезидента на Съединените щати от леглото, за да слезе тук и да отговори на въпросите ти за вероятното си участие в убийство, така ли? — попита Игън.

— Защо не?

— Защото ако бях на негово място, щях да те пратя на майната ти.

— Много пъти са ме пращали там, Джон. В такива случаи взимам призовка.

— Да не си се побъркал?

— На този въпрос може да ти отговори Карл.

Игън не си направи труда да го попита.

— Виж, щом искаш да я караме по закона, тук нямаш никакво право да разпитваш никого и в никакъв случай вицепрезидента.

— Доброволните разпити са нормална практика, Джон. Първо питаеш човека дали иска доброволно да отговори на няколко въпроса. Ако не иска, ставаш малко подозрителен и после пращаш призовка.

— Еба ти глупостите.

Офицерите рядко ругаят.

— Мерете си приказките, моля — намеси се Гудман.

— Боже Господи... — изпъшка Игън. — Не мога да повярвам.

Джон Игън явно беше томаховката тук и сигурно имаше най-много за губене. След Едуард Блейк естествено. Ако бе шеф на бюрото на ЦРУ, Игън трябваше да е планирал цялата операция заедно с Бил и ако всичко минеше добре, двамата щяха да присъстват на бала по случай полагането на клетва на Едуард Блейк и насаме щяха да му викат Еди.

Вашингтон си има система за награди и наказания и принципът е следният: ако узная, че си извършил нещо лошо и не те накажа, значи искам възнаграждение. Обаче нито аз, нито законът не действаме така.

— Ние с теб, Карл, сме се заклели да защитаваме закона — казах аз. — Сградата, в която се намираме, е собственост на Съединените щати. Вероятното престъпление е извършено, докато заподозреният е служил в армията. Имаме ли право да искаме от Едуард Блейк доброволно да отговори, на няколко въпроса?

На Карл му се искаше да поклати глава, само че професионалната му подготовка налагаше да кимне. В резултат се получи нещо като спазъм на шията.

— Възможно е да се спори за юрисдикцията — накрая смотолеви той.

— Ти от ФБР ли си? — попитах Игън.

— Не.

— Кой е човекът от ФБР в посолството?

— На кой му пука? — отвърна Игън. — Вбесявах ме, Пол.

— Пред Сюзан ли се перчиш? — попита ме Бил.

— Не — преди да успея да го пратя на майната му, се намеси Сюзан.

— Той мърмори за това още откакто откри истината. Говори сериозно.

Изхлузих се от бюрото.

— Качвам се горе да търся Едуард Блейк.

Игън се изправи.

— Само да направиш една крачка по стълбището и си минало, приятел.

— Не ме карай да ти причинявам болка, Джон.

Всички бяха скочили. Полковник Гудман, който водеше обсъждането, нареди:

— Спрете и двамата. — Погледна ме и попита: — Пол, имам ли думата ти, че ако уредя вицепрезидентът да дойде при нас, ще смяташ следствието за приключено?

Ясно ми е защо военното разузнаване има лоша репутация. Затова пък аз не съм глупак и отвърнах:

— Разбира се.

— Имам ли думата ти също, че всичко казано тази нощ остава поверителна информация за вечни времена?

— Категорично.

— И двуседмичното ти пътуване във Виетнам е било туризъм и нищо повече.

— Точно така. — Забелязах, че Бил и Джон се споглеждат. Не възразявах, което означаваше, че съм победил. Всъщност означаваше, че съм труп.

Полковник Гудман тръгна към вратата.

— Ще пратя агента от Секретната служба да поговори с вицепрезидента. — И излезе.

— Защо не се откажеш, Пол? — попита ме Карл.

— Просто искам да се запозная с вицепрезидента — отвърнах аз. — И да взема автограф за племенника си.

Сюзан се приближи до мен.

— Ако ти оставаше само един ден във Виетнам, преди да си заминеш у дома — прошепна тя, — щеше ли доброволно да отидеш на опасна операция?

— Не. Но щях да се подчиня на заповедта. Последната ми заповед беше да открия убиеца.

— Мисля, че Карл иска да престанеш да го търсиш.

— Майната му на Карл. Ами ти?

— Аз съм на твоя страна. Направи каквото трябва.

Гудман се върна в кабинета и каза:

— Вицепрезидентът ще дойде след малко. Имаш десет минути, Пол. Дръж се учтиво и почтително.

— Слушам, господин полковник.

— Няма да отправяш никакви обвинения. Ще изложиш фактите и ако пожелае да даде показания, вицепрезидентът ще го направи. В

противен случай негово право е да мълчи.

— Постоянно правя такива неща, господин полковник.

— Хубаво.

Вратата се отвори и всички се изправиха, обаче се оказа само моето приятелче Скот Ромни. Той се огледа, измери ме с поглед, който трябваше да е суров, и се изниза.

След няколко секунди в кабинета на посланика влезе вицепрезидентът Едуард Блейк. Бе висок горе-долу колкото мен и имаше подобно телосложение, обаче не беше толкова хубав. Носеше официален панталон, бяла риза без вратовръзка и глупаво копирено кимоно.

Едуард Блейк не изглеждаше ядосан, изнервен или озадачен и определено нямаше лично обезпокоен вид, а бе само официално загрижен, като че ли можеше да става дума за кризисна ситуация.

— Добър вечер — поздрави той. — Проблем ли има?

Полковник Гудман се прокашля.

— Не, господин вицепрезидент... нищо подобно. Може ли да ви представя присъстващите?

Гудман беше обмислил поведението си и първо представи Сюзан като сайгонска жителка и приятелка на семейство Куин. После представи Бил Станли и Карл Хелман:

— Бил е тук от Сайгон и е приятел на Сюзан и колега на Джон, когото познавате. Полковник Хелман е от армията, току-що пристига от Вашингтон. — Той запази най-хубавото за края. — Това е Пол Бренър, също приятел на госпожа Уебър и колега на полковник Хелман.

Стиснах ръката на бъдещия президент, който ми каза:

— А, знай кой сте. Жена ми спомена за вас.

— Да, господин вицепрезидент.

— Вие ми струвате десетдоларов бас.

Нещо повече, Ед.

— Да, господин вицепрезидент. Тя ми каза.

Вицето обясни случая с приятно чувство за хумор и всички любезно се засмяха.

— А вие сте неговата спътница — обърна се Едуард Блейк към Сюзан.

— Да, господин вицепрезидент.

— Всички приятели на Пат и Ан са и мои приятели.

Тоя тип беше ловък, но и обаятелен, мъжко момче, мечта на жените и може би кошмар за страната. Едуард Блейк се огледа.

— Е, приятно ми е да се запозная с вас. Не бързай толкова, Ед.

— Господин вицепрезидент, това не е обикновено събиране... може ли да ви помолим да ни отделите пет минути? — попита вицето полковник Гудман. — Изникна сериозен въпрос, към който трябва да привлечем вашето внимание.

Наблюдавах лицето на Едуард Блейк. Още от Вашингтон ме бе занимавало дали знае за тази история. В известен смисъл нямаше значение, освен че се отнасяше до евентуалното му съучастие в укриване на престъпление. Инстинктът ми подсказваше, че още не са му съобщили за изплуването на неговото минало. Първо разследваш случая, после казваш на шефа, че имаш една добра и една лоша новина. Лошата е, че знаем какво си извършил. Хубавата е, че можем да ти помогнем.

Гудман посочи на вицето освобождения стол на Карл и той се настани на него, кръстоса крака и ни даде знак да седнем. Всички заеха местата си — освен мен. Аз паркирах задника си на ръба на бюрото.

— Господин вицепрезидент — започна полковник Гудман, — въпросът е свързан с причината за присъствието на господин Бренър и полковник Хелман във Виетнам.

Блейк погледна към нас, ала не каза нищо.

— Уверявам ви, господин вицепрезидент — продължи военният аташе, — че всичко, което е било и ще бъде обсъждано в тази стая, ще остане само между неколцина души, повечето присъстващи тук... и че ще се смята за поверително...

— Добре, вече ме уверихте и възбудихте любопитството ми — отвърна Блейк. — Може ли да преминем на въпроса?

— Да, господин вицепрезидент. Господин Бренър ще вземе думата. Той предложи да ви поканим при нас.

— Ваш ред е, Пол — каза ми Блейк.

— Благодаря, господин вицепрезидент. Длъжен съм да ви осведомя, че с полковник Хелман сме от Криминалния следствен отдел на Сухопътните сили.

Това като че ли не предизвика никаква реакция или може да не го бе осмислил.

При разследване на убийство винаги първо задаваш два въпроса и аз постъпих точно така.

— Познавате ли човек на име Уилям Хайнс?

Това го свари напълно неподготвен и изражението му претърпя забележима промяна. Кълна се, че пребледня като платно. Всички видяха това и стигнаха до едно и също заключение.

— Господин вицепрезидент?

— Тъъ... не... как беше името?

— Уилям Хайнс. Лейтенант Уилям Хайнс.

— А... да... служили сме заедно. Във Виетнам.

— Да, господин вицепрезидент. — Зададох втория въпрос: — Кога за последен път го видяхте жив?

— Тъъ... жив ли? А, да, той загина в сражение. Точно така.

— Кога за последен път го видяхте жив, господин вицепрезидент?

— Тъъ... момент... офанзивата „Тет“ започна в края на януари... Сигурно съм го видял няколко дни след... той изчезна... превзеха нашия щаб... така... Не съм съвсем сигурен, но някъде към четвърти-пети февруари... хиляда деветстотин шейсет и осма година. — Той направи като всички разпитвани: — Защо питате?

Обикновено отвръщам: „Аз ще задавам въпросите, вие ще ми отговаряте“. Обаче даже аз не съм чак такъв куражлия.

— Криминалният следствен отдел на Сухопътните сили получи информация, господин вицепрезидент, че на или около седми февруари хиляда деветстотин шейсет и осма година лейтенант Уилям Хайнс е бил убит в сградата на хазната в Цитаделата на град Куанг Три. Имаме сериозни основания да смятаме, че убиецът му е бил капитан от сухопътните сили на Съединените щати. Разполагаме с някои доказателства и очевидец и сега се опитваме да установим самоличността на убиеца.

Той започваше да се окопитва и си придаде смаян вид.

— Боже мой... сигурни ли сте?

— Да, господин вицепрезидент. Сигурни сме, че е бил убит от капитан от сухопътните сили.

— Мили Боже... — Блейк не гледаше към никого в стаята и избягваше моя поглед. — Беше ужасно време... Тогава служех в съветническата група, бяхме обкръжени в Цитаделата и се биехме на живот и смърт. Струва ми се, че бяхме само двайсетина американски офицери и сержанти...

— Според нарядния списък на частта сте били осем офицери и девет сержанти.

Той ме погледна.

— Така ли? Както и да е, мисля, че се спасихме само седем души... — Блейк реши, че е по-добре да смени темата. — Пат Куин ми каза, че сте се сражавали във Виетнам.

— Да, господин вицепрезидент. В Първа въздушнопреносима като вас, също през шейсет и осма. Бях автоматчик в рота „Делта“, първи батальон, Първа въздушнопреносима пехотна дивизия, горедолу по това време край Куанг Три.

— Наистина ли? — принудено се усмихна той. — Какво сте правили край града, момчета? Трябвахте ни вътре.

Отговорих на усмивката му.

— Вътре изглеждаше прекалено опасно.

Блейк се засмя.

— Е, ако се сетя за нещо, което може да ви е от полза, Пол... и Карл... по този въпрос, ще се свържа с вас. — Той се изправи и всички последваха примера му.

— Господин вицепрезидент, искате ли да си поговорим насаме? — попитах го аз.

— За какво?

— За въпросния случай.

— Не зная нищо за него. Но ще помисля. — Той тръгна към вратата.

В този момент понякога осведомявам свидетеля, че е заподозрян, обаче тогава трябва да му прочета правата, а обикновено не мога да намеря картичката с тях в портфейла си.

— Както споменах, господин вицепрезидент — казах аз, — имало е свидетел на убийството и вече го разпитах. — Не си направих труда да посочвам, че свидетелят е вражески войник, и оставих Блейк да заключи, че е американец. — Лежал ранен на втория етаж в сградата на хазната и през една дупка в пода видял капитанът от

сухопътните сили да убива не само лейтенант Хайнс, но и трима виетнамци. След това убиецът ограбил сейфа.

Той отново пребледня. Изобщо не беше предполагал, че някога ще чуе свидетелски разказ на случилото се, защото бе смятал, че е убил всички свидетели. Виждах, че коленете му треперят, и когато постави длан върху бравата, тя се разтрака.

— Има много случаи, в които след дълги години се появяват свидетели, страдащи от едно или друго психическо разстройство, или обикновени лъжци — каза той. — Убеден съм, че това ви е известно.

— Да, господин вицепрезидент. Тъкмо затова се нуждаем от вашата помощ.

— Съжалявам, не мога да ви помогна. Но ви желая успех в разследването. — Блейк понечи да излезе, после си спомни добрите обноски и се обърна към Сюзан. — Госпожице Уебър, за мен беше удоволствие. Лека нощ, господа. — Повторно понечи да си тръгне, след това направи нещо странно — приближи се до мен и стисна ръката ми. Обърна се и излезе.

Карл и Сюзан едновременно извадиха цигарите си и запалиха.

Отидох до бюфета и си налях чаша скоч с лед.

В кабинета цареше почти засрамено мълчание. Плъзнах поглед по всички лица и разбрах, че всички са убедени във вината на Блейк: той бе убил трима мъже и една жена при извършване на обир и един от тези мъже беше негов другар по оръжие, което не се нравеше много на полковниците Гудман и Хелман, нито на мен.

Ала всички още отначало го бяхме знаели и никой не бе смаян. Те бяха разтревожени. Разтревожени за кариерите си, за живота си и може би дори за родината си. Естествено, и за мен. Всъщност и аз се тревожех за себе си.

Пръв се обади полковник Гудман.

— Способен ли сте да простите това на капитан Едуард Блейк? — попита ме той.

Не отговорих.

— През войната бях млад лейтенант от пехотата... Не очаквам някой да разбере онова време и това място, Пол, но ние с теб го разбираме, полковник Хелман също. Никой от нас не би желал да отговаря за онова безумие.

Пак не казах нищо.

— Въпросът не е във вината или невинността, Пол — рече ми Карл, — нито дори в справедливостта и морала. Въпросът е в миналото. Казах ти, сенките се простират от тук до родината. Като войници, навремето ние колективно бяхме хулени и оплювани и не дължим на никого обяснение за поведението си, нито каквито и да било нови, разкрития за войната. Ако сме виновни в нещо, виновни сме всички, ако сме заслужили нещо, то е само помежду ни. Завинаги сме свързани с кръв и общи кошмари. Казвам ти, приятелю, това няма нищо общо с Едуард Блейк — в по-голяма или по-малка степен всички ние сме Едуард Блейк.

Дълбоко си поех дъх и не отговорих.

— Пол, Едуард Блейк ще е първият ветеран от Виетнам, който ще стане президент на Съединените щати. Не го ли искаш? — попита ме Бил.

— Мамка му, млъкни, Бил.

В тихата стая стана още по-тихо.

— Даже да ви повярвам... а може би ви вярвам... другият въпрос сте всички вие и вашите амбиции, вашите лъжи, вашите измами и вашите глупости — казах аз. — Едуард Блейк може да има само един кофти момент в живота, обаче вие имате кофти кариери.

Оставих чашата си и тръгнах към вратата.

— Казах ти да потърсиш някой друг — заявих на Карл. После се обърнах към Сюзан. — Ела.

50.

По обяд на другия ден един от служебните автомобили на посолството ни откара на летище „Ной Бай“ на север от Ханой. По време на двайсетминутното пътуване разменихме само няколко думи.

Двама души от охраната на посолството ни придружиха в терминала. Чекирахме багажа си и отидохме направо в дипломатическата чакалня.

Багажът ми беше останал при господин Юен и полковник Манг, затова не носех почти нищо: дрехите на гърба си, портфейла си, паспорта си, самолетния билет и дипломатически пропуск.

Сюзан бе в красива нефритенозелена рокля, взета на заем от Ан Куин, а аз бях по мръсните си дънки, но с чисти боксерки и ужасяваща розова спортна риза, дадена ми от госпожа Куин, която намекна, че няма проблем никога повече да не види мен, ризата и боксерките. Сувенир от Виетнам.

Въпреки името си дипломатическата чакалня беше малко занемарена, обаче тая събота не пътуваха много дипломати или техните семейства и разполагахме с цялото пространство. Двамата от охраната на посолството останаха с нас, което не бе лоша идея.

Предишната нощ със Сюзан спяхме на разтегателната кушетка в дневната. Гостните стаи на втория етаж бяха заети от семейство Блейк и хората от Секретната служба, които, кой знае защо, не ни искаха горе. Колкото и да бяхме изтощени, със Сюзан се любихме. Знаехме, че може да е за последен път.

Закусихме с бъркани яйца в трапезарията. Там беше само Ан Куин и тя обясни, че семейство Блейк и посланикът станали рано, за да отидат в посолството, и че тя скоро щяла да се присъедини към тях. Ние със Сюзан изразихме съжалението си, че сме ги изпуснали, и Ан обеща да им предаде нашите поздравии. Благодарихме ѝ за гостоприемството и чудесния прием, след което тя си тръгна, без да ни отпрати нова покана. Струва ми се, знаеше, че има нещо.

И сега двамата със Сюзан стояхме в дипломатическата чакалня и гледахме през панорамния прозорец към пистите и тежкото сиво небе.

Струваше ми се, че излитат повече самолети, отколкото кацат, като в курорт в края на сезона, макар че в този случай сигурно завърналите се за Тет виетнамски емигранти отново отлитаха за страните на своето изгнание.

Имах билет за самолет на „Ер Франс“ за Париж, където някой щеше да ме посрещне и да ми даде билет за „Дълес“. Това не бе най-краткият път за Щатите, обаче беше първият възможен полет от Ханой, а аз бях останал тук по-дълго, отколкото исках.

От „Дълес“, началото на това пътуване, щях да взема такси до дома си във Фолс Чърч или по-вероятно щяха да ме посрещнат някои хора, които искаха да се погрижат за мен. Във всеки случай завръщането ми беше започнало и също като предишните два пъти тук, не знаех какво изпитвам в момента.

Бях настоял Сюзан да дойде с мен, ала самата тя бе пожелала да остане в Ханой — дълго беше живяла във Виетнам и имаше да решава много проблеми с живота си, работата си и, предполагам, тази операция. Що се отнасяше до мен, пак като предишните два пъти няхах нужда от подготовка или убеждаване, за да се чупя от тая страна.

В дипломатическата чакалня имаше бяла врата, която според Сюзан водела направо на пистата. Там щяла да чака кола, която да ме откара до самолета. Излитах след двайсет минути.

Не бяхме седнали, нито си бяхме взели нещо за пиене. Просто стояхме до бялата врата, която водеше към Фолс Чърч, щата Вирджиния.

— Имаме десетина минути — каза Сюзан. — Някой ще ти съобщи.

Кимнах.

— Няма да се разплача.

Пак кимнах.

Погледите ни се срещнаха и нито един от нас не знаеше какво да каже, обаче нямаше много време.

Накрая тя се усмихна.

— Е, прекарахме две страхотни седмици, нали?

И аз се усмихнах.

— Някой ден трябва да ги повторим — каза Сюзан.

— Втория път никога не е толкова гот.

— Възможно е. Но нямаме нито една снимка. — Тя се усмихна.
— Даже от остров Пирамид.

Не отговорих.

В чакалнята свиреше музика — запис на пиано с металически звук. Мълчаливо изслушахме „Лет ит би“.

— Благодаря за неделята в Сайгон — казах аз.

— Дължиш ми една разходка във Вашингтон.

— Когато пожелаеш.

Тя кимна и ме погледна.

— Би трябвало да замина след около седмица...

— Къде ще отидеш?

Сюзан сви рамене.

— В Ленъкс, предполагам. После в Ню Йорк, за да видя дали още работя в „Американ-Ейжън Инвестмънт Корпорейшън“. След това... Мисля, че пак ще предпочета работа в чужбина. Струва ми се, че съм родена, за да съм чужденка.

— Тоя път избери някое хубаво място.

— Все още пазя книгата с най-отвратителните места за живеене.

Усмигнах се.

— Ще ти липсва ли Виетнам?

— Ужасно. Но е време да продължа напред.

— Така е.

Тя кимна.

— Знаеш ли, Пол... в „Апокалипсис сега“... когато се разнежих... помниш ли?

— Да.

— Чувствах се ужасно за всичко... Изведнъж ме обзе носталгия и ми се струва, че в известен смисъл причината беше ти... И също обмислях... онова, което трябваше да направя... От момента, в който те видях, ми беше трудно да те лъжа.

— Зная. Разбирам всичко.

— Можеш ли? Добре.

— Хайде да забравим тая част от пътуването. Колкото и да беше интересна.

Тя се засмя, после очите ѝ пак се навлажниха.

— Няма да се разплача. Ти не ги обичаш тези неща.

Не знаех какво да отговоря, затова смених темата.

— Може би приятелите ти в Лангли ще се възползват от твоя виетнамски. А това не е далеч от Фолс Чърч.

Сюзан поклати глава.

— Струва ми се, че изгубих и тази работа.

— Страхотно се справи. Идва ти отвътре.

Тя не ми обърна внимание.

— Ами ти? Какво ще правиш?

— Хм... както казах... трябва да се погрижа за някои лични неща... да видя какво е положението...

Сюзан кимна.

— Трябва да го направиш.

Не отговорих.

— А после?

— Мисля, че зависи от доклада ми за изпълнението на задачата.

— Какви са намеренията ти?

— Не съм сигурен. Може би няма да направя нищо. Може би няма да съм способен да направя нищо.

— Само внимавай, Пол. Много внимавай.

— Зная.

— Казваш, че знаеш, но от това, което виждам, имаш повече кураж, отколкото мозък.

Усмихнах се.

— Понякога и това е достатъчно.

— Тук, но не и във Вашингтон. — Тя ме погледна. — Все още съм на твоя страна. И съм свободна.

— Ще ти се обадя.

— Ще поговоря с Карл — каза Сюзан. — Той трябва да застане на правилната страна.

— Карл ме разочарова. Обаче предполагам, че когато мечтата на живота ти е на една ръка разстояние, си готов на почти всичко.

Тя ме погледна в очите.

— Но трябва да си чист пред съвестта си. Понякога просто се налага да почакаш, за да видиш осъществени надеждите и мечтите си... като великанката на планината Нуи Ко Тиен.

— И оная история не свършва много добре.

— Напротив. Тя чакала своя любим и той се завърнал веднага щом можел... и сега завинаги са заедно.

— Да... Виж, Сюзан...

През бялата врата влезе млад виетнамец с парче картон, на което пишеше: „Бренър Пол“.

— Е, господин Пол, това е за вас — каза Сюзан.

— Да... — Опитах се да се усмихна. — Е, госпожо Сюзан...

— Няма да се разплача — рече тя и дълбоко си пое дъх. — Грижи се за себе си. Приятен полет и... — От очите ѝ бликнаха сълзи.

Прегърнах я и се целунахме.

— Сюзан... Трябва да го направя чисто.

— Зная. Беше прекалено емоционално. Имаме нужда от малко време, за да видим...

Виетнамецът беше вдигнал картоната и ме гледеше обезпокоено. Единият от охраната на посолството ми даваше знак да свършвам. Сюзан каза нещо на виетнамеца, после пак се обърна към мен.

— Не изпускай полета към свободата си, войниче.

Отново се прегърнахме и се целунахме.

— Обади ми се... когато и да е — рече тя.

— Непременно. Вече трябва да тръгваш.

— Добре... — Запътих се към отворената врата и Сюзан не дойде с мен. Обърнах се и попитах: — Значи в Ленъкс?

— Да. Ще чакам да ми се обадиш.

— Чакай почукване на вратата.

Тя се усмихна.

Обърнах се и последвах младежа през вратата.

Спуснахме се по късо стълбище, качихме се в един открит електрокар и потеглихме.

До самолета бе паркиран жълт полицейски джип и когато наближихме, от него слезе униформен мъж. За съжаление беше полковник Манг.

Той вдигна ръка и шофьорът спря.

Не слязох и останах да чакам Нгуен Куи Манг, полковник в отдел „А“ на министерството на държавната сигурност. Той носеше пистолета си, което не ме безпокоеше — ако го поисках, щеше да е мой. Освен това обаче носеше дипломатическото си куфарче, а куфарчетата винаги ме смущават повече, отколкото оръжията.

Зад приближаващия се полковник Манг бе моят боинг 747 на „Ер Франс“, все още с всички стълбички, и виждах, че се качват

последните пътници. Стюардесата си гледаше часовника. Полковник Манг спря до електрокара и ме попита:

— Къде отивате, господин Бренър?

— Прибирам се у дома, господин полковник. И вие би трябвало да направите същото.

— Нима? Как мина дипломатическият ви прием? Запознахте ли се с вицепрезидента си?

— Да.

— Той зарадва ли ви се?

— Да. Разказахме си случки от войната.

Видях, че неземният екип се готви да изтегли стълбите.

— С удоволствие бих си побъбрил с вас, но ще си изпусна самолета — казах аз. — Бихте ли ме извинили?

— Наредил съм да ви изчакат.

— Не ми изглежда така.

— Къде е госпожица Уебър?

— Ще остане още малко. Тук ѝ харесва.

— Нима? Ами на вас? Харесва ли ви тук?

— Изпитвам смесени чувства.

— Аха. Раздялата ви с госпожица Уебър тъжна ли беше?

— Не толкова щастлива, колкото ще е нашата с вас. И между другото, тя си иска изсниманите ленти.

— Може би ще ги получи. Първо трябва да видя какво сте снимали.

— Като стана дума за това, ако пратите ония снимки от остров Пирамид дори само на още един човек, ще се разкайвате.

— Заплашвате ли ме?

— Казвам ви.

— Господин Станли не ги ли хареса?

Нямах намерение да му доставя удоволствието да му отговоря.

— Добре, благодаря, че ме изпратихте — казах аз. — Трябва да тръгвам.

— След малко. Е, смятате ли, че този Блейк ще е новият ви президент?

Отвърнах на въпроса му с въпрос.

— А вие как смятате?

— Снощи проведох интересен разговор с Тран Ван Вин. Трябва да си помисля за това.

— Помислете си. — Видях, че наземният екип ме гледа.

— Имате дипломатически пропуск и дори не го споменахте — отбеляза Манг.

— За да се кача на този самолет, не ми трябва нищо друго, освен билет.

— Може би ви е приятна моята компания.

— Не ми е приятна. Но сте ми интересен.

Спогледахме се и за пръв път, откакто имах нещастieto да го познавам, не зърнах злоба в очите му.

— Имам нещо за вас — рече той, бръкна в дипломатическото си куфарче и ми подаде преспапието. Взех го и се загледах в снега, който се сипеше върху Стената.

— Ще си получите другите лични вещи чрез посолството. Не взимам нищо чуждо.

Не отговорих.

— Ние с вас, господин Бренър, никога няма да станем приятели, но ще ви кажа, че уважавам вашата смелост. И единствено поради тази причина ви пожелавам лек път.

Подадох му преспапието.

— За спомен от мен.

— Много любезно от ваша страна. Ще се видим ли някога?

— Би трябвало да се надявате да не се видим никога.

— Вие също.

— Не насилвайте тази страна, господин полковник. Народът достатъчно е страдал.

Той не отговори и каза нещо на шофьора, който потегли към самолета.

Когато стигнахме при стълбичката, се обърнах, обаче полковник Манг го нямаше.

Погледнах към бялата врата на дипломатическата чакалня и видях, че Сюзан в нефритенозелената си рокля ме гледа. Тя ми махна с ръка и аз ѝ отговорих.

Свършваше третият ми мандат във Виетнам и отново си отивах у дома жив и здрав.

Качих се по стълбичката. Стюардесата взе билета ми, погледна го и каза с приятен френски акцент:

— А, господин Бренър, очаквахме ви.

— Ето ме. — Обърнах се и както бях направил преди много години, отправих поглед към оризищата и селата, които и сега, също като някога, видях със замъглени очи.

Отново погледнах към вратата, където бях зърнал Сюзан, и тя все още стоеше там.

Пак си махнахме. За последен път я погледнах, обърнах се и влязох в самолета.

Пътуването до дома никога не е пряк път — всъщност винаги е заобиколно и по някое време откриваме, че самото пътуване е по-важно от целта и че хората, които срещаме, завинаги ще са спътници на нашите спомени.

Издание:

Нелсън Демил. На север
Американска. Първо издание
ИК „Бард“, София, 2002
Редактор: Иван Тотоманов
Коректор: Линче Шопова
ISBN: 954-585-372-7

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.